

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales,
historici, physici, mathematici, denique ad politioem litteraturam
pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam
transscripti summo labore, cura, ac fide

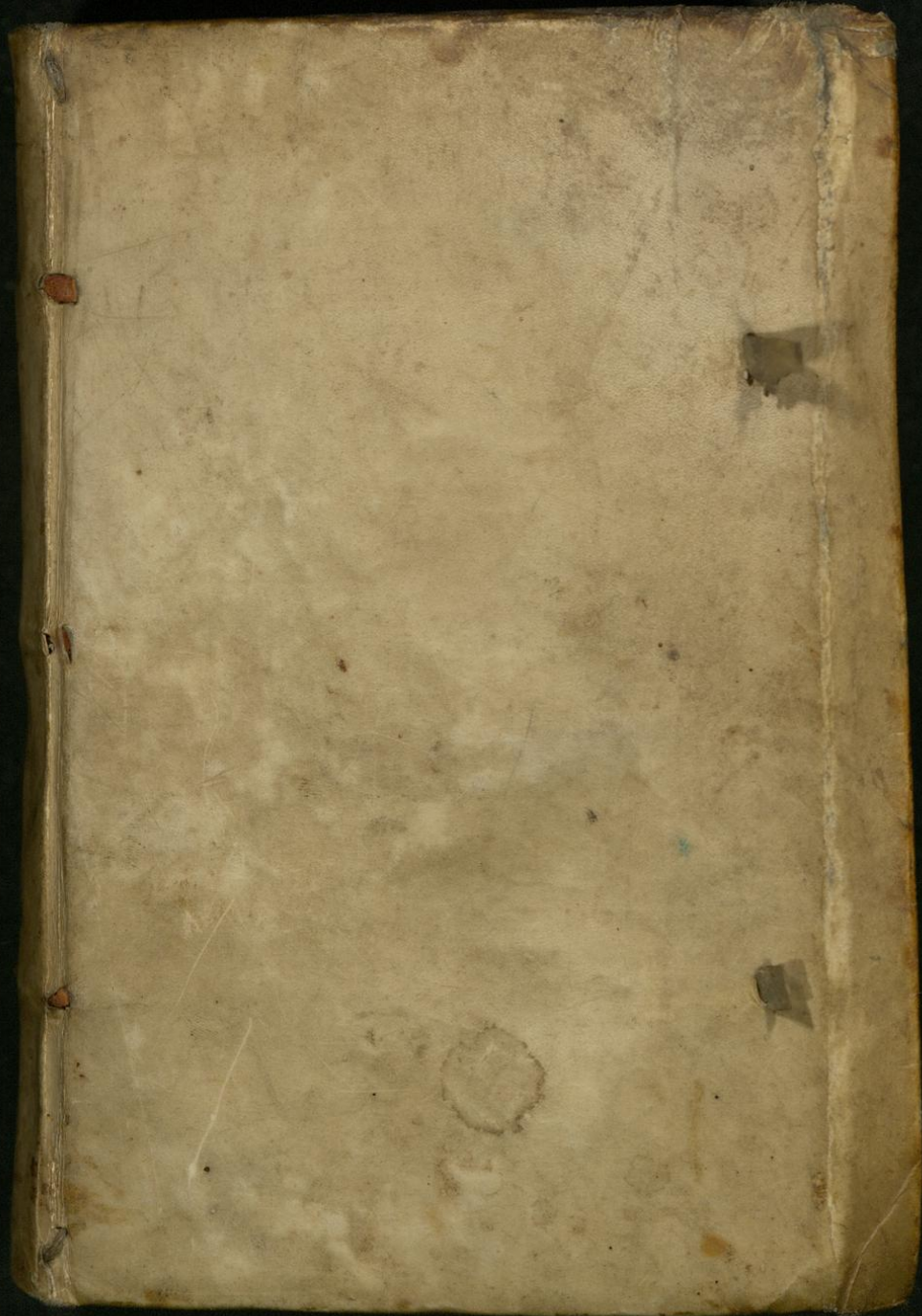
Plutarchus

Francoforti ad Mœn, M.D.LXXXXII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-289](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-289)

2 gulden

2 Gulden
Curren. 1790

Debitum
ingressu
in hunc

2

33

Libro 6. Plutarco's opera

Autba W
In Person Sapientum Conuicio

Difficilius est An. oes decare
componere quam Corporis Cuius sim
inutilis longi Ornatum requirere.

9

533a

PL
CHA
MO
P
O
O
C
J

PLVTARCHI
CHAERONENSIS
MORALIA, QVAE VSVR-
PANTVR. SVNT AVTEM OMNIS
elegantis doctrinae PENVs: Id est, varij libri: mora-
les, historici, physici, mathematici, denique ad
politio-rem litteraturam pertinentes
& humanitatem:

OMNES DE GRAECA IN LATINAM LIN-
guam transcripti summo labore, cura, ac fide.

GVILIEL. XYLANDRO AVGVSTANO INTERPRE-
te: cuius etiam Annotationes locupletissimae (si rem
spectes) vnà eduntur.

Accesserunt his INDICES locupletissimi.

Cum Gratia & Priuilegio Caesaræ Maiest.
Impressum Francoforti ad Mœn.

M. D. LXXXXII.

*LIBRORVM ET TRACTATVVM,
qui hoc PLVTARCHI MORALIVM
primo volumine continen-
tur, ordo.*

D E liberis educandis,	Coniugalia praecepta	273
Commentarius. pa-	Septem sapientum conui-	
gina	uiam	284
Quomodo adolescētes poetas	De superstitione, Libellus	
audire debeat, Commen-		311
tarius	De scitē dictis Regū ac Im-	
20	peratorum, liber, qui A-	
De Homero, Liber	pophthegmata dicitur	
54		322
De auditione, Libellus	Apophthegmata Laconica	
129		371
Quomodo possit adulator	Instituta Laconica	410
ab amico internosci, Cō-	De mulierū virtutibus, Li-	
mentarius.	ber	479
145	Aquāne an ignis sit vtilior	
Quomodo quis suos in vir-		448
tute paranda sentire pos-	Capitulorū descriptio: hoc	
sit profectus, Libellus	est, Quēstionū solutio, si-	
182	ue problematum	457
De capiēda ex hostibus vti-	Quaestiones Graecae	493
litate, Libellus		
198	Cur oracula edi deserint,	
De amicorū multitudine,	Commentatio	512
Libellus	de Ei, inscripto foribus tem-	
208	pli Delphici, Commen-	
De fortuna, Libellus	tatio	554
214		
De virtute & vitio, Libellus		
218		
De consolatione, ad Apollo-		
nium, Liber		
221		
De tuēda sanitate praecepta		
251		

AD ILLVSTRIS-
SIMVM ATQVE OPTI-
MVM PRINCIPEM, LVDOVICVM,
comitem Palatinum, Rhenanum, ducem Baua-
ria, &c. principem dominumque suum benignif-
simum, GVILIELMI XYLANDRI, in
PLVTARCHI operum volumen
posterius suum,

P R Æ F A T I O.

PLVTARCHI Charonēsis com-
mentariorum horum, quos à me
de Græcis inenarrabili atque in-
credibili labore, summaq; fide &
solicitudine Latinos factos tibi,
LVDOVICE princeps illustris-
sime, offero & dedico, ea est omnium
doctorum cōsen u & predicatione
dignitas, veni stas, ac vtilitas: vt vereri nullo modo debue-
rim, ne tibi hoc nostrū munus vile, aut tātō principe parum
dignum videri posset. Porro autem cū iam pridem cōper-
tum haberem, te patris tui omni laude superioris principis,
maiorumq; adeo vestigijs insistentem, summa erga clientes
tuos (inter quos nomen meum profiteor) humanitate vti:
opus hoc meum, quodam tibi iure tuo debitum, vt sub tuo il-
lustrissimo nomine in publicū darem, teq; hac vna qua pos-
sem ratione demererer, diligenter considerat are consultif-
simum fore duxi. Iure inquam tuo princeps optime. Nam
cū ante annos ferè decem alterum Plutarchianorum vo-
lumen operum, quo vitæ prastantissimorum Græcorum ac
Latinorum exponuntur virorum, itidem à me in Latinam

EPISTOLA

traductum linguā inscripsssem inclitysimo PATRI tuo,
 alterum primogenito eius filio, quem fouendo etiam Xylan-
 dro confidebam paternas emulaturum virtutes, iam inde
 ab initio mearum in hoc opere arumnarum animo destina-
 ueram. Proinde in certissimam venio spem, cum tibi, Illu-
 strissime princeps, tum bonis & humanis censoribus omni-
 bus huius meae dedicationis rationes admodum probatum
 iri. ideoq; nolo ijs copiosius explicandis opinionem bonitatis
 causae deminuere. Iam de ipso opere, eius autore, meoq; in-
 terpretis labore vt aliquid dicam, non tam res ipsa me co-
 git, quam non male receptus praefandi mos hortatur, pro-
 pter lectores, vt precipue apparet, institutus. Neque enim
 laudibus maiorum tuorum, & quae tibi propria sunt decan-
 tadis paginas implere decreui. quod genus exornationis qui
 tractent, & sunt & erum alij me instructiores atque fa-
 candiores. Mihi in praesentia satis est cum tibi, Princeps hu-
 manissime, tum candido Lectori demonstrare, meum hoc tui
 demerendi officium non esse à tua amplitudine alienum.
 Nam quid ego PLUTARCHVM laudem, viram (quod
 summi viri testati sunt, hodieq; vno omnes periti ore asfir-
 mant) incomparabilem? quid commendem philosophiae o-
 mnes partes, historiam, literaturam, & antiquitatis re-
 conditissimae declarationem, quae omnia hoc volumine qua-
 si in copia cornu vberissimo comprehensa proponuntur? quid
 de meo studio, conatu, labore, arumnis exantlatis in hoc o-
 pere me iactem? PLUTARCHVM quidem laudare si
 ordiar, non iniuriā reprehendi possim eo modo, quo ab An-
 talcida reprehensus, quidam fertur, Sparta Herculem lau-
 dare aggressus. quis enim Plutarchum vituperauit? Ac nos
 quidem cum dudum in Vitas ab hoc scriptas praefaremur,
 vt cumq; narrauimus qui is vir fuisset: quae huc inculcanda
 minime duxi, suo loco copiosius omnia (Deo volente) enar-
 raturus. Tamen me continere non possum (tanta est in
 animo

DEDICATORIA.

animo meo huius scriptoris veneratio) quin aliquid saltem dicam. Spintbarus Tarentinus, magni vir nominis, Epaminondam cum vellet laudare, aiebat Neminem sibi ob-
 tigisse hominem, qui & sciret plura, & pauciora loqueretur. Magna me hercle laus, magniq; de maximo viro præclarum testimonium. Ego autem de Plutarcho pronunciare hoc non dubito (doctioresq; etiam idem fassuros de se quenque arbitror) neminem vnum scriptorem in manus peruenisse meas, qui & plura in omnis generis rebus habuerit cognita, & plura litteris complexus philosophia, prudentia humaniorisq; literatura, quam philologiam dicunt, studiosis fide & facundia tanta tradiderit subsidia. qua laude an maior vlla scriptori alicui egregio tribui possit, haud scio. Equidem fateor taciturnitatem in vita communi apprimè vtilem ac laudabilem esse, tutamq; (vt 3. Car. 2. Flaccus noster scitè dixit) habere mercedem. Verum de multarum earumq; optimarum rerum peritis & doctis appositè, puto, vsurpauerit aliquis illud Cyclopi Euripideum. qui, cum Vlysses diceret,

Habens tua ipse, videberis honoratior:
 respondit,

Vtilior autem, amicis largiens, ero.
 & in hoc genere maximè verum est, quod apud eundem poetam Iolaus pronunciat, virum bonum proximis natum esse. Ac si bonum communius quanto est, tanto haberi debet Heraclimeli-
 melius, quæ sententia in prouerbiū abiit: bone Deus, dis-
 quam meruit præclare de humano genere Plutarcho, qui non contentus didicisse & docuisse tam multa tamq; admiranda, ad posteritatem quoque & vniuersos mortales condenda hac bibliotheca (sic enim meritò appellabimus hoc eius opus) doctrinam & peritiam suam propagauit. Quamquam hanc quidem locupletiore multò haberemus, si ad nos omnia auctoris huius scripta peruenissent: cum Eusebius,

1. & 2. lib.
De præp.
Eu.

I.
II.
III.
XV.

Stobæus & Gellius (siue is Agellius est) citent libros Plutar-
chi iamdudum amissos: quorum iacturam apparet è reli-
quijs esse dolendam: Stromatées Plutarchi, & opus de Dæ-
dalis Plataeensis Eusebius adducit. Stobæus cum alia, tum
librum de mulieribus instituendis, Epistolam de amicitia,
contra vires corporis, de quiete, de nobilitate, contra nobili-
tatem, cōtra diuitias, de amore, de diuinatione. Gellius de
diuersa animorum & corporum indole & virtute, secun-
dum de Homero librum (de eo quem nos damus, alibi dictum
est quid sentiremus) & primum de eodem, de anima pri-
mum, aliosq; citat. vt Symposiaca, non sanè yisdem verbis,
aut eodem ordine quo hodie leguntur. Laudatur etiam vt
testis de rebus non vulgaribus præter eos quos dixi ab Eusta-
thio commentarijs Homericis: adeoq; à Simplicio Aristote-
lem de anima interpretante. ne Athenæum referam, aut
Macrobiū, qui bucula ipsius non ita rarè arauerunt. Qua
de re, alijsq; ad Plutarchum nostrum pertinentibus, pru-
dens hæc plura dicere super sedeo. cum (vt dixi) breui spe-
rem fore, vt rem istam commodè pertractem totam. Ergo
de Plutarcho in præsentia satis. Opus ipsum quale esset, iam
obiter monui. MORALIA titulum ei faciunt, itaque
vulgò appellant. siue quòd maiorem partem putant esse de
philosophia morali, siue quòd ab ea sophiæ parte, qua vite
humane maximè est necessaria, tanquam à potiori deno-
minandam totam horum opusculorum duxit congeriem,
quicumque tandem huius indicis autor est. Nam moralia
quidem sunt & multa & admiranda doctrina atque venu-
statis. Sed audire velim, quanam pars porro philosophiæ,
que facultas, que literata philologie portio non pluri-
mum ex his ipsis disci Plutarchianis & illustrari queat o-
pusculis. poteram recensionem huic loco demonstrandi eius
quod dixi gratia attexere. sed vt ne te Illustrissime Prin-
ceps, diutius abstinere ab ipsius Plutarchi nostri lectione,
aut

DEDICATORIA.

aut per transennam ignavis proponere voluisse inspicientias
tantas res existimarer: saltem ad indices eorum quæ Latina
damus opusculorum prouoco, minime vel obscuros, vel
arrogantes: sed qui cum moralibus physica, mathematica,
logica, hystorica, denique omnis generis litteras tractari do-
cerit, demonstrent. Reliquum lectio librorum ipsa abunde
patefaciet. Itaque iam nunc quod non superuacaneum esse
magnis argumentis colligo, ad rationem meorum laborum
breuiter reddendam me confero. Res ergo ita habet. Ante
annos aliquot, ex quo Vite Plutarchi nostræ hominum do-
ctorum & ingenuorum manus peruolitarunt, non defuerunt
qui suaderent, hortarentur, vigerent, instarent, vt alte-
rum quoque hoc volumen eodem modo è Græco in Latinum
sermonem transferrem. Hesitavi diu, quod viderem ante
me neminem vnum ausum esse tantum opus moliri, vt po-
te cuius absolutis ineffabilem laborem, & tantum non ro-
tius philosophia ac literatura peritum, plurimâq; lectionis
& acerrimi iudicij hominem desideraret, ne quid dicam de
felicitate loquendi & facundia. quæ omnia quanta in me
sint, satis probè noui. Videbam viros doctissimos ita ferè
heic piscatos, vt facilima aut gloriam paratura aliquam de-
ligerent Latine edisserenda: ijs, quæ difficiliora, aut minus
splendida essent præteritis. quo factum est, vt quedam in
hunc vsque diem (nisi quid nos fugit) interpretem nullum
sint nacta. Nolo nunc commemorare, quàm multa & mise-
randa interdum errata eorum qui ante nos delibauere de
hoc Opere aliquid deprehenisa sint. cum probem tragicam il-
lam imprecationem:

Pereas quicumque humana feligis mala.

Tandem victus æquitate, vt arbitrabar, flagitantium, &
rempublicæ adiuuandi indefesso etiamnum studio, in hume-
ros meos hoc mihi onus imposui, & quo potui omnino modo
ad finem pertuli. Hic locus facit vt te, Illustrissime atq; beni-

gnissime princeps, paulo liberius compellem: cause bonitate mea, & tua in primis fretus aequanimitatis fiducia. Considerans enim aliquis tanti operis molem, & cum varietate rarissima coniunctam maiestatem, tum mendarum & lacunarum passim impredientium multitudinem, (quorum magnam partem interpretes nos antegressi aut non observauerunt, aut pro suo commodo dissimulauerunt: nos astrictis allitis inopiam nostram testatam fecimus) tum quam multi ac varij versus carmine nobis reddendi, quis labor in conquirendis & annotandis ad expediendum Lectorem locis ab autore allegatis, quantusq; fuerit & quam molestus tolerandus. hac inquam, & alia quæ modestiæ causa dissimulo, considerans aliquis: facile intelliget (modo homo sit) me mihi ita esse conscium, ut citra vllum vel somnium impudentiæ & potuerim & debuerim T. A. has meas vigilias, meq; vnâ tuâ benignissimâ liberalitati offerre. Atque aded, ut sumam (quod Horatius vsurpauit noster) superbiam quasitam meritis: cepi provinciam duram, aut durissimam potius quauis durio rem, & quam nondum vidi quis vnus se aditurum ita polliceretur, ut promissum imple ret. adiui tamen & multo quidem sudore, grauissimisq; laboribus, tamen Dei benignitate adiunante hoc monumentum exegi. quod quale sit, ipsa res loquetur. Doctorem quidem hominum iudicia non reformido: periti modo sint rerum, & candidi. ceteros facile contemno. Id de me citra arrogantiam possum affirmare, hac mea lucubratione non ijs modo commodatum esse, qui Græcæ linguæ ignari PLUTARCHVM vel omnino non legunt, vel sæpe alienum pro auctoris sensum in vulgatis versionibus accipiunt: sed etiam ijs, qui non planè imperiti Græci sermonis, in tanta varietate rerum comparatione gaudent viriusque linguæ. Glaciem, quod aiunt, ego secui: multisq; molestijs leuavi studiosos pulcherrimarum rerum cognitionem affectantibus.

Quo

DEDICATORIA.

Quod minus curo eorum morositatem, qui nisi Ciceronianū, tersum politumq; & nescio quo tandē instrumento limatū nihil probāt. Ego perspicuitati operam dedi, qua nihil debet esse antiquius interpreti Verba vsitata & disertè significan-
ria multo malui suis locis adhibere, quàm obscurare studio nescio cuius Latinitatis res ipsas. ausus sum etiam uti nonnunquam in philosophicis explicandis licentia consingendorum verborum, ut intelligi sententiæ possent. Deniq; id quod licuisse mihi arbitratus sum in Vitarum interpretatione, & ibi in Praefatione quale esset exposui: heic mihi imperatum ab ipsa re sensi, ac morem gessi necessitati. Sed hac praecedenda sunt: nam reprehensores neq; spero fore ullos: neque syco-
phantas metuo. Satis mihi est, & erit, doctis atque candidis iudiciis, & qui circumstantias etiam rerum mearum, temporum, opportunitatumq; æquo animo norint perpendere, me posse probare ærumnosam hanc meam operam, reipub. litteraria nauatam, atq; id me posse, confido.

Tantum itaq; est, quod praefari ad te, Princeps Illustrissime, volui. Restat ut tibi opus nostrum commendem. Sanè spem non dubiam animo meo concepi, hanc meam lucubrationem iampridem à doctis etiam viris expectatam, in manus hominum ita peruenituram, ut & vsui, & oblectationi permultis sit futura. utq; sic sperare, & PLUTARCHI scriptorum praestantia, & mea (quod arroganter non dico) solertia atq; laboriosissima industria mihi persuaferunt. omnino autem hinc ad remp. & ad priuatos homines vtilitatē fructumq; non pœnitendum rediturum, etiam alij me tacente ausi sunt spondere. Ergo, Illustrissime princeps totum hoc emolumentum quod ad rempublicam è nostra ærumnosissima pertinebit hac lucubratione, tibi volo acceptum grato animo ferant, tibi se Latinos hos Plutarchi commētariorum debere agnoscant, tuis auspicijs me hoc confecisse opus sentiāt, ideoq; te colant boni & eruditi omnes. Totū hoc tuum esto,

EPIST. DEDICAT.

quidquid est laude & gratiarum actione dignum: erit profecto non nihil. Ego abs te, P. A. vicissim vnum hoc peto quia debeo reuerentia & submissione, vt hoc nostrum munus benigno aequoq; accipias animo, & miseriarum laboru q; nostrorum eam habeas rationem, quam tibi generosissima tua indoles auita virtus, PATRIS exemplum, & spes nostra gratitudinis non deceptura diſclabunt. Credo nō defuturos, quibus hac nostrae praefationis coronis putida & sordida videbitur. Sed mea res sic sunt sic est animi candor. & Tuae, Princeps, humanitati certus sum hac acceptiora fore, quam per adulandum & ambages quaesitam (vt hodie vulgò fit) liberalitatis tuae sollicitationem. Non erit Tibi di decori, non erit fraudi, Princeps Illustrissime ac clementiss fructum nostrae lucubrationis huius quem multi putat fore neutiquam aspernandum, ad rem publicam cum aliqua etiam tuae munificentiae praedicatione redire. nos quidem, & nostra omnia inuenies tibi praesto esse, si quis vjus tenuitatis nostra esse aliquando tuae Amplitudini possit. Interim tua Illustrissima Celsitudini, & coniungi lectissima Principi, liberis. familiae omnibusq; ijs quae cara habes, à DEO OPT. MAX. omnia faustissima precamur, tuaq; nos clementiae suppliciter commendamus. Heidelbergae. Eidibus Sextil. anno M. D. LXX.

T. I. C.

Subditus, & addictiss. cliens

M. Guilielmus Xylander, philosophiae publicus in Academia
Heidelbergensi professor.

EIVSDEM XYLANDRI
AD CANDIDVM LECTO-

REM DE HAC SECVNDA

editione & Annotationibus suis,

Præfatiuncula.

VINQVENNIVM iam, & aliquanto amplius elapsum est ab eo tempore, quo ad alterum hoc Plutarchi operum volumen in Latinum sermonem conuertendum serib accingere me cœpi. Sub idem tempus etiam de Græco opere recudendo Eusebius Episcopus, typographus Basiliensis, cogitabat. cui cum in castigando eo operam nostram liberaliter obtulissemus, manuscripto sumus ab eo instructi codice, itemque Aldino. De hoc dicere nihil attinet. Sed manuscriptus ille maiorem partem eorum non habet, qui sunt in Aldino, libri: & præcipue ij desiderantur in eo, qui mendis scatent grauioribus, & lacunis sunt interrupti compluribus. quæ de re in Annotationibus alicubi conquestus sum. Erat iam tum in expectatio- ne editio Plutarchi Græcorum operum ea, quæ huius ipsius demum anni verno Francofordiensi mercatu ex officina Henrici Stephani Geneuensis typographi, de optimis quibusque scriptoribus & repub. litteraria præclarissimè promeriti, in publicum emissâ prostrit. Itaque et si mea potissimum fretus industria & qualicunque (nihil enim magnum nobis arrogamus) eruditione, nulla tamen vel despiciabili etiam re contempta, quæ quoquo modo adiumento esse posse videretur, paulatim ac ut res meæ ferebant plenæ variarum interpellationum, & in emendandis & in interpretandis Plutarchi scriptis progrediebar: tamen spe iam editionem illâ deuoraueram, animoque præceperam voluptatem, quam mihi integrandis eius præsidio Plutarchi, castigandisque locis misere passim toto opere fedatis percepturus videbar. Quod quidem ingenuè semper & apertè præ me tui. Enimvero castitæ illud Eonianæ fuisse argumentum mihi rectissimè in promtu situm interim, animaduerto. Nam Græcus quidem

P R Æ F A T I V N C V L A

quidem codex, vt est nostra opera correctus, non tā nostro consilio, quā certorum hominum voluntate, editus nondum est: biennium verò à versionis nostræ editione iam effluxit. Cuius editionis vt tunc temporis graues habui causas maturandæ: ita eius neque adhuc pœnituit, neque etiam video cur pœnitere possit aut debeat. Primum enim si Græcia ita Geneuensis editio expectationi meæ vel abundè satisfecisset: frustra tamen tantum temporis editioni meæ producturum me fuisse sentio: cū vix, ac ne vix quidē integrum mihi esset ex ista meam locupletare, ornare, aut etiam corrigere. adēd accuratē omnem tantū non fruendi libris istis ære proprio emptis potestātē, autor eius circumscriptis, metu fortasse plagiariorum, quos si odit, planē mecum sentit. Nunc, cū mea editio sēsquiquennio illam antecuerit: nemo scilicet ita præposterus est, qui ea me siue vsum siue adiutum suspicaturus etiam sit. Deinde, si locus veritati & libertati est, vt debet, reliquus aliquis, mihi profectō pro mea persona pronunciare licet de editione ista, *ἔδωκεν*, quod bona cum pace auctoris dictū volo. Non enim alienos labores contemno, sed meos perfunctoriē tutor, atque vitæ calumnias amoliar quorundam, omnia ex indicibus æstimatoriū, id dico, quod quale sit, iam nunc adēd in promptu est cuius mediocriter erudito peruidere. Græcus sanē horum librorum codex, quem meo ego studio, meis auspicijs, codice Episcopiano non rarē adiutus quidem, sed auxilio eius in difficillimis ac plurimis locis destitutus, correctū ac magna parte sanatum habeo, publicatus (vt dixi) non est, in lucem suo tempore, vtq; nobis dignum est, ipse etiam proditurus. Interim (ne de vniuersis dicam) vel eorum opusculorum, quorum me viuo quidem, sed neque consilio neque volente versiones nostras Stephanus vsurpauit in Latina sua editione, cum Græcis ipsius comparatio sufficit demonstrando, quā multa ego, crassa etiam (vt sic loquar) & absurda in eā industria meæ fretus viribus sustulerim, in Græco eius codice etiam nunc exstantia, quā multa suā integritati restituerim, ibi adhuc mutilata. Statueram hoc loco exempla quādā proferre, & erat facillimum. Sed præstat diligentiae studiosorum harum rerum isthuc relinquere: & Annotationes has nostras qui leget, satis ansæ habebit ad deprehendendum quod dixi, & pernoscendum. Certe

pauca

AD LECTOREM.

pauca admodum sunt ab altera parte, quæ (si integrum mihi fuisset) vsurpaturus eram, ista meam anteuertente editionem : aut saltem in hac mearum Annotationum editione inferuissem. Sed talia, totque sunt ea, vt nullo pœnè labore pro se quisque dum versionem nostrâ cum Græcis eius conferet, sibi annotare, nostrâmq; lucubrationem inde suo arbitrio corrigere possit. Hoc enim puto omnibus licere. postremo, committendum mihi nullo modo fuit, vt aut fractum laboriosissimæ nostræ lucubrationis reipub. diutius inuidere, aut mihi meisq; rebus deesse videri possem. Existimabam enim à multis bonis gratiam me initurum, si quam primum ederem in lucem tanti scriptoris tam honesta, virilia, iucundâq; scripta omnia Latinè & fideliter expressa. Et quâquam de Plutarcho nihil causæ erat cur ita essem sollicitus edendo, vt Achilles Homericus de Hectore interficiendo,

μη πρὸς κῦδος ἔλοιτο βαλὼν, ὃ δ' αἰὺν ἔλδοι.

tamen rationem habendam esse temporis multa me monebant, quæ heic enarrari non debent. Id quidē erat mihi persuasissimum, fore vt denuò hanc versionem ederem : quam adiutus aliorum publicata priuatave etiam opera & subsidij auctiorem, pleniorē, castigatioremq; videbar daturus. Verùm hoc adhuc abs re fuit, ijs, quas commemorauī, de causis. Nunc ergo denuò prodit versio Plutarchicorum scriptorum nostra, sanè à priore non admodum diuersa : sed annotationibus nostris aucta, quibus colophonem toti operi imposuisse existimari queamus. Equidem superiori editioni adiunxissem eas, nisi mihi & angustia temporis obstitissent, & spes multo maxima fuisset omnia politiora, auctioraque postmodo edendi. Nunc video peropportunè in hoc tempus eas esse reiectas, cum interea non pauca nobis ad animum acciderint, ad recognoscendas eas & percolendas facientia. Candidus & non ineruditus lector facillè iudicabit, quanto mihi hæc labore, quibus constiterint molestijs. Nam & versionis nostræ rationem subinde reddimus, & identidem Græci codicis sordes detergimus, vitia detergimus, frequenter persanamus, interdum de remedio coniecturas nostras proponimus, quas vel approbent docti, vel melioribus ac firmitioribus prolatis antiquet. Non sum valde sollicitus ne quis nostram versionem alijs postponat vt deteriorem. Profecto enim annotationes hæc docere possunt,

PRÆFATIVNCVLA

sunt, quæ res me impulerint, ut quædam etiam post sum-
mos & incomparabilis doctrinæ viros, Turnebum maxi-
mè, Budæum, Iunium, Erasum, aliòsq; idque aliter adeò
interpretarer. Multorum etiam obscurorum locorum intel-
ligentiam patefecimus, & obiter etiam aliorum autorum
dicta attigimus. Contraxi autem has annotationes in quan-
tam potui breuitatem innumeris præcis quæ videbantur
leuiora. Adde nostris quæ attulit in quosdam libellos Hen-
ricus Stephanus non aspernanda: accedes me hercle ad in-
telligendum Plutarchum non malè instructus. Quod sicut
bi nostræ versiones ac annotationes cum eius lectione aut
annotationibus conspirabunt, (quod obseruavi aliquoties
accidisse) non est vlla idonea de alterutro nostrum furti sus-
picio, cum & annotationes nostras multò antè scriptas
quàm Plutarchus prodijt in lucem Stephanianus, demon-
strari euidentissimis argumentis possit, atque omnino con-
stet: & Stephanus si coniecturam facere de emendandis Plu-
tarchi libris ex versione nostra sategisset, aliquot centurijs
mendorum liberatum dare nobis, multòq; rectius pexum
& politum Plutarchum Græcum potuerit. Eodem pertinet
quod vnum atq; alterum locum a me præteritum in verten-
do reprehendi, atq; re diligentius considerata, excussisque
aduersarijs & libris nostris, parè eodem quo Henricus mo-
do emendauisse me sensi. neq; miratus sum qui eodem stu-
dio eisdem libros legissent, eadem etiam obseruasse. quod
propter vitiligatores & male de rectè facientibus iudican-
tes obiter innuendum duxi. Multa ego iam ab aliquot an-
nis annotaui, cum varias lectiones conscribere statuissem,
que interim ab alijs itidem obseruata, atq; publicè edita vi-
di. Neque tamen ita omnia mihi tempus præripuit, ut mea
protus ideo abijcienda censeam. Quod de meis annotatio-
nibus multo magis statui. Quàm autem ego multa notaue-
rim, correxerim, explicauerim, indicauerim ab alijs præter-
missa, satis superq; vnum Symposiacò opus potest docere.
Vbi si qua me fugerunt, & ab ipso sunt restituta, ab ipso pe-
tantur & describantur licet. non enim aliena usurpare ani-
mus est. Mihi satis est gloriæ partum, quod primus omnium
totum PLUTARCHVM, quantus ad nos peruenit, aggressus
Latinè interpretari, non infelicitè absolui, annotationi-
busq; illustraui, si nihil aliud, laboriosissimis. Fragmenta
& reli-

AD LECTOREM.

& reliquias, & quorundam emendationes expositionesque non paucorum locorum alio tempore cur persequi, quam huic operi adiungere malim, causam habeo satis grauem: etsi breui, (vt spero) hoc quoque in repub. litterariam Plutarchumq; nostrum officio defungemur. Quod sicubi rem acu non tetigimus (& non dubito quandoque me in tam vario ac difficili opere lapsum fuisse) gratiam nobis facile facient homines ingenui & humanarum virium, nostrarumque miseriarum ratiocinatores probi quos cogitare velim, me discere non recusare: contemptorem inuidie nihilominus & inutilium rixarum. Fruantur igitur nostris laboribus qui volent & poterunt: & nos ament. Deumque orent vt in posterum quoq;, pijs nostris & publice commodaturis aliquando conatibus, gratiam suam ac vires sufficiat. Interim caueant sibi moneo, atque (si dignum est) rogo qui de alieno rem suam factitât, ne cum IMPERATOR Romanorum & versionem hanc nostram & additiones has suo diplomate nobis dato munierit contra ipsorum temeritatem atque iniurias, plagiariorum potius more pœnas dare, quam bonorum virorum officio fungi voluisse videri iure possint. nō enim deerimus dignitati, iurique nostro, si nihil benè merendo & rectè monendo profecerimus. Deniq; lectores maximo opere rogo, vt Illustrissimo & Clementissimo Principi Ludouico Friderici Electoris Palatini F. Bauariæ duci, domino meo clementissimo, acceptum ferant quicquid cū ex versione, tum ex annotationibus hisce nostris ad seutilitatis atq; delectationis redibit. Eius enim munificentia atque humanitate recreatus (pro quibus & agemus vt spero plenius, & referemus etiam Deo adiutante debitas ipsius virtutibus & celsitudini gratias suo loco atque tempore) ad persequendas reliquias horum aliorumq; laborum maiore cum animi tranquillitate & alacritate perrexī. Vale.

*Pridie Idus Sextil. 1572.
Heidelbergæ.*

PL
ETHIC
MO

GVILIEL
Aug

PLVTHIC
ca

berum, in ego
mulieribus
& pollices. Quon
ty habentur.

35 tantum, quod est
ria ista, quod afflu
tum est a poma.

Nos fundam

Morsu

30 Et ita, quod
plurimum de
rum afflu
est sublimem &
mio, quod est

31 Non de

Omnis quod

Cajus

Sicut con
impleatur illu
van Themat

1

PLVTARCHI ETHICORVM, SIVE MORALIVM,

Pars I.

GVILIELMO XYLANDRO,
Augustano, interprete.

PLVTARCHI, DE LIBERIS EDV-
candis, Commentarius.

ONSIDEREMVS in præsentia, quid dici *Procrea-*
possit de ingenuorum puerorum institu- *tio.*

tionē, & quānam vsū ratione bene morati
euadere possint. Opinor autem initium
ab ipsa ducendum procreatione. Ergo qui
parentes fieri cupiunt laude dignorum li-

berū, iis ego quidem hoc consulerem, ne cum quibusvis
mulieribus rem haberent: quales, inquam, sunt meretrices,
& pellices. Quorum enim vel à patre vel à matre aliquid vi-
tij habent natales, eos per omnem vitam opprobria comi-
tantur, quæ elui nullo modo possunt, suntq; in promptu vi-
tia ista, si qui afficere eos ignominia volunt. Ac sapienter di-
ctum est à poeta,

Nisi fundamenta stirpis iacta sint probe,

Miseros necesse est esse deinceps posteros.

Euripid.

Hercul.

Est itaq; præclarus libertatis thesaurus ingenuitas, cuius
plurimam ducere debent rationem, qui legitimam libero-
rum affectant procreationem. Etenim eorū quibus genus
est subditicium & adulterinum, animi spiritus ponere, hu-
miq; reperere solent. rectissimeq; hoc cecinit poeta,

Non duritate tanta est quisquam pectoris,

Obnoxio qui non animo & seruo fuit,

Culpa patris matrisq; conscius sibi.

Idem Hip-

polyto.

Sicut contra arrogancia quadam animique exultatione
implentur illustribus nati parentibus. quomodo Diophan-
tum Themistoclis F. frequenter aiunt & ad multos dixisse,

Quid-

Quidquid ipsi placuisset, id populo quoque Atheniensi probari. suæ enim sententiæ matrè suffragari, huius Themistocle, cuius vniuersi Athenienses ratū habeant decretū. Omnino autē laude digni sunt Lacedæmonij, ob altitudinem animi, qui Archidamum regem suum pecunia multauerunt, quod pusillam vxorem ducere non esset veritus. causa exposita, quod is non reges, sed regunculos ipsis statuisset generare. His continuo id subiungendum est, quod ne eos quidem fefellit, qui ante nos hoc argumentum tractauerunt. quid, inquires, illud? Quod qui rem habere cum mulieribus 10 prolis gignendæ causa volunt, aut omnino vini vacuos, aut certe mediocriter eo vsos hoc conuenit facere. Adsolent enim vinosi & ebriosi fieri, quos patres ebrij seuerunt. Quā obrem etiam Diogenes adolescentulum videns animo ab alienatum, & mentis male compotem, dixit: Adolescens, 15 pater te ebrius genuit. Atque hæc quidem de procreatione dicta sunt. nunc de institutione dicendum. Vt igitur summa rem totam complectar, quod de artibus & scientiis solemus, idem & de virtute pronuncandum est. scilicet ad eius perfectionem tria oportere concurrere: Naturam 20 mirum, rationem, & adsuæfactionem. rationem verò intelligi volo doctrinam, & adsuæfactionis nomine exercitationem. Initia hoc in genere debentur disciplinæ, vsus exercitationi, perfectio omnibus. & vbi horum aliquid defecerit, ab ea parte mancā fieri virtutem necesse est. Natura 25 quippe absque disciplina si sit, cæca est: disciplina si à natura destituatur, defecta: exercitatio his duobus dentis imperfecta est. Et quemadmodum ad agriculturam primum requiritur bonum solum, deinde peritus colonus, denique semina frugi: ita plane hic natura solo, agricolæ magister, semini præcepta atque instituta respondent. Hæc ego omnia contendere ausim conuenisse atque conspirasse in animas omnium ore decantatorum hominum, Pythagoræ, Socratis, Platonis, atque aliorum, qui nulla vnquam obliuione delendam gloriam sunt consecuti. Sane beatus 35 disque acceptus est, cui deus ista omnia tribuit. Si rāmen aliquis ita putat, eos qui ingenio non sunt felici, vbi ad virtutem recte instituuntur atque exercentur, non posse naturæ defectum mediocriter exsarcire, scire debet in errore se non paruo, immo autem summo versari. Natu-

IÆC.

*Quæ ad institutionē
necessaria.*

12æ enim bonitatem socordia corrumpit: vitium doctri-
 na corrigit. & cum facilia negligentes nos fugiunt, tum
 difficilia consequimur accuratone. Et verò multarum re-
 rum contemplatione addiscere possis, quantum efficaci-
 5 tatis atque ad perficiendas res virium habeant industria
 atque labor. Nam & aqua guttatim lapsa lapidem cauat:
 & ferrum atque æs manuum contrectatione atteruntur:
 & rotas curruum labore magno curuatas nullo possis co-
 10 natu in pristinam restituere rectitudinem: ac incuruos
 histrionum lituos in rectum dirigere nulla vis queat. adeo
 quod contra naturam labor effecit, ipsa naturali facul-
 tate sit validius. Quid? an hæc duntaxat sunt, quibus di-
 ligentiæ vis demonstratur? immo verò sunt innumera por-
 15 ro alia. Solum telluris bonum fuit: cultura cessante ste-
 rilescit. quantoque melius fuit natura, tanto deterius sit
 neglectu. Alia contrà est tellus dura atque asperior æquo.
 ea tamen culta præclaros illico edit fructus. Iam quæ ar-
 bores non tortuosæ sunt atque infrugiferæ, si per incur-
 20 am habeantur? quæ non frugiferæ sunt atque fecun-
 da, si recte educantur? Aut quorum corporum robur non
 hebescit atque dissipatur socordia, luxu, praua que habitudine?
 quis contrà ita fuit inualida natura, ut non exercitationib.
 & certaminum studio maxima fecerit ad robur incremen-
 25 ta? Qui verò equi à prima ætate recte domiti non parent
 sessoribus? qui mature non subacti, duriceruices & feroces
 non exstiterunt? Et quid attinet alia nos admirari, quando
 de bestiis ferissimis multas videmus cieures mansuetasque la-
 bor redditas? Recte enim Thessalus ille, qui percontanti
 30 quinam Thessalorum essent placidissimi, respondit, Qui
 militandi finem fecissent. Cur verò insistam pluribus re-
 censendis? cum mores ipsi Græco sermone nihil sint
 quam adusæfactio diuturna, neque abs re morales virtu-
 tes dixeris virtutes consuetudinis eorum lingua. Vno ad-
 35 huc huius rei exemplo proposito, desinam prolixius ista
 declarare. Lycurgus, is qui Lacedæmoniis leges posuit,
 duos catulos iisdem prognatos canibus diuersa omnino
 ratione educauit, alterum delicatum & luxuriosum, alte-
 rum indagini & venationibus aptum reddens. Quodam in-
 de tempore cum frequentes in concionem Lacedæmonij
 coiuissent: Magnum (inquit) Spartani, ad virtutem conci-
 piendam

*Industria
& exerci-
tationis
vis.*

Educatio.

*Quomodo
nutriendi
liberi.*

piendam momentum adferunt adſuefactio, educatio, doctrina, atq; condocectio. quod ego vobis iam nunc com-
monſtrabo. ſimulq; duos iſtos catulos productos poſita in
medio patina & lepore, dimiſit. quorum cum alter illico
leporem, alter patinam peteret, neq; etiamnum aſſequeren-
tur Lacedæmonij quid ſibi catulis illis oſtendendis velleret:
hi, inquit, iſdem nati parentibus, diuerſa educati ratione,
ventri alter deditus, alter venaticus euaserunt. Diſtum ſatis
de adſuefactione & vitæ institutione. Conſequens eſt vt de
nutritione diſſeramus. Mea quidem ſententia matres ipſæ
nutrire infantes atq; lactare debent. maiore enim cum ad-
fectu animi alent eos, maioreque ſtudio, vtpote intime, & à
teneris (quod aiunt) vnguiculis diligentes. Nutricum enim
amor ſubditicius atque adſcitiuus eſt, vtpote mercedis gra-
tia diligentium. Sed & ipſa natura docet ipſis matribus la-
ctandam eſſe atque alendam ſuam prolem. ideo enim cui-
uis animali parienti alimentum lactis ſuppeditauit. ac pla-
ne ſapiens eſt prouidentia, quæ bina mulieribus vbera de-
dit, vt etiam ſi gemellos partu edidiſſet, vterque haberet a-
limenti ſui fontem. Abſque etiam hoc eſſet, tamen iſto mo-
do matres liberis redderentur beneuolentiores, amorem-
que erga eos maiorem conciperent. neque id iniuria. con-
uiſtus enim quaſi intentio quædam eſt beneuolentiæ. quan-
do etiam à beſtiis ademptas alias quarum vſæ erant conui-
ctu, deſiderari videmus. Maxime igitur, vt dixi, tentandum
hoc eſt, vt ipſæ matres mammam ſuis præbeant infantibus.
Sin id præſtare nequeant, vel ob corporis inualetudinem,
(vſu enim hoc venire poteſt) vel quia ad nouæ ſobolis feſti-
nant procreationem: ſaltem nutrices non quaſuis, ſed quæ
fieri poteſt maxime probas deligamus. Primum in hac re
ſit, vt moribus eæ ſint Græcanicis. Sicut enim membra cor-
poris ſtatim ab ipſis natalibus infantis ſunt fingenda, vt re-
cta adoleſcant, neque diſtorqueantur: ita & iam inde ab
initio indoles eius informanda eſt. Eſt namque puericia ob
molliciem effectû facilis, animisq; puerorum teneris et
iamnum facile inſidet quod diſcunt. ſicut contrà quæ dura
ſunt, ea difficulter molliuntur. Et ſicuti ſigilla mollibus
imprimuntur ceris, ſic diſciplinæ puerilibus adhuc animis
inſiguntur. Ac mihi videtur diuinus Plato nutricibus pru-
denter præcepſiſſe, ne quaſuis fabulas pueris recitent, ne ho-

*Ad finem
ſecondi de
repub.*

ruina

rum animi à principio stoliditate ac prauitate occupentur. Sed & Phocylides videtur bene hortari hoc versu,

Instituenda bonis est ipsa puericia rebus.

Cæterum ne id quidem prætermittendum est, debere pueros qui alumnis inseruiunt, vnaque; alentur quæri, primum qui bonis sint moribus, deinde Græco vtantur eoque; plano sermone: ne cum barbaris & prauos habentibus mores si consuescant, inde aliquid vitij ducant. pro uerbo enim sententia minime absurda iactatur, Si cum claudio habites, forte vt subclaudicare discas. Postquam eò ætatis puer peruenit, vt iam sit pædagogus subdendus, ibi tum adhibendus est accuratio, ne filios nostros per imprudentiam mancipiis, aut barbaris, aut leuibus hominibus tradamus. Nam plus quam deridiculum est, quod hodie plerisque usu venit: qui cum seruorum quos habent probos, alios agriculturæ, alios rei nauticæ, alios mercaturæ, alios administrationi rei familiaris, alios vsuræ exercendæ adhibeant: si quod inueniunt mancipium ebriosum ac gulæ deditum, & ad omnia inutile negocia, id liberis præficiunt. Oportet autem bonum pædagogum eo esse ingenio, quo fuit Phoenix Achilles pædagogus. Nunc quod omnium est eorum quæ hæcenus dixi maximum atque summum, dicere aggrediar. Quærendi sunt liberis magistri, quorum & inculcata sit vita, & mores iustæ reprehensioni non obnoxij, & peritia minime vulgaris. Fons enim & radix virtutis atque honestatis vitæ, est institutio proba. vtque agricolæ stirpibus pedamenta apponunt: sic probi magistri accuratis præceptis admonitionibusque; adolescentes suffulciunt, vt mores recti inde germinant. Nunc verò etiam despuas in contumeliam quorundam parentum, qui prius quam futuri magistri vllum fecerint periculum, ignoracione aliquando aut etiam imperitia decepti, non spectatis, adeoque etiam malæ notæ hominibus filios suos committunt. Quamquam non hoc est vsque adeo ridiculum, si quidem imprudentia peccatur. Illud extreme absurdum, quod aliquando monentibus qui id melius norunt, scientes quanta sit magistrorum quorundam imperitia iuxta atque prauitas, iis tamen suos mandant liberos: vel adulationibus blandientium victi, vel rogantibus eam amicis gratiam dantes. quod perinde est, ac si quis ægrotans omisso qui arte mederi posset medico,

Pædagogus.

Magistri, seu præceptores quales quæramus.

*Dictum
Cratetis.*

dico, in amici gratiam deligat à quo ob eius inſcitiam ne-
 cetur: aut repudiato nauis optimo rectore, amico petente
 peſſimum deligat. Prò deũ atq; hominum fidem! patris
 nomen gerit aliquis, & maiorem habet rationem gratiæ pe-
 tentium, quam liberũ institutionis? Nõne conſenta-
 neum eſt, quod antiquus ille Crates dixit? ſe, ſi fieri poſſet,
 altiſſimo vrbis loco conſenſo proclamaturum: Quò ten-
 ditis homines? qui rei faciundæ omne impèditis ſtudium:
 filiis, quibus opes veſtras relinquetis, curã per paruã? Qui-
 bus ego adderem, Tales patres perinde agere, ac ſi quis de
 calceo ſit ſolicitus, pedem nihil curret. Multi etiam parètes
 eò progrediuntur & auaritiæ & in liberos ſuos odij, vt ne
 maiorem opus habeant mercedem pendere, magiſtros fi-
 liis conducant homines nullius precij: inſcitiam ſectantes
 vilem. Quam ob rem Ariſtippus patrem exordem neq; in-
 elegante, & perurbano ſermone pupugit. à quo interroga-
 tus quantum mercedis pro filij ſui institutione poſceret,
 Mille denarios reſpondit. eoq; exclamãte, Hercules, vt val-
 de nimium exigis, cum poſſim mille denariis ſeruũ eme-
 re. Proinde, dixit, duo habebis mancipia, filium ſcilicet tuũ,
 & id quod emeris. Denique qui non ſit abſurdum, cum ad-
 ſueſcias puerum vt alimentum dextra ſumat manu, incre-
 peſq; ſi læuam porrigat: nullam interim te curã adhibere,
 vt dextros probosq; iſ ſermones audiat? Iam quid eueniat
 mirificis iſtis parentibus, poſtquam liberos male enutritos
 male inſtituerunt, audi. Poſtquam hi ſumta iam virili toga,
 contemto ſano & composito vitæ ductu, in incompoſitas
 atq; ſeruiles voluptates ſeſe præcipitauerunt: tum demum
 eos pœnitet neglectę liberorum institutionis, mœrorem ex
 eorum ſceleribus percipientes, quem nulla ſubſequitur vti-
 litas. Alij enim adulatores ſibi adiungunt ac paraſitos, ho-
 minum genus prauũ & execrabile, perniciem peſtemque
 iuuentutis. alij ſcorta & meretrices redimunt proteruas at-
 que ſumtuosas. alij abliguriunt ſua. alij in aleam & comef-
 ſationes à recto vitæ curſu efferuntur. ſunt qui & maiora
 audent flagitia, adulterantes, orgia Bacchi obeuntes, & vel
 vnã voluptatem morte redimendam putantes. Qui ſi ver-
 ſati cum philoſopho aliquo fuiſſent, nunquã proſecto tali-
 bus ſeſe emancipallent rebus: ſed Diogenis ſaltem præceptũ
 didiciſſent. qui verbis quidẽ inſolentibus, vere tamen quod
 ad res

ad res ipsas attinet, monuit, Ingredere lupanar aliquando,
 vt discas nihilne res honestæ ab indignis differant. Vt aut v-
 na summa rem totam explicem, etsi haud iniuria vaticinari
 potius quam præcipere videri possum, ita pronuncio: Vnū
 5 esse primū, idemq; & medium & vltimū in hac re caput, e-
 ducationē rectam, legitimamq; institutionē. atq; hæc ego
 cōducere & adiumentum ad parandam virtutē adferre aio,
 adq; felicitatē. Nam reliqua quidē bona, humana sunt, exi-
 gua, neq; digna in quæ operam impendas. Nataliū splēdor
 10 res est præclara sane: sed bonum à maioribus profectū. Di-
 uitia in precio sunt: verū earum possessio à fortuna pen-
 det: quæ eas sæpenumero ademit habentibus, & non sperā-
 tibus obtulit. magnæ opes tanquam scopus propositæ sunt
 iis qui cupiunt loculos exhaurire, seruis maleficis, ac calu-
 15 niatoribus. & quod maximum est, etiam pessimis adsunt
 diuitiæ. Gloria res est vt venerabilis, ita instabilis. Pulcritu-
 do optabilis, sed paruo durans tempore. Sanitas preciosa
 res est, eademq; facile mutatur. Robur digna res est laude ac
 voto, sed morbo ac senectute facile aboletur. quanquam, vt
 20 vno verbo dicam, qui ob vires corporis sibi plaudit, scire
 debet se à vero aberrare. quantum enim est hominis robur
 cum aliorum animalium robore comparatum? elephan-
 torum puta, taurorū, leonum? Doctrina omnium quæ no-
 bis adsunt bonorum sola immortalis est & diuina. Sunt e-
 25 nim duo in hominis natura principatum facile obtinentia,
 Mens & Ratio. quorum Mens rationi præest, Ratio mentis
 imperia exsequitur. hæc fortunæ non obnoxia, nulla calu-
 mnia auferri, nullo morbo corrūpi, senectute lædi nō pos-
 sunt sola enim mens senescēs iuuenescit, & tēpus cum adi-
 30 mat alia, senectuti apponit scientiam. & bellū cum torrenti-
 tis in morē omnia proruat, solam doctrinā auferre nequit.
 Ac mihi quidem videtur dignū memoratu Scilponis Mega-
 rēsis philosophi dictū. qui a Demetrio, quo is tempore Me-
 garam ciuibz in seruitutē abductis solo æquauit, interro-
 35 gatus ecquid suarum rerū amississet, Nihil se amississe respō-
 dit: neq; enim bellū virtutem inter spolia capere. Cui con-
 cinit atque consonat Socratis illud, qui Gorgiæ (ni fallor)
 quærenti quid de Persarum rege sentiret, & an eum felicitē
 esset putaret, Ignorare se respondit, quod nesciret, Virtute
 & doctrina præditus esset, necne. scilicet in his felicitatem,

*Bonorum
humano-
rum com-
paratio.*

*Institutio
Sera & sa-
lutaris te-
nenda.*

*Hippol.
coron.*

non in fortunæ obnoxiiis bonis ponebat Socrates. Porro quemadmodū hortor, vt institutione liberorum nihil habeamus antiquius: ita rursū moneo, sectandam esse eam, quæ corruptelarū vacua & sana sit rationē. & à nugis istis ad populares cœtus comparatis quam longissime abducendū s filios. Vulgo enim placere, sapientibus est displicere. Testimonium mihi perhibet Euripides his verbis,

Ad turbam ego Verba facere sum imperitior,

Inter sed æquales paucosq; doctior.

Habet hoc locum. nam qui inter doctos nil valent,

Gratior apud vulgum est eorum oratio.

10

Equidem animaduerti, qui in eo studium suum ponunt, vt dicendo placere promiscuis turbis hominum, eorumq; reportare possint gratiam, eorum vitam fere intemperantem voluptatibusq; deditam existere. idq; optimo me hercle iure. qui enim ita se comparant, vt hominibus nullam honestatis rationem ducentibus voluptates concilient, multum abest ij vt propriæ oblectationi atque luxuriæ prælaturi sint ea quæ recta sunt atque sana, aut pro dulcibus moderata sectaturi. Ad hæc, quid pueros vtile docebimus aliud, aut quibus eos bonis inhærere iubebimus? Pulcrum est profecto nihil frustra neq; dici, neq; agi: & in prouerio est, difficilia esse ea, quæ sint pulcra. Verū orationes ex tempore habitæ, plenæ sunt multæ leuitatis atq; vanitatis, neq; initium habentes aptum, neq; finem. Ac præter alia delicta, qui subito dicunt, in periculosa incidunt verborum redundanti- 25 am atq; loquacitatem. cum meditatio non sinat orationem modi proportionem finesq; transilire. Narrant Periclem sæpenumero vocatum à populo, non obtemperasse, quod se negaret esse præmeditatum. Eodemq; modo Demosthenes æmulus eius in repub. gerenda rationis, cum ab Atheniensib. ad consilium dandum vocaretur, recusauit, se non esse commentatum secum rem inquiring. Verū hæc fortassis nullo autore tradita sint, & conficta. In oratione quidē Meidiana euidenter commendat meditationis vili- 35 tatem. sunt enim hæc eius verba. Ego verò, viri Athenienses, meditatum me esse profiteor, neq; inficiabor me quantum omnino in me fuit, studiose commētatum esse orationem. profecto enim miser essem, si talia perpeffus, atq; etiam nū sustinens, ea neglexissem, quæ in mea mihi causa erant

dicen-

*Ex tempo-
re dicere.*

dicenda. Interim ego promittitudinem differendi neq; improbandam prorsus, neque rebus non dignis adhibendam aio: sed instar medicamenti vsurpandam censeo. tamen ante virilem aetatem non permitto ad subito oblatum argumentum orare. vbi facultas differendi radices egerit, tunc inuitante occasione libere vti oratione licebit. Nam quem admodum qui diu fuerunt vincti, postmodo soluti, ob diuturnam vinculorum consuetudinem ambulare nescientes titubant: ita qui orationem multo à tempore constrictam tenuerunt, ieritiam si aliquando oporteat subito dicere, nihilominus eandem tamen interpretationis formam retinent. Adhuc puericiam agentibus vero permittere vt ex tempore dicant, causam præbet extremæ vaniloquentiæ. Ferunt quendam ineptum pictorem Apelli imaginem ostendisse, quam subito à se pictam diceret. tulisseque id ab Apelle responsum: Video vel te tacente eam esse festinanter pictam: sed id miror, quod non plures tales eo spacio temporis pinxeris. Sicut igitur (redeo enim ad institutum) orationis formam theatralem nimisq; tragicam iussi, ita rursus iubeo nimiam dictionis humilitatem atque exilitatem attente vitare *Orationi nimis exilis.* atque fugere. nam & nimio turgens fastus ad res ciuiles inepta est: & nimis gracilis nihil habet ad percellendum roboris. ac sicut corpus non sanum modo, sed & firmo habitu esse: sic oratio non morbo tantum carere, sed & vires habere debet. tuta enim laudantur duntaxat, quæ etiam cum periculo sunt coniuncta, porro & in admiratione sunt. Eademq; est mea de animi affectione sententia, quem neq; ferocem, neq; inaudacem deiectumq; esse conuenit. quorum *Animi moderatio.* illud impudentiæ, hoc seruili cuidam submissioni mentis ansam præbet. artificiosum vero est, atq; accuratum, in omnibus Medium tenere. Ac dum adhuc institutionis huius memini, volo meam de oratione sententiam exponere. Orationem ego prorsus vniformem primum pro signo litterarum bonarum imperitiæ non paruo repato. deinde eam & in exercitatione statuo fastidium gignere, & plane non posse diu placere. Vbiq; enim vnius tenoris cantilena satietatem adfert, & offendit. varietas delectat & hic & vbiq; vt in auditionibus & spectaculis. Oportet ergo puerum ingenuum ne eas quidem disciplinas, quæ ob vulgarem vsum Encyclia dicuntur, inauditas incognitasque præterire. verum

eas in transeursu veluti gustus percipiendi gratia disceres
 (nam in omnibus perfectionem consequi nemo potest) phi-
 losophiam vero serio colere. possumque meam sententiam
 hac similitudine exponere: Quod pulcrum quidem est cir-
 ca multas vrbes nauigare, vtile autem præstantissimam in-
 habitare. Urbanum est etiam Bionis philosophi dictum,
 qui aiebat, sicut Penelopes proci cum non possent cum Pe-
 nelopa educumbere, rem cum eius ancillis habuissent: ita
 qui philosophiam nequeunt apprehendere, eos in aliis nul-
 lius precij disciplinis sese contere. Itaque reliquorum stu-
 diorum quasi caput & summa, constituenda est philosophia.
 Etenim ad corporis curationem duæ inuete sunt ab homi-
 nibus scientiæ, Medicina & Gymnastice: quarum altera san-
 nitatem, altera firmam sani corporis constitutionem con-
 ciliet. Animi autem ægritudinibus atq; moribus sola mede-
 tur philosophia. Hac duce & comite cognoscere datur quid
 honestum sit, quid turpe, quid iustum, quid iniustum, quid
 ad summam expetendum, quid fugiendum, quomodo nos
 erga deos, erga parentes, seniores, leges, alienos, magistra-
 tus, amicos, vxores, liberos, seruos gerere debeamus. scili-
 cet, vt veneremur deos, parentes honore afficiamus, senio-
 res reueremur, legibus obtemperemus, amicos diligamus,
 vxores caste amemus, liberos animi interno quodam amo-
 re complectamur, seruos iniuriose non tractemus. & quod
 summum est, neq; rebus secundis efferamur gaudio, neque
 aduersis nimio luctu deiciamur: ac neq; voluptatibus dif-
 fluamus, neq; ira ad sæuiciam nos abripi sinamus. quæ ego
 omnium nobis à philosophia obtingentium bonorum an-
 tiquissima iudico. Fortuna enim prospera ingenne vti, viri
 est officium: citra inuidiam, hominis moderati: ratione vin-
 cere voluptates, sapientis: iram compescere, non cuiusvis vi-
 ri. Perfectos autem viros ego eos censeo, qui norunt facul-
 tatem ciuilem permiscere & temperare cum philoso-
 phia: duoq; illos summa bona existimo adipisci, vt & in re-
 publica versando communis vitæ vsum augeant, & philoso-
 phiam tractando vita fruantur tranquilla ac sedata. Cum
 enim tria sint viuendi genera, vnum in agendo, alterum in
 contemplando, tertium in perfruendis voluptatibus occu-
 patum: qui tertium hoc sequitur, dissolutus & voluptatum
 seruus, belluarum similis abiectusq; est. contemplator, si a-

*Philoso-
phia præ-
stantia, &
utilitas.*

*Homo per-
fectus.*

*Vita ratio-
nes.*

Lib. I.
 Alibi dicitur: philosophia
 philosophia est vita
 dam est, vt dicitur
 sine philosophia non
 des. Archytas
 das Thales
 familiares
 rationi de rebus
 vtile est etiam in
 10 rationum
 secundum
 ram doctrinam
 lectionem
 no est
 15, vt in eo
 corporis
 ria nam bona
 firma
 admodum
 10 vultu
 nem & temperantiam
 beri par est
 ri ad
 10, sicut
 15 quod
 differtur
 militaria
 nationibus
 pacis
 10
 licet
 ges
 orum
 pauperum
 11
 et
 omni
 factum
 15
 illi

tionib. abstineat, inutilis: rebus gerendis deditus philo-
 phiæ ignarus, rudis est & facile errat. Pro virib. igitur enitē-
 dum est, vt & publica tractemus, & quātum ratio temporis
 finit, philosophiæ nos demus. Sic in repub. versati sunt Peri-
 cles, Archytas Tarentinus, Dio Syracusanus, & Epaminon-
 das Thebanus. de quibus posteriores duo Platonis fuerunt
 familiares. Neque iam puto verbosius immorandum dispu-
 tationi de recta eruditione. Præter autem ea quæ diximus,
 vtile est etiam, aut necessarium potius, vetustorum commē-
 10 tatorum coemtionem non negligere, sed & ista colligere* *Bibliotheca-*
 secundum agriculturæ rationem* eodem modo instrumē- *ca.*
 tum doctrinæ est vsus librorum, & à fontibus conseruare
 scientiam vsu venit. Verum ne corporum quidem exercita-
 tio est prætermittenda, sed mittendi in ludum eius rei pue- *Corporis*
 15 ri, vt in eo genere quantum est satis elaborēt, cum propter *exercitia-*
 corporis concinnam conformationem, tum roboris gra- *tio.*
 tia. nam bonæ senectuti fundamentum in puericia iacitur,
 firma nimirum corporis ad sanitatem constitutio. Quem-
 admodum igitur tranquillo cœlo adornanda sunt quæ ad-
 20 uersus tempestates faciunt: ita in adolescentia moderatio-
 nem & temperantiā ad viaticum senectuti parandum adhi-
 beri par est. Sic autem labori moderandum est, ne eo exsicca-
 ti ad litterarum studia animum despondeant. nā, vt ait Pla-
 to, somni & defatigationes, disciplinarum sunt hostes. Sed *7. de rep.*
 25 quorsū hæc? quin id propero dicere potius, quod præcipuā *in fine.*
 dictorum iam vim continet. Exercendi sunt adolescētes ad *Militia.*
 militaria opera iaculorum & sagittarum missionibus, ac ve-
 nationibus. Eorum enim qui in præliis succumbunt bona,
 præmia victorib. sunt proposita. bello vero corporis habi-
 30 tus in vmbra educati non conuenit. gracilis autē miles bel-
 licis adfuetus certaminibus, athletarum & hostium phalan-
 ges difficit. Enimvero obiciat aliquis, me, qui de ingenu- *De paupo-*
 rum puerorum educatione præcepta daturū promiserim, *rum libe-*
 35 pauperum & plebeiorum præterita institutione, solis pro- *ris insti-*
 30 *tutione.*
 fiteri diuitibus me rationem præscribere. Cui respondere nō
 est difficile. Nihil enim ego mallet, quam meam doctrinā
 omnib. in vniversum esse vtilem. quod si tamen quidam ob
 suam in opiam vti meis præceptis non poterunt, fortunam
 ij culpent, non me talia præcipientem. Veruntamen provi-
 zili etiam pauperib. annitendum est, vt quam optime suos
 educant

educunt liberos. sin id non datur, ea vtantur qua datur ratione. Atq; hæc ego orationis cursui inserui, vt deinceps reliqua etiam ad rectam adolescentum institutionem conducere attexere possim. Sic itaq; dico, Ad liberalia studia educendos esse pueros verbis adhortationibusque, non me
 5 Hercle verberibus, aut contumeliosa tractatione. hæc enim seruis magis quam liberis conuenire videntur: torpentq; & abhorrent sic tractari à laboribus, partim ob dolores plagarum, partim ob contumelias. Laudationes autem & vituperationes quauis contumeliosa tractatione plus valent apud ingenuos: illæ ad pulcra incitantes, hæc à turpibus arcentes. Alternis porro vicibus increpationes & collaudationes sunt adhibendæ, vt & cum exultant animi, reprehensionibus ad pudorem redigantur: & cum deiecti sunt, rursus laudibus erigantur. imitandæq; in hoc genere nutrices,
 15 quæ infantes cum ad sietum prouocarunt, rursus vt consolentur mammam præbent. Est vero ex usu, eos non inflare & ad superbiam extollere nimis laudibus. nam harum excessum vanitas quædam & luxuria animorum comitari solet. Ac vidi ipse patres, quibus nimius amor causa fuit ne
 20 amarent vere. vtq; intelligi possit quod dico, exemplo rem faciam dilucidior. Dum festinant eo vt filij ipsorum primas in omnibus rebus ferant, immodicos eis imponunt labores. ad quos ij animo elanguescente deficiunt, ærumnisque alioquin oppressi, doctrinam æqua mente non admittunt. Quo enim modo stirpes mediocribus aquis aluntur,
 25 abundantibus suffocantur: eodem animus etiam moderatis crescit laboribus, nimis obruitur. Danda est ergo pueris à continentibus laboribus respiratio: idque in animo habendum, totam nostram vitam in remissionem esse, serium
 30 que studium diuisam. quam ob causam non vigilia modo, sed & somnus inuentus est: neque bellum duntaxat, sed & pax: neque sine serenitate tempestas, neque seria negocia tantum, sed & feriæ. vtque vnam in summam cōtrahamus, Requies laborum est condimentum. Neque in animalibus
 35 solis, sed & rebus anima carentibus, id deprehendas. nam & arcus & lyras remittimus, vt intendere possimus. atque in vniuersū seruatur corpus impletione atq; vacatione, animus autem remissione & labore. Culpandi autem sunt parentes nonnulli, qui postquam filios suos pædagogis magistrisq;

Plage & contumelia instituentium. Item laudationes & increpationes.

Requies.

Inspectio parentum

LIV
 gistris, commendat
 cunctisque, vt
 oportebat eam quæ
 de explorare puerum
 1 lantate comen
 gentiam pueri
 fustibi mentem
 hinc loco eleganter
 bat nihil esse, quod
 10 gis. In primis puer
 adfectu hinc ab
 onit campum
 fibulas fustis de
 gignere & alio
 15 per utroque modo
 valeant memora
 gnam naturam
 mus atque vt
 clare ad Heliodo
 20 Nam
 Et crederet
 Neid quidem
 do exercitum
 & ad ciuitates
 25 nam puerum
 bene constitutum
 à turpitudine
 onis hanc videret
 que colloquia
 30 orum moris
 in colloquia
 disparatissimam
 enim tamquam
 cipulam est
 35 tum Calisto
 tellem laudem
 verbis,
 Diogenes
 Quæ
 Admirationem

gistrisq; commendauerunt, ipsi quid discatur neque inspi-
ciunt vnquam, neque inaudiunt: magno sane cum errore.
oportebat enim ipsos interuallo paucorum dierum subin-
de explorare puerorum profectus, neque in mercenarij vo-
luntate omnem spem collocare. qui & ipse maiorem dili-
gentiam pueris instituendis erat impensurus, si identidem
sui sibi muneris rationem reddendam fore sentiret. Atque
huic loco eleganter conuenit equisonis illius dictū, qui aie-
bat nihil esse, quod perinde saginaret equū, atq; oculus re-
gis. In primis porro puerorum memoria est exercenda atq; *Memoria.*
ad suæ factione roboranda. ea enim est veluti penus eruditi-
onis. eamque ob causam Mnemosynen, hoc est memoriam,
fabulari sunt esse Musarum matrem, innuentes nihil ita &
gignere & alere eruditionem, vt facit memoria. Quapro-
pter vtroque modo exercenda ea est, siue naturæ beneficio
valeant memoria pueri, siue obliuiosi sint. Sic enim & co-
piam naturalem confirmabimus, & quod ei deest implebi-
mus: atque vt illi alios, ita hi se ipsos vincent. Est enim præ-
clare ab Hesiodo dictum,

20 *Nam si vel paruum pergas super addere paruo,
Et crebro id facias, ingens exsistet aceruus.*

Operibus.

Ne id quidem ignorent parentes, memoriæ viri in discen-
do exercitatum non ad eruditionem modo conducere, sed
& ad ciuiles actiones non modicum adferre adiumentum.

25 nam præteritarum actionum memoria exemplar præbet
bene consultaturo de futuris. Præterea abducendi sunt filij *Sermo.*
à turpitudine sermonis: cum autore Democrito sermo acti-
onis sit umbra. Deinde opera est danda, vt affabiles fiant, in-
que colloquio comes. nihil enim ita dignum est odio, vt e-
30 orum mores, qui compellantibus se difficiles præbent. Iam
in colloquiis pueri in uisi aliis non fient, si non omnino in
disputationibus victoriam semper obtinere laborent. Non
enim tantum egregium est scire vincere, sed etiam posse vin-
ci pulcrum est, vbi victoria est damnosa. cum sit reuera et-
35 iam Cadmeia quædam victoria. Possumq; huius sententiæ
testem laudare Euripidem illum sapientem, cuius hæc sunt
verba,

*Dicentibus duobus, irato altero,
Qui non repugnat dictis, est sapientior.*

Addamus his ea, ad quæ non minore quam dicta hæc tenus,
immo

*Præcepto-
rum conge-
ries.*

*Ira coerci-
tio.*

immo & maiore studio est contendendum. Sunt autem hæc. Vita degenda est sine luxu, lingua coerenda, ira superanda, manus continenda: quæ quanti sunt momenti, singulorum exemplis propositis melius innotescet. Vtq; à postremo ordiamur, nonnulli dum iniustis pecuniæ capturis manus adiiciunt, omnem actæ vitæ gloriam fecerunt irritam. Vt Gylippus Spartanus qui nummorum publicorum sacculos cum aperuisset, actus est in exsiliū. Ira autem superiorem esse, sapiētis est. Socrates calce impetitus ab adolescentulo admodum feroce & impuro, cum suos videret indigne id ferre ac fremere, adeo ut illum in ius quoque trahere cogitarent: Quid ergo, inquit, an si me asinus calce feriisset, iussuri eratis ut contra calcē ei impingerem? Neq; tamen inulrum plane id adolescens tulit, sed omnib. ei facinus hoc exprobrantibus, calcitronemq; appellatibus, suspensio vitæ sese exiit. Idem Socrates, quando Nebulis fabula edita Aristophanes in ipsum omnis generis conuicia iaciebat, iisque in scena recitatis amicorum quidam dicebat, Non ista moleste fers Socrates: nequaquam vero, inquit. nā in theatro, veluti in magno conuiuio, verbis vexor. Horum germana sunt atq; iis coniuncta Archytæ Tarentini & Platonis facta. Ille cum à bello, in quo exercitum duxerat, reuersus agrum offendisset ob incuriam vitium contraxisse, accersito colono, Male, inquit, tecum ageretur, nisi ego admodum ira exarsissem. Plato seruo guloso & impuro iratus, vocato filio fororis suæ Speusippo, Hunc tu, inquit, verbera. ego enim animo sum valde commotus. Diceret, difficilia sunt hæc, neque ad imitandum procliuiā. Fateor. Sed tamen his exemplis vtendum est, summisque conandum viribus, ut abundantiam intemperatæ insipientisq; iræ aboleamus. Nā neque aliis in rebus eorum æquamus vel peritiam vel virtutem: nihilominus veluti deorum quorundam sacerdotes ac facigeri sapientiæ, facta eorum, vbi fieri potest, imitari sectarique nitimur. De frænanda lingua restat ut dicamus. quam rem qui exigui momenti aut vilem putat, plurimum à vero aberrat. Tempestiuum enim silentium res est sapiēs, ac quauis oratione potior. Eaque, opinor, de causa prisci mystica sacra instituerunt, ut in his taciturnitati adsucescentes, ad fidem humanorum arcanorum metum deorum trāferremus. Et quidem tacuisse neminem pœnituit, dixisse permul-

per multos. ac quod tacitum fuit, facile datur eloqui: quod dictum est, indictum fieri nullo pacto potest. Sexcenta auditu me percepisse memini exempla eorum, qui ob linguarum licentiam in grauissimas inciderunt calamitates. quorum reliquis omiſſis vnum duntaxat atque alterum proſpecimi ne adducam. Cum Ptolemæus Philadelphus ſororem ſuam Arſinoë in vxorem duxiſſet, Sotades, quod ei dixiſſet ipſum in nequaquam licitum foramen intrudere aculeum, in carcere per longum tempus contabit: pœnamque dedit impoſita loquacitatis non indignam, qui vt aliis riſum moueret, multum ipſe fleuit temporis. His æqualia & conſentanea, immo grauiora multo paſſus eſt Theocritus ſophiſta. Cum enim Alexander Græcis mandaret, vt purpureas ſibi veſtes pararent, quippe domum reuerſus è bello ſacrificium de parta è barbaris victoria peracturus, eoq; nomine gentes pecuniam viritim contribuerent: aiebat Theocritus ſe aliquando dubitaſſe, nunc autem liquido ſentire, hoc ipſum eſſe purpuream, quam Homerus dixiſſet, mortē. qua voce Alexandrum ſibi inimicum reddidit. Idem Antigonum Macedonia regem altero carentem oculo, cum vitium hoc ei exprobrat, aſſerit ad iram non mediocrem prouocauit. iubebat is Eutropionem coquorum principem, qui munus aliquod geſſerat, ad ſe venire ac rationes ſecum conferre. quod cum hic ei renunciaret, ac ſapius accederet, ſcio, inquit Theocritus, quod me crudum vis Cyclopi apponere, huic quod coquus, illi quod ynoculus eſſet exprobrans. & Eutropio, Ergo, ait, tu capite mulēaberis, eaſque dabis loquacitatis iſtius tuæ atq; inſaniæ pœnas: ac regi rem renuntiavit, qui & miſit qui Theocritum interficeret. Præter hæc omnia, ad ſuefaciendi ſunt pueri vt vera dicant, qua in re ſumma eſt ſanctimonia. mētiri enim ſeruile eſt, dignumq; apud omnes homines odio, ac ne mediocribus quidem ſeruignoscendum. Atque hæc quidem de pueris decore & ad modēſtiam inſtituendis hæcenus nihil dubitans aut ambigens diſſerui. Quod reſtat dicendum, dubium me tener, accipiemq; in deliberando adfert curam, ac quaſi in trutinā poſitus in vtranque partem momentis impellor, neutri inſiſtere valeo. valdeque cunctor rei huius vel autor fieri, vel diſſuaſor. Audendum tamen eſt, & eloquenda res. Eſt autem hæc quæſtio, An amatores puerorum ſigere debeamus
vti co-

Iliad. 2, 83

Veritas.

vti eorum consuetudine, an vero potius ab iis arcere. Cum enim intueor in patres suo sensu omnia metientes, moribusq; crudos & austeros, qui consuetudinem amatorum ob contumeliam liberorum intolerabilem purant: vereor eius autor esse atque suafor. Rursus cum in mentem venit Socratis, Platonis, Xenophontis, Aeschinis, Cebetis, totiusq; chori istorum virorum, qui masculos approbauerunt amores, adolescentulosq; produxerunt ad doctrinam, populari rationem, morumque honestatem: sententiam muto, flectorque admiratione & æmulatione istorum virorum. Atque his quidem etiam Euripides testimonio hoc fauet.

Sed est & alter inter mortales amor,

Iustique castique animi scilicet, ac probi.

Non tamen omittenda est Platonis sententia quæ seriæ rei admixtam habet vrbaneitatem. ait enim permissum debere esse iis, qui rem præclare gesserint, vt quemcunq; velint osculentur. Etenim arcendi sunt, qui pulcritudinem corporis spectant: animæ autem amatores omnino deligendi: & amores quidem, quales Thebis sunt & Elide & quæ in Creta vocatur raptio, fugiendi: æmulandi autem qui Athenis sunt & Sparta. Sed hac de re quisque suam sequatur sententiam. Ego de puerorum moderatione & decore hactenus locutus, de adolescentia porro pauca omnino subiiciam.

*Adolescentes
res vitare
gendi.*

Sæpenumero enim vituperavi malarum consuetudinum introductores, qui cum pueris pædagogos & magistros præfecissent, adolescentum impetus passi sunt libere ferri. cum contra hi maiore quam pueri cura atque custodia fuerint regendi. Quis enim nescit puerorum peccata exigua, planeque emendabilia esse: profecta scilicet à pædagogorum contemptu, aut quod magistrorum institutioni aliquando non obtemperarint. At iam ex ephēbis egredientium peccata sæpenumero ingentia fiunt & atrocia: ingluuius ventris, furta pecuniæ paternæ, alea, comestationes, potationes, virginum amores, adulteria. Quapropter iuueniles impetus accuratis rationibus vinciri ac compesci conuenit. Est enim vigor illius ætatis incontinens voluptatum, lasciuittq; & fræno opus habet: & qui ætatem istam non magno opere regendam suscipiunt, imprudentes animo licentiam qua ad flagitia feratur concedunt. Ergo cordatis parentibus sub id temporis maxime vigilandum est, vt custodiant adoles-

adolescentes, ac intra modestiæ fines contineant, docendo, minando, rogando, consulendo, pollicendo, exempla demonstrando cum eorum, quos voluptatum studium in miseriam coniecit, tum qui abstinencia laudem sibi gloriâque parauerunt. Hæc enim duo quasi elementa sunt virtutis, Spes honoris, & Metus pœnæ. quorum illa incitatiores ad pulcherrima studia, hic segniores ad vitia reddit. In vniuersum vero malorum consuetudine hominû prohibendi sunt pueri. nã affricatur illis aliquid inde vitij. Atq; hoc etiã

Malorum consuetudo.

Pythagoras suis monuit præceptorum inuolucris. quæ ego adducam atq; euoluam: momentum enim ad virtutem conferunt non minimum. Tale est, Non gusta quibus nigra est cauda. significat enim non consuescendum cum hominib. ob maliciam nigris. Stateram ne transgrediaris: sum mam docet habendam esse rationem iusticiæ, neq; eius fines ex-

Aenigma. Pythagore explicat.

eundû. Chœnici non inside. fugere iubet ignauiam, ac prospicere de necessario victu. Non cuius inuice dextram. hoc vult, non temere esse cum quoquam contrahendum. Angustum annulum non gesta. id est, vitæ genus liberum sectare, nec vinculo temetipsum obstringe. Ignem gladio non scrutare. hoc dicit, iratos non esse irritandos, (est enim hoc indecorum) sed iis concedendum Cor ne edas. vult animâ curis non esse affligendam. Fabis abstine. hoc est, reip. administrationem vita. nam olim magistratus per suffragia fabis lata creabantur. Cibum in matulam non iniice. præcipit prauo animo non esse elegantem orationem cõmittendâ. est enim oratio cibus animi, quem cibum immundû humana reddit peruersitas. Ad fines vbi perueneris, non reuerito. monet, cum moriendum est, & finem vitæ instare videmus,

æquo id animo esse ferendum, ac citra mœrorem. Sed eo, vnde digressa fuit, nostra se referat oratio. Sunt itaque pueri ab omnib. vt dixi, malis hominibus abstinendi: maxime autem ab adulatoribus. Quod enim identidem & multis dicere parentib. consueui, nunc quoq; affirmo. Genus hominû adulatoribus pestilentius nullum est, neque quod magis ac celerius iuuenes in perniciem præcipitet. Illi enim & parentes & natos radicitus perdunt, & inter consulendum escavoluptatis difficulter euitabili illicientes, parentum senectutem in xta & filiorum iuuentutem dolorum plenam reddunt. Diuitibus liberis parentes sobrietatem commédant,

Adulator.

b adula-

adulatores ebrietatem. illi continentiam, hi libidinem. illi
 parsimoniam, hi prodigalitatem. industriam illi, hi ignaui-
 am. punctum (aiunt ad dentatores) temporis est tota nostra
 vita, frui ea, non abuti ad alias res cōuenit. quid attinet nos
 minas patris curare: delirus est, & alterum pedem iam in se-
 pulchro habere: mox illum sublimem arreptum efferemus.
 Non desunt ex iis, qui & scorta submittant, & nuptas prosti-
 tuant: & quæ parentib. erant senij viatica, interuertant atq;
 rapiant. Impuri sunt isti homines amicitie simulatores, li-
 bertatis imperiti, diuitum adulatores, pauperum contēto- 10
 res, veluti lyrica quadā arte ad adolescentes decipiendos in-
 structi, ad risum eorū qui ipsos alunt labia in risum diducē-
 tes, animi subditiæ, ac vitæ spurie partes. ad nutum diui-
 tum viuentes, fortunæ statui liberi, insituto serui, ac se cōtu-
 melia affici putantes, si non tractentur contumeliose, sed 15
 frustra alantur. Quare si quis est pater sollicitus de bene edu-
 candis liberis, scēdum hoc pecus domo eiiciat. Amoliatur
 etiam condiscipulorum prauos mores, qui satis habent vi-
 rium ad corrumpeūdū vel optima ingenia. Atq; hæc quidē
 præclara sunt, & vtilia quæ subdā, humana sunt. Nam & 20
 parentes vicissim ego nolim vsquequaq; duro esse & aspero
 ingenio: sed sapenumero eos quorundam peccatorum gra-
 tiam facere adolēscētibus, sibiq; ipsis suam adolēscētiā
 reuocare in memoriā. At quemadmodum medici amara
 medicamenta dulcib. succis permiscētes, oblectatione ad 25
 vtilitatem, sibi accessum aperiunt: ita conuenit parentes
 reprehensionum seueritatem lenitate temperare: & interdū
 habenas cupiditatib. filiorum laxare, interdum astringere.
 & maxime quidem peccata æquo animo ferre. vbi tamē fie-
 ri id nequit, dare operam, vt concepta ob delictum ira cele- 30
 riter deslagret. Præstat enim patris iras subitas esse, quam
 graues. quia inensus & implacabilis animus patris, non le-
 ue est argumentum odij erga liberos. Conducibile est etiā
 nonnulla peccata liberū simulare parentes se non ani-
 maduertere: cumq; sub senectutem visus soleat auditusque 35
 hebescere, eo istam sensuum imbecillitatem transferre, vt vi-
 dentes quædam quæ aguntur, non videant, audienteq; nō
 audiant. Amicorum delicta toleramus: quid mirum, si et-
 iam filiorum? quando etiam seruorum crapulam ebrieta-
 temque sæpe non reprehendimus. Parcus aliquando fuisti,
 fac

*Parentum
lenitas.*

fac etiam impensas: indignatus es aliquando, ignosce vicissim: delusit te aliquando serui vsus opera, iram cohibe: par boum ex agro abduxit, venit aliquando hesternam olens crapulā, dissimula: vnguentū redolet, tace. sic lasciuienti dōmatur adolescentia. Danda porro est opera, vt qui voluptatib. nimis dediti sunt, & reprehensionib. minus obtemperantes, matrimonio deuinciantur, quod est tutissimum iuuentutis vinculum. Vxores autem filiis despondebunt, quæ neq; nobilitate generis, neque diuitiis multū eos superent. *Coniugū*
 10 sapienter enim dictum est, Tibi congruentem versa. & qui multo se præstantiores ducunt vxores, non mariti carum, sed dotis serui sua imprudentia fiunt. His pauca quædam si adiecerō, finem præceptis imponam. Ante omnia debent
 15 parentes nihil peccando, omniaque pro officij rationibus agendo, euident se se liberis exemplum præbere: vt in istorū
 20 ij vitam tanquā in speculum intuentes, a turpib. dictis, factisq; auertantur. Etenim qui peccata filiorum increpātes, ipsi in eadem prolabūtur vitia, ij se nō sentiūt sub illorū nomine semetipfos accusare. Quorū vero tota vita turpis est, ij
 25 ne seruos quidē obiurgādi libertatē sibi relinquūt, nedū filios. Quo accedit, quod tales patres scelerum cōsultores ac doctores suis sunt filiis. vbi enim senes sunt impudentes, necesse est ibi adollescentes quoq; inuerecundissimos esse. Ergo ad decorā liberorū educationē quæcūq; cōducere possunt,
 30 in iis elaborandū est: æmulatione Eurydices. quæ cū Illyria esset & plus quā barbara mulier, tamen vt filios docere posset, prouecta iā ætate disciplinis animum studiumq; applicuit. Cuius quantus fuerit erga liberos suos amor, satis declarat inscriptio ab ea Musis cōsecrata. cuius hic est sensus,

Quo desiderio, Musa, non istis, amari

Doctrina vestra munera, quoque animi

Eurydice studio flagrans Hierapolietis:

Qua grato vobis dedicat hæc animo.

Nam mater natis iam pubescentibus ausa est

Theaurum sophia discere litterulas.

35 Enimvero omnia, quæ exposuimus, vt in vnum concurrāt atque simul coniungantur, optari fortassis rectius potest quam mandari. Pleraq; vero præcepta sequi & imitari, res quidem hæc ipsa est felicitatem requirens magnamq; accurationem: potest tamen ab humana præstari natura.

PLVTARCH. DE
PLVTARCHI COMMENTARIVS,
*Quomodo adolescens Poetas audi-
re debeat.*

QUOD Philoxenus poeta dixit, M. Sedate, eas car-
nes suauissimas esse, quæ carnes non sint, item-
que pisces, qui pisces non sint: de eo pronunciare
sinemus istos, quos palato plus sapere, quam cor-
de, Cato aiebat. De hoc autem nobis constat, adolescentu-
los magis gaudere, libentiusq; obsequi, ac mansuetiores se
præbere iis philosophiæ dictis, quæ philosophice & serio di-
cta non videntur. Non enim Aesopicas tantum fabellas, &
poetica argumenta, sed & Heraclidis Abarin, & Aristonis
Lyconem, inque his sententias de anima fabulis permixtas
legentes, quasi cœlesti quodam mentis instinctu non sine
voluptate excitantur. Quare non id modo curandum est, vt
circa voluptates quæ ex cibo & potu percipiuntur, mode-
stiam seruent: sed magis etiam ad hoc sunt adsuæfaciendi, vt
in lectionibus & auditionibus delectatione tanquam ob-
sonio fruantur, vt iliaq; & salubria ex iis capient. Nam ne-
que vrbis portæ ceteræ clausæ id præstabunt, vt non capiatur,
si per vnam aliquam hostes recipiantur: neq; adolescentem
continentia aduersus reliquas voluptates adhibita conser-
uabit, sicubi imprudens per auditum se illis capiendum de-
derit. quinimo auditus, quo mentem ac rationem propius
attingit, eo plus damni ac corruptelæ affert ea per negligē-
tiam admissa illecebra. Quoniam itaq; neq; fortassis licet,
neq; etiam expedit à poematib. arceri eo natu adolescentē,
quo Soclarus meus est, & tuus Cleander: per accurate nobis
obseruandi sunt, quippe in legendo magis quam in ambu-
lando ductoris egentes. Proinde quem nuper de poetis ser-
monem habui, eum mihi subiit in præsentia, conscriptum
ad te mittere, quem vbi perlegeris, siquidem tibi videbitur
non minorem vim iis habere amuletis, quæ nonnulli ad cō-
uiuia ebrietatis arcendæ causâ appensa gestant, aut iis intra
corpus ante sumtis accedunt: Cleandro imperti, iisq; inge-
nium ipsius, quod ob vigorem & alacritatem acumenq; fa-
cile perducatur illecebris, præmuni.

Polypodis capiti perhibent bonum inesse, malumque.

nam

nam suauissimum esu cum sit, difficilem somnum facere, ac turbulenta & absurda visa excitare creditur. Eodem sane modo poësis quoq; multa iucunda & adolescentis animo pabuli instar conducentia in se habet: non pauciora vero quæ conturbent eum, & de sanitate mentis dimoueant, vbi lectioni recta institutio defuerit. Neque enim de Aegypto tantum, sed de poetica etiam licet dicere,

*Illam noxia multa, & multa salubria ferre
Cultori medicamenta.--- Etenim*

10 *Hic amor, hic desiderium latet, hic quoq; blandum.*

Alloquium, quemuis sapientem fallere callens.

Odyf. d,

230.

Iliad. ε,

216.

Quippe illecebræ eius fatuos plane & stupidos non attingunt, quare Simonides quoq; interrogatus, cur solos Thelalos non deciperet: rudiores esse respondit, quam qui ab ipso decipi possent. Et Gorgias tragædiam dixit esse imposturam: quam & qui adhiberet, non adhibente iustior, & qui passus esset, non passio esset sapientior. Vtrū igitur adolescentem instar Ithacensium, aures eorum cera solida obturantes, cogemus lintre Epicuri poësin præteruehi atq; fugere? an vero recta potius quadam ratione iudicium circumdantes atque vincientes ita dirigemus, ne delectatione ad noxia deferantur?

Nam neque atrox, natus genitore Dryante, Lycurgus *Iliad γ,*

sana est vsus mente, quod multis vino captis, ac per temulentiam peccantibus, vites passim excidit: cum debuisset potius fontes propius adducere, in sanūq; (vt ait Plato) deū alio sobrio repressum castigare. (nam id quod noxium est, de vino aufert aqua admixta, vtili relicto) Neque nos sane poeticam Musarum partem excindamus aut aboleamus.

30 sed vbi præ nimia voluptate fabulosæ eius & theatrales partes contumaciter se iactant & efferunt, nimiaq; libidine insaniunt: ibi manus iniicientes, reprimamus eam. Vbi vero erudita venustas & suavis atq; alliciens animum oratio vana fructusve expers non est, ibi philosophiā introducamus atq; admisceamus. Quemadmodum enim mandragora iuxta vites nascens, suamq; in vinum vim diffundens, efficit vt suauius dormiant, qui id biberunt: sic poësis è philosophia doctrinam desumens, eamq; fabulis permiscens, facilem eius & gratam adolescentibus perceptionem præbet. Non ergo fugienda sunt poemata philosophaturis: sed adhiben-

130.

da poematib. philosophica consideratio, adsuendumq;
ut in eo quod delectat utilitatem quæras, & eam amplectaris: sin vero, repugnandū ei est, & succendendum. hoc enim eruditionis principium est. Atqui secundum Sophoclem,

*Quacunq; rem ratione recta ceperis,
Bonum illius recte sperabis exitum.*

*I. Præ-
pñ. Præ-
nosse in-
bet, multa
esse apud
poetas fi-
cta, idque
bisariam.*

Primum ergo introducemus in poemata hominem, cui nihil ita meditarum in promptuque sit, atque illud,

---per multa canunt mendacia Satres:

id quod partim coacti, partim sponte faciunt. Sponte, quia 10
ad delectationem auditionis, & gratiam quam plurimi cap-
tant, ob austeritatem suam veritas mendacio minus iis esse
commoda videtur. Quod enim re vera fit, id tamen exitum
habet tristem, non mutatur. Quod autem commentū
est, id facillime cedit, & de tristi in iucundum mutatur. Nā 15
neque numeri, neque verborum immutationes, neq; dictio-
nis maiestas, neq; translationis opportunitas, neque con-
cinnitas & compositio tantum habet blanditiæ atq; gratiæ
quantum fabulæ aptæ cōnexa dispositio. Enimvero sicut
in picturis color plus afficit quam lineæ, propter similitu- 20
dinem corporis, & fallendi aptitudinem: ita in poematib.
mendacium probabilitate temperatum magis percellit &
gratius est apparatu carminis & dictionis fabula & figmēto
carentis. Itaque Socrates quibusdam somniis ad scribendū
carmen compulsus, cum ipse, ut qui per omnem vitam pro 25
veritate decertasset, facultate probabilia mendacia fabri-
candi destitueretur, Aesopi fabellas argumentum sibi dele-
git: poësin non putans eam à qua abesset mendacium. Ete-
nim sacrificia quædam nouimus choris & tibiis carentia:
poësin fabularum & figmentorum expertem nō nouimus. 30
nam Empedoclis & Parmenidis versus, Theriaca Nicædri,
ac sententiæ Theognidis, orationes sunt, ut pedestris inces-
sus humilitatem effugerent, granditatem & mensuram à
poetica pro vehiculo mutuata. Proinde ubi absurdum ali-
quid aut durum in poematibus dicitur ab aliquo præstanti 35
viro de diis, dæmonibus, aut virtute: is qui eum ut verū am-
plectitur sermonem, in errorem incidit, falsa que opinione
animum corrumpit. At qui nunquam immemor est poëti-
carum in mentiendo præstigiarum, idque perspicue semper
tenens, identidem poësin sic compellare nouit:

O machi-

O machinatrix lyncæ Versipellior.

Quid ludis, & supercilium quid contrahis,

Fraudemq; texens, te simulacrum verum loqui?

is, inquam, mali nihil feret, neque quicquam absurdi crederet. Nimirum is se reuocabit à metu, sicubi timebit ne Neptunus terram eruat, & inferos detegat: aut ubi subierit ei Apollini irasci ob Achiuorum principem,

Ipsius suauis quem celebrans in conuiuio,

Hac fatuus ipse, ipse & letho dedit.

10 Quin & extincti iam Achillis, ac Agamemnonis lacrymas compescet, cupiditate viuendi manus viribus cassas intendentium. Quod sicubi à perturbationibus superatus, victusque veneficio erit, nulla interposita mora ita seipsum alloqueretur:

15 *Affecta reditum, superas repete impiger auras* Odyss. 1,

Quamprimum, tum qua sunt hic tibi Visa sub Umbris, 222.

Vxori quondam cara narranda memento.

venuste enim hoc in suâ Necyiam dixit Homerus, quod ea auditio propter fabulas est mulierib. cōgruens. Ac talia qui

20 dem sunt quæ poetæ suas sponte fingunt. Plura sunt, quæ nō fingentes, sed ita esse opinantes, falsitatem eā nobis pigmetis fucatam offerunt. vt, cum de Ioue Homerus dixerit,

Iuppiter ipse duas aquato examine lances

Sustinet, & fata imponit diuersæ duorum,

25 *Pelida huic magni pugnacis at Hectoris illi.*

Dardanida fatum lethali pondere lancem

Impulit ad manes vergens. tunc Hectora Phæbus

Deferunt:---

totam tragœdiam huic fabulæ

aptauit Aeschylus, titulo Psychostasiæ. assistere enim facit

30 lancibus Iouis, alteri Thetidem, alteri Auroram, deprecantes pro filiis suis Achille & Memnone manum conferentib. Nemo non videt, fabulam esse hanc delectandi aut perterrendi auditoris causâ confictam. Hæc autem,

Iuppiter humana dispensans praelia gentis.

&c,

35 *Num causam Iuppiter præbet mortalibus,*

Cum familiam statuit euertere funditus.

Iliad. 3,

84.

hæc iam ex ipsorum sunt dicta opinione, falsam de diis sententiam, & ignorationem suam nobis tradentium. Iam illæ apud inferos portætorum fictiones & dispositiones, quæ terribilibus nominibus spectra fabricantur ardentium

Auminum, locorum horribilium, ac terribilium suppliciorum: fere ab omnibus deprehenduntur esse fabulosa admodum, & in quibus tanquam in alimentis venenum, ita mendacium sit admixtum: nemoque p[ar]ne nescit, neque Homerum, neque Pindarum, neque Sophoclem, pro certo habuisse id quod scribebant:

Vbi immensas rulant tenebras

Validi Smbrosa noctis fluij.

Odyss. ω, 11 Item: Oceani fluctus legere, & Leucada petram. Item,

Vbi aestus gurguris, inferorum angustia q[ue].

10

Tamen quotquot mortem veluti miserabilem, & sepultura priuationem tanquam miseram rem deplorantes, huiusmodi verba extulerunt:

Odyss. λ,

72.

Iliad. χ,

362. & α-

libi.

Non inhumatum oro tu me, infletumq[ue] relinuas. Itē,

Tunc anima ad manes de membris m[is]ta solauit, 15

Interitumq[ue] suum lugens, & robur, & annos. Item,

Non me prius quam fert atas interfice:

Nam dulce lucem est cernere. noli cogere,

Vt abdita infra terram conspiciam miser:

hæ, inquam, voces sunt ita sentientium, & errore captorū. 20 quo magis nos attingunt, & perturbatione ista atq[ue] imbecillitate exagitados angūt, à qua proficiiscūtur. Aduersum hæc ergo rursus promte id aures nostras personet, poesi non admodum curæ esse veritatem: quod autem verum sit de his reb. id ne ab iis quidem, qui in aliam nullam quam huius ipsius rei discendæ cognoscendæq[ue] curam incubuerint, omnino percipi aut inuestigari potuisse: quod quidem ipsi etiā fateantur. Atque hic ad manum sunt Empedoclea hæc:

Non oculis possunt homines, non auribus ista,

Non comprandere mente.---

30

Et illa Xenophanis.

De superis, sed & his quæ cæpi dicere cunctis,

Nullus homo fuit, aut qui possit certa docere,

Exsistat.----

sed & Socratis verba apud Plato-

nem, eiurantis istarum rerum noticiam. Minus enim poe-

tis tanquam istorum aliquid scientibus animum aduertēt,

II. Poetica qui videbunt de iis rebus philosophis quoque pronunciat-
is in imitati-
one consi-
stet. adhuc cautū eum reddemus, si simul atq[ue] eum ad poemata applicamus, ipsam poeticam ei describamus: artem nimirum

rum

rum eam esse imitatricem, pingendique arti quasi ex altera parte respondentem. Neque id modo auditum habeat omnium sermone tritum, quo loquentis picturæ nomine poetis, pictura tacentis poetis afficitur: sed præterea quoque; cum doceamus, quod picta lacertam, aut simiam, aut Theristæ faciem videntes delectamur, miramurque; non pulcritudinis, sed similitudinis causa. Suapte enim natura fieri id quod turpe est, pulcrum non potest: imitatio, siue pulcræ siue turpis rei similitudinem exprimat, laudatur: eademque; 10 rursus, si pulcræ turpis corporis imaginem effingat, decorum non seruauerit. Pingunt etiam quidam actiones absurdas, ut Timomachus Medeam liberos necantem, & Orestæ matri necem inferentem Theo, Parrhasiusque; Vlyssis simulatam insaniam, & Chærephanes mulierum cum viris im- 15 pudicam consuetudinem. In his adolescens maxime est ad- iudici faciendus, ut discat rem quæ imitatione est expressa, non laudari: sed artem, quæ id quod propositum erat, recte representauerit. Quando igitur poetica etiam ars sapenumero turpes actiones, & prauas affectiones moresque; imita- 20 do exponit: adolescentis est, id quod in his præclare elaboratum admirationem meretur, neque; probare ut verum, neque; amplecti ut pulcrum: sed eatenus laudare, quatenus argumento congruit. Quomodo enim porci grunnitum, & trochleæ stridor, & venti fremitus, & maris strepitum, non sine 25 molestia audimus: si quis verò comode ea imitetur, ut suum Parmeno, & trochleas Theodorus, delectamur. & morbo captos homines, aut suspectæ valetudinis, tanquam spectaculum inuicundum fugimus: Aristophontis verò Philoctetæ, & Silanionis Iocastæ ad similitudinē contabescentium & mori- 30 rentium effectos, cum gaudio videmus. sic adolescens, ubi leget quæ Theristes scurra, aut Sisyphus corruptor, aut Batrachus leno, agens vel loquens in poemate introducit, sciat artem imitatricē laudandā: quæ verò ista imitatione affec- 35 tiones & facta exprimuntur, reiicienda esse, atque; vituperanda. Non enim idem est, rem aliquam esse pulcræ, & eam imitari pulcre: quorum hoc in decoro & conuenientia consistit, turpibus autem turpia conueniunt. Quippe Demonidis etiam claudi illius, quas eius qui furto eas subtraxisset pedibus congruere optauit, crepidæ, erant quidem eæ malæ, sed Demonidi aptæ. Iam hæc,

*Nam si Violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est. --- &
Existimationem iusti fac paret,
Sed lucri causa quidvis interim face. &
Quod ni precario talentum cepero. &
Viam talento neglecto, & gratus sopor
Obreper: atq; flagitiū, hoc argentum
Propter talentum quod patraui, non quidem
Apud inferos penas luam:*

hæ quidem improbæ sunt, & falsæ orationes: sed quales 19
Eteoclem, Ixionem, senem forneratorem deceant. Ergo si a-
dolescentulos moneamus, hæc eos non vt quæ laudi veritât
atq; probent, sed ira scribere vt absurda ac mala, ideoq; mo-
ribus & personis improbis attributa: nunquam ij opinio-
ne de poetis concepta decipientur. Quinimo de loquentis 15
persona suspicio insinuata, & factum & orationem suspectâ
reddet, vt mala, & à malis profecta. Tale est, quod Home-
rus Paridem è prælio profugum, cum Helena concumbere
facit. Nam cum neminem alium interdiu cum vxore rem
habere commemoret, extra intemperantem hunc & adul- 20
terū: satis euidenter docet, se hoc de eo opprobrii & repre-
hensionis causâ referre. Quo in genere magnopere aduer-
tendus est animus, sicubi poeta ipse contra ea quæ dicen-
tur, iudicium suæ improbationis edit. quod in prologo
Thaidis suæ Menander fecit:

Fin. Ilia. 7

*III. Ipsi
poeta de di-
tis iudi-
cium & bi
ferunt.*

*Ergo mihi talem Velim dea tu canas,
Audacia & forma simul & facundia
Quæ prædita, exerceat iniurijs suos
Procos, domo excludat, crebroq; postulet
Munera, simulans amare semper, nullum amet.*

*Odyss. 2.
148.*

Ilia. β. 189

Optime omnium Homerus hoc est vsus genere, male di-
ctis reprehensionem, bene dictis commendationem præ-
mittens. Hæc ira:

*Mox ille hæc blanda est astutē Verba locutus. Item,
Hunc ille assisens pulcro sermone tenebat.*

Ilia. α. 24

Illud verò agens, tantum non protestatur ea se non dicere
aut probare, quippe inepta & praua. Exempli gratia: narra-
turus quomodo sacerdotem Agamemnonem inhumaniter
tractauerit, hæc præmisit:

Non hæc Atrides Agamemnon dicta probauit,

Sed

Sed male reiecit,--- id est, saue & superbe, ac præter decorum. Achilli etiam ferocem hanc tribuens orationem,

Ebrie, cui cerui est pectus, Vultusq; caninus:

Ibid. 223.

3 suum de ea iudicium addit,

Rursum Pelides prauis Agamemnona regem

Imperijt Verbis, neq; adhuc dimiserat iram.

consentaneum quippe est, nihil per iram & vehementiam recte dici. Sic & de factis:

10 *Sic factus facinus concepit in Hectora diuum*

Iliad. 4. 24

Immane: extendens quem pronũ ad strata Patrocli, &c.

Præclare etiam in fine dictum quoddam, quasi calculum dictis factisve adiungit. Quale est, cum deos facit de adulterio Martis ac Venetis dicentes:

15 *Succesſu mala facta carent: celerem quoq; tardus*

Odyſſ. 9.

Aſſequitur fontem Vindex.---

329.

& de Hectoris superbia atq; iactantia:

Talia iactanti Inno succenſuit alma.

Iliad. 9. 198.

& de Pandari sagittatione:

20 *Hoc animum ſtulti Pallas ſermone feſellit.*

Iliad. 8. 104

Huiusmodi effata & ſententias quiuis ſane deprehenderit, modo animum animaduertat. Alia in iſtis rebus documenta exhibent: quemadmodum Euripides fertur Ixionem vt impium flagitiolumq; conuiciantibus dixiſſe: enimvero

25 non antè eum è ſcena eduxi, quam rotæ aſſigerem. Apud Homerum id mutum doctrinæ genus extat, conſiderationem habens vtilem iis in fabulis etiã, quæ maxime vituperantur. Quas allegoriis (ita enim nunc vocant, cũ aliud dicitur, intelligitur aliud: antiqui hyponœam, ab occulto q

30 ſubeſſet ſenſu nominabant) nonnulli aliò detorquentes ac peruerſentes, iudiciũ de Venere à Marte adulterata Solem deſuſſe aiunt hoc ſenſu, quod Veneris ſideri ſidus Martis congreſſum adulterio obnoxias natiuitates reddat: Sole autem ruſus elato & deprehendente ea, non lateant. Ita

Iliad. 8. 170.

35 quod ſe Inno ornauit Iouem aggreſſura, & veneficium ceſſi, volunt eſſe acris quandam purgationem, ad igneam accedentis naturam. Quasi verò non ipſe interpretationem poeta addiderit. Nam in Veneris fabula, eos qui animũ aduertũt, docet, Muſicã prauã & cãtilenas malas, ſermoneſq;

vitam

vitam effeminatam, & viros luxum, molliciem, consuetudinemq; mulierum amantes, ac

Odysf. 9.

249.

Mutatas in idem Vestes, calida atq; lauacra,

Et thalamos.---Idcirco Vlyfsem etiam facit citharædo præcipientem,

Ibidē 492.

Hinc age digressus, potius qua machina cepit

Vrbem Dardanidum, canta.---

pulcre docens, musicę & poeticę argumenta à prudentibus esse & cordatis petenda. In Iunonis fabula optime demonstravit consuetudinem mulierum cum viris, gratiamq; quā ea beneficio & præstigiis ac dolo sibi conciliant, non modò in diem durare, ac fastidiosam esse, & instabilem: sed in odium præterea inimicitiamq; mutari, postquam voluptas euanuit. Sic enim ei Iupiter in hanc sententiam minatur:

Iliad. 9. 32.

Vt Videas, inuēt an Venus hac te, concubitusq;

Quo mihi clam superis fraudem commixta sivebas.

Nimirum effictio & imitatio facinorum malorum, vbi simul dedecus atq; damnum inde autores consecutum proponitur, non incommodum, sed vtilitatem adfert auditori. Philosophi quidem exemplis vtuntur, eaq; ad cohortandū & instituendū sumunt, quæ ad manum sunt: at poetæ idem hoc agunt, exempla ipsi fingentes, ac fabulas proponentes. Sane Melanthius, siue serio id, siue ioco, Atheniensium ciuitatem conseruatam fuisse dixit oratorum diffidiis atq; turbis: ita enim non in vnum vniuersos parietem inclinasse, sed eorum qui rempublicam tractabant in dissidio quippiam fuisse, quod recelleret à damnosa parte urbem. Poetarum quoq; contradictiones, quibus fidem dictorum dubiam faciant, non sinunt ea ad nocendum satis momenti habere. Vbi ergo iuxta se posita contraria dicta apud illos euidenter sunt, meliori parti ad stipulandum est, vt in his:

Multis homines in rebus decipiunt dī,

Mea proles, atq; dura conciliant mala.

FIL. Dixi id, nihil quo facilius dictu est, deos

Incessans.--- Item,

Non copia auri te gaudere hac addecei?

R. Ditem esse, nilq; scire præterea, malum est.

Item:

Quid ergo? mortem te numnam oppetere expedit?

R. It a: nam præ colere deos, non est labor.

Hæc

Hæc & horum similia dubij solutionem habent promptam: siquidem, ut dictum est, iudicium adolescentulorū ad meliora dirigimus. Quod si qua absurde dicta sunt, neque statim soluta: ea refutanda sunt iis quæ in contrariam partem
5 ab eodem alibi dicta sunt. neque succensendum poetæ, aut moleste is ferendus, sed ea improbanda quæ vulgato more & per iocum dicta sunt. Statim aduersus ea quæ apud Homerum exposita sunt, deos alium ab alio deiectum, & fau-
ciatos ab hominibus fuisse, inter se discordias & odia exer-
10 cuisse, ita ei occines:

*Rectius hoc aliquid poteris sermone poeta
Sentire, & multo melioribus edere verbis.*

Iliad. n. 358.

ac sentis profecto melius, & loqueris alibi rectius hæc ipsa:

*Dij facilem vitam ducentes. --- &
15 Hic sese oblectant superi sine fine beati. &
Hunc superi statuerē modum mæore carentes,
Vivendi miseris mortalibus. ---*

Odyss. 8.

805.

Odyss. 5. 46

Iliad. ω. 525

Hæ enim sanæ sunt & veræ de diis opiniones: ista ad animos hominum percellendos conficta. Rursum Euripide
20 dicente,

*Multiis dij formis homines sophismatum,
Quod his potentia præstant, in fraudem agunt.
inferre expedit, quod rectius idem dixit,
Si turpe dij faciant aliquid, non sunt dij.*

25 Et cum Pindarus acerbe admodum, & ad iritandum accommodatè dixerit:

*Verum est, cuncta delendi hostis gratia agere:
ipsius verbis ei respondebimus, quod dicit,
Fine voluptas acerbissimo iniusta clauditur.*

30 Ac Sophocle dicente,

*Suaue est lucrum, profectum etiam à mendacio:
respondebimus, At verò te ipsum audiuius dicere,
Mendacibus verbis fructum haud succedere.*

Et ad ea quæ de opibus protulit,

35 *Omnia diuisti, quamuis inuia, peruia. &
Voti sui pauper neq; compos maxime
Cum sit, poritur. ---*

*Nam turpe corpus, & nullius nominis
Visu pulcrum facundia reddit, & elegans:*

his multa opponet lector Sophoclea: de quib. & hæc sunt:

In ho-

*In honore pauper etiam quin sit, nil setat. &
 Deterior haud est pauper, quicquam si sapit. Atq;
 Nam qua bonorum sit multorum gratia?
 Aut or malorum prosperas quando fouet
 Diuitias cura.---*

Menander quidem exulit aperte voluptatis studium, animosq; vanitate impleuit, amatoriam ista & feruida cantans:

*Quaecumq; viuunt atq; nobiscum iubar
 Solis vident, Voluptati omnia seruisunt.*

At idem nos rursus circumegit, & ad honestatem retraxit, 10
 luxuriæq; ferocitatem repressit, ita fatus:

*Vicunq; sit iucunda, si turpis sit,
 Opprobrium est graue vita.---*

hæc prioribus aduersantur, meliora sunt autem & vtiliora. Ergo alterum horum necesse est ista contrariorum dicto- 15
 rum iuxta se collocatio & consideratio efficiat: aut ad meliorem partem traducet, aut fidem quoq; deteriori derogabit. Sin eueniat, vt ipsi eorum quæ absurde dicta sunt refutationem non præbeant: nihil obstat, quin aliorum probatorum autorum contraria dicta velut in trutina cum his cõ- 20
 parantes, quid rectius sit experiamur. Veluti cum Alexis aliquos mouer his verbis:

*Sapientis est Voluptates sectari.
 Tres inter has potentia sunt pradita,
 Vere virilis quæ sit vita mortalium:
 Edere, bibere, Venerisq; muneribus frui.
 Accessionis omnia reliqua sunt loco.*

tenendum hoc est, Socratem contra dixisse, Malos viuere edendi & bibendi causa, bonos vitæ gratia tolerandæ edere & bibere. Aduersus eum qui scripsit, Contra malum esse 30
 maliciam non inutile armorum genus: cum is iubeat nos quodammodo ad simulari malis: Diogenis illud obiciendum est, qui interrogatus, qua quis ratione vlisci inimicū posset, respondit, Si ipse quam optimus fiat. Eodem Diogene etiam contra Sophoclem vtendum, qui multa homi- 35
 num millia animi ægritudine afflixit, de mysteriis hæc scribens:

*His qui sacris sis absunt ad inferos
 Homines, beati sunt, solis quia viuere
 Contingit illic stis, turba cetera*

Omnium

V. Dicta
 fide digno-
 rum homi-
 num, poe-
 ticis oppo-
 nenda.

Omnium malorum generi incidit.----

At verò Diogenes cū tale aliquid inaudiuisset, Quid ais, inquit? nūmnam melior cōditio erit Patæcionis furis, eo q̃ sacris est initiatus, quam Epaminōndæ? Timotheos sane in theatro Dianam canenti, insanam, furiosam, diuino instinctu concitam, rabiosam: Cineas statim occinit, Tali tibi contingat filia. Elegans & illud Bionis ad Theognidem. cū enim Theognis diceret:

Paupertate etenim deuicta lingua ligata est,

Vi facere aut fari tam nihil ille queat.

10 Bion contra: Quomodo, ait, ergo tu pauper cū sis, tam multa nugando & garriendo nos obtundis? Neq; verò ear quæ ad corrigendum dictum præbentur ex adiectis & vnà pronuntiatis verbis occasiones sunt prætermittendæ. Sed quæ VI. *Adiacentia.*

15 admodum medici pedes ac alas cantharidis, cum quidem ipsa sit mortifera, prodesse, & dissoluendi vim habere putant: sic in poematis quoque si quod est nomen aut verbum adpositum, quod efficiat quò minus ad deteriores sententiam abducamur, arripiendum est, adque explicationem 20 adhibendum. Sicut quidam in his Homericis versibus faciunt:

Scilicet hoc miseris mortalibus extat honoris,

Ut lacrymis malasq; rigent, ponantq; capillos. &

Hunc superi statuere modum maiore carentes

Viuendi miseris mortalibus.----

Odyss. d.

197.

Ilia. o. 525

25 Non enim simpliciter omnibus hominibus miseram vitam a diis fatali necessitate destinaram dicit, sed stultis ac imprudentibus: quos, prauitatis suæ causa miserrabiles cum sint, miseros solet appellare, & ærumnosos. Alius porro 30 modus est, quo quæ in poematis suspecta sunt, in meliorem partem vertuntur, qui ex vsu vocabulorum pendet: in quo magis decet exerceri adolescentem, quam in iis quæ glossæ dicuntur. Nam neque inelegans quidem est, & eruditū, scire verbo *πῆμα δαῖν* malam mortē adferens significari: 35 quia Macedones *δαῖν* mortem nominant. Sic Æoles victoriam *χαμνοῖν*, permanendo nimirū & tolerando pararam. Et *πρόπας* Dryopes, quos alij dæmonas. At verò illud necessarium iuxta atque vtile, si non damnum volumus, sed utilitatem ex poematibus percipere, vt cognitum habea-

VII. *Usum vocabulorum.*

habeamus, quomodo deorum nominibus poetæ vtantur, itemq; bonorum & malorum:& quid animæ aut fari vocabulo intelligi velint: vtrum scilicet hæc apud eos vno tantum modo, an verò pluribus fumantur, cuius generis sunt

Odyss. e. 42 multa alia. Nam οἶκος aliquando significat domum, vt 5

Odyss. d. 318. οἶκον ἐς ὑψέροφον, — aliquando rem familiarem, ἐδίδε-
ταί μοι οἶκος. Et βίον alias vitam,

— ἀμενλύωσεν ὃ οἱ ἀρχυλῷ
Ilia. v. 562 κυανοχαῖτα Ποσειδάων Εἰότοιο μετ' ἡέρας. aliàs facul- 10
Odyss. v. 419. — βίον ὃ οἱ ἄλλοι ἐδυσιν. Et ἀλύειν est vbi pro
morderi, & animo æstare sumitur:

Ilia. e. 352 Ως ἔφαθ', ἦ δ' ἀλύειν ἀπεβήχατο, τείρετο δ' αἰνῶς.
alio loco pro gestire, & læticia exultare: vt hic, 15

Odyss. σ. 332. ἦ ἀλύεις ὅπ' ἱπὸν ἐνίκηρας τὸν ἀλήτῳ.
Et θάσσειν vel moueri significat, vt apud Euripidem,
Κῆτ' ὁ θάσσειν ἐξ Ἀτλαντικῆς ἀλός:

Initio Oe. dypitryan ni. velsedere, id est, θαλάσσειν: vt cum Sophocles scribit, 20
Τίνας πῶθ' ἔδρας τάς δε μοι θαλάζε.
Scitum est etiam, vsum vocabulorum rebus subiectis aptare, quemadmodum Grammatici docent, alibi aliud significantium. Quale est,

Hesiod. O- peribus. Νῆ' ὀλίγῳ αἰνεῖν, μεγάλη δ' ἐνὶ φρεσὶ θάσσει. 25
αἰνεῖν enim hic ἐπαινεῖν significat, id est, laudare: laudare autem pro recusare ponitur hoc loco. sicut vsitatum nobis est dicere, Bene habet, & Valeat, cum aliquid nolumus, & non accipimus. Atque sic quidam aiunt Proserpinam voca- 30
Ilia. i. 457 ri ἐπαινήν, quasi aspernandam. Hanc ergo vocum distinctionem maioribus in rebus & magis seriis obseruantes, à diis incipiemus docere adolescentulos, quod deorum nominibus poetæ vtantur aliquando cum de ipsis iis intelligi volunt: aliquando commune vocabulum facultatibus iis 35
tribuentes, quæ ab iis proficiuntur. In promptu est Archilochi exemplum, à quo satis liquet ipsum Deum inuocari his versibus:

*Tu mea propicius vota ὁ rex Mulciber audi.
Adest, supplicis, & largire qua soles.*

Cum

Cum autem fororis maritum qui in mari perierat, neq; legitimum sepulturam consecutus erat, deplorans, æquiore ait animo se eam calamitatem laturum fuisse,

*Si caput illius pulcrâq; membra simul,
Vulcanus puris tunicis & elata cremasset:*

deigne non de deo hæc loquitur. Rursum Euripides his verbis in iuramento utens.

Non per Iovis Martisq; cruenti sidera:

ipso deos nominavit. Sophocle autem dicente,

*Cæcus Grædium, & susq; expers luminum,
Confundit omnia, aper & elut mala, impetu:*

intelligendum est nomine Martis bellum. Eodemque æs in illis Homeri:

*Quorum nunc atrum tua propter Xante cruorem
Flumina Mars diffudit acutus.---*

Iliad. n,

329.

Cum verò talia multa dicantur, sciendum est, memoriaq; tenendum, ipso etiã Iovis nomine aliquãdo ipsum Deum, nonnunquam fortunam, sæpe etiam fatũ nuncupari. Cum enim dicunt,

*Iuppiter, à celsa genitor qui consulis Ida. &
Te quis sapientiorum se Iuppiter putet?*

Iliad. γ,

276.

ipsum Iovem dicunt. Cum verò in causis euentorum Iovem nominant, & dicunt:

*Ille animas & validas multas detrusit ad Orcum. &
Consilij Iovis hic fuit exitus:---*

Iliad. α,

princip.

fatum intelligunt. Non enim putat deum poeta hominibus mala struere: sed rerum necessitudinem rectè indicat, quòd scilicet fato prosperitas & de hostibus victoria destinata sit civitatibus, exercitibus & ducibus modestiam servantibus: sin verò affectibus obsequuti peccent, (sicut isti secum dissident & tumultuantur) indecorè agere, perturbari, & infortunium habere eodem fato eos cogi:

*Fatale namq; consilia est propter mala
Mortalibus tristes rependier exitus.*

Hesiodus verò ubi Prometheus inducit fratri Epimetheo suadentẽ, ne à Ioue vlla dona accipiat, sed ea aliò dimittat: Iovis nomen de potentia fortunæ usurpavit. Bonis enim fortunæ tribuit appellationem donorum Iovis, opibus, coniugiis, imperiis, & omnibus in vniuersum externis bonis, quorum possessio inutilis est rectè uti iis nescienti.

c

Itaque

Itaque etiam Epimetheum, hominem vitiosum & fatuum, cauere sibi iubet, & metuere à rebus secundis, damno nimis ei & exitio futuris. Iterum ubi ait:

Lib. 2.

Nunquam pauperiem diram, exitumq; animai

Exprobrare ausis homini. namq; illa deorum

Est munus:--- diuinitus datum vocat, id, quod

fortuna obtigit: innuens, non esse eos culpandos, qui fortunæ iniuria pauperes sunt: cum ignauia potius, socordia, mollicie & luxu coniunctas diuitias in turpibus & vituperatione dignis habendas. Cum enim fortunæ nomen non-
10 dum vsurparetur, scirent autem illi, vim eius quæ nullo ordine nullisq; finibus contenta vagatur causæ validam esse, humanóq; consilio euitari non posse, deorum nominibus eam extulerunt. quomodo nos etiam res, mores, ac orationes aded hominesq; solemus diuinis appellare. Hac ra-
15 tione corrigi debent multa ista, quæ absurde dicta de loue videntur, vt hoc:

Iliad. 6.

Dolia namq; Iouis duo sunt sita limine in ipso:

327.

Hoc aduersa, illud sed prospera fata replerunt. Item,

Iliad. 11,

Namq; fidem Iupiter sacramenti ipse fefellit,

69.

Exitum parti monstrans se voluere viriq; Item,

Odys. 9. 81.

Hoc tunc exitij Teucris fuit atq; Pelasgis

Principium, magno sic hac statiente Tonante.

hæc, inquam, de fortuna & fato interpretabimur, quas causas, neque ratiocinando possumus assequi, neque omni-
25 no in nostra sunt potestate. Vbi verò consentaneum, deorum & probabile est, ibi propriè poni nomen Dei iudicabimus. vt,

Iliad. 1.

Priamides acies aliorum Victor obibat,

342.

Atacem tantum sitans Telamone creatum.

Succensebat enim meliori conferere auso

Iupiter ipse manum.--- &

Nam tales res curat Iupiter mortalium,

Alijs minuta demonibus tractanda dans.

Magnopere etiam alia sunt animaduertèda vocabula, mul-
35 tas ad res accommodata, & variè vsurpata à poetis. Quo ex genere est virtutis nomen. Quia enim non prudètes modò, iustosq; & bonos virtus præstat in verbis & factis, sed estimationem etiam fere & potentiâ conciliat: idcirco & bonam famam ij, & potentiam virtutis nomine afficiunt. quomodo

Virtus.

modo castaneæ fructum castaneam, & nucis nucem, com-
municato nomine dicimus. Noster proinde adolescentu-
lus, ubi apud poetas legerit,

Numina virtutis sudorem præposuerunt. & Hesio. O-

Ruperunt Danas iam tum virtute phalangem. Item, persibus.

Quod si fata iubent nunc vitam claudere morte. Iliad. 2.

Mors est pulcra quidem hæc, virtuti immergere vitam. 90.

hæc legens, statim cogitet dici hæc de præstantissimo &
maximè omnium nostrorum diuino habitu, quem ra-
tionis rectitudinem, & naturæ ratione præditæ perfectio-
nem, animiq; consentientem secum affectionem intelligen-
mus. Rursus hæc legens,

Virtutem Iupiter mortalibus addit & aufert. & Iliad. v,

... diuitias virtus & fama sequuntur: 242.

non desideat diuites cum stupore admirans atque suspi-
ciens, quasi verò ij pecunia emere virtutem possint, aut suæ
prudentiæ incrementū decrementūve in fortunæ sit po-
testate. Verum hoc iudicet, virtutis voce pro gloriæ, poten-
tiæ, secundarū rerum, aut similis alicuius rei nota poetam

vsū fuisse. Nam κακότης & etiam verbo aliquando mali-
ciam & prauitatem animæ designant, vt Hesiodi:

πῶ μὲν γὰρ κακότητι καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν ἐλέσθαι.

aliquando calamitatem & miseriam, vt apud Home-
rum,

Αἴψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καὶ ἀγχιράσκειν. Odys. 7.

Quomodo is quoque falleretur, qui felicitatem eo modo 360.

apud poetas accipi putaret, quo philosophis significat per-
fectum bonorum omnium habitum, seu possessionem &

perfectiōnem vitæ secundū naturam prospero cursu eun-
tis: non sentiens abuti eos sæpè nomine, & qui diues sit,
cum felicem ab iis appellari, aut beatum, potentiamque &
famam bonam felicitatis vocabulo insigniri. Nam Home-
rus quidem rectè vitur appellationibus istis:

Non equidem gaudens ego possideo bona tanta. Odys. 8.

Et Menander:

93.

Amplæ facultates mihi sunt, & ab omnibus

Diues vocor: nemo beatum me vocat.

Euripides multum confusionis & turbarum infert, hæc
scribens:

Medea.

*Non sit mihi Vita beata, quæ molesta sit. &
Tyrannidem tanti quid iniustam facis*

Beatitudinem? --- nisi. vt dixi, translationem, &

VIII. Vi-
ria Gireu-
ribus ad-
mixta.

abusum vocū spectes. Ac de his quidē satis. Hoc nō semel,
sed sæpenuerō monendi sunt adolescentes, poësin, cū
argumentum ei sit ad imitandum propositum, adhibere
quidem eam ornatum & splendorem rebus moribusque
quæ pro argumento sumpsit, illustrandis: interim tamen
veritatis similitudinē non dimittere, quippe quæ in imi-
tatione id habet quo lectorem delectet atque ducat. Ita-
que imitatio quæ non planē veritatis rationem nullam
habeat, permixta actionibus virtutum & vitiorum indi-
cia simul profert. Talis est Homeri poësis, quæ longum
vale dixit Stoicis, neque virtuti vitium, neque vitio vir-
tutem vnquam adesse censentibus, sed omnino vsquequa-
que insipientem peccare, sapientem rectē agere. Hæc sanē
in scholis audiuntur. At in rebus ipsis vitaque communi,
sicut Euripides sensit,

Numquam à malo seiungitur prorsus bonum:

Quadam sed est horum inter se commixtio.

Veritate remota poësis maximē varietate multiplici vti-
tur. Nam animorum permotionem, vtque à ratione alie-
na res & ab opinione videatur, (quod & ad animos percel-
lendos magnam habet vim, & ad parandam gratiam) fabu-
lis imitationes conciliant: quod simplex sit, id neque fa-
bulis est, neque animo perturbando aptum. Itaque neque
vincentes semper eosdē, neque perpetuō rebus secun-
dis vtentes faciunt, neque rem rectē gerentes. Adde, quōd
ne deos quidem, cū ij in humana incidunt negocia, affe-
ctuum vacuos & errorum sinunt esse: nec vbi poësis, peri-
culo & aduersario de rebus sublato, ociosa planē sit, ne-
que perturbans iam neque percellens animos. His ad hunc
modū habentibus, adducemus ad poemata adolescentem,
non illam secū opinionem de claris illis & magnis nomi-
nibus afferentem, quasi sapientes illi & iusti fuerint homi-
nes, præstantissimi que reges, & omnis virtutis atque recti-
tudinis normæ. Damnum enim caperet, omnia magna pu-
tans, & cum stupore admirans, nihil auditum improbens:
neque admitteret reprehendentem eos, cū talia dicunt
aur faciunt, quale hoc:

Sic

*Sic pater ipse deum faciat sic casta Pallas,
Sic Phœbus: mortem Teucrum ne quis vel Achinim
Euitet. nobis detur superesse duobus.*

Vi sacrata solo sternamus Pergama soli. Item:

Maxima tum trepidam subijt miseratio mentem,

Cùm vox Cassandra nostras peruenit ad aures

Maesta, Clytemnestra nobiscum fraude necata. &

Me miscere patris insit cum pellice corpus,

In senis inuidiam quo me maleuada vocaret.

Quod suasisse feci.--- Item:

Non est ie, Iupiter, superum damnosior & illis.

Concedere faciamus verò adolescentem, ut nihil tale laudet, neque versutus esse velit, & probabiles sectari prætextus, aut rebus malis speciosas præscriptiones excogitare. Id potius iudicet, poetin esse imitationem morum & vitarum

hominum non perfectorum aut sincerorum, aut ab omni reprehensione immunium: sed in quibus locum habeat multum perturbationum, opinionum, mendaciorum, ignorationum: quæ tamen ij ob naturæ bonitatem sæpe-

numerò corrigant. Hoc enim modo instructus adolescentis animus, nullum ex auditione damnum sentiet, elatus atq; concitatus ad ea quæ rectè dicuntur aut aguntur, contraria indignè ferens ac repudiens. Qui verò omnia admiratur, omniaque familiariter amplectitur, iudicio Heroi-

corum noninum existimatione mancipato: is imprudens, multis se vitiis facile obnoxium præbebit: quemadmodum iis euenit, qui curuitatem Platonis & balbutiem Aristotelis imitantur. Oportet autem eum non timidè, neque ut in templo supersticiosè ad omnia horrere, omniaque adorare: sed adfuetum audacter acclamare suo loco non minus: Malè hoc & inconuenienter, quàm, Rectè hoc & decore.

Verbi gratia: Militibus morbo correptis Achilles concionem cogit, vacationem belli ægrè ferens, maximè quòd ea suæ in bello gloriæ & præstantiæ officeret. Atque ut erat rei medicæ peritus, post nonum diem, quo iudicari talia natura fert, sentiens morbum non esse vulgare, aut ab usitata aliqua causa profectum, surgensq; ad dicendum non populo se accommodat, sed consiliarium regi se præbet:

*Nunc equidem retrò miseris erroribus actum
Atrida in patriam reduituros suspicor iri.*

Achilles,

Iliad. a,

97.

Agamēno

Odyss. λ.

420.

Phœnix.

Iliad. ι,

452.

Menelaus.

Iliad. γ,

365.

Iliad. a,

54, ac de-

inceps.

Rectè hæc, moderatè & decorè. Cùm autem vates dixisset, se potentissimi Græcorum iram metuere: iurans se viuo neminem illi manus illaturum, non rectè iam, neque moderatè hoc adiciit,

--sive ipsum Agamemnona dicas:

ostendens pro nihilo se ducere principem, ac despicerè. Magis deinde iratus gladium arripit, trucidandi regis cupiditate, neque rectè, neque vtiliter. Mox pœnitentia ductus,

Ingentem rursum vagina condidit ensẽ,

10

Parens consilio Tritonidis.--

rursum hoc rectè & præclarè, quòd cùm iram omnino auertere non potuisset, eam tamen rationi obtèperare coegit, priusquam ad flagitium erumperet. Rursum Agamemno ridiculus est, in iis quæ in concione dicit atque gerit: 15 grauitatis plus adhibet, & regii decori in Chryseidis negotio, quàm in simili causa Achilles. Hic enim, cùm Briseis abduceretur,

Consedit lacrymans, sociis procul inde relictis.

Agamemno ipse in nauem imponens, tradens, & amandans eam, quam ante sibi vxore sua chariorem dixerat, turpe aut amatorium nihil agit. Iam Phoenix à patre obpellicem diris deuotis, ait:

*Iliad. 1,
desunt post
Versum
457.*

Hunc ferro iugulare ego sum meditatus acuto:

Verùm aliquis superùm rabidam compefcuit iram, 25

Et fama admonuit popularis dura Verens

Tunc animo subit Sarj conuicia Sulgi:

Ne patris occisor Gracos ego dicter inter

Perferrem.--

Sanè Aristarchus sustulit hos versus, metuēs * Sed tempe- 30
stiue positi sunt, Phoenixe Achillem docente quid rei sit ira, ac quæ per iram homines audeant, ratione non videntes, neque consentibus obtemperantes. Nam & Meleagrum inducit, ciuibus iratum, & deinde placatum. rectè perturbationes animi vituperans: vtq; rem bonam & vtilem laudās 35
iis non obsequi, sed resistere, eas superare, ac pœnitudine eorum duci. Ac in his quidem manifestum est discrimen. Vbi verò obscura est sententia, attento animo sic (exempli causa) distinguendum est. Siquidem Nausicaa peregrinum virum Vlyssẽ conspicata, eodemq; quo Calypso er-
ga eum

*Ibid. 549.
Es inde.*

*xx. Consi-
deratio di-
florũ, aut
fæstorum.*

erga eum modo affecta, (quippe delicatè viuens. & nuptiis matura) hæc ad ancillas stultè verba loquitur,

O Striam tali me iungant fata marito,

Hicq; illi lubeat nobiscum ducere Vitam:

Odyss. 3.

244.

3 reprehensionem audacia eius meretur, ac impudicitia. Sin ex sermone viri ingenium perspicies, admirataque alloquiuni eius ita prudens, optat talem sibi potiùs maritum, quàm nauicularium aliquem, & saltatorem ciuem: admirationem meretur. Item, Penelopa cum procis comiter colloquente, iisq; vestimèta & alium mundum donantibus, Vlyssès lætatur:

Dona quòd illorum captans, animos fallebat.

Odyss. 6.

281.

Hic si Vlyssès captione munerum, & lucro gaudet, Polia-grum quoq; infamem lenocinii causa in comædiis superat. 25 de quo est illud:

Poliagrus est felix, calestem qui domi

Opes ipsi parantem alit capram.---

20 Sin eo magis illos in sua potestate fore arbitratur, nihil tale ob spem futuri expectantes: delectatio eius & animi confirmatio rationem habet. Rursum in numerandis donariis, quæ Phæaces vnà cum ipso exposuerunt, ipsiq; aucti sunt: siquidem hoc modo in solitudine constitutus, & ad-edignarus incertusq; quid de se factum esset, de iis tamen verè sollicitus est, ne

25 *Abstulerint secum naui Phæaces euntes:*

Odyss. v.

216.

30 miseranda est, immò abominanda meherclè hominis auaricia. Quòd si, vt nonnullorum fert opinio, de Ithaca am-bigens, quòd salua essent dona, id pro demonstratione pietatis Phæacum accipit, (non enim sine lucro deportatu-ros eum fuisse in alienam terram, intactisq; bonis istis relikturos) neque inepto vitur argumento, & prudentià par est laudari. Sunt qui hanc ipsam expositionem, siquidem reuera dormiès est è naui expositus, reprehèdunt, & aiunt apud Etruscos etiam num narrari, somniculosum fuisse V-lyssèm, idèoque à multis difficulter potuisse compelliari. Quod si is non fuit re ipsa somnus: sed cum & puderet eum Phæaces sine xeniis, nullaq; humanitatis officia expertos dimittere, & ipsis tamen præsentibus latère hostes nò pos-set, somno simulato hac se difficultate expediuit: probant. Hæc ergo adolescentibus demonstrantes, non patiemur

eos ad prauos mores momento aliquo impelli, sed ad delectum imitationemque bonorum: statim vbique quid laude, quid vituperatione dignum sit, docentes. Maxime id in tragædiis adhibendum est, vbi turpibus ac prauis factis sermones accommodantur probabiles & astuti. Non enim 5 verum prorsus est Sophocleum illud,

Non verba factis à malis veniunt bona.

nam & ipse solet moribus peruersis, & factis prauis, rationes quæ arrideant, atque benignas excusationes applicare. Et in eadem scena versatus alter, vides vt faciat à Phædra 10 porro etiam ipsum inculari Theseum, cuius scilicet iniuriis ad amorem Hippolyti fuisset adacta. Eandemque dicendi libertatem in Troadibus Helenæ tribuit, quæ Hecubam vt adulteri genetricem, quàm se, digniorem pœna affirmet. Horum ergo nihil scitum aut callidum arbitrari adolescens 15 adfuescat, neque huiusmodi verborum commentis arrideat: sed magis quam ipsa impudica facta, orationes huiusmodi abominetur. Expedit etiam vbique causam eorum quæ dicuntur querere. Ac Cato quidem puer etiamnum, facere quod iussisset pædagogus solebat: mandati tamen 20 causam & rationem postulabat. Ceterum poetis non ita vt pædagogis aut legislatoribus parendum est, nisi rationem habeat quod proponunt. Habebit autem, si sit rectum: sin prauum, inane & vacuum esse apparebit. Sed plerique acerbè causas postulant, inquiruntque quomodo & cur di- 25 ctum sit:

Hesiod. β.

ἐσθ.

Iliad δ,

306.

Eurip. Hip

polyto.

Nec cum Vinabibunt, supra cratera tenebis

Tucyathum. --- &

Ac curru quicumque suo transibit in axes

Alierius, pugnet porrecta protinus hasta.

grauioribus verò sine vlllo examine assentiuntur. cuius generis est: 30

Animum viri, quantumvis fortis, deiecit

Culpa patris matrisve conscientia. &

Humili esse corde calamitosos conuenit.

Atqui talia ad mores pertinent, vitamque turbant, iudicio absurdis opinionibus deprauato, nisi adfuecti ad singula dicamus: Cur abiecto animo esse debet qui passus est infortunium? Cur non potius reluctari fortunæ, seque ipsum erigere, & non deiectum præstare? Cur si patre malo & stolido 35 genitus,

genitus, ipse bonus & prudens sim, non deceat me propter
meam virtutem spiritus altos ducere, sed demissum esse &
humilem ob patris inscitiam? Qui enim hoc modo obuiam
it & obfistit, neque se cuius orationi tanquam vento obli-
5 què impellendum exhibet, sed rectè illud dictū sentit, Stul-
tus quouis verbo percellitur: is multa neque verè neq; vtili-
ter dicta repudiabit. Hæc ergo sunt, quæ poësis auditionem
innoxiam præstabunt. Iam sicut inter vitis folia ac palmites
copiosos sæpe fructus occultatur, sub quæ umbra latet: sic
10 in dictione quoque poetica & fabulis circumfusus multa v-
tilia adolescentis conspectui subtrahuntur. Cæterum id fe-
rendum non est, neque à rebus aberrandum: sed inhæren-
dum ijs maximè, quæ ad virtutem ferunt, & formandis mo-
ribus apta sunt. Itaque ex re est de his quoque breuiter tra-
15 ctare, ita ut delineatis modò rebus, longitudinem appa-
ratumq; & multitudinem exemplorum ijs relinquamus, quo-
rum ad rem demonstrandam scriptio instituitur. Principio
bonas malasque personas indolesq; cognitatas habens ado-
lescens, sermonibus animi factisq; aduertat, quas utriq;
20 generi poeta decenter attribuit. Verbi gratia, Achilles ad
Agamemnonem, quantumvis iratus, hæc dicit:

*Non mihi quippe pares tecum tribuuntur honores,
Præmiaq; Argivum quandoq; exercitus Urbem
Troianam capit.-----*

Iliad. a. 163

25 Therfites verò eidem conuicium faciens, sic loquitur:
*Aeretibi tua sunt multo tentoria plena,
Captiviarum ingens numerus, quas Urbe potiss
Eximias tibi nos aliqua damus.-----*

Iliad. β. 226.

Iterum Achilles,

30 ----- *Si Iupiter olim*

Concedet muris munitam euertere Troiam.

Iliad. a. 128

At Therfites,

Quem Sele ego captum, vel quisquam ducit Achaus.

Iliad. β. 231

Rursum Diomedes, ad Agamemnonis exercitum obeuntis

35 conuicium, nihil ipse respondet,

Nimirum reuerens Generandi iurgia regis.

Iliad. δ. 402.

Sthenelus autem, nullius homo nominis, hæc regerit:

Noli, cum Verum possis, rex, dicere falsa.

Nos nostris multo genitoribus esse priores

Virtute affirmo.-----

Hoc enim discrimen obseruatum docebit adolefcētem, factus vacuitatem & moderationem animi rem esse præclaram: contrā, iactantiam & sui laudationem, vt vitium esse vitanda. Atq; hic utile est etiam in Agamemnonem intueri, Sthelenum non allocutus præterijt: Vlyſsem autem nō neglexit, sed respondit ac compellauit.

Ibid. 357.

Iram cernens, rursusq; ita dicere capit.

Seruile enim est, omnibus se velle purgare: omnes autem despicere, superbi est & imprudentis. Optimè verò Diomedes in pugna tacet, à rege conuicio affectus: à pugna autem liberè aduersus eum loquitur,

Iliad. 1. 34.

Antè inter Danaos tu me virtute carere

Dixisti: ---- & cætera.

Expedi etiam, non prætermittere discrimen viri prudentis, & vatis in populi cōuentu multitudinis applausum captantis. Etenim Calchas, occasionis nulla ducta ratione, pro nihilo putauit in ipsa multitudine regem accusare, vt qui pestem populo inuulſisset. At Nestor de reconciliando Achillis animo sermonem illaturus, ne videretur Agamemnonem apud populum traducere, vt qui per iram peccasset, ita ei suadet:

Iliad. 2. 94.

Iliad. 1. 70.

Conuiuas accerse senes: teres ea digna est.

Collectis multis, tum cuius cætera vincet

Consilium pare. ---- atque à cæna legatos emittit.

Nimirum hoc erat peccati correctio: illud criminatio, & contumelia. Quin & nationum discrimina sunt cōsideranda: quæ sunt huiusmodi. Troiani ad prælium eunt cum clamore & ferocia, Achiui autem

Iliad. 7.
principio.

Iliad. 8.

431.

Ductorum taciti formidine.

Nam quod iam congressuri cum hoste duces suos metuunt, id signum est cū fortitudinis, tum obedientiæ. Atque ideo circo & Plato ad suæ facere nos vult, vt reprehensiones & turpitudinem magis metuamus, quàm labores & pericula: & Cato rubeantes sibi pallidioribus chariores esse dicebat. Sua est etiam promissionibus nota. Dolon enim sic pollicetur: 35

Iliad. x.

325.

Ibid. 220.

Vsq; adeo Gratum prorsus pertranseo castra,

Donec ad Atridæ nauem peruenero magni.

At Diomedes nihil promittit: in minore tamen metu se fore ait, altero sibi adiuncto aliquo. Græcicum proinde est, & scitum, prudentia: barbaricum verò & vitiosum, audacia.

dacia. & imitandum illud est, hoc aspernandum. Contem-
plationem quoq; non inutile habet affectio animi Troom,
& Hectoris cum Aiace singulari proelio congressuri. Nam
Æschylus sanè, cum Isthmico certamine pugil in faciem
sictum accepisset, essetq; exclamatum: Quid rei, inquit, est
consuetudo? spectatores vociferantur, ictus tacet. Et cum
poeta dicat, Aiace in armis cum splendore viso gaudios esse
Græcos, cum

Troom cuiq; grani quaterentur membra tremore, *Ilia. n. 215.*

10 *Ipsè etiam pulsus sentiret pectoris Hector.*

Quis hic non miretur discrimen? cum eius qui adibat peri-
culum, cor tantum saliret, nimirum tanquã lucta aut cursu
decertaturi: spectatorum autem quaterentur & tremereat
corpora, ob benevolentiam & metum quem gerebant pro

15 rege. Hic deprehendas etiam, quo optimus à deterrimo di-
stet. Thersites enim:

Ilia. β. 220

Pelida in primis fuit, atq; inuisus Vlysi.

At Ajax cum semper Achilli amicus fuit, tum ita ad Hecto-
rem dicit:

Ilia. n. 226

20 *Solus tu soli congressus nunc mihi, nosces*
Quales hic Danais prastantes Marte supersint,
Præter Pelidam, qui dissipat agmina vasto
Robore, magnanimi cui pectus forte leonis.

In his Achillis est laudatio. quæ sequuntur, commodè sunt

25 de omnibus dicta:

Nos tales multi sumus, Et concurrere tecum

Possit pro se quisq; ----

se neque solum, neq; præstantissimum dicit: sed qui cū mul-
tis hoc habeat, quod Hectorum subsistere queat. De disceri-

30 mine hæc satis: nisi id quoq; assumimus, quod Troianorum
multi in potestatem hostium viui perueniunt, nemo Græ-
corum. Et quod illorū multi supplices facti sunt hostibus,

Ilia. ε. 45.

ut Adrastus, Antimachi filij, Lycaon, ipseque Hector pro se
pultura Achillem deprecans: horum nullus. quippe barba-

a. 125. φ.

35 ricum esse, in pugna supplicare: Græcicum, pugnando
vincere aut mori. Caterum sicut inter pascendum apis flo-

73. χ. 338.

rem, capra germen, sus radicem, aliæ bestię semen fructum.

XII. Mo-

ve captant: ita legendis poematis alius historiam decerpit,

ratia cōser-

alius elegantię & apparatusi verborum inhæret (quomodo

capne.

Aristophanes de Euripide ait,

Oris rotunditate eius quoniam fruor)

alius verò ea, quæ de moribus vtiliter dicta sunt, cōfectatur. Iccirco eum, ad quem hic noster sermo pertinet, admonebimus: indignum esse, si honestatis pulchrique studiosus, & non ioci, sed doctrinæ capiendæ causa poemata legens, obiter negligenterque percipiat, quæ ad fortitudinem, temperantiam aut iustitiam declamantur in ijs: cū interim fabularum studiosum, quæ in ijs insolēter aut impendio ornate, aut orationis studiosum, quæ eleganter & artificiose dicta sunt, minimè lateant. Quæ ad virtutem pertinet, talia sunt: 10

Iliad. A. 313.

*Maria quo casu, Diomedes, pectore Virtus
Excidit: huc assiste mihi. nam dedecus ingens
Hoc fuerit, naues capiat si splendidus Hector.*

Videre enim hominem prudentissimum in mortis periculo cum tota multitudine communi constitutum, non mortis, 15 sed turpitudinis metu duci, animo adolescentis ad virtutis studium motum afferet. Et hoc,

Odys. 7.

52.

Causa est sapiente viro, iustoq, Minerva:

idē ratiocinari docet, cū dea nō diuite, aut formoso aliquo, aut robusto, sed prudente & iusto delectari fingitur. Rursum 20 vbi eadem dicit se Vlyssē non destituere aut negligere,

Odys. v.

332.

Quod prudens, animoq, sagax, cordatus Es esset:

indicat, nihil de rebus nostris dijs esse charum & diuinum, præter virtutem: siquidem similia gaudere similibus solent. Porro cū & videatur & sit magnum, iræ posse moderari: 25 maius est cauere prudenter, ne ad iram delabamur, ac talia auditoribus non obiter sunt demonstranda. Verbi gratia: quod Priamum Achilles, homo minimè lenis aut patiens, quiescere iubet, ne ab eo iritaretur:

Odys. a.

560.

*Iritare senex caue me (namq, ab Ioue missus
Nuncius est mihi, iamq, tuum tibi reddere natum
Decreui) ne nostra tibi tentoria cano
Non sint tuta satis, Violem præcepta Iouisq,
Supplice te caso.----*

30

lorumque & velatum Hectorem ipse curru imponit, prius- 35 quam eum pater videret turpiter tractatum:

Ibid. 584.

*Pectore ne mæsto senis exardesceret ira,
Conspetto nato, corq, irritaret Achillis;
Istq, illum magni violans mandata Tonantis
Cederet,-----*

Admi-

Admiranda est enim prudentia, hominem ad iram procli-
uem, naturaq; asperum & iracundum, seipsum nō ignorare:
sed cauere sibi, & declinare causas irascendi, eminusq; se ra-
tione premunire, ne vel inuitus in eam perturbationem de-
laberetur. Hoc modo & vinosus contra ebrietatem, & ad-
uersus amorem ad eum affectum propēsus se præparare de-
bet. Quomodo & Agesilaus non passus est osculum sibi dari
à formoso ad se accedente. & Cyrus, ne videre quidem Pan-
theam sustinuit. Cū contrā malè instituti materiam suis
10 affectibus, ac tanquam fomites conquirant, ad eaq; vltro se
dent mala, ad quæ periculose sunt propensi. At verò Vlysses
non seipsum modo iratum compescit: sed & Telemachum
colligens iratum esse, & odio malorum occupatum, multo
antè retundit, continere se iubens, & tolerare:

15 *Turpibus illi me verbis factisq;, per ades
Incessent: firmo tu nostra opprobria perfer
Pectore. seu pedibus tractum me nate per ades
Egredient. seu misilibus manus improba adactis
Fortè petent: hac tu cernens, tolerare memento.*

*Odys. α.
274.*

20 Sicut enim equos non in cursu, sed ante cursum frænant: sic
eos qui difficulter continentur indignitate rerum obiecta,
& iracundos, ratione occupare & temperare atq; ita demum
ad certamina adducere conuenit. Ne nomina quidem ne-
gligenter sunt adolescenti inaudienda. Ac Cleanthis qui-
dem ludicra missa faciet, qui non nunquam dum se inter-
pretem fert, nugatur, ut in his:

*Zeῦ πάτερ ἰδὺν ἐν μετέωρ. --- &
Zeῦ ἀπὸ Δωδωναῖε. ---

*Iliad. γ.
276.*

30 hoc ille legi vult vno vocabulo ἀπὸ Δωδωναῖε, scilicet ita
appellari acrem, qui à terra exhalando effertur. Chrysippus
quoque sæpenumero ieiunus est, non ludens, sed quod nul-
la probabilitate dicatur cōminiscens, detorquensq; verba
hæc Εὐρύπια Κρονίδης eo, ut sit vi dicendi præditus, eaque
35 alios excedens. Præstat his ad Grammaticos ablegatis, ijs in-
sistere, quæ & utilia sunt, & iuxta vero consentanea:
Nec mi cor suasti: didici quoniam bonus esse. &
--- namq; sciebat cunctis esse benignus.

*Odys. β.
146.
Iliad. ζ.
444.*

Fortitudinem enim discendo parari pronuncians, comita-
temq;, & in consuetudine cū hominibus gratiam à scientia
671.

& ra-

& ratione proficisci statuens, hortatur ne nos ipsos negligamus: sed discamus quæ honesta sunt, & animum docentibus aduertamus. quippe peruersitatem & timiditatem esse infirmitatē & ignorantis. Admodum his consentanea sunt quæ de Ioue & Neptuno dicuntur:

Iliad. v. 354

Amborum commune genus, patria sua duobus.

Sed natu Iupiter præcedit, pluræq; nouit.

Pronunciat enim, prudentiam esse diuinissimam rem, & maximè regiam: in qua Iouis summam ponit excellentiam, nimirum huic virtuti reliquas quoq; comitati sentiens. Ad-
fuefacere quoq; adolescentem debemus, ut & ista vigili animo audiat:

Odyss. γ.

Est sapiens: non ergo tibi mendacia dicet. &

20.

Antiloche, antè quidem prudens facinus modò quale

Iliad. ι.

Patrastr, nostra Virtuti dedecus addens.

579.

Lesisti mihi equos.----- &

Iliad. g. 171.

Cur absurda adeò es tu talis Glaucè locutus,

Qui mihi Visus eras reliquis prudentior esse?

Iliad. δ. 104

nimirum docent hæc, neque mentiri homines prudentes, neq; dolo in certaminib. uti, neq; alios iniuste culpæ. Idè
dicens Pandaro stulticiam in caula fuisse, ut fecus confunderet, iniusticiam abesse à prudentibus liquidò ostendit se sentire. Eadem de pudicitia licet ostendere, his insistentem:

Iliad. ζ. 160.

Deperijt Præti hunc coniunx Antea, coire

Concubitu occulto cupiens: facinus tamen illud

Nunquam cordato persuasit Bellerophonti. Item,

Odyss. γ

Principio sana rectum rationis ob Esu

264.

Clara Clytemnestra facinus tam turpe recusat.

Iliad. ω.

In his prudentiam pudicitia causam facit. In exhortationibus porro ad prælium identidem hæc ponens,

422.

Non pudet, ô Lycij? quorsum fugietis? an estis

Sic celeres?----- Item,

Iliad. υ. 121.

Cordi cuiq; pudor sit, & indignatio iusta,

Orto tam grandi certamine.-----

hæc ostendunt, eum modestis adscribere fortitudinem, qui
turpitudinis metu & voluptates vincere, & pericula subsistere possint. Qua occasione etiam Timotheus in Persis non malè hortatur Græcos,

Colite Verecundiam, adiutricem Virtutis bellica.

Æschylus hoc quoque prudentia imputat, nullo fastu ad
gloriam

gloriam ferri, neq; insolefcere aut efferri multitudinis laudationibus, sic de Amphiarao scribens:

*Neq; enim videri, sed vult esse is optimus,
Sulcum profundum in pectore constitum gerens
Suo, veneranda consilia inde pullulant.*

*Septem ad
Thebas.*

5 Cordati enim est hominis, sibi ipsi, animoque suo optimè affecto multum tribuere. Cū ergo omnia ad prudētiā re-tilias ex uocentur, ostenditur doctrina omne virtutis genus parari. *suspectis*

10 Iam quemadmodum apīs à natura hoc habet, vt ex acer-locis ca-
rimis floribus, spinisq; asperrimis, lenissimum mel opti-
mumq; eliciat: sic pueri in poematis rectè instituti, etiam
ab his quē absurditatis & prauitatis suspecti sunt, commodi
aliquid & vtilitatis trahere discunt. Prima fronte Agamem-
non videtur auaricia ductus, à diuite isto equam Ætham
15 accepisse, ipsiq; militiæ vacationem concessisse,

*Vnā ventosum ne miles ad Ilion irer:
Sed se diuitijs, quas illi Iuppiter amplas
Præbuerat, patrijs in sedibus oblectaret.*

*Iliad. 4.
296.*

Attamen rectè (vt ait Aristoteles) fecit, bonam equam tali
20 viro præferēs. nam neq; canem, neq; asinum meherclè pre-
cio æquat vir timidus & imbellis, diuitijs & mollicie dif-
fluens. Rursum turpissimè videtur Thetis filium ad volupta-
tes exhortari, & rei Veneræ admonere. verū hic quoque
ab altera parte continentia, Achilles considerata est, qui
25 amata, & ad se redeūte Briseide abstinet, cū sciret sibi finem
vitæ initare; neq; ad voluptates fruendas festinat, neq; (vt
solent vulgò facere) amicū per ignauiam & intermissionem
officij deplorat: sed præ luctu voluptatibus se abstinens, in
agendo & exercitum ducendo strenuum se præbet. Item Ar-
30 chilocheus non laudatur, quod sororis maritum, qui in ma-
ri perierat lugens, vino & ioco mœrorem diluere cogitat,
Causam tamen rationi consentaneam adducit:

*Nam neq; restitutam lacrymis, neq; deteriorem
Quærens delicias, Sinag, rem redigam.*

35 Etenim si ille censebat se nihil mali facturum, si delicias &
conuiuia sectaretur: quomodo nobis præfens conditio fie-
ret deterior philosophantibus, rempu. gerentibus, & in so-
rum progredientibus, & in Academiam descenditibus, &
agriculturæ vacantibus? Itaque correctiones etiam istæ vi-
mo carent, quibus Cleanthes vsus est, & Antisthanes. Hic *cor-*
enim *rectiones,*

*Iliad. 6.
130.*

XV. Cor-

enim tumultuantibus in theatro Atheniensibus aduersum hunc,

Quid turpe sit, nisi quod quærem tractat putat?
subiecit hunc,

Quod turpe, turpe est: seu putes, seu non putes.

Ille versus de diuitijs,

Quod des amicis, atq; morbo languidum

Corpus reficias sumtu: ----

sic immutauit,

Quod des meretricibus, atq; morbo languidum

Corpus conficias sumtu: ----

Et Zeno Sophocleum illud,

Quisquis tyranni scilicet intrat in domum,

Fit seruus eius, liber etsi venerit:

sic correxit,

Non seruus ille fit, si liber venerit.

liberi nomine intelligens metu vacuum, & magnanimum, & infractum. Quid verò impedit nos quoque huiusmodi acclamationibus adolescentes in meliorem partem vocare? Sic ergo agemus.

Hoc illud expetendum hominibus maxime est,

Si quis sagitta cura quod vult attingit.

non ita nos, sed

Cura sagitta si tangit quod expedit.

Miserum enim est, nulloq; modo expetendum, id consequi quod non expediat, quantum vis id volueris. Item,

Gaudere oportet & dolere te: pater

Neq; enim fruturum rebus tantum prosperis,

Agamemno, te creauit Atreus. ----

immò dicemus:

Mediocribus gaudere te rebus decet

Videntem, non dolere, nam neque

Atreus fruturum rebus tantum prosperis

Agamemnonem creauit. ---- Rursum,

Eheu, malum mortalibus diuinitus

Venit, si bonum videant, non stantur tamen.

immò verò belluinum, non diuinum est hoc malum, & brutum ac miserabile, melius videntem intemperantia & mollicie ad deterius rapi. &

Mores mouent dicentis, haud oratio.

fanè

Eurip. ini-
tio Iphig.
Aul.

sanè & mores, & oratio: aut mores oratione, sicut equus fræno regitur, & naus clauo. non enim virtus aliud oratione humanius magisve familiare instrumentum habet.

Tum hoc,

5 *Mulieribus est mage deditus quàm masculis,*

In Stramq; partem pulchritudo eum mouet.

rectius dixillet:

In Stramq; partem impellitur modestia.

Non enim dexteritatis est, sed sinistri instabilisque animi,

10 a voluptate & pulchritudine hac illac transigi. Iam illud,

Merus deorum hominibus adest prouidentibus,

nequaquam rectè: sed,

Prudentibus fiduciam afferunt dij:

merus causa cum sint imprudentibus, ingratis, stultis, qui

15 etiam eam vim quæ omnis boni causa & principium est,

damnosum suspicantur & metuunt. Tale ergo est corre-

ctionum genus. Quomodo autem ad plures vltus vnum ali-

quod dictum accommodari possit, rectè demonstrauit Chry-

sippus: nimirum id ad ea quæ eiusdem sunt generis transfe-

20 rendum. Sic quod Hesiodus dicit,

Non vel bos pereat, nisi vicinus malus adsit:

id & de asino, & de cane, & de omnibus eodem modo quæ

perire possunt, accipitur. Rursum Euripides,

Quis seruus est? de morte pensat nihil habens.

25 hoc intelligendum est etiam de labore & morbo eum lo-

qui. Vt enim medici ad certum morbum adhibito medi-

camento, id facultate eius perspecta transferunt, deinde &

accommodant ad quæcunque similia: sic orationem quo-

que communem, & quæ vltum suum publicare possit, non

30 debemus vni affixam rei relinquere, sed ad omnia similia

traducere: adolescentesque accuratè adsuafacere multis

exemplis propositis, vt celeriter communitatem istam

perspiciant, sentiantque expedite quid quo familiariter

transferri possit. Vt cum Menandrum audiunt hæc pro-

35 ferre,

Felix, opes qui cum sapientia tenet:

iudicent hoc & de gloria item, & de principatu, & de fa-

cundia dictum esse. Et quibus verbis Achillem in Scyro in-

ter virgines sedentem Vlysses increpat,

Generis illius lumen extinguens tui,

d

Proles

Proles parentis Gratum præstantissimi,

Lanificum tractas?

posse & prodigo dici, & turpi quæstui dedito, & socordi, & inerudito:

Potat parente natus Graiorum optimo,

aut telluris ludis, aut coturnices cædis, aut cauponaris, aut scænebrem exerceas rem, nihil magnum aut genere dignum cogitans?

Ne dixeris diuitias: non magni Deum

Facio hunc parat facile sibi quem vel pessimus.

ergo ne gloriam quidem, neq; corporis formositatem, neq; vestem imperatoriam, neq; coronam ex sacra festiuitate reportatam: quæ omnia etiã pessimis videmus cõtingere. Rursum,

Etenim metus turpes progenerat liberos:

& verò meherclè etiam intemperantia, & superstitio, & inuidia, & reliqua omnia vitia. Iam cum optimè dixerit Homerus:

Iliad. γ.

--- *Infelix Pari, præstantissime forma. &*

392. g. 142

--- *Hector pulcherrime:* (ostendit enim vituperio & opprobrio dignum, cui nullum pulchritudine præstantius adsit bonum) hæc similibus adaptanda porrò sunt, ij(sq; reprimendi qui se efferunt ob res nullius precij: docendiq; sunt adolescentes, huiusmodi verba exprobrationes esse & conuicia. Opibus præstantissime, conuiujs, pueris, iumentis, atque adeò facundia. Oportet enim bona excellentissima sectari, inq; primis rebus primum, & in magnis maximum esse. Gloria verò à paruis rebus & vilibus parua, ignobilis est, & non magni facienda. Atque huius rei nos statim submonebunt exempla, cum vituperationes & laudationes perpendimus: maximè in Homeri poematis. Magno enim argumento sunt, corporis & fortunæ bona non esse magni æstimanda. Primum in congressibus & compellationibus, non formosos, aut diuites, aut robustos appellant, sed huiusmodi collaudationibus vtuntur:

Iliad. β.

173. &

passim.

Iliad. η. 47.

Iliad. ω. 21.

O Ioue nate, & aser, Laerta proles, Vlysses. Item,

O Priamo prognate, Ioui par consilio Hector. &

O Pelida, ingens Graiorum gloria, Achilles. &

Clare Menætiades, nostro gratissime cordi.

Tum in conuiuiando inceslunt non ea quæ corporis sunt, sed vitijs reprehensiones offerunt:

Ebrie,

Ebrie, cerui corde, & Sultu insti ule canino. Item, *Iliad. l. 609*

Aiax stulte, alijq; magis contendere gnare. Item, *Iliad. l. 225*

Idomenen, quorsum blateras ita promptus? an & quam *Iliad. l. 4.*

Te blaterare decet? &

Aiax prauo loquens, iactator.

483.

Deniq; Vlysses Theritæ nō claudicationē, non caluiciem, *Ibid. 474.*

non gibbum exprobrat, sed promiscuē garricendi vitium. *Iliad. l. 3.*

Contra Vulcanum mater blandē alloqui volens, à claudicatione titulum ei tribuit, *246.*

10 *Capte agendum pedibus minate.---*

Sic Homerus deridet eos quos claudicationis, cæcitatibus, *Iliad. l. 361*

aut similibus pudet: neq; vituperabile ducens, quod turpe

non sit: neq; turpe, cuius nō penes nos, sed penes fortunam

est causa. Hæc ergo duo præclara consequuntur, qui poetis

15 audiendis adfuerunt: ad moderationem, ne cui fortunam

importunē stulte exprobrent: & ad magnanimitatem,

vt aduersis rebus nō deiciantur aut perturbentur, sed equo

animo ferant sannas, conuicia, ac risus. Ac præsertim qui-

dem Philemonis illud in promptu habendum:

20 *Iucundius nihil est, neq; muscum magis,*

Quàm posse hominum maledicta a quo animo perperi.

Vbi tamen dignus aliquis increpatione videbitur, vitia eius

& animi morbi incessendi sunt. Sic in tragœdia Adrastus ab

Alcmæone his verbis lacessitus,

25 *Tibi, quæ maritum interfecit suum, est soror:*

respondit,

Matrem necasti tu manu tua tuam.

Sicut enim qui vestes flagellant; ij corpora ipsa non attingunt: sic qui fortunæ aut natalium damna exprobrant, stul-

30 tæ & incassum ij exteriora verberant, animam ipsam non

attingentes, neq; ea quæ reuera correctione aut insectatio-

ne indigent. Enim uerò sicuti supra fidem derogare prauis &

damnohis poematis docuimus, opponendis præclatorum &

in republica illustrium viroŕū dictis atq; sententijs: ita quic-

35 quid in poesi elegans inueniemus atq; utile, demonstratio-

nibus id & testimonijs philosophoŕū quasi enutriemus atq;

augebimus, hisq; eorum inuentionem adscribemus. Iustum

enim hoc est & utile, corroborata ita & aucta fide, cum ijs

quæ in scena dicuntur, aut ad lyram cantantur, vel in scho-

la discuntur, Pythagoræ Platonisve decreta consentiant, &

Chilonis præcepta: eodemque tendant Biantis sententia,
quò istæ pueriles prælectiones. Itaque de industria osten-
dendum est, quod hæc,

Iliad. e.

428.

Non mandata tibi, nata, est curatio belli:

Sint tibi coniugij suavisima munia cura: Item:

Nam tibi succenset Iuppiter, quando melioris

Congrederis. ---- planè eiusdem sunt sententiæ cum

hoc, Nosce teipsum. Hæc autem,

H. siod. i.

operum.

Stulti, nec norunt multo præstantius esse

Dimidium toto ---- &, 10

Consilioq; malo præ cunctis laeditur autor:

hæc germana sunt ijs quæ in Gorgia & de republica Plato
disputat, iniuriam inferre peius esse quàm ea affici. Et ad
hoc Æschyli,

Animo bono es, tempore summus caret dolor: 15

dicendum, id esse ipsum quod apud Epicurum est tritū sem-
per & in admiratione habitum, Magnos dolores celeriter
præterire, diuturnos magnitudine carere. quorū illud per-
spicue dixit Æschylus, hoc est eius consequens. Si enim ma-
gnus & intentus dolor non permanet: qui permanet, ma- 20
gnus non est, neq; intolerabilis. Iam illa Thespidis,

Viden' Et ob hoc deum sit princeps Iuppiter,

Mendacio fastuq; & risu quia Vacat

Stulto, Solu præteritq; solus omnium

Ignorat ---- quidnam differt ab hoc Platonis dicto, 25

Procul a voluptate & dolore locatum est numen? Tum il-
lud à Bacchylide prolatum,

Virtuti certam dicimus esse fidem,

Diuitia cum sæpe malis mortalibus adsint:

atque huic affine illud Euripidis, 30

Antiquius nihil ipse temperantia

Duco, bonis que semper adest. Itemq;, 35

Honorem consecuti, diuitias probæ

Virtutis instrumenta facite: sic boni

Credemini, & Vitam beatam degere

Poteritis. ---- nōne hæc demonstrationem habent

eorum, quæ de diuitijs & externis bonis tradunt philosophi
ea sine virtute nihil possessoribus prodesse? Huiusmodi ad
placita philosophorum reductio & accommodatio poe-
matum, ea fabulis personaque exiit: facitque ut seria ha-
bean-

beantur, quæ sunt dicta vtiliter: præterea animum adole-
 scentis philosophiæ decretis aperit, & ad ea inclinat. Acce-
 dit enim ad ea neque nullo prorsus eorum gustu percepto,
 neq; omni auditione vacuus, neq; sine vlllo iudicio, plenus
 5 tantum eorum quæ ex matre identidem & nutrice audiuit,
 immò autem etiam ex ipso patre & pædagogus: qui diuinitum
 beatitatem prædicare solent ac venerari, mortem autem &
 dolorem exhorrescere, virtutem sine opibus & gloria pro re
 despiciabili & nihilo ducere. Quibus cum reclamantia apud
 10 philosophos decreta audiunt, principio statim terror qui-
 dam & perturbatio ac stupor inuadit, non admittentes ea,
 neque perferentes: nisi tanquam ex tenebris ad solem aspi-
 ciendum prodituri, adfuescant tanquam in adulterina luce
 & veritate temperatis fabulis lenem habente splendorem
 15 intueri in ista, neque reformidare. Vbi enim iam antè apud
 poetas hæc audiuerint, aut legerint,

Qui nascitur, lugendus est propter mala

In qua venit: contraq; qui doloribus

Solutus, erumnisq; morte tollitur,

20 *Cum gaudio faustis & ille Vocibus*

Domo efferendus est.----- &

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus

Resit opus? alma telluris cum frugibus,

Tum quæ sitim salubris lympa subleuet. &

25 *Id tyrannis, amica genti barbara. &*

Hæc est enim mortalium felicitas,

Dolere, quam fieri queat, rarissimi:

hæc, inquam, secum afferentes, minus perturbantur aut of-
 fenduntur apud philosophos audientes, Mortem nihil ad
 30 nos attinere, Diuitias naturæ esse desinitas: felicitatem &
 vitam beatam non in multitudine pecuniæ, aut opum mo-
 le, aut principatu potentiaque consistere: sed in vacuitate
 doloris, affectuum animi moderatione, animique affectione
 naturæ sinibus res omnes circumferibente. Itaq; cū pro-
 35 pter hæc, tum prædictorum causa omnium, adolescenti in
 lectione poetarum bona opus est gubernatio: ne sinistra
 suspitione occupatus, sed præcedente prius institu-
 tione formatus, placidus ita familiarisq; &
 amicus à poetis ad philosophiam
 deducatur.

SUPERVACANEVM fortasse nonnullis videbitur, de Homeri patria parentibusq; inquirere, cum ne ipse quidem de suis rebus quicquam dicere dignatus sit: immò ad eò se continuerit, vt ne nominis quidem sui vllam faceret mentionem. Attamen quandoquidem multarum rerum peritia facit saltem ad institutionem eorum qui erudiri incipiunt, conabimur exponere quæ de eo antiqui memorie prodiderunt. Iam Ephorus Cumæus in libro quem de Cumæis rebus inscripsit, hoc agens vt eum gentilem suum fuisse ostendat: Atellem, Mæonem, & Diom fratres, Cuma oriundos perhibet fuisse. Ex his Diom æris alieni causa Ascræ, qui est Bœotie pagus, commigrasse: ibique Pycimeda vxore ducta, Hesiòdum procreasse. Atellem Critheidis filie suæ tutela Mæoni mandata, in patria mortem cū vita commutasse. Ab hoc auunculo viciatam puellam: ab eodemq; eam, ciuium ob perpetratum facinus damnationem metuente, Phemio Smyrnæ literas docenti nuptum traditam. Porro eam, cum ad lauacra, quæ propter amnem Meletem sunt, deambulare: partu Homerum edidisse, iuxta ipsum amnem: inde Melesigenem filium appellatum. Mutato autem nomine Homerum vsurpatum fuisse, cum luminibus esset captus. Tales enim à Cumæis & Ionibus *ὀπνεγοί* vocantur, quòd *ὀπνεγέβν* *ἰσθ*, id est, ductorum indigeant. Hæc Ephorus. Aristoteles tertio de Poetica scribit, in insula Io, quo tempore Neleus Codri filius colonie in Ioniam ducendæ præfuit, puellam indigenam, à genio quodam ex eorum numero qui cū Musis choros ducunt compressam, cum intumescere vtero facti pudore mouere, deuenisse in quendam locum, cui nomen est Ægina. Ibi à prædonibus, qui eò excursionem fecissent, captam, Smyrnæq; adductam ab his, Lydorum (sub his enim tunc erat Smyrna) regi Mæoni socio suo dono datam: ab hocq; pulchritudinis causa in matrimonium eam adscitam. Hanc, cum ad Meletem fluium commoraretur, partus doloribus circumuentam, ad ipsum fluium peperisse Homerum statimq; expirasse. Infantem à Mæone susceptum, filijq; loco enutritum: paulo post ipsum Mæonem in fata concessisse. Secundum hæc cum Lydi ab Æolibus afflige-

affigerentur, ac de Smyrna relinquenda cogitarent, & duces per præconem sequi iussissent eos qui vellent exire vrbe, Homerum, puerulum etiamnum, se quoque ὄμνῳν, (id est, sequi) velle dixisse. Inde pro Melefigene Homerum appellatum. Adultus iam, & poetica arte nomen consecutus, de parentibus & patria Deum consuluit, isque sic respondit:

*Insula los matris patria est, Vita hac quoque functum
Accipiet: sed tu iuvenile ænigma caueto.*

10 Alterum quoque oraculum tale fertur:

*Felix & miser (ad sortem es qui natus Syramq;)
Perquiris patriam: matris tibi, non patris extat
Patria, in Sndoso iacet hac ponto insula, Creta
Non adeo Vicina, & non longè Spz remota.*

15 *Hic te fata tua cogent decedere Vita,
Cui pueri ignotis obscurum ambagibus olim
Sermonem inuoluent, teq; hunc euoluere poscent.
Quippe duplex Vita futurum tibi contigit: orbum
Luminibus, superis Musa immortalibus æquat:*

20 *Post mortem te Vita manet secura senecta.*

Non multo post tempore Thebas nauigans ad Saturnalia (certamen ibi hoc musicum celebratur) lum venit. ibi saxo insidens, piscatores vidit ad nauigantes, eosq; Ecquid haberent, interrogauit. Illi, quod nihil cepissent, sed præda ino-

25 pia pediculos legissent, ita responderunt:

Non capta afferimus: fuerant quæ capta, relictis.

Per ambages autem innuebant, se pediculos, quotquot cepissent, interfectos dimisisse: quos verò non cepissent, eos se in vestibus suis secum ferre. Hoc cum non posset conijce-

30 re Homerus, præ mœrore vitam finijt. Ienses cum magnificè sepeliuerunt, hæc addita sepulchro inscriptione:

Terra sacrum caput hic diuini occultat Homeri,

Heroum egregias qui dixit carmine laudes.

Non desunt qui Colophonium fuisse demonstrent, maximo vtentes argumento, elegiacis versibus, qui inscripti sunt statuar. Eorum hæc est sententia:

Nate Meletis Homere, ornasti nomine Graios

Aeterno, & patriam qui Colophonat tuam:

Semideum gemino complexu Solumine laudes,

Diuina mentis prole Vigas duplici.

*Vna Sagum duplicis reditum decantat Vlyssis,
Altera luctifera praelia Dardania.*

Dignum etiam est Antipatri epigramma, quod adscribatur, non carens grauitate, est autem tale:

Sunt Colophona tibi patriam qui rentur Homere, 5

Sunt & qui Smyrnam, quique fuisse Chium.

Quidam & Ion dicunt: alij Salamina beatam,

At alij Laphias qua tulit Aemoniam:

Diuersi diuersa ferunt. Oracula Phœbi

Quod si iam pleno mi licet ore loqui: 10

Omnipotens calum est tibi patria, nec mulier te

Mortalis peperit, sed dea Calliope.

Qua ætate vixerit, ambigitur. Quidam tempore belli Troiani aiunt, eiusque fuisse inspectorem: alij centum post annis, alij centum & quinquaginta. Duo scripsit poemata, Iliadem & Vlyssæam. Quidam, non tamen verè ij, exercitatio- 15 nis & lusus gratia addidisse & Batrachomyomachiam & Margitem asserunt.

Belli Troiani quidam fuisse de sententia Homeri principium tradunt, de deorum Iunonis, Mineræ & Veneris 20 formæ præstantia iudicium à Paride factum. Ita enim canere Poetam:

Iliad. a. 27.

Nam Paris iniusta damnauerat arbiter olim

Voce deas, pastoralem in certamine formæ

Cum subiere casum: reliquis tunc prætulit illam, 25

Munus adulterij que præbuit exitialis.

Enimuerò isti versus haud immeritò pro non genuinis habitui sunt: quod neque deos hominum submittere se iudicio decorum sit, neque huius rei Homerus alibi meminerit. Præstat igitur dicere, Alexandrum Priami F. cum Græcam 30 vitæ degendæ rationem cognoscere cuperet, Spartam nauigasse, vltimque ibi hospitio Helenæ, absente marito Menelao, ei persuasisse vt secum abiret: vt in insulam nomine Cranaam peruenit, primum cum ea corpus miscuisse: inde per Sidonem & Phœniciam nauigio Ilium delatum. Agamemnonem 35 re cognita, Aulide, quæ est vrbs Bœotiæ, exercitum collegisse. Ibi eis sacrificantibus draconem in vicinam arborem adscendisse, oëtoque pullos passeris, nonamque quæ ijs accubabat matrem perdidisse. eo ostento indicatū, Græcos nouem annis ad Ilium bello gesto, decimo urbem capturos. Postquam

Iliad. γ.

#45.

Iliad. β.

393.

- quam ad Troiam Græcorum naues appulissent, Græci, post *Iliad. 2.*
 primum conflictum, in quo Protefilaus occubuit, Mene- 205.
 laum & Vlyssæ legatos reposcendæ Helenæ causa mise-
 runt: Troianis negantibus, rursus cõmissa pugna superio-
 res facti Græci, partem exercitus obsidendæ vrbis relique-
 runt: cæteri duce Achille circumiacentes vrbes vastauerunt,
 vt auxilio Troianos spoliarent. Inter alias capta Chrysa,
 Chryseidem, Chrysæ, qui sacerdos erat Apollinis, filiam A- *Iliad. 2.*
 gamemnoni muneris eximii loco dederunt. Chryses redi- *initio.*
 10 mendæ filiz causa ad stationem nauium profectus, & per
 contumeliam ab Agamemnone habitus, ab Apolline votis
 contendit, vti Græcos is vlcisceretur. Deus rata vota ea ha-
 buit, pestemq; Græcis immisit. Quo tempore cum Achilles
 iuberet Chryseidem reddi, irritatus Agamemnon, minatus
 15 est se erepturum Achilli Briseidem, quæ ei honoris causa
 obtigerat. Hic ergo Thetidi matri persuadet, vt à Ioue im- *Iliad. 2.*
 petret, vt Græci in bello succumbant. Id cum euenisset, Pa- *sub finem.*
 troclus Nestoris monitu Achillẽ exorauit, vt ipsius arma- *& initio*
 20 tura sibi vti aliquantisper ad repellendos à nauibus Troia-
 nos permetteret. itaq; egressus, re fortiter gesta mox inter-
 fectus est. Achilles hoc ægrè ferens, ira, qua aduersus Aga-
 gamemnonẽ flagrabat, missa, armis à Vulcano factis indu-
 tus, cum multis alios, tum ipsum tandem Hectorem occi- *Iliad. 5.*
 dit. Hæc est series rerum. Cæterum poeta à nono demum *Iliad. 7.*
 25 anno orsus est: quod quæ Achillis iram antecefferunt, mi-
 nus essent grandia, neq; vel longas vel crebras actiones ha-
 berent. Nam Achille inter Græcos pugnante,
Nunquam Dardanidis ausi se emittere portis *Iliad. 2.*
Troes erant, Sim Pelida telumq; timentes. 788.
- 30 At eo militiam deserente, receptis animis progrediebatur:
 & æquo vtrinque Marte pugnatum est, virtusq; multorum
 heroum continentibus præliis eluxit.

HOMERVM poetam tempore quidem plerisque, vir-
 tute autem omnibus priorem, rectè primum omnium le-
 35 gimus: cum & ad sermonem, & ad intelligentiam, & ad
 multarum rerum peritiam plurimum nobis conferat. De
 poesi eius dicemus, paucis prius de genere eius cõmemo-
 ratis. Homerum ergo Pindarus & Chium & Smyrneum
 fuisse ait: Chium Simonides, Antimachus & Nicander Co-
 lophonium, Aristoteles autem philosophus Iensem, Epho-
 d 5 rus

rus historicus Cumæum. Quidam Salamine Cypri vrbe oriundum dicere non dubitant: Argium alii, Aristarchus & Dionysius Thrax Atheniensem. Filius a nonnullis dicitur Mæonis & Critheidis: ab aliis, Meletis fluuii. Non minor dubitatio est de tempore, quo vixit: Aristarchus eum 5 in id tempus reicit, quo Ionum colonia deducta est. fuit hoc annis post Heraclidarum reditum sexaginta: & is reditus octoginta annis Troiano bello est posterior. Crates eū ante Heraclidarum reditum extitisse tradit: vt ne octoginta quidem prorsus annis Troianum bellum sit subsecutus. 10 Apud plerōsque pro certo habetur, centum annis eum Troiano bello posteriorem fuisse, non multo ante Olympicorum ludorum institutionē, à qua Olympiades numerantur. Duæ sunt eius poeses, Ilias & Vlyssæa: vtraque numero litterarum in libros diuisa, non hoc ab ipso poeta, sed 15 ab Aristarcho grammatico. De his Ilias à Græcis barbarisq; res ob raptum Helenæ gestas complectitur, ac præcipuè Achillis eo in bello demonstratam fortitudinem. Vlyssæa, reditum Vlyssis à bello Troiano in patriam habet, ac quæ in reditu errans pertulerit: vt quæ insidiantes familiæ suæ vitus sit. Vnde liquet, eum Iliade fortitudinem corporis, 20 Vlyssæa autem animi excellentiam proposuisse contemplandam. Neque culpandus est poeta, quod non virtutes tantum, sed & vitia animi in poësis suis descripserit: dolores nimirum, gaudia, metus, atque cupiditates: quasi verò & hæc ad imitandum proposuerit. Enimuerò contra hæc res magnæ & minimè vulgares non fiunt. Licet autem auditoricæ deligere, quæ præstant. Deos hominum consuetudine vtentes introduxit, non delectandi modò, aut animi 25 percellendi causa: sed vt hoc ipso quoque ostenderetur, esse diis homines, neque ab eis negligi. In summa autem, narrationem rerum à communi hominum opinione diuersam, fabulosamque adornauit, vt auditoris animum suspenderet, ac admirationis impleret, auditionemque eam efficeret quæ animos percelleret. Inde est quod quædam parum consentanea dixisse videtur: quod nō semper 30 fidem inuenit id, quod prima fronte à communi hominum opinione alienum ac sublime apparet. Ob id non res modò amplificat, & à cōsuetudine hominum auersas proponit: sed etiam verba. Nemo autem ignorat, noua & non

in promptu posita admirationem sui excitare, auditoremq;
 allicere Enimvero in his ipsis fabulosis sermonibus, si quis
 non obiter, sed accuratè singula quæ dicuntur obseruet, vi-
 debit eum omni dicendi scientia, omniq; artificio usum,
 5 multasq; occasiones ac quasi semina omnis generis dicto-
 rum factorumq; posteris præbuisse: neque id poetis tan-
 tum, sed & iis qui soluta oratione historias, aut de contem-
 platione rerû scripserunt. Nos priore loco dictionis Home-
 ricæ multiplicem copiam perspicimus: inde ad rerum do-
 10 ctam varietatem nos conferemus. Omnis poësis vocibus *Poësis.*
 certo ordine quodam cōpositis, numero & mēsurā termi-
 natur. Nā cum leuitate & facundia maiestas coniuncta, atq;
 suauitas, delectando attētionem conciliat. Ita fit eadē ope-
 ra, ut non modò iis quæ percellunt animum, atq; volupate
 15 afficiunt, delectetur auditor: sed etiam iis quæ ad virtutem
 conducunt, facile assentiat. Homeri verò poësis perfectis *Carmen*
 simo constat carminis genere: nimirum senario, quod & he- *heroicum*
 roicum dicitur. Senariū (idem enim hexametrum dico) quod *senarium.*
 quilibet versus sex pedibus absolvitur, qui vel duabus lon-
 20 gis syllabis constant, ac spondei dicuntur: vel una longa, &
 duabus quæ sequuntur breuibus, dactylum vocant. (tan-
 tundem aut temporis utriq; competit, quod duæ breues v-
 nius longæ spacium explent) atq; hi pedes inter se compo-
 25 citur, quod deo res heroum gestas perceperat. Varia autem v *Dialecti*
 sus dictione Homerus omnis Græci sermonis diuersitatis *apud Ho-*
 (dialecton ipsi appellant) notas operi suo intexuit vnde li- *mericum.*
 quet eum vniuersam Græciam, omnesq; eius nationes ob-
 iuisse. Doriensium vsitatam vocabulorum diminutionem v-

30 surpauit, δὲ pro δόμα dicens:

— αἶψα δὲ οἱ δῶ Ἀφνειὸν πάλαιαι.

& pro ὅπ posuit ὅ.

— ὅ μοι αἰεὶ δὲ ἐπτανε χιῶας.

& pro ὁπίσσω dixit ἀψ, mutato o in α: & ps in dupli- *543.*
 35 cem quæ ex iis fit. Pro ἄλλοτε, ἄλλο posuit, *Iliad. ε,*

ἥδη γὰρ μετ' ἄλλο τεὴν ὀππύωσεν ἐφ' ἐμῇ.

ac quæ alia huiusmodi sunt. Ita etiam media voca- *Iliad. β,*
 765 bula cōcidens, ῥόμβετευχας & ὁμοτεῖς, dixit ὀτευχας,

ὀτεῖς.

Odysf. α.

392.

Odysf. τ,

543.

Iliad. ε,

249.

Iliad. β,

765.

ἐπέας. —ac pro ὁμοπάτειον, ἐπάτειον:& pro τρέμν, τρεῖν, pro πῶ πῶ. Eorūdem est etiam literarū tra-
iectio: vt cum κέρπσοι pro κράπσοι ponitur. Aeolen
suum concisione in compositis vitur, κατεδραπέτω
dicens, pro κατεδραπέττω, & ὑββάλλειν, pro ὑποβάλλ-
λειν. Tertiæ personæ singularis numeri præteriti
imperfecti temporis, aliis in εἰ, Aeolibus η̄ finiun-
tur: vt ἐφῆν, ἐφῆη. Ita Homerus quoq; fecit:

Odysf. o.

491.

Iliad. τ,

80.

Iliad. λ,

105.

Odyss. ε.

in fire.

Iliad. 9.

83.

Iliad. γ.

318.

— δίδη μόχοισι λύγοισι, pro ἔδει. ligabat. Et alibi,

Τὸς μὲν ἄρ' οὗτοι ἀνέμων διάη μέν· ὑγρὸν αἰέντων.

Æolicum etiam est, quod σ in δ mutat: vt in ὀδυμή, ἰδυμεν: & quod aliquando litera abundat, vt in εὐκνη-
λῳ, αὐτὰρ: quæ recta sunt ἐκνηλῳ, ἀτὰρ. Sic & κεκλή-
γοντες, κεκληγότες. Tum quod secundæ verborum
personæ adijcitur σα, vt in ἐρησα εἴπησα. Gemina-
tionem consonantium alij Doribus, alij Æolibus
adscribunt: qualis est ἔλλαβε pro ἔλαβε. ὀππότερῳ
pro ὀπότερῳ.

Ἔλαβε πορφύρεον δάνατον. — &

Ὁ πόσις καὶ τὰ δέξερ' α.—

Ab Ionibus habet, quodd præteritorū verborum
principio aliquid detrahit: vt in βῆν, & δῶκεν, quæ
sunt pro ἐβῆν & ἐδῶκεν. nā Iones præterita ab iisdem
incipiunt literis, à quibus præfens. Item quodd e li-
teram detrahit ex ἱερεὺς & ἱεραξ, pro quibus ponit 25
ἱρεὺς & ἱρηξ. Item quodd tertiis subiūctiuorum per-
sonis σι in fine adiicit: vt ἐλθῃσι, λάβῃσι. Item quæ
datiuus, δέχησιν, ὕλησιν. Item quodd pro ὄνομα, νόσθ,
κείνῳ, μέλῳς, ponit ὄνομα, νόμθ, κείνῳ, μέλῳς. Item
quodd α longum in η mutatur: vt in ἦρα, ἀθλήῳ, pro 30
ἦρα, ἀθλήα. Aliquando vice versa, λελασμένθ pro
λελησμένος. Nec non quodd contracta verba solutè
effert, pro φρονῶν, νοῶν, dicens φρονέων, νοέων: quod
idem

10

15

20

29

30

idem in genitiuis in ους exeuntibus vsurpat, Διό-
 μήδεσσι & Σαπφώσιν: & in genitiuis pluralibus
 contractis idem, pro σπηλῶν, νυμφῶν, ponens σπη-
 λέων, νυμφέων: atque plurales nominatiuos neutro-
 5 rum in η exeuntes, & eorundem genitiuos dis-
 soluens dixit σήδεα, μέλεα, σιδήων, μελέων, pro σήθη
 μέλη, σιθῶν, μελῶν. Peculiare etiam Ionibus est τε-
 τράφαται, & similia. Attica præcipuè vsus est dia-
 lecto, quæ reliquis permiscebatur. Itaque cum
 10 Attici pro λαός dicant λεώς: ea ipse consuetudine
 ductus, πωλέων dixit, ac χεώς. Solent iidem ali-
 quando duas syllabas in vnam conflare (quod ge-
 nus Synaliphe dicitur) quale est. τῶπῳ, & θοιμά-
 πον, quorum integra sunt τὸ ἔπῳ, τὸ ἱμάπον. Talia *Iliad.* δ,
 15 sunt apud Homerum, 306.

— Τρώες δὲ πρῶτον φαναιόλλεες.

id est, πρῶτον φαν, & πείδι λωτεῦντα pro λωτεῦντα.
 Eorundem est, optatiuis adimere η, vt ex δοκοῖς
 fiat δοκοῖς, de πμῶς fiat πμῶς. qua forma dixit Ho-
 20 merus,

— ἄλλοι δὲ διακριθῆτε τάχιστα.

Atticum etiam est,

οἱ πλεόνες κακίους, παῦροι δὲ τε πατὴρ ἀρείους,

pro κακίους, ἀρείους. Et quòd similes accusatiui cō-

25 tracte enunciantur, τὸς βῆς, τὸς ἰχθύς: quæ cōmunis
 lingua βῆς, ἰχθύς effert, Homerus autem, βῆς πε-
 ειτεμονέμενος. Item — ἰχθύς ὀρνιθίας τε.

Id quoq; Atticè dixit

— ἐδὲ τέ μιν ἐνείρη γυνῆσι ῥέοντες.

30 vt eorum sunt ζευγῦσι, ὁμνῦσι. Atticum etiam est,
 breues vocales elidere, ac pro λέσται, οἶμαι scribe-
 re λῆται, οἶμαι. Sic ille λύτο posuit pro ἐλύετε. Eorun-
 dem est superuacanea appositio elementi ε in ἐώ-

ρων

Iliad. γ,

102.

Odyf. β,

277.

Odyf. λ.

401.

Iliad. ε. fin.

ρων, ἐωνησάμην. inde Homerus suum ἐφρονχέει effin-
xit. Tum quodd in vnam cum alia syllabam uoicare
facit, in ἥϊονες, νηρηίδες. Est & eorum, Σφὸ δὲ μάλ'
ἠδ' ἐλελιν. & in datiuis qui in i purum precedente a
desinunt, κέραϊ, γέραϊ, σέλαϊ. Est & hoc Atticum, s
dicere ἐςων, ἐπέδων, προἔσαν & ἐπέδωσαν. Item
vti optatiuis loco prateritorum indicatiui modi:
quod crebro facit Homerus. Tum, cum femini-
nis articulos, participia, adiectiuāue masculini ge-
neris coniungere: vt τὸ χεῖρε, τὸ γυναικε: quomodo 10
& apud Platonē est ἄγχι καὶ φέρωντε, & ἡ σοφὸς γυνή,
& ἡ δίνκος. Sic ergo Homerus etiam de Iunone ac
Minerua dicit,

Iliad. θ. Οὐκ ἂν ἐφ' ἱμετέρων ὀχέων πληγόντε κεραυνῷ.

455.

Et alibi:

Iliad. δ. Ἦτοι Αθηνάιν ἀκέων ῥῶ. — &, κλυτὰς Ιωπο-
22. δάμνα. Iam cum in vocabulorum constructione
propria multa singula habeant dialecti, Atti-

Iliad. β. cam consuetudinem exhibet poeta, cum dicit:

742.

Ἀλλ' ἄγ' οἷσ' ὅσσον Μεγέλαυ κυδαλίμοιο.

Iliad. δ. Cum autem dicit

100.

Δέξαιτο οἱ σκῆπτρον. &,

Iliad. β.

— Θέμισι δὲ καλλιπαρήρ' Δέκτο δέπας

186.

Iliad. ο. Dorice loquitur. Manifestum autem est, eum, vt
86. varietate orationi conciliaret, omnes Græcorum
voces collegisse: ac modò peregrinis vsu vt sunt
quas modò retulimus: modò vetustis, vt cum ἄος
& σάου profert: modò communibus aut vulga-
tis, vt cum ξίφος & ἀσπίς. Ac miretur aliquis maie-
statem orationis apud eum vulgaris quoque vo-
cabulis conseruari. Enimvero quoniam arti-
ficio omni adornata oratio, aliquid à communi
consuetudine requirit alienum, quod ei vel eui-
dentia

*Ad tropos
digressio-
nis.*

dentia, vel ma-
amplius adferat
significatione
tionis imitatio
generis speciei
lunæ contem-
merus prateri-
uenerint, quod
pis Oionom-
10 pollis Lait-
rat enim vetu-
pecos qui prin-
ab accidente
que articulat-
hisse. Cuius g-
σέλιον, id est
βρῶν, ton-
nomina
gnarent co-
20 βῶ, & γ-
sunt, quibus
quædam voca-
translatis
cat enim cum
21 febris intell-
ἀπειλὰς δι-
tem multa
quædam i-
quorundam
30 nē eleginor-
iam ei est E-
corum quib-
aliquid in-
g-

dentia, vel maiestatis, vel omnino delectationis
 amplius adferat: porrò autem vocabulorum à sua
 significatione in aliam auersio Tropus, compo-
 sitionis immutatio Schema appellatur, & vtriusq;
 generis species in artis præceptionibus annotata
 sunt: contemblemur agendum, ecquid horum Ho-
 merus prætermiserit: aut num aliquid posteri in-
 uenerint, quod non primus ille extulerit. De tro-
 pis Onomatopœia (nominis noui fabricationem
 10 possis Latinè dicere) admodū ei est familiaris. No-
 rat enim vetustam vocabulorum originem: nem-
 pe eos qui primi rebus nomina fecerunt, multas
 ab accidente aliquo appellationes traxisse: sonòs-
 que articulatim nō editos, scriptis vocib. expref-
 15 sisse. Cuius generis sunt φυσᾶν, quod est sufflare: &
 πείζειν, id est, ferra findere: & μυχεῖν mugire, &
 βροντᾶν tonare, ac horū similia. Proinde ipse quoq;
 nomina quædam noua finxit, ea rebus quas desi-
 gnarent conformans: vt δῶπλον, & ἀράχνη & βίμ-
 20 βον, & ῥοχθαῖ. & ἀνέβριχς, & σίλξ, ac quæ talia porrò
 sunt, quibus significantiora non inuenias. Rursus
 quædā vocabula aliis rebus imposita, in aliū vsum
 transtulit: quorū est, φλέγμα καὶν φέρεσα. signifi- Iliad. φ,
 cat enim efficaciam vrēdi. & πυρέδν, quo nomine 337.
 25 febris intelligitur, pro igne posuit. & χαλκοῦ πους
 ὀτειλὰς dixit, ab ere impressi vulnera. Omnino autē Iliad. τ,
 tem multa vsus est nouitate magna cum licentia, 25.
 quædam à cōsuetā significatione aliò traducens,
 quorundam significationem augens, quo oratio-
 30 nē elegatiorem & ampliorē redderet. Magna et-
 iam ei est Epithetorū (adiiectiua hæc dicuntur quæ Epitheta,
 eorum quibus adduntur naturam aut accidens
 aliquod insigne exprimant) copia, quæ propriè
 & cohæ-

& cohærenter subiectis adaptata, tantundem atque propria nomina valent. Ita cuius deorum peculiarem appellationem accommodauit, Iouem *μηνέτω* vocans, & *ἱβριπέτω*, hoc est, consultorem & altinonantem: Solem *ἰπερίονα*, quod in sublimi feratur: Apollinem, à nitore aut mundicie *φῶλον*. Sed videamus etiam alios post Ono-

Catachresis.
Iliad. θ.
initio.

matopeiam tropos. Catachresis, quæ vocabuli vsum à propria significatione ad aliam rem proprio nomine carentem transfert, est apud Homerum: vt vbi *Σειλὺν χρυσέϊον* dicit, hoc est, catenam auream. etenim *σειρὰ* propriè de fune dicitur, & cum dicit *αἰγέϊον κνύειον*. nam galerus ab eo *κνύειον* dicitur, quod ex pelle canis fieri receptum esset: hîc eo nomine eam vocat, quæ ex capræ exu-

Metaphora.

Odysf. ι.
481.

Odysf. α.
195.

Tum magni nauim iaculatus vertice montis.

Et alibi:

Insula, quam totam immensa æquoris vnda coronat.

Quo enim modo se ad hominē habet vertex, hoc montis summitas ad montem ipsum: & quæ ratio est coronæ ad id cui circumdata est, eadem maris ad insulam. Ceterum venustior fit & euidentior oratio, vbi similia nomina propriorum loco ponuntur. Sunt autem variæ apud eum translationes. Quædam ab animatis ad animata: vt,

Nauis ceruleæ tum sic auriga profatur.

aurigam dixit pro nauta. Item,

Iuit pastorem populorum Agamemnona querens.

id est, regem. Aliæ ab animatis ad inanima: vt,

---imo Ida sub pede montis.---

ita radicem montis appellans. &

---Vbereterra,

designans fertilitatem.

5 Rursus ab inanimis ad animata: σιδῆρρον νύτοι ἦτορ, id est, ferreum habes pectus. ferreum dixit pro duro. Et ab inanimis ad inanima:

Σπέρμα πῦρὸς σώζων.

---Ignis conservans semen.

10 id est, principium, ei producendo aptum. Neq; nominum modò, sed & verborum translationibus vitur: vt,

Eruktante saloq; vndas, dant litora Vocem.

id est, resonant. Alius tropus est Metalepsis, vbi communi

nomine res diuersæ notantur: vt,

15 Ενθεν δ' αὖ νήσοισιν ἐπ' ἔρχετο Δοῖσι.

Vult enim denotare insulas eas, quæ propriè dicuntur

ὀξείαι, id est, acutæ. At in Græco sermone Δοῶν id est quod

ὀξύ: ὀξύ non modò id quod in motu velox est, sed id quoq;

20 significat quod in figuris acutum est, atque in tenuem mucronem desinit. Inde est illud,

—ἐγὼ δ' ἴδω(α) παρασὰς,

id est, adstans exacui. Alius tropus est Synecdoche, quæ

25 propria vocabuli significatione aliquid aliud sub eodem genere comprehensum innuit. Non minus in hoc est varietatis. nam totius appellatione partem accipimus: vt,

—πρὸς τείχε' εὐδμήλον βόας αὔας.

de bobus tergora intelligi voluit, ex quibus scuta fierent.

30 Aut à parte totum indicatur: vt,

Talis me capitis desiderium tenet.---

per caput virum vult intelligi. sic formosam indicat vocabulo

ἀλόλεον, quod significat humeris albis præditam: 343.

35 & bene armatos voce εὐκνημίδων, qui crura bene munierint. Aut ab vno multa: vt cum de Vlyssæ dicit,

---Troia σάραμ ex quo diruit urbem.

Non enim is solus, sed cum aliis Græcis Troiam excidit, Vlyssæ.

Aut à multis vnum: vt,

Pectora chara,---

Iliad. β.

824.

Iliad. i. 141.

Iliad. ω.

205.

Odys. ε.

fine.

Iliad. γ. 205.

Metale.

psis.

Od. α. 298.

Od. i. 327.

Synecdo-

che.

Iliad. μ.

137.

Odys. α.

343.

Initio V.

Vlyssæ.

id est, pectus. Aut à specie genus: vt,

Marmore percussus rigido.

nimirum lapide, cuius marmor est species. Aut contrà:

Noscere aues, satius, ratos prædicere iussus.

genus pro specie. Non enim omnes aues vult intelligi, sed & diuinationi tantum aptas. Aut actionem ab iis quæ eam comitantur: vt,

Iliad. 6.

Pandarus, ipse arcum dederat cui magnus Apollo.

827.

arcus enim peritiam sagittandi denotat. Item,

Odys. 6.

Inde maris lymphas fusi per transstra dealbant. & 10

172.

illi lora die, quam longa est, concutiebant.

Odys. 7.

horum prius impulsisse eos remis nauim ostendit, posterius equorum cursum: vt runq, ab accidente rei indicatum. Aut

938.

à priori consequens: vt,

Odys. 8.

Virginem soluit zonam.

244.

sequitur enina, imminuisse virginitatem. Aut cōtrà, vt cūm pro interficere ponit *ἐραεῖν*, quod est spoliare. Ex posteriori enim prius intelligitur. Alius tropus est Metonymia, cūm vocabulum aliud propriè, aliud relatione quadam, si- 15 ne certo respectu significat: vt,

Metonymia.

Cūm verò Cererem metit agris lecta iuuentus. 20

frumentum innuens, quod à Cerere inuentum est. Item cūm dicit,

Iliad. 6.

Viscera Vulcano Scrybus fixa imposuerunt.

424.

nomine enim Vulcani ignis intelligitur. Tale est etiam, 25

Odys. 7.

--- Meam quicumque virorum,

27.

Chænicem attigerit. ---

Antonomasia.

chœnice contenta dicit. Est autem Chœnix, mensura frumenti. Alius tropus est Antonomasia, cūm proprium nomen per epitheta, aut idem significantia vocabula enun- 30 ciatur:

Iliad. 2.

Rursum Pelides duris conuicia verbis

223.

Iecit in Atridem. ---

Iliad. 39.

hoc Agamemnonem, illud Achillem designat. 35

Iliad. v. 39.

Nata bono mea sis animo Tritonia. --- &

Antiphrasis.

Intonsus Phæbus. ---

quorum hoc Apollinem, illud Minernam exprimit. Est & Antiphrasis, contrarium eius quod præ se fert significante voce: vt,

Nec

Nec verò hos cernens animo est gavisus Achilles.

Ili. a. 330.

contrarium enim voluit dicere, nimirum Achillem iis visis indoluiffe. Est & Emphasis, quæ occulto sensu eius quod dicitur significationem intendit: vt,

5 *Verum postquam in equum descendimus----*

Odys. λ.

nam descendendi vocabulo equi magnitudinem notat.

522.

Item,

Incaluit gladius tum sanguine totus----

Iliad. π.

10 Est enim in hoc maior significandi vis: scilicet cum intelligi veli, ita immersum fuisse corpori gladium, vt is caleficeret. Hæc de tropis Homericis sufficiant. Iam & constructio-

333.

nis immutationes videamus, quæ vocantur Schemata: ecquid ea primus omnium Homerus ostenderit. Schema est oratio, à communi consuetudine varians fictione aliqua,

Schemata.

15 idque ornatus aut utilitatis gratia. Ornatum quidem consistit orationi varietate & mutatione sermonis, dictioni; aliquid maiestatis adijcit. vilis verò est, ad rerum qualita-

Pleonasmus.

tem & vim extollendam atque amplificandam. Deschematibus Pleonasmum (is est, cum superuacaneum ponitur vo-

20 cabulum) vsurpat, aliquando versus complendi causa: vt,

Χρυσὴ δὲ σῆμα δούσεύς, λέγα πάντα τάλαντα.

Iliad. τ.

nam πάντα illud insertum est nulla significatione. Aliquan-

246.

go ornatus gratia: vt,

25 *ἦ μάλα δὴ τέθνηκε Μενoitῆς ἄλκιμος υἱός.*

Iliad. σ. 12.

hic μάλα abundat, Attico more. Alicubi pluribus verbis rem exprimit, quæ vocatur Periphrasis: vt cum filios Achil-

Periphrasis.

uorum pro Achilui dicit, & vim Herculeam pro Hercule-

30 Quin & Enallagen (immutationem ad verbum diceret) ad-

Hyperbaton.

hibet, consuetum inuertens ordinem. Idque vel in medio

vocabulum inferens, quod Hyperbaton dicitur: vt,

Αἰκαλοῖς ὡς τῆς τε λέων κατὰ ταῦρον ἐδηδώς, pro λέων

Iliad. ς.

ταῦρον κατεδηδώς. Aut totam orationem: vt,

542.

— Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἱαχον, ἀμφὶ δὲ νῆες

Iliad. β.

35 *Σμερδαλέον κονάβησαν αὐσάων ὑπὸ Ἀχαιῶν,*

333.

Μῦθον ἐπαυνήσαντες Οδυσῆος δειοίε.

Ordo enim est, *ἱαχον μῦθον ἐπαυνήσαντες*. Eiusdem generis est & quæ Paræbola vocatur, quali interiectio, cum aliunde quædam ad propositam rem nihil pertinencia inferit: sicut,

Parenthe-

quibus etiam sublatis, nihil tamen constructioni adimatur. Tale est:

Iliad. a.

234.

*Per sceptrum hoc iuro: nunquam illud germina fundet,
Postquam in monte semel summo florere recessum
Dedit: cit, posuitq; comas & brachia ferro.*

ac quæ alia ibi de sceptro sunt. quibus infert, id quod cum initio, (*Per sceptrum hoc iuro*) coheret:

Pelida Graijs desiderium incidet olim.

Epanalepsis.

Est etiam iteratio (palilogiam Græcus vocat) cùm repetitur aliqua pars eorum quæ dicta sunt, aut etiam compluria vocabula: duplicationem etiam appellant, seu ingeminationem: vt,

Iliad. v.

371.

*Contra ibo, & elsi manuum vis ignea ei sit,
Sit manuum vis ignea, certet robore ferro.*

Aliquando interiectis aliis quibusdam, priora repetuntur: vt,

Odys. a.

22.

*Aethiopes longè sed adiuerat ille remotos,
Aethiopes hominum extremi qui sedibus hærent.*

Diuisi geminis --- hoc schema & motum dicentis indicat, & simul auditorem excitat. Et est eiusdem generis Epanaphora, cùm eadem particula in principio multorum membrorum ponitur, cuius exemplum habet Homerus:

Nireüs δ' αὖ σύμῃθεν ἄχ' τρεῖς νῆας εἰς Ἰθάκην.

Iliad. c.

671.

Nireüs Ἀγλαῖος ὅς, Χαροπόιδ' ἀνὰ κλῖν.

Nireüs, ὅς κέλλης ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλιον ἦλθε.

schema hoc & mouendo, & elegantia sermonis est aptissimum. Est apud eum etiam Epanodos: quæ fit, cùm duabus rebus atque vocabulis propositis, nondum sententia finita retid redimus, ac de utroque id quod sententiæ decurrit exponimus: vt,

Iliad. e.

692.

Ἀρης τε βρόλοιοι γὰρ εἰς τ' ἄμολον μεμαῖα.

Ἡ μὲν ἔρχεται κινδομὸν ἀναιδέα διπλοῖ τῇ,

Ἀρης δ' ἐν παλάμῃσι πελώριον ἔρχεται ἐνώμα.

Similiter desinens.

schema hoc ad varietatem & perspicuitatem conducit. Est etiam apud eum Homæoteleuton, siue similiter desinens, cùm membra in eisdem syllabas terminatis vocabulis, in eundem sonum exeunt: vt,

Od. o. 74.

Χρὴ ξείνων παρέοντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.

Et

Et in eo:

Οὐλυμπόν δ', ἔθι φασὶ θεῶν ἔδ' ἀσφαλὲς αἰεὶ
 ἔμμεναι, οὐτ' ἀνέμοισι πνέσσει, οὐτέ ποτ' ὄμβρῳ
 Δένειαι, οὐδέ χιὼν ὀπιπύλναι, ἀλλὰ μάλ' αἴθρη
 Πέπ' αἰται ἀννέφελ', ἀδμήδ' ἐπιδέδομεν αἴγλη.

Odys. 3.
 42.

Cum autem conuersiones desinunt in nomina eodem modo declinata, eisdemque casus, Homæoptoton id peculiari nomine appellatur, quod est similiter cadens: ut,

10 Ἡὺτ' ἔθνεα εἴσι μελίσσάων ἀδινάων,

Iliad. C.

Πέτρης ἐν γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομένων.

87.

His & similibus maximè delectatio & luauitas orationi additur. Quantum artificio componēdi studuerit, vel hoc indicio est, quod sæpe simul duob. schematis, Epanaphora &

15 Homæoteleuto usus est, ut in his versibus,

Εἷ μὲν τις δόρυ θυξάτω, εἷ δ' ἀσπίδα θέτω.

Ibid. 381.

Εἷ δέ τις ἵπποισι δειπνον δώω ὠκυπόδεσιν.

Parison quod vocatur schema, his adiunctum est, quod fit Parison.

20 ex duobus aut pluribus membris æquali vocum numero contentis. Hoc primus Homerus posuit: ut,

Αἰδέσθην μὲν ἀνῆναδαι, δαΐσαν δ' ὑποδέχθαι. 81,

Iliad. n. 93.

Μυιθμόν μὲν ἀπορρίψαι, φιλότιμα δ' ἐλέδαι.

Iliad. π.

Manifestum est autem, hac ratione admodum exornari

283.

25 dictionem. Eadem venustas etiam est Paronomasia, cum vox prioris similis non longo post interuallo statim subiungitur: ut,

Paronomasia.

Οὐδέ γὰρ ὁδὲ Δρύαντι παῖς κρατερὸς Λυκόνεργ'.

Iliad. ζ.

30 Et alibi:

130.

— Τὼν ἥπ Πρόδοθ' ὁδὸς ἤγημόνδεν.

Iliad. C.

Atque hæc quidem quæ hactenus commemorauimus, aut

758.

abundantia aut fictione aliqua figurata sunt. Aliud eorum est genus, quæ fiunt defectu dictionis: qualis est Ellipsis,

Ellipsis.

35 cum vocabulum aliquod etiam si non effertur, sententia tamen ex antecedentibus liquet: ut,

Δώδεκα μὲν σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλαπάξ' ἀνθρώπων,

Iliad. ι.

Πεζὸς δ' ἐνδὲν φημι. deest hic ἀλαπάξαι, sed quod

328.

ex antecedentibus facillè suppleas. Est & in hoc Ellipsis,

Iliad. μ.

243.

Iliad. υ.

293.

Εἷς οἶωνός αἰεὶς ἀμύνεσθαι περὶ πάσης.

deest enim verbum substantiuum. &

Ὡ πο ποί, ἦ μοι ἄχ' ὀ μὲν ἀλήτορ Αἰνείας.

deest πάρεσιν, aut συμβέβηκεν, aut aliquid tale.

Affine huic est Asyndeton, cū coniunctiones omittuntur, quarum est dictionem coniungere: idque nō modō celeritatis, sed etiam affectuum exprimendorum causa adhibetur. Exemplum:

Odys. κ.

251.

Ἴομεν ὥς ἐκέλευε ἀνὰ δρυμὰ φαίδιμ' Ὀδυσσεύ,

Εὐρομένη ἐν βήσῳσι τετυγμένα δάμαλιν Κίρκης.

Enallage.

nam eo qui narrabat breuitate summa cupiente rem referre, copulam ipse omisit. In Schematum numero est etiam

Asyntacton, id est, non constructum: quod & Allæosis, quasi alteratio dicitur: fitque tum, cū vlitata constructio mutatur. Fit hoc variè, idque ornatus causa, & venustatis: cū cohereret verborū structura ob insolentiam nō videtur, & tamen suam habet peculiari ad certum aliquid respectu coherentiam. Sæpe numerō id euenit generibus nominū mutatis, vt in κλυτὸς Ἰωποδάμεια, pro κλυτῇ & θήλυς ἐέρση, pro θήλεια. Solebāt enim antiqui masculina etiam pro fœmininis ponere, vtpote prestantiora, ac maioris momenti. nō hoc tamen immodicè, aut sine ratione: sed tum, cū attribuendum esset adiectiuum substantiuo tale, quod in eius corpore non inhaereret. Nam magnus magna, pulcher 25 pulcra, & horum similia, in ipso insunt corpore. Extrā sunt, gloriosus, fortunatus. Ac præterea hæc, ideo quia composita sunt, (ἐνδοξ' inquam, & εὐτυχής) communia sunt. Nam in vniuersum adiectiua composita vtriusque sunt generis. Item cū nominib. masculino & fœminino commune adiectiuum aut participium responder, tunc masculinum genus præualeat: vt,

Iliad. σ.

567.

Odys. α.

53.

Παρθὲ ἱκάντε καὶ ἦθεοι ἀπαλὰ φρονέοντες.

Quadam etiam secus extulit, quā vel dialectorum natura ferret, vel eius temporis vsus: vt,

— ἐχει ὁ κίονας αὐτὸς

Μακρὰς

Sæpe etiam metri causa genus mutat, vt in eo,

Od. α. 125.

Δωρὸν τοι καὶ ἐγὼ τέκνον φίλε ἔτο λίδωμι.

nam

nam ad personā respiciens, masculinū φίλε neutro τέκνον
apposuit: cuius simile est in verbis Diones ad Venerem,

Τέτλαθι τέκνον ἐμὸν, καὶ ἀνδρέο κηδομένη περ.

Iliad. ε.

5 Eandem rationem ac respectum etiam illud obtinet,

382.

Ἦλθε δὲ πρὶ ψυχῇ Τηρεσίᾳ

Odys. λ.

Χρῦσεον σκηπτρον ἔχων. — nam ἔχων refertur non 90.

ad ψυχῇ, sed ad ipsum Tiresiam. Sæpè enim non

10 ad vocabula, sed ad rem significatam accommodavit constructionem: ut in hoc,

Πᾶσιν δέϊνθι θυμὸς, ἐκίνηθεν ὃ φάλαγγες,

Iliad. ω.

Ἐλπίμενοι παρὰ ναῦφιν ἀμύμονα Πηλείωνα.

20.

nam hīc ἐλπίμενοι non aptatur ad φάλαγγες, verùm

15 ad ἄνδρες, scilicet ad viros, ex quibus phalanges erant cōpositæ. Alio quoq; modo genus mutat: ut cūm dicit,

— νεφέλη δέ μιν ἀμφιέβηκε

Odys. μ.

Κυανέη, τὸ ἔξω ποτ' ἔρωε. — nam quia idem signi-

75.

20 fīcant νεφέλη & νέφος, priore posito, adiectivum ad posterius accommodavit. Talia sunt & hæc,

Τῶν δ' ὡς ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ,

Iliad. β.

Χηνῶν, ἢ χερσάνων, ἢ κύκνων ἀνλιχοδείρων,

459.

25 Ἐνθα καὶ ἔνθα ποτῶν ἀγαλλόμενα περὶ γέσσι.

nam cūm neutro genere genera avium proposuisset, ac species masculino explicasset: rursūm infert neutrū genus κλαγγηδὸν περικαθίζοντων. — quod ad ὀρνίθων respicit. Præter genus numeros quoque permutat sæpe poeta: ut

30 cūm scribit,

Ἡ πλεθὺς δὲ πρὶ νῆας Ἀχαιῶν ἀπονέοντο.

Iliad. ε.

proposito enim singulari, plurale intulit, respectu nimirum significationis. Nam πλεθὺς multitudinem

305.

35 significat: estque numero singulare, cūm in se multa complectatur. Contrā plurali proposito, singulare ei applicat: ut,

— οἱ δ' ἀλκιμον ἦτορ ἔχοντες,

Iliad. ω.

Πρόσω παῖς πέτεται. —

265.

πᾶς enim quod omnis est, numero singulare, plurali respondet, quia idem significat quod πάντες. Eandem formam hoc habet,

Initio O. Οἱ δ' αὖλον Νηλεΐδ' ἐυκτίμενον πολίεθρον

Odyss. γ. Ἰξον, τοῖ δ' ὅπ' ἰνὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον.

τοῖ enim Pylios notat, quorum vrbs modò nominata fuit. Iam casuum quoque apud eum est permutatio. Vocatiuus pro nominatiuo positus, δύεσσι pro δύεσσι:

Iliad. β. Αὐτὰρ δ' αὖτε Θύες Ἀγαμέμνονι λῆ-πε φορῆναι.

107. & νεφεληγερέτα Ζεὺς, pro νεφεληγερέτης. Item,

Odyss. δ. Δὸς φίλ' ἔχ' ἡ γὰρ μοι Διοκλῆς ὁ κάκισ' Ἀχαιῶν.

415. Datiuus pro genitiuo:

Iliad. γ. Τρωσὶ μὲν περὶ μάχῃσιν Ἀλέξανδρ' ἑοσφίδης.

initio. pro πρῶτων. & contrā σπείνεις pro σπεί,

Odyss. ε. ἢ δ' αὖτ' ἐτάνυσσεν σπείνεις γλαφυροῖο.

68.

Causa est, quòd cognati inuicem videntur, rectus, accusatiuus & vocatiuus casus: itaque & in neutris omnino, & in multis masculinis ac fœmininis sunt ijdem. Itidem & datiuus genitiuo videtur cognatus quodammodo: vnde fit vt in duali numero in omnibus generibus ijdem sint. Quare & casuum à recepto vsu varians mutatio aliquid habet cōsentanci. Quanquam causa nōnunquam etiam adferri potest, vt in ἐφιστάμενοι πεδίοιο, & in διεπρήσσαν πεδίοιο:

Iliad. ε. 222. hoc enim est perinde ac si dixisset ἐπέρων διὰ τ' πε-

Iliad. γ. 14. δ' ἴκ. Benè habet etiam apud eum mutatio casuum initio vtriusque poematis, cum accusatiuo posito, deinde nomi-

Iliad. α. 1. natiuus locatur pro eo. Μυῖν ἄφδε θεῶ—

Odyss. α. 1. μύρ' Ἀχαιοῖς ἄλγ' ἔθηκεν. &

Ἄνδρα μοι ἔννεπε μῦθ' αὖ πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ Πλάγχθη.—

Aliquando genitiuo rectum subijcit: vt,

Iliad. α. 272. Τῶν δὲ νῦν βροτοὶ εἰσι.—

Multa etiam alia forma protulit: vt,

Iliad. ε. Φημι γὰρ ἐν χαλανῆσαι ὑπερμένεα Κρονίωνα

350. Ημᾶπ' τῷ ὅτε γυνυσὶν ἐπ' ὠκυπόροισιν ἔβαινον

Ἀργεῖοι,

Αργεῖοι, Τρώεσσι φόνον κ' κῆρα φέροντες,
 Ἀσράπῃων ἐπιδέξι', ἐν αἵσιμα σύματα φαίνων.

Cuius simile est illud:

—δδ' ἀγλαίῃφι πεποιθῶς,

Iliad. ζ.
 fine.

5 Πίμφα ἐχθρὰ φέρει.—

Atq; hæc ipsa quoq; more antiquo quodam extulit, neque nulla ratione. Quippe participijs per verba explicatis, coherrentia apparebit. nam Ἀσράπῃων id valebit quod ἡστραπῆς, & πεποιθῶς idem quod ἐπὶ πέποιθε. Germana horū sunt:

10 Οἱ δ' αὖτο σκόπελοι, δ' μὲν ἐρανδὸν εἰρὴν ἱγάνει. & alibi: Odyss. μ.

Τὰ δὲ διακρινθέντε, δ' μὲν μετὰ λαδὸν Ἀχαιῶν

73.

Ἢ, δδ' ἐς Τρώων ὄμαδον κίε.— & similia. Non e- Iliad. η.

nim a ratione alienum est, dicturum de duobus, rectum ca- 306.

sum premittere, in quo id quod commune est alteri cum al-
 15 tero servatur: quam communitatem nemo non videt mul-
 tum gratiæ orationi apponere. Alicubi communi casu pre-
 positio, verba de altero deinde facit: vt,

Ἀμφὸ δ' ἐξομένω. γερασώτερος ἦεν Οδυσσεύς.

Iliad. γ.

Species quoq; nominum permutat: sæpe ponens pro positi- 211.

20 uo comparatiuum: vt,

—σαώτερος ὥς κενέκα. Aliquando superlati Iliad. α. 32.

uum pro eodem: vt, Δικαύτατος κενταύρων. Talis ergo est Iliad. λ.
 in nominibus immutatio. In verbis porro aliquādo modos fine.
 permutauit, vt cū loco imperatiui infinitiuum ponit: vt,

25 Θαρσῶν νῦν Διόμηδες ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι, pro μάχεσθαι. Iliad. ε.

Aut pro optatiuo indicatiuum,

124.

Πληθύν δ' ἐκ ἐγὼ μνύσομαι, & δ' ὀνομύω pro μνῃ- Iliad. β.

σάμω, ὀνομύωμι. Ac vice versa optatiuum pro indica- 488.
 tiuo:

30 Καὶ νῦν κεν ἐνδ' ἀπόλοιο Ἀρης.— pro ἀπώλετο. Ali- Iliad. ε.

quando tempora, præsens pro futuro:

388.

Τὴν δ' ἐγὼ δ' λύσω, πέν μιν κ' γῆρας ἔπεισι. erat enim Iliad. α.

dicendum, ἐπελεύσεται. Aut pro præterito imperfecto:

29.

Ενδ' ἦτο πλωτοὶ ἦσαν ἐπ' ηγεταῖοι, πολὺ δ' ὕδωρ

Odyss. ζ. 51.

35 Καλὸν ὅ πεκπερεῖ. — pro ἔρρεε. Aut futurum lo-
 co præsentis:

e s

Οἱ μὲν

Odyss. a. Οἱ μὲν Διοσκομόμενος Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. *Velidem*
24. loco prateriti:

Δείδω μή μοι πάντα θεὰ νυμερτέα εἴπω. *pro εἴπω.*
Iliad. a. Genera se penumero permutat. Passiū ponit passiuo, aut
194. medium: vt, Ελκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος. — *pro εἴλκε,*
 & καθερώμενος αἶας: *pro ὀρώων.* Ac vicissim actiuum loco
 passiui:

Δωρήσω τέπειθα χρυσούατον, — cum esset dicen-
 dū δωείσομαι. Numerum quoq; pro numero ponit. plura-
 lem pro singulari: quod vitatum est, cum quis de se ipso lo-
 quitur: vt,

Od. a. 10. Τῶν ἀμείδων γε θεὰ Δύρατερ Διὸς εἴπω καὶ ἡμῖν. id est, ἐ-
 μοῖ. Est & vbi permutat personas: non modò sic:

Iliad. e. Ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες ὅσοι θεοὶ εἰς ἐν ὀλίμῳ,
877. Σοὶ τ' ὅππῃ πείδονται, καὶ διεδήμεδα ἔχουσιν.

Multi enim cum sint dij, quorum vnus etiam est ea quæ lo-
 quitur persona, vt utiq; rectè extulit ὅππῃ πείδονται tertia, &
 διεδήμεδα prima persona. Alias, cum misso eo de quo ser-
 mo est, ab vna persona transitus fit ad aliam, quod ἀποστροφὴ
 seu auersio propriè dicitur: atq; hæc figura imitatione ver-
 borum loquentis, auditorum mouet atq; ducit. tale est,

Iliad. o. Ἐκτὼς ᾧ τρώεσιν ἐκέλευτο μακρὸν αὔσας
346. Νηυσὶν ὀπασεύεσθαι, ἐὰν δ' ἔναρα βροτόντα.
 Οὐ δ' ἄν ἐργῶν ἀπάνευθε νεῶν ἐτέρωτι νεήσω.

A narratione enim & oratione obliqua ad mimesim, id est,
 directā, qua ipsius Hectoris verba referuntur, descendiit. *Quin* 30
 & in ipsa narratoria oratione sæpe apostropha vitur: vt,

Iliad. u. 2. Ἀμφὶ σὲ Πηλέος υἱὲ μάχης ἀκρόητοι ἄχαιοι.
 Etiam personas in eo sermone mutat, quo verba alterius
 referuntur: vt,

Iliad. e. — Ἡ δὲ Πάσιον εὐκότεις ἀγορεύαδε
337. Νηπιάρχους, οἷς ἔπ' μέλει πολεμῆια ἔργα,
 Ατρεΐδην σὺ δέ σ' ὅς περ ἔχων ἀσεμφέα βυλὴν
 Ἀρχεὺ Ἀργείοισι κατὰ κρατερὰς ὑσμῖνας.
 Aliud genus Apostrophæ hoc est:

Τυδεί-

Τυδείδην δ' ἐκ ἀν γνόης ποτέροισι μετήν. pro ἐκ ἀν πς Iliad. ε. 85.

γνοίη.

& alibi:

Odyss. i.

—Οδμή δ' ἡδεῖα ἀπὸ κρητῆρος ὁδῶδει

209.

Θεωπεσίην, τὸ τ' ἀν ἔτοι ἀποχέσθαι φίλον ἦεν.

5 Participijs utitur loco verborum: vt,

—ἐν κήπῳ Καρπῷ βειδομένη. — pro βείδεται. Iliad. θ.

Εὐδ' οἱ γ' εἰσέλασαν πειν εἰδότες. — pro εἰδέναι. 306.

Sæpenumero etiam articulos permutat, loco subiunctiuo. Od. v. 113.

rum præpositiuis utens: vt,

10 Τὸς ἔτεκε Ζεφύρω ἀνέμῳ ἄρ' ὑία Ποδάργῃ. pro οὖς. Iliad. π.

Εὐ, καὶ θάρεχ', ὅ γδ' ἦν οἱ, ἀπώλεσε πῖος ἐταῖρος. p. 150.

ac vice versa.

Iliad. σ.

Ita præpositiones etiam solet commutare: vt,

Χθίζος ἔλη μετὰ δαῖτα. — pro ἐπὶ δαῖτα. Sic & 460.

15 Νῆσον ἀνὰ στρατὸν ὄρσε κελύ. — Iliad. α.

Ac præpositionibus præterea nomen alieno casu subdit: vt, 724.

Μὴ πως κ' διὰ νύκτα μνησιν ὀϊνῶσι μάχεσθ', p. διὰ νυκτός. Ibid. 10.

Aliquando præpositiones omittuntur: vt, Iliad. κ.

20 Τῆς ὄγε κείτ' ἄχέων. — id erat, περὶ ἧς. & — ποτε δει- 101.

μῆνος εἴπῃ μιν εἴπῃ. pro περσείπῃ. & alias quoq; præpo Iliad. β.

sitiones qua permutat, quā omittit. Aduerbis quoque lo- 694.

calibus, ad locum, in loco, vel de loco significantibus, pro- Od. ι. 91.

miscuè utitur: vt,

25 Τῖονοι δ' ἐτέρω σε χείρῃ. — pro ἐτέρωθεν. & Iliad. η. 21.

Αἶας δ' ἐγγυθεν ἦλθε. pro ἐγγύς. Coniunctionū quoq; Odyss. α.

permutationem apud eum deprehendas Εὐνῇ δ' ἔπειτ' ἐ- 433.

μύλο, χόλον δ' ἀλέειτε γυναικός: pro γὰρ posito δέ. Hæ

30 sunt dictionis figuræ, quib. & reliqui omnes non poetæ mo- Figura sen-

dd, sed & solutæ orationis scriptores utuntur. At verò sen- tentiarū.

tentias multis figurarum modis idem variauit. Est eius ge-

neris & παραφώνησις, quæ fit, cum aliquid narrans, inte-

rim id prædicat, quod pōst futurum, & alio loco deinde di-

cendum erat: vt,

35 Γυβάρυς erat primus sanè ille sagittam. & Od. φ. 93.

ἐπιφώνησις, seu acclamatio: Iliad. ε. 32.

Nam rem, quando usu venit, stultus quoq; sentit.

Multa

Multæ quoq; sunt apud eum & variæ prosopeopœiæ. nã multas ac varias inducit personas loquentes, ijsq; omnis generis mores affectusq; attribuit: nonnunquam etiam eas confingens personas, quæ nullibi sunt. vt,

Iliad. n.

125.

Hypotyposis.

Iliad. i.

589.

Iliad. x.
60.

Ironia.

Iliad. i.

346.

Odyss. s.

397.

Odyss. e.

325.

Sarcasmus.

Iliad. i.

336.

Allegoria.

Proh quantus dolor annosum nunc Pelea tangat.

Est & Diatyposis, descriptio eius quod vel fit, vel est, vel fore dicitur, perspicuitatis causa proposita. vt in his:

Quippe viros cadunt, urbem flamma improba delet,

Abducit miseris natos cum matribus hostis.

Aut sit hoc miserationis mouendæ gratia vt,

Me miserum, in senij lupiter quem lumine sauius

Aduerso perimet fato, mala plurima passum:

Occidi postquam natos, natasq; videre

Raptari, excindi thalamos, duraq; misellos

Allidi infantes terra me cernere adegit.

Est & Ironia, vbi contrarium verbis indicatur, ciuili quadã simulatione, quale illud Achillis:

Nunc tecum Laertiade & cum regibus ille

Hostiles alijs depellere nauibus ignes

Cogitet. --- & paulo post,

--- alium sibi quarat Achinũ,

Ipsi quis quadret recte, & mage regius extet.

Atque hic est modus, cum de seipso aliquis abiectè loquitur, vt contrarium innuat. Alius, cum simulamus nos aliquem laudare, quem re ipsa vituperemus. Ita apud Homerum Telemachus:

Antinoe, si genitor nato, sic tu mihi certè Consulis. ---

Et vicissim, cum subannadi causa magni aliquid alteri tribuimus:

Nimirum exitium parat illat abile nobis

Telemachus, sociosq; Pylo Sparta de Vocatos

Adducet: quorum, toro quod pectore tractat,

Auxilio expediat facinus. ---

Ironiæ species est & sarcasmus, cū contrarijs verbis exprobrans quippiam alteri, subridere se fingit: vt Achilles in his, 35

Dona alijs sua tuta iacent. Gratum mihi soli

Abstulit ille meam: grata cum coniuge porro

Oblectet sese. ---

Affinis horum est Allegoria, cum aliquid aliud quàm quod dicitur, intelligi volumus. Tale est,

Certè

Certe equidem hanc duces omnino Melanthie noctem *Odys. x.*
In molli stratus, nam convenit hoc tibi, lecto.

195. qui enim erat in vinculis, ac suspensus: illum in molli strato dormiturum ait.

Hyperbola saepe est usus, quæ rem extollendo excedit veritatem, magnam intendendi vim habens: ut, *Hyperboe le.*

Vincebant candore nives & flumina cursu. *Iliad. x.*

Hicce ergo usus est figuris ac tropis Homerus, usumq; eorū posteris ostendit: quo nomine ab omnibus gloria, quæ istis 437.

10 rebus debetur, meritò illi deferitur. Iam cum tria sint genera orationis, quas effictiones vocant, grande, tenue, ac medium: videamus, omnium ne apud Homerum sint exempla. *Orationis genera.*

Nam qui cum subsecuti sunt & poetæ & oratione soluta scribentes, unum de his aliquod sectati sunt: ut, verbi gratia,

15 Thucydides grande, Lyfias humile, medium Demosthenes. Grande est, in quo & dictionum & sententiarum apparatus vim in se quandam magnam habet. exemplum est:

Ὡς εἰπὼν. σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον, *Odys. ε.*

20 *Χεῖρ τεύανταν ἐλὼν, πᾶσας δὲ ὀρέθωνεν θέλλας* *291.*

Παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσιν κάλυψε

Γαῖαν ὁμῶς καὶ πόντον, ὀρώρει δὲ θρανόθεν νύξ.

Tenue, quod & materiam dicendi sumpsit exilem, & dictio-
 ne gracili comprehenditur: ut,

25 *Ὡς εἰπὼν, ὅ παῖδ' ὀρέξατο φαίδιμος ἔκτωρ,* *Iliad. i.*

Ἀλλὰ δὲ οὐ πᾶς πρὸς κλέπτον ἐϋζώνοιο Πιθήνης *466.*

Ἑκλίνθη ἰάχων, πατρὸς φίλον ὅχιν ἀτυχθεὶς,

Ταρβήζας χαλκὸν τ' ἢ δ' αὐλόφον ἱπποχαλτῶν.

30 Medium quod utriusque interiectum, hoc grandius, illo humilius est: ut,

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη φρεσὶν πολέμοιο Οδυσσεύς,

Ἄλτο δὲ ὅππ' ἐμέγαν ἔδδον ἔχων βίον ἢ φαρέτερ' ἴω

35 *Ἰὼν ἐὺ πλεῖν, ταχέας δὲ ἐκχευά τ' οἷσιν* *Initio Odyss. x.*

Ἀὐτὸς πρὸ τοῦ ποδῶν, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν εἴπεν.

Frequens esse apud hunc poetam orationis etiam id genus quod floridum dicitur, quia floris instar pulcritudinem habeat, gratiamq; oblectando aptam, quid dicere attinet? Nam tali apparatu repleta est eius poesis. Forma igitur dictionis Homeri-

Oratio hi-
storica.

Homericae cam habet varietatem, quam indicauimus pa-
cis expositis exemplis, ex quib. etiam alia intelligere liceat.
Ceterum quoniam omnis sermo qui inter homines vsur-
patur, aut historicus est, aut civilis: aedum dispiciamus, nū
& horum principia apud Homerum extē. Historica ora-
tio est, quæ rerum præteritarum continet narrationem. O-
mni narrationi occasionem præbent hæc: persona, causa,
locus, tempus, instrumentum, actio, affectio, modus: neque
extra hæc quicquam vlla in historica narratione inest. Inue-
nias autem apud Poetam multas non modò rerum aut ge-
starum aut tanquam gestarum narrationes, sed & singularū
circumstantiarum. Personæ: vt,

Iliad. e.
initio.

*Inter Dardanidas præstans virtutis opumq;
Lande Dares erat, atq; tuus Vulcane sacerdos.
Huic duo erant nati quacunq; ad prælia docti
Phageus, Idæusq; & noti fortibus armis.*

15

Iliad. β.
217.

Aut cum formam alicuius describit: vt Thersitæ,
*Lumina distortus, claudum crux ille trahebat;
Connexi in pectusq; humeri, deformis acumen
Insuper in summo capitis, tum glabra capilli
Caluicres illum turpabant. -----* & multa alia, quibus aut

20

formam, aut mores, aut actionem, aut fortunam alicuius
personæ solet enarrare. cuius generis est & hoc,

Iliad. v.
215.

Principio Iouis est de semine Dardanūs ortus.

ac quæ sequuntur in genealogia Æneæ. Loci descriptio: vt
cum insulâ insulæ Cyclopum vicinâ, quæ eius forma, quan-
titas, ac qualitates, quid in ea & circum eam sit explicat. Itē
cum narrat, quæ circa antrum Calypsonis fuerint:

Odyss. ι.
116.

*Οδυσ. ο. 63. Τληπόλεος ἀμφιπεφύκει τηλεθόωσα,
Κλήθεν τ' αἰγυγός τε καὶ εὐώδης κυπάρισος.*

30

Temporis: vt,

Iliad. β.
134.

*Quippe nouem toti fluxerunt cælitus anni. & rursus,
Aulide cum clasis quondam conuenit Achium,
Troibus & Priamo tristem allatura ruinam.*

Ibid. 303.

Causæ, cum indicat propter quid fiat res aliqua, aut facta 35
sit, quale est illud initio Iliadis:

*Quisnam illos superum tam dira adurgis adegit?
Quem Latona Ioui peperit, deus ille Pelasgum
Iratu regi, pestem per castra malignam
Dispersit, populum sauo exitioq; necauit:*

Pontifici

Pontifici nullum quod honorem habuisset Atrides

Chrysa: --- & cætera. Nam hic causa cōtentionis, quæ ex-
titit inter Achillem & Agamemnonem, refertur, pestis; pe-
stis causa, ira Apollinis: huius, iniuria qua sacerdos ipsius e-
rat affectus. Instrumenti, ut cū scutum describit, quod
Achilli Vulcanus fabricatus est. & breuior alia hastæ He-
ctoris:

Huc superum gratus regi sese intulit Hector,

Iliad. σ.
478. inde.

Vndecimum in cubitum porrectum hastile gerebat

Iliad. ζ. 318

Ille manu, arata præfixum cuspide, & illam

Fibula committens circumdabat aurea ligno.

Actionum sunt cum aliæ, tum hæ:

Atq; illi, & vacuo concursum est aquore campi,

Iliad. δ.

Inuadunt Mariem chypæis, & robore & hastis,

446.

Dantq; fragorem arma, inter sese imbonibus asper

Collis latè resonatq; tumultus in auras.

Affectionis, cum id quod accidit, aut causa, aut actione ali-
qua declarat: qualia sunt, quæ commemorat de ijs quos ira,
metus, dolorve incescit, aut qui vulneratur, occiduntur, vel

20 *tale aliud quippiam patiuntur. A causa: ut,*

Indoluit sano præcordia concitataq; essu

Iliad. ε. 103

Intumuerè, oculis arsitq; furoribus ignis.

Ab actione,

Sanguineæ data est coma ei pulcerrima, qualem

Iliad. ζ. 51.

25 *Formosæ offendant Charites: auroq; & amæno*

Intortit argenio maduerunt sanguine cirri.

Modus est, qui efficit actionem aut affectionem aliquam,
aut respectum, cuius causa alterum certo modo agit, alte-
rum certo modo afficitur: isq; omnibus talibus narrationi-

30 *bus adhæret exemplum est,*

Hinc intentata guttur iuvenile sagitta

Odyss. χ.

Transadigit Laertiades: moribundus at ille

initio.

Voluit in latus: eq; manu patera excidit illi,

Fistulaq; extemplo per nares crassa cruoris

35 *Erupt. --- & cætera.*

Narratio apud eū plerunq; dilatata verbis est, & pro rei quæ
refertur magnitudine absoluta, aliquando brevis, ac iuxta
efficax: ut hæc,

Patroclus pergit tibi, deq; cadauere nudo

Iliad. σ.

Certatur: tenet arma, illum quibus exiit Hector.

initio.

quæ

quæ forma sapenumero utilis est, quod breuitate & apud eum qui dicit, & apud eum qui audit, plus valet, ac faciliè id quod vult consequitur. Aliquando rem nudam narrat, aliquando exemplo, aut similitudine, aut comparatione adhibita. Exemplo: vt,

*Odys. 7. 53. Egressa est thalamo tum prudens Penelopea,
Filia Latona velut, aut Venus aurea qualis.*

Similitudine:

Iliad. 7. Verùm tanquam aries, Graias obit ille catervas.

196. Comparatione, cum similibus rebus iuxta se collocatis at-

Cōparatio que expofitis, ad præsentem rem accommodationem facit. 10
nes Homeri Sunt autem varia apud eum comparationum genera: quod
riscæ. assidue & multifariam humanis actionibus atq; affectionibus, aliorum animalium naturas atq; actiones confert. Ali-

quando à minimis similitudinem petit, nō ad corporis magnitudinem, sed ad naturam eorum quæ comparat respiciens. Ita perniciaciam muscæ exemplo expressit:

Iliad. 9. Atq; animo illius musca indidit improbitatem.

570. & multitudinem continuam, eodem:

Iliad. 9. Qualia muscarum quis crebrarum agmina cernat. 20

multitudinem verò bono ordine compositam, apum:

469. *Qualia apum densa solitant examina turba.*

Ibid. 87. Itam quoque & infecutionem ita expressit:

Iliad. 7. Mox sese toro effuderunt agmine, quales

259. *Sape viam propter cernis se effundere & vespas,* 25

Iritant quos more suo pueri.-----

quod additum est, vt naturalis vespæ iracundia puerorum iritatione acrior facta, intelligeretur. Item de continuo sermone ita dixit:

Iliad. 7. Fundere verba boni: quales sibi sylua cicadas. 30

151. nam cicada animal est, vt ita dicam, loquacissimum, ac vocem edere nunquam desinens. Promiscuas voces eorum qui nullo ordine incederent, ita expressit:

Ibi. initio. Virg. grum ut celo clangor.-----

& multitudinem quæ in ordinem cōponitur, auibz com- 35
parat confidentibus,

Iliad. 9. Cum clangore sedem capiunt.-----

463. Celeritatem visus & actionis accipitri confert: qui,

Cede palumbibus infensus, solucrumq; supremus

Iliad. 9. 283 Impete pennarum celeri.-----

aliquan-

aliquando aquila:

*Illa etiam sublime volans, cæloq; propinquans,
Velocem pedibus leporem videt eminns, atque*

Iliad. g. 675

Arripit--- visus acumen eo indicans, quod tam procul
cernit: velocitatem, quod animal celerissimum capit. Perfer-
ritum ad spectu hostis, assimulauit ei qui serpentem conspe-
xerit, non dedignatus etiam ab humi reptantibus exemplū
sumere,

Ut cum conspecto gressum quis rettulit angue.

Iliad. γ. 33.

10 Ab alijs animalibus, a lepote & ceruo timiditatis,

Quid stans? cur humuleorum instar & pauetis?

Iliad. δ.

A canibus aliquando fortitudinis,

Vtq; canes validis duo freti dentibus.---

243.

aliquando amoris erga prolem,

Iliad. η. 360

15 *Ut cum pro teneris catulis canis anxius latrat.*

Odyss. v. 14

aliquando ad studium diligentiamq; custodiendi eam com-
parationem adhibet:

Non secus atq; canes, pecoris custodia clausi

Iliad. κ. 183.

Quis data, perurgiles sonitus cum fertur ad aures.

20 Raptum, qui animosè simul & nullo metu fit, lupis adsimi-
lavit:

Vtq; agnos hædos & lupi inuasere feroces.

Iliad. τ.

Fortes, & qui se de statione pelli non sinant, exemplis apro-
rum, pardorum, & leonum depinxit: unicuique id tribuēs,

352.

25 quod esset naturæ ipsius proprium. Apris impetum ad pu-
gnam, qui subsistit nequit:

Qualis apris, ad pugnam talis tunc impetus acrem

Iliad. δ.

Idomeneæ tulit.---

253.

Pardali, audaciam compefci nesciam,

30 *Nec transfixa graui seuam vim desinit hasta.*

Iliad. φ. 577

Leonibus cunctationem, sed quæ in animosum erumpat fa-
cinus,

Tum geminum latus ille, & verberat ilia cauda.

Iliad. υ. 170.

Rursum viri fortis cursum equo cibi saturo confert,

35 *Qualis ubi satur, & stare ad præsepe recusans*

Iliad. ζ. sine

Fertur equus.---

Contrà tardum incessum, ac inuictam in eo perseverantiam
sic indicauit,

Qualis ubi inuitis asinus cum fertur in agros,

Iliad. λ. 557

Et passit pueris.---

Formam regiam & excellentem, sic:

Iliad. β. *Qualis in armento bos præstantissimus omni.*
480. Nec maritimorum quidem animalium similitudines præ-
 terijt. Polypi permanſionem, & quam vix à saxo auelli pos-
 ſit, in his extulit,

Od. e. 432 *Ut cùm polypodem caca extraxere cauerna.*
 Delphini principatum & imperium in alios, ita:

Iliad. q. 22. *Ingentem & elati pſces delphina marini, &c.*
 Sæpenumero etiam quæ ab hominib. agerentur, alijs com-
 parat actionibus: vt,

Iliad. γ. 67. *Quales meſſores, qui parte ab ſtragz locati,*
 & cætera: quibus vitorum ſedulitatem ac laboris toleran-
 tiam exponit.

Perſpicua ſimilitudine exprobrat parum virilem ſletum,

Iliad. π. *Quid ploras inſtar teneræ Patrocle puella?*
initio. Elementis quoque comparare auſus eſt humanas actio-
 nes: vt,

Iliad. β. *Sic fatum populus clamore excepit Achius*
394. *Ingenti qualis reſonat vox litore in alto,*
Cum procurrenti ſcopulo in mare turbidus Auſter
Alliſit fluctus, quem nunquam non grauis ſynda
Verberat omnigenis agitantibus æquora &enis.

Apparet autem hic eum & auxiſi vſum eſſe, & hyperbola.
 Non enim contentus fuit clamorem ſonitui fluctus cõfer-
 re: ſed addidit talis fluctus, qualis ad altum littus appellitur,
 ibiq; elatus in ſublime, maiorem ſonitum dat. neq; fluctum
 ſimpliciter dixit, ſed ab aũstro excitatum, qui maximè hu-
 mida mouet: idq; in ſcopulo qui in mare prænditur, ab eoq;
 alluitur: itaq; perpetuò fluctib. feritur, vñdecunq; venti inci-
 dāt. Hoc ille modo narrationes ſuas elaborauit: quod ex his
 paucis exemplis liceat etiā in multis deprehendere. Cõſide-
 remus nunc alia quoque orationis genera, vt & ea primum
 omnium Homerus animo conceperit, euidenterq; compo-
 fuerit. Hic quoque ſimiliter pauca exempla propoſita, reli-
 quorum intelligentiam pateſcient. Oratio contemplati-
 ua (ſic appellemus theoreticam) eſt, quæ ea quæ theoremata
 dicuntur, complectitur: ſunt autem ea diſciplinarum præ-
 cepta, ſive veritatis artiſcioſa cognitio. per hæc naturā di-
 uinatum, humanarūq; rerum cognoscere, virtutes ac vi-
 tia morum diſtinguere datur: ac præterea intelligere, artēne
 aliqua

*Oratio phi-
 loſophica.*

aliqua differendi indagare veritatem conueniat. Traſtauerunt iſta ij, qui philoſophiæ ſtudio ſuum, vitamque addiderunt: & adhuc partes philoſophiæ habentur, Phyſica, Ethica, ac Dialectica. Quodd ſi ergo deprehendamus omnium *Philoso-*
 horum initia ac ſemina Homerum ſcriptis ſuis inſeruiſſe, *phia par-*
 cur non is maiori, quàm quiuſ alius, admiratione dignus *tes.*
 habeatur? Neque alienum a ratione videri debet, ſi quædam
 per ambages & fabulas indicauit. Hæc enim cauſa eſt poe-
 ſeos, iſque mos veterum: vt & qui diſcendi ſtudio tenentur,
 10 quadam ſubtilitate illeſti, cò facilius inquireret veritatem,
 atq; inuenirent: & indociles ea non contemnerent, quæ ne-
 quirent aſſequi. Neſcio enim quomodo id quod occultè di-
 citur, in admiratione habetur: cùm contrà vile videatur,
 quod manifeſtò effertur. Initium ergo ſumamus ab Vniuer-
 ſi exordio & ortu, quæ Thales Mileſius ad aquæ ſubſtan- *Phyſica de*
 tiam refert. Videamus, an non primus hoc ſenſerit Home- *rerâ prin-*
 rus, cùm diceret: *cipys.*

Præbuit Oceanus cunctis primordia rebus.

Iliad. ̃.

Post hunc Xenophanes Colophonius principia rerum au- 246.
 20 tumans aquam eſſe ac terram, videtur anſam arripuiſſe de
 Homericò iſto,

Vos Verò in terram cuncti redigamini, aquamq;

Iliad. n. 99.

Significat enim diſſolutionem Vniuerſi in principia ea, ex *Elemēta.*
 quibus ortum habet. Maximè autem vera opinio quatuor
 25 elementa perhibet, ignem, aerem, aquam & terram. quæ vi-
 dentur ipſa quoq; Homero nota fuiſſe. ſingulorū enim non
 ſemel meminit. Quin & ordinem eorum intellexit. Nam q̃
 terra in ſumum ſit omnium, conſideremus. Cùm mundus ſit
 globofus, rectè quidem ſuperiorè locum cælo, quod com-
 30 plectitur omnia, tribueris. Terra autem in medio proſus
 conſtituta, inferior continente eam cælo eſt. Id Poeta præ-
 fertim ibi oſtendit, vbi Iupiter ait, ſe demiffa è cælo catena
 terram ac mare ſuſum attracturum, ita vt omnia in ſubli-
 mi pendeant. Locus eſt Iliadis octauo libri initio. Porro cùm
 35 ſupra terram ſit aer, hoc ipſo ſublimiorem ætherem facit:

Abiete conſenſa procera, quæ ſuper Idæ

Iliad. ̃.

Vertice ad ætheream ſublata per aera ſedem

287.

Creuerat. --- Æthere cælum ſuperius,

--- Sterilemq; per æthera longè

Iliad. ̃.

It ſtreptus cælo ſehemens pugnantibus illis.

424.

Item illud:

Ilia l. a. *ἡ ἐξ αὐτῆς ἀνελθὼν μέγαν ἔρανδον ἄλυσιν ὄντα.*

467. Partem enim aeris purissimam, quæ summo loco est, lōgissimēq; à terra & eius exhalationibus remota, Olympum adiunt dici, quasi ἔλον λαμπερόν, id est, totū splēdidum. Quodd' autē Iuno Iouis vxor dicitur, cuius est soror, videtur eo sensu dictum, quodd' Iuno intelligatur esse aer, quæ est humida substantia. vnde etiam dicit,

Ilia d. *ἡ ἑρα δ' ἦεν Πίτνα πρὸ θεοῦ βαθείαν.* —

initio. Iupiter autem æther sit, quæ est substantia ignea & calida. 10
vnde illud,

Ilia. c. 192. *Sorte Ioui datus est æther, calum, nebulaq;.*

Germani itaq; videbantur propter contiguitatem ac quandam similitudinem: vtrunq; enim elementum leue, & quod 15
in motu sit: coniuges dicuntur, quodd' eorū coitu omnia nascantur. Itaq; etiam in Ida congregiuntur, terrāq; eis herbas

Ilia d. 3. ac flores edit. Eodem pertinet, quodd' Iupiter dicit, se suspen-

346. disse Iunonem, appensis ad pedes eius duabus incudibus: 20
Ilia. c. 18. nimirum hæ sunt terra & aqua. Maximè autem elementorum cōficiunt explicationem, quæ apud eum loquitur Ne-

ptunus, tres esse filios Saturni & Rheæ, Iouem scilicet, se, & Plutonem, qui inferis imperet: in tres partes vniuersum esse tributum, ita vt cuius sua obtigerit dignitas. Ioui enim ces-

Ibid. 185. sisse ignis substantiam, sibi Neptuno aquæ, Plutoni aeris: 25

eum enim vocat ζόρον ἡγερόντα, quia lumen proprium non habet, sed à Sole, Luna, reliquisque illustratur stellis. Quar-

ta communis omnibus relicta esse dicitur terra. Nam cūm

trium elementorum, natura in perpetuo sit motu, sola terra

immobilis permanet. Atque huic Olympum adiungit: qui 30

si mons sit, pars vtiq; est terræ: sin cœli splēdidissima & pur-

issima pars, etiam hæc erat quinta eum elementis essentia:

in qua sententia nobiles quidam fuerunt philosophi. Itaq;

cōuenienter vtrunq; commune dixit: & terram quæ infima

est ob grauitatem, & cœlum quod ob leuitatem est summū: 35

quippe versus hæc ea quæ in medio sunt alias deferuntur, a-

lias efferuntur. Porro cūm elementorum natura ex contrarijs

constet, siccitate, humiditate, caliditate, & frigiditate: eadēque ob mutuam proportionem atque temperamen-

tum vniuersas res producant: cūmque partes vniuersi mu-

tatio-

rationibus sint obnoxie, interim tamen ipsum nequaquam dissoluatur: hæc inquam cum sint, Empedocles vniuersa constare dixit,

Vinculo amicitia coalescant cum modo cuncta,

5 *Dissidiū in diuersa alias cum pondere & vergant*

Singula---- elementorum enim concordiam & vnitio-
nem amicitia vocabulo afficit, discordia contrarium. At
Homerus eo prior, per ambages amicitiam istam, discordi-
amq; innuit his verbis:

10 *Nunc terra fines & ad inspectura feracis,*

Principiumq; deum Oceanum & Thetyn genitricem,

Dissidijs quorum longis imponere finem

Visendo instruit.-----

Iliad. 5.

200.

Tale est etiam, quod Martis ac Veneris fabula innuit, quo-

15 rum hæc Empedocleæ amicitia, ille discordia respondet.

Itaque aliquando congreduuntur, aliquando disjunguntur.

Indicat eos Sol, ac vinculis eos constringit Vulcanus: soluit

autem Neptunus. Vnde apparet, calidam naturam ac siccam, *Odys. 9.*

tum huic contrariam quæ frigida est & humida, aliquando 266.

20 omnia componere, aliquando dissoluere. Quibus conuenit

id quod ab alijs est poetis traditū ex Martis & Veneris coi-

tu Harmoniam ortam: nimirum ex contrarijs, grauibus ac

leuibus certa ratione temperatis, quandam conuenienti-

am. Quomodo autem repugnent sibi inuicem ea, quæ con-

25 traria sunt natura, id occultè indicauit Poeta, vbi deorum

aduersos ordines describit, Græcis partim, partim Troia-

nis auxiliantium, singulorum vim sub inuolucro proponēs.

Ac Apollinem quidem Neptuno opponit, calidum & sic. *Iliad. v. 67.*

cum frigido humidoque: Mineruam verò Marti, ratione & p. 210.

30 præditum ei quod rationis est expers, hoc est bonum malo-

tum Iunonem Dianæ, id est, aerem stabilem Lunæ mobilis-

simæ. item Mercurium Latonæ, cum ille rationem notet,

quæ semper inquit & meminit: hæc obliuionem, ei con-

trariam. denique Vulcanum fluuio eadem ratione, qua So-

35 lem mari. Spectatorem pugnae, eaque gaudentem, facit

deorum principem. Apparet portò ex prædictis, id quoque

Homerum innuisse, vnicum esse mundum, eumq; finitum.

Nam si infinitus esset, non diuideretur in partes finito nu-

mero comprehensas. Et quidem ipsum Vniuersi nomen, v-

num aliquid designat: * sicut & in alijs multis pro singu-

Mundus &

non & fi-

nitus.

lari vitur plurali. Idque ipsum apertius ostendit, dicens:

Iliad. ε.

--- *fines terre.* & rursus:

200.

Non si telluris fines adeas, pelagi & e

Iliad. θ. 478

Extremos. --- Item:

Iliad. α.

Multitugi super extremo cum vertice Olympi.

499.

Vbi enim est summitas aut extremū, ibi etiam finis. De Sole quoque; quid senserit, manifestū est: nempe eum motu circumlari ferri, ac modō supra terram extare, modō infra eam descendere. Hoc enim illi versus docent:

Odyss. κ.

O socij, neq, enim noctis qua parte tenebra

191.

Nascamur, vel qua roseis aurora quadrigis

Vellu diem referat, præcepit tibi lampada condas

Titā, qua curru terram superet & supino,

Novissimus. --- Sensit etiam, eum semper supra nos ferri,

itaque eum Hyperionem appellat. Eundem ex aqua terram circumdante, id est, Oceano oriri, inque eandem occidere scribit. Ortum ita explicat:

Odyss. γ.

Interea stagnum Phæbea relinquit amaranthum

initio.

Lampas, & arato sublata accedit Olympo,

Præbeat ut diuis lucem. ---

Occatum sic:

Iliad. θ.

Incedit Oceano clari, lux splendida Phæbi,

486.

Frugifera noctem tellurique intrulit atram.

Eorū quoque eius monstrat:

Od. τ. 234

--- *splendebat solis & instar.*

Magnitudinem:

Iliad. λ.

Vi supra terram nitidus sese extulerat Sol.

734.

Item disertius,

Iliad. θ. 68.

Vi medium cursu Titan superavit Olympum.

Vim,

Iliad. γ.

Sol qui cuncta videt, qui præsens omnia inaudit.

276.

Animatum esse eum, suaque sponte & arbitrio moveri, indicat his verbis:

Odyss. μ.

Sub terras lucem laturus manibus ibo.

381.

A quo eum Iupiter dehortans, inquit:

Phæbe tuam lucem tu dijs ostendere perge,

Quiq, tenent terram mortalibus. ---

Ex quibus liquet, solem non esse ignem, sed aliam præstantiorem naturam: quod & Aristoteles censuit. Quippe cum ignis sursum feratur, anima careat, facile intercipiatur, interituique;

rerituiq; sit obnoxius: Sol in orbē fertur, viuus est, æternus,
& interitus securus. Reliqua etiam cœli sidera Homero nō
fuisse incognita, ex his constat, quæ scripsit:

Pleiadasq; Hyadasq; & Sim græuis Orionis.

Iliad. 7.

- 5 Descripsit etia Vrsam, quæ perpetuō cōuertitur circa polum
Septētrionalem, qui nobis semper apparet, ac quæ propter
sublimitatem nunquam horizontem tangit. Ollēdit etiam
eodem tempore rotatione circumagi, & minimum Vrsæ, &
maximum Orionis circulum. Meminit & tardē occidentis

487.

Odys. 2.

- 10 Bootis, qui rectus deferitur, ac descendunt cum eo quatuor
signa, qualia sex toti nocti tribuuntur. Neq; mirari quispiā
debet, quod nō omnia quæ de siderum cōtēplatione ha-
bentur percensuit, sicut fecit Aratus: nō enim hoc institue-
rat. Elementorum quoq; accidentia quæ sunt, ut motus ter-

273.

- 15 ræ, & luminum defectus, quibus de causis existerent, non i-
gnorauit. Cū enim vniuersa terra in se aliquid aeris, ignis
& aquæ, a quibus ambitur etiam, contineat: consentaneum
est, in eius profundo vapores ventolos coire. Hos, aut, si to-
ras efferantur, aerem commouere, intus autem detentos

- 20 intumescere, cū vi foras erumpere nitantur. Quod autem *Terræmo-*
spiritus intra terram concluditur, mari adscribitur *Æolus*, rei

122.

- causa, quod aliquando exitus obhuret: quo etiam aliquan-
do cedente, aliqua partes terræ corruant. Hæc Homerus
cū sciret, causam terræ motuum Neptuno tribuit, *Ζευς*

- 25 *χρον* eum, quasi telluritenentem, & *Ἐρως Ἰθρυα*, quod est mo-
torem terræ, passim appellans. Quia verō ventis intra ter-
ram conclusis, tranquillitas aeris existit, & caligo, & Solis
obscuratio: videamus an id quoq; nouerit. Finxit ergo Ne

Iliad. v.

- 30 ptunum terram concutere, Achille ad pugnā egresso. Qua-
lis autem pridie fuerit aeris constitutio, prædixerat, de Sar-
pedone loquens:

initio.

Iuppiter ipse atra Selauit prælia nocte.

Iliad. 7.

Et rursus de Patroclō:

567.

- 35 Non adeo Solem, non tunc superesse Dianam
Dixisses, tanta crassus caliginis aer
Obstabat.---

Iliad. 9. 366

& paulo post precatur Ajax:

*Iuppiter è denso serua pater aere Graios,
Atq; oculis lucem miseratus redde serenam.*

Ibid. 646.

Post terræ motū verò, cū iam spiritus erupisset, vehementes oborti sunt venti. hinc Iuno dicit:

*Ipsa Noti celerem à ponto, Zephyriq; procellam
Exscribo impellens,---*

Postridie ventos Iris ad Patrocli rogam excitat,

5

Iliad. φ.

213.

Ingenti stridore ruunt, scq; ante frequentes

Conturbant nubes,---

Eclipsis

Solis.

Quin & defectum Solis apparet eum intellexisse naturaliter fieri, cū Luna cum eo coiens, inter nos eūque ad rectam lineam intercedit, eiusque conspectum nobis auferat.

Cū enim prædixisset venturum Vlystem,

Od. ε. 163.

Iam finitio alto mense, atq; alto incipiente,

(hoc est cœunte Luna cum Sole: tum enim finis mēis prioris, & initium sequētis est) postquam Vlystes venit domum, is vates hæc procis ait:

Odyss. v.

351.

Vnde malum hoc miseri? Vobis nox desuper atra

Inuoluit capita, & Vultus, & fertur ad imos

Vsq; pedes: sed & Smbrosū & adentum ad Orcū

Vestibulum simulacra replent, aulamq; tremenda:

20

Idcirco i cælo Titan, ac luminis exors

(Scandū) tristi caligine inhorruit aer.

Venti.

Ventorum porrò naturam accuratè cognitam habuit. Ortus ijs ex humore. nam in aerem mutatur aqua, & ventus est fluens aer. Hoc ille cū multis alijs locis indicat, tum his præsertim verbis:

Odyss. ε.

478.

Ordinem eorum rectè explicauit ita:

Ibid.

296.

Vnà Eurūq; Notūq; ruunt, Zephyriq; procellis

Creber, & ingentem, qui cælo nubila pellit,

30

Aduoluens fluctum Boreas,---

Primus horum ab ortu stat, secundus à meridie, tertius ab occasu, à septentrionibus quartus. Et Subsolanus cum sit humidus, in Austrum calidum mutatur: is tenuior factus in Faunonium abit: atq; hic adhuc tenuior redditus expurgatus, quæ sit Aquilo. Inde hoc:

Ibid. 385.

Impulsi hic celerem Boream, fluctūq; retudit.

Naturæ conuenienter etiam eorum oppositionem extulit:

Ibid. 332.

Nunc Aufer Boreæ dimisit quippe ferendum,

Nunc impellendum Zephyrus rapido dedit Euro,

Nouit

Nonit etiam polum Septentrionalem supra terram esse
lenatum, nobis quidem qui hoc clima habitamus: & con-
tra Austrinum infra terram depressum. Itaq; de Borea cum

Ibid. 279.

se, ad vim desuper incidentis venti respexit. Vocabulo ὠδῆις,
nisi a cano ad sublime innuit Pluuias ex humida exhalatione fieri intellexit, atque his indicauit verbis:

Sanguinis humentes stillant ab æthere guttas. &

Iliad. λ.

Sanguineum in terras rorem diffundit.---

S. 4.

10 nam antè dixerat:

Quos Sita exuerat dulci Gradibus, eorum

Iliad. π.

Sparserat effuso Xanthi ripasq; cruore.

459.

Vnde liquet, quod quæ ab aquis terrestribus sursum effe-
runtur humida aquisque permixta, eadem similiter deci-

Iliad. v.

329.

15 dunt. Eòdem pertinet & hoc:

Luce autumnali quando largissimus imber

Iliad. π.

Decidit.--- tunc enim Sol ex profundo terræ,

385.

quæ sicca admodum est, humorem eleuat turbidum, ac ter-
ræ permixtum: isque ob pondas confertim decidit. Vt au-

20 tem exhalationes humidæ pluuias gignunt, ita siccæ ven-
tos. At cum in nube ventus includitur, eamque vi perum-
pit, tonitrua fiunt & fulgura, & simul fulmen emittitur.

Quod Poeta sciens, ita dixit:

Iliad. ε.

Intonuit grauius cum fulgure --- &

594.

25 *Tum simul horrendum intonuit Saturnius, atq;*

Intecit nauti fulmen.---

Odyss. μ.

414.

* * *

Deos esse, omnes sana mente præditi arbitrantur: interque

De dijs.

30 hos Homerus primus est. Semper enim mentionem facit

deorum. vt cum dicit, μάχας θεοί, βῆα ζωvres, beati dij: &

Odyss. ζ.

facilè viuentes. cum enim sint immortales: facilem, & non

46.

cessaturum habent viuendi naturam, neque cibo opus ha-

Odyss. δ.

beat, sicut mortalium animalium corpora:

805.

35 *Nam neq; edunt panem, neq; Sini ducere succos*

Consuevere dij: quapropter sanguine casti,

Ili. ε. 341.

Atque immortales perhibentur.---

Quoniam verò poësis deos requirebat agentes aliqua: vt
sentibus quoque obijceret quæ de his dicebat, corpora illis
affinxit. Et quia nullum corpus, excepto humano, sermone

ac scientia præditum esse potest: itaque singulos deos hominibus assimilauit. Porro magnitudine & pulchritudine eos exornans, simul hoc quoque ostendit; imagines & simulachra deorum humana forma expressa ac dedicata esse propterea, ut etiam qui minus sapiunt, deos tamen esse admonerentur. Ac quia præstantissimi philosophorum corpore vacare iudicant deorum principem atque imperatorem, mentæque potissimum esse intelligendum: videtur id quoque Homerus sensisse, apud quem Iupiter dicitur

Passim. ---- *hominum pater atque deorum.* Item, 10
Ol. a. 56. *O pater, & diuum princeps supreme potentum.*

Atque ipse ait;

Iliad. 9. 27. *Quam generi humano, diuisq; potentior ipsis*
Sim, cerneris. ---- & Minerva Ioui: 15

Ibid. 32. *Nam satis inuisito scimus te robore fretum.*

Quod si id quoque quaratur, an mente sola percipi posse deum sciuerit: tamen si id palam non professus sit, quippe poësin condens fabulis permixtis temperatam, tamen intelligi hoc potest ex his quæ dicit:

Iliad. a. *Inuenit solum secreta in sede sedentem* 20

498. *Illa touem.* ---- Item:

Iliad. v. 22. *Solus in excelsa cala maneo ipse recessu,*
Inde hæc grata mea capiam spectacula menti.

Ipsa enim solitudo, & quod non permiscetur reliquis diis, sed secum se esse gaudet, seque vitur in ocio, semperque yniuersas res temperat; hæc inquam deum exhibent, qui sola mente sentiat. Sciebat autem hoc etiam, Deum esse mentem quæ omnia sciret, & administraret. Ita enim loquitur Neptunus:

Iliad. v. *Idem Strique pater sanè est, eadem patria ambos* 30

354. *Prorulit: in lucem sed me prior editus ille,*

Nouit plura. ----

Sæpè etiam hoc ponit,

His actis, aliud secum pater ipse solutus:

Providen. id nimirum significans, eum semper cogitare aliquid. Ad co- 35
titia & fa gitationes Dei pertinent etiam providentia & fatum: de
tum. quibus multa apud philosophos disputantur, quib. omnibus ansam præbuit Homerus. Ac de providentia quidem quid dicamus? cum per totam poësin dij non tantum ipsi inter

inter se de hominibus colloquantur, sed etiam in terrâ descendant, atq; cum illis versentur. Pauca exëpli causa confideremus. Tale est illud Iouis ad Neptunum:

Quæ mea sit nostri frater sententia: curam

Iliad. v.

5 *Illorum, quanquam pereunt, gero.---- Et alibi,*

20.

Probi mihi quam charus sua nunc & irmania circum

Iliad. x.

Cursu agitur, nostrumq; & irget miseratione pectus.

170.

Regiam quoq; dignitatem, & humanitatem, indicat his:

Nos Laertiada capiatne oblitio magni?

Odyss. a.

10 *Cuius in humana summa est sapientia gente,*

66.

Sacra deum summaq; colit qui religione.

In quibus vides, ut Vlysses laudet primum à prudentia, deinde à deorum cultu. Passim autem licet animaduerrere, quomodo deos inducat hominibus operam nauantes: ut

15 Mineruam aliquando Achilli, semper Vlyssi: Mercuriū Priamo, & rursum Vlyssi. In vniuersum autem arbitratur deos semper hominibus adesse. Sic enim ait:

Namq; peregrini sub forma saepe, & agiq;

Odyss. g.

Hospitis occuli è Superi plerumq; latentes

486.

20 *Perlustrant & res, hominumq; immutata facta,*

Iustitiamq; &udent coram.----

Providentia deorum proprium est, quod volunt homines iuste viuere. Id euidentissimè pronunciat Poeta:

Nam non facta hominum superis inhonesta probantur,

Odyss. z.

25 *Sed scelorum penes instigunt fontibus acres. Item,*

83.

Iusta Iouem quando in mortales asperat ira.

Iliad. w.

Iudicia exercent qui & non legibus æquis.

Quemadmodum autem deos hominum curam gerere, ita

homines quoq; eorum quacumq; fortuna memores indu-

30 cit. Itaque & Imperator rebus secundis ait,

Damnabit & ori Iupiter me spero, dyg;

Iliad. d.

Hinc diros arcebo canes, abigamq;----

527.

& in periculo constitutus,

Iuppiter è densa serua pater acre Graios.

Iliad. g.

35 Item interfecto hoste, ille:

646.

Hunc hominem postquam superi iugulare dederunt.

Iliad. x.

at moriens alter:

Tu cane, me propter tibi ne datum ingruat ira.

381.

Vnde ergo, nisi ex his, ortum est Stoicorū illud decretum?

Proinde vnum esse mundum, in quo cum diis homines versentur

sentur tanquam in republica iustitiæ cōmunicatione coniuncti, docet. Cū enim scribit,

*Iliad. v.
milio.*

Concilium Themidem superis indicere mandat

Iupiter. --- & paulo post:

Cur ad concilium Saturno nate vocasti

Calicolas? num res Danaum Troumq; solutas?

5

quid aliud hæc ostendunt, quā ciuitatis in morem gubernari mundum, consiliāque capere deos principe deliberatione eo qui est dēorum & hominum pater? De fato sententiam perspicuē his verbis indicat:

10

Iliad. ζ.

Nemo ad eō siue ille malus, siue est bonus, Enquam

488.

Natus homo, sese potuit subducere fato.

Fatum.

Voluntas.

atque aliis etiam locis vim fati confirmauit. Sensit autem id, quod post eum nobilissimi philosophi, Plato, Aristoteles & Theophrastus, non omnia fato euenire, sed & in hominibus aliquid esse positum, quibus initium quidem à voluntate est: cum eo autem coniungitur quodammodo necessarium, cū quis eo quod volebat actō in id quod uolebat incidit. Hoc multis locis apertè monstrauit, atque ad eō utriusque poeseos initio. Nam in Iliade dicens, iram Achillis causam exitij Græcis fuisse, tunc Iouis voluntati satisfactum ita scribit. In Vlyssæa monstrat, locios Vlyssis sua stultitia in perniciem prolapsos: peccauerunt enim cū sacros Soli boues aggressi sunt, quibus abstinere licebat. Erat enim prædictum:

20

Odyss. μ.

138.

Sicordi redditus Sobis, neque tangere Solis

Armenta est: Irbacæ, quamuis mala plurima passi,

Irbis: exitio stabit retigisse supremo.

25

Iraque ergo in ipsorum erat potestate, abstinere ab iniuria: quod autem ob illatam iniuriam perierunt, fato consecutum est. Licet etiam id quod aliās euenturum erat, prudentiæ auxilio effugere, quod hoc exemplo docet:

30

Odyss. ε.

327.

Hic etiam præter fatum perijisset Vlysses,

Quantumuis patiens: in mentem cassia Pallas

Consilium præsens illi nisi prompta dedisset.

35

Irruit, atque manu faxum complexus Erraque,

Multa gemens recinet, dum fluctus transeat ingens.

Hic enim vice versa cū esset petiturus, à providentia seruatus est. Cæterum quemadmodum Philosophi de multis ac variis rebus diuinis loquendi anfas ex Homero plerunq; sumpt-

sumpserunt, ita etiam de humanis. Primum hoc in disputatione de Anima experiemur. Omnium de hac opinio- *De anima.*
 num nobilissima est Pythagoræ ac Platonis, qui eam immortalem asserunt: & quidem ei Plato etiam alas affingit.
 5 Quis ergo primus hoc pronunciauit? Homeras, qui præter alia hoc quoque dixit:

Ψυχὴ δ' ἐν βρόχων παμμέν, αἰδῶ δ' ὅβελος.

Iliad. χ.

vocabulo αἰδῶ intelligit locum qui videri non possit: si. 363.

10 ue aërem quis accipiat, siue locum sub terra. Tum in Iliade Patrocli animam fingens dormienti adstare Achilli,

(Inde Menætiadæ miserandi anima adstare illi.)

Iliad. ι.

sermonem ei attribuit, in quo & hæc sunt,

66.

Nam simulacra procul me arcent, & lumine vitæ

Iam cassorum anima. ---

15 In Necya autem quid aliud tota agit, quam ut post mortem superesse animas ostendat & loqui, simulatque sanguinem biberint? Sciebat enim, sanguinem esse alimentum spiritus: ac spiritum esse vel ipsam animam, vel animæ vehiculum. Apertissimè autem hoc quoque pronunciauit, se hominem nihil aliud existimare, quam animam. Ita enim scribit:

Ἥλθε δ' ἐπὶ Ψυχὴ θεοαῖν Τηρεσίαν

Odyss. λ.

Χρύσεον στήθεσσι φέρον ἔχων. ---

91.

Dedita enim opera cum substantiis Ψυχὴ fœminino genere posuisset, masculino genere adiectiuum applicauit, ut ostenderet ipsam animam esse Tireciam. Atque iterum post:

Τὸς δ' μετ' εἰσένοντο βίβω Ἡρακλῆϊ

Ibidē 600.

Εἶδωλον, αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.

30 nam hic quoque ostendit, quod simulacrum, quod a corpore auolarat, neque quicquam secum illius materiæ traheret, imaginatus sit: purissima autem animæ pars quæ discessisset, ipse fuerit Hercules. Hinc philosophis id quoque videtur, corpus esse quodammodo carcerem animæ. Quod & 35 ipsum primus ostendit Homerus. Corpus enim viuientium semper appellat δέμας: ut,

Οὐ δέμας, ὅτε φιλῶ. ---

Et

Iliad. α. 115.

--- δέμας δ' ἠὲ κλοῦ γυναικί.

Et iterum

Od. δ. 796.

--- ἥτοι ἐμὴν ἀρετὴν, εἶδες τε δέμας τε.

Ol. τ. 251.

Id

Id autem, quod amisit animam, *σῶμα*, neque aliud quicquam appellat: ut in his,

Iliad. γ.

Σῶμα δὲ οἶκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν. — Et

343-

Σῶμα τ' ἀκηδέα κῆται ἐνὶ μεγάροισι Οδυσῆος. Et

Odysf. ω.

Σῶμα γ' ἐν μεγάροις Κίρκης κατελείπομεν αὐτοί.

185.

Odysf. λ.

54.

Idem enim corpus viuio homine, veluti vinculū quoddam erat animæ: & eo mortuō, quasi *σῆμα*, id est monimentum relinquitur. His consequens est aliud Pythagoræ decretum, mortuorum nempe animas transire in formas alias corporum. Sed ne hoc quidem ab opinione Homeri alienum est. Qui enim induxit Hecτόrem cum equis colloquentem, & Antilochum, ipsūquē Achillem: atque hunc quidem non loquentem modō, sed & audientem verba equi: tum canem qui hominibus prius, iisque domesticis, Vlyssēm cognouerit: quid aliud quā communitatem rationis agnationemque humanæ cum brutorum animis ostendit? Ij quoque qui Solis boues sederunt, idēque perire, monstrant, non boues modō, sed & alia quævis animalia, vt eandem viuendi naturam sortita, à diis magni fieri. Tum quōd socij Vlyssis mutantur in porcos, & alia id generis animātia, eo ænigmatē innuitur, dementium hominū animas in bestiarum corpora immigrare, cū incidant in Vniuersi circularem revolutionem: quam Circe ipse appellat, & (vt par erat) Solis filiam facit, habitantem in insula Aææ: cui insulæ a verbo *αἰδῆσι* nomen dedit, qui homines propter mortem lamentantur. Atqui Vlysses, quia esset sapiens, istam mutationem perpeffus non est: contra eam à Mercurio, id est ratione, munitus. Itaque ille ad inferos descendit, quasi indicans, à corpore animam posse separari, inspectōque fit animarum cū bonarum tum malrarum. Ipsam portō animam Stoici definiunt spiritū cognatum, & exhalationem sensibus præditam, quæ ex humore corporis accendatur. In hoc Homerum secuti sunt, dicentem:

--- Dumq̃ balirus hos reget artus.

Lied. n.

89.

Math. 4.

102.

Et iterum,

Ipsa infra terram tenuis ceu fumus abiit.

In his animam viuificantem humide rei comparat: eam vero quæ iam exstinguitur, fumo. Quin & ipso spiritus vocabulo utitur, de anima loquens:

Sic

Sic ait, atq; animi magnam inspiravit ei Sim.

Iliad. θ.

Et alibi:

162.

Expirans animam. --- Item,

Iliad. δ.

Hæc Sibi respiravit, & in præcordia rursum

524.

Vis animi est collecta. --- id est, postquam spiritum

Iliad. χ.

dispersum collegit. Item,

Tum respiranti rursum, Boreæ simul afflans

475.

Panæ exhalantem Sotam lenis aura refecit.

Iliad. ι.

10 Nam animo deficientis spiritum externus flatus refocillās, 697.

quippe cognatus, in vitam reuocat. Huc facit, quod & externo spiritui id nominis tribuit, unde animam Græci ducunt.

ἡνέκα μάλα ψύχασα. ---

volens dicere, *Iliad. υ.*

440.

15 Contrā spirans. Iam Plato atque Aristoteles incorpoream esse animam senserunt, sed quæ semper circa corpus versaretur, eoque vehiculi loco vteretur: inde etiam a corpore digressam, spirituale quoddam quasi impressum simulachrum sapeseccum trahere, seruantes eam qua in corpore

20 fuerat prædita formam. Ita Homerum quoque nunquam in sua poësi inuenies corpoream dicere animam: corporis enim vocabulum cadaueri vbique attribuit, vt & antè paucis ostendimus. Cum autem animæ, etiam philosophorum iudicio, pars ratione prædita, in capite sit collocata: altera

*Facultates
anima.*

25 ratione carens, cuius ea vis, qua irascimur, in corde sedem habet: quæ appetit, in ventri propinquis partibus: videamus nūnnam iis prior Homerus hoc nouerit discrimen. Finxit enim Achillis rationem iræ reluctantem, eūq; eodem momēto deliberantem, utrūm vlcisceretur eum, a quo

30 fuerat læsus, an verò iram compesceret.

Hæc inter mentis insus, animiq; furorem

Iliad. ε.

Voluebat dubius. --- nimirum recta ratione & ira

193.

luctantibus interse: ab illa autem superaram fuisse iram,

Minerua superueniens indicat. Atq; alibi etiam rationem

35 ostendit, quæ irascenti parti præcipiat, atque tanquam subdito magistratus imperet:

Passæ anime his grauiora, feras.

Ac sæpe quidem irascens pars rationi obtemperat: vt hic: *Cdyss. v.*

18.

sequitur enim,

Sic

*Sic animi motum fatuus reprehendit: Et illi
Paruit, ex templo rationis, consilio cor.*

Sic & ea pars qua dolemus, rationis dicto audiens inducit.

*Iliad. 7. Nunc quanquam tristes, qua praeessere sinamus: 5
65. Cogamusq; animo iustum parere dolore.*

Aliquando iram rationi praevalentem ostendit: non obsecrè ostendens, se id non laudare, sed vituperare. ut cum Nestor Agamemnoni exprobrat iniuriam, qua Achillem affecerat: 10

*Iliad. 1. 108. Non equidem arbitrio nostro: nam plurima contra
Dicebam, cordis motus tu verò secutus
Indomitus, charum superis iniustus Achillem
Lassiste --- Similia horum sunt Achillis ad A-
iacem verba: 15*

*Ibid. 641. Rectè cuncta quidem mihi tu dixisse videris,
Sed mihi cor penitus turgescit tristibus ira,
Cum decore atq; omni me orbatum laude recordor.
Sic & à metu nonnunquam ratio vincitur. ut cum Hector
cogitasset pugna Achillem subsistere, 20*

*Iliad. 7. Praestat quamprimum sauis concurrere telis.
130. Et superum qua sui ferro tentare voluntas.
mox appropinquante Achille, retrocedit:
Hunc simul aspexitq; timoreq; inhorruit Hector,
Nec iam stare loco valuit, sed territus intra 25
Portam abiit. ---*

*Aff. etrus. Id quoque manifestum est, affectus ab eo in corde colloca-
Odyss. v. ri. Iram: vt;*

*initio. --- Intus latrabat ei cor. Dolorem: vt,
Iliad. 6. Quo tandem & q; tuum cor edes mi nate dolendo: 30*

126. Metum: vt,

*Iliad. 7. Cor mihi quippe fuga linquit praecordia, Et extra
Procurrit, mihi membra metus quassatq; tremore.*

*92. Eodem modo etiam audaciam, siue animi confidentiam in
cordereponit: 35*

Iliad. 7. Perpetuiq; iubet cor praelia Martis obire.

*12. Ex praedictis vilum est, Stoicis principatum animi in corde
esse, concupiscentiam circa ventrem habitare. Id Homerus
multis indicat: atque hoc etiam,*

*Ad pugnam sed me venter damnosus adegit, Et
Non*

Non occultari Ventris damnoſa cupido

Odyſ. σ. 34

Suſtinet.---- Cauſas quoque & naturam affectuum,

Odyſſ. ε.

qui irascenti animæ accidunt, monſtravit: Iram ab iniuria excitari, eſſe ſanguinis efferueſcentiam, & eius qui huic in-
eſt ſpiritus, oſtendens ait:

287.

Indoluit, ſano præcordia concitaq; æſtu

Ilia. α. 103.

Intumuerè, oculis arſitq; furentibus ignis.

Pro æſtu habet μέν, quo ſpiritus notat vocabulo, qui inſit, & iratis incendatur. Idem rursus ſpiritus in metu perculſis, confunditur atque refrigeratur: & ob id horrores & tremores, ac pallores in corporibus eneniunt. Hæc enim omnia refrigeratio efficit: pallorem, quod calore in medio concurrente rubor ſuperficiem relinquit: tremorem, quod intus collectus agitatufq; ſpiritus, corpus pulſat: horrore, quod humore denſato pili preſſi eriguntur. Hæc omnia
Homerus diſerte indicat, ita:

Pallenteſq; metu.----

&

Ilia. α.

Pallidus inuaſit metus hos.----

&

Sæpe.

---- mihi membra metus, quaſſatq; tremore.

Item:

Ilia. β. 93.

Sic fatur. ſed mens longa uo protinus ingenti

Ilia. ω.

Eſt confuſa metus, reſti per membra piliq;

Tunc ſteterunt.----

Eadem de cauſa, pro extimuit, 347.

πίγνός ponit, quod eſt, dirigit: & metum κρύβεντα vocat, id eſt gelidū: & cum audaciam, tum bonā ſpem, δαλταωγήν appellat, quali calorem diceret. Atq; hoc modo ille prauos affectus diuiſit. Cum verò Ariſtoteles indignationē (id enim Nemefin intelligi volumus) & miſerationē bonos affectus cenſeat: (nam Nemefis eſt, cum boni ægre ferunt rebus ſecundis indignos vti: miſeratio, cum ægre ferunt bonis male eſſe) etiam hæc Homerus bonis conuenire cenſet, cum i-
pſi adeo Ioui tribuat. Nam inter alia ſic quoq; ſcribit:

Maiori tamen Ataci concurrere cauit,

Ilia. λ. 542

Succenſebat ei quoniam Saturnius ipſe,

Obuiſe aduerſo ſi ſe ferret meliori.

Atq; idem Iupiter alibi eundem Hecτόrem miſeratur, cum circa mœnia fugaretur. De virtute porro & vitio animi quid ſenſerit, paſſim ſignificat. Cum enim animi pars ali-
qua intelligentia ſit & ratione prædita: altera bruta, & affectibus obnoxia: ideoq; medium inter Deum & beſtiam ho-

Ilia. χ. 168

Virtus &

vitium.

mo locum teneat: Poeta summam virtutē, diuinam censeat:
& extremū vitium, belluinum: quod ipsum postea Aristoteles
indicauit. Atq; hoc in cōparationibus declarat. Semper
enim bonos Deos dēis, id est, deorum similes appellat:

Iliad. β. 167

--- *Consilioq; pares diuinū genitori.*

5

Iliad. v. 103.

De vitiosis, tumidos fugacibus ceruis adsimilat, & pastore
carentibus ouibus, & leporibus agitat. De iis autem qui
temere & inconsiderate ira efferuntur, scribit:

Iliad. 474.

Non furor est tantus panthera, siue leonē,

10

Iliad. γ. 20.

Sive immanis apri, quo vix vehementius Vlla

Perfurit, aut rabie defauit bestia tanta:

Panthoida claris est quanta ferocia in armis.

Dolore grauiori affectorum eiulatus vocibus luscinię con-
tulit, quæ

Od. π. 217

Amisso queritur factus: quos durus arator

15

Observans, nido implumes detraxit. ---

Virtutem porro Stoici in vacuitate affectuum ponunt, ea
secuti, quæ Homerus dicendo omnem affectum sustulit. vt
de dolore ait,

Iliad. τ. 228

Quo magis est æquum tumulis mandare peremptos,

20

Iliad. θ.

Immaniq; animo sterum donare diurnum? &

initio.

Quid tenera ploras instar Patrocle puellæ?

De ira autem,

Iliad. σ. 108.

O Striam ex hominum & diuinū contentio cætu,

25

Iraq; tollatur. --- De metu,

Iliad. ζ. 252

Vt metuum nobis, frustra ne perge monere. &

Iliad. ο.

Eminus ac si quis nostrum, vel cominus ictus

494.

Occumbat sane. ---

Iliad. η. 161.

Ita etiam ad singulare certamen prouocati, absq; metu pa-
rent, pluresq; vnius loco prodeunt. Et qui vulnus acceperat,
nihilominus forti est animo, atq; ait,

Iliad. λ. 388

Te strinxisse pedis calcem mihi vulnere iactas.

In Iliade

Et fortis quisq; confertur leoni, apro, torrenti, aut procel-
la. Contra Peripatetici vacuitatem affectuum humana cō-
ditione superiorem iudicantes, moderationem eorum sta-
tuunt, excessuq; eorum sublato virtutem mediocritate de-
scribunt. Ita Homerus etiam præstantissimum quēque
neque abiecto animo, neque tamen omni timore vacuum
atque dolore, sed hoc præstantem deterioribus inducit,
quod

passim e.

782. &c.

35

quod non om
lunt
temper
sare
Vlt
Co
Semp
Per
Quibus p
10 moderat
libos affec
et Tale
Tro
Ist
15 nam cum
set consti
batur. Sic
Aiacem &
recipiente
10 modo dol
bi gratia
fuit
At proci
25
Discre
ses quide
re, p
30 Fe
At proci
Talia H
35 tionib
Iolopha
virtutē
tatem
prudenti
sumos per

quod non omnino ab affectibus regatur. Hæc enim eius sunt:

*Semper degeneris mutatur enim color, atq;
Stare loco haud patitur mens irrequieta paudentem,
Vsq; metu mortis quatens præcordia, & ipsos
Collidens trepido demes stridore sanantes.
Semper at est fortis color idem, nec grauis illum
Pertentat nimium metus. ---* *Ilia. v. 252.*

Quibus perspicue nimirum metum generoso animo adimēs,
moderatum aliquem eidem relinquit. Quod idem de similibus affectionibus, dolore nimirum, & ira, intelligendum est. Tale est & hoc,

*Troibus Aiace membra intremuere & idendo:
Ipse etiam pulsus per se, sit pectoris Hector.* *Ilia. 3. 215.*

nam cum alij etiam aspectu tremere, is qui in periculo esset constitutus, fortis quia erat, tantum animi motu afficiebatur. Sic aliter Dolonem vel Lycaonem fugere facit, aliter Aiace & Menelaum: retrocedentes hos, & pederentim se recipientes, veluti leones à stabulo profligatos. Eodem modo dolentium & lætantium discrimina constituit. Verbi gratia: Vlysses, narrans quomodo Cyclopiibus imposuisset, ait,

--- *Est mihi tunc in pectore risus abortus.*

At proci cum prostratum viderent Irum,

Sublatis manibus risu tum disculuerunt. *Odys. 5. 99.*

Discrimen autem utrisque in inferioribus apparet. Et Vlysses quidem uxorem suam caram sibi videns ipsius causa flere, perfert, nam ei

Intra palpebras, & eluti si cornea haberet, *Odys. 7. 211.*

Ferrea siue, immota manebant lumina. ---

At proci amore eius correptis, cum eam cernerent,

Genua labant, &is altera animum pertentat amoris, *Odys. 5.*

Concubitusq; eius voto sibi quilibet optat. *211.*

Talia Homerus habet de animi facultatibus atq; perturbacionibus. Cum verò de bonis & felicitate multa sint à philosophis dicta, id apud oēs constat, maximum bonorū esse virtutē animi. Sed Stoici virtutem sufficere putant ad beatitatem: occasione ex Homericis petita, q̄ sapientissimum ac prudentissimū virum Vlyssē fingit, gloriæ causa labores summos perferre, ac voluptates contemnere. Prius ita:

Odysf. d.

245.

*Quale fuit facinus, cui fortiter ille subiuit?
Verberibus proprium corpus turpauit acerbis,
Inuoluenſq; humeros pannis, ſerviſq; miſelli
Aſſumpta hoſtilem forma penetrauit in urbem.*

Poſterius hoc modo:

Odysf. l. 30.

*Sane detinuit ſecum me diua Calypſo,
Atq; Aea domi tenuit me callida Circe,
Viraq; me gaudere ſuo conata marito:
Sed nunquam noſtram ſuadendo impellere mentem
Enaluer.*----

Maxime aut virtutis gloriam cōmendat, cum Achillē quidem facit nō fortem modō, ſed & formoſiſſimū, & pedibus velociſſimum, & natalibus ſummis ortum, illuſtriq; patria, & ſummi deorum auxilio adiutum: Vlyſſem aut ſapientem ſane, & animo infractō prāditum: ſed neq; ſtatura, neq; forma eadem, parentibus nō admodum claris, patria ignobili, iauuſumq; deo alteri: quorum tñ nihil obſtirit, quin gloriā egregiam conſequeretur, eo quod animi virtute prāditus erat. Peripatetici verd primas partes bonis animi deſerunt, prudentiā ſcilicet, fortitudinē, tēperantiā, iuſticiā, ſecūdas, bonis corporis: vt ſunt bona valerudo, robar, pulcritudo, celeritas. externa bona, tertiā ſunt iis clāſſis: vt gloria, vt natalium nobilitas, vt diuitiā. Ac laudabile quidē eſſe ſtatuunt, & admiratione dignū, in doloribus, morbo, paupertate, aliisq; non ſponte noſtra accitis calamitatibus vti animi virtute malis reſiſtente: non tñ expetendum hoc, neque beatū. At in proſperitate ſapere, id re vera eſſe felicis. Neq; enim poſſeſſionem tantū virtutis, ſed vſum etiam efficaciamq; eſſe honeſtam. Atq; hęc ipſa palām demonſtrat Poeta noſter. Deos enim vocat *δοτῆρας ἐδωρ*, id eſt, datores bonorum, quā ēt homines votis à diis poſcunt: nimirum, non vt nulli ſibi vſui futura, aut neq; vtilia, neq; inutilia, ſed vt ad felicitatem conductura. Quā ergo ſint bona, quē ab hominibus expetuntur, & ob quā beati habentur, paſſim declarat. Simul omnia de Mercurio,

Odysf. d.

324.

*ta noſter. Deos enim vocat *δοτῆρας ἐδωρ*, id eſt, datores bonorum, quā ēt homines votis à diis poſcunt: nimirum, non vt nulli ſibi vſui futura, aut neq; vtilia, neq; inutilia, ſed vt ad felicitatem conductura. Quā ergo ſint bona, quē ab hominibus expetuntur, & ob quā beati habentur, paſſim declarat. Simul omnia de Mercurio,*

Ilia. v. 330

*Qualis corpore tu pulcer, formaq; ſtupenda,
Atq; animo prudens, & natus patre beato.*

Tribuit ei pulcritudinem corporis, prudentiam & nobilitatem. Aliquando ſingula:

Huius

Huic formam superi dederant, & amabile robur.
 & rursus de alio quodam:

Iliad. §. 156.

Diuitias diuū genitor super addidit amplas.

Iliad. β.

Nam diuitiæ quoq; donum sunt Dei,

670.

5 *Distribuit generi humano quas Iuppiter ipse.*

Iliad. §. 188.

Aliquando & honorem bonum esse ceter:

Ac mihi Palladis & Phœbi tribuantur honores.

Iliad. θ. 541

Aliquando prolem:

Quam prodest natum extincto superesse parenti.

Odyss. γ.

10 Et fruitionem domesticarum suarum rerum:

195.

Nunc pateris libate deo porroq; valete,

Odyss. v. 40

Meq; domum incolamem patria dimittite Vestra.

Omnia enim confecta, mea qua mente solebam,

Aspicio: comites, & splendida munera cerno,

15 *Qua mihi fasces precor dinorum & leta voluntas*

Esse velit, socios cara et cum coniuge saluos

Inueniam, patriam reduci cum corpore tangam.

Vos hic in dulcis patria præbe manentes

Gaudia coniugibusq; & nati plurima Vestris.

20 *Prospera cuncta diu mittant: sit publica Vestro*

Laticia, & secura malorum tempora regno.

In comparatione autem bonorum ostendi virtutem præstantius esse bonum, quam diuitias:

Qui tunc bellum auratus adibat more puella,

Fine Bæo-

25 *Stultus: non auro potuit depellere pestem.* Item:

tia.

Quam non latus opes ego diues possideam istas.

Odyss. δ. 93

Item prudentiam pulcritudine esse potiorē:

Odyss. θ.

Inuenias forma cui non sit tanta venustas:

169.

Prudenti eloquio sed quem Deus exornarit.

30 Manifestum ergo est, etiā corporis dotes eum, & quæ sunt

externæ istius felicitatis, in bonis numerare. Quod autem

sine his ad vitam beatam virtus non sufficiat, ita ostendit:

Duos viros perfectæ virtute præditos inducit, Nestorem &

Vlysem, aliis præstantiores, & inter se prudentia, fortitudi-

35 ne atq; facundia pares: ceterum diuersa vfos fortuna. Nam

Nestori quidem,

Cum charæ primæ matris prodiret ab aluo,

Od. δ. 208.

Et cum querenda faceret connubia proli,

Fausa dedere di; & vitam tribuere beatam.

Ipse domi longum felix pertexuit æuū,

Consilioq; bonos natos, & fortibus armis

Spectant.----

Contra Vlysem quantumvis consultum, & astutum, & cordatum, sæpe interim infelicem nominat. quippe cum Nestor reditum in patriam suam citò & tutò cõfecerit: Vlyses diu admodum vagatus, labores & pericula innumera subierit. Adeo optabile & beatum est, virtuti fortunam non repugnare, sed adminiculari. Virtutis porrò, nisi agat, possessionem nihil prodesse, ex verbis appareret, quibus Patroclus Achillem obiurgat:

Iliad. v. 31.

O Virtute quidem, at nullius prædite fugis,

10

Ni turpe exitium miseris defendis Achivis,

Quis Virtute tua fretus latabitur olim?

αὐαγέτω, id est, infelici virtute præditum eum appellans, qui eam inutilem nihil agendo redderet. Atque hoc ipsum suum ocium Achilles deplorans, ait:

15

Iliad. c. 104

Nautibus a sideo telluris inutile pondus,

Inter magnanimos Virtute ego primus Achivos.

Iliad. α.

Indignatur se virtute sua non uti. nam iratus Græcis,

489.

Non ad concilium, non ille ad prælia adibat:

Sedq; domi residens miserè cruciabat, & acri

20

Pugnandi desiderio proprium cor edebat.

erat verò a Phœnice edoctus,

Ili. i. 442.

Vi sermone simul, rebusq; valeret agendis.

Itaq; etiam mortuus molestè fert istud ocium:

Od. λ. 487

Mallem equidem in terris servus tolerare labores

25

Paupere sub domino, quàm manibus imperitare.

& paulo pòst causam explicat:

Nam non talis ei nunc sum defensor, ad aliam

Qualis eram Troiam superactum vespicerer aura.

Porrò quod Stoici dicunt, bonos viros diis caros esse, ab Homero acceptum. De Amphiarao enim dicit:

Odyss. ο.

Iuppiter hunc magno, Phœbusq; amplexus amore.

245.

Et de Vlyse:

Od. γ. 52.

Gausa est sapiente viro, insuloq; Minerva.

Eorundem decretum est, disci posse virtutem, principiumq; eius esse bonam indolem, (quod & Homerus docet:

Odyss. δ.

Nam tali genitore satis recte omnia dicis.)

206.

perfici autem institutione. Virtutis enim scientia, est recte vivere: id est, scire quæ agenda sint recte victuris. Hæc quæ apud Homerum sunt:

Infan-

Infantem, nondum bellis se fore se peritum. Et alibi: *Iliad. s.*

Nec mi animus tamen hoc suavit: nam vivere recte 440.

Doctus eram.---

Iliad. 2.

Et Phoenix de Achille ait:

5 *Idcirco hac opera voluit te discere nostra,* 444.

Ut sermone simul & aleas, & rebus agendis. *Iliad. 1.*

Iliad. 1.

Quia enim vita in actione & sermone consistit, propterea 442.

horum se doctorem adolescenti datū ait. Ex quibus liquet,
quod omnem virtutem discendo percipi senserit. Ad hunc

10 ergo modum primus omnium Homerus de natura & moribus philosophatus est. Eiusdem considerationis sunt, Arithmetica etiam, quæ est numerorum scientia, & Musica, quas plurimi fecit Pythagoras. Videamus an de his quoque aliquid Homerus dixerit. Ac dixit sane plurima: sed pauca

Arithmetica.

15 adduxisse, satis erit. Pythagoras, cum maximam vim numeris tribueret, omniaque iis accepta ferret, tam conuersiones siderum, quam ortus animalium: duo suprema principia constituit eorum: finitum alterum, quod est vnitas, alterum infinitum, qui est binarius: alterum bonorum, alterum malo-

20 rum principium. Vnitatis enim natura si aeri insit, bonam temperiem: si animo, virtutem: si corpori, sanitatem: si ciuitatibus & familiis, pacem & concordiam præstat. Omne enim bonum concordie cognatum est: contra, binarii natura aeri tempestatem, animo vitium, corpori morbos, ciuitatibus

25 & familiis seditiones ac odia inferi. Omne enim malum ex dissidio oritur. Itaque & de reliquis ordine numeris, parem, imperfectum & indigentem: contra imparem, plenum ac perfectum appellauit: quod scilicet hic cum pari mixtus, semper suam retinet naturam, abundante semper impare:

30 idemque impar secum ipse compositus parem generat. Secundus enim est, & habet principij vim, neque diuisionem admittit, semper in eo vnitate superante. at par, neque imparem producit secum compositus, neque diuisionis est expertus. Proinde etiam Homerus vnitatis naturam in bono, & binarii in malo posuit non raro. Apparet hoc & ex his, quod bonus est eternus, ac talis affectio eternam aliquoties dicitur: ac

35 contrarium diuinum. Huc & id facit:

--- *Dominos plures non expedit esse;*

Iliad. 2.

Esto vnus dominus.--- Et:

212.

Odys. 7.
126.

*Non in consilio, non nos dissensio in ipsa
Turbauit pugna: semper fuit vna voluntas.*

Semper autem impari numero, vt præstantiori, vitur. Nam totum quoq; mundum in quinq; partes diuidens: tres, quæ in medio sunt, distribuit:

Ilia. o. 188.

*Nam tribus est mundus diuisus partibus omnis,
Quisque suum sortitus honorem.----*

Odys. 7.
initio.

Itaque etiam Aristoteles quinq; elementa esse sensit: quasi impari & perfecto numero in omnibus plurimam vim obtinente. Quin & diis superis imparia dedicat: Nam & Nestor Neptuno nouies nouem bobus litat, & Vlysses iubet Tirefias immolare suo vetaurilia. Et Achilles parentat Patroclo paribus omnibus: quatuor equos, duodecim Troianos adolescentes, & de nouem (quos habebat) canibus duos rogo iniicit, vt sibi septem seruet. Sæpe autem aliàs ternario, quinario & septenario vitur numero: præcipue autem nouenario: vt,

Ilia. n. 160.

Surrexere nouem ad pugnam, sic Nestore fato. Item:

Od. λ. 310.

*Annos quippe nouem nati, tam pectore lato
Ter tres aquabant cubitos, proceraq; in vlnas
Corpora tollebant totidem.---- &*

Ilia. α. 53.

Tela nouem Phæbi solitabant dira diebus. &

Ilia. ζ. 174

*Ter tribus hospitium cui præbuit ille diebus,
Mastrauitq; boues totidem.----*

Cur autem nouenarius numerus est perfectissimus? quia quadratus est, primum imparem numerum radicem habens: estq; impariter impar, in tres diuisibilis terniones, quorum quilibet in tres vnitates diuiditur. Neq; vim modò numerorum, sed & logisticam methodum docuit. Nam in Bæro- tia scripsit,

Initio.

*Quinquaginta ibant naues, & quæq; ferebat
Centum & viginti iuuenes.---- & rursum,*

Quinquaginta fuere viri.---- Vnde supputare licet, cum naues vniuersæ fuerint fere mille ducentæ, quarum singulæ haberent centū vectores, totum numerum hominum fuisse centum viginti millium. Iterum de Troibus dicens:

Fin. Ilia. θ

Mille rogi in campo flagrabant: cuiuslibet horum

Quinquaginta viri adstabant.---- colligendum nobis præbet, fuisse Troium numerum quinquaginta millia, præter

præter sociorum copias. Musicam porro, quæ animo maxi- *Musica.*
me conuenit, quatenus est concinnitas ex diuersis tempera-
ta principiis, ac cantilena & numeris cum relaxatum ani-
mum intendit, tum nimis intentum remittit: Pythagorici
5 magni fecerunt, atq; his prior Homerus. Laudes eius Sire-
num verbis celebrat, ita ea claudens:

Post variis auido satiatus pectore Musis.

Odyss. µ,

Doctior ad patrias lapsus peruenit oras.

188.

Alibi in conuiuio citharam adhibet: vt,

10 *Et lyra quam sociam dapibus superi iunxerunt.*

Odyss. ε,

Et apud Alcinoou citharædus:

--- Incepit amabile carmen.

Et in nuptiis:

270

Fistula cum cithara Vocem dabat.---

Odyss. θ,

Et in faciendo opere, cum in vindemia

267.

15 *--- puer cithara per se uoce sonante*

Iliad. σ,

Incundum cecinit: argenti chordaq; Vocem

495.

Tacta dedit.---

Et in bello tibiarum ac fistularum sonitum audiri facit. *Ibid. 569.*

Nec non luctui adhibet Musicam, cantorem lamentationi *Iliad. κ, 13*

20 sua uoce præire inducens: vt qui carminis lenitate, animi *Iliad. ω,*

asperitatem demulceat. Non est autem ignotum, duplex ef- *720. &*

se genus canendi: vnum vocis, instrumentorum alterum, *Odyss. ω,*

quæ vel inflantur, vel tenduntur: tum sonorum alium esse *60.*

25 ro nota fuerunt. Nam pueris, mulieribus & senibus acutam

vocem attribuit, ob tenuitatem spiritus: uiris autem gra-

uam, cum alibi, tum hic:

Astitit alta graui suspiria & uoce trahenti.

Iliad. σ, 71

Atque amplexa caput nati Nereis, acuto

30 *Lamentata sono est.---* Et alibi:

Ille graues ducens gemitus, sic fatur Achais.

Senes autem cicadis similes, animalibus acuta uoce prædi- *Iliad. ι, 16.*

tis, facit. Instrumentorum porro fides, quæ sunt tenues, & i- *Iliad. γ,*

dentidem mouentur, facile aerem secant, eoque acutum e- *151.*

35 dunt sonum: crassæ contrà, ob tardum motum, grauem. *Iliad. λ,*

Ea ratione flagellum Homerus acutè sonans (id esto enim *530.*

αἰγὴν μῦδος) dixit, quod cum sit tenue, sonitum exhibeat *Silicium.*

acutū. Hæc de Homeri Musica. Ac quoniã facta à nobis est

Pythagoræ mentio, cui maxime probatū fuit silentium, &

eorum quæ dicere nihil attineret taciturnitas: considere-

mus, an eiusdem Homerus quoque fuerit sententia. Equidem deebrio dicit:

Odysf. E.
465.

Iliad. B.

244.

Iliad. F.

478.

Initio

Iliad. γ.

Quodq; fuit melius tacuisse, improvidus effert.

At Therfitem obiurgans Vlyfles inquit:

Suaviter Et dicas, tamen heus ignare loquendi

Quis modus, aut qua sit ratio, Therfite, sacro.

Et Ajax Idomeneum reprehendens, ait:

Mos garrire tibi multa est: neq; fundere Verba

Te tamen, atque adeo semper decet esse loquacem.

Copiis quoq; ad praelium euntibus:

Ibant cum clangore aurum instar Vociferantes

Dardanida. --- & mox:

Spirantes robur taciti sed Laones ibant.

Vociferatio enim barbarorum est, silentium Græcorum.

Itaque ut quisque prudentissimus ab eo, ita & linguæ continentissimus esse idem dicitur. Et Vlyfsem facit ita filio præcipientem:

Odysf. τ.

300.

Si meus es Vere, nostros sanguine cretus,

Sentiar huc redisse domum caue ne quis Vlyfsem,

Non hoc Laertes intelligat aut Eumens,

Non vel servorum quisquam, vel Penelopea

Ipsa sciat. --- & alibi eidem:

Parce loqui, sed mente tene, neque querere cura.

Odysf. τ.

42.

Hæ suat nobilium philosophorum sententia, ab Homericis principiis profectæ.

Septe Phi-

losophorū.

Quod si mentio est faciendi eorum quoque qui sibi se-
tas peculiare instituerunt, inueniemus sane & eos ab Ho-
mero occasionem accepisse. Democritum quidem, cum vi-
sa seu simulacra sua comminisceretur:

Iliad. σ.

443.

Arcitenens Vero simulacrum fecit Apollo.

Quosdam deceptos, cum quæ non ita sentiens, sed occasio-
ni inserviens aliquis dixerat, arriperent. Nam cum Vlyfles
apud Alcinooum detentus, luxuriæ & voluptatibus dedi-
tum, in gratiam eius hæc diceret,

Nam nihil in Vita iucundius arbitror esse,

Quam cum læticia populus perfunditur omnis,

Convivæq; domi digno ordine quisque locati,

Percipiunt suaves cantus: mensæq; gravata

Muneribus Cererisq; & gratis carnibus adsiant:

Vinaque deprensens largo cratere ministr

Od. i.

initio.

Odysf. τ.

225.

Infundit

Infundit pateris: summe hæc mihi Visa probatur.

Od. g. 194.

his seductus Epicurus, voluptatem summum esse bonum statuit. Et quoniã ipse Vlysses quandoq; veste amictus fuit villosa & delicata, aliquando pannis & centonibus peram

Od. e. 197.

gestans: ac modo cum Calypsone dormit, modo ab Iro &

Odys. c.

Melanthio est per contumeliam habitus: hanc vitæ imaginem arripiens Aristippus, cum paupertatem & labores for-

principio.

titer tulit, tum voluptatibus affatim usus est. Homeri sapi-

Od. e. 232.

entia hoc quoque est documentum, quod præclara & mul-

Apophthegmata.

ta sapientum dicta prior esse extulit. Quale illud, Deum sequere. ille ita,

Qui superis pareat, rata & tota is nuncupat illis.

Iliad. a,

Et, Ne quid nimis, hoc modo:

217.

Ipsè modum si quisquam excedit amicus amando,

Odys. o,

15 *Aut odio nimis indulget, succenseo: præstat*

69.

Cuncta modo fieri, --- &

Sponde, præsto noxa est: sic ille,

Od. b, 351.

Pro prauis spondere eundem est res plena pericli.

Et Pythagoras, quod quidam quærenti Quid est amicus,

20 respondit, Alter ipse, sic:

Iliad. o,

--- Non secus atque meum caput.

82.

Eiusdem cum apophthegmatis forma est & Gnome, siue

Gnome.

sententia: quæ est vniuersalis paucis verbis cõprehensa de

rebus ad vitam humanam pertinentibus enunciatio. Qua

25 cum vsi sint omnes poetæ, philosophi, alique librorum cõ-

ditores, operamq; dederint, vt sententiose quædam dice-

rent: princeps Homerus multas atque præclaras sententias

protulit, per totam sparsas poesin: easq; partim exponentes

qualesit id de quo agitur: quo sensu hæc dixit,

30 *Quippe potens & bi rex succenseat inferiori, &c.*

Iliad. a,

partim aliquid præcipientes,

79.

Non decet hunc nocti somnos aquare, regendus

Iliad. b,

Cuius consilio est populus. ---

Cum autem multas Homerus sententias, ac de officiis præ-

24.

35 ceptiones præclaras extulerit, multi posteriorum eas tran-

sulerunt: cuius rei aliquot apponere exempla, intempesti-

uum non est. Homerus ergo ita:

Qua nos & ana Iouem stolidos & acordia contra

Iliad. o,

Incurat? anne adeo & verbis & el & tribus illum

103.

Proposito aggressos spes est deducere posse?

Ille

*Ille sedens folio solus, nos, ceptaque tenet
Nostra, nec illorum curam dignatur habere:
Vt qui robore se multum prestare potens
Caelitibus ferat, & scepro rebusque potiri.
Ergo qua vestrum cuius incommoda mittet,
Ferte di, & stram tacitq; agnoscite sortem.*

Hinc illud Pythagoræ:

ANR. CAT.

*Iam cum fatali mori alibus instigantur
Fortuna, & diuina vexent mala plurima nutu:
Quæ tibi contigerint, animo a quo ferre labora.*

Tum Euripidea hæc:

*Rebus etenim aduersis frustra succenseas:
Nihil hæc tua mouentur ira: sed sua
Quicumque sorte, ceu decet, vitur, sapit.*

Rursum Homerus ait:

Iliad. α,

126.

*Quò nate immensum produces & q; dolorem,
Ipse tuum cor edens?*

Pythagoras verò:

Parce tua vita, neq; eam perdas cor edendo.

iterum Homerus cum dixisset:

*Humana talis nam stat sententia menti,
Qualem quotidie lucem ipse Diespiter affert.*

Odys. σ,

75.

Archilochus cum alia imitatus, tum hoc quoque tran-

*scripsit:
Mortalium mens, Glaucie Leptina
Create, talem præbet identidem
Sese, Tonantis summa qualem
Quotidie exhibuit Solantis.*

Item cum alibi Homerus dixerit,

Iliad. γ,

730.

*Nanque alicui dono diuorum bellica Virtus
Obtrigit: atq; alium prudenti pectore iussit
Pollere, ac mentis præclaris dotibus Vti,
Iuppiter: atque huius prodest sapientia multis,
Adfert integris sed & Orbibus illa salutem.
Conscius ipse sibi propria Virtutis honorem
Vindicat, & Vana ridet conuicia turba.*

Huius loci imitatione Euripides ita scripsit:

*Nam ciuitas prudentis consilio Viri
Bene temperatur, & domus inque bellica
Vel plurimum conduci hoc re, scilicet*

Multas

Multas manus consilium Vincit Vincum

Bonum: damno est incitia multitudinis.

Iam quibus verbis socium Idomeneus adhortatur,

Si mortis suam exsortem, dureq; senecta,

5 *Fata darent bellum subterfugientibus istud*

Tecum, chare mihi spesq; hac nos certa maneret:

Non equidem aut actus primos ipse inter obirem,

Aut tibi famosi mandarem praelia Martis.

Nunc cum circumstent nos mille pericula mortis,

10 *Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum*

Omnigena rapidi mortales cado catervas:

Ibimus auctori famam nobis, alius &c.

Ea Aeschylus ita expressit,

Neque multa vir qui pectore & vulnera percipit,

15 *Moritur: nisi vite concurrat terminus.*

Neque ad focum quis desidens domi suum,

Fatale virat eo magis infortunium.

Demosthenes autem ita soluta oratione: Omnib. homini- *De corona*

bus vitæ terminus est mors: etiamsi quis eam in domuncu-

20 la conclusam afferuaret. Itaq; præclari viri est; omnia ho-

nesta quouis tempore aggredi: ac quod Deus iniunxerit,

ferre forti animo.

Rursum Homerus:

Nam præclara deum non sunt dona abiicienda.

25 Sophocles ita hoc transtulit:

Est munus hoc Dei: proinde qua dii

Dederint, nihil fugiendum eorum sentias.

Dixerat Homerus,

Illius à lingua vox ipso melle fluebat

30 *Dulcior. -- Hinc Theocritus,*

Dulce erus nectar quia Musa effuderat ore.

Aratus quoque Homerica transcripsit: ut,

Arctos, Oceani est expertus qua sola lanacri.

Nam vitam morti eripiunt.

35 *Vrsas Oceani metuentes aquore tingi.*

Et paruum gelido lignum defendit ab Orco.

At de his quidem satis. Civilis oratio est in Rhetorica: cu- *Iliad. 2,*

ius peritiam primum fuisse præditum Homerum apparet. Si *628.*

enim est Rhetorica, ad persuadendum apposite dicendi fa- *Rhetorica*

cultas: quidnam hac Homerum superaverit, quippe qui & *grandi-*

Iliad. 4,
322.

Iliad. 7,
630.

Iliad. 2,
248.

& Odys. 1,
& 275.

Dispositio.

grandiloquentia reliquos omnes excellat, & in sententiis non minorem ea vim ostendat. Primum in arte locum obtinet dispositio. Hanc ille per totam poesin ostendat: maxime autem initio operum. Non enim longe repetit Iliadis principium, sed ab eo tempore, quo vehementiores actiones ac frequentiores extiterunt. Quæ vero languidiora erant, ac antè gesta, ea alibi cõpendio recensuit. Idem in Vlyssæa fecit, à postremis errorũ Vlyssis temporib. sumto initio, cum tempestiuum esset etiam Telemachum iam introduci, ac procorum libidinẽ declarari. Quæ vero his priora Vlyssi erranti euenissent, ipsum ea narrantem introducit: vt ab eo qui ipse perpeffus ista erat enumerata, plus fidei, & ad mouendos animos virum haberent. Porro cum Oratores principium in quauis adhibeant oratione, vt auditorem vel beneuolum sibi, vel attentum reddat: ipse Poeta vsus est exordiis, quæ ad mouendum, atque auditionem allicendum maxime conducant. Nimirum in Iliade primo loco proficitur se explicaturum: quæ mala Græcis propter Achillis contumeliosẽ ab Agamemnone tractati iram euenirent: & in Vlyssæa, quãtos labores, ac quẽ in pericula Vlysses inciderit, quæ tamen omnia sapientiæ & tolerantiaẽ ope superauerit. In vtroq; poemate Musam inuocat, vt dictis diuinitatis atq; probabilitatis eo plus conciliaret. Cum vero multas introducat personas, quæ ad suos aut amicos, aut hostes, aut populum verba faciant: singulis decorum sermonem attribuit. Ita initio statim Chryses in sua ad Græcos oratione principio vititur commodissimo. Comprecatur enim primo loco iis, vt victis hostibus domum redeant, beneuolentiæ eorum sibi parandæ gratia: atq; ita tandem filiam petit. Achilles autem minis Agamemnonis irritatus, iis quæ de se ipso diceret, sermonem pro omnibus Græcis admiscet, vt eos sibi auditores beneuolentiores redderet. Vniuersos ait ad bellum id profectos esse non priuatarum causa inimicitiarum, sed in gratiam Agamemnonis, & fratris eius. Se, cum præclare meritis esset, non ab his, sed à cõmunitate Græcorum munus cepisse. His contradicenti Agamemnoni, ipsi quoq; non deest quo populum demulceat. Cum enim Achilles dixisset, se in patriam abiturum propter iniuriam acceptam: non ait illi Agamemnon, Abi: sed, Euge: id quod simpliciter fuerat dictum, ignominiose peruertens.

*Iliad. α,**149. & c.**Ibidẽ 172.*

uertens. Et, Non, ait, te ut mancas oro: adfunt enim & alij qui me honore dignabuntur, quod ipsum erat auditoribus gratum. Post hos inducitur orator Nestor, quem suauiloquum & iucundum sermocinatorem appellat,

5 *Cuius & à lingua fluere & vox dulcior ipso*

Ibid. 248.

Melle... qua maior laus oratori tribui nequit.

Quid autem ille dicendo conficit? Exordium nempe adhibet, quo efficere conatur, ut pœnitendum sibi rixarum putent principes: significans eis, quod rixando ipsi læticiam hostibus essent præbituri. Tum pergit utrunq; dictis castigare, sibiq; ut seniori ut obtemperent adhortari: ac dum alterum castigat, alteri simul grata loquitur. Agamemnonē quidem hortatur, ne præmium magnorū laborum alteri eripiat: Achillem, ne cum rege ipsi præfecto contendat: ac

15 utrunq; decenter laudans, illum ut pluribus imperantem, hunc ut virtute priorem, ita eos mitigare intendit. Quid?

Initio

Iliad. 3.

quæ sequitur narratio, cum in somnio Agamemnon, quod a Ioue missum bona ipsū spe impleuerat, excitatus, Græcos arma capere iubet: an non in ea re oratorio vsus est artificio, quippe contrarium eius quod ipse volebat, populo suadet, ut de eorum voluntate periculum faceret: neque molestus esset, si sui eos causa pugnare cogeret. Itaq; ipse quidem verbis populo blanditur. alius autem aliquis, qui persuadendi facultate esset præditus, manere iubet: scilicet hoc re

25 ipsa velle regem, & in sua oratione id innuere affirmans. Vlysses est, cui hæ partes dantur. Is libertate decenti vititur, præstantissimis comi oratione suadens, & minores minaciter cogens: tumultum multitudinis & motum incompositum sedans, omnib; prudenti sermone persuadens: & qua leuiter exprobrans eis, quod non starent promissis: qua venia eos dignans, quod tanto tempore nulla re gesta, iis quæ charissima habentur, carerent: tum consolationē quoq; ex oraculis adhibens, ad fiduciā erigit, & manere persuadet. Similiter & Nestor orationem habet diuersam quidem, sed eodem tamen tendentem: maioriq; libertate ad iam mollitos

35 vtens, populo suadet: causamq; contemptus regis in paucos quosdā nullius precij homines conferens, pudorem incutit plebi. minatur quoq; inobedientib; statimq; cōsulit regi quomodo ordines militares sint constituendi. Rursum in bellicis actionibus, cum Græci modo prosperis vtentur rebus

Iliad. 8,
169.

rebus, modo aduersis, atq; in metum venissent: Diomedes, ut qui nuper præclare gesta re libertatem dicendi sibi parafser, cum ante nondū sua virtute declarata conuicium a rege sibi factū silētio dissimulasset, tunc eum increpat, ut qui timiditate adductus fugam suaderet. Ira enim loquitur: 5

Iliad. 1, 32

*Contrate primum, quia sulte dictis, Attrida,
(Quam libertatem sibi poscit concio) dicam:
Sed caue tu stomachere. --*

Quibus verbis cum eum castigare vult, tum iram quoque amolitur. inde res à se gestas citra importunitatē ita com- 10 memorat.

*Nam mea facta senes Graii norunt iuuenesq;
Deinceps Græcos exhortatur, laudans eos artificiosē:*

*Insane, & sique adeon' imbelles dicere Achiuos,
Vsq; adeon' audes molles? --* 15

Atque ipsum Agamemnonem pudore afficit, concedens ei ut abeat si velit: satis virium in reliquis fore. Quinetiā si omnes fugiant, tamen se cum socio mansurum & pugnaturū: *Ipse equidem, & Sthenelus mecum pugnabimus. --*

Ibid. 53.

At Nestor cum huius & in consulendo & in agendo virtuti 20 testimoniū tulisset, quia in fine deliberationis dissentiebat, se ut seniore audiri par esse ostendit, orationeq; progressus, de mittenda ad Achillem legatione consulit. Quia ipsa in legatione Homerus varium oratorib. tribuit artificium. Nam Ulysses, qui primus orat, non hoc statim dicit, Aga- 25 memnonem pœnitentia raptæ Briseidis ductum, hanc reddere, & dona cum iam mittere, tum alia pōt daturū polliceri. neq; enim in rem erat futurum, turgente adhuc animo horum memoriam renouare. Itaq; primum miserationem Græcarum calamitatum conatur in animum Achillis in- 30 ducere: deinde ostendit, fore ut posthac ubi voluerit cladi- bus eorum succurrere, non possit. post, Pelei præceptorum cum admonet, amolitus à se quod molestum erat: & patris Pelei personæ, ut quæ maius momentum afferre posset, orationem tribuens. inde cum iam placatus aliquantum vi- 35 deretur, donorum Agamemnonis meminit: rursumq; orationem ad deprecationem pro Græcis conuertit, quos Achil- les, tamen si iuste iratus Agamemnoni, seruare tamen deberet, nulla ab iis læsus iniuria. Nam & per orationem oportebat omnibus, quæ offendere auditorem possent, vacare: quia ma-

Iliad. 1,
225.

quia maxime
tremā adhorta
quibus cum co
hæere poteris
parem aut. At
dior esset. At
in patriam
quod erat Ag
cum Pelem
etendumq;
cata per at
uentutem la
rer ad exhort
tractans. Ho
mittenti, & p
me apud om
quod petat, q
na correptum
pli causa n
que a suis to
lus sit, quæ
uentæ eo
quæquam
tus ad hum
25 tempestive
prolixi
tute prædic
ingenium
strat. Nam
30 nis animi
rom dicta
Ulysi qui
xus autem
deliberat
35 quidquid
exitum
multis Græ
quamvis sum
Addit aurem
Hæctoris rep

quia maxime ea pars orationis animo inheret. Et quidē extrema adhortatio facit aliquid ad excitandum in hostes, à quibus eum contemni ait. Nunc, inquit, Hectorem interficere poteris, si te subsistat: nam nullum is Græcorum sibi parem ait. At Phoenix metuens ne deprecatio iusto languidior esset, lacrymas addit. Ac primum assentitur instituto in patriam abeundi, dicens se nolle relinqui, eo nauigātēnd quod erat Achilli gratum, causamq; refert, quomodo sibi eum Peleus crediderit, educandum puerum etiamnum, docendumq; & dicere & agere. inserit etiam narrationi peccata per ætatem à seipso innuens consilii expertem esse iuuentutem. In progressu orationis nihil omnino quod faceret ad exhortandum prætermittit, artificiosè omnia capita tractans: Honestum esse reconciliari deprecanti, ac dona mittenti, & præterea legatos, viros præstātissimos, & maxime apud omnes honoratos. Se quoque merito impetrare quod petat, quippe alumnum & præceptorem. Pœnitentia correptum iri, si præsentem dimiserit occasionem. exempli causa narrationem de Meleagro inserens, qui ipse quoque à suis rogatus vt patriæ opitularetur, non ante assensus sit, quam necessitas patriæ iam calamitatibus circumuentæ eo adegit. At vero Ajax miseratione & precibus nequaquam sibi vtendum ratus, Achillis nimis altos spiritus ad humilitatem aliquam detrahere instituit: partim tempestiue increpando, partim ingenue adhortando, ne prorsus irritaret. Hæc enim oratio decebat hominem virtute præditum. Cæterum Achilles singulis respondendo, ingenium suum generosum iuxta atque simplex demonstrat. Nam reliquis ita se opponens, vt præter magnitudinis animi indicia, etiam redargueret atque reselleret eorum dicta, iustas iræ causas afferens, Aiaci sese excusat. Ac Vlyssi quidem dixerat se postridie naui discessurum. Inflexus autem quodammodo Phœnicis deprecatione, de abitu deliberaturum ait. Tandem victus libertate Aiaci, fatetur quidquid instituerat facere: scilicet non ante se ad pugnam exiturum, quam Hector ad tentoria eius & naues veniat, multis Græcis necatis. Tum, inquit, cenleo à me Hectorē, quamvis summa vehementia pugnantem, repressum iri. Addit autem hoc vt responderet ei quod Vlysses de impetu Hectoris reprimendo dixerat. Porro id quoq; Homerus in
h oratio.

*Ibid. 432.**Ibid. 619.*

oratione Phœnicis ostendit, rhetoricam esse artem. Ita enim is ad Achillem:

Ibid. 440.

*Te puerum pater, ignarum bellicque cruenti
Milit, & orandi, quo & virtus maxima claret.
Iocundo tibi me praefecti, qui doceam te,
Dicendo recte praestare, & rebus agendis.*

Iliad. 7,
initio.

Quibus verbis hoc quoque inest, facundia viris summam parari gloriam, in multis quoque aliis poeseos locis orationes inuenias artificie rhetorice factas. Accusationis etiā & defensionis modum indicauit cum alias, tum vbi Hector 10 fratrem obiurgat, timiditatem ei exprobrans, & luxuriam: ac quod, talis cum esset, iniuriam remotas regiones habitantibus intulisset, malaeque eo facto suis parasset. & Alexander iram fratris mitigat, fatens se iuste increpatum, ac promittens se cum Menelao singulari pugna congressurum, 15 timiditatis crimen ita diluit. Enimvero nemo sanus non facile & ex his, & omnino legendis eius scriptis deprehendat, artificem orationis fuisse Homerum. Notas quoque suas oratoribus addere non neglexit. Nestorē introducit suauem, & auditoribus gratum: Menelaum breuem, 20 gratiosum, ac propositi tenentem: Vlyssē multa ac varia dicendi vi videntem. Hoc enim his duobus heroibus testimonium Antenor perhibet, qui ipsos audiuerat, cum legati Ilium aduenissent. Atque has orationis formas per vniuersam poesin ipse Homerus exhibuit. Nouit etiam, in qua 25 uis re opponi contrarias orationes, fierique peritiā dicendi abundantia quadam, ut quod ab altero affirmatur, id ab altero refutetur. Sic enim ait:

Iliad. v,
247.

*Lingua hominum quippe est Versatilis: atque in Versaq;
Hinc atque hinc magna est sermonis copia partem. 30
Qualia dixisti, tibi talia Verba & uicisti
Redduntur.---*

Odys. 1, x,

λ. μ.

Od. 4,

308.

Leges.

Nouit etiā eadem multis verbis persequi, & paucis in summa repetere, quod Anacephalæosis dicitur: estque apud oratores in usu, cum multas res narratas in memoriā compendio 35 reuocari oportet. Sic quæ Vlysses apud Phæaces quatuor totis rhapsodiis enarrat, eadem paucis verbis recenset, ibi:
Cæpit, qua primum Ciconas ratione donarit, &c.
Ciuili orationi adhæret legum scientia. Ne huius quidem expertem Homerum inueniemus. Ipsum legis nomē, quod est

est νόμος, an eius tēpore in usu fuerit, certo dici non potest.
Sunt qui notum id ei fuisse dicant, argumento versus:

Ἀρσένων τε καὶ εὐνομίῃ ἐφορῶντες.

Od. 3.

Aristarchus εὐνομίαν dictam putat, à recta distributione. Et 487.

quidem inde apparet etiam νόμον appellatum, quod æqua
liter omnib. aut cuius pro eo atq; dignus est distribuatur.
Sane multis locis Homerus demonstrat, se vim legum intel
lexisse, si non scriptarum, at saltem in hominum animis cō-
seruatarum. Sic enim facit Achillem de sceptro loqui:

--- Quod nunc manibus gestatur Achinū,

Iliad. 22.

Quidanti iura Iouis iussu.---

237.

iura autem legib. cōprehenduntur, quarum autorem Ioue

facit: cuius etiam consuetudine Minoem Cretæ regē vsum

Od. 7.

scribit. Ea autem consuetudo fuit discendarum legū, quod 179.

& Plato testatur. Aperte etiam ostendit legibus parendum,
neque iniuste agendum esse, his verbis:

Non ergo illicitis sese quisquam efferat ausis:

Od. 5.

Sed tacite his, superi qua donauere, fruatur,

140.

Enimvero respublicas primus Homerus distinxit. Nam in
scuto, quod totius mundi exemplum Vulcanus parauit, (is
intelligitur spiritus vis) duas fecit vrbes, vnā in pace & lā-
ticia degentē, alterā deditam bello: ac vtriusq; consecraria
enarrans, ostendit aliam esse ciuilem vitam, aliam belli.

*Reipubl.
ce forma.*

Iliad. 5.

cam. Sed ne rusticam quidem præterit: sed hanc quoque de
mōstrauit, oratione cum perspicua, tum ornata. Iam quod
in omnibus ciuitatibus leges iubent senatus esse quoddam
concilium, quod de rebus consuleret, antequam populus
coeat: id liquet ex his Homericis esse petitum:

30 *Cogere magnanimum sed regi cura senatum*

Iliad. 6.

Prima fuit.

53.

Senes enim ibi Agamemnō conuocat, cumq; his deliberat
de armanda ad pugnam multitudine. Et quod præ aliis prin
cipem oporteat de omnium salute esse sollicitum, in eadem

35 persona docet, cum ita monetur,

Non decet hunc somno totas impendere noctes,

Ibid. 22.

Cuius consilio populus committitur.---

Item quod magistratui parere subditi debeant, ac quo-
modo is singulos tractare debeat, Vlysses docet: præstantio
res sermone mansucto compellans, iis qui de plebe erant

Ibid. 186.

acerbius obiurgatis. Iam quod receptum est apud omnes, ut assurgatur praestantioribus, id dii quoque faciunt. Ioue enim intrante,

*Iliad. α,
532. Assurgunt omnes superi, neque sede sedere
Sustinuit quisquam.*

Lex est, ut in concione maximi natu verba faciant. Ergo Diomedes belli necessitate coactus, ut primus dicendi partes sibi sumeret, veniam precatur:

*Iliad. ε,
111. Ne mihi quis Vestrū succenseat, oro, loquenti,
Quod minimus natu Sobiscum Versor.---*

Id quoque leges ubique iubent, spontanea peccata puniri, inuitis factis veniam dari. Id ipsum Poeta docet, apud quem sic cantor Phemius Vlyssi,

*Hoc tibi Telemachus Verum ipse fatebitur heros:
Me neque sponte mea, neque spe mercedis in ades
Huc intrasse tuas, conuiuiq; arte procorum
Delectasse mea, sed Vir rapuere potentes
Ac plures numero, & mens apposuere coactum.*

Cum autem tres sint formæ reipublicæ adiustitiam & leges aptæ: regnum, optimatum administratio, ac popularis potestas: hisq; tres opponantur iniustæ, & legibus contrariæ, tyrannis, paucorum potentia, plebis imperium: ne has quidem videtur Homerus ignorasse. Regnum quidem per totam poesin celebrat, ac commendat: ut & in his,

*Nanque animus regi Iouis altitronantis alumno
Magnus inest, Iupiterq; illum dignatur honore,
Atque amat.---*

*Iliad. β,
194. Aperte etiam ostendit, qualis debeat esse rex.*

*Odyss. β,
234. Imperio populos mansuetus Et ille paterno
Rexerat.---* Et:

*Odyss. δ,
690. Nec quenquam è populo factis Verbis se superbis
Lest: sed regis munus praestantis obtulit.*

Initio Boeotia. Optimatum gubernationem descripsit, cum Boeotorum quinque reges numerat: & apud Phæaces Alcinoüs hæc,

*Odyss. θ,
420. Bis seni populum reges hunc iure gubernant:
Tertius his supra decimum super additus ipse
Sceptra gero.*

*Iliad. σ,
490. Popularis status reipublicæ pieturam in scuto exhibuit. duabus enim ei vrbib. insertis, alterâ populari administratione facit contentam, nemine imperante, sed omnibus sua spon-*

te secun-

te secundum leges viuētibz: vbi & tribunal collocat. Quin
& his verbis eam reipublicæ formam indicat:

Iratum fugiens populum: quia sedere iunctos

Nobis Thesprotos socio violauerat ipse,

Prædones Taphios, atque arma iniusta secutus.

Od. 5,

525.

At eum qui per vim & contra leges dominaretur, tyrannū
quidem non nominat, quod ea vox recentior est: qualia au
tem is agat, ita demonstrat:

Ad regem te mittam Echetur: notissima cuius

Sauit in quosuis homines, qui vulnere nares

Immani, & ferro truncabit protinus aures.

Od. 5. 84.

Aegisthum quoque tyrannum inducit, qui interfecto Aga-
memnone, potitus sit Mycenis: neque post mortem sepul-
tura fuerat afficiendus, siquidem Menelaus adfuisset. Ea e-
nim pœna tyrannis constituta est.

Non huic puluereo tumulassent membra sepulcro,

Verum grata canum iacisset, & esca volucrum

In campo: facinus quoniam crudele patrarat.

Od. 7,

257.

Paucorum potentiam videtur innuere, cum de procorum

scribit auaricia, inter alia hæc dicens,

Atque Ithacæ quotquot dura dominantur.---

Od. 2,

Plebis autem dominationem in Troianorum republica

monstrat, in qua & vniuersi Alexandro opulantes infor-
tunium habuerunt, & ipse Priamus liberos vt malorum

causam increpat,

Nati infelices hæc mi properate.---

Iliad. 6,

Et alius quidam Antimachus:

261.

Aurea cum Paridis cepisset dona negabat

Iliad. 2,

Reddendam esse Helenam Menelao.---

123.

Quandquidem autem hoc apud homines iustum censetur,
vnicuique pro eo atq; meretur tribuere: in quo præcipue i-
nest pietas erga deos, & cultus qui parentibus ac necessa-
riis debetur religionem quidem sapenumero docet, intro-
ducens heroes sacrificantes, vota facientes, & dona diis
consecrantes, eosque hymnis honorantes, ab iisque auxili-
um præmium pietatis recipientes. Pietatem erga parentes
præcipue Telemachi persona ostendit, & in quibus laudat
Orestem:

Non audis quantam laudem præclarus Orestes

Od. 2,

Retuleris, quem nunc vno cuncti ore celebrant,

298.

Quod patris interfectorem letho dedr.---

Et quod in senectute à liberis ali parètes naturæ lex iubeat, idq; compensandi causa ij debeant, vna dictione aperuit:

Non alimenta suis genitoribus ille rependit.

Iliad. d.

476.

Frâtrum benevolentia & fidem mutuam in Agamemnone, & Menelao, amicorum in Achille & Patroclo proposuit, vxoris pudicitiam & amorem mariti in Penelopa, mariti desiderium vxoris in Vlysse Quo autem modo pro patria sit agendum, in hoc maxime versu declarauit:

Vnicum id augurium est, patriam defendere, Serum. 10

Iliad. µ.

243.

Rursum, quomodo reipublicæ participes amicitiam oporteat colere:

Ille tribu mihi, iure, domoq; carere videtur,

Quem populare iuuat crudele & lugubre bellum.

Iliad. i. 63.

Item quam præclarum sit, esse veracem, quamque fugiendum mendacium:

Pæne mihi est Orci portis inuisor ipse,

Cuius Verba sonant aliud, quam mente recondit.

Ibid. 321.

Et alibi:

Qui mala moliri sueuerunt, grata loquentes. 27

Odys. σ.

167.

Oeconom.

64.

Cum familiæ saluti plurimum hoc conducat, vt neque in arcana viri mulier curiose inquirat, neque iniussu illius agere quicquam intendat: vt runq; exemplo Iunonis significauit. Prius, hunc Ioui sermonem tribuens:

Iuno, ne me ate speres cognoscere posse 25

Omnia consilia.---

Iliad. α.

344.

Iliad. ε.

309.

Alterum, ita loquentem fingens Iunonem:

Ne mihi ad Oceanum post te ignorante profecta,

Irascere.---

Neque præterit poetam id quod vsu apud omnes est receptum, vt qui in bellum exeunt, aut alioqui sunt in periculo constituti, aliquid necessariis mandent. Nam Hectorem deplorans Andromacha, sic loquitur:

Nam neque mi moriens de lecto perdit dextram

Porrexti, neque te suprema Voce monentem 35

Audni, semper qua condita mente tenerem

Assiduos inter stertus noctesq; diesq;.

Iliad. ω.

268.

At Penelope Vlyssis præceptorum memor est: qui discedens ita mandauerat.

Illic an peream, an Vero me futa reducant

Inco-

Incolumem, dubium est: hæc tu servare memento

Odyss. ε.

Interea, sit cura tibi sint socrusq; socerq;

264.

Quanta iam pridem, vel postquam filius absum)

Maiores natus postquam laniagine malas

5 *Tectus erit, tunc arbitrio secura maritum*

Quare tuo, atque illi patrios concede penates.

Norat & curatores:

Quippe domum, solvens Ithaca, commiserat omnem

Huic Laertiades, cunctos parere senique

Odyss. β.

10 *Iusserat, & fides mandaverat omnia amici.*

226.

Luclus propter familiarium mortem neque nimios voluit
esse (est enim nequaquam ingenuum) neque plane nullos:
quod vacuitas affectionum supra humanam esset condi-
onem. Itaque hæc cecinit,

15 *Sane aliquis se plorato solatur amico:*

Namque homini mentem patientem fata dederunt.

Iliad. ω.

Alibi autem dicit:

Quo magis est æquum tumulis mandare peremptos,

48.

Immanique animo fletum donare diurnum.

20 Nouerat & ista, quæ nunc in sepulchris consueuerunt ad-
hiberi. Inde hoc, *Iliad. τ.*

228.

Hic illum socij tumulabunt, atque propinqui,

Et (qui defunctos vita comitantur honores)

Iliad. π.

Aggere donabunt, tumulo figentque columnam.

455.

25 Tum quæ de Hectoris nudo iacente cadauere loquitur
Andromacha:

Te vermes comedent, raptabunt membra canesque

Postmodo: cum vestes iaceant tibi in adibus amplis,

Iliad. χ.

Tegminaque (ben frustra) muliebri texta labore

extremo.

30 *Solenter: quæ nunc igni crepitante cremabo,*

Non restructura tuum miseranda marito cadauer.

Odyss. β.

Sed mihi apud ciues laudem præbentia sanam.

Sic & Penelope Laertæ heroi vestem sepulcralem textit. At 98.

quæ hæc quidem mediocria. At præterea refert superuaca *Iliad. ι.*

176.

35 nea: Achillem cū rogo Patrocli cremasse cū alia animalia,
tum etiam homines: nō quidem hoc laudās, ut qui accinat,

Iliad. η.

Facta agitans animo mala.---

Quin & sepulchra primus excitauit, ubi multi simul hu- 336.

marentur:

Iliad. ι.

In campo tumulum nos exaltabimus vnum.

157. &c.

Primus quoque sepulcralia certamina memoriae prodidit.
Atque hæc communia belli pacisque sunt. Peritiam vero
bellicam, quam scientiam ordinum instruendorum non-
nulli appellant, ei non defuisse, docet tota poësis, pedestri-
bus ac nauium etiam, tum oppidorum oppugnationibus, &
acierum conflictibus, & singularibus certaminibus varie
exornata: ac multa quoque consilij imperatorij artificia
comprehendens, quorum quædam referre conuenit. Cum
in acie instruenda semper priori loco equitatum poni, se-
qui peditatum oporteat, id sic indicat:

10

Iliad. 8,

Prima equites & equos acie currusque locauit:

296.

Illis à tergo pedites multosque bonosque.

Item in singulis ordinibus militum esse ductores:

Iliad. 1, 84

*Namque duces septem præ sunt custodibus, horum**Hæstati centum comitantur quenque.---*

15

Ducum alios in prima acie pugnare, alios in extremo agmi
ne versari, ac reliquos ad prælium adigere:

Iliad. 8,

Idomeneus acie in prima fulgentibus armis

283.

*Cinctus, qualis aper, valido se robore agebat:**Merione extremas pellente in prælia turmas.*

20

Iliad. 9, 253.

Et quod fortissimi in extremitatibus castrorum debeant
tendere, muri instar reliquis obiecti: rex autem in tutissimo,
id est in medio, ostendit, cum extremas nauium partes ten-
torij fortissimorum Achilles & Aiæcis adsignat, medium
Agamemnoni & reliquis præstantissimis. Iam vallum iace-
re cum castra finguntur, fossas in longum latumque ducere,
easque palis in orbem munire, ut & latitudo transilire, &
altitudo transire prohibeat, Homerus ita docuit:

Iliad. 14,

--- nam fossa absterruit illos

52.

Ampla, nec hanc ulli saltu superare dabatur,

30

*Nec gressu transire. etenim præceps ab utraque**Margo parte viros arcebat, & undique acutis,**Grandibus & vallis confertim Graia inuentus**Munierat, defendendis opus hostibus aptum.*Moriuntur quoque fortiter pugnantes, qui hæc eius verba
sequuntur:

Iliad. 10,

Non sane ignauam mortem sine laude subibo.

304.

Sed feri accipiem me a fortia saltu nepotes.

&

Iliad. 10,

Eminus ac si quis nostrum, vel communis ictus

493.

Occumbat, pereat sane, neque dedecus illi

Pro

Pro patria cecidisse sua est.----

Iis quorum virtus claruit, honores dantur:

Regibus, & meritis præclare munera præbet.

Iliad. i. 344

Desertoribus autem supplicium denunciatur:

5 *Si quem se rigida subducere sensero pugna,*

Iliad. o. 348

Hic illum ad naues occidam.----

Quid verò commemorem, quomodo & quàm varie heroas in pugna inducat vulnerantes ac vulneratos? Id admonendum duxi ab Homero esse petitum, quod qui aduerso corpore vulnerati sunt, eos gloria dignos iudicamus, & qui hostem subsistendo, locumque suum tenendo fortitudinem suam declarauerint: contraque ignominia notamus, qui in tergo vulnus acceperunt, quippe quibus id in fuga acciderit. Sic ille,

15 *Namq; inter Martis sis fors feriare laborem*

Iliad. v. 288.

Non in posticam colli tu & vulnera partem

Excipies, tergum & hostiles sentiet ictus.

Verum inter primos obeuntis prælia, pectus

Aut & enter telis occurret.----

Item:

Iliad. x. 283

20 *Non tua mi tergo fugientis lancea stabit:*

Verum trajicies contra mihi pectus eunti.

Vtiliter etiam monet, fufis hostibus non debere prædæ statim intentos esse, neque fugiendi tempus iis concedere victores: sed instandum, & persequendum victos:

25 *Ne studio quisquam spoliolum prælia linquat,*

Iliad. ? 70.

Idq; agat ut præda naues accedat onustus.

Cadere nunc hostes præstat: post inde quietis

Per campos spoliare cadauera fasus licebit.

Omnibus ætatibus egregia facta attribuit, quæ ad quemvis hominem excitandum faciant. Iuuenis exemplo Achillis excitari potest, & Aiæcis, & Diomedis: adolescens, Antilochi & Merionæ: matura ætate vir, Idomenei & Ulyssis: senex, Nestoris: rex autem horum omnium, & Agamemnonis. Huiusmodi apud Homerum sunt ciuiliū orationum

35 & actionum documēta. Medicæ quoque rei videamus quàm *Medicina.* non fuerit ignarus. Magni eum fecisse artem eam, vel hic versus docet:

Namq; vir est multis medicus præstantior & vnus.

Iliad. λ. 514

Porro medicina scientia videtur esse salubrium, & salutis aduersorum. Quod hinc discas. Esse scientiam,

Od. d. 230.

*At medicum reliquis diuina scientia maior
Instruit.----*

Esse salubrium & insalubrium:

Atq; bonis medicamentis permixta Senena.

Ibid. 229.

Medicina altera est pars in contemplatione posita, quæ v. 3
niuersalibus rationibus certaq; via doctrinæ ad singulorum
cognitionem perducit: cuius alia pars signa, alia causas tra-
ctat. Altera est effectrix, quæ opus facit: cuius partes sunt,
victus rationem præscribens, manuum opera vtens, & me-
dicamenta adhibens. Videamus, vt Homerus singula atti-
gerit. Contemplatricem medicinam sibi notam fuisse, hoc
versu obscure indicat,

Ibid. 227.

Τοια Διὸς θυγάτης ἔχε φάρμακα μὴ πόνειλα.

μὴ πόνειλα dicit medicamenta, nempe contemplatrice peri-
tia apparatus. Signa tractantem diserte in Achille proponit. 15

Iliad. l. 831.

Is enim vt Chironis discipulus, primus causam morbos qui
populum simul inficiunt (Epidemios vocant) ab Apolline
esse, qui idem est sol. Is anni tempestates adducit: quæ vbi
inæquali temperie cōstant, morbos gignunt. Et in vniuer-
sum adeo salutem & exitium virorum Apollini, mulierum
Dianæ, hoc est, lunæ harum, soli illorum adscribit: sagitta-
rios eos fingens, ob coniectum radiorum: diuidens autem
masculū à femineo: quod illud natura est calidius. Propter-
ea ait Telemachi tantam esse staturam voluntate Apolli-
nis: Tyndarei autem filias ope Dianæ adoleuisse. Mortem
iisdem imputat cum sæpe alibi, tum de filiis Niobes filia-
busq; vbi loquitur, ita distinguens: 20

Od. τ. 86.

Odys. v. 71

Iliad. ω. 617

Hos Titæ, illas pernix Diana necauit.

Caniculæ quoq; ortum refert, signum ac causam æstus mor-
borumque: 30

Iliad. χ. 27.

*Exsuperat splendore suo qui sidera cuncta:
Sed mala designat, magnum mortalibus æstum
Ille ferens.----*

Causas etiam persequitur, de iis hæc scribens: 35

Iliad. ε. 341

*Nam neq; edunt Cereris, neq; Racchi munera potant:
Hinc immortales, & cæsi sanguine viuunt.*

Alimentum quippe tam siccū, quàm humidum, sanguinē
giguit, sanguis corpus alit, idemq; abundans aut corruptus
morbos

morbos generat. Effectricem medicinam ita tractat, cuius pars est etiam ea quæ victus ratione vititur. Primum diferimen morborum acutorum & diuturnorum aperuit in his:

- 5 *Nam quæ te mortis species dulcissima mater
Abstulit? an longæ sis morbi? Cynthia vel te
Ipsa suis telis substo iaculari peremit?* *Odyss. λ.
150.*

Manifestum quoque est, cum tenuem victus rationem existimasse salubrem. Facit enim heroas affatis carnibus vesci, ciborum curiosum apparatus omnem amputans. Et quoniam venter semper indiget iterata alimentorum suggestione, postquam priores cibi concocti, corpori suum succum, ac quod idoneum est in cor & venas transmiserunt, & superflua excreta sunt: itaque sic scribit,

- 15 *Me sinite interea quamuis cœnare dolentem.
Nam nihil inuiso ventre importunius & squam est,
Qui meminisse sui nolentē cogit, & erget. Et statim:
Me iubet ille cibum capere, & potare, malorum
Oblitumq; iubet se tantum explere.---* *Odyss. η.
215.*

- 20 Vini quoque diuersos usus nouerat: nimium, damnosum: modicum, Vinum.
diocrem verò, vtilem. Itaque prius ita describit:

*Temerum tibi dulce nocet: quod pluribus antè
Obfuit immodice Vinosis faucibus haustu. Posterius sic:
Augeat enim membris quæ languent fracta labore,* *Od. ε. 291.
Ilia. ζ. 260*

- 25 *Egregias Vinum vires.---*

Et quod robur gignat:

Ass' vir, Lénai quem dona cibisq; refecit, *Ilia. τ. 167*

Per totam durent quantumvis prælia lucem,

Sufficit, & robur membris, audacia cordi

- 30 *Acris adest: neq; eum vires & strenua virtus
Destituunt, campo prius atq; eseceris hostes.*

Ac suaue quidem conuiuuii adhibet:

Sic agit, & grata præstans dulcedine Vinum *Od. η. 182.*

Fudit Pantomous.---

- 35 *Vehemens, & grauem soporem gignens, Cyclopi Vlysses p* *Odyss. ι.*

bet. Adstringens autem, ad medicinam facit. Tale enim est *204. 343.*

πράμειν' οὐδ' ὄν', quod Machaoni saucio datur. Exercita *Ilia. λ. 638*

tionibus vtendū esse hortatur. Semper enim agētes aliquid *Od. θ. 120.*

fugit, vel opus facientes conueniens, vel animi causa, quando

Odys. d. quando etiam deditissimos voluptatibus Phaeaces, & luxuriosos procos exercere corpora facit. Ac sufficientes quidē
625. labores facere ad sanitatem existimat: eorum verò quibus corpus aggrauetur, remedium ponit somnum. Ait enim,
Od. e. fin. Vlyssi à maritima iactatione defatigato somnum immis-
 sum, qui eum quàm celerrime liberaret molesta illa defatigatione. Natura enim requirit, ut defessum corpus requiescat: & in quo calor est exiguus, cum is non possit in omnes partes egredi, vult eum in profundo manere. Quod autem quiescat corpus animo remisso, & solutis membris corporis, id euidenter dixit:

Od. d. 794 *illa reclinata obdormiuit, & omnia membra
 Dissoluit sopor.----*

Quod aut in omnibus rebus ea quæ modū excedunt, inutilia sunt, id de somno quoq; pronunciauit, cum ita 15

Od. o. 392. *Est etiam nimio coniuncta molestia somno:
 tum sic, ---- totam quippe molestum est*

Odys. v. 52 *Noctem perurigare.----*
 Bonam quoque aeris temperiem ad sanitatem conducere cognitum habuit: ut apparet ex his, 20

Od. d. 563. *Sed te, quæ terra postremus terminus exstat,
 Elysium ad campum cælestia numina mittent,
 Quem Rhodamantibus habet: quæ vita facilissima longè
 Ducitur. haud campos Iupiter niue conspuit illos,
 Miscetur varijs neq; tempestatibus aer. 25
 Nulli imbres: tantum spirat leuis aura Fauoni,
 Missaq; ab Oceano nimios refrigerat æstus.*

In quibus duo hæc rectissime vidit, cum ventorum principium ab humore existere, tum animalis innatum calorem refrigeratione indigere. Affectuum quoq; corporis remedialia sciuit: animi deliquium refrigeratione curari, ita de Sarpedone scribens,

Ilia. e. 697 *Tum respirauit rursum, Rore & simul afflans
 Penè exhalantem vitæ leuis aura refecit.*

Od. e. ad fi. Frigoris, calefactionem esse remedium. Sic Vlysses iactatū 35
 salo & tēpestare, facit sub arbusto occultari, ubi & à vêtis & à pluuiis esset tutus, & se præsentī materia tegeter. Lauacris quoq; & vnctionibus suū vsū tribuit: ut cum iis Vlysses & Diomedem se refecisse scribit, qui insomnem exegissent noctem. Maxime etiam his verbis vsū lauacri docet:

Tunc

Tunc animo gratiam supra caput, atq; humeros mi

Diva effudit aquam.---

Odys. x.

360.

manifestum est enim, quod cum nervi inde exoriantur, recte et defatigationis remedium inde auspicetur, quod consistit in calefaciendo & humectando: labor enim siccatur. Restat ut videamus, quomodo chirurgiam intellexerit. Menelaum ergo *Ilia. d. 210* Machaon curat, primum sagittam extrahens, deinde vulnus contemplans, atq; sanguinem exprimens, ac siccantia medicamenta inspergens. Id secundum artem fieri, totum
 10 evidens est. Eurpylo porro, qui in femore vulnus acceperat, Patroclus primum cultello oblato sagittam excarat: de *Fin. Ilia. x* inde aqua tepida vulnus abluens, ut dolor minueretur, radicem iniicit. Multae autem passim nascuntur vulnerariae. Nouit autem hoc quoq; quod amara medicamenta ad siccandum sunt apta: vulnera autem siccari debent. Neq; statim Patroclus adhibita medicina abijt: sed

Assidet, oblectatq; suis sermonibus.---

Ibid. 638.

Alloquio enim indigebat, qui vehementi dolore vexabatur. At Machaonem, qui neq; magnum, neq; periculosum
 20 vulnus in humero acceperat, minus accurato victu uti non absurde facit: fortassis artem quoque eius eo ipso indicans, nam quacumq; vteretur victus ratione, seipsum nimirum curare poterat. Id quoq; apud eum est obseruare, quod non igno- *In cura*
 25 rarit medicamentorum alia esse quae mollita imponantur, vel inspergantur: ut cum ait, *Eurpyli.*

Lentiusq; inspergit medicamenta.---

Od. d. 220.

Alia quae bibantur: ut cum Helena in cratere temperat medicamentum, quod omnem dolorem & acerbitem animi aboleat, & obliuionem omnium malorum adducat. Eodem
 30 modo sciebat venena alia illini, dicens:

Quarebat, posset quo tela linire, & venenū. alia potari: ut, Od. x. 261.

Crateri inijciat, nos illoq; enecet omnes.

Od. β. 330.

Atq; hæc de re medica, quantum eius apud Homerum est. Utilitatem porro homines percipiunt, ut ex medicina, ita
 35 aliquando etiam ex diuinatione. Huius quandam partem Stoici dicunt artificio constare, ut extispicium, augurium, omina, signa: quæ vno verbo artificiose nuncupant. aliam *Diuinitio*
 artis & disciplinæ expertem: ut insomnia, ut afflatus diuinos. Ne hæc quidem Homerus ignorauit. Nouit enim vates, sacrificulos, somniorum coniectores, augures: & quendam

dam in Ithaca, qui aues nosset, & futura inde vaticinaretur.
Quin & Vlysses precatur:

Odyss. β.

*Omen nunc aliquis hominum intus mi sigilantum
Exhibeat, Iupiterq; foris signo omnia firmet.*

159.

Od. v. 200.

Odyss. γ.

340.

Od. v. 351.

Ilia. n. 52.

Tragœdia

Sternutatio quoque apud eum inter felicia signa ponitur. 5
Et procis adstat diuino furore correptus vates, futura quibuldam indiciis præfagiens. Ac cum Helenus dicat, se vocem deorum immortalium auribus suis percepisse, fidem facit Socrati, qui genij voce monitus diuinasse perhibetur. 10
Anne aliqua præterea dicendi ars aut scientia superest? Nimirum ipsa etiam Tragœdia sui principium ab Homero accessit, rerum verborumque elata magnitudine. Extant omnes apud Homerum formæ tragœdiæ: actiones grandes, & à communi opinione alienæ, deorum apparitiones, orationes ab elato animo profectæ, & quibus quævis ingenia, 15
quævis mores exprimantur. In summa, nihil aliud sunt Homeri poemata, quàm fabulæ quæ in scena agantur. Graues proponuntur res: etq; amplificatæ verbis, sententiis, actionibusq; Neque tamen ad sunt nefariorum facinorum commemorationes, qualia sunt incesta nuptiæ, parentum aut 20
liberorum cædes, aut quæ alia portenta nouæ tragœdiæ sunt inuenta: quin etiam cum aliquid tale commemorat, lenire potius peccatum, quam exprobrare conatur: vt de Clytæmnestra. Ait enim, eam probam fuisse, quandiu cantorem habuit secum: id est, magistrum quendam vxori ab 25
Agamemnone adiunctum, qui ei optima præciperet. Hoc demum amoto, mulieri adulterium Ægisthus persuasit. Etiam Orestem laudans, qui cæde Ægisthi vltus patrem sit, necem matris reticuit. Multa etiam alia huiusmodi apud hunc poetam inuenias, vt qui tragœdiam, magnificâ quidem illam, sed non inhumanam quoq; scripserit. Nihilominus comœdia quoq; hinc ansam cepit. Inuenias enim apud eum, qui res maxime sublimes atque grandes referat, quædam esse etiam, quæ interim risus materiam præbeant. Itaq; & in Iliade Vulcanus claudicans inducitur, qui fun- 35
dat vinum diis: qua occasione,

Fin. Iliad. α

Immensus cepit celestia numina risus.

& Thersites turpissimus animo ac corpore, tumultuando, maledicendo, ac sese iactando Vlysses concitans, ab eoq; verberatus, omnibus risum mouet:

Quam-

Quantumvis mæstis, suauem tamen omnibus ille *Ilia. 3. 270*

Elicuit risum.---

Et in Vlyssæa, apud diffuentes voluptate Phæaces Demodocus Martis cum Venere adulterium cantat: utque in vin- *Odyss. 9.*
 5 cula Vulcani incidentes risum cæteris diis mouerint, hiq; 267.
 festiue inter se iocari sint. Et apud intemperantes procos, *Ilia. 5.*
 Irus mendicus fingitur cum Vlyssæ præstantissimo viro pa-
 læstra congredi, ipsaq; in actione sit ridiculus. Omnino e- *initio.*
 nim humanæ naturæ consentaneum est, non intendi mo-
 10 dō animum, sed remitti etiam, ut sufficere possit ad vitæ la-
 bores. Itaq; talis animi oblectatio à poetâ inuēta est. Quod
 autem ij qui postea comœdias ediderunt, risus captandi
 gratia turpibus, & nimis aperte obscenis verbis vsi sunt: cer-
 te non possint dicere, se melius aliquid inuenisse. Sobrie-
 15 nim Homerus amatorias affectiones ac sermones memo-
 rauit, ut cum Iupiter dicit

Nam nunquam cepit mentem mihi tanta cupido. *Ilia. 5. 333*

Et de Helena:

Non equidem indignum est, quod talis femina tantis *Ilia. 7. 156*

20 *Aerumnis, tanto petitur iam tempore Virring.*

Et quæ alia id genus sunt. At reliqui poetæ incontinentes,
 ac vltra modum isto affectu captos homines proponunt.
 Et hæc quidem hætenus. Elegans etiam est genus orationis *Epigram-*
 epigramma, siue inscriptio: quod inuentum est imaginum *ma.*

25 & monumentorum gratia, compendio indicans, qualis sit
 cui honoris causâ aliquid tale obigit. Hoc ipsum quoque
 Homeri est. Sic enim alicubi:

Hic situs est Vitis iam pridem lumina linquens, *Ilia. n. 89.*

Qui quondam Hectoreo percussus concidit ense. & iterū:

30 *Hectoris hæc Sxor, quo circum Pergama nemo* *Ilia. 3. 460*

Fortior hostiles Graiorum innasit acervos.

Neq; aberrauerit à vero, si quis pingendi quoq; magistrum *Pictura.*
 fuisse Homerum dicat. Dixit sane quidam sapientum, poe-
 sin esse picturam loquentem, & picturam esse poësin tacen-
 35 tem. Quis ergo vel prius, vel posterius Homero, sententia-
 rum imaginibus, aut verborum aptitudine exornauit deos,
 homines, loca, actiones varias? Idem materia verborū effin-
 git etiā omnis generis belluas, maxime fortissimas: ut leo-
 nes, apros, pantheras: quorum impetus & affectiones de-
 pingens, iisque humanas actiones comparans, vtriusque
 pro-

proprietates demonstravit. Ausus est etiam diis hominum formas affingere. Vulcanus verò scutum Achilli fabricans, auroque insculpens terram, cœlum, mare, magnitudinem Solis, Lunæ pulcritudinem, multitudinem stellarum vniuersum hoc coronantium, vrbes diuersis moribus ac diuersa fortuna vrentes, animalia motu & sermone prædita: quò tandem non pictore præstantior in hoc genere artifex videbitur? Ex vno saltem de multis exemplo consideremus, visu potius quàm auditu percipi poemata videri. Qualia sunt, quæ Euryclæ tribuit verba, cum ea Vlyssis cicatricem 10 esset conspicata:

Odys. 7.

467.

*Quam pronis nutrix manibus complexa, per ipsum
Agnoscent tactum, subito perterrita casu est.
Dimisitq; pedem: simul impulit iste lebetem
Delapsus, sonitumq; dedit fuditq; liquorem.
Verum laticia simul & correpta dolore
Est anus: atq; oculos lacryma implere, repressa
Est vox, & mentum tangens ita fatur: Vlysses
Omnino meus es: neq; tamen ante a fili
Agnoui, quàm te contrectans omnia sensi.
Sic ait, atq; ad Penelopen sua lumina vertit,
Effari cupiens: ---*

15

20

Hic sane plura iis quæ in picta tabula oculis subiici possunt cernas, non visu, sed sola intelligentia percipienda. qualia sunt, pes propter subitam consternationem è manibus dimissus, aheni tinnitus, effusa aqua, vetulæ dolor laticiei mixtus, eius ad Vlysses verba, & quæ dictura erat ad Penelopen, in quâ coniecerat oculos. Multa & alia quasi pictoria arte poemata ob oculos ponit: quæ inter legendû licet spectare. Cæterû hic finem orationi imponere, tempestiuum 30 est: quam tanquam ex prato multis floribus variegato coronam cum texuerimus, Musis consecramus. Neq; mouebimur, si quis reprehendat nos, quod cum Homeri poësis malum argumentum traçet, nos ei physicas, politicas, ethicæque orationes, tum etiam varias adscribimus scientias, 35 Necesse enim habuit poeta, pro materia sibi actiones admirabiles, itemque affectus & mores varios sumere. Cuius rei causa est, quod bona ipsa per sese simplicia sunt vnius generis, & orbatus non capacia. Quando verò cum rebus malis permiscetur, tû varios modos, & omnis generis formas

mas

mas admi
Etanda cu
lorum &
tem, hui
5 omnis
nis quæ
utilitas
tribuan
terint, q
10 runt. N
lis deor
versus ei
modant.

15

10

randi m
nulli iu
qui puer
25 res impo
iam solu
ca mulie
quidam
nentes.
30 macia o
esse D
qui san
nilem et
re imper
3 magist
qui pare
nim hi vi
inerudita
que actio
libertatem

mas admittunt: unde rerum materia existit. In qua ipsa tractanda cum iuxta se bona & mala collocentur, facilius meliorum & agnitio demonstratur, & electio. In summa autem, huiusmodi argumentum occasionem poetæ tribuit
 5 omnis generis orationes referendi, alias à se, alias à personis quæ introducuntur: ex quib. magna ad lectores redeat utilitas. Denique cur non omnis virtutis laudem Homero tribuamus? cum posterius etià ea in ipsius pœsi animadverterint, quæ ipsi fortuitò, etiam nihil tale cogitanti, exciderunt. Nam & quidam versibus eius ita vtuntur, vt oraculis deorum: & alii, cum aliam sibi materiam sumpserint, versus eius transcribentes atque componentes eò accommodant.

15 *PLVTARCHI DE AVDITIO-*
ne libellus.

20 VAM de audiendi ratione habui disputationē, eam litteris mandatam ad te, mi Nicander, mitto, vt quādo virili sumpta toga ē præceptorum potestate exiisti, rectē monentibus obtemperandi modum habeas cognitum. Nam licentia, quam nonnulli iuuenum non probè instituti libertatem putant, iis qui pueros rexerant magistris ac pædagogis importunior
 25 res imponit dominos, cupiditates, inquam, quasi vinculis iam solutas. Et quomodo Herodotus ait simul cum tunica mulierem etiam verecundiam exuerit: ita adolescentum quidam simul cum puerili veste pudorem ac metum depolliciant. soluto qui eos condecorabat amictu, statim contumacia obruuntur. Tu verò, qui sæpenumero audiisti idem
 30 esse DEVM sequi, & parere rationi, existimare debes eos qui sana sunt mente ita iudicare, se quādo à pueritia ad virilem euadunt ætatem, non abiicere imperium, sed mutare imperatorem, dum loco mercede conducti aut ære emti
 35 magistri diuinum vitæ ductorem accipiunt. Rationem cui qui parent, soli digni sunt qui pro liberis habeantur. Soli enim hi viuunt vt volunt, qui quid velle debeant didicerunt. ineruditæ autem & rationis expertes animi incitationes atque actiones exilem quandam ignobilemque voluntatis libertatem multa cum poenitentia coniunctam habent.

Licentia.

Lib. I. in Gygis historia.

Libertas Vera.

Auditus.

Iam sicut qui in ciuium numerum adscribuntur alienigenæ & omnino peregrini, multa eorum quæ sunt reprehendunt ac iniquè ferunt: qui verò inquilini educatione ac consuetudine sibi leges familiares reddiderunt, absque molestia quæ suarum sunt partium obeunt, iisque sunt contenti. ita oportuit à multo tempore in philosophia enutritum, ac iam inde ab initio ætatis ad suæ factum ad percipiendum disciplinas auditionesque pueriles philosophica oratione permixtas, mansuetum proinde atque quasi domesticum conferre se ad philosophiam, quæ sola virilem & re vera perfectum iuuenibus apponit ornatum. Neque iniucundū puto, tibi erit audire de sensu auditus, quem Theophrastus omnium sensuum maximè ad motus animi ciendos facere ait. neque enim quicquam eorum quæ visu, quæ gustatu, quæ tactu percipiuntur, tantas mentis alienationes, tumultus, consternationesque adfert, quantæ animum occupant, strepitibus quibusdam & fragoribus & sonitibus ad aures accidentibus. Est tamen hic sensus magis rationi quàm affectibus idoneus. Vitiis enim multæ partes corporis multaque loca aditum spaciumque ad animam penetrandi præbent. vnica virtuti qua adolescentes arripiat ansa aures sunt, siquidem puræ sint, & iam inde ab initio adulatoriarum corruptelarum vacuæ, intactæque à prauis sermonibus seruentur. Itaque Xenocrates aurium munimenta pueris potius quàm athletis applicari iubebat: quod horum aures verberibus, illorum mores verbis peruerterentur. neque ille auditionis vacuitatem aut surditatem commendabat: sed hortabatur vt tantisper ab audiendis prauis sermonibus abstinerentur, dum bonæ orationes tanquam custodes ingenio philosophiæ educatione appofiti eam regionem occuparent, quæ maximè oratione mouetur atque ducitur. Ac Bias quidem ab Amaside iussus simul & optimam & pessimam victimæ carnem mittere, linguam ei exsectam misit. nimirum quia sermo & vtilitatis & damni plurimum affert. Et vulgo paruulos qui de osculantur, cū ipsi aures eorum tangunt, tum eos idem iubet facere: per iocum innuentes, maximè amandos esse eos qui per aures profunt. Nam hoc quidem in promptu est, adolescentem ab omni exclusum auditione, vbi gustare doctrinam ceperit, non modò sterilem planè fore, neq; vlla virtutum

tum editurum germina: sed & ad vitia facile desciturum, cum ex animo rudi veluti solo inculto pleraque pullulent syluestria. Impetus enim animi ad voluptatem ferentes, ac sinistras de labore suspiciones (qui non extrinsecus in animu allabuntur aut oratione intro ducuntur, sed veluti indigenae sunt infinitorum affectuum ac morborum fontes) si quis patiaturs laxatis habenis eo quo natura ducit deferri, neq; bonis ea praeceptis minuendo aut aliò desectendo naturam componat: nullu profecto animal est quod non mansuetius sit hominè isto futurum. Quapropter cum magno opere vtile, non minus tamen periculosum sit adolescentibus audire, opere precium esse existimo vt quisq; & secum semper, & cum aliis de ratione audiendi colloquatur. Nam in eo quoq; videmus errare plerosq;, quod in dicendo se exercēt ante quam se ad audiendum adfueverint: putantq; dicendi esse disciplinam atq; meditationē, vtiliter autem quouis modo audiri. At verò qui pilae ludum tractant, simul & iacere & accipere pilam discunt: in vsu verò sermonis prius est rectè accipere quam emittere: sicut conceptio & retentio foetus, partum antecedit. Iam quod aues interdum irrita & quae Zephyria vocantur oua pariunt, in causa aiunt esse imperfectos & inanimatos conceptus. qui autem audire nesciunt adolescentes, neq; vtilitatem ex auditione capere condoces facti sunt, eorum sermo verè inanis ac subuentaneus excidens,

Irritus, ignotus, sub nubibus euascit.

Et vasa quidem inclinare solent atque obuertunt, vt quae infundere volunt, recipi possint, fiatq; verè infusio, non effusio: seipos verò dicenti accommodare, attentionemque auditioni adhibere, ne quid vtiliter dictorum effugiat, non discunt. sed (quod omnium maximè deridiculum est) si incidant in aliquē, qui crenam, pompam, insomniū aut alterationem sibi cum alio habitam narret, taciti audiunt, & vt pergat dicere flagrant. sin verò eosdem alius ad se trahat, ac de re vtili docere, vel admonere, aut peccantem verbis corrigere, aut demitigare animo cōmorum cupiat, non patiuntur: sed vel contentiosè impugnant eius orationem si victoriam sperant, vel eo omisso proripiunt se aliò vbi nugae audiant, aures suas, tanquā inutilia & vitiosa vasa, quavis potius quam necessaria aliqua re implentes. Ceterum

*Audire
multa, lo-
qui pauca,
præclarū.*

sicut equos qui recte instituunt, eos docent fræno facile
parere, ita qui pueros, ad audiendum promptos faciunt, do-
centq; audire multa, loqui pauca. Nam Epaminondas lau-
dans Spintharus aiebat, Non facile se cū alio rem habuisse,
qui & plura nosset, & pauciora diceret. Ac naturam aiunt;
propterea vnicuiq; nostriū duas dedisse aures vnā lin-
guam, quod pauciora loqui debeamus quā audire. Pro-
inde cum vbiq; silentium adolescenti tutum sit ornamen-
tum, maximè tum prodest, cū audiēs dicentem non per-
turbat, neq; ad singula elatrat: si etiam, si oratio non pro-
betur, sustinet tamen expectatq; dum dicendi ille finem fa-
ciat: ac vbi is perorauit, non ilico contrā dicere orditur, sed
(vt Æschines præcipit) spacium ei relinquat siue addendi
aliquid dictis si ita videatur, siue mutandi quidpiam vel
detrahendi. Qui verò statim interrumpunt, & neque au-
diunt neq; audiuntur, sed aduersus dicentes dicunt: ij con-
tra decorum agunt. At qui continenter verecundè que au-
dire adfuerit, is & quod vtile est sermonis eius percipit at-
que retinet, & inutile seu falsum facilius perspicit ac depre-
hendit, veritatisq; studiosus habetur, non contentionis, 20
neque temerarius autrixator. Quare non ineptè quidam
dixerunt, nō minùs studiosè factum ac spiritus elatos ado-
lescentum ex animis, quā aerem ex vtribus excutien-
dum esse, si quid vtile velis infundere, alioqui arrogantiae
pleni inflati que non admittunt. Porro inuidia cum luore 25
quodam & maleuolentia nullam ad rem vtiliter adhibetur,
sed omnibus bonis impedimento est: pessimus autem af-
fessor est auditori atq; consiliarius. quia enim inuidi quauis
potius te delectantur quā rectè dictis, ita fit quæ vtiliter
dicuntur, molesta eis reddantur, & iniucunda, neq; appro- 30
bentur. Et verò quæ diuitiæ gloria aut pulchritudo aliorum
vrit, is tantum inuidus est: molestè enim fert res aliorum
secundas. Qui orationi bonæ inuidet, hunc sua ipsius bona
excruciant animi. Sicut enim lumen videntium, ita sermo
audientium bonum est, si velint amplecti. Sed inuidiam a 35
liarum rerum, incompressæ aliæ quædam & prauæ animi
affectiones efficiūt quæ aduersus dicentes inanem ob glo-
riæ cupiditatem, ambitionemq; iniustam concipitur, hoc
modo affectum ne attendere quidem animum orationi si-
nit: sed tumultuatur, mentem que circumagitur simul & suos
habitus

*Inuidia
auditori
cauenda.*

habitus considerantē, & exquirentē an dicētis facundia cede-
 dat, simulq; in alios intuentem an delectentur & mirentur
 dicentem: iuxta consternatam laudibus, & frementem ad-
 uersus auditores, si probant dicentem. Eademque quæ dicta
 5 sunt dimittit, quia molesta est eorum recordatio: & turbata
 ac tremēs reliqua audit, sollicita ne prioribus sint meliora.
 ac tum maxime finem orationis fieri optat, cum optima
 dicuntur. & finita auditione nihil dictorum considerat, vo-
 ces tantum & affectiones præsentium supputat, ac laudan-
 10 tes quasi furore concita fugiens vitansq;, reprehendentib.
 ac peruerterentibus dicta accurrens & se adlocians: aut si ni-
 hil peruerterit, iuniores aliquos comparans, qui videan-
 tur eadem de re melius ac maiore cum vi dixisse, donec tan-
 de corrupta vitiatamq; auditione prorsus inutile sibi esse
 15 cerit. Oportet ergo factis studio audiendi cum ambitione
 induciis, placido animo audire, tanquam ad sacrum conui-
 uium aut sacrificii primitias inuitatum, vique orationis,
 sicubi scopum suum assecutus est, collaudare: in reliquis
 boni consulere studium eius, qui quæ norat in medium
 20 protulerit, iisque mouere auditores voluerit rationibus,
 quibus ipse fuerat morus. Quæ dicta sunt præclare, non de-
 bet auditor fortunæ aut casui imputare, sed studio, diligen-
 tiæ, laboriq; accepta ferre. eaq; cum admiratione & emu-
 latione imitari. vbi peccatum est, causas & originem erro-
 25 ris circumspicere perquirere. Sicut enim Xenophon ait bo-
 nis rei familiaris tractatoribus, & ab amicis commodari & *Viria dicē-*
 ab inimicis: ita vigili & attento auditori non modò rectè, sed *tium au-*
 etiam vitiosè differentes profunt. Vilitas enim sententiæ, *ditiora vit-*
 vanitas vocabuli, figura importuna, eruptio cum inepto
 30 gaudio ad laudē, & alia id genus, magis audiendo alios de-
 prehendantur, quàm dicendo. Itaq; culpa à dicente nobis
 est in nos transferenda, videndumque an nostrum nos ali-
 quod tale fallat vitium Nihil enim facilius est quàm repre-
 hendere alium quod inutiliter fit, & vanum est, nisi ad e-
 35 mendandos aut vitandos similes lapsus referatur. Itaque
 aliorum peccata consideranti in promptu sit sibi Platonicum
 illud occinere. Numnam & ego fortasse talis sum? Quem-
 admodum enim in oculis aliorum nostros resurgere cerni-
 mus: ita in orationibus aliorum contemplari formam nostram de-
 bebamus, vt neq; nimis audacter alios cōtemnamus, & ipsi in
 dicen-

dicendo nos maiori cum diligentia obseruemus. Vtilis est hac in re etiam cōparatio, vt cū soli sumus post auditionem, eorum aliquid, quæ non rectè aut non sufficienter dicta putamus resumentes, cōnemur idem tractare argumentum, aggrediamurq; vel implere, vel corrigere, vel aliter dicere, vel prorsus noua oratione persequi, quod Plato fecit Lysia oratione proposita. Non enim difficile est orationem alterius improbare, sed oppido procliuè factum: meliorē autem eius loco reponere, id verò perquā magni est laboris. Qua ratione Spartanus ille cū Philippus diceretur Olynthum euersisse. Atqui (aiebat) ille profectò talem urbē condere non posset. Quando igitur in differendo de eadem materia sentiemus nos non multum præstare iis qui ante dixerant, à contemnēdo valdè retrahemur: & superbia qua nobis placemus ipsi, in huiusmodi contentionibus redarguta, facile reprimetur. Contemptui admiratio est aduersa, quæ cadit in æquiora & mansuetiora ingenia. verū hic quoq; non exigua, ac fortasse etiam maior adhibenda est cautio, quatenus nimirum contemtores & feroces minus utilitatis audiēdo sibi comparant: ad admirationem autem propensi atque simplices facilius damno afficiuntur. Et Heracliti dictum non improbat, Stupidum hominem quauis oratione percelli. Oportet verò laudem candidè tribuere dicenti: orationi fidem caurè adhibere, ac dictionem quidem & actionem æquo animo & simpliciter spectare: utilitatem autem & veritatem eorum quæ dicuntur, accurato acriq; iudicio perpendere, vt & qui audiunt, odio vacent, & qui dicunt, nihil damni afferant. nā multas falsas & malas opinionēs beneuolentia erga dicentes, eorūve apud nos auctoritate inducti in errorem amplectimur. Spartanorum principes cū sententiā hominis parum laudatæ vitæ approbarent, alteri spectatæ vitæ morumq; eam pronunciamdam mandauerunt. rectè admodum & ciuilitè populum adsuēfacientes, vt moribus potiùs quàm verbis consulentium duci studerent. Sed quæ in philosophia dicuntur, ea oportet existimatione eius qui dixit detracta, seorsum per se examinari. Vt enim in bello, ita etiam in auditione multa sunt inania. Etenim canicies dicētis, gestus, supercilium, sui iactatio, maximè autem vociferationes ac tumultus & saltationes eorum qui interfunt, faciunt ad percellendum impē-

*Admiratio-
nis cau-
tio.*

*Ornamentis
oratio-
nis multi-
lia.*

impetum
dam abrepens
pendum cond
& cum salu
ad tribum cam
nodans atq
præstring
quidem inter
gabab se cam
10 eluderent
clamatōes
sententia
moueret
dā fuisse in
15 abrupit
iam gloria
erium feru
cum approb
dona prom
20 gratiam dice
tanto etiam
tales audire
est quam
& volup
25 vitam fructu
dictionis rem
eius que ferra
rida & a ioc
opus tacum
30 atque infru
violarum
thymum
eique ad
succo ad f
35 rus artiq
verba, reu
eāq; putare
animo iuuen
nemque dic
tribere: mem

imperitum auditorem atq; adolescentem, veluti fluxu quodam abreptum. ipsa etiam dictio habet quippiam ad decipiendum conducens, si rebus applicetur suavis ac copiosa & cum fastu aliquo atque apparatu. sicut enim eorum qui ad tibiam canunt errores plerique latent auditores: ita abundans atque ornatu superbiens dictio animum auditoris præstringit, ne rem de qua agitur intelligat. Et Melanthius quidem interrogans (ut aiunt) de Diogenis tragœdia, negabat se eam videre, quod vocabula eius cōspectum intercluderent. Sed plerorumq; sophistarum orationes atq; declamationes, non vocabulis modo tanquam cortinis velant sententias, sed vocem quoq; accuratis quibusdam sonis ac mollicie & cantillationibus illi edulcantes, bacchicū quēdā furorē in auditorū animis concitant, eosq; transuersos abripiunt: pro vana quam adferunt voluptate vaniore etiam gloriolā reportantes. itaq; illis vlu venit id, quod Dionysium ferunt dixisse: qui cum citharædo cuidam præclara cum approbatione cātanti inter audiendū magna quādam dona promississet, deinde nihil dedit, persoluisse se tam ei gratiam dicens: qui quanto tempore canens delectasset, tanto etiam spē fuisset oblectatus. Arque hoc stipendium tales auditiones dicenti rependunt. Is enim in admiratione est quandiu delectat, deinceps simul cum auditione definit & voluptas, & dicentis existimatio. & alter tempus, alter vitam frustra perdidit. Proinde oportet copia & vanitate dictionis remota, ipsum persequi fructum, imitariq; non eas quæ ferta plectunt mulierculas, sed apes. Illæ enim florida & adorata sectantes folia, conferunt atque pertexunt opus iucundum quidem illud, sed in diem duntaxat durās atque infrugiferum. Hæ sæpenumero prata peruolantes violarum, rosarum, hyacinthorumque copia consista, in thymum asperrium atque gustus acerrimi deferuntur, eique adsident mel meditantes flauum: perceptoque vili succo ad suum reuolant opus. Eo itaque modo debet sincerus artisq; studiosus auditor omittere florida & luxuriosa verba, resq; ad actiones scenicas aut spectacula pertinētes, eaq; putare pro pabulo fucorum sophistæcen ambientium; animo autem in ipsos orationis sensus penetrare, intentio- *Fructus ex* nemque dicentis, & quod vtile est atque commodum ad se *auditione* trahere: memoria tenens, non in theatrum se aut odeum, *captādus.*

sed in scholam ludumq; litterarium venisse, vt oratione vitam corrigit. Ideoque auditionem considerare secum debet atq; examinare quomodo ea sit affectus, ac ratiocinari an aliquis ea motus animi factus sit sedatio, an aliquid de molesto leuius redactum, an fiducia & animi altitudo confirmata, an ad virtutem & honestatem instinctus aliquis animi excitatus. Cum enim de tēstrina abiturī speculo adfistamus, caputq; contrectemus, vt tonsuram & præcisionem crinium examinemus: quanto magis è schola atq; ab auditione discedentes, statim debemus animum nostrum intueri, an ille molestis ociosisq; depositis aliquibus factus sit tranquillior. Nam vt aiebat Aristo, neque balnei neque orationis non purgantis vllus est vsus. Delectetur itaque utilitate ex oratione percepta adolescens: non tamen delectationem auditionis finem statuatur: neq; existimet debere se è schola philosophi discedere cantillantem ac lætitia delibutum, neque vnguentum quærere, cum irrigatione & cataplasmate indigeat: sed grato animo accipere, si quis aspera oratione animum (veluti fumo aluearibus apes eiciunt) caligine & stupore quo fuerat occupatus euacuet. Et si enim dicentem par est non nullam planè curam in id ponere, vt dictio suavis sit & probabilis: tamen auditor eius minimam debet habere rationem, ab initio quidem. pōst, quemadmodum qui bibunt, extincta demum siti obuertunt pocula, cælaturamq; contemplantur: ita ipsi sententiis impleto iam detur respirandi spacium, dictionemq; an elegans aliquid & elaboratum habeat considerandi. Qui autem statim ab initio non rebus ipsis inhæret, sed orationem requirit Atticam atque subtilem, perinde facit, ac si quis antidotū nolit bibere, nisi testa sit in Attica Colia deficta: aut hyeme vestem sumere recuset, si non sit ex Attica lana texta. eodem enim ille modo in lacerna orationis Lyfiacæ desidebit tenui ac vili, iners atque immobilis. Hęc vitia magnam vanitatem animorum, magnamq; inania garrendi subtilitatem atque argutias adolescentum in scholis generunt, neq; vitam neq; actiones neq; in rebus conuersationem philosophorum obseruantium, sed vocabula dūtaxat ac verba: laudantiūq; si quid bene pronūciaretur, id verò de quo pronūciabatur vtile esset an inutile, necessariū an inane & superuacaneū neq; intelligentiū, neq; inquiren-

Delectationis quæ habenda ratio.

quirentium. Consequens his est præceptio de quaestionibus. Nam cum quidem, qui ad cenam venit, uti appositis decet, neque vel alia postulare, vel culpæ appositæ. Qui verò inuitatus est ad auditionem, is si quidem certa lege vocatus est, audiat tacite dicentem. qui enim ad alia argumenta deducunt, aut interrogationes interijciunt, aut dubitationes mouent, importuni auditores, & quibus cum dicente non facile conueniat, nullam capiunt auditionis utilitatem, sed simul & orationem & oratorem conturbant. Vbi verò is qui

*Quales proponen-
de qua-
stiones.*

Panis frustra petens, non enses, siue lebetes:

Odyss. g.

222.

magni animi quippe putabant esse ut dare, ita etiam petere aliquid magnum. Rectius verò auditorem aliquis derideat, paruas & frivolas quaestiones proponentem. quemadmodum adolescentes nonnulli, ut suas argutias & dialecticas aut mathematicarum peritiam ostendent, solent querere de infiniti sectione, & qui sit motus secundum latus aut secundum dimetientem. Quibus responderi potest, quo pacto Philotimus respondit cuidam pure intus laboranti & tabiam obnoxio, quod ex colore & respiratione medicus deprehendebat, medicamentum petenti aduersus reduuiam: Non est tibi, amice, aduersus reduuiam opus medicina. Ita & adolescenti diceretur, Non est tempus tibi de his quaestionibus cogitandi, sed quo pacto fastu, arrogatia, amoribus, nugis quæ liberatus possis vite statum vanitatis expertem ac sanum inire. Ad peritiam quoque dicentis & naturalem propensionem oportet auditor ut se accommodet studiosè, & de ijs querat, in quibus ille tractandis plus quam vlllo alio in genere valeat, neque aliud eum adigere: ut si morali philosophiæ dedito physicas aut mathematicas difficultates proponas, aut naturæ cognitionem sibi sumentem in connexorum iudicium, aut solutiones pseudomeni trahas. Sic ut enim qui clavi ligna findere, aut securi fores referare conetur, non tam illa instrumenta corrumpere, quam se ipsum usu vtriusque & facultate priuare videatur: ita qui a dicente quod offert non accipientes id exigunt, quod is non didicit aut non exercuit, non in eo tantum læduntur, sed & in malignitatis atque odij cuiusdam crimine incurrunt. Id quoque

cauebis, ne multa aut frequenter quæras. est enim hoc eius, qui quodammodo interim se ostenter. alio autem propo-
nente audire placidè, studiosi est & communicantis ratio-
nem discendi cum alijs: nisi sit priuatim qui urgeat affectus
inhibitionem requirens, aut morbus admonitionis egens. 5
Nimirum enim, ut aiebat Heraclitus, non conducit occul-
tare incitiam: sed in medium proferenda, eiq; facienda est
medicina. Quod si ira aliqua, aut superstitio, aut dissensio
cum domesticis vehemens, aut ab amore profecta furiosa
cupiditas,

Non esse moras mentis commouens fides

10

*Ad nos per
amicia au-
dire debe-
mus.*

animum conturbet: non de his reprehensionis vitandæ stu-
dio alia differendi argumenta querere, sed in disputationi-
bus de his ipsis audire, & digestas inde priuatim accedere &
rem disquirere. Contra vulgo in eo peccant, quod gaudent 15
& admirantur ubi philosophi de alijs loquuntur. quibus ij
omissis si ad ipsos orationem cōuertant, & liberè moneant
de ijs de quibus ipsorum interest, indignè ferunt, operam-
que putant eam sumi supernacaneam. opinantes scilicet
philosophos in scholis ita esse audiendos, ut tragædi in 20
theatro audiuntur: in rebus extra scholam, philosophos ni-
hil ipsis esse præstantiores. Quod quidem de sophistis nō in-
iuria sentiunt. qui ubi de suggesto descenderunt, librosque
deposuerunt & institutiones suas, in ferijs vitæ rationibus
explicandis ieiuni sunt & vulgo nihilo meliores. Quod au- 25
tem ad veros attinet philosophos, ignorant eorum & seria
& iocos, & nutus, & vultum siue ad lubricandum composi-
tum siue tetricum, maximè autem verba ad aliquem scori-
sim directa, habere fructum suum ijs conducibilem, qui su-
stinere animumq; attendere didicerunt. Iam quod ad lau- 30
dationes attinet, requirit hoc officium cautionē aliquam
& mediocritatem: quando neque excessus eo in genere ne-
que defectus est liberalis. Molestus est enim & importunus
auditor, qui nulla orationis parte mouetur aut delinitur,
repletus fastu quodam inuidia iussu & insita sui solius ap-
probatione, veluti qui aliquid ijs quæ dicuntur melius di- 35
cere se posse præ se ferat: cum neque supercilium pro deco-
ro moueat, neque vllam emittat vocem quæ eum animo
æquo audire testetur, sed silentio & ficticia granitate atque
habitu opinionem venetur constantis profundique homi-
nis,

*Philosophi
aliæ au-
diendi,
quàm so-
phiste.*

*Laudandi
modis.*

nis, qui laude perinde atq; pecunia seipsum ea priuaturum
se putet quam alteri impertiat. Sunt autem multi, qui male
& alieno sensu Pythagoræ dictum accipiunt, qui id se è phi-
losophia lucri abstulisse dixit, nihil vt miraretur. ij verò in
despicientia collocant abstinentiam à laudando & hono-
rando, contemtuque aliorum grauitatem suam metiuntur.
Etenim philosophica ratio eā quæ ab hæsitacione & igno-
ratione profiscitur admirationem atq; stuporem eximit,
cognitione & enarracione causarum subiecta: facilitatem
interim, magnanimitatem, humanitatemq; non delet. Qui
enim reuera & constanter sunt boni, ijs honor est pulcerrimus
honore dignum aliquem afficere, summumque orna-
mentum alios ornare: quod abundantia quadam gloriæ &
liberalitate possunt. qui verò in alijs laudandis parci sunt,
suarū adhuc inopes laudū fameliciq; videntur. Peccat in al-
terā partem qui nihil interponit iudicij, sed cuius voci aut
syllabæ insistentis acclamat, leuis quidā homo & auicularum
similis. atq; is plerunq; ne ipsi quidē probatur aëtori: audi-
torib. quidē molestus semper est, excitans eos inuitos iden-
tidem, & quasi vi obtinens, vt verecundia tracti vnā adstre-
pant. & nullam consecutus vtilitatem, quod plenā tumultus
effecerit laudationibus suis concionem, discedit cum
vno ex his tribus titulo, vt aut subannator videatur fuisse,
aut adulator, aut orationum rationis imperitus & ineptus.
Porro qui iudicis officium fungitur, is & odio & beneuo-
lentia vacuus audire debet integro animo quid iuris sit. In
ijs autem auditionibus quæ de litteris sunt, neque lege vlla
neque iure iurando impedimur quò minus beneuoli audia-
mus differentem. quin & Mercurium veteres in dedicandis *Aequani-*
flagitare benignas & amicas aures. Nunquā. n. putabāt eum *audiendo.*
qui diceret adeò absurdum fore aut à scopo aberraturum,
quin si non sententias laude dignas aut commemorationes
aliarum rerum, aut argumentum ipsum institutumq; ora-
tionis protulisset applausum merens, saltem dictio aut col-
locatio orationis deberet approbari:

Inter echinopodes velut, asperam & inter ononin

Interdum florent mollia leucoia.

Quando enim quidam vomitus, febris, atq; adeo olla lau-
dationibus publicè declamatis nō expertes fuerunt appro-
batio-

s. de rep.
prope-
nem.

bationis: viri alioquin philosophi vel nomen vel existima-
tionem gerentis oratio non possit omnino respirationem
aliquam & laudandi tempus parere auditoribus benignis
atque humanis? Ait Plato, qui formosi sunt quocumq; tan-
dem, aliquo saltem modo mordere amatores suos. quoddam
mator albos deorū filios appellans, nigris virilium nomen
tribuens, adunco nasco præditi regionum, compresso gra-
tiosorum, pallido mellei coloris, amplectitur atque diligit.
nam amor hederæ instar valet se quavis arrepta ansa appli-
care. Multo igitur magis audiendi litterarum quæ studiosus
seabinde aliquam repererit causam, cur non abs re quenuis
dicentem videatur laudare. Nam & Plato cum Lysia ora-
tionis neque inuentionem laudaret: & dispositionem con-
turbatam culparet, elocutionem tamen laudauit, & quoddam
singula vocabula perspicue essent ac totundè tornata. Ac
reprehendere posset sanè aliquis Archilochi argumentum,
Parmenidis versus compositionem, Phocylidis tenuita-
tem, Euripidis loquacitatem, Sophoclis inæqualitatem:
quo pacto & ex oratoribus alius placidis animi motioni-
bus caret, alius ad concitandos grauiter animos nil habet
virium, alium gratia deficiunt. quibus tamen peculiarem
vim mouendi & ducendi habuit ob quam laudatur. Quo
fit, ut auditoribus copia suppeditet materiæ, unde dicentem
demereantur. Quibusdam enim sufficit etiam si vocem non
testemur approbationem, oculus saltem placidus, faciesq;
hilaris, & constitutio vultus. hæc enim iam vsurpari etiam
vbi quis planè infelicititer dicit, vulgo receptum est, in quæ
omni auditione adhiberi. Sessio autem non insolens, & sine
flexu recta forma, & oculi in ipsum dicentem conuersi, ac
seriæ attentionis, vultusque quieta constitutio, & quæ non
modò nullum contentus aut indignationis, sed neq; alia-
rum curarum aut occupationum animi indicium habeat,
eodem faciunt. Ac quemadmodum in quacumq; re id quod
pulchrum est ex multis numero diuersis & ad vnum temp-
oris articulum conuenientibus, quadam concinnitate & con-
centu perficitur: cum turpitudine statim existat, vel vna ali-
qua etiam leuicula re deficiente, aut absurdè adsumpta, sic
etiam in ipsa auditione non modò grauitas supercilij, &
vultus parum iucundus, oculi vagi, corporis circumspectio,
indecora femorum inter se permutatio: sed & nutus, & su-
furrus

- furrus ad alterum, & subrisio, & somnolentæ oscitationes, ac demissio vultus, & quidquid tale est, in vitio ponitur, estque accuratè cauendum. Sunt interim qui putent suas esse dicentis partes, auditoris nullas. atque illum volunt venire præmeditatum atque paratum: ipsi meditationis curarum que vacui & non ductis sui officij rationibus in auditorium se conijciunt, sedentque veluti ad cœnam si venissent aliorum labore partam voluptatem percepturi. Atqui & continua scitus suum habet officium, & multo magis auditor.
- 10 Particeps est enim orationis, & dicentis adiutor: neque debet eius delicta seuerè examinare, dictionem actionemque vbiq; sub censuram vocando, & ipse censuræ liber in auditione turpiter se gerere. Sed quemadmodum in pilæ ludo qui excipit iacienti se motibus corporis concinnè solet accommodare: ita inter dicentem quoque & auditorem, si uterque officium suum tueatur, quædam est proportio. Porro in laudando non est temerè quibusuis utendum vocibus. Nam Epicurus quoque molestus est, qui à suis familiaribus ad epistolia amicorum tumultus plausuum excitari scribit.
- 20 Et qui nunc inusitatas in auditoria introducunt voces, dum acclamant Diuinitus, diuino instinctu, Præclariùs quam ut illo. æquari ab illo possit (quasi verò ea non sufficiant quibus Plato, Socrates & Hyperides vsi sunt laudum indicijs, Rectè, sapienter, verè.) ij supra modum indecenter agunt, dicentesque traducunt, quasi hi superbia impulsu nimias laudes affectarent. Vehementer etiam molesti sunt, qui iureiurando adhibito, veluti in foro, testimonia dicentibus perhibent. Neque his minùs ij, qui personarum decorum non obseruant, dum philosopho acclamant Acriter, seni Ingenioso aut Floridè: voces ludentium lasciuientiamque in scholasticis declamationibus ad philosophos ij transferentes orationique seriæ amatoriam laudem accommodantes perinde ac si quis athletæ sertum liliorum rosarumve, non lauri aut oleastri coronam imponeret. Euripides sanè poeta, cum quidam risisset dictante ipso chori personis carmen quoddam ad harmoniam compositum: Nisi, inquit, stupidus esses indoctusque homo, non utique risisses me Mixolydiè cantante. Et vir nimirum philosophus ac ciuilis, auditoris in latitiam effusi luxuriam his verbis compesceret. Tu mihi demens quidam homo videris, disciplinæque expers. alioqui

*Auditorẽ
debere esse
præmeditatum.*

*Laudum
moderata.*

Obiurgationes et audienda.

qui me docente, aut verbis castigante, aut differente de deo, vel republica, vel imperio, non tu cantillasses aut saltasses. ac mihi seridè considera quid rei sit, philosopho differente eos qui foris sunt propter auditorum vociferationem & fremitum dubitare, tibicen ne aliquis, an citharædus, an verò saltans laudetur. Caterum admonitiones & obiurgationes non sunt sine doloris sensu, neque effeminatè etiam audiendæ. Qui enim faciliè & neglectum ferunt se maledictis philosophorum peti, ita ut reprehensi rideant, laudentque reprehensores, quomodo parasiti eos à quibus aluntur laudant si ab ijs conuicio impetuntur: ij planè proterui & feroces, impudentiam neque bonum, neque verum fortitudinis argumentum ostentant. Salsè enim in se factum aliquod dictum, citra tamen iniuriam & cum facetia, ferre sine dolore & hilarè, non est indignum ingenuo & disciplinam experto, sed omnino liberale ac Laconicum. Verum ubi castigatio vitæ corrigendæ gratia suscepta sermone vitur acriter arguente, tanquam medicamento mordente: ibi non audire submisisse, neque pudore animum accensum vertigine corripere & sudore perfundi, sed immotum audire diductisque in risum labijs, ac dissimulare omnem dolorem, planè illiberalis est signum adolescentis, & à verecundia alieni: ob consuetudinem peccandi continentem animo eius, sicut in dura sit & callosa carne, vibicem non admittente. Diuerso autem modo sunt affecti, qui cum semel malè audierunt, fugiunt ira ut nunquam retrò se conuertant, omninoque philosophiam trāsfigæ relinquunt: ij cum à natura habeant verecundiam, bonum ad salutem parandā principium, perdunt illud dum ob luxum & molliciem non tolerant reprehensiones, neque fortiter correctiones sustinent, sed ad blandas atque delicatas auditiones se conuertunt, ubi adulatorum aliqui aut sophistæ vocibus dulcibus quidem, sed vilitatis omnis vacuis demulceant. Sicut ergo qui post sectionem fugit medicum, neque ligari factum vulnus sinit, eam is medici operis partem quæ dolorè affert pertulit, eam quæ sanat aspernatus: ita qui orationem, qua stulticia ipsis lacinata ac sauciata fuit, non patitur etiam persanare vlcus & ad cicatricem perducere: is morsus & dolore affectus, nullo percepto commodo, à philosophia recedit. Non enim solum Telephi vulnus, ut est apud Euripidem,

Ramenta

Ramenta lima demta cupidiforment:

sed etiam morsum bonæ indolis adolescentibus à philosophia inflicto eadem quæ sauciauit sanat oratio. Itaq; pari quidem oportet & morderi, non conteri autem, neque animo concidere qui reprehenditur. sicque statuat, se philosophiæ tanquam mysterijs quibusdam magnis initiatum, primas lustrationes ac tumultus ubi pertulerit, spem habere iucundi splendidiq; fructus præsentem molestiam & conturbationem secuturi. Sic etiam ubi videbitur immerito
 10 increpatus, rectè ager sustinendo, & ad finem usque patienter audiendo, sine facto compellabit hominem sui purgandi causa, precabiturque ut libertatem reprehendendi istam atq; vehementiam qua aduersus se nunc fuit usus, ad arguendum aliquod verè peccatum referret. Præterea sicut in
 15 litteris, lyra, palastra ea quæ initio discenda sunt multum *Principes difficilia* habent tumultus, laboris, ac obscuritatis: inde paulatim factis progressibus consuetudo tanquam cum hominibus & noticia plenior parata, omnia amica, mansueta & faciliora dictu actuque facit. ita cum philosophia quoque in primis
 20 vocibus atque rebus habeat omnino quippiam ieiunum & insolens, non conuenit quenquam ipsis initijs perterritum (quod planè fuerit ad quemuis timescentis strepitum hominis atque inaudacis) rem totam deferere: sed conantem singula, operamque impendentem, & progressibus intantum, expectare consuetudinem quæ omnia bona reddere
 25 valet iucunda ea enim non multo post tempore aderit, magnam adferens disciplinæ lucem, & acres amores inferens virtutis: sine quibus planè ærumnosi est aut meticulosi hominis reliquam posse perferre vitam, ubi ob molliciem quis
 30 philosophia excidit. Neque abnuerim prorsus res ipsas habere quippiam quod imperiti & iuuenes initio perspicere, vix, aut ne vix quidem possint. sed tamen in maximam obscuritatis partem ipsi sua culpa incurrunt, in idem diuersis ingenijs peccatum prolabentes. *Cum nihil* *discant pleriq;* Quidam enim verecundia quadam ducti, & parcere doctori volentes, metuant inter
 35 rogare & confirmare doctrinam, ut re percepta assentiri possint. alij intempestiua ambitione & inani cum alijs certandi studio ut acumen ingenij ac facultatè discendi ostentent, priusquam acceperint habere se profiteres, nihil percipiunt. Ita usu venit, verecundis quidem istis ac taciturnis,
 ut di-

*Exempla
patientia
in discendo.*

*Duo alia
auditorum
vitia.*

ut digressi in mœrore sint ac dubitationibus, cogunturque tandem necessitate impulsī maiore cum pudore dicentes interpellare, & quæstiones reuocare ac retrosum discurrere. ambitiosis autem illis atque audaculis, ut suam inscitiam semper occultent atque tegant. Repudiata itaque omni id generis stupiditate atque arrogantia, in id incumbamus, ut discamus animoque comprehendamus quidquid vtiliter dicitur, patiamurque nos rideri ab his qui sibi ingeniosi videntur, sicut fecerunt Cleanthes & Xenocrates. qui cum viderentur tardiores esse quam qui vnâ scholam frequenta-
bant reliqui, nō profugerunt à discendo, neque animos desponderunt: sed vtrò in seipsos dicitia iecerunt, vasis angustī orificij, & æreis tabulis se similes dicentes, ut qui agrè doctrinam perciperent, perceptam firmiter constanterque retinerent. Non enim duntaxat quod apud Phocylidem est, 15

Qui vult esse probus, falsū hunc persape necesse est:

sed & derideri oportet sæpe, & ignominiam ferre, & falsè dicta, & scurriles insectationes. omni denique robore animi aduersus inscitiam niti, eamque deijcere oportet. Sed & illud vitandum est in quo in diuersas alij partes peccat. Sunt 20 enim qui ob ignauiam suam molesti sunt doctoribus atque importuni. qui cum nolint seorsim ipsi laborem discendo impendere, sæpenuerò eadem de re interrogando negocium facessunt doctori: instar implumium pullorum semper ad alienum os hiantes, cupientesque; omnia sibi iam antè 25 ab alijs præparata & elaborata tradi. Alij attentionis & acuminis gloriam non suo aucupantes loco, garrulitate & curiositate magistros obuiunt, semper aliquid non necessarium in disputationem trahentes, demonstrationesque; rerum nihil ad institutum facientium quærentes: 30

Hoc pacto iter, breue quod sit, longum redditur,

ut Sophocles ait, non ipsis tantum, sed & alijs. nam identidem vanis & superuacaneis interrogationibus magistrum occupantes, veluti in faciundo itinere, impediunt continuationem doctrinæ, interceptæ atque moram passæ. Atque 35 hi quidem, ut Hieronymus sentit, similes sunt ignauorum ac timidorum canum, qui cum domi pelles mordeant, ac villos vellant, ipsas feras non tangunt. Segnes autem illos hortor, ut cum capita rerum animo complexi fuerint, ipsi suo Marte reliqua adponant, memoriaque inuentionem quasi

quasi manu ducant, & orationem alterius veluti initium ac
semen accipientes enutrient atque augeant. Non enim vt
vas, ita mens quoque impleri opus habet, sed fomitem tan-
tum & alimentum (sicut materia effectoris eget) requirit
5 qua incitetur ad inueniendum, & ad veritatis indagatio-
nem feratur. Sicut ergo fatuus sit qui à vicino ignem petēs,
inuento ibi splendido foco perperud adsideat & se calefa-
ciat. ita si quis ad alium accedens discendi causa, non existi-
met suum se peculiare sibi lumen debere accendere in sua
10 mente, sed gaudeat auditione, eaque se oblectans magistro
semper adsideat: is ruborem quidem nitoremq; opinionis
quendam audiendo sibi parat, sed internam animi ærugi-
nem flammis non excoxit, neque caliginem luce philo-
sophiæ dispulerit. Quod si igitur alio praecepto vsus est ad
15 rectam audiendi rationem, oportet nos huius quod modo
exposui memores, simul cum discendo inueniendi exercere
facultatem. vt cum statuerimus principium rectè viuendi
esse rectè audire, habitum nobis non sophisticæ ostentatio-
nis aut nudæ cognitionis, sed animo impressam, philoso-
20 phicumque paremus.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, QVOMO-
do possit adulator ab amico internosci.

25 PVD Platonem est, Antioche Philopappe, veniam
omnes dare ei, qui sui sese maximo teneri amore
profiteatur: verum præter alia hoc summum ex
amore tali vitiū in animo hominis existere, quod
iustus sui ipsius incorruptusq; esse iudex nequit. cecus enim
30 est rei amatæ cognitor qui amat: nisi quis adfuerit pul-
chra potius in precio habere ac sectari, quam cognata quæ
sint & domestica. Hoc vitium adulatori sub specie amici se-
se ingerendi magnam aperit fenestram opportuna ad nos
subigendos arce vtenti nostro amore nostri: qui amor fa-
35 cit, vt quisque sui ipsius assentator cum sit primus atq; ma-
ximus, non difficulter admittat externum, quem putat ac
vult esse sibi atque accedere testem ad stipulatoremq;. Cui
enim obijcitur quod adulatoribus delectetur, is seipsum
valdè amat, atque ob benevolentiam omnia sibi vult ad-
esse, omnia putat ea, quæ velle quidem habere non est ab-
k
surdum,

Lib. 5. de
leg.
Amor sui.

*Ibidem.**Adulato-
res optimis
insidiari.**Cautio.*

surdum, opinari autem se ijs esse præditum, periculosum est, multamque requirit cautionem. Quod si veritas res est, ut ait Plato, diuina, omniumque bonorum & dijs & hominibus principium, apparet dijs inimicum esse adulatorem, Pythio præ cæteris Apollini. impugnat enim semper hanc vocem, Nosce teipsum, animum vniuscuiusque decipiens ignoracionemque ingenerans bonorum ac malorum quæ ei adsunt, propter quam necesse est & bona mutila imperfectaque, & mala prorsus inemendata relinqui. Quod si, ut pleræque, alia solent res malæ, adulator aut solus, aut præcipue adoriretur ignobiles, atque viles homines: non ita periculosa esset ea res neque adeo difficilis euitatu. Nunc, quemadmodum teredines lignis innascuntur potissimum teneris atque dulcibus: ita ferè generosa ingenia, & frugi atque placida adulatorem recipiunt aluntque adhærescentem. Atque, ut Simonides ait, equos alendi studium non lecytho comitari, sed agris frugiferis: ita videmus adulatores non pauperibus se adiungere, aut inglorijs & plebeis, sed magnarum familiarum rerumque ampliarum ruinam hanc morbumque esse, qui saepe etiam regna imperiaque subuertit. Quare non paruum est negocium, neque prouidentia indigens exigua, ita adulationem considerare, ne cum adeo sit agilis, amicitiam lædat aut criminibus obnoxiam reddat. Etenim pediculi morientes deserunt, abeuntque ab eorum corporibus, extincto quo alebantur sanguine. Sed nunquam omnino videbis adulatores eò se conferre, vbi res sunt accisæ & homines frigent. vbi gloria est & potentia, eò aduolant, ibique augentur, & mutante fortuna celeriter diffiuunt. Non est autem res ad illud usque experimentum trahenda, quod inutile sit, adeoque damnosum, neque periculo careat. Durum est enim in eo temporis articulo sentire non esse, qui putabantur, amicos, quando res non sunt inconstantem & ficticium constante ac probo permutare. Sed sicut nomisma, ita amicum oportet habere antè quàm vsus postuler probatum, non ipso vsu reprehensum. neque damno accepto sentire debemus, sed peritiam cognoscendi adulatoris habere, ne lædamur. Alioquin idem nobis vsu veniet quod ijs qui gustato demum veneno sentiunt id esse lethale, iudiciumque ipsi hoc suo constat exitio. Nam neque hos probamus, neque eos qui amicitia honestate ac utilitate merentes,

trientes, putant adulatores ipso facto se deprehendisse eos, qui blandè ac gratiosè conuersantur. Non enim insuauis esse debet amicus aut inconditus, neq; grauitas austeritas-
 5 pulchritudo atq; grauitas, suauis est ac desiderabilis, *Nō omnes esse adula-
 tores, quā sunt iacē-
 di aut lan-
 dant.*

Quam iuxta Charites, sedes posuitq; Cupido.

neque soli ei qui est in calamitate,

Faciem intueri dulce hominis est beneuoli,

sicut ille apud Euripidem ait: sed vitam comitatur amici-
 10 tia nō minus voluptatem rebus latis adiiciens ac gratiam, quā aduersis dolores difficultatesq; adimens. Atq; vt Eue-
 nus dixit omnium condimentorum optimū esse ignem: ita Deus amicitiam vitæ admiscens, omnia læta, dulcia ac gra-
 15 ta vřessent amico præsente vnaq; fruente fecit. Et verò qui voluptatum occasione obrepere veller adulator, si nosset amicitiam nihil iucundi vsquam admittere? Sed sicut quæ
 20 aurum mentiuntur & adulterina sunt, fulgorem tantū auri atq; nitorem imitantur: sic adulator suauitatem venu-
 25 statemq; amici imitans, semper hilarem se ac renidentem præbet, nunquam resistens, nunquam repugnans. Itaq; non statim debemus adulationis suspectos habere quicunq; lau-
 30 dant. non minùs enim suo tempore laus amicum, quā ob-
 iurgatio decet. Quinimò morositas ac ad quēvis reprehendendum procliuitas, ab amicitia est & cōsuetudine res alie-
 35 na. Quæ autem beneuolentia liberaliter atq; alacriter lau-
 dem laude dignis tribuit, huius etiam in reprehendendo li-
 bertatē facilè & sine molestia perferimus ac probamus, cre-
 dentes necessitate ductum increpare, qui in laudando fuit
 40 facilis. Operosum est ergo, dicet aliquis, adulatorem ab a-
 mico internoscere, si neque voluptatem afferendo, neque
 laudando differunt. nam & in ministerijs & in obsequijs vi-
 demus sæpe adulatores amicis esse celeriores. Quidni verò
 45 sit, inquam, difficilè? Siquidē agimus de vero adulatore qui
 artificiosè & cū quadam calliditate rem gerit: neq; cū vul-
 50 go eos intelligimus adulatores, quos antolecythos & men-
 sarum vocamus asseclas, ac qui post datam manibus aquam
 verba eorum referunt quibus assentantur: quorum ad vni-
 cā patinam ac calicē illiberalitas scurrilitate & impuritate
 comitata sese prodit. Nō enim, puto, necesse erat Melanthi-
 um Alexandri Phærei parasitum adsentationis conuincere:

qui interrogantibus quomodo confossus esset Alexander, respondit, Per latus in ventrem meum. neq; eos qui circa opulentam mensam in orbem versantur, quos neq; ignis arceret, neq; æs ferrumve potest à petenda cœna. neq; adulatorices Cyprias, quæ postquam in Syriam transuerunt, climas cides (quali scalaris dices) appellatæ sunt, quodd scalarum loco essent regum vxoribus, ijs se submittentes, vt per ipsas hæ vehicula conscenderent. Quem igitur oportet cauere? Eum qui neque videtur, neque profitetur se adulari: quem non deprehendes circa culinam oberrare aut vmbra me- 10 tiri vt cœnæ tempus exploret, aut ebrium quouis modo sese prosternere: sed plerumque sobrius est, curiosè agit, & actio- num vult esse socius, arcanorumq; particeps: & in summa tragicus est, non satyricus aut comicus histrio, amici perso- nam gerens. Sicut enim Plato ait extremæ esse iniusticiæ, 15 iustum videri neque esse: ita & hæc periculosa est existi- manda assentatio quæ fallit, non quæ aperta est, & quæ se- rid, non quæ ioco agit. Hæc enim veræ quoque amicitia plurimum fidei derogat, sæpe eodem recideti, nisi animum aduertamus. Gobrias cum mago, quem persequebatur, in 20 obscurum delatus conclaue ac colluctans, Dario superue- nienti ac qui magum altero saluo iugularet non reperien- ti, mandasse fertur, vt vel per vtrumq; exigeret mucronem. Nos autem, quando minimè gentium dictum illud, Per- 25 eat cum inimico amicus, probamus: adulatorem multis si- militudinibus cum amico implicatum cupientes auellere, summo studio cauere debemus, ne aut cum malo bonum abijciamus, aut dum vtilibus parcimus, in id incidamus quod est noxium. Sicut enim agrestia semina quæ tritico permixta eiusdem cum eo sunt figuræ ac magnitudinis, dif- 30 ficulter secernuntur, cum aut non excidant per angustiora cribri foramina, aut per ampliora vnà cum tritico excidat. ita adulatio amicitia se se admiscens similitudine omnis af- fectus, motus, vsus, atq; cōsuetudinis, difficulter deprehen- ditur. Enimuerò quia omnium rerū suauissima est amicitia, 35 nihilq; plus adfert lætitiæ, ided adulator etiam voluptati- bus delinuit, in ijsq; administrandis est. Et quia gratia vsusq; amicitiam consequitur, quam ob rem dicimus igne magis & aqua necessarium esse amicum: iccirco adulator mini- ster ijs se se vltro offert, conaturq; summo studio officiosus, impi-

*Adulato-
rum artes.*

impiger, promptusq; videri. Ac quoniam principium amicitiae ac stabilitas in similitudine studiorum ac morum maxime consistit, earundemque omnino rerum appetitio aut auersatio ob affectuum animi similitudinem primò homines coniungit ac continet: hoc sentiens adulator, seipsum veluti materiam quandam componit atque conformat, accommodare se ac affingere studens imitatione ijs quos adorat, mollis & facilis ad repraesentandos similitudine eos, adedò vt diceret:

10 *Non filius Pelida, Achilles ipseus es.*

Id verò astutissimè agit, quòd intelliges libertatem sermonis & dici & esse amicitiae, tanquam animalis alicuius, propriam vocem, sicut contra dissimulatio parù ingenua & ab amicitia aliena habetur: eam libertatè quoq; non relinquit

15 inimitatam. sed sicut periti coqui dulces succos, ne ij satietatem gignant, amaris austerisq; condiunt: sic & adulatores non genuinam, neq; vtilem, sed veluti supercilij adiectantem, ac titillantem temerè libertatem adhibent. His itaque de causis difficulter deprehèdi potest adulator, sicut & ani-

20 malia ea, quæ colorem mutandi facultate prædita, subiectæ materiæ ac locis adsimilantur. Proinde cū ille similitudinibus decipiat, sub ijsq; delitescat, nostri muneris est, vt discriminibus expositis eum detegamus atq; denudemus, alienis coloribus atq; figuris, vt Plato ait, propriorum ob inopiam

25 ornatum. Atq; hoc ab ipso arcessamus initio. Diximus autem principium amicitiae esse plerisq; animi indolisq; affectionem similem, qua eosdem mores, easdem cōsuetudines amplectimur, ijsdem rebus, studijs, occupationibusq; capimur. in quam sententiam etiam hæc dicta sunt:

30 *Seni senilis vox est iucundissima,
Pueri puer, mulieri mulier congruit,
Aegrotus aegrotanti: cui res aspera
Sunt, is experto calamitatem concinit.*

Ergo adulator sciens à natura insitum esse earundem rerum

35 studium, heic primù appropinquare & contubernio eodem *Quomodo similitudi*
vti aggreditur, veluti in pascuis animali cuidam sese adiungens, sensim ijsdem institutis, earundemque tractatione re- *nè ingenij ac studiorum affe-*
rum, ijsdemque studijs & viuendi eadem ratione sese appli- *rum affe-*
cando, conformemque exhibendo: donec tandem is, quem *et adu-*
petit, ansam præbeat, palpantiq; cicurem se & tractabi- *latur.*

bilem exhibeat: itaq; & vituperat eas res, mores atq; homines, quibus illum offendi intelligit, & quæ placere ei sentit, ea non mediocribus sed nimis fert laudibus, ita vt cum stupore quodam se ea admirari simulet, confirmetq; se iudicio magis quàm animi subito motu alia amare, alia improbare. Quibus ergo differentijs coarguetur, deprehendeturque non similis esse aut fieri, sed similem imitari? Principio inueniendum est in similitudinem instituti atque continuationem, perperuone ipsidem gaudeat, eademq; laudet, vitamq; suam ad vnum dirigat atq; exigat exemplar, sicuti decet ingenuum amicitiae ipsidem moribus formata, consuetudinisq; amatorem. talis enim est amicus. At verò adulator, stabilem nullam cum habeat suorum morum sedem, neque certum aliquod viuendi delegerit genus sibi quod placeat, sed quod alteri, cumque alteri sese effingat atque accommodet: non simplex est aut vnus modi, sed varius ac multiplex, ex alia in aliam subinde formâ transiens: quo modo aqua defluens subinde mutatur ad formam eorum in quâ incidit. Simias aiunt capi, dum homines imitari conantes, eorum motus & saltationes adfectantur. Adulator autem alios imitando decipit atq; illicit, non eodem omnes modo. cum alijs saltat atq; cantat, alijs palestræ se & exercitationum corporis socium adiungit. quòd si incidat in studiosum aliquem venerationis, tantum non Phædræ ista inclamans sectatur,

*Exrip. Hip.
polyro.*

*Dij boni, maculosas ceruas
Insequens cupio canes incitare:*

25

neq; tamen illi quicquã cum feris rei est, ipsum venatorem in laqueos agit. quòd si adeptus est litteris ac disciplinis deditum adolescentem, totus iam in libris est, barbam ad talos vsq; demittit, pallium gestat, rerum delectum omittit, in ore sunt numeri & rectangula ac triangula Platonis. sin cum socorde aut potatore diuiteres ei sit,

*Odyss. x.
initio.*

Tum vero sapiens centones ponit Vlysses:

abijcitur pallium, tondetur barba velut infrugifera seges, caldaria ponuntur ac patera, ridetur in ambulationibus, & 35 dicteria in philosophantes iaciuntur. Ita ferunt Syracusis, cum eò venisset Plato, ac Dionysius infano philosophiæ studio exarsisset, regiam pulueris plenam fuisse ob multitudinem geometrica tractantium. postquam Plato gratia excidit, Dionysiusque philosophia valere iussa rursus se vino,

vino, regis, ibidem
venatoribus venatorem
inueniunt, statim
iam magnorum
gratie intenti
des, Atheniensium
ceram & gratiam
litas, in quibus
ac potant, rursus
10 rursus, amant
bat, eorum se man
Epaminondam
verum sunt homines
mores, suum vel
15 eadem, tectum
is equum Academ
rum adulatorum
des, qui se vultum
fuisse adhibet
10 tes eas amplex
nem videtur, au
quam con
fectu & mer vel
culi affectum
25 imagines recipi
cum, dicit: Scilicet
dem placuit. Si
gratum tibi ho
bere. Si mutatio
30 ex cura ad
inquit, cum
voti rursus
ueteres, ac
suaque quidem
35 est occidenda
Ann. ad
20 milia opus
loquente, hoc
amorem depre

vino, nugis, libidinique & intemperantiæ dedit, confertim
 vniuersos veluti à Circe aliqua trāsformatos in scitiam, ob-
 liuionem, fatuitatemq; esse amplexos. Testimonio sunt et-
 iam magnorum facta adulatorum, & eorum qui populari
 gratiæ intenti tempu. gesserunt. quorum princeps Alcibia-
 des, Athenis falsè dicta iaciendo, equos alendo, vitamq; fa-
 cetam & gratiosam agendo notus, Spartæ raso capillo, pal-
 liatus, frigidaq; lotus degebat: idem in Thracia militabat
 ac potabat, vbi ad Tisaphernem ventum est, mollicie & lu-
 xu atq; arrogantia viebatur: hocq; modo omnes demulce-
 bat, eorum se moribus studijsq; adsimilans. Talis non fuit
 Epaminondas, non Agesilaus: qui tametsi cum plurimis
 versati sunt hominibus, vrbibus, moribus, suos tamen vbiq;
 mores, suum vestitum, suam victus rationem, & dicendi, vi-
 uendiq; retinuerunt. Atq; ita Plato etiam idem fuit Syracu-
 sis qui in Academia, & Dionysio talis, qualis Dioni. Cate-
 rùm adulatoris veluti Polypi mutationes facilè deprehen-
 det, qui se ipsum simulabit variè mutari, ac vituperata qua
 fuisset adhuc vsus, vitæ ratione subito tanquam sibi placen-
 tes eas amplectatur, quas prius improbārat res, aut ratio-
 nem victus, aut genus orationis. videbit enim illum nequa-
 quam constantem aut suum esse, aut qui proprio animi af-
 fectu amet vel oderit, gaudeat vel indignetur: sed instar spe-
 culi affectuum alienorum, & vitę institutorum ac motuum
 imagines recipere. Si vituperes amicorum aliquem apud
 eum, dicet: Serò deprehendisti quis esset: mihi ne antè qui-
 dem placuit. Sin mutata sententia rursus laudes, deierabit
 gratum sibi hoc esse, & gaudere hominis gratia, fidemq; ha-
 bere, Si mutandam dices vitę esse rationem, puta à reipubli-
 cæ cura ad ocium & quietem transeundum: Iampridem,
 inquit, tumultibus & inuidia debuimus nos exonerare.
 vbi rursus videberis ei ad res gerendas & dicendum te con-
 uertere, accinet tibi: Digna te ipso cogitas: ocium enim
 suaue quidem est, sed inglorium atq; abiectum. Tali statim
 est occinendum illud,

Nunc alius subito mihi, quam paulo ante, Sideris.

Odys. m.

181.

nō mihi opus est amico mecū sese mutante & mea momēta
 sequente (hoc enim vmbra melius præstat) sed qui verum v-
 na mecum sequatur atque dijudicet. Atq; hæc vna est ratio

Aliaratio deprehendendi adulatoris. Alterum in similitudinibus *dis-*
simulatio- crimen est obseruandum, quodd verus amicus neq; imitatur
nis depre- omnia, neq; laudat facillè, sed optima duntaxat: nam, vt est
hendenda. apud Sophoclem,

Non impetus solet esse, sed amoris comes.

Nimirum enim vnà officium facere, & adiuuare in pulcra-
 rum rerum studio cupit, non peccandi aut malitiosè agen-
 di socium se præbet: nisi inuitum, sicut solet lippitudinis,
 ita vitij quoq; aut peccati quædam ob consuetudinem affi-
 ciat contagio. quemadmodum familiares aiunt Platonis ro-
 curuitatem imitatos, & balbuciem Aristotelis, & Alexandri
 regis colli inflexionem inque dicendo vocis asperitatem.
 quidam enim imprudentes morum vitæque aliquam perci-
 piunt labem. Contrà adulatori euenit quod Chamæleonti.
 Hic enim omni colori se potest similem præstare, de mto al- 15
 bo. & adulator in ijs quæ operæ precium habent similem se-
 se præbere non valens, nihil non turpe imitando exprimit.
 Sed quomodo inepti pictores pulcra representare cum ne-
 queant, rugas, verrucas, & cicatrices referunt: sic adulator
 in temperantiâ imitatur, superstitionem, iracundiam, acer- 20
 bitatè aduersum seruos, infidelitatè erga domesticos & co-
 gnatos. Est enim natura propèsus ad deteriora: ac præterea
 quàm longissimè à reprehendendo videtur abesse, si turpia
 imitetur. Suspecti enim sunt qui meliora quærunt, viden-
 turq; iniquè amicorū ferre peccata. quæ res & Dionem Dio- 25
 nysio, & Samium Philippo, & Ptolemæo Cleomenem inui-
 sum fecit atq; perdidit. Adulator dum vult esse ac videri iux-
 tà suauis ac fidelis, præ nimio amore fingit se ne vitia quidè
 improbare, vt eodè modo vbiq; affectus atq; eiusdem natu-
 ræ putetur. Itaq; neq; eorum, quæ nolentibus fortuito eue- 30
 niunt, expertes esse volunt. Sed ægrotis adulantes eodem se
 morbo teneri simulant: & visu se audituq; valere negant, si
 cū cæcutientibus aut sordidastis viuant: sicut Dionysij adu-
 latores lusciosos se fingeant, aliusq; in alium impingentes
 inter cœnandū parophides demens deturbabāt. Alij vt af- 35
 fectus magis æquent, altius penetrant, & ad arcana vq; eod-
 em se modo affectos esse fingentes procedunt. sentientes
 enim aut coniugium eius cui blandiuntur infelix esse, aut
 de liberis eum vel domesticis sinistra suspicari: ipsi quo-
 que sibi non parcant, sed de suis liberis, aut vxore, cognat-
 is,

Adulator
turpium
imitator.

tis, familiaribusve arcana quædam crimina cum luctu recensent. Similitudo enim facit vt maiore affectu conspirēt. itaq; alter quasi obsidibus iam acceptis aliquid arcani committit adulatori, ac deinceps eo vtitur, ac fidem fallere metuit. Ego verò noui qui amico suam vxorem eiiciēte, suam ipse quoque repudiauit. Sed tamen amici vxor deprehendit eum clam istam inuifere ac per internuncios cum ea agere. Quare quid rei esset adulator non habebat cognitum qui cancro magis quàm adulatori conuenire putabat lam-

10 bica hæc:

*Nihil est nisi venter corpus omne, prospicit
Partes in omnes bestia, reptat dentibus.*

Parasiti enim est hæc effigies, amici circa sartagine[m] & post prandium: vt ait Eupolis. Verum hæc in suum reiiciamus
15 orationis huius locum. Id verò commentum adulatoris in imitationibus non prætereamus, quod etiam si quid boni *Adulator* imitatur, tamen ei cui assentatur palmam relinquit. *Qui e-bona im-* enim veri sunt amici, apud eos nulla est obtrectatio, nulla *trans, fingit* inuidia: sed siue vincant rectè agendo, siue superētur, citra se non a-
20 molestiam sus deque ferunt. Adulator autem memor se v *quare,* bique secundas agere partes, similitudinem ita affectat vt semper inferior sit, primamq; laudem & palmam alteri relinquat, exceptis prauis rebus. In his enim priores sibi vendicat. ac si ille se morosum dicat, se proficitur atra bile exa-
25 gitari: si superstitiosum, se diuinitus exagitari: si amare, se insanire: si intempestiuè risisse, se risu emortuum. Contrà in bonis rebus, se ait velocem cursu, illum autem volare. se mediocriter equitare, sed quid hoc ad equitem hunc centa-
30 taurum? Ego, inquit, ad poesin nō inepto sum ingenio, ver-
sumq; condo non pessimum,

Sed mihi non datur, est posse tonare Iouis.

Simul enim & institutum eius videtur pronunciare esse egregium dum id imitatur, & vim æquari non posse, dum certare conatur succumbit. Atque hæc sunt, quibus in ad-
35 similando ab amico differt adulator. Quando autem, vt *Voluptas* docuimus, voluptas etiam vtriusq; cōmunis est, (vir enim *ab adula-* bonus nō minus delectatur amicis, quàm adulatoribus vi- *tore aliter* riosus) agedum hic quoq; discrimen constituamus. id autem erit, voluptatis ad finem relatio. Atq; hoc ita confide- *quàm ab* remus Inest in vnguento gratus odor, inest etiam in medi- *amico pa-* *ratur.*

camento. Sed hoc interest, quod illic tantum ad voluptatem refertur, neque vilius præterea rei gratia inest: hic autem ei, quod purgandi corpus, aut calefaciendi, aut carnem reparandi facultatem habet, accedit. Rursum pictores floridos colores admiscunt: sed & medicamenta sunt quædam in conspectu florido, & colore minime ingrato. at discrimen in promptu est, quod sine scilicet utilitatis differunt. Ita amicorum quoque, mutua delectationes voluptatem habent quasi efflorescentem in re aliqua pulchra & utili. aliquando etiam honesti ac virtute præditi homines iocis, conuiuiis, vino, risu, atque adeo etiam nugis inuicem veluti condimentis videntur, in quam sententiam dicta sunt hæc,

Hi se oblectabant grato sermone Socrisim. &

... neque nos tam res duelleret illa,

Quin nos colloquis oblectaremur amicis.

Adulatoris autem is finis, hoc opus est, ut subinde iocum aliquem, aut actionem, aut sermonem voluptatis gratia & ad parandam voluptatem quasi coquat atque condiat. Utque vno verbo rem totam complectar, adulator omnia putat sibi facienda esse ut delectet: verus amicus semper id agens quod debet, sæpe delectat, sæpe molestus est, non quod ita velit, sed quoniam ita usus fert. Sicut enim medicus ubi res poscit crocum nardumve adhibet, & aliquando leni lauacro alimentoque grato vititur: nonnunquam his omnis castorium iniicit,

Aut polium, tetrum latè quod tacet odorem.

aut veratrum tritum potui exhibet: quod neque hæc molestiam, neque ibi voluptatem finis loco sibi proponit, sed vtroque utilitatem eius respicit quem curat: sic & amicus alicubi laudando & gratiosè prædicando atque delectando ad honestum incitat, ut ille:

Iliad. 9,

81.

Iliad. 1. n,

2. 43.

Iliad. 11,

109.

Carum Teucre caput, populi Telamonie princeps,

Hoc calamos torqueto modo. --- & alius,

Quoniam diuini pacti obliuiscar Phrysiæ?

Rursum ubi correctione opus est, mordacem sermonem, libertatemque, curatore dignam vsurpat.

Quid frustra iulans, & præter rem Menelæ?

Aliquando etiam factum verbis adiungit. Sic Menedemus Aselepiadæ amici filium intemperatè & dissolute viuentem foribus exclusum non dignatus alloquio, in rectam viuendi

viuendi viam redegit. Et Arcesilaus Batto schola interdi-
 xit, cum is in comedia versum in Cleanthem fecisset: in-
 que gratiam tum demum recepit, cum is mutato facto
 Cleanthem placasset. Oportet enim bene merendo amicum
 offendere, non lædendo amicitia abolere: sed eo quod mor-
 det uti tamquam medicamento, quo feruetur & sanetur qui
 curatur. Itaq; amicus musici instar mutationib. ad pulcrum
 & utile accommodatis alias intendendo, alias remittendo,
 sepe quidem delectat, semper autem prodest. Sed adulator
 10 quasi vnica tantum nerui intentione idētidem solitus eam
 vocē reddere, quæ delectet & grata sit, neq; facto repugna-
 re, neq; verbo molestus esse nouit, semper cum eo cōcinit,
 eumq; affectatur cui blandiri statuit. Quemadmodum igitur
 Xenophon Agesilaum ait eorum habuisse collaudatio-
 15 nes gratas, qui & culpāre per occasionem vellet: ita eum
 amicē delectare ac gratificari censeamus, qui aliquando
 etiam molestia afficere & aduersari possit. eam verō cōsue-
 tudinem, quæ continentibus blanditiis vsa omni morsu ca-
 ret, vitii suspectam habeamus. Sitque nobis in promptu il-
 20 lud Laconis dictum, qui cū rex Charilaus laudaretur, Quis,
 inquit, iste probus sit, qui ne malis quidem acerbus est?
 Tauris ferunt asilum sub aures subire, itemque canibus ri-
 cinum. & adulator aures ambitioforum laudibus occupās
 iisque adhærens, non facili depellitur. Itaque ibi maximē
 25 iudicium est adhibendum sobrium atq; cautum, ut discer-
 namus hō: ōne laudetur an actio. Rem ipsam laudari in
 telligemus, si absentibus potius fiat quā præsentibus no-
 30 bis: si eadem ipsi volentes atque affectantes non nos mo-
 dō, sed omnes idem institutum tenentes sectentur, neque
 nunc alia, alia post agant aut dicant: & (quod maximum
 est) si nos ipsi sentiamus non duci nos pœnitudine eorum
 propter quæ laudamur, neque eorum nos pudeat, neque
 contrarium potius nos dixisse aut egisse optemus. Inter-
 num enim iudicium animi nostri laudi reclamans, eam-
 35 que non admittens, nullo affectu trahitur aut mouetur,
 neque potest ab assentante corrumpi. Sed nescio quo pa-
 cto sit ut plerique cum in calamitatibus cōsolationes non
 admittant, magisque delectentur iis qui vnā lamentantur:
 iidem si quid peccauerint aut deliquerint, pro inimico at-
 que accusatore habeant quicunque reprehensione ac vi-
 tupera-

*Appella-
tionum
abuses.*

*s. de repub.
non procul
sine.*

tuperatione mordere, & ad poenitentiā trahere cupit: lau-
dantem autem, & facinus verbis comprobantem ample-
stantur & beneuolum amicumque sibi ducant. Sed qui fa-
ctum tamen aut dictum alicuius siue seruum siue iocolum
facile laudant eique applaudunt: ij tantum in re presenti
sunt noxii. Qui autem ad ingenium ipsum laudando pene-
trant, & a moribus ad indolem pertingunt: idem ij faciunt
quod serui qui non aceruo sed semini aliquid furtim detra-
hunt. indolem enim quæ initium est ac fons vitæ degendæ
peruertunt, dum nomina virtutum vitiis imponunt. Equi- 10
de scribit Thucydides in seditionibus ac bellis nomina ho-
minum æstimatione à consueta fuisse significatione detor-
ta ad res alias. audacia enim rationis experts, habita fuit pro
fortitudine, prudēs cunctatio pro timiditate speciosa, mo-
destia pro molliciei prætextu, & callida in omnibus rebus 15
adhibita accuratio pro summa ignauia. Ita in adulationib.
quoque; obseruandum est, quod prodigalitas liberalitatis vo-
cabulo, timiditas cautionis, temeritas celeritatis, sordes
frugalitatis, amoribus deditus consuetudinis amantis & ad-
caritatem propensi, iracundus ac superbus animosi, vilis hu- 20
milisque humani titulo afficitur. Sicut & Plato alicubi ait
amatorem amasi adulatorem, simo gratiosi, aduncum ha-
benti nasum regii, nigro virilis, albo deorum filii impone-
re nomen: denique planè adulatoriè ab amatore mellei co-
loris dici pallidos verbo palloris odium minuente, & boni 25
eum consulente. Sanè deformis persuaderi sibi sinens for-
mosum se esse, aut paruus magnum, neque diu in errore eo
persistit, & damnum leue neque irreparabile accipit. Laus
autem quæ vitiis adsuafacit dum pro virtutibus habentur,
ita vt non dolori nobis sint, sed delectationi, & quæ vere- 30
cundiam peccantibus auferit: ea inquam ratio laudandi ef-
fecit, vt Dionysii & Phalaridis tyrannidem Siculi iusticiæ
ac odii in malos nomine ornarent. eadem Egyptum pes-
fundedit, mollitiè Ptolemæi ac furiosam superstitionem,
vlulatusque, & liliorum ac tympanorum impressas in cor- 35
pus notas, pietatis erga deos cultusque numinum appella-
tione velans. Eadem eodem tempore parum absuit quin
Romanorum mores corrumperet atque perderet, luxum
Antonii, & intemperantiā, & publicas profusiones pecu-
niæ voce molli actiones hilares atque humanitatis plenas
appellans,

appellans, hominis liberaliter sua potentia fortunaq; vten-
tis. Quid verò aliud Prolemæo capistrū tibicinis fistulā-
que appendit, quid Neroni scenam erexit tragicam, laruā-
que & cothurnos induit, quā adulantium laudes? an non
5 pleriq; reges dum cantillarent, Apollines, dum ebrii essent,
Bacchi, dum palestram exercebant, Hercules salutati, iisq;
gaudentes nominibus assentando ad extremā sunt adacti
turpitudinem? Quapropter maximè ubi laudat cauendum
est ab adulate. Idque non fallit adulatorem, sed callidus
10 suspicionem cauere, ubi in delicatulū aliquem agrestē ve
incidit, suilla cute crassa amictum: ibi tum quanto potest
statu adulatur. vt Struthias calcans Biantem, eiusque stu-
piderati laudationibus insultans: Alexandro rege ampliūs
bibisti, & risu ad Cyprium decolans. Ceterū elegantiores
15 adortus adulator, cum hos videt hunc locum hancq; occa-
sionem potissimum obseruare, nō rectā laudationem pro-
fert, sed longis in orbem ambagibus vsus accedit, veluti ci-
tra strepitum tacturus pecus aliquod atq; tentaturus. Mo-
dò enim aliorum quorundam de ipso pronunciatas laudes
20 refert, rhetorum exemplo aliena vsus persona: periunc-
dum, inqueas, mihi fuit in foro cum peregrinis, vel senio-
ribus colloquium, qui de te multa in bonam partem non
sine admiratione tui dixerunt. Modò leues & falsas aduer-
sus eum criminationes confingens se ex aliorum habere *Artes adu-*
25 dictis, studiosè accedit, ac interrogat, ubinā tale quippiam *laturū in-*
egisti aut dixisti? inficiantemque, vt fieri solet, iam oblata *fidiosè lau-*
ex ipsa inficiatione laudandi occasione, sic demulcet: Ego
sanè mirabar te malè dixisse familiarium alicui, qui ne ini-
micis quidem soleas: aut si tu alienis inhiasses, qui de tuo
30 adeò es liberalis iam sicut pictores lucida atque splendida
appositis vmbrosis & tenebrosis reddunt illustriora: ita
adulatores dum aduersa bonorum proscindūt maledictis,
aut traducunt atq; derident, occultè eorum quibus assen-
tantur vitia laudant atque fouent. Nam apud homines lu-
35 xu perditos, auaros, maleficos, & opes turpibus malis que
rebus consecutos, modestiam vituperant sub rusticitatis
nomine: & eos qui suis contenti facultatibus iuste viuunt,
nihil animi aut virium ad res gerendas habere criminan-
tur. si cum socordibus ocioque deditis & mediocrem in ci-
uitate stationem subterfugientibus versentur, non pudet

eos administrationem reipub. denominare alienarū rerum laboriosam tractationem: & honoris studio, sterilis gloriolæ ambitionis nomen indere. deniq; etiam rhetorica quadam adulandi arte philosophum traducunt: & inter impudicas mulierculas palmam merentur, dum vno contentas marito, eiusq; solius amantes, Veneris expertes agrestesq; vsurpant. Ea verò est summa malicia, quòd ne sibi ipsis quidem parcunt adulatores. Sicut enim luctatores corpora sua demittunt, vt alios prosternant: sic seipos illi vituperando obrepunt ad alios laudandos. Ego, inquit, in mari timidū sum mancipium, ad labores animū despondeo, infansio præ ira maledictis impetitus. verū iste nullo terretur periculo, omni caret vitio, homo est singulari ingenio, omnia fert æquo animo ac citra molestiam. Quod si quis sapere se præclare existimās, cupiensq; videri austerus & à proprio pendens iudicio, rectitudine quadam rationis subinde illud obiciat,

Iliad. n.

249.

*Nec me Tydida nimia tamen affice laude,
Nec nimium cultu. ---* non iam eadem hunc via ad-
ritur adulator, sed aliam adhibet machinam. Accedit enim eum de reb. priuatis vt pote prudentiorem, consultuius & habebā quidem, inquit, alios magis familiares, necessitate tamen cogor te interpellare. nam ad quem alium confugeremus consilio indigentes, aut cui potius credamus? auditò deinde eius responso ita discedit, vt non sententiam se, sed oraculū reportare dicat. Aut si eum peritiā affectare artium dicendi senserit, aliquid ei abs se cōpositum exhibet, orans id vt legat atq; emender. Mithridati regi, cū is rei medicæ studeret, nonnulli sociorū secandos se vrendosq; præbuerūt, factò, non verbis adulantes. testimoniū enim peritiæ eius ferre videbantur, quòd sese ipsi crederent. adeo

Multa sunt rerum diuinarum forma.

Eurip. sine Alceſtidis. Cæterum genus hoc occultatarum laudationū, quod cautionem requirit astutiore, vt redarguas, dedita opera propones consilia, argumenta, correctiones, absurda omnia. nihil enim refellens, sed omnibus annuens, atque omnia admittens, & ad singula exclamans bene ac sufficienter habere, deprehenditur liquidò

Rogasse compositio, atq; aliud scilicet,
nimirum quòd laudandi inflandi que nancisceretur occasio
nem.

nem. Porro sicut nonnulli dixerunt picturam esse mutam *Tacitè*
 poësin: sic etiam assentatio tacentem laudationem quan- *laudes.*
 dam habet. Quemadmodum enim venatores, dum non ve-
 nari se, sed iter facere, aut pascere, aut agrum colere fingunt,
 5 facilius feras latent: ita adulescentes laudando tum maxime
 penetrant, cum non laudare, sed aliud aliquid agere putan-
 tur. Qui enim accedenti sella locove decedit, aut ad sena-
 tum populumve verba faciens, ubi videri diuitem aliquem
 accedere, oratione abrupta huic suggestum & dicendi co-
 10 piam traditis tacendo melius quam si vociferaretur, prio-
 res se huic prudentiæ partes deferre ostendit. Itaque vide-
 re licet qui in auditoriis ac theatris prima sedilia occupent,
 non quod se iis dignentur, sed ut diuitibus inde assurgen-
 tes atque concedentes, adulentur. Alii in confessionibus
 15 & confessibus initium dicendi faciunt: deinde si quis po-
 tens, diues, aut nobilis contra differat, facilius tanquam
 meliori assentiuntur, suamque retractant sententiam. Qua-
 re apprimè necessarium est huiusmodi cessiones locorum
 & victoriæ arguere, non peritiæ, virtuti, ætati ve, sed diuitiis
 20 & gloriæ delatas. Etenim Apelles pictor assidenti sibi Me-
 gabryo, & de linea nescio quid umbræque volenti differere:
 Nuncne vides, aiebat, puerulos istos qui melidem terunt?
 tacenti sibi admodum iij fuerunt intenti, purpuram aurum-
 que admirantes. nunc te ridet orsum loqui de rebus iis
 25 quas non didicisti. Et Solon Cræso de felicitate perquiren-
 te, Tellum quendam obscurum Athenis hominem, Bitonem-
 que & Cleobin ipso pronunciauit feliciores. Atqui adu-
 lator reges, diuites ac magistratum gerentes, non fortuna-
 tos modò & beatos, sed & prudentia, arte, virtuteque omni-
 30 bus superiores affirmat. Iam Stoicos quidā ne audire qui-
 dē sustinent, sapienti simul diuitis, pulcri, nobilis, regis no-
 men attribuentes. adulescentes verò diuitem iuxta & orato-
 rem, & poetam, & (si velit) pictorem, tibicinemque pronun-
 ciant, & pedibus velocem, & robustum, cadentes si cum eo
 35 lucta, & à tergo eorum manentes, si cursu cerent. sicut
 Crisſon Himeræus cursu cum Alexandro certans dedita o-
 pera posterior fuit, quod & animaduersum ægrè tulit rex.
 Carneades dicebat diuitum ac regum filios nihil aliud be-
 ne ac rectè discere, quam equitare. quippe magistri in ludis
 iis assentantur, & qui colluctatur ultro se inclinat. equus
 nulla

nulla habita ratione, priuatus an princeps, pauper an diues infideat, cum qui regere non didicit, præcipitem excutit. Stultè itaq; ac fatuè Bio, qui agrū laudando putabat se redditurū fertilē ac frugiferū potius, quàm fodiēdo & colendo. Non tamen homo absurdè facit laudans, vb̄ id̄is qui laudantur est vtile. Atque ager quidem laudando non fit deterior: hominē inflant ac perdunt qui immeritò laudant. Verūm de his satis. deinceps de libertate agamus. Oportuit sanè, quemadmodum Patroclus Achillis arma cū indueret, & equos eius ad pugnam educeret, solam non ausus 10 fuit contrectare Peliadem hastam: ita adulatorem quoque dum amici insignia atque cultum sibi circumponit, solam libertatem, vt gestamen amicitiae eximium,

*Libertate
adulator
affectat.
Iliad. ω,
100.*

Grande, graue, & Validum, ---

intactam inimitatamq; relinquere. Nunc quando adulator 15 res reprehensiones metuunt quib. ob risum, pocula, dictoria ac iocos sunt obnoxii, ideoq; superciliosè adsentantur ac tetrico vultu, vituperationis aliquid & increpationis admiscentes: agetum hanc quoque partem examinemus. Puto autem sicut in Menandri comœdia falsus Hercules in 20 scenam progreditur, clauam gestans non validam, neq; robustam, sed figmentum quoddam inane ac molle: ita experientibus visum iri libertatem adulatoris laxam, & pondere vehementiaq; carentem, ac simile quippiam habentem cum cervicalibus mulierum: hæc enim cū videantur 25 capitibus reniti debere atque obfistere, multo magis cedūt iis ac subsidunt: & adulterina ista libertas inanem ostentans ac mendacem & intus vitiosam molem, sublimis atque inflata est, vt in sese concidens abripiat secū eum qui in ipsam impiegit. Nam vera & amici propria libertas peccantes ad- 30 oritur, adfertq; salutarem & tutelarem dolorem, mellis in morē: quod cū vlcerosas partes mordeat atq; expurget, cætera vtile est ac dulce. qua de libertate suo peculiari loco dicitur. Ad adulator primò quidem acerbitatē quandam aduersus eos quibus insidiatur præfert, iracundum 35 se & implacabilem gerens. nam seruis eius difficilis est, promptusq; ad insultandum peccatis domesticorum atque cognatorum: nihil eorum qui foris sunt laudare, nihil admirari, despiciere omnia, nemini ignoscere, calumniosè ad iram alios prouocare, laudem odiū in malos con-
cepti

cepti venari, ut qui volens non facile libertatem aduersus
 eos non usurparet, aut in gratiam eorum quicquam vel fa-
 ceret vel diceret. Deinde vera & graua eius cui adulator
 peccata omnia simulans se nescire, in exiguas & externas
 5 culpas grauitur ac cum contentione quadam & vehemen-
 tia inuehitur: puta si quid supellectilis male est collocatū, si
 incommodè habitat, si tonsuram, amictumve neglexit, si
 canem equumve non rectè curauit. At si parentes conte-
 10 mnit, liberos negligit, vxorem contumeliosè tractat, do-
 mesticos despectui habet, pecuniam prodigit: omnia hæc
 nihil ad se adulator pertinere putat, ad hæc mutus est, hisce-
 re nō audet, non aliter, quā si aleiptes athletam sinat ine-
 briari ac libidini indulgere, eundemque gutti olearei aut
 strigilis gratia grauitur obiurget. aut grammaticus ob ta-
 15 bellam ac stylum increpans puerum, solæcismos eius bar-
 barissimòsve dissimulet. aut si rhetor ineptus ac ridiculus de
 ipsa oratione nullum ferens iudicium, vocem culpet, incu-
 ferque grauitur quod frigida potu arteriam corrumpas: vel
 perlegere iussus miserè compositum scriptum, chartæ aspe-
 20 ritatem infestetur, & librarij impuritatem atque socordiam.
 Ita planè cū videretur Ptolemæus literis operam dare, de
 glossa aliqua, versiculo, aut historia vsque ad mediam no-
 tēm disputationes vnā traxerunt eius assecræ: neq; in tan-
 to tamen numero quisquam fuit qui eum inhiberet crude-
 25 liter agentem ac contumeliosè, atrociāque supplicia exer-
 centem. Denique adultores suam libertatem iis duntaxat
 adhibentes, quæ neque lædunt neque dolent, perinde
 faciunt ac si quis hominis a tuberculis ac fistulis laboran-
 tis crines vnguesque cultro medico defecet. Sunt alij his et-
 30 iam astutiores, qui libertatem vituperationesque ad volup-
 tatem conciliandam accommodant. Sic Agis Argiuius
 cū Alexander cuidam scurræ magna daret dona, præ in-
 uidia ac dolore exclamauit, Proh re absurdissimam. cūque
 35 iratus rex se ad eum conuertisset, & Quid ais dixisset: Fa-
 teor, inquit, indignari me ac molestè ferre quod vos loue
 genitos omnes video hominibus adulantibus ac ridiculis
 vitæ nam & Hercules Cecropibus quibuldam, & Bacchus
 Silens sese oblectauit, & tales apud te in precio esse mani-
 festum est. T. Cæsare aliquando in curiam progresso, qui-
 dam adulatorum surrexit, dixitque liberorum hominum

*Adulato-
rū libertas
lenia inu-
dit, grauis
dissimulat
delicta.*

*Libertas
ob volupta-
tem.*

liberas debere esse voces, nihilque dissimulandum aut reticendum eorū quæ prodesse. Qua oratione cū omnium attentionem excitasset, facto ei silentio, & Tiberio auscultante, Audi, inquit, Cæsar quid in te vniuersi desideremus, nemo tamen audet palam eloqui. Negligis te ipsum, corporisq; rationem tuā nō habes: sed te curis quas pro nobis geris neq; interdū neq; noctū quietē capiēdo atteris. cūq; multa id genus collegisset, Cassium aiunt Severum rhetorem dixisse, Ista hunc hominem libertas perdet. Atque hæc quidem leuiora sunt. Illa verò grauiora iam & exitiosa imprudentibus, cū contraria verorum vitia ipsis obijciuntur. Ita Himerius assentator diuiti cuidam Athenis illiberalissimo auarissimoque homini prodigalitem exprobrauit ac fœcundiam, forte inquit, vt aliquando cum liberis probè esuriret. Aut cū sumptuosus ac prodigis sordes obijciunt nimiamque parsimoniam, vt Neroni fecit T. Petronius. Vel cū principes, à quibus subditi crudeliter inhumanitèrque tractantur, deponere iubent nimiam clementiam, inpestiuamque & inutilem misericordiam. Quorum simile est, si quis cauere se & metuere vt pote calidum versutumque hominem simulet eum, qui stupidus sit & fatuus. aut inuidum ac maledicum assiduūque gaudentem reprehensionibus, fortè ad laudandum aliquem præclarum virum se conuertentem, corripiat, impugnetq; & liberalitatem hanc laudandi velut vitium ei inharens carpāt, dicens: Homines laudas nullius precij. quis enim est hic: aut quid præclari fecit dixitve? Maximè verò adulatorēs in amoribus adoriuntur suos, ignemque augent. Fratres enim cū vident dissentire, aut parentes despici, aut insolenter vxorem tractari: neque verbis castigant, neque reprehendunt, sed iras etiam amplificāt. Non enim, inquit, sentis qui sis. ipse causa es huius mali: semper enim obsequentem te ac submissum præbuisi. Verū vbi exira & obreftatione animus exarsit meretricis aut adulteræ amore, ibi cum splendida cum libertate adulator præstō est ignem igni superaddens, amorique patrociniā, & amatorem eo nomine inculans, quod multa non amatorie agat, dura multa & digna reprehensionibus faciat: occiditque illud,

Ingrate tam crebris amoris osculis.

Sic

Sic Antonio amici flagranti Ægyptiæ amore perſuaſerunt ipſum ab ea amari, duritiemque ei & ſuperbiam exprobrauerunt. Illa quidem, aiebant, tanto regno vitæque ratione beata dimiſſis amore tui perit, tua caſtra ſequens habi-

5 tu pellicis:
Sed tibi non illa mens eſt placabilis arte,
 qui negligis illam his animi moleſtiis conſiſtantem. ille
 autem reprehenſionibus his iniuſtitiaque inſimulationi-
 10 bus magis quàm laudibus gaudens, nō ſenſit eo ſe ipſo dum
 caſtigari putat peruerti. Similis eſt enim iſta libertas morſi-
 bus laſciuarum mulierum, eo qui videtur eſſe dolore exci-
 tans voluptatem ac titillans. Ac ſicuti merum, quod alio-
 qui aduerſus cicutam valet, ſi cicutæ admisceatur, facit vt
 15 reſiſti veneno planè non poſſit, ob calorem celeriter ad cor
 penetranti: ita mali cùm ſciant libertatem dicēdi magnum
 aduerſus aſſentationem eſſe præſidium, illa ipſa ad adulan-
 dum abutuntur. Quapropter ne Biantis quidem dictum vi-
 tio planè caret, qui interrogatus quodnam animalium eſ-
 ſet moleſtiſſimum, reſpondit ferorum quidem tyrannum,
 20 cicurum autem adulatorem. Verius enim dici poterat, adu-
 latorum quosdam eſſe manſuetos, qui balnea & menſas ſe-
 ſtantur. qui verò curioſitatem, calumnias, & malignitatem
 ſuam veluti polypus flagella in ipſas vſque ædes & gynæcea
 protendunt, ſæuos eſſe, feròsque & intractabiles. Vna ca-
 25 uendi tales inſidias ratio eſt, quod ſciendum atq; in prom-
 pta ſemper habendum eſt memoria, cùm animi pars vna ve-
 ritati atque honeſtati dedita rationi rectæ obtemperet, al-
 tera bruta ſit, falſi appetens, incertiſque obnoxia motibus:
 30 amicum ſemper meliori parti ſe accommodare conſilia-
 rium atque monitorem; inſtar medici ſanitatē augeatis
 atque conſeruantis, adulatorem verò bruta & cupiditati-
 bus addictæ parti ſe applicare, eamque prauis voluptatibus
 ſubmittendis ſcabere ac titillare, & à rectæ rationis obſe-
 quio auertere. Quemadmodum verò cibi quidam ſunt,
 35 qui neque ſanguini, neque ſpiritibus, neque nervis, ne-
 que medullis virium quicquam apponunt, ſed pudenda
 tantum erigunt, ventrem ſuſcitant, ac carnem generat put-
 ridam & morboſam, ſic adulatoris oratio nihil ſobriæ ac
 rationis imperio obſequēti parti adiicit. ſed cùm ſemper vel
 amoris aliquam cōciliet voluptatem, vel iram inconfultam

Odysſ. 4.

329.

Remediū.

augeat, aut ad inuidiam excitet, aut molestum inanem-
 que arrogantia fastum ingeneret, vel dolorem lamentan-
 do augeat, vel malignitatē, illiberalitatem, infidelitatē-
 ve nouis quibusdam calumniis atque præsagiis exasperet,
 meticulosamve & suspicacem reddat, non faller eos qui a
 5 nimum attendunt. semper enim sub aliquem subit animi
 affectum, eumque saginat, bubonis instar subinde morbo-
 sis & inflammatis animi motibus adnascens. Irasceris: pu-
 ni, inquit. appetis: eme. metuis: fugiamus. suspicaris: cre-
 de. Quod si circa hos motus non ita facile deprehendi pos-
 10 sit, ob vim & vehementiam rationis eum repellentis, ta-
 men in minoribus capietur facilius, eundem sese gerens.
 Nam ubi te viderit suspicari crapula aut repletionē tibi no-
 cuisse, idēque de balneo aut alimento dubium cogitare,
 amicus abstinere hortabitur & consideratē agere. adula-
 15 tor verō in balneo trahet, nouūque aliquid apponere
 iubebit, neque corpori iniuriam abstinentia facere. Idem si
 videat te ad iter, aut nauigationem, opusve aliquid obe-
 undum animo esse: ob molliem segui: dicet nullam vigere
 temporis necessitatem, ac posse idem agi re dilata, aut alio
 20 misso. Quod si pollicitus familiari alicui pecuniam mutuū
 dare aut largiri, mutes consilium, & tamen pudore ducaris:
 momentum in deteriorem partem afferet adulator, sen-
 tentiamque pro crumena confirmabit, & verecundiam ex-
 peller, parcere te iubens vt qui impensas facias magnas, mul-
 25 tisque velis sufficere. Itaque nisi nos nostræ ipsorum fallant
 cupiditates, impudentia, timiditas: non latebit nos adula-
 tor. is enim est horum identidem affectuum patronus, libe-
 réque nos vt in his modum transgrediamur monet. Ac de his
 quidem satis. Veniamus nunc ad vsus & officia. Nam in his
 30 frequenter suam & amici differentiam adulator confundit
 aut obscurat, dum se vbique impigrum atque alacrem abs-
 que vlla tergiuersatione ostentat. Etenim amici mores sic-
 ut veritatis apud Euripidem oratio, simplices sunt, sinceri-
 que, & nihil habent fictitium. Adulatoris autem reuera
 35 *Phanissis.* *Præui suapte natura, artis indigent*

Officia & quidem callidis profectō, multisque & operosis admini-
obsequia culis. iam primū in ipsis congressibus amicus sæpenume-
adulatorū rō neque compellans ipse neque compellatus, placido tan-
qualia. tūm contuitu atque reuidendo vtrō citrōque declarata
 beneuo-

beneuolentia & familiaritate præterit. adulator verò currit, persequitur, eminus manum porrigit, ac si compelleretur prius conspectus, sæpe testibus & iureiurando adhibitis se purgat. Eodem modo in actionibus amicus multa minuta negligit non percunctans curiosève perquirens omnia, neque ad quæuis sese obijciens ministeria. adulator autem in his frequens atque assiduus est & indefessus, nulli alteri locum aut spacium ministerij concedens, sed iuberi volens, ac nisi iubeatur, egrè ferens, atque adeò etiam animum de-
 10 spondens, & fortunam suam deplorans. Quæ ipsa quidem sanis argumenta sunt non verè sobriæque amicitia, sed meretriciæ ac se promptius quam oporteat ingerentis. Veruntamen est primum in promissionibus considerandum discrimen. Rectè enim maiores quoque nostri dixerunt, amici
 15 hanc esse promissionem,

Si possum prestare, & si fieri poteres est.

Adulatoris autem hanc,

Dic quodcumque velis. — nam & comici tales introducunt,

20 *Nicomache, me precor huic opponite militi.*

Peponis ego illum instar flagris emolliam,

Reddamq; mollius vel spongia caput.

Deinde amicus nemo rei gerendæ socium se præbet, nisi prius in consilium adhibitus, decori aut vtilitatis rationibus subductis institutum comprobauerit. Adulator etiam
 25 si eum ad deliberandam rem, ferendamque sententiam adsciscas, non modò gratificandi palmamque concedendi studio, sed & ne in suspicionem veniat detrectantis officium, cupiditati tuæ locum dat, eamque incitatione sua
 30 comitatur. Non enim temerè inuenias diuitem aut regem, qui hoc vsurpet:

Vitam mihi sit pauper, aut (si res ferat)

Paupere miserior, qui bene cupiens mihi,

Timore misso dicat id quod senserit.

35 nam hi quidem instar tragicorum requirunt chorum accinentium amicorum, aut theatrum applaudens. Ac tragica quidem Merope sic præcipit:

Verbis amicos quare qui non mulceant

Blandis: & assentando gratiam tuam

Captantes foribus arce non probos tuis.

Iliad. 6.

427.

Adulatorum promissiones.

Ibid. 426.

Vulgo autem contrà agunt. Qui enim nō assentantur verbis, sed repugnāt vilitatis gratia, eos auersantur. blandientes autem, malos homines & illiberales atque impostores, non intra fores duntaxat & domum, sed & ad effectus resq; arcanas admittunt. Quorum qui simpliciores sunt, tantarum rerum consultandarum negant se posse aut debere esse socios, ministerium obire & exequi decretum sui aiunt esse officij. Astutiores autem interfunt deliberationi, superciliumq; continent, vultumq; ad annuendum componunt, neque interim quicquam eloquūtur: vbi verò alter sententiam suam pronunciauit, Dij boni, inquit, paululo me anteuertisti, idem planè meditatam dicere. Sicut enim mathematici superficies aiunt & lineas neque flecti neque intendi neque moueri per se, quòd corpore careant ac intellectu modo percipiuntur: flecti autem, intendi, mouerique vnà cum corporibus, quorum sunt extremitates. ita adulatorem quoque deprehendes, semper alterius vocem, enuntiata, sensum, iramq; subsequenter. Itaque hoc quidem in genere omnino facillimum est inuestigatu discrimen. Magis tamen ipso in modo officiorum præstandorum liquet. Ab amico enim quod præstatur officium, veluti animal quoddam intus præcipuam habet vim, ad ostentationem & pompam nihil. sed sæpenumèrò sicut medicus occultè faciat, ita & amicus sua præsentia aut absentia amico prodest ignorant pro se curam geri. Talis fuit Arcesilaus, qui prætere enim alia) ægrotantis Apellis Chij paupertate cognita, reuersus ad eum drachmas vnà viginti attulit, assidensque ægroto, Hic quidem (aiebat) nihil est præterquam Empedoclis illa elementa,

Ignis, aqua, & tellus, atque ætheris ambitus almi:

sed tu etiam incommodè cubas. simulq; mouens puluinar eius, clam pecuniam subiecit, quā cum vetula, quæ ægroto ministrabat, reperisset, Appelliq; cum admiratione renunciaisset, subridens hic: Arcesilai, inquit, hoc est furtum. Et verò in philosophia locū habet illud, Nasci prolem parentum similem. Arcesilai discipulus Lacydes, vnà cum reliquis amicis in iudicio aderat Cephisocrati perpetrati publici contra ius non scriptum delicti postulato. ibi auctore anulum rei postulante, cuius argumento eum conuincere poterat, eumque Cephisocrate sensim in terram demittente, pede

*Officiorū
modus.*

pede annulum imposito texit Lacydes. absolutus aut Cephalocrates cum iudicib. gratias priuatim ageret, vnus eorum, qui (vt apparet) factum obseruauerat, Lacydi eum iussit gratiam habere, remq; gestam narrauit, cum Lacydes ipse nemini eam exposuisset. Sic etiam deos puto plerumq; occultè benefacere, cum ea sint natura, vt ipsa sua beneficentia delectentur. Adulatoris autem facta nihil habent iusti, nihil veri, nihil simplex, nihil liberale. Sudat, discurrit, clamat, vultum contrahit, vt ministerio speciem laboriosæ ac difficilis operæ conciliet: picturæ operosæ instar, cui evidentia simulacrum lasciuiuentibus coloribus, fractisq; plicis, rugis, atq; angulis paratur. Idem & narrando molestus est, dum recitat quemadmodum huius rei causa vagatus, qua sollicitudine fuerit, vt offenderit alios, tum alias lexcenas res & affectus, vt dicere possis, Non erat hoc operæ precium. Etenim omnis quæ exprobratur gratia, molestæ est & ingrata atque intolerabilis. Sed adulatorum non postmodò, sed etiam dum adhuc exhibentur officia, exprobrationem secum trahunt & pudefaciunt. Quanto rectius Spartani, qui cum indigentibus Smyrnæis cibum misissent, ijque beneficium hoc laudibus ueherent, Nihil se admiratione dignum præstitisse responderunt, qui cum vnus diei prandio sibi suisq; iumentis decreto interdixissent, subsidium hoc ipsis collegissent. Huiusmodi beneficium non liberale tantum est, sed & accipientibus eo gratius, quòd censent nō magno damno præbentium se id accipere. Porro non tantum ex importunitate in nauāda opera aut pollicendi leuitate agnosci potest adulator, sed ipsius etiam operæ honestate siue turpitudine, & ad utilitatem voluptatēve respectu. Non enim verum est quod Gorgias dixit amicū ab amico in rebus tantum iustis operam postulaturum, ipsi autem in multis etiam nō iustis rebus operam daturum. Amicus enim

Finis officij.

Vnā agere rectè, non peccare vnā solet.

itaque amicū aut ab his quæ non decent auertet potius: aut si non persuadeat, eo utetur, quod Phocion ad Antipatrum dixit, Non potes me & amico vti & adulatore, id est & amico & non amico. Adiuvandus est enim amicus in factis, non flagitiis: in consultando, non in parandis insidiis: testimonio, non fraude. Deniq; socius etiam aduersæ amico

fortuna esse, non autem maleficij debes. ut enim aliquando consilij amicis turpitudinis alicuius simus, non tamen consortes facti turpis esse velle debemus. Victi pugna ab Antipatro Lacedæmonij, cum pacis condiciones componeretur, ab eo flagitârunt, ut quæ vellet damnosa ipsis, modo nihil turpe, iniungeret. Ita amicus quoque, si sumptuosum, periculosum, aut laboriosum requiretur, officiû primum se vult hoc posci, alacritérque & nihil causatus obibit. tum duntaxat parci sibi vult, ac recusabit, cum reserit eum turpitudine coniuncta. Contra adulatorum est laboriosa ac periculosa ministeria subterfugere: & si periculi faciendi causa veluti ollam pulses, sub aliquo prætextu sonitum reddit obtusum instar rupti vasis. in turpibus atq; abiectis & inglorijs officiis abutere eo, calca: nihil indignum putabit aut contumeliosum. Simiam considera. domum ut canis custodire, ferre ut equus, arare ut bos nequit. ergo contumelias fert & seurrilitatem ac lusus, & risus instrumentum se præbet. Sic adulator cum in dicendo, consulendo, certamina obeundo præstare operam nullam queat, laborque eum & seria studia omnia destituant: ad ea quæ sub axilla geruntur, id est fœda & clandestina, impigrum sese offert. minister amoris est fidus, in meretrice adducenda accuratus, non indiligens ad diluendam de sumptu conuiuij curam, industrius in cœnis adornandis, pellicibus obsequens, iussus ferociter aduersum curatores, aut uxorem heri exemplo familia exturbare, absque misericordia verecundia obtemperat. Itaque ne hic quidem difficile est eum deprehendere. quidquid enim iusseris turpe aut indecorum, paratus est in gratiam tuam nulla in re sibi parcere. Quod si obserues quomodo erga alios sit amicos affectus, facile quantum ab amico differat intelliges. Amico enim nihil iucundius est, quam cum multis amare atque amari, in idque perpetuo dat operam, ut amicus a quamplurimis diligatur atq; colatur. amicorum enim communia esse omnia censens, nihil magis putat commune debere esse atq; ipsos amicos. At falsus ille ac spurcius & vitiosus, ut qui maximè intelligat se iniuriam facere amicitia, quam instar nominis adulterat, natura inuidus cum sit, aduersum sui similes inuidentiam exercet, certans eos seurrilitate & garrulitate superare. meliores autem metuit ac tremuit, non sanè ut qui

*Adulator
qualis er-
ga veros
amicos.*

qui pedes iuxta Lydium currū incedat, sed qui collatus aureo excocto ipse, ut ait Simonides, ne plumbum quidem sincerum habeat. Itaque ubi cum vero ac graui & solido comparatus amico impedire non potest quin leuis, adscititius, ac fallax deprehendatur: tunc eum imitatur qui gallos insectè depinxerat. is enim puerum veros gallos iubebat longissimè a tabula abigere. Ita ergo adulator veros amicos arceat, neque appropinquare finit: aut si hoc nō potest, palam quidem eos demulcet, colitq; & admiratur ut meliores: clanculum autem submittit aliquas & spargit calumnias. oculi autem sermone vlceris pruritum excitante * Quod si non statim rem perficit, memoria tamen tenet atque obseruat Medij dictum. Fuit is Medius chori adulatorum qui Alexandrum cingebat veluti princeps, & sophistarum summus in calumniandis optimis viris. iubebat autem suos audacter calumnias iacere ijsq; mordere alios: docens, tamen si mors vlcus confanaretur, tamen calumnie cicatricè mansurā. His quidem eicatricibus, aut gangrēnis potius & cancris corrosus Alexander, Callisthenem interfecit, & Parmenionem, & Philotam: Agnonibus autem, Bagois, Agelids, & Demetrijs sese tradidit affatim supplantandum, cum ab his adoraretur, vestiretur, adornareturque barbarici instar simulacri. Ita magnam assentatio habet vim, ac nimirum maximam apud eos qui maximi putantur. fidem enim & audaciam adulatori parat, quod ij & putant se optima habere, & ea volunt. Etenim sublimia loca difficilia aditu sunt insidiantibus: sed animi ratione non instructi altitudo atq; elatio à fortunæ aut natalium bonitate profecta, paruis & humilibus aditum facilimum præbet. Quapropter & initio huius commentarij monuimus, & nunc iterum hortamur, ut sui quisque amorem & arrogantiam excindat. hæc enim adulatione occupans, faciliores nos & iam præparatos externis præbet adulatoribus. Si verò Deum secuti, tenentesq; summam vnicuique in eo positam esse salutis ut Norit seipsum, *Nosse seipsum.* naturam, educationem, institutionemq; nostram examinauerimus, quibus innumeri defectus pulcritudinis, plurimū vanitatis ac vitij admixtum est in actionibus, in verbis, in animi motibus: non ita facile calcari nos ab adulatoribus patiemur. Alexander aiebat somno potissimum ac reuenera se doceri, fidem non esse habendam ijs qui ipsum deum appellabant:

pellabant: quòd his duabus in rebus seipso deterior esset, ac amplius æquo afficeretur. Et nos multa passim atq; identidem turpia, molesta, imperfecta, ac peccata nobis inesse obseruantes, sentiemus non amico nobis laudatore atq; prædicatore, sed reprehensore & liberè vitia nostra increpante opus esse. Pauci enim de multis sunt, qui liberè potius cum amicis loqui audeant, quàm gratificari. ac in illis ipsis paucis non faciliè inuenieris qui libertate uti sciat: sed ferè putat liberè se dixisse, si vituperauerint & conuiciati sint. Enim uero ut alia medicamenta, ita & libertas dicendi intempestuè usurpata absque utilitate molestiam adfert ac perturbat: facitq; idem quodammodo cum dolore, quod adulario cum voluptate. Non enim laudationes modò sed & vituperationes nocent, si alieno adhibentur tempore. atque hoc maxime adulatoribus obijcit homines, cum à nimis arduis atq; aduersis veluti in morem aquarum ad mollia & humilia delabuntur. Itaq; lenitate oportet temperatam esse libertatem, orationisque velut lumini adimenda est nimia copiarum vis: ne perturbari & dolore affecti ab omnia reprehendentibus & culpantibus ad adulatorem veluti in umbram confugiant, eoque diuertant, unde non lædantur. Omne enim vitium, Philopappe, virtute, non aduerso vitio corrigendum, in quo errant nonnulli, à nimia verecundia ad impudentiam, à rusticitate ad scurrilitatem confugientes, ac tum se longissime abesse à timiditate & mollicie putantes, cum proximi videntur proteruitati esse & ferociæ. quidam etiam impietate superstitionem, stoliditatem improba astutia amoliuntur, mores instar ligni ab vna parte in alteram incuruantes, dum rectitudinis restituendæ sunt ignari. Turpissima verò est adulationis fuga, sine utilitate molestias exhibere: omninoque rudis & imperita est ad beneuolentiam parandam consuetudinis, insuauitate ac morositate id euitare quod in amicitia illiberale habetur atque abiectum. sicut & parum ingenuum est in comœdia accusandi impunitè pro æquo iure liberè dicendi usurpare. Proinde quandoquidem turpe est gratiæ captandæ studio adulatorem fieri, turpe item vitandæ adulationis gratia, libertate dicendi immoderata amicitia ac procurationis rationem corrumpere: ac utrunque vitium fugiendum est, atque ut alijs in rebus etiam libertatis in dicendo decorum è mediocritate sumendum: ipsa

*Libertatis
in dicendo
serius & sua*

*Vitiorum
ge
quinacor
rectio.*

*Moderata
in liber
tatis in di
cendo.*

ipsa ratio videtur postulare, vt sub finem commentarij iam huius ea de re præcipiam. Ergo cùm videamus libertati dicendi complura adherere vitia: primo amorem nostri cæcum demamus, ac diligenter caueamus, ne aliquam ad nos priuatim pertinentem rem veluti læsi aut dolentes videamur exprobrare. non enim à beneuolentia, sed ab ira proficisci putant sermonem, quo quis pro seipso vitur: neq; admonitionis loco, sed vituperationis accipiunt. Est enim libertas amica res & grauitatem habet: reprehensio & amorem sui, & animi illiberalitatem aliquam arguit. Vnde fit, vt reueamur admiremurque liberè nos increpantes, vituperatoribus autem par pari referamus, eosq; cõtemnamus. sicut Agamemnon Achillem, qui tamen non vltra modum prouehi liberè dicendo videbatur, non ferens, Vlyssi acerbè increpanti, ac dicenti,

Perdite, cuiq; Etinam non iste exercitus esset

Subditus ----- concedit ac perfert, oratione cordata & profecta ab animo de repub. sollicito correptus. Hic enim cùm nihil esset priuatæ causæ, ob publicum Græciæ commodum ista utebatur libertate: Achilles sui ipsius potissimū causa videbatur esse molestus. Quin & ipse Achilles, homo nequaquam lenis aut placidi animi, sed

Difficilis, & elq; infontem culpæ paratus:

tamen Patroclum tacitus audiuit multa ipsi talia obijcientem,

Iam neq; te Peleus genuit, neq; candida mater

Est tibi, saue, Thetis: sed duræ cerula ponti

In lucem hanc, elteq; minacta saxa dederunt

Immani dotatum animo -----

Sicut enim Hyperides rhetor ab Atheniensibus postulabat, vt non tantum considerarent an acerbè diceret, sed & an iniquè esset acerbus: sic amici admonitio omnis priuari affectus animi vacua, venerabilis est & grauis, & contra quam oculos non audeas sustollere. Vbi verò eum qui liberè reprehendit constat quæ amicus in ipsum peccauit planè missa facere, alia autem eius delicta arguere, & ad se non pertinentia ob facta dictis largiter inceslere: id genus libertatis vim habet cui resisti nullo potest modo, ipsaque castigantis suauitas acerbitatē & austeritatē increpationis auget. Itaq; rectè quidē dictū est, cùm irascimur amicis aut eum ijs contend-

Primo Iliad.

Iliad. λ. 653

Iliad. π. initio.

*Platonis
egregium
factum.*

*Libertas
sine leni-
tate.*

tendimus, tunc maximè nos agere aut spectare aliquid de-
bere eorum, quæ ipsi prosint aut conveniant. nō minùs ta-
men hoc quoq; ad rationes amicitia pertinet, cū ipsi ne-
gligentius haberi aut despici videmur, vt tum amicos pro-
pter neglectos ab ijs alios liberè admoneamus. Hoc modo
egit Plato. Hic enim qua tempestate à Dionysio cōtemptui
habebatur, eratque inuisus tyranno, colloquendi cum eo
copiam petijt. eaq; impetrata, quòd tyrānus putabat Plato-
nem sui ipsius causa exposulaturum atq; verba facturū, in
stili animo in Siciliam appulisse tui lādendi causa, & tamē
occasione destitui, patererisne eum impunè hoc ferentē in-
de soluere? Nihil verò minus, ait Dionysius. inimicorū enim
non facta modò, sed & proposita odium pœnāq; meren-
tur. ergo subiecit Plato, si quis beneuolētia erga te adductus
huc se cōtulisset, cuperetq; tibi alicuius boni esse autor, ne-
que tu ei occasionem perficiendi præberes: dignum est eum
abste præteriri atq; contemni? ad hoc interrogante Diony-
sio, quisnam ille esset: Æschines, inquit Plato, est, morib. vt
quisquam alius Socratis familiarium probis, aptusq; ad ca-
stigandum verbis eos quib. cum agit. qui longo mari emen-
so vt tecum philosophicè collòqueretur, huc profectus, ne-
gligitur. Hæc ita permouerunt Dionysium, vt & Platonem
statim manu iniecta sit amplexatus, beneuolentiam homi-
nis animiq; magnitudinem admiratus: & Æschinis honestè
atq; magnificè rationem habuerit. Proximum est, vt mala
libertatis condimenta amoliamur, contumelias inquam,
risum, insectationem fallam, scurrilitatem. Quemadmodū
enim medicus carnem secans, agilitatem aliquam debet ac
mundiciem operi adhibere, gesticatoria autem & teme-
raria atque vaga mobilitate atq; ociosis agitationibus ma-
num abstinere. sic dicendi libertas dexteritatem vrbani-
tēque admittit, si elegantia grauitatem seruet: quam per-
dit omnino temeritas, leuitas, atque contumelia. Qua de
causa non ineptum est illud citharædi, neq; inelegans quo
Philippo os obthurauit dictum, disputare cum ipso de sonis
neruorum aggresso. dicebat enim, Absit verò, rex, vt eo tu
infortunij deuoluare, vt harum rerum sciētia me fias prior.
Non rectè autem Epicharmus, qui ab Hierone, cum hic fa-
miliarium quosdam necasset, paucis pōst dieb. ad cœnā in-
uitatus,

uitatus, respondit: Atqui nuper cum immolares amicos, non vocasti. Malè etiā Antiphon: qui, cum apud Dionysium quaereretur ac disputaretur quòdnam æs optimum esset, id pronunciauit omnibus præstare, ex quo Athenienses Harmodij ac Aristogitonis statuas parauissent. Id genus dicta acerbiter habent inuilem, & scurrilitatem iocumq; non delectantem, sed incontinentium est, odium malicia ac contumelia permixtum gerentium, quo vrentes sibi ipsis exitiū constant, saltantes (quod in prouerbio est) circum puteum.

10 Nam & Antiphontem interfecit Dionysius: & Timagenes amicitia Cæsaris excidit, cum nulla vnquam libera voce vusus, in conuiuijs interq; deambulandum identidem nullius seriae rei gratia, sed

Vt foret Unde corona cachinnum tollere posset,

Iliad. g.

15 cōiucia sub amicitia iaceret prætextu. Etenim & comici 215. theatris multa odiosa atq; ciuili ratione deprompta protulerunt. sed ridicula ijs & scurrilia admixta veluti cibis intritum vitiosum, effecere, inutilis ut esset & inanis libertas: ac propterea actores in crimen malignitatis atq; impuritatis

20 inciderunt. Proinde licet ioco & rilu aduersum amicos etiā utcumq; uti: sed libertas in dicendo seria debet esse ac modesta: & si graue sit argumentum, affectu etiam, gestu, ac contentione vocis orationi autoritas mouendiq; vis concilianda est. Occasionis autem neglectio cum alijs omnib. in re-

25 bus est damnoſa, tum vtilitatem præcipuè libertatis perdit. Satis verò liquet inter pocula & apud ebrios ea abstinendū *vbi absti-*

esse. Nubem quippe serenitati inducit, qui inter iocos & hi- *nendum li-*

laritates orationem mouet quæ supercilium attollat, & se- *bertate o-*

ueritatem vultus inducat, quasi aduersans Lydio deo, qui, ut *ris.*

30 ait Pindarus, funem molestarum soluit curarum. Sed & magno cum periculo importunitas vsurpatur. Sunt enim animi ob vinum ad iram præcipientes, & sæpe ebrietas libertatem in inimicitiam conuertit. Omnino autem neque generosi, neque audacis, sed timidi est libertate apud sobrios abstinere,

35 re, in mensa latrare, sicut solent ignaui canes. Itaq; hac de re nihil attinet prolixius disserere. Iam cum multi amicos rebus secundis vrentes neque velint neque audeant castigare, sed planè inaccessam admonitioni prosperitatem putent: eisdem verò in calamitatem aliquam prolapsos adorian-

tur atq; calcent fractos iam & humiles, & in eos torrentis instar

instar præter naturam aucti inuehantur, abundè libertatis aduersus eos promentes, lætiq; mutatione hac fruatur, cum ipsi antè imbecilli, isti superbi fuissent. ex vsu est hac quoq; de re verba facere, & Euripidi dicenti

Cum res secunda sunt, quid amicis est opus?

Rebus secundis libertas, non aduersis adhibenda.

respondere, Maximè amicis libero ore loquentibus opus esse ei cui fortuna est prospera, qui nimios retundant spiritus. Pauci enim sunt qui non successibus latis insoleant: pleriq; indigent aliorum externis consilijs, rationibusq; fortis eos deprimant. à fortuna inflatos & æstuant. vbi fortuna in aduersam mutata fastu exiit, ipsæ calamitates in se habent quod penitentiā inducat & castiget. Itaq; afflictis rebus nullus est vsus liberarum amici vocum, aut molesti ac mordacis sermonis: sed reuera in his mutationibus

Faciem intueri dulce est hominis beneuoli,

consolantis atque animum addentis: quomodo Xenophon ait præliantes aut alijs in periculis constitutos milites viso Clearchi placido ac benigno vultu animosiores fuisse reditos. At qui libertatem dicendi morsumq; homini infortunio icto adhibet, perinde agit ac qui oculo conturbato ac inflammato medicamentum iniecit quod visum acuat: nam neq; sanat aut quicquam de dolore deminuit, & iram dolori addit, exasperatq; ægrum animum. Et quidem rectè valenti amico molestus non est, neq; planè agrestis videtur, reprehendens nimium eius veneræ rei ac vini vsu, ignauiam, adiduum in gymnasijs & balneis obuersationem, & repletiones corporis intempestiuas egrotus tolerare non potest, sed ipso morbo molestius ipsi est audire. Hæc tibi enenerunt ex intemperantia & mollicie, ex vsu ciborum & mulierum. ô, dicet, te hominem intempestiuum: ego testamentum con- do, castorum mihi aut scammoniæ præparant medici: tu me verbis castigas & philosopharis. Eodem modo res quoque aduersa fortuna laborantium non libertatem, non sententiarum recitationem requirunt, sed æquanimi- tatem & auxilium. Nam & nutrices puerulis cadentibus, non accurrunt vt maledictis incessant, sed erigunt, abluunt, sedant: postea tandem obiurgant atq; castigant. Demetrium ferunt Phaleream, cum patria exulans apud Thebas obscuram humilemque vitam ageret, accedente Cratete non nihil cepisse molestiæ, Cynica eum erga se libertate asperisq; vsurum sermonibus

monibus opinantem. Sed cum Crates comiter ipsum allocutus de exilio differuisset, docuissetq; illi nihil mali, aut quod deberet ferre iniquius accidisse, negocijs liberato periculosis atq; lubricis: horratuſq; eſſet vt in ſeipſo animique affectione ſui omnem collocaret ſiduciam. ibi tum Deme-
trium moleſtia abiecta, animoq; recepto amicis dixiſſe: Pi-
get verò me actionum iſtarum atq; occupationum, quarum
culpa tantum virum non licuit videre.

Quippe agrum animum vox comis amicorum iuuat.

10 *Stultio nimis debetur caſtigatio.*

Atq; hi ſunt mores ingenuorum amicorum. Degeneres & ab-
iecti fortuna fauente adulatores, ſicut Demotheſenes aiebat
rupturas & conuulſas partes tum demum moueri cum cor-
pori malum aliquod accidit, ipſi quoq; mutationib. inhæ-
reſcunt, quaſi fruenteſ ijs & ſeſe oblectanteſ. Etenim ſi qua
opus eſt commonefactione ijs in aduerſitatibus, in quaſ ſe
ipſum aliquis conſilij ſui prauitate coniecit, ſufficit hoc:

Hoc equidem ſine mente mea, qui pluriſima dixi

Ilia. l. 108.

Diſſuadens tibi rem. ---

- 20 Vbi ergo, diceſ, vehemens debet eſſe amicus, & liberè incre- *Libera So-*
pationis vigore vti? vbi inquam inhiſcus eſt ad volupta- *ces ſibi G-*
tem, irā, contumeliāve factus impetus, aut auaricia excu- *ſurpanda.*
tienda habitusve animi alius ſtultus oppugnandus. Sic libe-
rè Solon Cræſum monuit, inſtabili rerum proſperitate cor-
ruptum ac luxuriantem, Finem reſpicere iubens. Ita Socra-
tes Alcibiadē repreſſit, conuiſtoq; vitij veras extorſit lacru-
mas, ac cor inuertit. Talia ſunt Cyri ad Cyaxarem, Platonis *Epist. 4.*
ad Dionem, cum eum ſplendentem ſumma gloria, & ora om-
nium hominum in ſe ob pulcritudinem facinorum con-
uerſa habētem cauere ſibi iuſſit, & metuere ab eo vitio, quo
ſibi ſoli placere aliorum ſpretis iudicijs homineſ ſolent,
quod ei vitio adſideat ſolitudo. Scripſit ad eundem Speuſip-
pus, Non debere eum altos ducere ſpiritus propterea quod
multus de ipſo ſermo eſſet apud pueros & mulierculas: ſed
dare operam, vt ſanctimonia, iuſticiāque & optimis legi-
bus ornata Sicilia, gloriā Academia conciliet. Euſtus
contra & Eulæus Perſei ſocij, cum rebus vtenti ſecūdis per-
petuū aſſentari eſſent, & omnia eiꝯ momenta inſequen-
do comitati, apud Pydnā prælio cū Romanis cōgreſſum
atque victum adorti acerbè obiurgauerunt, & ſingula eiꝯ
pecca-

peccata ac delicta commemorantes exprobrauerunt, tantisper donec dolore iraq; exagitatus utrunq; pugione occidit. Definitum hoc modo esto, quæ sit in vniuersum liberè dicendi occasio. Interim omittendæ hæc non sunt amico fideli, sed arripiendæ quas ipsi amici sæpe præbēt occasiones. Aliquando enim interrogatio, narratio, similitum rei laudatio aut vituperatio, ansam libertati exhibet. Hoc modo Demaratus Corintho in Macedoniam cum venisset sub id tempus, quo cum vxore & filio Philippus dissidebat, amicè a Philippo exceptus, interrogatusq; quomodo Græcis inter se cōueniret, dicitur (vt erat ei beneuolus atq; familiaris) respondisse: scilicet verò Philippe, rectum est te inquirere de concordia Atheniensiū & Peloponnesiorum, qui familiam tuam pateris tanta seditione & dissensione laborare? Rectè etiam Diogenes, qui in castra Philippi in bellū contra Græcos proficiscens cum venisset, essetq; ad regem adductus, & non agnitus interrogaretur ab eo, nūquam explorator esset: Omnino, inquit, lum tuæ, Philippe, stultitiæ atque amentitiæ explorator, qui nulla necessitate urgente de regno & corpore tuo venis vna hora fortunæ aleam subiturus atq; hoc quidem videri potest dictum vehementius. Alius modus est castigandi verbis, cum ob delicta sua aliorum maledictis impetiri animos ponunt ac submissiores fiunt. eoque accuratè vtetur scitus atque elegans amicus, obrectatores depellens atq; refellens, priuatim autem amicum compellans atq; monēs, vt si nullam aliam ob rem, saltem ea de causa viuat cautius, ne ferociendi materiam inimicis præbeat. quo enim ore ijs respondebis, inquiet, si vltro ipsis ea porrigis, ob quæ malè audias? hoc pacto offensæ conuiatori, vtilitas monitori adscribitur. Alij venustiore vtentes ratione, alijs obiurgandis, suos, quos in eodem quod illis obijciunt, esse sciunt vitio, castigant. Ammonius magister noster in cōuentu vespertino, cum animaduertisset discipulorum aliquos vfos esse prandio nō simplici, puerum suum a liberio verberari iussit, causatus eum absque aceto prandere nō posse: similq; in nos respexit, ita vt obiurgatio reos retigerit. Ad hæc cauendum est, ne coram multis libertate aduersus amicum vtamur. tenendumq; illud Platonis. Cum enim Socrates in conuiuio disputans quendam familiarium acrius incesse, Platoni dicenti, Nōne præstabat hæc priuatim

Sub aliena persona castigare.

Obiurgationes priuatim fieri debere.

Adulterium loquere potest
in me mouit ijs i
thagora, cui operam
aliquis, huiusmodi
thagoram nunc
Oportet tanquam
nem & sanam
tationis huius
Non enim
10 peccatis, tanquam
ut in theatro
condamnetur
quædam
dum tamen est
11 Non enim quod
genum agere
tam multa
urgitur, ita
nerent, primum
10 tubus ita
cum peccatum
aboleatur vitium
dè tractant
Admirationem
11 Minime autem
coram liberis
scipulos magis
vult agere
laus in prelio
30 tam doctus
iurgatione
bus eam
eum hunc
ansam adu
31 cum indi
tiones ac
monendus
ijciendæ ita
misi, vtque
explicat, quod

uatim loquitur respondit, Et tu nonne rectius de hoc ipso scot
 fim me monuisses? Ferunt adolescentulum quandam à Py-
 thagora, cui operam dabat, multis præsentibus compellatū
 alperius, suspendio vitam finisse, atque ab eo tempore Py-
 5 thagoram nunquam alio præsente quenquam corripuisse.
 Oporteret tanquam morbi turpis, ita peccati etiam detectio-
 nem & sanationem occultam esse, nihil pompæ, nihil osten-
 tationis habentem, neq; testes spectatoresq; adducentem.
 Non enim amici est, sed rabulæ, in alienis gloriam quærere
 10 peccatis, venditantem se ostentatione sua præsentibus. sic-
 ut in theatris medici manibus gestulantur, ut suæ operæ
 conductores, sibi parent. Porro absque etiam sit contumelia
 (quæ sanè abesse ab omnibus debet remedijs) consideran-
 dum tamen est quam sint pertinacia atq; contumacia vitia.
 15 Non enim quod est apud Euripidem, amor duntaxat casti-
 gatus magis premit, sed quoduis omnino vitium si quis co-
 ram multis liberius reprehendat, impudentiam induit. Sic-
 ut igitur Plato senes, ut verecundiam adolescentibus inge-
 nerent, primum ipsos vult verecundè versari cum adolescen-
 20 tibus: ita verecunda amici libertas maximè pudore afficit: &
 cum peccantem sensim canteq; adormur, subruitur atque
 aboletur vitium, dum verecundia occupatur is què verecun-
 dè tractauimus. Quare per commodè vsurpatur illud,

Admoro capite, ut reliqui exaudire nequeant.

Od. a. 157.

25 Minimè autem conuenit vxore audiente maritum, patrem
 coram liberis suis, amatorem præsente amasio, aut apud di-
 scipulos magistratum obiurgare. nā præ ira ac dolore trans-
 uersi aguntur, qui coram ijs reprehenduntur, apud quos vo-
 lunt in precio & existimatione proba esse. Ac nisi fallor, nō
 30 tam ebrietas fecit quod ita grauiter commotus Cleiti obi-
 iurgatione fuit Alexander, quam quoddam multis coram testi-
 bus eam vsurpauit. Aristomenes etiam Ptolemæi præceptor,
 cum hunc in legatione audienda dormitantem excitasset,
 ansam adulatoribus præbuit, simulantibus se legis causā fa-
 35 ctum indignè ferre, ac dicentibus ei: si post tantas defatiga-
 tiones ac vigilas somnus tibi obreperet, priuatim eras ad-
 monendus, non manus tibi tot hominibus præsentibus in-
 iiciendæ. ita Ptolemæus Aristomeni calicem veneno plenū
 misit, ut què biberet adegit. Cleoni etiam Aristophanes hoc
 exprobrat, quod

Malè civitati diceret audientibus

Cor. àm peregrinis, --- Atheniensesque irritaret.

Offensio. Itaq; inter alia magnopere cauenda est ostentatio, & popularis applausus captatio. sed cum libertate dicendi volumus uti, faciendum est hoc vtiliter atque ad sanandum vitium aliquod accommodatè. & quod Corinthij non malè, ut est apud Thucydidem, de seipsis dixerunt, dignos se esse qui alios vituperent, id in promptu habere debent, qui libertate dicendi volunt uti. Lylandrum perhibent Megarensi cuidam, cum is inter socios pro Græcia liberius diceret, respon-
disse, sermones eius civitate opus habere. Sed profectò libertas dicentis morum probitate ut commendetur requirit: idque rectissime objicitur alios monentibus atque castigantibus. Nam Plato suæ se vitæ exemplo dicebat corrigere Speusippum. sicut & Polemonem Xenocrates conspiciens tantummodò in schola, & ipsum intuitus, ad aliud vitæ genus traduxit. Homini autem qui levis sit, & moribus pravis, si liberè obloqui alij conetur, licebit semper occinere illud,

Alijs modestur, ipse sibi scribus scatens.

20

Cōmunicatio culpa. Veruntamen quandoquidem sæpe res ipsa nos adigit eò ut alios castigemus dictis, quamvis vitio ipsi non carentes: id hoc modo faciemus commodissimè, si quam objicimus culpam, in ea nos quoq; ipsos esse quovis modo fateamur. quo sensu dictum est hoc:

25

Iliad. λ. 313 Cur nos Virtutis Tydida obliuio cepit?

& illud:

Iliad. θ. Nunc non arcendis vel solius Hectoris armis

234.

Sufficimus? --- Et Socrates ita paulatim adolescentes

redarguit, seipsum quoq; non vacare in scitia simulans, sed unà cum illis se debere virtuti operam dare & verum quærere profitens. Benevolentiam enim autoritatēq; sibi parat, qui cum eadem in culpa esse, tum amicos eodē quo seipsum modo corrigere videntur. Atqui alteri detrahens seipsum iacet, quasi sincerum & vitij expertem, nisi vel ætate multo sit grauior, vel ob virtutem nota sit autoritate atque gloria, pro molesto importunoque habetur, & nihil adfert utilitatis. Non ergo abs re Phoenix sua ipsius delicta protulit, qui per iram interficere patrem voluerit, mōxque mutauerit sententiam,

Ne pa-

*Ne patris (inquit) occisor Gracos ego dicier inter
Perferrem. ne Achillem obiurgans, arrogare sibi vi-*

*Ilia. 3. post
versum*

deretur nihil se per iram peccasse. Penetrant autē huiusmo-
di admonitiones blandē, faciliūsq; concedimus ijs qui eo-
dem modo lapsi, quā qui despiciere nos videntur. Quoniā
autem neque lumen clarum inflammato oculo debet obij-
ci, neque affectu cōcitatus animus libertatem admittit ob-
iurgationēque meram, inter vtilissima adiumenta est ad-
mixtio laudis modicæ, vt in his:

457. deest

- 10 *Vos Verò turpe est forti desistere pugna,
Argolicas inter primos & virtute cohortes.
Haude quidem certare viro lubeat mihi, bellum
Qui fugiat timidus: grauius succenso & vobis.*

Ilia. v. 116.

Et illud:

- 15 *Pandare, qui nulli es nostrorum laude secundus,
Arcus & tuius est, & volucres & suntq; sagittæ?*

Ilia. v. 171.

Sed & huiusmodi vehementer reuocant in peius sublaben-
tes.

Vbi Oedipus nunc est, & clara aenigmata? &

- 20 *Tam multa passus scine loquitur Hercules?*

Non enim modò excitat reprehensionis asperitas vim ha-
bens imperiosam, sed & sui ipsius æmulationem ingenerat,
& recordatio bonorum suorum verecundiam increpato in-
cutit, præclare facta sua sibi ad imitandum proponenti. Si

- 25 *verò alios cum eo compares, vt æquales, ciues, cognatos:
pertinacia vitij indignatur atq; exasperat. & sepe hoc modo
increpati stomacho moto occlament: quin tu ergo me mis-
sum facis, adq; illos me præstantiores abis? Cauendum est
ergo dum liberè aliquem inculamus ne alios laudemus: nisi*

- 30 *fortassis eorum parentes, vt Agamemno:*

Non equidem similem natum genuit sibi Tydeus.

Ilia. v. 300

& Vlysses in Scyrijs:

Illustre generis lumen dedecorans tui

Proles parentis Grauium præstantissimi

- 35 *Lanificium tractas? ---*

Minimè autem cōuenit castigationem castigatione, libera-
tatem libertate vicissim compērare. facillime enim hinc dif-
cordiæ exardescunt, omninoq; concertatio hæc non libera-
tatem vicissim vsurpantis, sed eam non sustinentis videri
potest. Præstat itaque ferre amicum obiurgantem. qui si

*Certamen
libertatis.*

*Libertatis
vires in
magnis
rebus.*

ipse postmodò peccet, ac opus habeat castigatione: hoc ipse
libertari dicendi libertatem iam quandam parauerit. com-
monefactus enim absq; offensæ obiectione, quòd ipse quo-
que non negligere amicos delinquentes, sed arguere soleat
atque docere, facilius concedet, & correctionem admittet, s
quam sentiat beneuolentiæ & gratiæ esse, non reprehensio-
nis aut iræ compensationem. Potrò sicut Thucydides ait,
qui ob rem maximam subit inuidiâ, eum rectum sequi con-
siliū: ita & amicus debet molestiam castigandi in magnis
modò rebus, & in quibus plurimum est situm momenti, in 10
se recipere. si enim omnibus in rebus difficilem se præbeat,
ac cum familiaribus pædagogi potiùs quàm amici more a-
gat, admonitiones eius in summis rebus hebetes erūt & in-
efficaces: cum medici instar libertatem acre medicamentum
aut amarum quidem, sed necessarium & preciosum in mul- 15
ta minuta & non necessaria inutiliter absumperit. Ipse igitur
summo studio cauebit ne cōtinentibus vtatur querelis.
socio autem in omnia curiosè etiam minima inquirente &
calumniatè, ansam ipse habebit maiora eius peccata repre-
hendendi. Philotimus medicus, cum quidam pure circa ie- 20
cur laborans, ei digitum exulceratum cōmonstrasset: Heus,
inquit, non tibi cum reducta est negotium. Sic & occasio
dabitur, cum amico parua quædam & nullius momenti cul-
panti, iocos puta, cōiuiua, nugas, dicere possimus: Ille verò
scortum ableget, aut sinè aleæ imponat, alijs in rebus quan- 25
tius nobis erit precij. Qui enim veniam minutorum impe-
trat, non illibenter de maioribus liberè dicendi facultatem
amico concedit. qui vbiq; incumbit, semper odiosus ac mo-
lestus, omnia cognoscens, omnia curiosè percurans, is 30
neq; liberis tolerabilis est, neq; fratribus, imò ne serui qui-
dem ferre eum possunt. Ceterum quoniam neq; senectuti,
vt est apud Euripidem, neq; amicorum stultitiæ omnia ad-
sunt mala: debemus non delicta modò amicorū, sed & rectè
facta obseruare, ac sanè initio alacriter collaudare. & sicut
ferum priùs vi ignis laxatum atq; emollitū, deinde frigidæ 35
immissum densatur ac duriciè consequitur: ita amicis, post-
quam laus eorum animos calefecit atq; relaxauit, paulatim
quasi tincturæ loco adhibenda est libertas reprehensionum.
Offeret enim se occasio, vbi dicere poteris: Hæcine cum il-
lis comparari dignum est? Viden' quos fructus honestum
referat?

*Laus liber-
tatis mi-
scenda.*

Ad v
referat: hanc a
adhac re natura
amandanda
In mentem p
Vt enim huma
depellere, qu
rus & deniq
ratione vt g
quam facit v
10 & multa v
cidè & num
raq; neq; arg
di suppositas
rus enog
15 re omnia tol
Infelix
sic eum Par
vocat, nō fug
Sed re mag
10 Morib
humanus en
cisti, inhone
gnorasti: i
tri, & Fuge
35 licet corrum
dum compar
pauit. Cum e
lere, aut viol
uere, aut
30 rem p
mus. Ita ap
eum cen
Tunc
rursum que
35 suis nauib
Non me la
Sed Hector
Sic ergo a
temperat
guicum f

referat? hæc abs te poscimus amici; hæc sunt conuenientia, ad hæc te natura formauit: illa verò alia repudianda sunt, & amandanda

In montem, rapidas aut obstreperi maris undas.

- 5 Vt enim humanus medicus somno aut victu mallet morbū depellere, quàm castorio aut scammonio: ita & amicus verus & benignus pater & magister laude magis quàm vituperatione vti gaudet ad morum emendationem, neque quicquam facit vt liberæ correctiones tam & parum molestiæ, 10 & multū utilitatis secum trahant, quàm cum eē sine ira placidē & animo beneuolō peccantibus accommodantur. Itaque neq; arguendi sunt acerbē qui inficiantur, neq; purgandi sui potestas adimenda: sed in argumentis honesti prætextus excogitādis vtrunque adiuuandi sunt, & causā deterioris 15 re omīssa tolerabiliores suggerendæ. Ita Hector:

Infelix, animo tantas male tu geris iras.

Ilia. 3. 326

sic enim Paridem alloquitur, & eius digressum ē prælio irā vocat, nō fugam aut timiditatem. Et Agamemnoni Nestor:

Sed te magnanimi inuit concedere cordis

Ilia. 1. 109.

- 20 *Moribus. ---*

- humanius enim hoc nimirum dictum est, quàm Iniuriā fecisti, inhonestē egisti. & lenius est, Non percepisti, quàm Ignorasti: Noli certare cum fratre, quàm Noli inuidere fratri, & Fuge mulierem quæ te corrumpit, quàm Desine mulierem 25 corrumpere. Hunc enim modum libertas ad sanandum comparata requirit: diuersum ea, quæ in agendo occupatur. Cum enim oportebit peccatum ab incepto depellere, aut violentum animi imperum in diuersam partem auertere, aut ad res pulcras animo languentem incitare: tum 30 rem præsentem ad causas indecoras ac absurdas transferemus. Ita apud Sophoclem Vlysses Achillem instigans, negat eum cœnæ gratia irasci: sed (inquit)

Troie times iam conspiciat moenia.

Duplex libertas.

- rursumque hæc admodum iniquē ferente Achille, & se cum 35 suis nauibus abiturum dicente, ait:

Non me latet quid fugias: non opprobria,

Sed Hector est propinquus, hunc non sustines.

Sic ergo animolum & fortem opinione obiecta timiditatis, temperantem & modestum intemperantiæ, liberale & magnificum sordium & auaritiæ terrentes, ad honesta excita-

mus, & à turpibus depellimus, & ubi remedio mali locus nō est relictus, ibi mediocres nos gerimus, inq; libertate dicendi plus miserationis ac mœsticiæ quàm reprehensionis adhibemus: in puniendis autem delictis, & oppugnandis animi prauis motibus vehementes, inexorabiles, addidūq; sumus. hæc enim occasio beneuolentiæ nihil blandientis, genuinæque libertatis indiget.

Alioquin vituperatione factorum videmus etiam inimicos vti. Et Diogenes dicebat eum qui saluus esse deberet, amicis bonis aut infensissimis inimicis opus habere: illi enim docent, hi reprehendunt. Præstat verò cōsulentibus obtemperantem vitare peccata, quàm commissā culpā pœnitētiā ob maledicta affici. Atq; hanc ipsam ob rem tanto accuratior cum artificio adhibenda est libertas dicendi, quanto ea maximum est & validissimum in amicitia medicamentū, 15 occasiois felicem cōiunctionem & temperiem moderatam requirens. Quia igitur, vt docuimus, libertas dicendi sapenumero molesta ei est, ad quem sanandum adhibetur, imitari debemus medicos. Neq; enim illi ubi sectionem adhibuerunt, partem affectam in dolore relinquunt, sed hunc 20 placidè rigando ac perfundendo amoluntur: nec qui ciuili ter verbis obiurgant, acerbitate & morsu orationis defuncti aufugiant, sed alijs colloquijs, sermonib; q; lenibus demulceant ac recreent. quemadmodū lapidæ statuas asperè excisas læuigant atque poliunt. Ictus autem aliquis libera oratione & compunctus, si relinquatur asper animo que 25 ob iram turgente & æstuante, in posterum ad æquanimitatem reuocari ac consolando deliniri vix potest. Quare hoc inter præcipua obseruandū est, ne verbis amicum castigantes, colloquium verbis molestiam afferentibus & irritantibus abruptes discedamus. 30

*Lenia post
libertate
adhibenda.*

PLUTARCHI LIBELLVS, QVOMODO quis suos in virtute paranda sentire possit profectus.

Poteritne aliqua, Sossi Senecio, ratione conscius sibi 35 quispiam suorum esse ad virtutem profectum, si nullam ij de stulticia faciunt deminutionem, sed vitium æquali semper pondere appensum
Plumbi instar est, deorsum quo rete trahitur?

Certe

Certe enim
aut melius
rum rerum de
ret. neque me
cunque remi
re efficiat, v
ret, ante qua
habitus ineq
fectus nullus
10 quam in tr
cto momento
animum adie
sentionem vll
tis animo lug
15 sectoque nō
Non enim ali
rima vitioru
riorem pœn
non tempor
20 mul exuerit
pios implic
tiones, quib
quis etiam do
bigitico qu
25 alijs, alijs d
viam sensim
ritas & mag
rat deterru
accideret
30 sapiens, di
sturas ita
Insom
Isne igit
& prudens
35 de videtur
liere fieret
sentiat ali
tinentes for
temporis e
tus Enimu

Certè enim neque in discenda Grammatica se proficere aut musica intelligit, qui nullam partem ignorantie istarum rerum deponat, sed eadem semper in inscitia perseueret. neque medicina agrotò, quæ eum nihil alleuet, aut vt-
 5 cunq; remittente ac concedente morbo leuiusculè habere efficiat, vllum sensum mutatæ in melius valetudinis afferet, antè quàm corpore pristina sanitati reddito contrarius habitus integer morbo successerit. Sanè vt his in rebus profectus nullus est, si inter proficiendum pondere vitij tan-
 10 quam in trutina diminuto, rursus in diuersam partem facto momento mutatio lateat. ita etiam his qui philosophiæ animum adiecerunt, nullum profectum, neque profectus sensationem vllam tribui permittemus, si nulla pars stoliditatis animo fugatur atque expurgatur, sed donec summo per-
 15 fectòque is bono potiatur, meris vitij interim occupatur. Non enim aliquis sapiens fieri potest, quâta esse potest maxima vitiositate in virtutis habitum omni accessione superiore puncto temporis mutata: quam (dico) vitiositatem non temporis aliquo spacio abiecerit, sed subito totam si-
 20 mul exuerit. Nosti verò hoc qui fieri affirmant, quantis seipsos implicent molestijs, ac quàm difficiles agerent quaestiones, quânam fiat ratio, quòd non animaduertit aliquis etiam num sapientem se factum, sed ignorat atq; ambigit: eo quòd longo temporis decursu paulatim addendis
 25 alijs, alijs detrahendis ad virtutem progressus fecit, & quasi viam sensim carpendo, ad virtutem peruenit. Quod si celeritas & magnitudo mutationis tantâ esset, vt qui manè fuerat deterrimus, vespere redderetur optimus: aut ea sic alicui accideret, vt cum obdormiisset vitiosus, expergisceretur
 30 sapiens, dimissasque ex animo hesternas fatuitates & imposturas ita compelleret,

Insomnia & aualet, nihil eratis:

isne ignoraret tanto se à seipso discrimine fuisse mutatum, & prudentiam subito ac cōfertim elucentem? Mihi qui-
 35 dè videtur facilius homo, si instar Cæci ex voto vir de muliere fieret, transformationem sui ignoraturus: quàm vt nō sentiat aliquis mutationem sui, è timido, stulto, atq; incontinente fortis, prudens temperansq; redactus, momentòq; temporis è belluina in diuinam viuendi rationem translat-
 40 us. Enimverò rectè dictum est,

Applicandus lapis amussis, non ad lapidem amussis est.

Stoicorum At Stoici nō sua rebus accommodantes decreta, sed res ad decreta cū creta sua, cum quib. consentire eas natura non fuit, detorqueſtes, multis difficultatib. philosophiā impleuerunt. quarum maxima est, qua homines, solo perfecto excepto, vni omnes vitio statuūt subiecti, ex qua ænigma illud enatum est, quod Procopē ipsi Græcē, nos Latine puto Profectum dicimus. qui profectus cum ab extrema demētia exiguo distet interuallo, eius beneficio ab omnibus expeditos animi perturbationib. ac morbis, non minū miseram vitā degentes ijs relinquit, qui nullo summorum malorum sunt liberati. Atq; hi quidem seipſos repellunt. qui cum in scholis iniustitiam Aristidæ & Phalaridis exæquent, meiūmq; Brasi-dæ timori Dolonis parem dicāt, neq; quicquam inter Meliti ac Platonis animi errorem differre: in vita & actionibus fugientes illos vt implacabiles, his vt magni precij hominibus maximis in rebus vtuntur atq; fidunt. Nos autem cū in omni vitiorum genere, maximē autē in ordinato ac confuso animi statu, gradus quosdam quantitatis inesse videamus, (vnde etiam discriminē est profectuum, prauitate instar vmbre dilabente, dum ratio animum sensim illustrat atque expurgat) non putamus mutationis sensum, ratione nulla assumari, (quomodo qui ex profundo subito attolluntur, morā motus supputare nequeūt) sed rationes eius iniri posse de quib. hoc primū cōsideremus. Quemadmodum qui datis velis vastum pelagus nauigāt, comparata temporis ratione cum robore venti, colligunt quantū confecerint spacium. sic & philosophia profectuum suorum rationem ex assidua progressuum continuatione ratiocinari potest: quæ non multus institutionibus, ac rursus impetibus ac incitationibus in medio factis, sed planē æquabilitérq; ad vltiora semper absq; offensa vsu rationis ac doctrinæ progreditur. Quod enim dictum est,

Nam si vel paruum pergas superaddere paruo,

Idq; frequenter agas, magnum citò habebis aceruum:

Cōtinua- non de pecunia duntaxat augenda verum est, sed ad omnia
no philo- pertinet, maximē ad virtutis incrementū, cū ad doctrinā
sophia. adsiua atq; efficax adiungitur ad suæ factio. contrā inæqualitates ac segnicies philosophantium, non modō inhibent progressus, veluti iter interruptentes institutum: sed etiam regressus

regressus causa sunt, cum subsistentem vitia identidem per
 oclum adorianur, ac retrò auferant. Errantes quidem stel-
 las mathematici finito eorum in anteriora progressu infis-
 tere perhibent. At in philosophando profectus nullam fa-
 5 cit intercapedinem, nunquam intermittit aut subsistit. sed
 ingenium semper aliquo citatum motu, ac veluti in truti-
 na situm nunquam non momèto aut ad meliora facto fer-
 tur, aut in diuersam partem ad mala exitiosè impellitur. Si
 10 igitur secundū Cirræis datum oraculum, quo dies noctesq; *Pugna ad-*
 belligerare iubebantur, conscius tibi sis dies te noctesque *uersus Vi-*
 contra vitia depugnare, aut saltem non sæpe statione abire, *tia contra-*
 neq; continenter veluti induciis factis internuncios ab iis, *nens.*
 voluptates aliquas aut oblectationes, aut alia negotia, ac-
 15 cipere: non iniuria alacri confidentique animo ad reliqua
 perges. Quin etiam si feceris aliquas philosophandi inter-
 capedines, ita tamen vt posteriora tua studia prioribus con-
 stantiora fuerint ac prolixiora: id non leue indicium præ-
 bet, ignauiam esse labore ac exercitatione elisam. contrā
 20 malum est signum, si post exiguum tempus multis & conti-
 nentibus cessationibus alacritas veluti elanguescēs rerun-
 datur. Sicut enim calamus ab initio maximo & pulcherri-
 mo incremento adsurgit in æquabilem & continuam lon-
 25 gitudinem, magnisque interuallis exigua admittit intersti-
 tia: dein vbi in altum se erexit, veluti qui ob anhelitus angu-
 stias in conscendendo sublimi loco animum despondent,
 propter imbecillitatem suam multis ac crebris nodis inter-
 cipitur, spiritu ictum tremorémque patiente. sic qui initio
 magno cursu ad philosophiam contenderunt, si deinde
 nullum ad meliora profectum sentiētes crebrò impingant
 30 atque ab instituto auellantur, ad extremum omnino defa-
 tigantur ac desperant. At verò alter ille veluti alatus, ad v-
 tilitatem propositam rectà fertur, omnēsque præcidit præ-
 textus, (veluti turbam impredientem) vi & alacritate indu-
 strix. Sicut igitur signum est amoris incipientis non dele-
 35 statio quæ pulchri præsentia percipitur, (est enim hoc vul- *Amor phi-*
 gare) sed morsus & dolor qui auulso eo sentitur: ita multi *losophia.*
 capiuntur philosophiæ studio, & valdè magno cum cona-
 tu se ad discendum conferre videntur: vbi verò aliis rebus
 aut negociis auocantur, animi iste motus euanescit, eaque
 facile carent.

Amoris at morsum qui verè senserit,

is tibi præsens vnàque philosophans moderatus videbitur ac placidus, auulsum verò ac seorsim agentem cerneris inflammatum, animiq; ægrum omniumq; rerum & occupationum odio affectum, & tanquam si rationis experts esset amicorum oblitum desiderio philosophiæ impelli. Non enim vt vnguento, sic doctrina præsentes delectari debemus, abentes non eam requirere, neq; cum molestia carere: sed verè proficientis in philosophia est, simile aliquid fami ac siti sentire si auellatur: siue nuptiæ, siue diuitiæ, siue amicitia, siue expeditio incidens eum à philosophiæ studio seiungat. quanto enim plus ex philosophia perceptum est, tanto maiorem animo molestiam exhibent, quæ relinquuntur. Cum hoc nimirum aut eadem, aut proxima ei est antiquissima illa Hesiodæa profectus declaratio, cum iam non amplius ardua aut nimis accliuus est via, sed facilis, ac plana, & expedita: quippe exercitando læuigata, illatòque in philosophandi conatum lumine iam & splendore, post hæsitaciones, errores, institutiq; mutationes illas, in quas incidunt initio, qui se philosophiæ dant: exemplo eorum, qui terra sibi nota relicta, nondum eam cernentes quam petunt, solitudine anguntur. Sic enim isti communibus & consuevis studiis relictis, priusquam meliora cognoscât atq; cōsequantur, in medio sæpenuerò circūaguntur ac subuertuntur cursu. Simile est, quod de Sextio Romano narrant, eū vrbani dignitatib. honorib;sq; resignatis vt philosophiæ vacaret, cum inter philosophandū ab initio graues sentiret molestias, animusq; doctrinā ægrè amplecteretur, parū abuisse quin sese de biremi quadā in mare abijceret. Et Diogenē memorāt Sinopensē cum philosophari cœpisset, ac forè Athenienses festos agerent dies, epularenturque splendide, spectaculāq; essent, & cōuiuia ac comestationes per totam noctem ducerentur, in quodā fori angulo pannis inuolutū somni capiēdi causā iacentē, in cogitationes incidisse animum ipsius non leuiter ab instituto auerrentes atque frangentes, reputantem nulla se necessitate vitæ genus laboriorum atq; a cōmuni vsu alienū iniuisse, ac seipsum omnibus bonis priuasse. vt verò murem arreperere, & circa micæ mazæ ei; obuersari vidit, animum rursus erexisse, ac se ipsum increpasse damnauisseq;. quid ais (inquietem) Diogenes?

*Animi ob
firmatio.*

mus

mus hic reliquiis tuis latus vescitur, tu verò præclarus scilicet homo teipsum deplas, quòd non isthic in stragulis teneris atq; floridis inebriare? Caterùm ubi non frequentes huiusmodi auersiones accidunt, animusq; tanquã è fuga aduersum eas sese celeriter obijciens & efferens facillè molestiam ægritudinẽq; dissipat: existimandũ est profectum probè esse cõfirmatum. Quoniam verò philosophantibus non modò à seipsis incidũt, quæ eos imbecilles etiamnum cõcurant & in diuersam partem auertant: sed & seria amicorum consilia, & diuersorum reprobationes ioco risuque mixtæ flectunt & molliunt, nonnullos etiã prorsus è philosophia excusserunt: nõ leue indicium profectus fuerit æquanimitas hominis erga talia, non perturbati neq; morsum passi, cum ei narratur æquales aliquos ipsius in aulis regum florere, aut dotatas duxissè vxores, aut caterua hominũ stipatos in forum petendi magistratus, vel patrociniãdi gratia descendere. qui enim aduersus talia impeterritus est, neq; iis mulctetur, eum constat iam ita vti debuit captum deuictumq; philosophiæ esse. quod fieri non potest vt mirari desinamus quæ vulgò in admiratione sunt, nisi ingenerata sit nobis iam virtutis admiratio. Etenim vel ira nõnullos mouet, vel dementia, vt aduersus homines ferociant. quas verò res multitudo hominum plurimi facit, eas cõtemnere nisi vera constantiq; animi præditus elatione potest nemo. Tales qui sunt, sua cum istis comparantes, seipsos alto animo iactant atque exhortantur, vt Solon:

At nos Virtutem non permutabimus horum,

Pulcræq; Virtutis munera, diuitijs.

Virtutis quoniam semper possessio perstat;

Incerta varia sorte feruntur opes.

Ac Diogenes suam Athenis Corinthum, Corinthòq; Thebas transitionem, regis Persarum migrationibus comparabat, vere Suis, hyeme Babylone, ætate in Media commorantis. Et de eodem rege Agesilaus: Quĩ enim, aiebat, maior me ille sit, si non etiam iustior est? Aristoteles quoque de Alexandro ad Antipatrum scribens, Non illum modò affirmabat animo debere efferri ob imperij magnitudinem: nihilo enim minus id licere ei, qui veram deorum notitiam habeat. Ac Zeno videns Theophrastum in admiratione haberi ob discipulorũ multitudinem: chorus eius, inquit, maior

*Contemptus
externorũ
bonorum.*

maiores est, meus melius concinit. Cum itaque virtutem hoc modo externis rebus opponens, inuidias, obtreptiones, aliosque id genus affectus qui multos philosophari orfos vrunt, atque animum eorum deprimunt, eieceris, id quoque magnum argumentum tibi tui sit profectus. Non parum est etiam, orationis mutatio. Omnes enim ferè qui ad philosophiam primum accedunt, eam sectantur quæ ad gloriam facit. quorum alij auiù instar ob leuitatem & ambitionem in splendorem & sublimitatem physicorum deuolant: alij catulorum (vt est apud Platonem) in morem rapiendo & laniando gaudentes, ad lites, disputationes obscuras, & sophismata se conferunt. plerique dialecticis se immergentes, commeatum sibi sophisticæ parant, sunt qui sententiosa dicta & historias colligentes, circumeunt (quomodo Anachârsis dicebat se non videre ad aliam rem nominisate vti Græcos quàm ad numerandum) enumerantes ea & metientes, nullo inde emolumento percepto. His vsuuenit illud, quod ab Antiphane dictum quidam ad auditores Platonis accommodauit. Ioco enim Antiphanes dixit, in vrbe quadam voces illicd frigore loci congelare, ac per æstarem gelu soluto demum exaudiri, quæ dicta erant hyeme. ita ille quæ adolescentes è Platone audiuiſſent, aiebat plerosque vix tandem in grauescente ætate intelligere. Hoc sanè modo ad vniuersam affecti sunt philosophiam, donec iudicium probè cõstitutum incipiat ea apprehendere, quæ ad componendos animi motus magnitudinẽq; ei comparandam faciunt, sectariq; orationes, quarum (iuxta illud Æsopi) vestigia intrò magis quàm foras sint conuersa. Sophocles aiebat se primò factum Æschyli accidisse, deinde apparatus nimis densum atque artificiosum, postremò etiam dictionis formam mutasse, quæ pars maximè ad mores pertinet, & est potissima. ita philosophâtes, cum a compolitis ad ostentationem & artificio nimio elaboratis orationibus, ad orationem animi motus placidos grauẽsque attingentem transuerint, verè incipiunt fastu repudiato proficere. Animaduerte igitur, nõ tantum philosophorum scripta legendo, aut orationibus eorum audiendis, ne sis verbis magis quàm rebus attentus, neque maiori impetu feraris ad ea, in quibus subtilitas aliqua & curiosa compositio, quàm ad ea in quibus medulla rerum & utilitas inest:

sed &

sed & poemata historiâsq; tractans caue, ne quid eorû præ-
 termittas inobseruatum, quæ ad morum correctionem, aut
 affectus animi allevationem accommodatè dicta sunt. Sicut
 enim in floribus versari Simonides ait apem, flauû mel me-
 ditantem, cum alijs colorem eorum vel odorem, nihil aliud
 quærant aut percipiant. ita alijs poemata voluptatis iociq;
 causâ versantibus, tu aliquid inueniens ac colligēs serium,
 videberis iam consuetudine & amore pulchritudinis & eo-
 rum quæ philosophi sunt propria, horum cognoscendi fa-
 cultatem tibi parasse. Qui enim Platonis aut Xenophontis
 libros propter dictionem, nullâque aliâ de causâ legunt,
 quàm ut Atticam illam mundiciem inde veluti rorè despu-
 ment: quid aliud diceres illos facere, quàm fragrantiam &
 floridum medicamenti colorem amplecti, vim verò expur-
 gandi corporis aut sedandi doloris neque nosse neque ad-
 mittere. Iam qui magis etiam profecerunt, non ex oratio-
 nibus solum, sed è spectaculis quoque & rebus quibuscun-
 que norunt utilitatem capere, id quæ colligere, quod ipso-
 rum instituto cōmoder. cuius rei aliquot subijciam exem-
 pla. *Quavis ex-
 re decer-
 pendâ esse
 utilitatē.*
 Æschylus Isthmici certaminis spectator, cum vnus pu-
 gillum plagam acceperat, theatrumq; clamorem sustulisset:
 latere Ionis Chij fesso, ut is animaduertetet: Viden?, inquit,
 exercitatio quid possit? tacet ictus, spectatores vociferan-
 tur. Brasidas murem inter aridas ficus deprehensum, mor-
 tus ab eo dimisit. tunc sic secum: Hercules, quâ nihil est ita
 paruum aut infirmum, ut non possit vitam tueri, si audeat
 se defendere? Diogenes è vola quendam bibere cōspicatus,
 poculum pera eiecit. Ad eò ad sentiendum & percipiendum
 ea quæ vndeunque ad virtutem conducant attentio & as-
 sidua exercitatio facit idoneos. Idq; sit eo magis, si oratio-
 nes rebus adhibeant: non modò, ut est apud Thucydidem,
 præsentis periculo meditates, sed & circa voluptates, con-
 tentiones, iudicia, patrocinia, magistratus, quasi demon-
 strantes vim suorum decretorum: aut potius iis rebus tra-
 ctandis sua condentes decreta. Nam qui adhuc discentes
 & occupati in circumspeciendo, arreptum aliquid è philo-
 sophia statim circulatorum in morem in forum, aut adole-
 scentium scholam, aut regium colloquium proferunt: eos
 non magis credendum est philosophari, quàm medicinam
 facere medicamentorum & micturarum institores: immò
 huiusmo-

huiusmodi sophista nihil ab Homericâ illa aue distat, quæ discipulis suis tanquam implumibus pullis ore in os ingerit quidquid est nacta, atque

Interea proprium genium desraudat:---

lli. i. 324.

*Oratio
qualis esse
debeat.*

cum nihil eorum quæ percepit, in suam vertat utilitatem, neque concoquat. Quare considerare oportet, oratione utamur seorsim ita, ut nobis hoc sit commodo, apud alios autem non vanæ gloriæ aut contentionis gratia, sed audiendi ac cum docendi tum vicissim discendi causa. maxime autem obseruemus, an studium contendendi & rixandi de propositis questionibus remiserit, ac desuerimus oratione aduersus alios veluti cessibus aut pilis armati certare, magisque impetendo & vincendo quam discendo docendove gaudere. nã in hoc genere modestia & mansuetudo, ubi colloquia neque certandi studio incipis, neque cum ira finis, neque vel in refutando contumeliam adhibes, vel te refelli iniquius fers, nota est non pœnitendorum profectuum. Offendit hoc Aristippus, qui quodam in congressu sophistica fraude circumuentus ab audace homine, alioqui stulto & furioso, cum videret eum exultare atque fastu tumere, Ego quidem, inquit, abeo suavius te qui me refelleris dromiturus. Possumus etiam inter dicendum nosmetipsos explorare, an neque multis præter expectationem nostram convenientibus præmetu tergiversemur, neque ægre feramus si apud paucos agendum sit, neque si ad populum aut coram magistratu verba facienda sint, penuria apparatus verborum occasionem agendi dimittamus: quod de Demosthene & Alcibiade fertur. hic enim cum ad bene cogitandum de rebus esset facultas summa præditus, ad dicendum autem non satis animatus, in actionibus seipsum impediuit, ac sæpe inter dicendum vocem aliquam elapsam memoriæ quærens & persequens aberravit. Homerus verò tantum fiduciæ in sua posuit facultate, itaque abundavit cōfidentia, ut primum etiã Operis versus legibus catminis non satisfaciensem intrepidè posuerit. Quo magis æquum est qui de virtute & honesto certant, eos occasione & rebus uti, minime sollicitos de strepitu plausive qui ob dictionem excitetur. Non orationem autem solum, sed & actiones quisque suas consideret, plurane ex ad veritatem cōducentia, quam ad pompam ostentationemque comparata in sese habeant. Si enim verus ad-

*Actionum
examen.*

lescen-

leſcentis aut mulieris amor non requirit teſtes, ſed fructum
 percipit ſuauem, etiam ſi occultè rem deſideratam cōficiat:
 multo magis cōuenit honeſti & ſapientiæ ſtudioſum, cū
 agendo fruatur virtute, ipſum apud ſeſe tacitum animo ef-
 5 ferri, neque laudatores auditoreſve vllos requirere. Sicut
 ergo ille qui domi ancillam vocans, clamabat, Cerne Dio-
 nyſia, depoſui faſtum: ita & iſ qui pulchrum aliquod at-
 que ſcitum facinus ſuum paſſim narrat ac circumfert, ſa-
 tis apertè oſtendit ſe adhuc foràs reſpicere & ad gloriam
 10 trahi, neq; etiamnum verum ſe virtutis fuiſſe ſpectatorem,
 neq; rei pla, ſed per ſomnium vmbras eiſ & ſimulacra per-
 uagatum, factum deinde ſuum veluti picturam ſpectadum
 propoſuiſſe. Proſcientis ergo in virtutis ſtudio eſt, nō mo-
 dō ſi quid amico donauit, aut noto benefecit, id aliis non
 15 narrare: ſed etiam ſi inter multos iniuſtos ſententiam iu-
 ſtam ipſe dixerit, aut diuitis principisve alicuius ſententiam
 inhoneſtam omnixè repudiauerit, aut munera ſpreuerit, aut
 etiam noctu ſitiens potu abſtinerit, oſculumve formoſi
 aut formoſæ auerſatus fuerit, vt fecit Ageſilaus, ſecum id
 20 ſeruare & reticere. ſic enim ipſe ſibi placeas, neque ſeipſum
 contemnens, ſed gaudens ſeiſpo atque contentus vt ſa-
 tis idoneo teſte ac ſpectatore pulchrorum, oſtendit ratio-
 nem iam intra ſeſe conuerſam radices agere, & (quod iu-
 ber Democritus) ex ſeiſpo ſui oblectandi materiam petere *faſtus de-*
 25 condocefactum ſe eſſe. Agricola quidem ſpicas libentiùs *minutio:*
 vident quæ inclinatæ verſus terram vergunt: quæ enim ob-
 leuitatem ſuſum attolluntur, eas inanes putant eſſe & caſ-
 ſas. Ita & adoleſcentum philoſophiæ dare operam volen-
 tiù, qui maximè vani ſunt & granitaris expertes, audaciam
 30 iſ habent, ſpeciẽmque, & inceſſum vultumque plenum ſu-
 perbiæ ac contemptus nemini parcentis: vbi verò impleri
 incipiunt, fructumq; & Doctrina colligere, tum ferocia iſta
 & vanitas deponitur. ac quemadmodum vaſis humorem re-
 cipientibus inanis aer eliditur: ita hominibus quando veris
 35 implètur bonis, faſtus decedit, & arrogãtia remittit, ceſſan-
 tesq; propter barbã & palliũ ſuperbire, exercitationem ad
 animam transferunt: mordaciq; & auſtera ratione aduer-
 ſum ſeiſpos potiſſimũ vrentes, cum aliis manſuetiùs collò-
 quuntur. nomen verò & gloriam philoſophiæ non, vt antè,
 ſibi arrogant atq; inſcribunt: ſed & hoc nōmine cōpellatus
 adole-

adolefcens ingenij probi, rubore perfufus & fubridens maturè fic occurrit,

Odyff. 7.
187.

Non ego fum deus, ad quid me caleſtibus aquas?

Vt enim Æſchylus ait iuuenis mulieris, quæ virum experta fit, oculum flagrantem non latere: ita virum iuuenem, qui ſ veri in philoſophia profectus guſtum percepit, Sapphica hæc comitantur:

*Lingua iam torpet, tenues per artus
Flamma demanat, ---*

oculisque placidis & vultu conſtanti adſtans, cuperes eius 10
ſermonem audire. Ac veluti qui ſacris initiatur, initio cum
tumultu & vociferatione coeunt ſeq; mutuo tradunt: cum
peraguntur inde & commonſtrantur ſacra, animum timi-
di tacentisque aduertunt. ita & in principio & circa fores
philoſophiæ multum videas tumultus, ferociæ, & loquaci 15
tatis, dum nonnulli ad gloriam ruſticè & per vim ſe pro-
ruunt. qui intro venerit, magnūque lumen veluti ſa-
crario aperto viderit, alio iam habitu accepto tacitus at-
que attonitus, humilis moſteſusque doctrinam veluti deum
ſublequitur. In hos videtur etiam iocus Menedemi cōgrue- 20
re. Aiebat enim eorum qui ad ſcholam Athenas nauigarent
plerosque primū ſapientes ſibi eſſe, deinde philoſophos
fieri, poſtea oratores, tandem progreſſu temporis rudes ac
plebeios: quod enim magis doctrinæ ſe præberent, eò magis
eos faſtum arrogantiamque deponere. Quibus medicina 25
opus eſt, ſi dens aut digitus malè eſt affectus, ipſi recta ad
medicum eunt: qui febricitant, domum vocant medicum,
eiſque opem implorant: qui in melancholiam, aut phre-
nitidem, aut deliria inciderunt, aliquando ne venientem
quidem ad ipſos medicum ſuſtinēt, ſed eiſciunt aut fugiūt, 30
vehementia morbi etiam ſenſum morbi tollente. Sic & eo-
rum qui peccant, inſanabiles ſunt qui hoſtili animo affecti
ſunt, ſæuiūtque aduerſum reprehendores ac caſtigatores:
qui verò ſuſtinent admittuntque diſciplinam, manuſcior-
es ſunt. id verò non vile eſt profectus indicium, ſi quis com 35
miſſa culpa ſe reprehendentibus offert, vitium exponit, &
malum detegit, neque gaudet latendo, contentuſve eſt ſi
clam id ſerat, ſed confitetur opemque correctoris requirit.
quo modo Diogenes dixit, eum qui ſervandus ſit quærere
debere aut probum amicum, aut infeſtiſſimū hoſtem, vt vel
repre-

Correctio
Vitiornia.

reprehensus vel correctus vitio liberetur. Vbi verò sordes aliquis maculamve ostentans vestis, aut ruptum calceum, venditat se aliis, existimatque se præclari aliquid præstare, si vana fastus vacuitate suam staturæ humilitatem aut curuitatem ipse disteriis noceat: interim verò animæ turpitudinem, & vlcera, puta vitæ offensas, inuidiam, malignitatem, auariciam, libidinem, velat atq; occultat, metuq; reprehensionis neminem ea videre aut contrectare patitur: certe hūc parum, aut nihil potius profecisse censendum est. At qui vitia aggreditur, & vel (quod præcipuum est) seipsum ob peccatum damnare ac castigare nouit, vel quod proximum est, alio castigante tolerantem se prebet, vitiisq; exonerari correctoris opera libenter finit, cum apparet vere detestari & excutere prauitatem. Equidem vereri debemus & fugere nomen vitiosi. sed cui vitium ipsum molestius est quàm infamia inde nata, is vt emendari possit, non verebitur male audire ac loqui. Scitum est enim Diogenis illud ad quendam dictum adolescentem, qui visus in caupona, intrò in eam fugiebat, quanto, dicebat, magis intrò fugies, tanto magis in caupona eris. ita quiuis vitiosus quanto magis inficiatur suum vitium, tanto magis in ipsum penetrat ac sese includit morbum. quomodo nimirum pauperes dum se diuites esse simulant, ob ipsam arrogantiam sunt pauperiores. Qui verò reipsa proficit, exemplum Hippocratis sibi imitandum ducit, qui errorem suum de futuris capitis profectus est, inque literas retulit, existimabitq; indignum fore, si (cum tantus vir, ne alij eodem erroris venirent, suam testatam fecerit ignorantiam) ipse salutis suæ studio non auderet stulticiam inscitiamque suam detegere atq; confiteri. Enimuero Pyrrhonis & Bionis dicta, non profectus iam, sed maioris profectiorisq; habitus indicia possunt intelligi. Hic suos familiares tum demum certos de profectu iubebat esse, cum perinde audirent maledicta, ac si quis ita alloqueretur:

35 *Hospes, non mihi tu malus inspiens &c videris,
Vine, &ale latus, tibi dii dent prospera. multa.*

Odyss. 2.

187.

Pyrrhonem ferunt, cum nauigans orta tempestate periclitaretur, porcellum ostendisse qui hordeo affuso hilariter vefceretur, ac dixisse sociis, talem affectuum vacuitatem doctrina & sapientiæ studio parandam esse ei qui nulla ob-

Odyss. 401.

401.

Insomnia. tingente re perturbari vellet. Zenonis porro perpendamus
sententiam, qui etiam ex insomniis suis vnumquemque sen-
tire posse suos profectus dixit. nimirum si neque turpi aliqua
fere per quietem sibi videatur delectari, neque inhonestum
aut iniustum vel agere quicquam vel approbare: sed veluti
in serenitate profundissima & omnis fluctus experite vis a-
nimæ imaginans affectionibusque obnoxia pelluceat, a re-
cta ratione illustrata. Hoc, puto, prior Plato animaduertit,
Initio 9. de qui essent brutæ & imaginantis quæ in animo tyranni est
repub. facultatis per somnum motus, quasi effigie proposita decla-
rans. nimirum affectatio coitus cum matre, & appetitio
quorūvis illicitorum ciborum. indulget enim tunc tyrānus
libidinibus suis tanquam solutis, quas metu & pudore le-
ges interdiu coercent. Sicut ergo iumenta probe condece-
facta, ne dimissis quidem à rectore habenis à via aliò diuer-
tere conātur, sed quomodo assueuerunt iter sine errore aut
offensa continuant: ita facultas animi bruta vbi iam ratio-
ne subacta & ei obtemperās reddita est, neque in somnis neque
in morbis porro facile cupiditatibus prauis se impelli pati-
tur, vt contra rationis rectæ præcepta proterue aliquid aut
illicite molitur: sed consuetudini insistit, eamque sequitur,
quæ attentioni vim quandam & vehementiam ingenerat.
Nam si ipsum corpus exercitatione potest animus condo-
cesfacere, vt vacuitatem perturbationis eius subsequatur,
patresque obsequentes præbeat, ita vt & oculi in miseratione
lacrymis, & cor obiecto metu palpitatione, & pudenda mo-
tu ad conspectum pulchrorum corporum abstinere: cur non
sit probabilius exercitatione partem animi quæ affectibus
est obnoxia ita subigi, vt eius motus & imaginationes etiā
ad insomnia vsque quasi læuigentur & rectæ rationi con-
formes redigātur? Stilphonein philosophum somniauisse
perhibent, videre se Neptunum expostulatē secum, quod
non bouem ipsi immolasset, qui mos erat sacerdotum. se
verò nihil territum, Quid ais Neptune, dixisse? pueri instar
venis mecum conquesturus, quod non sumpta in fœnus pec-
cunia urbem nidore impleui, sed rem tibi sacram è mea re
familiari pro meis facultatibus feci? visumque sibi fuisse,
Neptunum dextra porrecta subridentem polliceri, ipsius
gratia magnum se apuarum prouentum Megarensibus lar-
giturum. Proinde quibus ita læta, perspicua, & facilia so-
mnia

mnia offeruntur, in quibus nihil terribile, asperum, mali-
 ciosum, aut obliquum in mentem reuocatur: his profectus
 aiunt quasi resplendescere suos. stimulos autem, pauores,
 degeneres fugas, puerilia gaudia, & luctus in somniis mise-
 5 rabilibus, & absurdis, similes esse quorundam litorum a-
 speritatibus, & iactationibus in mari. quod animus nondū
 in se habens quo componatur, sed adhuc legibus & decre-
 tis fingendum se præbens, ab his per somnum longissime
 10 abductus rursus in pristinum habitum resoluatur atq; ex-
 plicetur. Verū hæc tu ipse mecum perpende, profectiue
 debeant adscribi, an habitui potius alicui, constantiam
 iam rationis & firmitatem inconcussam adepto. Iam cum *Examen*
 omnium affectuum animi vacuitas res sit magna ac diui- *affectuum.*
 na: nos autem profectum remissione quadam & mansue-
 15 tudine affectuum definiamus: necesse est & inter se, & cum
 aliis comparare motus animi, itaque discrimen examina-
 re. Inter se, an cupiditates, metus, iræq; nos quam olim re-
 missius nūc tentent, an celeriter ratione incendium eius &
 excandescantiam restringamus. cum aliis, magisne iam ve-
 20 recundi simus quam timidi, an æmulemur citra inuiden-
 tiam, an gloriæ & pecuniæ cupiditate careamus, deniq; an
 cantorum instar Doriis magis quam Lydis excessibus pec-
 cemus, duriores in victus ratione quam molliores, cunctan-
 ter magis quam temere ad agendum accedentes, animiq; po-
 25 tius admiratores aliorum hominum & ab aliis didicorum,
 quā contemptores. Sicut enim bonum recuperandæ sanita-
 tis signum est morbi in partes corporis non præcipuas auer-
 sio: ita vitia proficiscentium dum in tolerabiliore mutan-
 tur affectiones, videntur paulatim extingui. Phrynidē, cum
 30 septem neruis duos addidisset, ephori interrogauerunt, su-
 periorēne vellet an inferiores ipsis amputandas præbere.
 Nobis autem & superiora & inferiora sunt præcidentia, si-
 quidem ad medium volumus & mediocritatem peruenire.
 profectus tamen ea quæ nimia sunt primò tollit, acrimo-
 35 niamq; affectuū imminuit, ad quos (vt est apud Sophocle)
 incontinentes furioso feruntur impetu. Iam illud quoq; di-
 ctum à nobis fuit, debere nos orationem ad res ipsas tran-
 ferre, in iisq; de ea iudicium facere. esse enim hoc vel in pri-
 mis officium proficientis. Eius rei indicium primum est, si
 quæ laudamus, ea imitari conamur, promtiq; sumus agere

Imitatio.

ea quæ admiramur, quæ autem vituperamus, nolumus admittere. Equidem probabile est ab omnibus Atheniensibus laudatam fuisse Miltiadis audacem fortitudinem, sed Themistocles somnum sibi Miltiadis trophæo adimi, eo-que se excitari è lecto fatus, statim ostendit se non laudatorem modò & admiratorem, verum etiam emulum eius imitatoremq; esse. Parum itaque nos profecisse arbitremur, dum nos præclare agentium admiratio ociosa, non ad imitanda eorum facta impellit. Nam neque corporis amor efficax est, nisi obtrectatio ei adsit: neque laus virtutis ardens 10 atque strenua est, quæ non pungit neque stimulat, & loco invidiæ æmulationem ingenerat bonorum, idem præstare cupientem. Non enim ad orationem duntaxat philosophi debemus, vt dicebat Alcibiades, animum conuertere, & lacrymas excutere: sed qui vere proficit, multo magis viri bo- 15 ni & perfecti factis actionibusq; sese comparans, simul mordente ipsum suæ inopiæ conscientia, & spe desiderioq; læticiam afferente, plenus inquieto impetu, volet quod est apud Simonidem,

Læuens equum pullus velut cursu sequi,

20

tantum non in idem cum præstante viro corpus coalescere affectans. Veri enim profectus hoc proprium est, vt quorū æmulamur facta, eorum institutum amemus atque diligamus, & cum benevolentia honorem iis adsiduum deferentes, collaudationibusq; lætis prosequentes, eorū similes 25 fieri conemur. Cuius verò animo contendendi studium & invidia aduersus præstantiores instillata est, is sciat se gloriæ alicuius aut potentiæ rivalitate pungi, virtutem neque honorare neque admirari. Quando itaque sic incipiemus bonorum esse amatores, vt non modò, sicut Plato alicubi 30 ait, ipsum temperantem putemus beatum, beatum etiam qui dicenti auscultat, sed & gestum eius, & incessum, & vultum & risum admirantes earumque habentes, parati simus nos quasi concinnare ei & agglutinare: tunc existimandū est nos vere proficere. Idque eo magis, si non modo rebus 35 videntes secundis eos admiremur: sed sicut amatores formosorum etiam balbuciem aut pallorem diligunt, & Araspem lacrymæ quoque & mœsticia lugentis & calamitate afflicte Panthææ perculerunt: sic nos neque exsiliū Aristidis, neq; carcerem Anaxagoræ, neq; paupertatem Socra-

tis, ne-

*Virtus cū
rebus ad-
uersis. Xe-
noph. 6. In-
stit. Cyri.*

tis, neq; Phocionis damnationem formidemus. sed virtutē etiam cum his amore dignam sentiētes, appetamus, ad singula Euripidis hunc versiculum accinentes,

Proh, quā virtute preditos omnia decet.

- 5 Qui enim eo ad virtutem instinctu fertur, vt eius admirationem atque emulationem ne ea quidem reprimant, quæ videntur grauiā esse mala, eum nulla porro res ab honestatis studio auerret. Consequens horum est, vt cum rem aliquam adgredimur, aut magistratum occipimus, aut fortui-
 10 tum aliquid nobis offertur, ante oculos nobis proponamus exempla bonorum virorum, siue ij sunt, siue fuerint: cogitemusq; quid facturū fuerit hoc loco constitutus Platon, quid dicturus Epaminondas, qualem se gesturus Lycurgus aut Agesilaus. vt veluti in speculum intuentes, ornemus
 15 nos atq; componamus, vel vocem aliquā degenerē corrigentes nostrā, vel animi motū aliquē reprimentes. Qui Idęorum dactylorū nomina didicerunt, iis singulis sensim recitandis vtuntur ad auerruncandos terrores. Sed bonorū virorum memoria & cōsideratio celeriter adhibita in omnibus motibus animi aut difficultatibus oblatis, proficientes
 20 in studio virtutis integros cōseruat atq; erectos. itaque hoc quoq; ipsū iudiciū est profectus. Ad hæc, non iam vt ante vehementer perturbati, aut rubore perfundi, aut occultare vel transformare aliquid suorū, viro illustri gloria & virtute subito interueniente, sed constanti animo ei obuiam ire,
 25 conscientiæ quādam habet confirmationem. Alexandrū Spectator virtutis expetēdus. cum videret nuncium gaudio plenum ad se adcurrere, dextramq; porrigere, dixisse: Quid mihi nunciaturus es, vīsi Homerum reuixisse? putabat enim suis rebus nihil
 30 deesse præter famæ ad posteritatem propagationem. Luceni autem qui mores emendauit suos, nullius rei maior incessit amor, quā se spectandū præbendi bonis honestiq; vitis, conspiciendamq; exhibere domū suam, mensam, vxorem, liberos, studia, dicta & scripta sua. itaq; etiam male ipsū
 35 habet antē è viuīs decessisse patrem aut præceptorē, quā vt videre isto eum in statu potuissent: nihilq; tantopere à diis immortalibus peteret votis, quā vt ij vitæ redditū morum suorū actionumq; fierent spectatores. Sicut contrā, qui seipsos neglexerunt ac corruperunt, suos ne in somnis quidem sine tremore & metu vident. Id quoq; si lu-

bet ad prædicta adiunge signum non exiguum, quod recte proficiens nullū iam peccatum exiguum putat, sed omnia studiose vitat atq; obseruat. Sicut enim qui diuites se fore desperant, paruos sumtus facere pro nihilo habent, q̄ nihil magni futurum putant si paruum paruo adiciatur: spes autem ad finem propius accedēs simul cum diuitiis auget diuitiarum amorem. ita & in rebus ad virtutem pertinentibus, qui non multa concedit, neq; dicit, Quid tum postea, modo sic, alias melius: sed singulis intentus, vbi vel minimo peccato vitium sese insinuans veniæ locum dare videtur, ægrefert & indignatur. manifestum facit se purum aliquid sibi iam comparasse, quod inquinari nullo modo velit. faciles enim & negligentes facit, vt Æschylus ait, opinio concepta nihil eorum quæ habemus magnū esse. Maceriā aliquam aut sapem conficientibus nihil refert obuiū quodq; lignum aut lapidem humi iacentem adhibere, aut columnā a monumento aliquo delapsam subicere. quo modo & homines vitiosi omnia promiscue facta, omnes temere actiones cōgerunt ac coaceruant. At qui in virtute exercenda proficiunt, quibus vitæ, veluti sacri ac regij edificij, iactum iam est aureum fundamentum, nihil eorum quæ aguntur temere admittunt: sed veluti amissi rationis aptant singula atq; concinnant. quo de edificio vsurpari potest Polycleiti dictum qui difficilimum opus tractare eos pronūciauit, quibus lutum est ad vnguem exigendum.

PLVTARCHI DE CAPIENDA

ex hostibus vtilitate, libellus.

IDE MVSTE, Corneli Pulcer, simul cum reipub. administratione mansuetissimum vitæ genus delegisse, in quo cū maxime publico profis, priuatim compellantibus te facilimum inuendissimumq; præbes. Enimuerò regionem aliquam inuenire licet, quæ feris careat, quod de Creta narratur. reipub. autem nulla adhuc extitit, quæ nullam inuidiam, nullam æmulationem aut studium contendendi, qui sunt affectus inimicitij generandis fecundissimi, protulisset. Quod si nulla alia res, ipsæ saltem nos inimicitij implicarent amicitiz.

- citæ: quod & Chilo ille sapiens sensit, cum è dicente neminem se habere inimicum, interrogauit nullumne etiam amicum haberet. Itaque viro in republica versanti cum alias de inimicis disquisitioni mihi non videtur negligenda, tum Xenophontis dictum attente considerandum, qui cordati hominis pronunciat esse, Etiam ex inimicis utilitatem capere. Quæ itaque ea de re nuper mihi disserere subiit, ea totidem conscripta verbis ad te mitto, omisiss maxime his quæ in præceptis reipub. administrandæ scriptissimus: cum videam illum tibi librum frequenter esse ad manum. Priscis hominibus satis fuit, à diuersæ naturæ animalibus nullam accipere iniuriam: isque fuit finis certaminum aduersus feras. Posteriores etiam in suos vertere eas vsus didicerunt, carnibus vescentes, pilis vestientes. 15 se, fellis aut coaguli medicina videntes, pellibus se arman-tes. adeo vt non iniuria metuendum sit, ne si feræ homines deficerent, vita humana esset futura belluina, inops & fera. Proinde quoniam aliis satis est nullo ab inimicis affici damno, prudentes autem etiam utilitatem ex iis capere 20 Xenophon dixit: fidem eius dicto derogare non conuenit, ars tamen ac via & ratio quærenda est qua id bonum consequantur, quibus absque inimico viuere non licet. Non potest quamuis arborem colonus exuere syluestri natura, neque venator omnia cicurare animalia. inuenta tamen 25 est ratio, qua & ille ex sterilibus, & hic ex feris emolumentum aliquod caperet. Aqua marina neque potui est, & vitiosa: pisces tamen alit, hominibusque in diuersissimas regiones proficiscentibus loco vehiculi est. Cum Satyrus ingnem primum sibi visum osculari vellet & amplecti, monet 30 eum Prometheus,

Barbam caper tuam deslebis protinus,

Tangentem adurit ignis.--- interius lumen præbet,

& calorem, & vsus gnatis instrumentum est omnium artium. Inimicum etiam consideremus, an damnosus cætero

- 35 qui & intractabilis, quodam tamen modo ansam sui vtendi præbeat. Multæ sunt res parum gratæ, inuisæ, & aduersæ iis quibus obtingunt. vides tamen & morbis corporis non-nullos ad ocium vsos, & laboribus alios oblati confirmasse atque exercuisse corpora. nonnullis exilium & iactura pecuniæ viaticum fuisse ad ocium & philosophiam, vt Diogeni

*Vsus reræ
non opti-
marum.*

& Crateti. & Zeno cum nunciaretur nauim ipsius qua negociabatur fractam, Bene facis, inquit, fortuna, quæ nos intra palliolum compellis. Sicut enim animalium ea quæ validissimo sunt ventriculo & sanitate firmissima, serpentes ac scorpiones vorant atque cõcoquunt, quædã etiam lapidibus & testis aluntur vigore & calore spiritus alteratis, cum contrã languidi & morbosî vino & pane sumto nausẽt. ita stulti amicitias etiam corrumpunt, prudentes ẽt inimicitias uti cõmode norunt. Primò omnium id quo inimicitia maxime nocent, cautis videtur mihi fieri commodissimũ. Quid

Inimicorũ observatio nam illud est, inquires? Inimicus perpetuo vigilans res tuas
Et insidia nobis viles. infensus obseruat, circuitque vitam tuam vndiquaque, an-
 nocedi captans, neque tantum per quercum visu ut Lynceus penetrat, aut per lapides vel testas, sed & per amicos, famulos, familiares quoscunque, quid rei geras pro virili exploras, 15
 & quid consilij capias per cuniculos inquirens ac perscrutans. Nam sæpe nobis nõ obseruantibus ob cunctationem & negligentiam ægrotant atque adeo moriuntur amici. Inimicorum tantum nõ etiam somnia curiositate nostra perquirimus. morbus quidem, æs alienum, dissidium cum uxore tuum facilius te ipsum, quàm inimicum fefellerit. Maxime autem peccatis in hæret inimicus, eaque inuestigat. & sicut vultures ad odorem corruptorũ putredine cadauerum feruntur, pura & sana non sentientes. ita inimicum vitia vitæ malæque affectiones mouent, ad hæc assiliunt maleuoli, 25
 eaque arripiunt & laniant. Vtile igitur est, ut vsquequaque cautus tibi; attentus viuas, & neque vel dicas vel agas quicquã temere aut inconsiderate, sed vitam tanquam in exacta victus ratione conserues omnis reprehensionis securam. hæc enim cautio sic reprimens animi motus, rationemque in officio cohibens, studium ingenerat atque institutum recte 30
 inculpareque viuendi. Ac quemadmodũ continentibus vicinorum bellis atque expeditionibus ciuitates edoctæ bonas leges reipublicæque sanam formã seruare volunt: ita qui ob inimicitias coacti sunt sobrie viuere, & a negligentia sibi 35
 incuriaque cauere, nihilque nisi subductis utilitatis rationibus agere, eos consuetudo etiam non sentientes ad vitæ rationem errorum vacuam adducit, moreque componit & ornat, vel paululum adiuuante doctrina. Quibus enim in promptu est illud semper,

Proh,

Proh, quam gauderet Priamus, Priamoque creati: Iliad. a.,

eos id monet, dehortaturque & deducit ab iis agendis, quæ inimicis materiam gaudendi deridendi; essent præbitura. 255.

Equidem histriones atque cantores scenicos videmus sæpenumero in theatris pro sese remisse ac nulla cum alacritate aut solertia agere: orta autem concertatione aduersus alios, non se ipsos modo, sed & instrumenta sua maiore cum diligentia ad certamen aptare, fides explorare, accuratiusque concentum instruere & tibiis canere. Ita & qui aduersarium sibi vitæ existimationisq; suæ paratum nouit esse inimicum, attentius seipsum observabit, res suas circumspiciet, vitamq; suam constituet. Nam & hoc vitij proprium est, quod cum peccamus, inimicos magis reueremur quam amicos. Itaque Nafica nonnullis putantibus atque affirmantibus rem Romanam in tuto esse statu collocatam, delectis Carthaginensibus, & in seruitutem redactis Achæis: nunc vero, dixit, periculose res nostræ se habent, qui neque quos metuamus, neque quos reueremur, nobis reliquos fecimus. Adde his Diogenis effatum, oppido philosophicum *Inimicos*
20 & ciuile interroganti cuidam, Quo pacto vlcescar inimicū? *Ulciscarur,*
respondit, si ipse probus honestusque fias. Cum vident inimicorum equos præclare se gerere, aut laudari canes, molestia affici solent homines. si agrum probe excultum cernunt inimici, aut bene florentem hortum, ingemiscunt. *qui probus est.*
25 Quid censes futurum, si te exhibeas spectandum iis hominem iustum, prudentem, frugi, in dicendo laudabilem, in agendo purum, in victus ratione mundum,

Sulcum profundum habentem in pectore constitum

Tuo, & generanda consilia unde pullulenti?

30 Ait Pindarus homines victos linguam ita ligatam habere, ut mutire non audeant. Non simpliciter hoc, neque de omnibus verum est, sed de his, qui superatos se vident ab inimicis industria, bonitate, magnanimitate, humanitate, beneficiis. hæc, ut ait Demosthenes, linguam auertunt, os obtu-
35 rant, spiritum intercludunt, silentium imponunt.

Tute malis meliorem præsta. nam licet.

Vis inimico ut ægre sit facere. noli ei exprobrare lasciuiam, molliem, intemperatiam, illiberalitatem: ipse fortis esto, castus, verax, humanumq; te & æquum iis cum quibus tibi *Conspiciam*
res est præbe. Quod si ad maledicendum prouehere, cura di modus.

vt quam longissime ab sis ab iis, quæ alteri obiicis. excute animum tuum, vide vbi sis mendosus: ne tuum tibi vitium occinat illud tragædi,

Aliis mederi sis, ipse vlceribus scatens.

Si illiteratum dicis, studium dicendi tuum laboremq; intendes: si timidum, excita fortitudinem tuam, Si lasciuum, dele ex animo si quod restat adhuc delitescens libidinis vestigium. Nihil enim turpius est aut molestius maledicto in autorem recidente. sed sicut refractum lumen magis lædit imbecillos oculos, ita & maledicta grauius offendunt, ab ipsa veritate in maledicentem retorta. Sicut enim Cæcias nubes, ita vitiosa vita opprobria ad se trahit. Plato sane quoties interfuisset hominibus contra decorum agentibus, digressus seipsum solebat ita alloqui: Numnam ipse quoq; fortassis tali vitio laboro? Et qui vituperauit alterius vitia, si suam ita tim examinet atque emendet in diuersam partem dirigens atque auertens, aliquid ex conuiciando habebit utilitatis: cum res ea alioquin inutilis ac vana & videatur & sit. Vulgo rident, si quis caluus aut gibbosus ipse, aliis ea vitia exprobret. In vniuersum vero ridiculum est iacere conuicium in alium, cum vicissim tibi conuiciu ab eo reponi possit. Quale est quod Leo Byzantius gibboso cuidam oculorum ipsi imbecillitatem exprobranti respondit: Humanum mihi in fortunium vitio vertis, ipse in dorso Nemesis gestans. Non itaque adultetium obiice alteri, ipse insano puerorum amore flagrans, neque prodigaliter, sordidus ipse. Alcmaeon Adrastum hoc maledicto iniecit,

Tibi quæ maritum interfecit suum est soror.

Quid Adrastus? non alienum sed proprium ei reponit opprobrium,

Matrem necasti tu manu tuam.

Et Domitius Crasso: nonne tu ob mortem murenæ quæ in viuario tuo alebatur plorasti? vicissim Crassus: nonne tu absque vlla lacryma tres tuas vxores extulisti? Enimvero non ingeniosus sit aut vocalis aut proteruus oportet qui infligere alteri maledictum vult, sed inculpatus. videtur enim deus nulli ita serio mandasse vt seipsum noscat, atque conuicium alteri facturo. ne vbi dixit quæ voluit, quæ non vult audiat. Solet enim his euenire illud Sophocleum:

-- lingua

*-- lingua abusus fuit**Inuitus audit, qui Solens dixit male.*

Hoc itaq; commodi inest in maledicendo aliis. Sed nō minus vitilitatis est in maledictis inimicorum audiendis. Vnde
 5 ab Antisthene dictum est recte, cum qui saluus esse debeat, opus habere vel probis amicis, vel inimicis vehemētissimis, quod illi admonendo peccantes, hi criminando a vitiis auertant. Sed quoniam nostra ætate ad liberas reprehensiones vocæ alde exili est prædita amicitia, loquax in adulando, muta in castigando: audienda est nobis ex inimicis veritas. Sicut enim Telephus domestico destitutus remedio, vulnus hostili hastæ sanandum præbuit: ita quos defecit beneuolus castigator, ij vt inimici sermonem audiant necesse est reprehendentis & punientis culpam: non animum
 15 maledicentis, sed rem ipsam considerantes. Iasonem Thefalū qui volebat interficere, gladio vomica eius aperuit, eaq; rupta salutem homini attulit. sic sæpe conuicium ab irato aut inimico nobis inflictum, animi morbum latèrem neglectum ve sanauit. Sed plerique maledictis impetiti non
 20 considerant an vere illis aliquid obiciatur, quid sit in maledicente dispiciunt. & instar athletarum puluerem cōuiciorum sibi ipsis non detergent, sed eodem alios conspergunt atq; opplent, atq; ita cum his luctantur seq; mutuo deiiciūt. Enimvero ab inimico crimine aliquo notatus, si id verum
 25 sit, maiore studio id expurgare debes, quam vestis aliquam commonstratam maculam. Si falsum, tamen quærenda est causa quæ criminationi occasionem dedit: cauendumque & verendum, ne imprudentes tale aliquid aut simile eius quod obiectum fuit committamus. Verbi gratia, Lacydem
 30 Argiuorum regem comæ quædam dispositio, & incessus delicatior, calumniæ molliciei obnoxium reddidit. vt & Pompeium, hominem à mulierositate & libidine remotissimū, quod vno digito caput scaberet. Crassus insimulatus est incestæ cum Vestali quadam virgine consuetudinis, quod
 35 cum ab ea emere prædium quoddam pulcrum cuperet, sæpius eam demerendi gratia conueniret. Postumia quod promptius rideret, & cum viris liberius colloqueretur, in suspicionem nō seruata pudicitia venit, ita quidem vt etiam causam in iudicio cogeretur dicere: & infontem criminis compertam Spu. Minucius pontifex maximus cum absolueret,

ueret, monuit ne verbis vitæ castimoniam non æquantibus
vteretur. Themistoclem etiam innoxium, amicitia cum
Pausania vltus & missi crebro nuncij ac litteræ, in suspicio-
nem proditiōis vocauerunt. Ergo cum aliquid obicitur
falsum, non id ideo quia vetum non est, contemni debet;
aut negligi: sed circumspectum, quodnam tuum dictum
aut factum aut propositum, vel quis eorum qui tecum sunt
ansam similitudine huic calumniæ dederit, idque studiose
cauendum porro & fugiendum. Si enim alij rebus circum-
uenti in speratis atque tristibus discunt quid sit vtile. quo-
modo Merope ait:

--- me vero fortuna vices,
Carissimis meorum mercedis loco
Erudiere ademptis.---

quid impedit, quo minus gratis docentem magistrū admit-
tentes inimicum, vtilitatem capiamus, & aliquid eorū quæ
nos latebant discamus? Multa enim inimicus amico facili-
us sentit, cum amator, vt Plato ait, cæcutiat in amara re. O-
dio præter curiositatem etiam loquacitas adest. Hiero, cum
ei quidam inimicus oris scetorem exprobrasset, domum se
ad uxorem recipiens, Quid hoc, inquit, rei est? cur tu mihi
hoc non indicauisti? Illa vero, vt erat pudica & simplex, Exi-
stimabam, ait, omnes viros sic olere. adeo & quæ in sensus
incurrunt, & ad corpus pertinent, & omnium conspectui sunt
exposita, prius ex inimicis quam ex amicis aut familiaribus
cognoscimus. Iam linguæ continentiam, quæ pars est vir-
tutis non exigua, obtemperantē rectæ rationi semper habe-
re non potest, nisi qui exercitatione, accuratione, laborisq;
contentione pessimos affectus, qualis est ira, edomuerit.
Voces enim quæ inuitis excidunt, de quibus illud dici potest,

Erupt claustris vallati dentibus oris,

& quod nonnulla verba euolant fortuito, maxime vbi ani-
mi ex candore sententia exercitatione non subacta quasi labi-
mur & diffuimus: hæc inquam proficiscuntur ab impoten-
tia animi iram regere ignari, propter ruditatem iudicij, &
vitæ rationem ferociorem. Cæterum orationi, lenissimæ
rei, grauissima (vt est apud diuinum Platonem) & apud deos
& apud homines pœna est proposita. Silentium vbiq; est
impune, neque tantum, quod ait Hippocrates, contra si-
tim valet, maxime autem adhibitum vbi maledictis impe-
timur,

*Lingua mo-
deratio.*

*Olyf. a.,
64.*

timur, grauitatem habet, estque Socraticum quippiam, aut potius Herculeum. siquidem Hercules etiam

Non, quantum vel musca, animum aduertit maledictis.

Neque hoc sane grauius & pulcrius est quiescere inimico
5 criminante, & maledicum

Velut obstreperum scopulum praternatare:

sed exercitatio potior est. Condocefactus enim tacitus ferre conuicia inimici, facile etiā ferēs incitationem vxoris maledicentis, neq; perturbaberis amici aut fratris acerbiorib. vocib. & patrem quoq; aut matrem iacentem vel verbera ingerentem sine ira sustinebis. Etenim Socrates Xanthippam ferebat, iracundam morosamq; mulierem quod facilius cum aliis se versaturum putabat, si istam sufferre adueuisset. Multo autem præstat inimicorū & alienorum dictoria ac conuicia, iras, & obscenas insectationes exercitatione præparatum posse animo quieto & æquo tolerare. Atq; hoc modo licet in inimiciis mansuetudinem & malorum tolerantiam demonstrare. Simplicitati & magnanimitati atq; bonitati plus loci hic est, quam in amicitis. non enim
20 tam pulcrum est, bene amico facere, quam turpe non facere id, cum necessitas eius requirit. Cæterum oblata occasione vlciscendi inimicum, eum missum facere, æquanimitatis est, qui vero & miseratur inimicum afflictum, & opē fert indigenti, & filiis eius ac familiæ aduerso ipsorum tempore
25 operam suam studiumq; defert: hunc qui non amat ob animi humanitatem, neque ob probitatem laudat,

Huic pectus atrum est, atque adamantinum,

Efficta ferro viscera vel rigent.

Æquanimitas aduersus inimicos.

Cæsari cum statuas Pompeij deiectas erigi iussisset, Cicero
30 dixit: Pompeij statuis restituendis tuas defixisti. Itaq; ne laudationi quidem parcendū est inimici, merito suo eā reportantis. hoc enim laudanti maiorem conciliat quam laudato laudem: & cum alio tempore vituperat, creditur non odio hominis id facere, sed quia factum eius improbet. &
35 quod pulcerrimum est atq; vtilissimum, longissime abducitur ab inuidendo amicis res secundas aut familiarib. gloriam rei bene gestæ, qui vtu didicit etiam inimicos laudare, neque morderi eorum successibus, aut inuidere iis prosperitatem. Et vero quænam alia exercitatio maiorem confert animis nostris vtilitatem, aut affectionem meliorem,
quam

quam quæ ex eis inuidiam æmulationemq; malignam aufert, ut enim in ciuitate multa necessaria quidem ea, sed tamen mala, ubi consuetudine recepta vim legis adipiscuntur, non facile possunt aboleri, quantumuis damnoſa ſint. ita inimicitia cum odio introducit inuidiam, obreſcitatio nem, læticia de aduerſis inimici rebus, acceptarum iniuriarum memoriam, eaq; in animo relinquit. accedunt fraudes, imposturæ, & infidiæ, quod hæc putamus aduerſus inimicos neq; male neq; iniuste adhiberi: manentq; & alte radices agunt. quæ nisi vſurpare aduerſus inimicos caueamus, victi consuetudine postmodo etiã ad amicos trãſſerimus. Quod si recte Pythagoras in brutis animalibus adſuefecit ſuos ad vitãdam crudelitatem & iniurias, ideoq; & aucupes improbauit, & piſcium redemptis capturis, dimitti eos iuſſit, omniſque nõ feri animalis eãde interdixit: multo profecto honestius est in diſſenſionib. & contentionibus cũ hominib. aliis inimicos nos eſſe ingenuos, iuſtos, & veraces, affectuſque prauos & degeneres ac maleficos cõpeſcere. ut in consuetudine cum amicis animus plane ſedatus omni abſtineat maleficio. Exercebat cum Domitio inimicitias Scaurus, 20 eiq; actionem iudiciariam iurentauerat. ante diem iudicio dictum ſeruus Domitij ad Scaurum venit, indicaturus eorum aliquid quæ ad eam actionem pertinerent, Scaurumq; laterent. ſed Scaurus indicium non admiſit, hominemque correptum, ad dominum remiſit. Cato Murenæ diem dixerat ambitus, & argumenta quibus reum peragere criminis poſſet conquirebat. eum ſequebantur, ut erat morib. receptũ, qui obſeruarent quid ageretur. ij perſæpe quærebant è Catone, an iſta die aliquid tractaturus eſſet quod ad iudicium Murenianum pertineret. ſi acturum ſe ea in cauſa quicquam negaret, ſidem habebant viro, & diſcedebant. Hæc quidem maximum continent argumentũ Catonianæ exiſtimationis. ſed maius hoc eſt atq; pulcrius, quod iuſticiam etiã aduerſus inimicos adhibere adſuefacti nunquã iniuſte ſumus aut per fraudationem cum amicis acturi. Sed quoniam, ut dixit Simonides, omnibus caſſitis caſſidem oportet eſſe innatam, ita etiam omnis natura humana proſert ſtudium rixandi, obreſcitationem, & inuidiam vanorũ aſſectũ (ut ait Pindarus) hominum: non mediocriter profecto reb. ſuis cõſuluerit, qui iſtas animi affectiones in inimicos quaſi effun-

Vitia contra inimicos ſurpanda.

si effundēs expurget, & cloacis, vt sic dicam, quibusdam ductis ista quā lōgissime a sociis & domesticis deriuat. Quam mihi animaduertisse Onomademus videtur, homo rationum ciuiliū peritus: qui cum in Chio orta seditione a potentiore staret parte, hortatus est socios, ne omnes aduersarios eiicerent, sed quosdam in ciuitate relinquerent. dicebat enim alioqui periculum fore, ne omnib. inimicis sublati cum amicis exituræ ipsi essent controuersia. Eodem modo isti in inimicos insumti prauī affectus, minus molesti erunt amicis. Necessē enim non est vt figulus figulo inuideat, & cantor cantori. sicut Hesiodus cecinit: neq; æmulationio maleuola inter vicinos, cognatos aut fratres necessaria est, altero ad opes properate, & successibus vtēte prosperis. *Initio Operum.*

Sed si omnino nulla alia ratio inueniri potest, qua rixis, inuidia, contentionibus libereris: condocē facito te ipsum vt inimicorum lætis rebus mordearis, in iisq; studium concertandi tuum irita, imprime, acue. Sicut enim sciti agricolæ rosas & violas putant se facere meliores, si halia & cepas iuxta plantent: quod in ea excernitur quidquid alimento

acerbum inest aut foetidum. ita inimicus quoque excipiens inuidiæ & malignitatis tuæ ictus, beneuolentiorē te amicis secunda vtentibus fortuna reddet atque commodiorem. Itaque cum inimicis contendendum est de gloria, potentia, aut licitis rei familiaris incrementis, vt non vramur modo si in hoc genere ab iis superemur, sed & omnia ea obseruemus vnde illi nobis priores fieri potuerunt, conemurque eorum vincere industriam, constantiam laboris, & temperantiam, nosque ipsi obseruemus. qua ratione dixit Themistocles, sibi Miltiadis Marathoniam victoriā fore

minus adimi. Qui enim inimicum existimat priores ferre in honoribus publicis, aut patrociniis, aut reip. procuratione, aut apud amicos vel principes: is si ab agendo & æmulando omnino ad inuidendum & animo languendum se conuertat: inani certe inefficaciq; conflictatur inuidenia. Qui

vero non excæcatur odio inimici, sed vitam eius, mores, dicta, factaque vt incorruptus spectator contemplatur: is pleraque eorum, quorum sinistra æmulatione correptus est, intelliget ei diligentia, providentia, probisque actionibus parta esse: eodemque contendens, studium honestatis gloriæque suum augebit, vanitate & socordia affectuum amputa-

amputatis. Sin eueniat, vt inimici adulando, nequiciose agendo, causas forenses tractâdo, aut operam mercenariam locando in rebus turpibus atq; illiberalibus videantur aliquid potentia in aulis rebus publicisve consecuti, fructum inde nonnullum percipere: non modo id molestiam nobis obiciet nullam, sed & gaudium adferet, nostram libertatē vitamq; puram & contumeliā expertem iis opposentibus. Quidquid enim supra & infra terram est auri, comparari cum virtute non meretur: siquidem Platonem audimus. Est etiam in promptu Solonis illud habendum:

*Virtute ni
hil pul-
crus.*

At nos virtutem non permutabimus horum,

Pulcræque virtutis munera, diuitiis.

nedum virtuti nostræ præferamus acclamationes theatrorum epulis corruptorum, aut honores & priores accubitus apud eunuchos & pellices & satrapas regum. nihil enim horum dignum est admiratione aut æmulatione, neque pulcrum, quod à turpitudine proficiscitur. nisi quod amans obcæatur in consideratione rei amatæ, & facilius sentimus turpitudinem cum ea ab inimicis admittitur. Cæterū neque conceptum de eorum peccatis gaudium, neque dolor nobis ob eorum recte facta obortus ociosa esse debent: sed rationes vtrinq; instituendæ ita sunt, vt & eorum erratis cauendis præstantiores & imitandis recte factis non deteriores ipsi existamus.

PLVTARCHI DE AMICORVM multitudine libellus.

Enonem Theſſalum, qui in diſſerendo ſatis videbatur exercitatus, omninoque in ſummo (iuxta illud Empedocleum) ſapientiæ verſari culminē, Socrates interrogauit, Quid eſſet virtus. eūque reſpondiſſet ſatis promte atque proterue, virtutem & pueri eſſe, & ſenis, & viri, & mulieris, & magiſtratus, & priuati, & domini, & ſerui: Tu vero, inquit Socrates, præclare, qui de vna interrogatus virtute, velut apiarium quoddam virtutum excitavi. non male conſiciens, abs ne vnam quidem cognitam habente virtutem homine, plures nominaret. Nonne nos quoque ſubſannauerit aliquis, qui cum ne vnam quidem firmiter contraxerimus amicitiam, metui-

mus ne

mus ne imprudentes in copiam complurium amicorum incidamus: fere enim perinde hoc facimus, ac si mutilus cæcusve aliquis vereatur, ne in centimanum euadat Briareū, aut Argum illum oculorum multitudine nobilē. Atqui maiorem in modum laudamus adolescentē illum Menandri, quise valde admirari ait vnum quenq; bonorum cui amici vel vmbra obtigerit. Iam inter multas alias hæc non est minima causa cur nullos amicos paremus, quod multitudinē amicorum appetimus, cum instar impudicarum mulierum
 10 sæpe & cum multis cocuntes, primos quosque neglectos & dilabentes retinere non possumus, aut potius quemadmodū Hypsipylæ alumnus ille in prato sedens carpebat alium post alium florem confectatus læto animo, vt est apud poetam, infantia inutilem reddente delectum: ita quiuis nostrū studio quodam nouitatis & præsentium fastidio recenti semper & quasi virente capitur amico, ac subinde mutatur multas simul imperfectasq; ordiens amicitias ac familiaritates, & ob amorem eius quem sectatur, præterit iam partum. Proinde initio repetito ex ipsa antiquitate, tot
 20 à priscis temporib; seculorum decursum testem & consiliarium rei huius adhibeamus, consideremusq; de veris amicis quæ fama sit ad nos propagata. Inueniemus autem binos semper amicos memoriæ perhibitos, Theseum & Pirithoum, Achillem & Patroclum, Orestem & Pyladem, Pythiā & Damonem, Epaminondā & Pelopidam. Est enim amicus *Paria am-*
 animal vna quidem degens, sed non vt in armento aut gra- *corum.*
 culorum caterua. & quod amicus dicitur alter ipse, id nihil aliud significat quam binarium esse amicitiae mensuram. Iā neq; seruos, neq; amicos multos exiguo nomismate emere
 30 licet. Quod autem est nomisma quo amici cōparantur? beneuolentia & gratia cum virtute coniuncta, quib; reb; nihil rarius fert natura, itaq; valde amare & amari inter multos locum non habet. Sed sicuti amnes in multos diuisi alueos, imbecilli fluunt ac tenues: sic vehemens amor in animo si
 35 dissipetur in multos, enervatur. vnde fit vt ea etiam animalia prolem suam magis ament, quæ vnum tantum gignunt: *Iliad. 1,*
 & Homerus carum filium appellat *478.*
Solum, atq; in senio natum: -- *Amicus*
 scilicet cum alium parentes neque habent neque sperant. *quo modo*
 Nos amicum quidem esse vnicū non volumus, sed inter *deligēdus.*
 reliquos

reliquos sit tarde comparatus, ac qui prouerbio vulgatum illum salis modium nobiscum ederit: non ita adscitus, ut hodie qui semel vna potauerint, aut pila luserint vel alea, aut ex caupona, palæstra, forove vna discesserint, amici leguntur. Porro cum in domib. diuitum aut procerum magnam vident turbam hominum salutantium, præstantium, stipantium, vulgo eorum laudant fortunas tot amicos habentiū. atqui in culinis eorum plures muscas videre possint: neque tamen vel hæ esca, vel illi vtilitate sublata manent. Enimvero ad genuinam amicitiam tria requiruntur potissimum, 10 virtus ut pulcrum, consuetudo ut iucundum, vsus ut necessarium. Nam & cum iudicio recipiendus est amicus, & consuetudo læta esse debet, & vsus occasione exigente proutus. quæ omnia multitudini amicorum aduersantur, maxime, quod principem locum in hac re obtinet, iudiciū. Etea im 15 non parum temporis requiritur ad deligendum qui in choro recte colloquantur, remosse pari incitatione ducant, aut rem familiarem probe administrant, vel liberorum pædagogis vtiliter sint futuri: nedum subito inueniri queant amici omnem vna parati subire fortunam, ac quorum quisq; 20

Socium secundis esse rebus te velit,

Tuum nec auersetur infortunium.

Neque naus ad tantas tempestates in mare deducitur, neque locis munitiones, aut portubus claustra ac aggeres obiciuntur tot tantorumque periculorum metu, cōtra quot 25 aduersitates auxilium & præsidium pollicetur amicitia veteræ probatæq; constantiæ. qui vero non explorati se pro amicis ingesserunt, eos cum instar pecuniæ improbæ exploramus & deprehendimus, vel gaudemus si se subdixerint, vel si adsint, optamus iis liberari. Est vero graue, & nequaquam facile, amicitiam quæ displiceat dissoluere. Sed quem 30 admodum perniciosum ac molestum nobis cibum neque possumus sine damno & dolore retinere, neque talem qualem sumimus eiicere, sed fœdum & aliis confusum rebus atq; terrum: ira malus amicus, aut nostra & ipsius cum molestia nobis adest, aut per vim cum odio tanquam fel eiicitur. Non itaq; facile recipere debemus, neque temere coniungi cum quibusuis nos compellantibus, neq; amare eos qui nos sectantur: sed potius sectari dignos amicitia. Non enim semper dignum est quod amplectare quidquid facile para-

paratu est. nam vt ericam & rubum, quæ nos apprehendunt, caleantes & dimouentes ad oleam vitæ me ferimur: sic non debemus perpetuo eos qui se nobis applicant admittere in amicitiam, sed ipsi potius eos apprehendere, quos experti sumus dignos esse amicitia, vltique futuros. Sicut igitur Zeuxis quibusdam culpantibus quod tarde pingeret, respondit, Fateri se, multum se temporis in fumere pingendo, quia in multum tempus vellet ea durare, quæ pinxisset: ita multo tempore probata amicitia, perdurabit. Quid? facile non est multos simul amicos diiudicare, cum multis simul versari facile? immo autem impossibile est. Atqui consuetudo id est, quo fruimur amicitia: neque dulcius in se quicquam ea habet præsentia & vitæ societate.

Consuetudo amico- rum.

Non enim viuis sociis absentibus inquam

Consilium capiemus.--- & de Vlyse Menelaus:

Nec nos extrema citius diuelleret hora

Mutua præbentes, sit amicum est, gaudia quicquam.

Odys. 3.

179.

Contrarium amicitia multos complexa præstat. Simplex enim amicitia conducit, conciliat, & continet compactos colloquiis & officiis,

Ceu nines partes immissa coagula lactis

Constrinxere,--- vt Empedoclis vtat verbis. ta-

lem enim amicitia vnitionem & coitionem vult efficere. Multiplex vero illa dissipat, auellit, auertitque, alias alio auocans, neque finit beneuolentiam consuetudine circumfusa ac coeunte coalescere aut agglutinari. Atque hinc statim oritur officiorum inæqualitas & ineptus in iis obeundis pudor. Facit enim multitudo amicorum vt inutiles sint ex partes amicitia, quæ vtilis esse debebant. cum alij aliis hominibus mores, diuersa diuersis curæ sint. neque enim omnium eodem incitantur ingenia, neque omnium eadem est fortuna quibus cum viuimus: & occasiones rerum agendarum sicut & venti nauigantibus aliquando aduersæ sunt, aliquando secundæ. Quod si omnes amici eadem opera aliquando indigeant, sufficere omnibus difficile est consultantibus, remperantibus, ambientibus, aut hospites excipientibus. Sin eodem temporis articulo diuersis negociis & studiis dediti simul postulent, alius vt nauiganti comitem te præbeas, alius vt ei causam dicenti suam adsis, alius vt cum in reo aliquo accusando adiuues, alius vt ementi vendentive operâ

naues,

naues, alius vt nuptiali eius sacrificio interfis, alius vt funus
Ex Sophoc. vna deducas: ibi vero in ista amicorum multitudine
tyranno. Sufficitus plena vrbs, & est paanibus,

Et gemitibus. -- ibi neque omnibus præstare officium possis, & nulli, absurdum est, & multos offendere dum vni te das, durum. Non enim quisquam æquo fert animo negligi se, qui amat. immo negligentia amicorum minus succensent, & absq; ira huiusmodi excusationib; placeantur, quibus obliuio præscribitur. Qui autem sic se excusat, Non adfui tibi in iudicio, aduocatus enim fui alterius amici: Nō inuisi te febricitantem, quod alteri amicis conuiuium præbenti nauauī operam: dum ob alterius curā hunc se neglexisse fateatur, non diluit offensam, sed auget adiecta rivalitatis materia. Sed nimirum multi tantum considerant quæ commoda percipi ex amicitia possint, non obseruantes quid oneris interim ea imponat: neque meminerunt debere multis vicissim inferuire eum, cuius multi inferuiuerunt vsibus. Sicut igitur Briareus centum manibus cibum in quinquaginta inferens ventres, nihil eorum aliquo amplius habuit, qui duabus manibus vni ventri sufficiunt: ita amicitiarum vtilitatibus etiam hoc adest, quod iis qui fruitur, multis opus habet inferuire, & occupationum, certaminum, laborumque multorum partem sustinere. Neque enim audiendus est Euripides sic præcipiens,

Hippoly.

Mortalium mediocres esse enim decet

Vsus amoris mutui, & solubiles,

Nec ad medullas penetrare intus & limas:

Intendere si passis facile aut remittere.

scilicet veluti gubernaculo nauim, ita vt vsib; amicitias ver-
 fes. Hoc vero, mi Euripides, ad inimicitias transferamus, iu-
 beamusque contentiones esse mediocres, neque pertinere
 ad intimam animi medullam, sed odia, iras, querelas, suspi-
 ciones ita suscipi, facile vt aboleri possint. Id autem hic po-
 tius nobis præcipe Pythagoricum, Ne multis manum ini-
 ciamus: hoc est, ne multos faciamus amicos, neque multis
 communem & quasi publicam amplectamur amicitiam,
 & in contrarium ** quæ multos secum affectus trahit, de
 quibus vna cum amicis anxium esse, molestia affici, labora-
 re, pericula subire, res est non plane intolerabilis ingenuis
 ac generosa indole præditis. Verum autem est illud Chilo-
 nis so-

nis sophistæ, qui dicenti nullum se habere inimicum, respondit: videris tu mihi amicum etiam nullum habere. Inimicitia quippe statim comitantur amicitias, iisque sese implicant. neque fieri potest ut amici non fiant iniuriarum, in
5 gnominarum, odiorumque participes. inimici enim amicum eius quem oderunt, suspectum illico habent, maleque ei cupiunt: amici sæpenumero inuident, obtestant, & circumagunt. Oraculum Timeæ de colonia ducenda querenti, responsum fuit,

10 *Quare examina apum, & seiparum & habebis abunde.* *Damna ex amicis.*

Ita qui amicorum gregem querunt, incauti in examina inimicorum incidunt. Neque vero eiusdem sunt poteris, inimici iniuriarum memoria & amici gratia. Considera quomodo Alexander tractauerit Philotæ & Parmenionis amicos
15 atque familiares: utque Dionis amicos Dionysius, Plauti Nero, Seiani Tiberius transferint atque necauerint. ut enim Crediti nihil profuit filia aurum & diuitia, sed ignis subito inflammatus accurrentem amplectentemque concremauit: sic nonnulli cum ex secundis amicorum rebus nullum per
20 ceperint fructum, calamitatis eorum & exitij fiunt comites, quod maxime usu venit philosophis ac scitis hominibus. sicut Theseus Pirithoo pœnas danti vinctoque

Compedibus alligatus est perennibus.

In parte ait Thucydides maxime eos qui virtutem affectarent, dum sibi ipsis non parcunt, sed suos inuisunt, una cum
25 ægrotantibus periisse. Itaque virtute non ita est abutendum ut eam aliis alligemus atque implicemus: sed dignis eius est seruanda communio, hoc est iis, qui vicissim eodem modo amare & communicare possunt. Etenim id omnium maxime
30 multitudinem amicorum impedit, quod origo amicitia ex similitudine est. Cum enim bruta cum disparibus misceantur non nisi inuita, subsidantque & subterfugiant, cum sui autem generibus libenter mutua quadam affectione sociata coeant: quis possit existere amicitia ubi mores sunt diuersi, affectus dissimiles, vitæque instituta discrepantia? Nam concentus quidem neruorum ex contrariis sonis conflatur, acutis
35 & grauib. utcumque; similitudinē quandā gignentibus. Amicitia autem oportet, nullā vult partē esse dissimilem aut inæqualem: sed oportet omnia dicta, sensa, consilia, & affectus inter se conuenire, veluti vno animo in plura diffuso corpora. Quis ve-

Similitudo amicitia origo.

ro est ita laboriosus & mutabilis & varius homo, vt se multis similem reddere atq; accommodare velit, ac non potius Theognidem rideat sic præcipientem:

Polypodis mentem Versuti sume, sub omni

Qui visu prabet se similem lapide.

Atqui polypodis mutationes non penetrant intro, sed in ipsa fiunt superficie, densitate & laxitate sua defluxum recipientem rerum vicinarum. Amicitia est mores, affectus, sermones, studia, & animi sensum exæquare. Protheus vero sit quidam infelix, neq; adeo bonus, qui subinde præstigiis quibusdam ex alio sese in alium transformet, legat cum litterarum studiosis, in arena sit cum palæstræ deditis, venetur cum venationem amantibus, cum ebriosis potet, cum ciuilibus comitia obeat, neq; proprios habet suarum actionum lares. Sicut autem philosophi naturam siue materiam formæ ac coloris experte, vt subiectum, sui mutationibus aiunt modo incendi, modo humectari, & alias in aerem dissolui, alias condensari: ita amicorum multitudini subicere oportebit animum multiplicem, versatilem, mobilem, & facile mutabilem. Cæterum amicitia stabile requirit quippiam, & immutabile ingenium, quod eandem retineat consuetudinē. ideo rarus & inuentu difficilis est constans amicus.

PLVTARCHI LIBELLVS DE

Fortuna.

Itam regit fortuna, non sapientia,
dixit quidam, res humanas non consilij dextertate, sed fortuito dispensari sentiens. Quid ergo? neq; iusticia, neq; æqualitas, neq; temperantia, neq; modestia res humanas dirigunt? sed à fortuna & propter fortunam factum est vt in sua perseveraret Aristides paupertate, cum parare diuitias sibi posset? & Scipio Carthagine capta nihil prædæ neq; videret neq; acciperet? & Philocrates accepta à Philippo pecunia meretrices ac pisces emeret? Lasthenes & Euthyocrates ventre ac rebus turpissimis meriti felicitatem, Olynthum perderent? Alexander Philippi F. captiuis mulieribus cum ipse abstineret, tum vim facientes puniret? Alexander autem Priami F. aduersa fortuna eo adactus est vt stuprum hospitis vxori offerret, eaque abducta

ducta duas continentes bello ac malis impleat? Hæc enim si fortunæ adscribuntur, quid impedit quo minus feles, hircos, simias dicamus fortuito esse gulosos, libidinosos, scuriles? Sin & aliqua temperantia, iustitia, fortitudo, quæ consentaneum est prudentiam, si prudentia, consilij dexteritate nullam esse? cum & temperantia dicatur quædam esse prudentia, & iustitia præsentem requirat prudentiam. Immo prudentiam qua adhibita circa voluptates officium tuemur, continentia & temperantia nomine afficimus: eandemq; in periculis & laboribus tolerantiam ac fortitudinem, in contractibus & rebus publicis æquitatem iusticiamque vocamus. Vnde fit, ut si fortunæ imputamus quæ consilij dexteritate præstantur, eidem etiam iustitiæ & temperantia opera sint imputanda: & furari me hercle, & marsupia desecare, & lasciuire, fortunæ acceptum feretur. denique nostris rationationibus valere iussis, fortunæ totos nos trademus, quasi vento quodam instar pulueris aut quisquilium exagitatos atque dissipatos. Iam consilij dexteritate sublata, par est neque considerationem ullam rerum relinquere, neque inuestigationem utilitatis. sed delirauit Sophocles, cum diceret:

--- quidquid queritur,

Licet inuenire: neglectum vero, latet.

& rursus, cum res diuidens ait:

Discenda disco, & inuenienda si qua sunt,
Inquiro: Voti qua sunt, à diis peto.

Quid enim inuenire aut discere possint homines, si fortuna omnia diriguntur? cuiusnam vrbs curia, cuius regis concilium non euertitur, si fortunæ omnia parent? cui nos cæcitatem exprobramus, quia in eam cæci incidimus. Quæ vero non incidamus, si consilij dexteritatem, quæ oculorum instar nobis est, abiicientes, cæcam vitæ ductricem eam nobis adsciscimus? Finge vero aliquem nostrum sic dicere: fortuna præstat ut videamus, non visus & oculi, quos luciferos Platon dicit. fortuna audimus, non facultate ictum aeris apprehendente qui per aures ad cerebrum fertur. quis non vereatur hoc modo sensibus detrahere? Atqui visum, auditum, gustatum, olfactum, reliquas item corporis facultates atque partes natura nobis dedit, ut earum ministerio prudentia vteretur. Mens enim videt, mens audit: reliqua

Mentis &c.

cæca sunt, & surda. Et sicut sole sublato, quod ad reliqua sidera attinet, perpetuam haberemus noctem, ut Heraclerus dixit: ita præstare reliqui sensus non possent absq; mens esset & ratio, ut reliquis animalibus anteiret homo. Nunc quod potiores sumus, iisq; imperamus, non casu aut fortuito fit, sed Prometheus, id est rationis usus, hoc efficit,

*Fœtus equorum, asinorumq; & bonum genus,
Munera rependens, quæ nostris laboribus
Subeant. --- ut est apud Aeschylum.*

Hominis Alioqui sui ortus natura & conditione pleraq; bruta sunt 10
cum brutis quam nos meliore. alia enim cornibus armantur, dentibus.
collatio. stimulis: & echinus, ut ait Empedocles,

Dorsum horret spinis, & spicula torquet acuta:
tum vero amicta sunt & suffulta squamis, villis, chelis, ungulis duris. Solus homo, ut ait Plato, nudus, inermis, sine 15
calceis & tegmine est à natura relictus.

Vnum sed hæc largita, emollit omnia:
scilicet rationis usum & industriam ac providentiam.

Vires exigua sunt mortaliū.

Sed calliditate multiplici,

Belluas maris, & terrestria,

Et sub cælo solitaria

Omnia homo domat.

Nihil agilius equo, nihil velocius: sed hominibus currunt. ferox est animal canis, & iracundum: sed homines custodit, 25
multum carnis habet porcus, esu suauissimus est piscis: alimentum & obsonium homini sunt. Quid maius elephanto, quid ad spectum terribilius? verum & hic ludicrum hominis factum est, & spectaculum in solennibus conuentibus, discitque saltationes suas & choreas ac ingeniculare. At 30
que hæc non inutiliter spectanda proponuntur. faciunt enim eo, ut discamus quo hominem attollat ratio, & quibus rebus eum superiorem faciat, utq; omnia in suam redigat potestatem.

Odyss. 9,
246.

*Non etenim pugiles, luctatoresve profecto
Inuicti sumus, aut cursu contendere digni:*

sed in his omnibus præstant nobis bruta. Peritia autem, memoria, sapientia & arte secundum Anaxagoram omnia quæ ipsa habent in nostros vertimus usus fauos apud colligimus, lac mulgemus, & res brutorum nostro arbitratu agimus ac

mus ac ferimus: nihilq; hîc fortuna, omnia consilio & providentia geruntur. Enimuero in humanis rebus haud du-
 bie censentur etiam artificum opera, & fabrorû qui metalla
 cudunt, qui domos ædificant, qui statuas faciunt. in quibus
 5 nihil forte fortuna aut casu absolui videmus. utq; perpussillû
 aliquid fortuna interdum architecto aut mulcibero cõmo-
 det, certe plurima & maxima opera ars seipsa contenta per-
 ficit. Hanc rem poera sic declaravit,

10 *Ite in viam nunc omnis ar' iscum tribus,
 Qui filiam trucidus oculis notam Iouis,
 Colitis cistas gerentes Erganam sacras.*

est enim Ergane Opifex. Hanc itaque Mineruam operum
 præfectam, non fortunam patronam agnoscunt artes. Fe-
 runt quendam, cum equum cæteras ad partes quod atine-
 15 bat lineis & coloribus probe expressisset, spumam tantum
 quæ fræno concusso cum anhelitu efflabatur, non ita pin-
 xisset ut sibi satis faceret, itaque sæpius deleuisset, & denuo
 conatus esset perficere, ad extremum præ ira spongiam ut
 erat plena pigmentorum in tabulam coniecisse: eamque
 20 non sine miraculo operi id quod desiderabatur addidisse.
 hoc vnum fortunæ artificiosum facinus narratur. Cæte-
 rum artifices regulis, amussibus, mensuris ac numeris ubiq;
 vtuntur, ne quis casui locus in opere relinquantur. Et quidẽ
 ipsæ artes parvæ quædam appellantur prudentiæ, aut riuu-
 25 li potius prudentiæ, & fragmenta quædam vsibus vitæ no-
 stræ inspersa: quod ignis Promethei ænigma innuit, hinc
 inde dispersus. sic enim prudentiæ etiam particulæ quædã
 in minuta frustra diuisæ in ordines sunt redactæ. Mirum ita-
 que sit, eum artes ut suum finem consequantur nihil indi-
 30 geant fortunæ opera, artem omnium maximam & perfe-
 ctissimam, quæ summam humanæ gloriæ & officij conti-
 net, nullam esse. Est quædam in intendendis remittendis-
 que fidibus prudentia, quæ musica dicitur: est in apparan-
 dis cibis, quæ culinaria: est in lauandis vestibus, quæ fullo-
 35 num. tum pueros docemus se induere vestibus & calceis,
 dextraque cibum capere, læva panem tenere: quod ne hæc
 quidem ipsa fortuito fiant, sed attentione & peritia opus
 habeant. maxima verò & ad felicitatem præcipue facien-
 tia dicemus non adhibere prudentiam, non rationis vsum
 & providentiam? Atqui nemo terram aqua madefaciens

discedit, vltro & fortunę opera lateres inde exituros cęsens. neq; quisquā lanis & corio partis sedet fortunam precās vt vestem sibi ex iis aut calceos efficiat. qui verō multum auri, argenti, mancipiorum collegerit, in aulis habitet multiforibus, atque ante se habeat lectulos sumtuosos & men- 5 sas: censebit ista, si absit prudentia, felicitatem fore, aut vitam beatam, doloris expertem, & mutationis securam? Interrogauit quidam reprehendendi animo Iphicratem, quis esset, cum neque atma, neque arcum, neq; cetras ferentium in ordine cęseretur. respondit, Eum se esse, qui hisce omni- 10 bus imperaret atque vteretur. Ita prudentia neque aurum est, neque argentum, neque gloria, neque valerudo, neque diuitię, neque robur, neque pulcritudo. quid ergo ea est? id quod recte vti his omnibus potest, ac singula horum iucunda facit, laudabilia, vtilia, cum sine hac inutilia, sterilia, da- 15 mnosaq; sint, & molestiam ac dedecus possidenti ea adferant. Pręclare itaque Prometheus apud Hesiodum præcipit Epimetheo,

--- Ne munera magno

Ab Ioue missa Siquam accipiat, sed habere recuset: 20

nimirum de fortunę bonis & externis loquens: perinde ac si musicę ignarum canere fistula, aut recitare indoctum, aut equitare ignarum equi gubernandi vetaret: ita eum horrās ne magistratum gerat cum imprudens sit, nēve sit diues, animo præditus illiberali, nēve vxorem ducat, sub eius futu- 25 rus imperio. Non enim duntaxat res secundę indigno oblata occasione stultis exhibent malorum consiliorum, vt Demosthenes dixit: sed & prosperitas merito maior in prudentibus calamitatum ansa & origo est.

Pruden-
tia quid.

PLUTARCHI DE VIRTUTE

& Vitio, libellus.

ESTES hominem videntur calefacere, cum quidem ipsa calorem non adferant, suapte natura frigida: (vnde etiam sæpe in æstu aut febris vestes subinde mutamus corporis refrigerandi gratia) sed calorem qui ex hominis editur corpore, vestes corpori adhibita continent atq; comprimunt, inclusumq; corpori nō patiuntur dissipari. Idem in rebus error multos deci-

decipit, qui suauiter se victuros putant, si in magnis habitentædibus, multitudine mancipiorum & pecuniarum instructi. Atqui non foris est vitæ suauitas: sed rebus suis ex ingenio suo tanquam fonte voluptatem & gratiam adfert homo.

Sed lucente foco domus adpectu quoq; fiet

Pulchrior:--- & diuitiæ gratiores sunt, & gloria splendidi ac potentia, si animi læticia accedit. siquidem paupertatem etiam, exsiliū, & senectutē facile & placide obmorū mansuetudinem ac facilitatem ferunt. Sicut enim aromata gratū odorem etiam lacernis & centonibus conciliant, cum Anchisæ corpus saniem malam ederet,

In flā desillantem Vestis bisina:

ita cum virtute omne vitæ genus molestiæ expers est & iucundum: vitium iis etiam quæ splendida videntur & preciosa & veneranda si admisceatur, molesta facit, & fastidiosa, & ingrata possidentibus.

*Vitiorum
Sis.*

Beatus iste nuncupatus in foro,

Foribus domus apertis est miserrimus:

mulier totum occupat imperium, mandat, pugnat. Et verò facile mala se exoneret muliere, qui quidem vir sit, nō mancipium. Vitiis verò tuis non licet remisso nuncio, iussisque suas res habere, seorsim viuere liberatum iis & quiete frui. Vitium enim in ipsis habitans visceribus atq; inhærens noctes diesque

Abq; face exurit, cruda mandatq; senecta.

Molestus est itineris comes prauitas ob arrogantiam, sumtuosus conuiua ob luxuriam, concubina acerba, quod curis & sollicitudinibus ac æmulationibus somnum auerit ac vitiat. Etenim dormientibus somnus corporis est requies: animo interim terrores obuersantur, somnia, tumultus ob superstitionem:

Quod dormitantem si me corripit dolor,

Insomnijs miser enecor,--- ait quidam. Eodē modo inuidia etiam, & metus, & ira, & libido afficiunt. Interdum enim vitium foras prospiciens ad alios, iisq; se accommodas, pudore afficitur & occultat affectum, neque omnino imperibus suis concedit, sed repugnat sæpe ac renititur. in somnis autem legibus iam & aliorum iudiciis non amplius obnoxium, remotumque longissime à verecundia & me-

*Somnus
Vitiis forū.*

tu, omnem mouet cupiditatem, maliciamque suam & libidinem exsuscitat. nam & cum matre concubitum affectat, vt ait Plato, & cibis vesci quibus religio interdicit, neque vlllo facinore abstinet, fruiturque flagitiis quantum datur, imaginibus fingendis ac visis quæ in nullam voluptatem aut perfectionem cupiditatis desinunt, sed mouere tantum & exacerbare affectus morbosque valent. Vbi ergo est delectatio vitij, si nullibi vacuitas curarum & doloris, nullibi seipso contentum esse, nullibi tranquillitas animi ociumve conceditur? Nam carnis quidem voluptatibus bona corporis temperies & sanitas locum ortumque prebet. animo gaudium aut læticia ingenerari non potest, nisi vacuitatem metus ac fiduciam & tranquillitatem is pro fundamento subternat. alioquin etsi spes aliqua aut delectatio arriserit, subito eam cura aliqua erumpens confundet ac conturbabit, sicut tranquillo cœlo nauigantibus obiecta rupes. Congere aurum, collige argentum, ædifica ambulationes, imple mancipiis domum, debitoribus urbem. nisi animi affectus sedaueris, & inexpletæ cupiditati finem imposueris, teque ipsum metu & sollicitudinibus liberaueris: vinum febricitanti colas, mel bilioso offers, cibos cœliacis paras & difficultate intestinorum laborantibus, qui eos non perferunt, sed ab iis perduntur. Non vides, vt ægroti purissimos & preciosos cibos auersantur, conspuunt, recusant vioblatos? Postmodò mutata temperie, bonisque spiritibus & dulci sanguine natis, caloreque naturali restituto, surgunt, & vilem panem cum caseo & nasturtio non sine voluptate edunt? Huiusmodi doctrina animo ingenerat affectionem. Contentus eris te ipso, si didiceris quid bonum sit, quid honestum. Luxuriabis in paupertate, & rex eris, vitamque priuatam & ociosam non minus habebis gratam, quam quæ in imperiis & magistratibus agitur. Philosophiæ nauata opera, nunquam iniucunde viues, sed disces omni vitæ statu delectari, omni conditione. Læticiam tibi afferent diuitiæ, multis benefacienti: afferet etiam paupertas multis curis vacuo: & gloria, cum honore afficeris: & obscuritas, tuto ab inuidia.

PLVTARCHI DE CONSOLA-
tione ad Apollonium, liber.

1 I AM inde ab eo tempore, quo inaudiui filium tuum, Apolloni, adolescentem, modestum plane atque frugi, & pietatis in deos, parentes, atque amicos ita vt non multi alij obseruantem, immatura morte extremum vitæ diem confecisse: socium me tui doloris ægritudinisque habuisti. Verùm sub ipsum funeris tempus, erat alienum te
10 compelli abs me & moneri vt casum hunc humaniter ferres: cùm tu ob insperatam hanc calamitatem & animo langueres, & corpore: miserari potius oportebat. quando peritissimi etiam medici confertim ingruentibus vitioforum humorum fluxionibus non statim medicamenta applicant, sed rumorem inde ortum patiuntur foris illitis remediis ipsum vtrò concoctione quadam emolliri. Ergo
15 nunc, postquam tempus, quo maturari solent omnia, aliquod ab ista effluxit calamitate, animique affectio tui requirere videtur amicorum auxilium: existimaui me facturum officium, si te ad cõsolandum aptis rationibus impertirem, quibus & dolor tuus minueretur, & lugubres istę inanesq; tollerentur eiulationes:

*Oratio saucij namq; animi est remedium,
25 Si quis suo cor ægrum tempore molliat.*

Et sapienter Euripides:

*Remedia morbis diuersis diuersa sunt.
Dolentem amici sermo benignus subleuat,
30 Fatuo nimis debetur castigatio.*

30 Cùm enim animum multi affectus moueant, doloris ea est natura, vt omnium hoc grauissime faciat. quem & insanix nonnullis causam aiunt fuisse, & aliorũ insanabilũ morborum. ac fuerũt, qui præ dolore sibi ipsis mortẽ consciscerent. Iam ex morte filij dolorem egritudinemq; animi concipere, res est talis, quæ à naturali profecta principio nõ sit in nostræ voluntatis sita libertate. Non enim eos probò, qui feram quandam laudibus ferunt duramque indolentiam: quæ neque contingere nobis potest, neque vt posse
35 fingas, commodatura nobis esset. abolitura enim erat, quã conseruari maxime oportet, quæ ex amore vltro citroque exli-

*Ex Aeschylis
Prometheo Sincto.*

Modus in dolore.

existit beneuolentiam. Mœrore autem ultra modum efferri, eumq; cumulare immodice, præter naturâ esse affirmo, & à praua animi nostri opinione proficisci. Hoc itaque, vt damnosum & vitiosum, & virtute præditos viros minime decens, vitemus, mediocritas autem affectuum non est improbanda. Optandum est, inquit Crantor Academicus, ne ægrotemus, sed si in morbo sumus, sensus eius aliquis adesse debet, siue secetur pars nostri aliqua, siue auellatur. Indolentia enim illa non sine magna iactura homini potest parari. quippe necesse est vt ibi corpus, ita hic animum plane effectum esse. postulat itaque ratio vt qui sana sunt mente, in talibus casibus neq; nullos neq; nimios animi motus sentiant: quorum alterum est duri & feri, alterum dissoluti effeminatq; animi. probe rationes subduxit, qui se intra suos fines continet, ac moderate ferre nouit quidquid in vita vel iucundum obtingit vel asperum. matureque ita secum constituit, sicut in populari reipublicæ statu sorte magistratus leguntur, vt si ea tetigerit te, imperandum, si præterierit, æquo animo ferenda sit fortuna: ita & rerum humanarum dispensationi esse obediēter & absq; inculpationibus obtemperandū. Hoc qui præstare nequeunt, ij ne secundas quidem res ferre prudenter moderateq; possunt. Est enim inter alia pulcre dicta & præcepta etiam hoc:

*Non illa res tam prospera accadat tibi,
Ducas ob hanc iusto vt maiores spiritus.
Aduersa rursus animum haud deiciant tuum,
Fac semper idem sis, ubiq; firmiter
Naturam, vt aurum in ignibus, seruans tuam.*

Recte enim instituti & cordati hominis est neq; mutari ob euentum rerum quæ videntur prosperæ, & constanti animo decorū in aduersitatib. seruare. Et boni ratiocinatoris officium est, aut præcauere malum ingruens, aut acceptum corrigere & quàm minimum redigere, aut tolerantia sese macula & generosa instruere. Quatuor quippe modis prudentia circa bonum versatur, aut parans id, aut conseruans, aut augens, aut recte vsurpans. hæ sunt cūm prudentiæ, tum reliquarum virtutum regulæ: quibus in vtraq; est vtendum fortuna.

*Non viuit, omnia cui contingant prospera.
& me hercle*

Quod

*Quatuor
virtutis
officia.*

Quod oportet, haud efficies & sit non opus.

Sicut enim stirpes aliquando multos, aliquando nullos fructus ferunt, & animalia copiosos alias, alias nullos procreant foetus: & in mari tranquillitatis ac tempestatum sunt vicissitudines: sic & in vita multae ac variae eueniunt circumstantiae, quae homines in diuersos fortunae casus trahunt. in quos dispiciens aliquis, non inepte dixerit,

Eurip. Iphig. Aul.

Non te omnia ad lat a genuit,

O Agamemnon, Atreus.

Opus est te gaudere, & merere:

Mortalis enim natus es. & ut haud velis,

Superis sic constituerunt.

Et Menandri ista:

Si natus es tu, Trophime, solus omnium

Hac lege, partu cum te mater edidit,

Ut semper eant tibi res arbitrio tuo,

Felicitatem hanc si quis promissit deum:

Irascere iure, nam malis fide

Et improbe egisset. Sin iisdem legibus,

Quibus aerem nos ducimus, in lucem es datus

Hanc publicam: tecum & liquido mage fabuler,

Ferenda sunt hac, & putanda rectius.

Summam rei quod continet totius, homo es:

Quo celerius non illum extollitur animal,

Citius de deiectum imo repit in solo.

Meritoq; sane cum sit enim infirmissimus,

Grauisimis inuoluit se negocijs,

Suaq; plurima ruina perdit bona.

Iam tu neq; rebus excidisti illustribus,

Mediocre & obtrigit tibi infortunium.

Reliqua ergo perfer fortuna in medio situs.

Sed tamen cum hic sit rerum humanarum status, nonnulli praestulcia eo progrediuntur stolidae atq; vanae iactantiae, ut cum aut diuitiarum magnitudo, aut magistratus sublimitas, aut in repub. sessio superiore loco, vel honores aut gloria eos aliquantulum sustulit, minentur etiam & insultent inferioribus: non cogitantes quam instabilis sit & lubrica fortuna, & quam facile sublimia deiciantur, humiliaq; in altum celeribus momentis mutationum fortunae extollantur.

tur. Est verò non recte rationes rerum putantis, firmum aliquid in rebus instabilibus querere.

*Vertente enim rota, pars altera orbita
Superior, inferior altera subinde fit.*

*Humana
res quales.*

Ad parandam porro doloris vacuitatem nō est certius medicamentum ratione, indeq; petita ad oēs vitæ mutationes præparatione. Sic enim cuiq; statuendū est, non modo mortalem se esse, sed & vitam sortitum mortalem, resq; facillime in diuersam mutabiles partem. Verè nimirum hominum mortalia sunt inq; diem durantia corpora, & fortunæ affectionesq; caducæ, omniaq; in vita fluxa,

Qua non possit homo quisquam evitare cauendo:

sed, quod est apud Pindarum, Orci fundum obscuri calamus ferreis necessitatibus. Euripidis sunt hæc:

Non sunt opes stabiles, sed durant in diem. Item,

Vel minima nos euertunt: Sna adeo dies

Deicere summa, extollere infima possiet.

Hæc omnia recte dicta aiebat Demetrius Phalerius: id tamen rectius habiturum fuisse, si pro vna die momentum temporis dixisset.

*Redeunt in orbem res generis mortaliū,
Telluris instar fructuum atq; alij ſigent,
Decerpit alios & metit necessitas.*

Et Pindarus alibi. Quid est esse aliquē? quid nullū? Somniū vmbra est homo. aptissima ad perspicuitatem & admodum artificiosa vsus hyperbola vitam hominum depinxit. Quid enim est imbecillius vmbra? aut quibus verbis somnium eius effari possis? Hæc secutus est etiam Crantor, qui in consolatione ad Hippoclem, cui liberos mors eripuerat, in hanc scripsit sententiam. Hæc ergo sunt, quæ vniuersa illa verus philosophia docet atq; præcipit. quæ si non omnia admittimus, id saltem nimis est verum, vitam nostrā multis modis laboriosam esse ac difficilem. quod si non ita est natura comparatum, certe à nobis ipsis hæc ei inuecta est corruptela: & incerta ista fortuna eminus nos ac iam inde ab initio comitata nihil sanum aut salutare nobis infert. Mali quædā fatalis portio omnibus nostris rebus iam tum admiscetur cum nascimur. ipsa semina mortalia cum sint, partē huius causæ sustinent, vnde prauitas ingenij, morbi, curæ, aliaq; fatalia incommoda mortales insequuntur. Cur autem

tem

tem eò orationem auertimus? scilicet vt intelligamus, nouum nō esse si homini infortunium accidat, sed omnes nos eidem casui esse obnoxios. Improvisa enim est, vt Theophrastus ait, fortuna, habetque magnā vim auferendi: quæ nobis labore parta sunt, & quæ apparet prosperitatē euer- tendi, neq; vlla constituta temporis vtitur ratione. Hæc & alia id genus facile est cuius & apud animum suum repu- tare, & dicta à priscis ac sapientibus viris audire, inter quos princeps diuinus Homerus sic cecinit:

- 10 Nil homine in terris infirmius ætheris aura
Vescitur, aut perrepat humum. nihil ille malorum
Possè sibi sperat contingere dum viger, & dum
Permittunt rebus superi gaudere secundis.
At postquam casus immittunt numina diros,
15 Inuito tolerat fatalia tum mala corde.
Humana talis stat enim sententia menti,
Qualem quotidie lucem ipse Dies puer adfert.

Et alibi:

- Quid genus inquiris Tydida strenue nostrum?
20 Nil ortus noster foliorum distat ab ortu.
Quæ ventus modo fundit humi, modo tempore sermo
Multa renascuntur syluas passim per opacas.
Sic hominum pars orta viger, pars desinit esse.

Quæ eum imagine humanæ vitæ vsum esse pulcrè, manife-
2) stum est ex iis quæ alio loco dixit:

Cur hominum causa tecum contendere coner?
Qui foliorum instar nati quandoq; frequentes
Gratis cescuntur telluris frugibus: ydem
Disperunt, quandoq; frequentes, robore cassi.

- 30 Simonides poeta lyricus, cum Pausanias rex Spartanorum
continenter sese ob res gestas iactaret, ipsumque subsan-
nans iuberet sibi aliquid sapienter præcipere: cognita ho-
minis superbia monuit, vt se hominem esse memoria tene-
ret. Philippus Macedonum rex, cum eodem tempore tres
35 lætos accepisset nuncios: vnum, quod quadrigæ ipsius O-
lympia vicissent: alterum, quod legatus ipsius Parmenio
pugna Dardanos superasset: tertium, quod vxor Olympias
marem ipsi peperisset: manibus ad cælum intentis, O for-
tuna, inquit, modico isthæc compensa damno, scilicet in-
telligēs solere fortunam magnis inuidere prosperitatibus.

Odyss. σ.
128.

Iliad. ζ.
145.

Iliad. φ.
463.

Theramenes, vnus de xxx Atheniensiu tyrannis, cū collap-
sa domo in qua cum aliis cōpluribus cœnabat, solus eua-
fisset mortem, multique eo nomine ipsum beatum prædi-
carent, magna voce sic exclamauit: O fortuna, cui nam me
referuas occasioni! ac non multo pōst tempore excruciatu
tormentis iussu collegarum è vita decessit. Sed singularem
laudem videtur commeruisse Homerus, qui Achillem in-
troducitur his verbis vtentem ad Priamum, ad se redimendi
Hectoris cadaueris gratia profectum.

Iliad. ω,

522.

Nunc solio Troiane sede: tristemq; dolorem
Quantumuis mæsti fac alto corde premamus:
Nuler enim gelidīs ploratibus efficiemus.
Hanc misero sortem superi iniunxere, malorum
Expertes, hominum generi. nam doli in ipso
Limine cælestis primo duo sunt posita aule,
Vnde diuū generum Iupiter mortalibus effert
Munera. in hoc bona sunt, aduersa recondita in illo:
Cui commixta Tonans depromit dona fructur
Nonnunquam aduersis, rebus quandoq; secundis.
Sed cui sola dedit de diro tristitia sae,
Is miser est, neq; diis, hominum nec amabilis &lli,
In terraq; suos lugubriter exigit annos.

10

15

20

Proximus ab hoc gloria & tempore, ac qui se Musarū pro-
fiteretur discipulum Hesiodus, inclusa dolio mala ipse et-
iam fingit, quo aperto Pandora omne genus malorum per
maria ac terras disseminauerit:

1. Operum.

Ille cadi tegmen manibus dimouit, & Vnā
Perniciem immitsti miseris mortalibus atram.
Consedit sub supremis spes Vnica labris,
Nec Volucris nisu vacuas extitit in auras,
Cum Pandora cado prius obderet improba tegmen.
Ast alia pestes dira, numeroq; carentes
Per genus humanum, postquam erupere, vagantur.
Plena malis tellus, plenum est pelagusq; malorum.
Inuadunt homines morbi noctuq; dieq;
Vltro obrepentes, & tristi damna ferentes,
Idq; (etenim Iupiter priuauit voce) silentes.

30

35

Ab his pēdet Comicus, de iis qui huiusmodi casus grauius
ferunt, in hanc scribens sententiam:

*Iam si mederentur nostris lacryma malis,
Finemq; ploratus dolori ponerent,
Auro redemptis steteremur lacrymis.
Nunc res eas, here, nil curant mortaliū,
Nil his mouentur, eadem sed pergunt via,
Sen tu fleas, seu sicca serues lumina.
Quid ergo proficimus? nil, sed habet dolor
Hunc arboris rascar, fructum nempe lacrymas.*

Dicitis quoque consolans Danaen nimio luctui indulgentem, ita loquitur:

*Putasne Ditem luctibus flecti tuis?
Natum remissurum se tibi ob gemitus tuum?
Desine, intuensq; aliorum in infortunia
Solare mentem, fiet hoc, si cogites
In Vinculis quam multi homines mortem obierint,
Quam liberis orbi multi consenuerint,
Vele tyrannide ampla in infimum ordinem
Euerim redacti, cogitanda hac sunt tibi.*

Iubet eam considerare & minora & maiora aduersa perpefforum casus, vt animum inde ægritudine leuet. Atque huc pertinet etiam Socratis sententia, qui censuit si in vnum congereremus nostras aduersitates, ea conditione vt æqualem inde quisque portionem auferret, plerisque libenter receptis quas attulissent abituros. Hoc genere animum demulcendi vsus est etiam Antimachus poeta. cum enim morte amisisset Lyden vxorem suam, quam admodum caram habuerat, leniendi doloris causa elegiam scripsit Lyden nomine, in qua enumeratis heroicis calamitatibus, alienorum malorum commemoratione suum moerorem detereret. vt satis euidens sit, eum qui consolatur lugentem, ostenditque casum hunc ei cum multis esse communem, his quæ aliis euenisse demonstrat commemorandis, opinionem ægri de sua calamitate diminuere, fidemque ei facere, non esse tantum quantum videbatur incommodum. Æschylus quoque re-Mors non
cæ videtur increpare eos qui mortem malum putant, ita est malū.
pronuncians:

*Iniuria mors inuisa est mortalibus,
Summum malorum plurimorum remedium.*

Eumq; imitatus is est, cuius hæc sunt:

O mors Veni nostris certus medicus malis,

Qui portus humanis es tempestatibus.

Magnum enim est confidenter posse dicere:

Quis seruus est? qui mortem non meditatus est.

& hoc,

Orco adiuvante non Umbris ego terreor,

Quid habet tandem mors ita difficile, aut quod adeò mole-
litum esse debeat? nescio enim qui fiat, quod cum adeò
cognata nobis sit & familiaris, tamen doloris plena videat-
tur. Quid verò admirationis meretur res, si scissum est
quod erat natura scissile, aut liquatum quod liquabile, aut
crematum quod vstile, si perit quod erat ita natum ut in-
terire posset? Quando enim non inest in nobis mors? cum,
ut ait Heracletus, idē sit viuum ac mortuū, vigilans & dor-
miens, adolefcens & decrepitem: quia hæc in illa, vicissimq;
mutentur. Sicut q; argillā tractat, fingere ex ea animalis for-
mam potest, rursūq; diffingere, iterumq; ac quoties libet
perpetuò vices istas repetere: sic etiam natura ex eadē ma-
teria olim auos nostros, postea patres protulit, deinde nos,
ac deinceps alios ex aliis euoluet: ac fluuius ille ortus no-
stri absque intermissione labens nunquam subsistit, sicut &
interitus flumen huius contrarium, siue is Acheron est, si-
ue Cocytus à poetis appellatus. Prima ergo causa, quæ no-
bis Solis ostendit iubar, eadem ad caliginosum orcum ad-
ducit. Ac mihi imaginem eius rei præbere videtur aer quo
circumdamur, alternis vicibus diem ac noctem præstans,
inducensque vitam & mortem, somnum & vigiliam. Hac
de causa etiam vita dicitur fatale esse debitum, quod con-
traxerint maiores nostri, sitque à nobis persoluendum.
quod est faciundum æquo animo & citragemitus, vbi cre-
ditor repetet. hac enim ratione summam modestiā præsta-
bimus. Existimo autem naturam, quod cōfusionem & bre-
uitatem vitæ haberet cognitā, voluisse nobis terminum
vitæ præstitutum esse ignotum. est enim hoc in rem no-
stram. Nam si prænossemus, multi perfectò immaturis lu-
cibus contabescerent, mortemque morte anteuertent.
Iam hoc dispice, quot molestiis & curis vita nostra inunde-
tur: quas si enumerare institueremus, valde equidem cul-
paremus eam, & sententiam quæ apud quosdam obtinet
confirma-

*Cur termi-
nus vita
ignotus.*

confirmaremus, qua mors vita potior statuitur. Simonides
ea de re sic est commentatus:

Hominum est exile robur,

Cura plerumq; inanes:

5 *Breue Vita tempus Urgent*

Alij ex alijs labores,

Inevitabilisq;

Mortis crudele fatum,

Sorte aqua destinatum

10 *Iuxta bonis, malisq;*

Pindarus autem sic:

Semper Sui sunt duo

Bono mala à diis annexa summis,

Ferre quæ stulti probè nequeunt.

Pyth. oda

3.

15 Sophocles verò:

Mortalis est quod abolutus, hoc tu gemis.

Ignarus an futura quid lucri adferant?

Euripides autem:

Natura quæ sit rebus humanis tenes?

Alceste.

20 *Non certe opinor. Unde enim? sic accipe:*

Mortalibus mors imminet certa omnibus,

Nec nullus est eorum qui certò sciat

Victurus an sit lucem porro crastinam:

Nam quò sit evasura fortuna, haud liquet.

25 Cùm ergo talis sit vita hominum, qualem isti tradunt, cur
non eorum potius laudemus fortunas, qui eius obeundis
muneribus liberati sunt, quàm miseremur ac deploremus
eos, ut quorundam fert incertitia? Socrates mortem per simi-

30 ni longinquæ ac diuturnæ, vel utiq; abolitioni animi iux-
tâ & corporis. quæ singula deinde examinans, mortem ha-
rum rationû nulla malam fieri ostendit. Primum si sompnus *Mors* 30.
quidam est mors, dormientibus autem malè non est, con- *minis simi-*
stat ne cum mortuis quidem malè agi. Quid autem attinet *lis.*

35 disserere, somnû cum esse suavissimum; qui est altissimus?
cum omnibus hoc sit notum hominibus. Testatur hoc et-
iam Homerus:

Dulcis & alta quies, placidaq; simillima morti. & *Odys. v. 80.*

Hic fratrem lethi conveni sedula somnum. & *Iliad. 5.*

Mortemq; & somnum geminos.---

231.

quasi oculis ingerens eorum similitudinem, quod gemelli maxime exprimunt. Alibi etiam mortem somnum vocat ferreum, conans docere nos, in morte nullum esse sensum. Neque incite pronunciauit hac de re, quicunque versiculi auctor est:

Num parua mortis somnus est mysteria.

somno enim verè initiamur morti. Sapienter etiam Cynicus ille Diogenes, cum ante exitum vitæ obruisset ipsum somnus, medicusque excitasset, & an grauius aliquid accidisset quereretur: respondit, nihil esse mali: fratrem enim fra-

Mors peregrinationi similis. tri anteuertere, somnum morti. Quod si peregrinationi similis est mors, ne hac quidem ratione malum est, imò autem bonū potius. Beatum enim est liberari à seruitute carnis, & affectionibus eam comitantibus, quæ mentem occupant, ac stulticia humana implent. Innumeras (inquit Plato) nobis facessit molestias corpus ob victus sui necessitatem. quod si præterea morbi aliqui incidunt, ij impediunt veri contemplationem. ad hæc amoribus, cupiditatibus, timoribus, omnibusq; generis simulacris & vanitate nos opplet. vt reuera eueniat, quod ille dixit, nos nihil vnquā sapere posse. Bella enim, seditiones, & pugnas nulla alia res excitat quàm corpus & eius cupiditates. ob parandas enim opes omnia sunt bella: opes autem cogimur parare propter corpus cui seruimus curando, qua re occupati philosophiæ vacare non possumus. idq; extremū est, quod etiam nactos aliquid ocii, & ad considerandam veritatem conuersos vbique corpus interpellat, turbasque dat & percellit, obstatq; quo minus veritatem cernamus. Itaque reuera demonstrat Plato, quod si aliquando volumus purè aliquid cognoscere, corpus exuendum sit ipsoq; per se animo res intueñde. ita demū consequemur quam expetimus, & cuius amatores nos esse profitemur sapientiam. eam autem ratio docet non viuētib; sed mortuis nobis ad futuram. Si enim fieri non potest vt corpore præditi quicquam sincerè cognoscamus, alterum horum sit necesse est, vt aut nunquam, aut mortui scientiæ fiamus compotes. tūc enim ipse secū erit animus à corpore separatus, non antè ac dum viuimus, quàm fieri potest proximè ad scientiam accedemus, si nihil cum corpore rei habeamus quatenus omnino licet, neq; cum eo quicquam nisi summa yrgēte necessitate commu-

commu-

communicemus, neque contagio eius naturæ nos oppleamus, sed ab ea puros nos cōseruemus, donec ipse nos Deus eo exsoluet. tum demum puri & stulticia corporea exonerati cum diis erimus, omnia nobis ipsis sincera cernentes, scilicet ipsam veritatem. Nefas enim est purum ab impuro contingi. Quare etiam si ad alium locū mors nos traducat, malum non est, adeoq; bonum potius, sicut Plato demonstrauit. Itaq; diuinitus omnino dicta mihi hæc videntur à Socrate ad iudices: Mortem metuere, aliud nihil est, quàm
 10 falsò putare se sapere. Qui enim mortem metuit, videtur sibi scire quod ignorat. scit enim nemo, an mors sit omnium quæ homini contingere possunt bonorum maximum: metuunt autem eam, quasi certò sciant esse summum malum. Nihil ab his discrepare videtur qui dixit hæc,

*In apolo-
gia.*

15 *Nemo metuat mortem, laborum terminum.*

*Deorū im-
dicia de
morte.*

illa verò malis etiam maximis nos soluit. His testimonium ferre dicuntur etiam dii. Multos enim accepimus pietatis ergò id muneris à diis cōsecutos: quorum reliquis ob modum commentarii præteritis, eos duntaxat commemorabo, qui sunt maximè illustres, & in ore omnium versantur. Primòque tibi loco referam, quid Bitoni & Cleobi vsu venerit, adolescentibus Argiuis. Hos ferunt, cum mater ipsorum sacerdos esset Iunonis, ac instante momento temporis quo ascendere ad fanum debebat, mulique vehiculum
 25 trahere soliti tardius venirent, subiuisse ipsos vehiculum, matremq; ad templum peruexisse. eam verò maiorem in modum delectatam filiorum pietate, à dea flagitasse hoc illis vt largiretur, quod esset hominibus optimum ibi eos in somnum solutos nunquam euigilasse, dea pietatem ipso-
 30 rum morte vt præmio compensante. Porro de Agamede & Trophonio Pindarus scribit, eos cum templū Delphis ædificassent, ab Apolline mercedem postulasse: responsumque fuisse, fore vt eā septima die reciperēt, iussosq; interea genio indulgere. obtemperasse eos, septimaq; nocte sopitos,
 35 vitæ extremum diem cum habuisse. Ferūt autē ipsum Pindarum, cum nūc dasset his, qui ad oraculū sciscitandū comuni Bæotoiū nomine missi erant, vt interrogarent quidnam optimum esset homini, hoc ab antistita responsi tulisse, Ne ipsum quidem id ignorare, si quidem autor esset scriptorum, de Trophonio & Agamede. si tamen experiri

velit, non multo post tempore rem ipsi fore perspicuam. itaque Pindarum his auditis, ad mortem se comparasse, & paulo post viuendi finem fecisse. Iam de Euthynoo Italo talis historia fertur. Mortuum esse eum subitò, nulla causa cognita calamitatis. Ibi tum Elyseo patri (qui hanc vnicam s prolem habuisset diuitiarum & opum amplissimarum hæredem, vir inter populares suos Terinæos virtute, fortunis, gloriaque primus) incidisse suspicionem hanc, fortassis veneno necatum esse filium. quod cum quomodo exploraret certo non videret, venisse in Psychomanteum, sacrisque, vt erat in legibus, operatum, indormiuisse loco. Tum sibi per quietem tale fuisse visum oblatum. Venire ad se patrem suum, & abs se fuisse narrato filii casu magnopere oratum, vt in causa mortis inuenienda se adiuuaret. respondisse patrem: Equidem in hoc adsum. sed ab isthoc accipe quæ tibi adfert: inde enim omnia cognoscēs, propter quæ mœres. quem verò pater indicabat, planè Euthynoi fuisse statura & annis, vt apparebat, similè: interrogatumque quis esset, retulisse hæc: Genius sum filii tui. simulque porrexisse codicillos, quibus euolutis Elysius tres hos ver-
sus inuenerit intus exaratos.

*Ex M. Tul-
lio, sine i.
Tuscul.
Mors si in-
teritus, nō
malum.*

*Ignaris homines in vita mentibus errant.
Euthynous potitur fatorum munere lato,
Sic fuit Scilius finiri ipsiq, tibi q.*

Tales sunt narrationes hac de re ab antiquis perscriptæ. Denique si mors perfectus est interitus & dissipatio corporis animique (ea enim tertia pars fuit Socraticæ comparationis) ne sic quidem mors in malis numerari poterit. omnium namque sensuum priuationem gigneret, omniq; nos dolore & solitudine liberaret: & vt nullum bonum, ita ne malū quidē vllū porrò nobis adesset. vt enim bonū, ita etiam eodem pacto malum necesse est rei alicui quæ sit & subsistat inhærere. quod nihil est, & è rerum natura sublatum, ei neutrum horū adest. Ergo mortui ad eam redeunt conditionem, qua ante ortum suum fuerunt. vt sicut nondum natis nobis neq; bene fuit neque malè, ita neque post mortem sit futurum. ac quomodo ad nos nihil atinebant quæ ortum præcesserunt nostrum: ita etiam quæ finē subsequuntur nostrum, nihil nostra referent.

Etenim

*Etenim dolor reuera haud tangit mortuos. quia
Idem puto esse prorsus non nasci, & mori.*

Eadē enim est conditio post mortem, quæ fuit ante ortum.
Nisi fortasse statuis differentiam aliquam inter non esse or-
tum, & desinere esse. quo autem id pacto, nisi aliam putas
rationem esse domus aut vestis nobis vita defunctis, quam
fuit eo tempore, quo nondum erant ista parata. quod si in
his discrimen nullum sit, satis est manifestum nullam etiam
esse status ante ortum à statu post obitum diuersitatem. E-
legans est Arcefilai dictum, Mors quæ mali nomine cense-
tur hoc vnum habet peculiare ex omnibus quæ mala iudi-
cantur, quod præsens neminem vnquam affecit molestia,
absens & dum in expectatione est, molestiam adfert. Re vera
enim multi ob vilitatem animi, & conceptas aduersus
mortem calumnias moriuntur ne moriantur. Præclarè igitur
Epicharmus, concretum, inquit, fuit & discretum est,
redijtq; vnde venerat, terra deorsum, spiritus sursum. Quid
ex his omnibus iniquum est? nihil. Quod autem Euripi-
deus Cresphontes de Hercule dicit:

20 *Apud inferos qui si sub terra nunc agit,
In his nihil qui iam sunt, ipse nihil valet.*
mutatis verbis sic efferas licet:

*Apud inferos qui si sub terra nunc agit,
In his nihil qui iam sunt, nil feret mali.*

25 Generosum est etiam Laconicum hoc:

*Nunc nos, antè aliq; viuere, aliq; vigeant,
Quorum nos animum cernere fata vetant.*

Et rursus:

*His neque defungi visum est, neq; viuere pulcrum:
Cura fuit rectè viuere, sicq; mori.*

30 Admodum autem rectè Euripides de his qui diuturnas æ-
grotationes tolerant, pronunciat:

*Odi suam qui vitam extendere expetunt
Cibisq; potibusq; & magicis artibus
Fati cursum auerentes, & mortis viam:
Quos, cum nihil terra præsit, oportuit
Abire morte, & inuenibus locum dare.*

At Merope virilibus dictis spectantium in theatro animos
commouet, hæc dicens:

Periere nati, non mihi mort alium

Soli: nec sola marito sum vidua: ego:

Tulere easdem calamitates plurimæ.

quibus non absurdè hæc subiungas:

Vbi enim nunc inclita illa? Vbi iste Lydia

Potens tyrannus Cræsus? aut Xerxes gravem

Qui ponte iunxit ceruicem Hellepontiam?

Omnes ad orcum, oblivionis & domos

luere, ---- opibus vna cum corporibus scilicet abo-

litis. Enimverò immatura mors luctum nonnullis eiulatusque exprimit. Verùm & hæc aded expeditam habet consolationis viam ut etiam de vulgo poetarum quisque eam observaverit atque indicaverit. Considera enim quam orationem quidam Comicus tribuit consolanti aliquem qui immaturam mortem lugebat:

De immatura morte.

Si conspuisset hæc de re ceriò tibi,

Reliquum quòd ille vita cursum prosperè

Fuisset exacturus, mortem dicere

Intempestivam tibi liceret. sin erat

Gravis aliqua cunctura calamitas ei,

Mors melior illi, quam tu, consuluit quidem.

Ergo incertum cum sit utiliterne è vita discesserit, maioribusque ita sit miserij liberatus, necne, non ita graviter mors eius ferenda est, quasi omnibus amissis, quæ a vivente cõsecuturos nos esse opinabamur. Et apud poetam Amphiarus non ineptè videtur consolari matrem Archemori, agram animo ob filij infantis mortem admodum intempestivam:

*Ex Cic. 3.
Tusc.*

Mortalis nemo est, quem non attingat dolor,

Morbisque, multi sunt humandi liberi,

Rursum creandi: morsque est finis omnibus,

Quæ generi humano angorem nec quicquam adferunt.

Reddenda est terra terra, tum vita omnibus

Metenda si fruges, sic tæbet necessitas,

Ut ille vivat, ille non nihil hac opus est

Lugere, natura quæ sunt legibus.

Grave est nihil, homini quod fert necessitas.

Vita longitudo.

In universum autem quisque & secum cogitare, & cum alijs seriò commentari debet, non vitam longissimam esse optimam, sed quæ virtute maximè administratur. neque enim qui plurimum fidibus cecinit, aut oravit, aut naues gubernavit, in laude est, sed qui optimè ista fecit. nam pulchritudo

non

non in temporis longitudine, sed in virtute & tempestiua
moderatione collocanda est: hoc beatum & dijs gratū cen-
setur. Atque hanc ob causam excellentissimos heroum & à
dijs prognatos poetæ nobis proponunt, qui ante senectū-
tem vitam cum morte commutent, quando ille etiam

Quem summo Diuū genitor complexus amore

Dilexit, Phæbo neq; carior exstuit alter,

Non potuit senij supremum lumen adire.

Odyss. 2.

245.

- Videmus enim quauis in re priores partes tribui non ætati
10 longæ, sed maturitati. nam & inter plantas earum habetur præ-
stantissimæ, quæ plurimum fructus minimo tempore ferūt:
& inter animalia, ex quibus nō longo temporis spacio plu-
rimum utilitatis vita nostra percipit. Præterea si cum æter-
nitate compares vitæ tempus, nihil inter breue & longum
15 inuenies discriminis. nam de Simōnidis quidem sententia
anni 600. aut 6000. punctum quoddam sunt infiniti, aut
minima potiùs puncti portio. Iuxta Pontum animalia quæ-
dam memoriæ traditum est nasci, quorum vita vnus diei
termino includatur, cum manè nascātur, meridie vigeant,
20 vesperi consenescant viuendique finem faciant. censesne,
si his animus hominis & ratio inesset, eodem quo nos mo-
re affecta fore, eademve illis euentura? scilicet vt quæ ante
meridiem morerentur, luctus & lachrymarum causam præ-
berent? quorum autem totū diem durasset vita, beata præ-
25 dicarentur? Mensura enim vitæ est non longitudo tempo-
ris, sed honestum. Has verò exclamationes, Non oportuit
adolefcentem adhuc ætate abripi, inanes esse & à magna
proficisci fatuitate censendum est. Quis enim diceret oportu-
uisse? sed & alia facta sunt, fiunt, sientque postmodò mul-
30 ta, quæ dicere aliquis possit non debuisse fieri. Non enim
ea lege in hanc vitam venimus, vt ei leges ipsi præscriba-
mus: sed vt ijs obtemperemus, quæ decreta sunt ab vniuersi
gubernatoribus dijs, & constituta à fato ac providentia. *Fatum to-*
Quid, qui ita immaturè mortuos lugent, suauē id tandem, lerandum.
35 an verò mortuorum causa faciunt? si enim sua id causa fa-
ciunt, quòd adempta ipsis est voluptas, aut vitæ itas quam ex
ipsis capiebant, aut quòd in senectute sua se ab illis aditū iri
frustra sperauerant, certè sui ipsorum amoris doloris præ-
scriptionem adhibent: liquebitq; nō defunctorum eos de-
siderio, sed suarum commoditatum teneri. sin mortuorum
causa

*Luctus &
sit dimi-
nuendus.*

causa lugent, excutient faciliè mœrorem, si cogitare apud se
velint nullo eos in malo esse: veteriq; & sapienti assentien-
tur sententiæ, quæ præcipit vt bona quam maximè amplifi-
cemus, mala autem summo opere extenuemus. Ergo si in bo-
nis numerandus est luctus. quàm copiosissimum eum fa-
ciamus & maximum: si, quod veritas rei dictat, malis eum
annumeramus, comprimamus eum pro virili & diminua-
mus atque deleamus. Quod quàm sit facile, exemplo con-
solationis proposito illustre efficiam. Accepimus quendam
philosophorum priscorum ad Arsinoam reginam, quæ tum
filij lamentabatur mortem, accessisse, & huiusmodi vsum
sermone. Quo tempore iupiter honores inter dæmones di-
stribuit, fortè tum Luctum abfuisse, ac omnibus iam diuisis
superuenisse. eumq; sibi quoque tribui aliquid honoris po-
stulari, Iouem omnibus iam in alios infumtis honoribus,
Luctui largitum esse dolorem & lacrymas quæ mortuis im-
penduntur. Tum sic intulisse: Sicut ergo alij dæmones eos
diligunt à quibus coluntur: ita ad te quoque, regina, Lu-
ctus non accedet, si nullo honore ipsum afficias. quod si ijs
eum honoribus, qui ipsi sunt attributi, studiosè venereris
(lacrymis inquam & lamentis) diligit te, semperq; aliquam
tibi suppeditabit materiam, ob quam abs te continenter
honoretur. Atque hac oratione ille vsus mirabili arte femi-
nam eam à luctu & lamentatione deduxit. Denique vt in
summa dicam, quærere liceat ex lugente, statueritne finem
aliquando ægritudini imponere, an verò existimet eam sibi
per omnem vitam esse continuandam. Hoc enim (dicerem)
si decreuisti, omnibus absolutam numeris miseriam acer-
bissimamque infelicitatem tibi ipsi ob animi tui ignauiam
atque molliciem imponis. sin est vt aliquando finem facere
luctui statueris, cur non iam nunc mutas, teque ipsum mi-
seria exsoluis? quibus enim rationibus ad liberandum te
decursu aliquo tempore vteris, ijs ipsis in præsentia animū
aduerte exoneraque te molestia. quando etiam in corporis
affectionibus quæ ratio maturrimè malum tollit, optima
ducitur. itaque quod eras temporis tributurus, id rationi ac
doctrinæ deferens exime te ipsum malo. At inquirunt, præter
spem mihi hic casus & expectationem euenit. Enimuerò
oportebat expectare, præmeditatū animo incertitudinem
vilitatemque rerum humanarum: ne nunc imparatus veluti
ab ho-

*Insuperati
casus.*

ab hostibus repente ingruentibus opprimereris. Præclare enim Theseus ille Euripideus videtur ad id genus euenta fuisse præparatus, sic loquens:

Nam qui hac audita à docto meminisssem Siro,

Futuras mecum commentabar miseras,

Aut mortem acerbam, aut exsiliij mœstum fugam,

Aut semper aliquam molem medtabar mali:

Vi si qua inuicta diritas casu foret,

Ne me imparatum cura laceraret repens.

Ex Tullio

3. Tusc.

- 10 Sed degeneri qui sunt ingenio & exercitatione nulla vñ, nunquam eo conuertunt animum, vt vlla de vtili ac decora re cogitent: ad extremas tantum exorbitant miseras, innoxium corpus adficiantes, & quæ ægrota non sunt, secundum Achæum, vñ dolere cogentes. Ideo admodum rectè
- 15 videtur præcipere Plato, vt in huiusmodi casibus quiescamus: cum neque constet bonumne an malum acciderit, neque proficias quicquam ægrè ferendo. dimoueri enim dolorem consultando, de eo quod factum est. itaque iubet vt in talorum iactu quidquid casus tulerit, id eo ponere, vbi
- 20 maximè videbitur esse commodum. non debere ergo nos sicubi offendimus, pueros imitari qui manibus lætæ parti iniectis vociferantur: sed aduofacere animos nostros, vt quam primùm eiulationem medica arte abolentes, sanandæ restituendæque parti affectæ operam demus. Eum qui *Lex de luctu.*
- 25 Lycijs leges posuit, aiunt mandasse ciuibus, vt in luctu veste vterentur muliebri: significare volentem rem eam muliebrem esse: neq; conuenire viris moderatis & liberali doctrinæ deditis. est enim re vera muliebre, imbecillisque & degeneris animi luctus: & vt ad eum mulieres viris, ita barbari
- 30 bari Græcis, ac deteriores præstantioribus sunt propensiores. ac de ipsi barbaris si qui luctum exercent, non animosissimi hoc Celtæ, nō Galli, aut qui alij generoso pleni sunt spiritu id faciunt, sed Ægyptij, Syri, Lydi, alijq; horum similes. Horum quosdam ferunt in foueas certas sese per dies *Barbarorum luctus.*
- 35 complures abdere, neque solis lumen videre sustinere, quo rû luctus. is quem lugent priuatus sit. & Ion tragœdiæ scriptor vt qui aliquid de stulticia hac inaudiuisset, quandam introductum sic loquentem:

Nurix ego Vestra, Ego Vestra prolix exij,
Scrobibus relictis ad luctum quas feceram.

quidam

*De morte
immaturis
ra.*

quidam verò barbarorum etiam corpora sua naribus, auribus, alijsve partibus amputandis fœdant, gratificari se aliquid defunctis putantes, cum in hoc genere a natura constitutam mediocritatem excedant. Sunt porro, qui nobis sic occurrunt, non quamvis mortem lugendam dicentes, sed immaturè sublatorum: quod hi nullo eorum potius sint, quæ vitæ nostræ bona putantur: nuptias intellige, doctrinam, perfectionem, honores in republica, magistratus. hæc enim potissimum dolorem afferre ijs, quibus morte allicuius immatura calamitas accidit, cum se spe sua ante tempus excidisse sentiant. Hi verò ignorant, præproperam mortem, quod ad naturam rerum attinet, nihil ab alijs differre. Sicut enim proposita in communem patriam profectioe omnibus necessariò & citra reculandi licentiam incumbente, alijs præcedentibus alijs sequentibus omnes tandem eodem cõueniunt: ita etiam nobis ad fatale perfoluendum debitum tendentibus, nihilo plus obtingit his qui seriùs, quam qui citiùs eò perueniunt. Quod si qua mors intempestiva dici debet, maximè id nomen competet in puerorum aut infantium, magisque etiam recens natorum obitum. quem tamen facile & bono animo ferimus: inique & lugubriter iam ætate aliquo prouectorum: ob vanas spes quas nobis finxeramus, putantes ijs, qui eò ætatis peruenissent, certam iam esse ac permanfuram incolumitatem. Porro si ætas hominis spacio xx. annorum determinaretur, natum annos xv. putaremus iam non immatura morte decedere, sed ad iustæ ætatis mensuram progressum: qui autem vigesimum annum aut impleuisset, aut ad eum terminum proximè accessisset, omnino eius fortunam laudaremus, ut vita felicissima ac perfectissima functi. Sin c. c. annis definiremus curriculum, utiq; deploraremus eum qui annos natus centum exspirasset, planè immaturam eius mortem iudicantes. Liqueat ergo cum ob hæc, tum ea quæ superius differuimus, eam quoque mortem, quæ intempestiva dicitur, consolationem admittere. Verissimum enim utique est, minus lachrymasse Troilum, quam Priamus erat platurus, si mortuus fuisset flore etiamnum regno & opibus, quas amissas defleuit. Vide enim qualia sunt quæ ad filium suum Hectorem dicit, hortans eum ut se à prælio aduersus Achillem subducatur:

Intra

Entra nunc & bis, mi fili, moenia serues
 Troadas & Troesq; nec eximium decus addas
 Pelide, suavis spoliatus munere Sive.
 Præterea misereare tuum, dum & iuo parentem
 Me miserum, in senij lupiter quem limine durus
 Adverso perimer fatis, mala plurima pustum.
 Occidi postquam natos, natusq; Sidere
 Raptari, excindi thalamos, duraq; misellos
 Alidi infantes terra me cernere adegit
 10 Excidio in patria diro, mea deniq; membra
 Postremi, cum quis iactus, vel communis ictus
 Infelici anima gelidos exsoluerit artus,
 In primis foribus raptabit sena canum & sis.
 Id verò nimis est homini miserabile visu,
 15 Cum canum caput, & canum mentum atq; pudenda
 Occissi fœdare canes senis aspiciendum est.
 Sic aut euellens manibus de vertice canos
 Longæus mentem sermo tamen Hectoris isse
 Non flexit. ----

- 20 Cum itaq; habeas exempla permulta huius rei, intelligere
 debes morte non paucos à magnis fuisse ac difficilibus ser-
 uatos calamitatibus, in quas omnino deueniendum ipsis
 fuerat, si vixissent. quæ ego exempla, ne nimium extenda-
 tur oratio, contentus his quæ retuli omitto: sufficientibus
 25 demonstrare, non debere nos ultra quàm natura & mediocri-
 tas ferūt, ad inanes luctus & degeneres eiulatus exorbitare.
 Crantor ait, vacare culpa in calamitatibus maximū esse so-
 latium. Ego ad liberandos dolore animos habere id vim vel
 maximā dicere non vereor. Ad hæc, amare & bene velle ei,
 30 qui mortuus est, non in hoc positum est ut tibi ipsi dolorem
 inferas, sed ut dilecto aliqua cōmodes ratione. quod præsti-
 teris, si eum bona memoria honoraueris. Nemo enim bo-
 nus lamentis, sed hymnis dignus est & laudationibus: non
 luctu, sed honorifica recordatione: neque lacrymis à dolo-
 35 re extortis, sed primitijs quibūsdam scitis. siquidem is qui
 inter mortales esse desijt, diuinioris cuiusdam vitæ factus
 est consors, liberatus seruitute corporis, & ærumnosis istis
 solitudinibus atque casibus, quos necesse est ut perferant
 quibus mortalis hæc vita obtrigit, donec conficiant fatis de-
 funatum ipsis vitæ curriculum. quam quidem vitam nobis
 natura

Vera in
 mortuos
 beneno-
 lentia.

*Luctus si-
nis.*

natura non vt perpetuam possessionem concessit, sed pro-
fati legibus vnique certa ratione attribuit. Qui ergo sa-
na sunt mente, non debent ampliùs quàm natura & medio-
critas postulant, animo in luctus inutiles & barbaricos ef-
ferri, idque expectare, quod multis euenit, vt prius arum-
nosæ vitæ suæ finem, quam lugendi faciant, inque lugubri
(quem propter alios ceperunt) habitu, infelici sepulture ipsi
mandentur: eaque obruantur simul & mœrores isti, & ma-
la quæ sua sibi parauerunt imprudentia. de quibus Home-
ricum illud commodè vsurpari possit: 10

Hos lamentantes atra nox obruit Smbra.

Proinde in tali re sæpe nos ipsos ita compellemus: quid igi-
tur faciemus? an per omne vitæ tempus miseræ continen-
ti tempus prorogabimus? an potiùs lugendi aliquando fi-
nem faciemus. Nam infinitum velle luctum facere, extre- 15
mæ est insanix. cùm videamus qui in summo grauissimoq;
fuerunt mœrore, sapiissimè fuisse temporis progressu adeo
demitigatos, vt apud monumenta, quæ sine acerbio eiulatu
& pectoris planctu antè non visebant, iam conuiuia musi-
cis alijsque ad laticiam excitandam facientibus rebus ad- 20
hibitis celebrarent. Insani ergo est, secum statuere velle se in
luctu perseverare. Si verò decreueris aliquando cum desi-
nere, simul & hoc reputato, tempus esse quod lenitum sit
ægritudinem. Etenim quod factum est, infectum reddere
ne deus quidem potest. ergo quod nobis nunc præter spem 25
opinionemque euenit nostram, id ipso facto nobis demon-
strauit quid plerisque accidere soleat. Quid ergo? an nulla
nos discere doctrina, neque ratiocinari possumus, quod

Terra malis scatet, aduersis pelagusq; redundat.

item illud: 30

Tales circum mortales miseria

Fundunt, totq; fatalia mala,

Quibus nec in lucem hanc sacat exitus.

Multi quippe, vt ait Crantor, ijque sapientes viri non nunc
primum, sed pridem deplorauerunt res humanas, supplici- 35
um iudicantes vitam hanc esse, & summæ calamitatis loco
ducentes, nasci hominem. Hoc ipsum Aristoteles ait Sile-
num, cum captiuus ad Midam adduceretur pronunciasse.
cuius hæc sunt (præstat enim opinor ipsa apponere) in Eu-
demo siue libro de animo verba. Itaq;, inquit, præstatissimè
omnium

*Sileni de
Vita hu-
mana in-
dicium.*

omnium & beatissime, cum felices censem esse & beatos
 qui vita hac defuncti sunt, tum nefas putamus quicquam
 de ijs falso aut cōtumeliose dicere: quippe qui melioris iam
 præstantiorisque naturæ facti sint compotes. Atque hæc
 5 nostra sententia ita vetusta est, vt eius & initium & autor
 protus ignorentur, sed ab infinita vsq; æternitate cōtinen-
 ter ea sic est propagata. Ad hæc, vides in ore hominibus esse
 omnibus iam inde a multis annis tritum illud. Quòdnam?
 inquit ille. Quod (ait) omnium optimum est non nasci: præ-
 10 stat autem mori quam vivere: eiusq; rei multis sunt diuini-
 tus perhibita testimonia. Atq; hæc pertinet quod narratur
 Silenū à Mida isto captum, & a venatione ei seiscitāti quid-
 nam optimum homini, maximeq; expetendum esset, prin-
 cipio responderenoluisse, vocemque compressisse, tandem
 15 cum vrgendi vt aliquid diceret finem nullū Mida faceret, in
 hæc inuitū erupisse verba. Ærurnosi genij, & difficilis for-
 tunę semē in diem durans, quorsum me cogitis ea vobis di-
 cere, quæ vobis nescire erat melius. maxime enim vacantes
 dolore viuunt, qui sua ignorant mala. Hominibus autem
 20 omnino optimum est non nasci, neq; participem fieri præ-
 stantioris naturæ. optimum enim omnibus vtriusque sexus
 hominibus hoc est. proximum huic, & inter ea quæ conse-
 qui homo possit primum est, quàm celerrimè mori. Mani-
 festum verò est, sic eum pronunciaſſe, quòd melior sit mor-
 25 tuorum quàm viuorum conditio. Sexcenta alia, rursusque
 totidem alia similia adferre ad huius capitis demonstratio-
 nem possem: sed opus non est protrahere orationem. Pro-
 inde lugendi nō sunt qui in florente ætate mortem obeunt,
 quasi spoliati ijs, quæ in diuturna vita pro bonis censentur.
 30 incertum est enim, vt aliquoties iam diximus, bonisne an
 malis priuati sint, cum multo plura sint mala quàm bona:
 quorum hæc difficulter, & multis impensis curis consequi-
 mur, illa vel facillimè obtingunt. ferunt enim mala esse te-
 retia ac continua inter se, inuicemque sese multis de causis
 35 infrequentia: bona verò de iuncta, & quæ difficulter sub ip-
 sum vitæ terminum cogant. Itaq; videmur oblici esse nostræ
 fortis. Non enim tantum, vt est apud Euripidem,

Non propria sunt, quas homines tenent, opes:
 sed in vniuersum nihil homo possidet proprium. ac de sin-
 gulis vsurpare hoc licet,

*Homini
 nihil pro-
 prium.*

Res

*Res procuramus à Dijs nobis creditas,
Arbitrio repossunt illi quas suo.*

Quapropter iniquius ferre non debemus, si repetunt quorum nobis exigui temporis usum concesserant. quando ne mensarii quidem, nisi animum prauum gerant, indignantur ubi apud eos deposita fors repossit. & non promptè reddenti dicere possis haud iniuria, Oblitusne es ea te hac conditione accepisse, vt redderes? Idem verò omnibus usu venit hominibus. Vita nobis contingit, dijs eam apud nos fatali deponentibus necessitudine, neq; certus est definitus terminus ad quem reddendum illud sit depositum: sicut ne mensarii quidem scire possunt, quando repossenda sit apud eos deposita fors. Qui ergo vel ipse moriturus, vel liberis morientibus nimis indignatur, nonne perspicuum est eum oblitum esse mortalem se natum fuisse, & mortales genuisse liberos? neq; enim sani est hominis, ignorare hominem animal esse mortale, & ad hoc natum vt moriatur. Itaq; si, vt in fabulis est, Niobe hanc sententiam in promptu habuisset, quòd

Non semper flore liberum

Vitaq; cursu prospero

Onusta suauis solis intuens iubar,

moritura esset: nunquam profectò eò indignationis prolapsa fuisset, vt & vità cuperet abijcere ob calamitatis molem, & deos precaretur vt se ad quamuis grauissimam perniciem abtiperent. Duæ sunt Delphis inscriptæ sententiæ, maximè ad vitæ humanæ usum necessariæ, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Ex his dependent reliqua omnia: ipsa autem inter se concinunt, alterumq; alterius videtur vim declarare, alterumq; vicissim in altero inest. Itaque non sic de his cecinit:

*Sui cogni-
tio, & Mo-
dis.*

Breuis est, Teipsum fac nôris, sententia:

Præstare solus rem sed nouit Iuppiter.

& Pindarus:

Sapientes hanc vocem, Ne quid nimis,

Affatum collaudauerunt.

Hæc ergo aliquis animo infixæ tenens tanquã Apollinis Pythij oracula, facillè se ad omnes quas fert vita res accommodare poterit, easq; dextrè ferre, cū in suam intuens naturã, tum operã dans vt ne amplius quàm conuenit vel arrogãtia effera.

efferatur ob fortunę euenta, vel animum abijciat, inque luctus & eiulatus, ob fortunę vel animi potius imbecillitatē, nobisq; insitum mortis metum, profectum ab ignorantione eorum quę nobis in vita necessitatis fatide decreto contingere solent. Egregium est Pythagoreorum præceptum:

*Iniungent diuina tibi quos fata dolores,
Hos, & ut eueniant, animo fer leniter a quo.*

• & tragicus Æschylus:

*Virtute præditorum est, & sapientium,
10 Non succensere in rebus aduersis deo.*

& Euripides:

*Necessitati qui cedit mortalium,
Sapiens apud nos, & diuorum gnarus est.*

atque alibi:

*15 Euenta quisquis rectè fert mortalium,
Mihî modestus is videtur, & optimus.*

At plerique omnia vituperant, & quidquid eis præter spem euenit, existimant malignitate fortunę ac geniorum accidere: itaq; ad omnes casus eiulant & ingemiscunt, ac de suę
20 quæruntur aduersitate fortunę. quibus hoc dicto occurrere non ineptè liceat,

*Non tibi deus nocet, sed ipse tui ribi
officis, & tua malè instituti vœcordia. Hęc scilicet falsa &
fallax opinio facit, ut quoduis mortis genus incusent. Mo-*

25 ritur aliquis in peregrinatione: cum gemitu hęc adferunt:

*Ab miser, haud illi genitor, & venerandaq; mater
Compressere oculos.-----*

Moritur in patria, & apud parentes: lamentantur quoddē *Iliad. λ.*
manibus abreptus nihil præter sui luctū ijs reliquerit. Mo- *452. alibi.*
30 ritur silens, neq; vlla de re mandauit quicquam: inter plorandum proferunt hoc:

*----- neq; te suprema voce monentem
Audius, semper qua condita mente tenerem.*

*Iliad ω.
770.*

Si collocutus ante excessum fuit, extremam eam vocem
35 veluti alimentum doloris semper habent in promptu. Tollitur cita morte: deplorantes dicunt eum esse abreptum. tollitur lenta morte: quiritantur excarnificatum contabuisse. denique nunquam deest præscriptio luctus & lamentationes excitandi. Hęc poetę introducere, primusq; aded
Homerus, ita canens:

Iliad. J.

222.

*Ut genitor nati lamentans concremat ossa
Sponsi, qui infando miseros mærore parentes
Affecit.-----* atque hæc quidem an rectè deplorentur,
nondum liquet. Vide autem quid adijciat,

Iliad. i.

478.

*Vnicuius in senio natus, magnasq; parentum
Possessurus opes.---*

Quis autem nouit, an Deus paterna quadam providen-
tia & procuratione humani generis, cernens quæ euentura
essent, nonnullos immatura morte tollat? vt nihil ijs acci-
disse sentiendum sit, quod fuerit abominandum, 10

Graue est nihil enim, homini quod fert necessitas:

siue aded id precedente ratiocinatione contingat, siue con-
sequatur. multiq; matura morte calamitatibus grauioribus
subtrahuntur. & utile fuit quibusdam, vt ne nascerentur qui-
dem: alijs vt nati illi ed extinguerentur: alijs vt aliquantif 15
per viuerent, alijs vt in vigore ætatis moterentur. Hæc ergo
omnia mortis genera boni sunt consulenda, cum sciamus
fatum esse inuitabile. estque hominis probe instituti præ-
meditatum, esse quod qui videntur ante tempus naturæ de-
bitum persoluisse, exiguo nos tempore præcesserunt: cum 20
vel longissimum tempus exiguum punctique instar sit, si
cum infinita æternitate comparetur. & quod multi eorum
qui luctui indulgissent, paulo post subsecuti sunt eos quos
luxerant, cum nullam ex luctu percepissent utilitatem, sed
sponte sua miserijs sese afflictauiissent in anibus. Iam cū per 25
grinationi in hac vita nostra breuissimum tempus sit præ-
scriptum, non debemus profectò in squalidis luctibus infeli-
cissimoque mærore nosmetipsos doloribus conficere,
Corporaque nostra doloribus diuturnis excruciare: sed co-
nari potius, vt humaniorem sedemur melioremque vi- 30
uendi rationem, ijsque studiosè nos adiungamus homi-
nibus, non qui se luctus nostri socios præbeant, eumque
adulando excitent, sed qui generosa ac graui consolatione
dolorem lepiant. Et audire debemus, animoq; tenere Ho-
merica illa, quibus Hector Andromachæ respondet, eamq; 35
consolatur:

Iliad. J.

486.

*Infelix, animum nimio ne confice luctu.
Nemo equidem iniussu poterit me occidere fatis.
At fatum nemo mortali semine cretus
Euitare suum potuit bonus aut malus Siquam.*

quod

quod fatum alibi sic expressit:

Stamina neuit ei nascenti qualia Parca.

Ilud. v.

128.

Hæc in animum nostrum inducentes, vano & inutili luctu superfedebimus, præsertim cum admodum breue super sit viuendi tempus. cui parcendum est, ne id lugubribus mortibus conturbemus: & luctus insignia deponenda sunt, habendaque corporis ratio, & eorum qui nobiscum viuunt salutis. Conducit etiam memoria repetere, quibus aliquando rationibus vsi simus apud cognatos vel amicos in simili calamitate versantes, cum consolaremur eos & hortaremur ut communes vitæ casus communiter ferrent, ac humana humaniter. neque enim committere debemus, ut cum ad aliorum animos dolore leuandos fuerimus satis instructi, nobis nihil proficit illarum consolationum recordatio. Ergo partem animi quæ in dolore est, statim præonijs rationis remedijs sanare conemur: cum in quaui re, quam in vacuitate doloris quarenda, commodius dilatio admittatur. Cum enim tritum illud apud omnes dictum, Dilatorem quacunque in re pronunciet cum exitio confictari: multo magis hoc quadrabit in eum, qui animi molestis ac difficilibus perturbationibus amolendis tempus prorogat. Intuendum est etiam in eorum exempla, qui genere se magnoq; animo filiorum mortes placidi pertulerunt. quales sunt Anaxagoras Clazomenius, Demosthenes Atheniensis, Dio Syraculanus, rex Antigonus, compluresque alij qui vel maiorum vel nostra vixerunt memoria. De his Anaxagoram narrant cum rerum naturalium causas auditoribus explicaret, interq; differendum de filij morte nuncium sermone cuiusdam acciperet, paululum oratione inhibita ijs qui vnâ aderant dixisse, Sciebam filium me genuisse mortalem. Pericles, qui ob excellentem eloquentiæ & sapientiæ vim Olympius est usurpatus, cum filios suos ambos, Paralum videlicet & Xanthippum, inaudiuisset extremū diem obiuisset, qualem se gesserit, Protagoras his verbis exponit. Cum filij, inquit, eius ætate florentes atque egregij intra nonum diem vita decessissent, casum illum abique luctu sustinuit. Erat enim animi tranquillitate instructus: vnde in singulos dies magna percipiebat emolumēta ad felicitatem, doloris vacuitatem, & parandam apud ciues gloriam. quicunque enim videbat eum suos casus ita obfirmata mente tolerare,

lerare, magnanimum eum fortemque iudicabat, ac multo
 quam ipse esset præstantiorem, probè sibi conscius suæ in
 tali re imbecillitatis: cōtrā Periclem statim post acceptum
 de morte filiorum nuncium, nihilominus pro patriæ con-
 suetudine albiſque indutum vestibus verba ad concionem
 habuisse, bonorumque fuisse consiliorum principem, & A-
 thenienses ad suscipiendum bellum animasse. Xenophon-
 tem Socraticum historiæ tradūt, cū sacrificanti ipsi nun-
 cium è bello allatum esset, Gryllum filium in pugna periis-
 se, sertum capiti detraxisse, & quonam modo cecidisset per-
 10 quisivisse. cumq; responderetur, eum generosè fortiterque
 præ cæteris præliantem, multis hostium interfectis occu-
 buisse: exiguò admodum temporis sumpto intervallo, dum
 ratione motum animi compesceret, rursus imposita capiti
 corona reliquum sacrificij absoluisse, nuncijsque hoc re-
 15 spondisse: Non vt immortalem, aut longævum filium me-
 um redderent, à dijs postulavi (cū incertum sit an hoc ex-
 pediat) sed vt probum ac patriæ amantem: cuius quidem
 nunc voti sum damnatus. Dio Syracusanus (ita enim acce-
 20 pimus) cum federet consultandarū rerum causa cum ami-
 cis, & domi tumultus magnaq; vociferatio extitisset, scisci-
 tatus quid causæ esset, edoctusque filium de recto lapsum
 periisse, nihil consternatus, corpusculum mortui iussit tra-
 di mulieribus, vt id sicut consuetudines ferebant sepelirēt:
 ipse autem deliberationem institutam profecutus est. Hunc
 25 imitatus fertur Demosthenes orator, cū vnicam & dile-
 ctissimam sibi filiam amisisset. qua de re Æschines ita eum
 accusat: Septimo a morte filiæ die, ante quàm luctu defun-
 ctus esset, aut mortuæ iusta persolvisset, coronatus alba-
 tusque rem sacram fecit, legesque violavit improbus, vni-
 30 ca amissa filia, & quæ prima eum patrem appellarat. Hæc
 Æschines oratorio more protulit, cum vellet criminari De-
 mosthenem: neque animaduertit se eum laudare potius,
 qui luctu reiecto studium in patriam suam miseratione do-
 mesticorum antiquius sese habere ostenderit. Antigonus
 35 rex, vt accepimus, audita morte filij sui Alcýonei, qui in præ-
 lio cecidisset, constante animo in nuncios calamitatis in-
 tuens, paululumq; vocem moratus, & vultu ad mœsticiam
 composito: ô Alcýoneu, inquit, seriùs opinione nostra oc-
 cubuisti, adèò securè in hostes irruens, & neque tuæ salutis,
 neque

neque nostrarum admonitionum rationem habens. Hos quidem viros nemo non admiratur ob animi magnitudinem atq; prædicat: imitari autem facta eorum ob imbecillitatem malè instituti animi non possunt. Cæterum cum extent permulta in historijs & Græcis & Romanis exempla eorum qui præclarè & decenter mortes necessariorum tulerunt: quæ ego retuli, sufficient puto ad permouendum te, vt omnium rerum molestissimâ luctum deponas, supersedeasq; inani, quæ in eum nulla vtilitate proposita infumitur, opera. Nam quoddam homines virtute præstantes, in prima ætate mortem obiuerint deorum, quibus cari erant, beneuolentia, & iam ante monui in superiore orationis nostræ parte, & nunc denud quàm breuissimè indicabo, testimonium ferens insigni huic Menandri dicto:

15 *Iuuenis relinquit Vitam, quem dij diligunt.*

Sed fortassis, Apolloni carissime, ita nobis occurreres: fuit Apollonijs meus fato ad hoc constitutus, oportuitq; me vita defunctû ab ipso funerari. Fateor sanè ita naturâ nostram, id est humanam, ferre. sed alia est ratio providentiæ vniuersum gubernantis, & ordinis quo totus mundus est dispositus. Illi enim beatitatem nunc adepto filio tuo secundum naturam nō conueniebat diutius quàm præstitutus ei temporis ferebat terminus in hac vita commorari: sed ita postulabat natura, vt hoc expleto fatale iter conficeret, reuocante eum iam ad se natura. Dices immatura morte abreptum esse. atqui eo felicior est, qui tot mala nō senserit. verè enim dixit Euripides:

Hæc Vita nomine Vita est, ipsa re labor.

Enimuerd Apollonius tuus in pulcherrimo flore ætatis decessit, perfectus iuuenis, suspiciendus & æmulandus omnibus æqualibus suis: cum & in patrem matremq; fuisset pius, & domesticorum studiosus, philosophiæ deditus, denique (vt vno dicam verbo) prorsus humanus: vt qui seniores, non aliter quàm parentes reuereretur, & æquales sodalesq; amaret, & præceptores veneraretur, & cum peregrinis tum hospitibus mansuetissimus esset, & vultu gratioso, comique humanitate omnibus suavis carusq;. Ergo ille tuæ suæque pietatis comitante eum fausta acclamatione, ante nos ad eternitatem ex hac mortali vita digressus est: tâquam è conuiuio abiens priusquam in errorem ex temulentia aliquem

incideret, quales in longa senectute accidere solent. Iam si, ut probabile est, vera sunt quæ veteres poetæ ac philosophi perhibuerunt, pijs postquam vitam hanc cum morte commutauerunt, esse suos quosdam honores, dignioremque in confessu tribui locum, destinatamque esse pijs animis certam in qua degant regionem, bene tibi sperandum est de beato tuo filio, qui inter eos viuet. De statu piorum apud inferos Pindarus poeta lyricus in hanc sententiam dissentit:

*Fulget illis in bar Titanis,
Cum terras nox obumbrat,
Prætag, puniceis ornata rosis
Eorum sunt suburbium,
Thurisferis arboribus,
Et aureos ferentibus fructus opacum.
Exercent aliq sese equitatu,
Aliq fidibus oblectant.
Floret apud illos læta rerum
Omnigenum copia.
Regioq, amœna semper
Fragrat varijs in ignem
Odoribus coniectis lucidum,
Diuem super aras.*

10

15

20

& paululum progressus in alia lamentatione, ubi de animo loquitur, hæc habet:

*Felix fors obtrigit omnibus,
Vita exsoluens laboribus
Mors, & calamitatibus.
Vis summa lethi corpora destruit:
Superest imago cinis at cinis,
A dijs quæ sola propago ducta est.
Hæc dormit membris laborantibus,
Eiq, somnia monstrant
Quæ comitetur voluptas
Bene facta, quæ se pœna
Maneant incestos actus.*

25

30

35

Diuius verò Plato de immortalitate animi multa in libro qui Phædo seu de animo inscribitur, non pauca etiam in libris de republica Menone, Gorgia, alijsq, sparsim disputauit dialogis. Sed quæ in dialogo de Animo sunt ab eo scripta, ea, sicut petijsti, seorsum ad te mittâ commentario meo illustrata.

illustrata. Nunc ea adducam, quæ huius loci sunt, vt ille r̄q;
 h̄c poni possunt, Socratis ad Calliclem verba Atheniēsem,
 socium & discipulum Gorgiæ rhetoris. SOCRATES. Au- *Platonis*
 di ergo sermonem perelegantem, quem tu, puto, fabulam *ex primo*
 arbitraberis esse, ego verum censeo. nam pro veris tibi di- *Gorgia, de*
 cam, quæ sum expositurus. Diuiserunt, vt est apud Home- *mortuorū*
 rum, acceptum hæreditate patris regnum inter se Iupiter, *Plat.*
 Neptunus, & Pluto. Fuerat autem de hominibus regnante,
 etiam Saturno hæc lex, valuitque semper etiam nūmq; ob-
 10 tinet apud deos, vt quicunque hominum vitam suam iu-
 stè pieque exegisset, is ea defunctus in Beatorum insulas
 proficisceretur, ibiq; omnis mali expers in summa viueret
 felicitate. qui verò vixisset iniuste & impie, is in vindictæ ac-
 15 Iusticiæ carcerem, quem Tartarum appellant, abiret. De
 his sub Saturno, & primo imperii Iouis tempore iudicabāt
 viui viuētibz, ea ipsa diē sententiam ferentes, qua rei e-
 rāt mortem obituri. quo fiebat, vt iudicia malè exerceren-
 tur. Itaque & Pluto & procuratores ex insulis Beatorum
 ad Iouem se contulerunt, questiq; sunt vtroque indignos
 20 commere. Ne in posterum ergo hoc fiat, efficiam ego, in-
 quit Iupiter. Nunc quod malè feruntur sententiæ, causa est
 quia rei amicti ad tribunal adducuntur, dum adhuc viuunt.
 Multi enim prauos gerētes animos, vestiti sunt pulcris cor-
 25 poribus, natalium nobilitate, & diuitiis: & quando iudicio
 sistuntur, multi veniunt qui testimonium ipsis vitæ iustæ a-
 ctæ perhibeant. Iudices igitur cū his rebus percelluntur,
 tum ipsi quoque amicti iudicant, cū animi eorum oculis,
 auribus, dentibus, toto denique corpore obuelati sint. Ita-
 que omnia hæc ipsis impedimento sunt, cū sui tum reo-
 30 rum amictus. Primum ergo eximenda hominibus est mor-
 tis prænotio. nunc enim terminum vitæ prouident, estque
 à nobis Prometheo iniunctum, vt efficiat ne porro id pos-
 sint. Deinde in iudiciū venire debent, exuti istis rebus quas
 dixi omnibus mortui enim ad tribunal venire debent. Sed
 35 & iudices de iis cognoscēt nudi ipsi & vitæ defuncti, vt ipso
 animo animum cuiusque simulacris vitæ decessit contem-
 plētur, cum is desertus omnibus à cognatis omnem istum
 ornatum in terra reliquerit. sic enim iuste pronunciarī po-
 terit. Quæ ego cum mecum prius cōstituissem quàm à vo-
 bis sum admonitus, iudicium commēdaui filiis meis, duo-

"bus Afianis Minoi & Rhadamãtho, vni Europæo Æaco. Hi
 " ergo postquam viuendi in terra finem fecerint, iudicia ob-
 " ibunt in prato, in triuio, vbi itinerum est diuortium, vno
 " ad insulas Beatorum, altero ad Tartarum pergente. In A-
 " sia itaq; mortuos iudicabit Rhadamanthus, in Europa Æa-
 " cus. Minoi primariam iudicandi potestatem concedam: vt
 " si quid alterum eorum fugerit, ipse sententiis eorum exa-
 " minandis diiudicet, itaque iustissimo iudicio decernatur,
 " vtrum cuique hominum iter sit ingrediendum. Hæc sunt,
 " Callicles, quæ ego auditu percepta, vera esse arbitror, in-
 " deque sic ratio cinor habere rem. mors, mea quidem opi-
 " nione, aliud nihil est, quàm duarum rerum, animi scilicet &
 " corporis, à sese inuicem dissolutio.

Hæc ego collecta, Apolloni carissime, accuratissimè com-
 posui, orationemque hanc consolatoriam tibi confeci, ap-
 primè necessariam & ad luctum præsentem executiundum,
 & molestissimo dolori finem imponendum. Complexus
 sum etiam eum honorem, quem abs me deferri diis acce-
 pitissimo filio tuo Apollonio consentaneum fuit: quo ho-
 nore nihil optabilius est iis, qui fausta memoria sui peren-
 nique famæ prosperitate consecrati iam sunt. Tui est offi-
 cii, obtemperare doctrinæ nostræ, filioque eum te, quem
 par est, præbere; repudiataque inutili illa corporis animi-
 que tui adfectione & corruptela, ad consuetam tibi & na-
 turalem vitæ rationem reuerti. Cùm enim filius tuus, no-
 biscum adhuc communis huius lucis vsura fruens, illi-
 benter planè mortuos te matremve viderit: iam cum diis a-
 gens eorūmq; consuetudine potiens, utiq; hunc vestrum
 viuendi modum probare non potest. Proinde animum bo-
 ni, generosi, liberōsq; suos amantis viri recipe, & teipsum,
 matremque adolescentis, cognatosque & amicos miseræ
 isti exime, tranquilloremq; vitæ amplectere formam, quæ
 cum filio gratissima tuo erit, tum nobis omnibus, quibus
 tu quantæ conuenit es curæ.

PLVTARCHI DE TVENDA

Sanitate præcepta.

Persona

Persona dialogi sunt Moschio & Zeuxippus.

M O S C H.

Glaucum tu Zeuxippe medicū auersatus es heri, cum is de philosophicis rebus nobiscum vellet colloqui? Z E U X I P. Equidē neq; eum auersatus sum ego, mi Moschio, neq; nobiscum ille philosophica tractare volebat fugi autem hominem, quod nolebam contentioso ansam digladiandi præbere. Est enim in rebus quidem medicis, qualem Homerus esse vult,

10 --- multis dignus componer ōnus:

Iliad. λ,

514.

sed erga philosophiā animo est parū amico, semperq; asperitatē quandam in differendo & morositatē vsurpat. ac tum quoque aduersum nobis se ferebat, eminus vociferans, nos qui aggressi effemus de salubri vitæ ratione disputare, confundendis artium finibus facinus neq; paruū neq; æquum commississe, distinctaq; inquiring esse philosophica à medicis: perinde ac si de limitibus Phrygum & Mysorū statuendis ageretur. quinetiam à nobis quædam neq; serio & non tamē inutiliter dicta in ore habebat atq; laniabat M O S C H.

20 Ego verò Zeuxippe, cum hæc tum alia labenter animoque prompto audierim Z E U X. Philosophico nimirū, Moschio, es ingenio, & succenses philosopho qui studiosus rei medicæ non sit: indigneq; fers, si existimet magis sui esse officii vt videatur geometricæ, dialecticæ & musicæ deditus, quàm

*Medicina
studii docere philo-
sophum.*

25 vt inquirere ac discere cupiat, in suo corpore, hoc est

Acetibus in propriis quid rectè, quid malè fiat.

Odys. β.

392.

Atqui plures ad spectaculum confluere solent, vbi publicitus pecuniæ aliquid inter spectatores distribuitur: sicut sit Athenis. Et verò medicina de reliquis liberalibus artibus
30 nulli nitore, copia, iucunditateq; cedens, sui studiosis premium spectandi porro largitur incolumitatem corporis atque sanitatem. Non itaque intentandum id crimen philosophis de sanitate disputantibus est, quasi verò limites transilierint. imò id potius vitio esset dandum, si non sub-
35 lat is omnino terminis locum hūc sibi communē cum medicis ducerent, in eōq; suauitatem cum necessitate iunctam egregio studio consecrarentur. M O S C H. Proinde missum faciamus Glaucū, qui ex sese perfectus ob affectatā quandam vult videri gratitatem, & philosophia nihil opus habere ad suam professionem. Tu autem Zeuxippe, totā nobis

Manus calida.

Cibus agrorum sine adfuescendum.

bis narra disputationem. & si libet, ea primo loco, quæ ais cum non prorsus seridè essent dicta, reprehensa à Glauco fuisse. ZEVX. Aiebat ergo socius noster, auditum abs se esse quendam, qui diceret si semper calerent manus, neq; sinerentur frigere, non leuiter hoc ad sanitatem conducere. 5 contrà extremitatum refrigerationem, qua calor intorsum cogitur, quasi consuetudinem quandam & affectionem febris ingenerare. qui calor salubriter foras in omnes partes eliciatur ad differendam ac distribuendam materiam. atque hoc quidem motum præstare, ubi aliquid manibus 10 agimus, vt ad eas euocetur, ibiq; contineatur calor. quando autem nullum opus manibus facimus, tunc nequam nos debere ad extremas corporis partes frigus admittere. Hoc vnum fuit ex iis, quæ risu excepta sunt. Secundum, si rectè memini, fuit de cibus quos ægrotantibus 15 exhibetis. Hos ille interdum volebat sumi à nobis & gustari, vt iis nos sani etiamnum adfuescentes, neque puerulorum instar formidantes inuisamve habentes victus illam rationem, sed paulatim appetitui nostro familiarem redentes, ægrotantes olim non ab iis tanquam medicamen- 20 tis abhorreamus, neque molestè feramus cibum nobis apponi simplicem, & sine condimentis ac nullum culinæ nidorem referentem. Eandem ob causam etiam aliquando illoti capere cibum non verebimur, aut aquam vino præsentem bibere, tepidumve æstate, cum ad manus sit nix. Atque hæc ad ostentationem factæ & sophisticæ talium rerum 25 abstinentiæ vitandæ sunt, & earum iactationes. ipsi apud nosmetipsos condoceramus appetitum, vt non inuitus utilitati pareat, eminúsque animum auertamus ab illiberilibus propter victus rationem in morbis parum lautâ querelis ac lamētis, quibus alii deplorant suas fortunas, à magnis iucundisque voluptatibus ad sordidum detrusi abiectumque alimentorum genus. Præclare dictum est, Vitam delige optimam, dulcem eam consuetudo efficiet. Verum hoc vtile est etiam in singulis vitæ partibus conari, maximè 30 in victus ratione, vt maximè sani consuetudine nobis familiaria ista naturæque nostræ non aduersantia redigamus: memoria tenētes quid nonnullis vsu veniat in morbis, qui ægrè aut ne vix quidem ferre possunt aquam aut sorbitionem vel panem si calida exhibeantur, impura hæc & molesta,

- ita, impuros & importunos qui uti illis cogunt appellantes. Multos etiā lauacra perdiderunt cum ab initio malum non fuisset magnū, tantū eo quod non possint neq; sustinerent cibū capere non loti, è quorū numero etiā Titus fuit Imperator, ut affirmant qui agrotū curauerunt. His additum fuit illud, semper ea corpora saniora esse, quæ tenuiora essent: maxime verò fugiendam redundantiam, crapulam, deliciarūq; vsum, cum præ manibus est festiuitas aliqua, aut amicorū conuiuium, aut epulæ à rege vel duce exhibendæ, aut ubi aliàs largiūs sese inuitaturi sunt cibus & poculis, ita ut tibi detrectare non liceat tum enim velut tranquillo cælo corpus tenue & leue præparandum est aduersum ventum & vndas ingruentes. Difficile enim est in conuiuiis mediocritatem consuetamque edendi ac bibendi rationem ita tueri, ut non omnibus aliis molestus, iniucundus, importunusque videare. Ne igitur crapula crapulæ, vino vinum, tanquam ignis igni (ut in prouerbio est) superaddatur, seridū imitandum est quod Philippus ioco satis elegante egit. Inuitarat eum rure quidam ad cœnam, paucos habere secum comites opinatus: cum autem modicè apparatus ad cœnam Philippus plures adduceret, perturbabatur. quod ut sensit Philipus, ad singulos amicorū submisit q̄ moneret, ut locū placentē relinquerēt. ita amicis obtemperantibus, placentamq; expectantibus, ac idēd parcius verscentibus appositis cibus, omnibus cœna ea suffecit. Sic ergo præparare nos debemus ad necessarias istas inuitationes, ut obsonio, bellariis, adeoq; etiam ebrietati locum relinquamus in corpore, nouumq; ad ea & paratum adferamus appetitum. Cum verò talis nōs subito inuadit necessitas, ut corpore onusto & ad edendum bibendumq; inepto ob præsentiam principum virorum aut hospitū pudor videatur nos cogere potare cum probè ad potandum affectis: ibi tum maxime armatum esse oportet cōtra ineptā istam verecundiam, quæ magna adfert hominibus damna, vsurpandaq; illa sunt Creontis in tragœdia:

Præstat inimicum fieri hospes tibi me modò,

Quam gemere postea, nunc agam si mollius.

Fugiendo enim rusticitatis opinionem in laterum dolorem vel insaniam se conicere, reuera agrestis est & vacordis hominis, qui rationem cum hominibus citra pocula & nidorem

*Repletis
corpora
suanda.*

*Incepta Se.
recundia.*

nidorem versandi ignoret. Ipsa enim recusatio, si dextrè
 fiat & urbanè, non minus gratiosa est quàm obsequium &
 si quis ab iis quæ apponuntur in conuiuio se tanquam à sa-
 cra re abstinens, ad pocula interim mensamque alacriter &
 hilariter aliquid in seipsum ludat aut dicat, iucundior vide-
 bitur vnà se inebriante aut obsonia vorante. Ac mentio-
 nem faciebat socius ille noster ex vetustate Alexandri
 Magni, qui postquam abbibisset liberius, Medio præ pudore
 non ausus aduersari horràti, & ad nouam trahenti com-
 potationem, denuò merum potauit, ex eoque periit. ex iis
 qui nostra vixerunt ætate, Rigli pancratiaistæ, qui prima lu-
 ce ad balneū vocatus à T. Cæsare, venit vnâq; lauit, cumq;
 semel inde bibisset, apoplexia correptus subitò vitâ finit.
 Hæc nobis per risum exprobrabat Glaucus ad pædagogos
 dicens pertinere. neque ad reliqua audienda ille animo
 prompto erat, neq; dicenda nos illo præsentē putabamus,
 neque enim singula considerabat. Iam primùm Socrates
 hortabatur vt caueremus à cibis qui non esuriētes ad eden-
 dum inuitant, & potu, qui non sitientes ad bibendum pel-
 lit. non vsu eorum in vniuersum ille interdicens, sed do-
 cens tum vtendum esse cum est necesse, voluptate quæ in-
 de percipitur ad necessitatem accommodata: vt cum ciui-
 tas pecuniam aliàs spectaculis impendi solitam in vsus mi-
 litie conuertit. Quod enim suaue suapte natura est, id dum
 nutritioni inferuit, vsurpare conuenit. esurientesque frui
 debemus necessariò aut suauī alimento, non communi ap-
 petitui vbi satisfactum est, inuitamentis nouos ciere. Sicut
 enim ipsi Socrati exercitatio corporis non iniucunda erat
 saltatio: ita cui bellaria pro cibo sunt, minus is læditur. id
 firmo opere cauendum est, ne cum pro naturæ modo satis
 accepimus, ac saturi sumus, ista appetamus. Studio volu-
 ptatis ingluuięque circa has res non minus vitanda est am-
 bitio, & modi decorique imperitia, quibus sæpe adducun-
 tur homines vt quædam edant non esurientes, & bibant
 non sitientes: dum illiberales planè & intempestiua illæ
 subiiciuntur opiniones, absurdum scilicet esse si rare &
 preciosa apposita non fruaris, vt vberē, fungis Italicis, pla-
 centia Samia, niue in Ægypto. Hæc enim sæpè numero im-
 pellunt ad vescendum nobilibus rebus & raris, animo vanę
 gloriolæ quasi nidore quodam illecto, corpusque nulla
 eius

vtendum,
 nō absten-
 dum sua-
 uibus.

- eius necessitate ei inferuire cogente, vt aliis narrare possint quod vesci ipsis obtigerit reb. paratu difficilibus & superuacaneis, eoque scilicet nomine in admiratione sint. Quo modo etiam nonnulli cubantes in lecto cum suis vxoribus caris etiam & dilectis, Venere abstinent: Phrynæ aut Laïdi persoluta mercede, corpus malè paratum ad coitum vana opinione ducti exstimulant & ad libidinem iritant. Ipsa quidem Phryne ætate iam grauior dicebat, se sæcem pluris vendere propter suam nobilitatem. Mirum profectò est, & incomparabile hoc commodum, si quis concessis corporis quas naturæ exigit necessitas voluptatibus, imò autem diu corporis desiderijs in actionibus oblectatus, ac obsequi cunctatus, difficulterque admodum eius necessitati gratificatus, aut vt Plato ait mordenti atque virginti obsecutus tandem, illæsum se potest conseruare. Vicissim cupiditates quæ in corpus ex animo descendunt, idq; suis cogunt inferuire & comitari motibus, fieri non potest quin post obscuras & languidas voluptates maxima ac vehementissima illata damna relinquunt. Minimè verò animi concupiscencia ad voluptatem permoueri corpus sinendum est: ipsum enim principium naturæ repugnat. & sicut axillarum titillatio risum ab animo elicit non lenem aut placidum, sed conuulsionis similem & molestum: ita quas compunctum ab animo corpus voluptates & turbatum concipit, eæ à natura alienæ sunt, & ad statum eius conuellendum atque tumultibus exagitantum faciunt. Cum ergo vescendum offertur rarum aliquid aut nobile, abstinendo potius quàm fruendo quærenda est gloria. cogitandumque sicut Simonides dixit, nunquam se propter silentium, sæpe propter sermonem poenitentia fuisse correptum: ita nobis nunquam poenitudinem obortam fuisse ob repudiatum aliquod obsonium, aut haustum aquæ Falerno prælatum, sed contrà. Cæterum tantum abest vt vis facienda sit naturæ dum vesci aliqua re cupimus, vt appetentem etiam plerunque debeamus ad vulgaria & nobis vsitata auertere, vt aduersionem eum, & condoceremus.

Nam si Violandum est tuis, regnandi gratia
Violandum est. --- inquit Thebanus ille, im-
 probè quidem. nos rectius sic dicemus, si quærenda est gloria,

Tullius ex
Phanias
Euripides.
1. Offic.

*Horaces a-
liena do-
mi.*

gloria, optimè quæretur continentia ad sanitatem condu-
cibili. Veruntamen sunt, quos sordes & tenacitas eò adi-
gunt, vt cupiditates suas domi comprimentes atque atte-
nuantes, apud alios preciosis alimentis perfruantur, iisque
se impleant non secus quàm si ex hostico commeatu nul-
la cum parsimonia auferrent. deinde malè affecti domum
redeunt, viaticum ingluuiei in diem subsequenter habentes
cruditatem. Crates quòd censeret non minimam cau-
sam, propter quam in ciuitatibus seditiones existeret & ty-
rannides, esse luxum & nimios sumtus, iocose hortabatur
ciues, ne vltra lentem subinde augendis patinis seditionum
causas præberent. Quisq; verò seipsum hortetur, ne identi-
dem vltra lentes augendo patinas, præteritòq; nasturtio &
olea ad* thrium & piscem pergendo, corpus in tumultum
ac fluxiones ventris ex redundantia coniciat. Vulgares e-
nim cibi appetitum intra naturæ modū continent: coquo-
rum & opificum artes, & callidissimæ istæ aromatibus con-
ditæ cupediæ, vt appellat Comicus, semper fines volupta-
tum proferunt, vtilitatemque supplantant. Ac nescio quo
modo fiat, vt vxores cum suis maritos veneficio & pocu-
lis amatoriis adoriuntur, execremur auerseturq; interim
mercenariis & seruis permittamus vt cibos & obsonia tan-
tum non lenocinio cōmendent atque veneficio. Ergo tam-
etsi acerbius videri potest Arcesilai dictum in adulteros ac
libidinosos, Nihil differre anticæ an postica corporis par-
te cinædus aliquis sit: nostro tamen proposito non malè
congruit. Quid enim interest, si veritatem rei spectes, saty-
riisne aliquis libidinē prouocet, aut gustatum odoribus &
condimentis iritet, ac scabiosæ partis alicuius instar pruri-
tu semper titillationeque indigeat. Fortassis suus locus e-
rit aliàs, vbi aduersus voluptates dicamus, & quæ pulcritu-
do ac dignitas continentia per se sit, demonstrabimus. In
præsentia autem multis magnisq; voluptatibus nostra pa-
trocinatur oratio. Nō enim tot actionibus, conatibus, pere-
grinationibus aut ludis morbi nos priuant, quàm multis
voluptatibus nos spoliant. vt qui maximè voluptates con-
fectantur, minimè iis expediat sanitatē negligere. Sunt quib.
in aduersa valetudine, liceat tamen philosophari, atque et-
iam imperia gerere & regnare. at corporis voluptates aliæ
omnino existere in morbo non possunt, aliæ vt oborian-
tur,

*Voluptas
corporis
nulla, eo
non sano.*

tur, parum habet genuini ac sinceri, sed multis alienis confusa contaminataque affectionibus veluti ex æstu & tempestate emergunt. Non enim in redundantia corporis Venustus locus habet, sed carnis quasi sereno & tranquillo statim Venerem, cibumque & potum voluptas subsequitur. & sanitas voluptatibus, veluti serenitas alcyonibus, commodum tutumque ortum præbet. Eleganter quidem dictum est à Prodicò, omnium condimentorum suauissimum esse ignem. Sed verissimè dixeris, sanitatem condimentum esse

10 diuinissimum & iucundissimum. Elixæ quippe, assata, & cocta nullam voluptatem afferunt, neque grata sunt agrotantibus aut crapula nauseæ laborantibus: sano corpori sincerus & integer appetitus omnia facit dulcia, & quæ (vt Homerus ait) auidè rapiantur atque sumantur. Verum *Odyss. 5.*

15 sicut Demades de Atheniensibus intempestiuo belligerantibus 110.

di studio deditis dicebat, nunquam eos nisi atratos pacem decernere: ita & nos nunquam tenui & temperante victus de ratione cogitamus, nisi cum à medicis vrunt, & medicamenta nobis impinguntur. quo quidem nostro statu de-

20 licta nostra valdè suppressimus, memoriæ eorum reluctantes: & vulgus imitatur hominum, qui intemperantiam & nimium voluptatis studium suum dissimulantes, regionem morbo obnoxiam, aut litem publicè grassantem causantur. Lyſimachus apud Getas sitis eductus, vt se cum toto

25 exercitu in potestatem hostium dederet, postea cum frigidam bibisset, Dij boni, inquit, quàm ob breuem voluptatem summam amisi felicitatem. Nos quoque in morbis nobiscum reputemus, ob frigidæ potum, aut intempestiuum balnei usum, aut obsequium in conuiuio præstitum

30 nos multas nostras perdidisse voluptates, actionesque honestas, & iucundas oblectationes. morsus enim huiusmodi ratiocinationum memoriæ sauciat, vt quasi cicatrix reliqua in sanitate nos cautiore vt moneat victus ratione. Non enim nimis vehementes appetitiones in corpore sa-

35 no existent, neque contumaces, neque insolentes aut quæ coerceri non possunt. sed obfirmandus est animus contra concupiscentias istas, vbi inter fruendum sese efferunt & exsultant, tenendumque querimonias earum & ciulatus viles esse ac pueriles, & horum finem fore sublata mensa: ac proinde appetitus istos nulla iniuria affectos, nihil nobis-

*Plenitudo
morborum
causa.*

cum conquesturos, sed contrà puros ac hilares, non molestos aut fastidiosos, crastinam diem expectaturos. Huc pertinet quod Timotheus cùm pridie in Academia cœnæ Platonis philosophicæ ac frugali interfuisset, dixit: Qui cum Platone cœnarent, eos postridie etiam suauiter viuere. Sed & Alexandrum Magnum narrant dixisse, cùm Adæ cocos relegasset, Meliores se habere quos secū ducat: nempe nocturnum iter quod ei prandium, & exilitatem prandij, quæ cœnâ faceret dulcem. Nō sum nescius febres hominibus, & ob defatigationes, & ob nimios cùm æstus tū algores accidere. Sed tamen sicut florum odores imbecilles suapte natura, quando oleo admiscuntur, vires vigoremque nanciscuntur: ita externis causis atq; principiis redundantia humorum in corpore veluti substantiâ & corpus suppetit. absque hac nihil mali causæ illæ inferunt, sed elanguescunt diffipanturq; faciliè, sanguine tenero & spiritu puro motū excipiente: vbi autem redundantia est humorum, ibi velut cœnum quoddam exagitur impurum, omniâq; difficilia reddit & pertinacia. Nō igitur imitari debemus bonos nauicularores, corpûsq; subinde impletum & oneratum, put- gaudo rursum & proluendo euacuare: sicuti illi ob auaritiam multa in naues cùm ingesserunt, adsiduo deinceps aquam exhaurire coguntur. sed corpora nostra habilia & expedita seruare, vt etiam si aliquando premantur, ob leuitatem suberis instar sursum sese efferant. Maximè autem præcauendum est in præensionibus morborum. Non enim omnes morbi inuadunt nos, sicut Hesiodus ait,

*Præensio
morborū.*

Muti, nam Vocis priuauit Iuppiter & su:

sed plerique tanquam prænuncios habent & præcursores ac præcones suos, cruditatem & morus difficultatem. Græuitas membrorum, inquit Hippocrates, & defatigationes sponte ortæ, morbum indicant. nimirum ob plenitudinem spiritu neruorum compresso & obstructo. Sed tamen multi, reluctante tantum non ipso corpore & in grabarum atque ad quietem trahente, ob gulam & luxuriam seipsos in balnea conijciunt, & ad propinationes festinant, veluti obfidione imminente comæatu se instruente, metuentésq; ne impraños febris corripiat. Qui videri volunt elegantiores, hac ratione non peccant. sed stolidè admodum, dum pudet crapulam aut cruditatem confiteri & in lecto diem exigere

exigere aliis ad gymnasium euntibus & ipsos eodē vocantibus, surgunt & exercitationibus sese quoq; dant, eadēque cum sanis agunt. Plurimos intemperantiae & mollitiei spes patrociniū à proverbio quærens, quod vinum vino, 5
crapulam crapula pelli & discuti ait, mouet persuadētq; vt omisso lecto audacter ad cōsuetā redeant pocula. Cui quidem spei Catonis illa opponi debet cautio, qua is dicebat magna imminui, parua omnino aboleri: tenendūque est, quod præstat frustra abstinuisse & quiescisse, quā sanitatem ad balneum aut cœnam se proripiendo in periculum 10
conijcere. etenim si mali aliquid subest, non cauisse, non se inhibuisse nocebit: si nihil suberat mali, non obest corpori abstinentia illa, qua factum est purius. Puerilis autem ille, qui veretur ne se ob repletionem aut crapulam 15
lè affectum amici aut famuli sentiant: dum hodie pudet cruditatem confiteri, cras fatebitur fluxionem, aut febrem, aut tormina.

Turpiter inopiam, eius si te pudet, feres:

inquit ille multo turpius feres cruditatem, grauitatem corporis & redundantiam, si corpus in balneum trahas, velut 20
nauiū putridam, remisq; hiantem in mare. Sicut enim qui nauigantes sub tempestatem dum in litore tempus terere pudori habent, deinde in altum proeecti turpissimè vociferando & nauseando se gerunt: ita in suspitione mor- 25
bi corporēque non bene affecto qui parum decorum putant vnā diem in lecto consumere cibōq; abstinere, turpissimè per plures inde dies decumbunt, dum purgantur, & medicamentis oblinuntur, medicisq; adulantur, & demerentur vinum petentes aut frigidam, turpiāque multa & 30
abiecta facere ac dicere ob dolorem & metum sustinent. Et *Corpore nō* verò qui propter voluptates sibi ipsis non imperant, sed *sano* sollicitudine cupiditatibus suis aguntur aut inclinantur, docendi sunt *præ nullis* & admonendi, maximam sui partem voluptates ex ipso *su. sincera.* mere corpore. Et quemadmodum Spartani coquo acetum & salem dantes, reliqua in ipso quod mactandum erat animali iuebant quærere: ita in corpore eius quod 35
huic exhibetur condimenta præcipua insunt, si sano ei exhibetur, atque puro. Quod enim cibus potūsve aliquis dulcis est, quod preciosus, id à sua natura habet, & extra corpus fruentis. suauis autem sit & iucundus ita demum,

si fruētis corpus secundum naturam affectum eo delectetur. qui verò eum auersantur, aut ebrij vel aegroti sunt, apud hos ista omnem suam gratiam venustatēque amittunt. Itaque non considerandum est, an recens sit piscis, an putrus sit panis, an balneum calidum, an scortū formosum: sed an qui his frui vult, nausea vacet, corporis tranquillo sit statu, non hesternā crapula vexetur, non perturbatus sit. alioqui sicut comellatores ebrij in domum ludentium inuadentes, non lētitiam aut delectationem adferunt, sed fletus excitant: ita venus, obsonia, balneum, vinum corpori adhibita contra naturam affecto, pituitam, bilē mve concitant, tumultūque illato etiam sanas adhuc partes corrumpunt: speratæ autem voluptatis & delectationis conferunt nihil. Enimuero accuratissima illa & ad vnguem (vt aiunt) explorata victus ratio, corpus reddit admodum meticosum & periculis obnoxium, ipsiusque animi alacritatem retundit, omnibus de rebus, omni tam laboris tractatione, quā voluptatis fruitione suspicantem sinistri aliquid, nihilque confidenter aggredientem. Oporret autem corpus naualis instar veli neque sereno & tranquillo cœlo nimis contrahere aut comprimere: neque cum aliquis subest metus, nimis passio & laxato eo vti, sed concedendū est aliquid corpori, alleuandūque est, neque eò vsque differenda cura, dum cruditates iam, & fluxus alui immodicus, aut æstus corporē ingruant: quibus nonnulli vix tandem tanquam à nunciis aut apparitoribus admoniti febrim esse ante fores, conturbantur, & moderari sibi incipiunt: cum debuerint eminus ante tempestatem sibi præcauere, veluti qui obseruant Boream (vt ille ait) ad maritimum promontorium statu impingentem. Est enim absurdum, cum crocitantibus coruorum, gallinarum cantillationibus, suūque furiosis in cœno volutationibus, vt appellat Democritus, studiosè animum attendamus, ventorum inde & imbrium præfagia sumentes: motus nos corporū nostrorum, & iactationes, affectionesque morbum antecedentes non obseruare, non præcauere, neque indicia futuræ in nobis tempestatis præcipere animo. Ergo non ad nutritionem modò corporis quod attinet, & exercitationes notandum est, an iis corpus segniùs minorive cum alacritate, quā consueuerat, vtatur, & an solito ampliùs fame sitive teneatur: sed

*Accuratissima
ratio
inutilis.*

*Morbos
prænotio.*

tur: sed somnus quoque si continuus aut lenis non sit, verum inaquabilitatem habeat & diuulsiones, suspicionem nobis morbi iniungere impendentis debet. atque ipsa adeo somnia absurda si sint, visaque nobis per quietem offerantur non legitima neque consueta, multitudinem aut crassitiam humorum internam, spirituumve conturbationem deferunt. Ipsi etiam motus animi significant interdum corpus ad morbum esse proclive. nulla enim causa extâre oboriuntur aliquando subita mœsticiæ & metus, repente spes animo cōceptas exstinguētes. stomachus quoque; facile quibusdam mouetur, irâque; & dolores celeriter minutissimas ob res suscipiūt, lacrymantque; & animi sese angunt, cum vapores exhalationesque; vitiose cocunt, animi (vt ait Plato) permiscentur circuitionibus. Quibus ergo hæc accidunt, *Ex aliorum morbis suscitatis.*

15 perpendere secum ea debet, & scire si spiritalis nulla sit causa, subesse corpoream aliquam, quam comprimere aut conterperari oporteat. Magnopere autem conducit, vt cum inuisis ægotantes amicos, diligenter de causa morbi scisciteris: non sophistarum hoc more & superuacanea curiositate, vt instantias, incidentias, cōmunitates in ore habeas, & medicarum vocum literarumque peritiam ostentes: sed vt vilia hæc & vulgaria non obiter audias, redundantiam, defectum, defatigationem, insomnia: maximè autem eam victus rationem, qua is vsus in febrim incidit. Deinde sicut

25 Plato solebat aliorum peccatis animaduersis digressus secum disquirere, an non ipse quoque eodem esset in vitio: ita exemplum ex aliis capias quid tibi vitandum sit, memoriaque tenendum, ne in idem incidas malum, & affixus letulo dignam gloriatione sanitatem cum desiderio prædicis: sed alterius casus tecum te doceat perpendere, quanti faciunda sit valetudo bona, quantaque sit attentione & parsimonia eius conseruationi studendum. Expedit etiam in suam ipsius vitæ rationem inquirere. Si enim biberimus, ederimus, laborauerimus, aliudve quicquā præter ordinem

35 fecerimus, neque vllum indicium aut prælagium mali accepti corpus præbeat: nihilominus obseruare nosmet ipsos debemus, ac nos præmunire, si vsi sumus re venerea, aut lassati, quiete & somno: si vino liberalius vsi, aqua potu: maximè autem si alimentis solidis, carnosiss, aut variis indulsimus, cibi paucitate, ne quam superfluoꝝ copia in corpore

*Correctio
peccatorum
in vitam
similitudo,*

relinquamus. nam cum ipsa per se excrementa multorum sunt causa morborum, tum aliis causis materiam viresque suppeditant. Est enim optimè dictum, saluberrima esse hæc, Alimenti citra satietatem usum, alacritatem impigram ad labores, naturæ seminis conseruationem. intemperantia enim coitus, eò quod maximè eam facultatem debilitat qua nutrimentum conficitur, excrementorum gignit copiam. Verùm de his singulis repetito exordio differamus.

*De exerci-
tationibus
philologo-
rum.*

*Sermonis
mirifica
utilitas.*

*Lectio.
Colloquiū.*

Primum de exercitationibus quæ studiosis literarum conueniant, hoc dicimus. sicut is qui se nihil scribere iuxta ma-
re habitantibus de curatione dentium aiebat, usum mari-
næ aquæ hoc ipso docuit: ita & nos profiteri possumus, non
esse cur literarum studiosis de exercitationibus aliquid præ-
scribamus. Vfus enim sermonis voce pronūciati quotidia-
nus, mirum dictu quàm utile sit genus exercitationis, non
ad sanitatem duntaxat, sed etiam ad vires: non quidem ath-
leticas eas, aut quæ carnes augeant & extremas corporis,
tanquam ædificij partes condensent: sed quia principibus
corporis membris, penes quæ vitæ facultas potissimum
est, naturale robur, vigoremque verum ingenerat. Ac spiri-
tu quidem augeri robur, aleiptæ demonstrant, qui athle-
tis præcipiunt, ut frictionibus renitantur, easque subinde
intercipiant, obseruatis semper partibus quæ contrectan-
tur, & oleo ac puluere obducuntur. Sed vox cum sit ani-
mæ motus, non in superficie, sed intimis in visceribus tan-
quam fonte inualefcens, calorem auget, sanguinem tene-
rum reddit, omnes expurgat venas, omnes aperit arterias,
coire & condescere humorem nullum superuacaneum pa-
titur, aut tanquam faciem subidere iis in vasis quæ alimen-
tum excipiunt ac conficiunt. Itaque continenter orando;
debemus nobis familiarem hanc facere exercitationem: vel
si suspicio insinuet, corpus imbecillius esse aut aliquanto
lassius, legendo vel colloquendo. quod enim gestatio est si
cum exercitatione conferatur, id lectio præstat vice collo-
quij, tanquam vehiculo orationis alienæ vocem molliter
mouens atque differens. colloquium cōcertationem & ve-
hementiam adijcit, animo conatum corporis adiuuante.
Omnino autem vitandæ sunt vociferationes nimis animi
motibus expressæ, vocemque per vim quandam extorquen-
tes. inæquales enim spiritus eruptiones & contentiones,
rupturas

rupturas gignunt ac conuulsiones. Qui legerit ac disputa-
uerit, is ante deambulandum laxui atq; tepida vtatur frica-
tione carnis & mollitione, quantum fieri potest viscera tan-
gens, spiritumq; leniter complanans ac vsq; ad extremita-
tes diffundens. modus fricandi sit sensui gratus, ac citra do-
lorem. Qui enim sic cōposuit tumultum in profundo cor-
poris ac contentionem spiritus, ei excrementa nihil affe-
runt molestiæ: & si intempetuum sit deambulare, aut per
occupationes non liceat, nihil est incōmodi. natura enim
10 id accepit, quod ei debebatur. Itaq; neque nauigatione, ne-
que diuersorio excusandum prætexendumve est silentium:
sed exercēda vox, etiam si ab vniuersis deridere. Quo enim
in loco turpe non est cibum capere, vrique etiam exercere
ibi corpus inhonestum non est: sed turpius fuerit metuere
15 ac pudore affici ob nautarum agasonum, cauponumque ri-
sum, non quòd pila ludas, aut vmbra pugnae exhibeas re-
deridentium, quam quòd inter dicēdum simul aliquid dō-
ceas, diuerfas, discas, in memoriam redigas exercendo. So-
crates dixit, ei qui saltando exercere corpus velit, opus esse
20 domo vel septem lectorum capaci. qui cantu aut sermone,
ei sufficere se exercenti, stanti, cubantique quemuis locum.
Id vnum cauendum est, ne conscij nobis repletionis, rei ve-
neræ, aut defatigationis, vocem asperius contendamus:
quod multis rhetoribus ac sophistis vsu venit, cū ad cer-
25 tamen dicendi vel gloria & ambitione, vel spe mercedis aut
propter ciuiles cōtentiones protrahi se sinunt alieno tem-
pore. Niger sanè noster oratoriam artem in Galatia docēs,
forte fortuna a spinam piscis deglutauerat, cū subito foris
superuenit alius quidā rhetor, ac declamare cōpit. ibi Ni-
30 ger, ne speciem concedentis silentio præberet, metuens, et-
iamnum spina in faucibus hærente declamauit & ipse. sed
orta inde magna ac dura inflammatione, impatientia do-
loris exsecari sibi spinam introrsum profundè vulnere ada-
cto passus est. per quod vulnus exemitur quidem est spina: ve-
35 rum ipse eo ex vulnere, quod sanatu difficile esset, humorē-
que affluerent parti læsæ copiosi, mortuus est. Sed de his in-
ferius erat commodior monendi locus. Ab exercitiatione
lauari, frigida quidem aqua, plus habet ostentationis quàm
ad sanitatem vtilitatis. Videtur sanè hoc præstare, vt mi-
nus facilè ab externis rebus lædatur, duntiatimque

*Frigida la-
uacra.*

corpori aliquam conciliare. Maius tamen internis partibus damnum adfert, meatibus obfistens, humoresque cogens, & vapores cōdenfans, qui semper laxari & digeri suapte natura cupiunt. Præterea qui frigida lauantur, necesse rursus est ut eam, quam nos fugimus, prorsus accuratam, præciseque nimis statutam vitæ rationem sectentur, semperq; curam adhibeant, ne quid in eam delinquant: quod nunquam non vel quoduis peccatum acerbè castigetur. V-

Balneum.

sus balnei calidi multo plus veniæ meretur. Non enim tantum vigoris roborisq; aufert, quantum ad sanitatem cōducit eo, quodd exordia concoctioni præbet, eaque lenia: ac iis quæ concoctionem effugiunt, nisi planè sint cruda, & in summo suspensa maneant: diffusiones dolorem nullum afferentes comparat, occultasque membrorum defatigationes demitigat. Veruntamen ubi natura præbet mediocriter satisque commodè affecti corporis sensionem, omisso bal-

Utile.

neo ad ignem inungi præstat, si tepore corpus indigeat. Sic enim conservatur magis insitus ac dispensatur calor. Sole neq; magis neque minus utendum est, quàm temperies ac-

*De cibis
philologo-
rum.*

ris ab ea profecta permittat. Atque hæc quidem de exerci-
tationibus sufficiat. Ad cibum porò sumendū quando acceditur, siquidē effecerunt aliquid ea quæ antè à nobis de appetitu demulcendo & māsuefaciendo disputata sunt, restat ut aliud deinceps præceptū subiungamus. Quod si eum tanquam vinculis solutum tractare, & contendere aduersus ventrem auribus, ut Cato dicebat, carētem difficile fuerit: dāda est opera, ut ciborum qualitate copiam minus molestam reddamus. Itaque eos cibos, qui solidi sunt, multūque habent nutrimenti, (carnes putā, caseos, ficos aridas, ova assa, & qui horum sunt similes) quando semper auersari vix possumus: tenues & leues arripiamus interim, cuius generis olera sunt pleraque, & aues, & pisces non pingues. Licet enim his vescentem & gratificari appetitui, &

Carnisesh.

corpus non affligere. Maximè autem cruditates metuendæ sunt ab esu carniū. nam hæc & initid statim valde prægrauant, & reliquias post se malas relinquunt. Ac optimum quidem erat, ita corpus assuefacere, ut nullum id carniū requireret esum. non enim ad nutriendum modò largiter sufficiētia tellus producit, sed etiā ad delectationē voluptatēq; facientiū copiam: quibus partim nullum apparatus

alium

aliud requirere velle possis, partim sexceteris modis miscere & suavia redigere. Sed quando consuetudo, non quidem omnino natura ea aduersa, in naturam iam abiit, carnibus vescendum est sanè: non tamen ad explendum appetitum, ut lupi faciunt ac leones: sed cum eas tanquam fundamentum quoddam & munitionem qua reliqui cibi contineantur ingesserimus, alij deinde cibi atque obsonia addatur, quæ & naturam corporis nostri propius attingant, & mentem minus hebetent nostram, veluti ex tenui & facili materia incensam. De liquoribus, lac quidem usurpandum *Potus.* pro potu non est, sed ut cibum vim validam, & ad nutriendum *Lac.* copiosam habes. De vino id pronuntiabimus, quod de *Vinum.* Vere Euripides:

Ad sis mihi, sed mediocri:

15 *Neque me destituas.*

Est enim vinum & potuum vtilissimum, & medicamentorum suauissimum, & de obsonijs omnibus gratissimum appetitionibus nostris, si occasionem magis etiam quam aqua sit probe temperat. Aqua, & vino si miscetur, prodest: & quæ *Aqua.* pura inter diluti usum bibitur, ipsum dilutum reddit minus noxium. Itaque in quotidiano victu ad suæ facere hos debemus, ut duo vel tria pocula aquæ ebibamus. hæc & usum vini emollient, & corpori familiarem reddent aquæ potum, ne cum ea pota opus sit, insolentia rei offendamur ac recusamus. Non enim defunt, qui quo tempore maximè aqua erat bibenda, ad vinum ferantur: ut cum solis calore vsti sunt, cum horruerunt, cum vehementius perorauerunt, cum maiore animi contentione de aliqua re cogitauerunt, denique a defatigatione & contentione vinum existimant bibi debere, quod ipsa videatur natura quandam corpori bonam affectionem, & post labores mutationem exposcere. Atqui non voluptatem (si quidem hoc bona affectione intelligi velis) natura requirit, sed mutationem quæ medio inter voluptatem & dolorem loco constituat. Quapropter in his casibus, & 35 cibi aliquid detrahendum est, & vino aut abstinendum omnino, aut utendum diluto interim multa aquæ potatione. cum enim natura sit vinum impetuosa & acris, conturbationes corporis intedit, atque exasperat, & partes affectas irritat, demitigationem desiderantes ac læuigationem. quam rem aqua præstare optime potest. Etenim si etià non suen-

res aquam bibamus tepidam à defatigatione, contentione virium & astu: sentimus internas partes relaxari & leniri. placida est enim aquæ humiditas, & quæta: cum vini humiditas in perpetuum habeat multum, vimque recentibus affectionibus nequaquam amicam aut æquam. Sin verò est, qui acrimonia illas & acerbitates meruit, quas nonnulli dicunt inediam ingenerate, aut sicut pueri miserum putat si febre imminente malum præfagiens non occupet cibo velci: limes est inter has res optime congruens, aquæ potus. nam ipsi etiam Baccho sapenumerò sacra Nephelia, id est, sobrietatis, 10 peragimus: rectè nosmet ita comparantes vsum, ut non semper merum desideremus. Minos quidem luctus causa tibi sacrificio ademit & coronam: cum tamen sciamus animum qui in dolore sit neque coronis lædi neque tibiæ cantu. Corpus autem ita validum est nullum, cui conturbato & 15 inflammato vinum adhibitum non adferat aliquid damni.

*Avocatio
animi à
mysis appe-
titionibus
cibi.*

Lydos aiunt fame premente alternis diebus cibum sumendo, & ioco se lusuque oblectando tempus contriuisse. Sed hominem litteris Musisque deditum, sicubi tardius cenare oportebit, proposita aliqua geometrica descriptio, aut libellus, aut cithara, non patietur à ventre agi ac ferri: sed ad hæc subinde conuertens à mensa & transferens cogitationes, Musarum ope concupiscentias veluti harpyias quasdam abigeret. Seythæ cum poculis indulgent, subinde arcum tangunt, neruoque sonitum edentes animum crapula dissolutum reuo- 25 cant: & homo Græcus metuat irridetes ipsum, quod immodestiam pertinacemque cupiditatem libris & litteris paulatim emollit atque demulcet? Apud Menandrum leno quibusdam adolescentulis insidiatur, introducendis formosis & sumptuosius scortis: sed eorum quisque, ut ibi dicitur, 30

Edebat, in sese intuens, bellaria,

scilicet metuens inspicere scorta, idque cavens. eruditi verò, pulcras, multas, easque iucundas habent res in quas à gula irritamenti animum oculosque diuertant, si aliter non possunt appolita mensa compescere cupiditatum impudentem fer- 35 rociam. Iam aleptarum & pedotribarum voces subinde insculcantium alimentum disputationibus in cœna litteratis corrumpi, caputque gravari: tum pondus habere sinamus, cum ludum, fallaciam illam sophisticam, cœnantes dissoluti, aut de cornuta, quam vocant, ratiocinatione sumus

disputa-

*At in co-
na vel post
cena dis-
putand.*

disputaturi. Cerebrum palmarum dulce admodum est, sed dolores capitis inducere fertur. At dialectica in cœna bellarium est nequaquam dulce, interim tamen caput vehementer lædit ac fatigat. Quod si isti nihil etiam aliud sub cœnâ querere ac philosophari nobis permittunt de ijs rebus, quæ pulcræ iuxta sunt, & vtilem præbent oblectationem: rubebimus, ut molestiam nobis facessere desinant, inque Xysto & palaëstris apud athletas disputent, quos à libris abalienatos, totos dies facetijs & scurtilibus iocis exigere ad suæ facitunt, & ut scitè Aristoteli dixit, similes columnarum in gymnasio, nitidos scilicet lapideosque fecerunt. Nos autem medicis pareamus, qui monent semper inter cœnam & somnum faciendam aliquam intercapedinem: ne congestis in corpus cibis & oppresso spiritu, confestum crudo ac feruido alimentum 15 to aggrauemus vim concoctricem, sed respirationem ac relaxationem concedamus. Ergo sicut qui mouenda post cœnam corpora affirmant, non cursu aut pancratio id faciunt, sed lentis ambulationibus & choreis modificatis: ita nos quoque existimabimus à cœna animos nostros exercendos esse, 20 non sanè negocijs, non curis, neque sophisticis concertationibus, quæ ad ostentationem aut animorum motus concitandos tendunt. Sed multæ de rebus naturalibus quæstiones faciles ac probabiles suppeditant: multæ narrationes quæ ad disputationem de moribus faciant, non eam asperam, sed ut 25 Homerus appellat *menoiskeia*, id est, animū demulcere quæ *lliad. 10.* possit. & historicæ ac poeticæ quæstiones non ineleganter 227. *alibi.* quidam litteratorum hominum secundas dixerunt. Sunt & narrationes non molestæ, & fabularum recitationes, & de tibia aliquid lyræ colloqui facilius est quam ea 30 ipsa audire. Terminus autem temporis hic præfigitur, ut iā alimento sensim subsidente ac conspirante superiore esse idque elaborare possit concoctio. Porro Aristotelis de sententia cœnatorū exsuscitat ambulatio, somnus à cœna statim captus suffocat calorem: alij autem quiete adiuuari concoctionem, motu perturbari digestionem nutrimenti putant. 35 idēque alijs ut à cœna statim deambulent, alijs ut quiescant persuasum est. Vtriusque consilij videtur scopum non ineptè attingere, qui fouēs à cœna quietūque seruans corpus, animū non illic oīcio det, sed (ut dictum est) dicendo & audiendo ea quæ blanda sunt & neque mordēt neque grauant, spiritus dige-

*Ambula-
tio à cœna.*

*De Vomitu
& purgationib.
medicis.*

digerat atque attenuet. Vomitus & purgationes ventris per
medicamenta, turpia redundantiae remedia, sine magna
necessitate non debent usurpari. quod vulgo faciunt, vacua-
tionis causa replentes corpus, & rursus repletionis gratia
exinanientes, contra naturam non minus repletionis quam
vacuitatis intolerantes: immo prorsus & plenitudinem ut
impedimentum fructuionis molestè ferentes, & vacuando
subinde receptaculum voluptatibus parantes. cum quidem
euidens sit, quid damni inde sequatur: utroque enim cor-
pus conturbatur & conuellitur. Hoc peculiare vomitui est
malum, quod insatiabilitatem auget atque alit. Fit enim
fames veluti concussis alueis aspera & turbulenta, attrahi-
tùrque vi alimentum, non citra dolorem: appetitusque ex-
citatur non alimentum requirentis famis sitisve similis, sed
inflammationi quae medicamentorum haustum applicatio-
nemve requirit. inde voluptates nascuntur celeres & imper-
fectae, multum habentes pulsus atque exagitationis atque sti-
mulorum: quibus succedunt contentiones & ictus meatuum
& spiritus includuntur, qui non expectare possint naturalis
euacuationis tempus, sed in superficie corporum versentur,
eaque similia faciant nimis oneratarum nauium, in quibus
mercium iactura, non rerum supervacanearum opus est.
Alui autem conturbationes, ubi medicamentis corruppun-
tur atque liquantur certi humores, plus addunt superflui quàm
educunt. & sicut Graecus gravissimè erraret, qui Graeca in
urbe turbae multitudinem molestè ferens, Arabibus & Scy-
this convenis urbem impletet: ita nonnulli longissimè à re-
cta ratione absunt, qui eiiciendorum è corpore redundan-
tium humorum causa, qui familiares corpori sunt & consue-
ti, in corpus injiciunt coccos Gnidios, Scammoniam, alià
que medicamenta à temperie corporis aliena & saeva, ac quae
expurgari debeant potius, quàm corpus purgare possint. Hac
igitur in re optimum est, moderata & temperante victus ra-
tione corpus ita comparare, ut utro sit ad euacuationes &
repletiones rectè compositum. Quod si tamen aliquando
necessitas efflagitet, vomendū est, citra tamen medicamen-
ti usum & nimiam operam, nulla corporis cum conturba-
tione: sed ijs quae redundant sponte sua per gulam foras re-
deundi permittenda cruditis vitandae causa facultas. Sic-
ut enim lintea quae saponibus aut nitro detergentur, mun-
diora

diora redduntur quàm si aqua eluerentur: ita medicati vo-
 mitus corpori noxam perniciemque inferunt. Vbi autem
 adstricta fuerit aluus, nullum ad eam laxadam medicamen-
 tum ita valet, vt cibi nonnulli, qui & molliter eam irritant,
 5 & soluunt placide. quorum & peritia familiaris, & vsus do-
 loris vacuus est. quibus tamen si non moueatur, adhibenda
 est aliquot dierum potio aquæ, aut inedia, aut clyster po-
 tius, quàm conturbantia ac corrumpentia corpus medica-
 menta ista, quæ nonnulli arripiunt, quo modo libidinosæ
 10 mulieres abortum aut fœtus incertum efficientia pharma-
 ca, vt impleri rursus & voluptates possint percipere. Verùm
 hos omitamus. Alij ab altera parte sunt nimis accurati, &
 qui statis temporum conuersionibus inediam sibi imperant.
 non rectè ij naturam nulla eius vrgente necessitate cogen-
 15 tes ob consuetum temporis articulum defraudare seipsum,
 & necessario, cum opus non sit, alimento suo priuari. Præ-
 stat autem his corporis castigationibus vt liberis, ita vt nō
 præsentiantur antè, aut earum suspicio subsit: ac totam vi-
 ctus rationem ita instituere, vt ad quasuis mutationes obe-
 20 diens corpus, non obligatum mancipatūve vni sit formu-
 læ, aut præceptis animo dierum numeris siue circuitibus.
 Nam neq; tutum, neque facile, neque ciuile, neq; homini,
 sed conchylio conueniens est aut trunco, genus viuendi il-
 lud immutabile & coactum: vbi quis in vmbrailem sese, o-
 25 ciosam, solitariam, & amicorum expertem obscuramq; vitā
 quàm longissimè à repub. abdens, cibis & abstinentia, mo-
 tibus ac quiete vteretur necessitate quadam sibi vltro impo-
 sita præscriptis. idq; nullo mihi modo probatur. Non enim
 ocio ac inertia vernalis est sanitas: quæ duo maxima sunt ma-
 30 lorum morbos comitatum. & si quis bonam valetudinem
 quiete & actionum abstinentia putat se paraturum, perin-
 de facit, ac si quis nihil dispiciendo oculos, aut vocem non
 loquendo conseruare instituat. quid enim ad tam multas
 & hominis officio consentaneas actiones proderit ei sani-
 35 tas: Proinde desidia salubrem esse, minimè putandum est.
 qui enim nihil agunt, sani non possunt verè dici: cū cuius
 rei causa sanitas expetitur, eam ignauia perimat. Neq; verò
 ocio sanitatem Xenocrates quam Phocion, aut Theophras-
 tus, quam Demetrius Phalereus maiorem est consecutus.
 & Epicuro eiusque sectatoribus nihil ad tritam illam cor-
 poris

*In stat. ab
inedia.*

*Ocium nō
facere ad
sanitatē.*

potis bonam affectionem contulit adiumenti omnium se-
 natarum & ad gloriam pertinentium actionum fuga. Equidē
 omnis generis curis cōseruanda est corporis naturalis con-
 stitutio: cū nullum vitæ genus vicissitudini bonæ aduer-
 sæque valetudinis non sit obnoxium. Sed præcipuē in repu-
 blica versantibus præcipiendum est contrario atque adole-
 scentulis Plato consuluit modo. Solebat is quoties è schola
 discederet dicere: Videte pueri, vt ocio ad honestam aliquā
 rem vtamini. nos autem illis mandabimus, vt labores in res
 pulcras necessariāsque infumant, neque ob vilia aut exigua ¹⁰
 negocia corpus fatigent. Multi enim quauis de causa sei-
 pso afflicti vigilijs, peregrinationibus, circuncursatio-
 nibus, nulla proposita utilitate, nullo fine laudabili: sed
 quia alijs nocere cupiunt, inuident, contentiosè aduersan-
 tur, aut sterilem inanemque sectantur gloriolam. In quos e- ¹⁵
 go præcipuē existimo competere dictum illud Democriti:
 Animum, si damni infecti postularetur a corpore, damna-
 tum crimine eo iri. Apparet quidem Theophrastum à vero
 non aberrasse, cū translatione verborum quadam vtens
 pronunciaret, Grandem pro cōductio domicilio mercedem ²⁰
 corpori animum dependere. Sed tamen plura ob animum
 eueniunt corpori mala, si hoc ille non secundum rectæ ra-
 tionis præscriptum vtatur, neque quantam conuenit eius
 curam gerat. Solet enim animus, dum in suis priuatim est
 affectionibus, conatibus & institutis, corpore nimium abu- ²⁵
 ti. Iason sanè Pheræus ille, nescio qua ratione adductus, in-
 iuste quædam minuta agenda aiebat: vt iuste possent ma-
 gnæ res confici. Nos rationi conuenienter ciuilem homi-
 nem hortabimur, vt in rebus paruis remissionem admittat,
 ibique otio & quieti indulgeat: si quidem velit ad præclaras ³⁰
 & honestas rationes afferre corpus non lassatum laboribus,
 non hebes, non succumbens oneri, sed in ocio (sicut in na-
 ualibus naues solent) refectum: vt animum ad vsus necessa-
 rios vocantem,

*Quando o-
 cio & dele-
 ctationi in-
 dulgendū.*

Lactens equum pullus velut possit sequi.

Eam ob rem concedentibus negocijs recreare nosmetipsos
 debemus, ac neque somno defraudare neque prandio cor-
 pus, sed eam consecrari corporis gratam affectionem, quæ
 inter voluptariam sit & doloribus infestatam media. quem
 limitem non obseruantes quidam, mutationibus corpus ad-
 fligant,

Astant, modò nimis pressum duratúmque laboribus, ferti
 instar, quod è flammis aquæ immersum duriciem accepit,
 rursus voluptatibus immodicè colliquantes & atterentes,
 modò dissolutum venere & vino emollitúmque in forum, au-
 lam, aliudve negocium quod feruente & contento opus ha-
 bet studio conijcientes. Heracletus aqua laborans intercu-
 te, à medico postulabat vt imbrium abundantiam in siccita-
 tem conuerteret. At pleriq; in summo versantur errore, qui
 cum defatigatio, labor, indigentia vsu venerunt, tum maxi-
 10 mè corpora sua voluptatib. humectanda (sic dicere liceat) &
 colliganda exhibent: rursusq; à voluptatib. ad labores con-
 uertunt & intendunt. Non enim hanc compensationem na-
 tura exigit, quippe cum hoc modo illiberalibus & libidino-
 sis motibus animi à grauibus laboribus ad voluptates deli-
 15 ciásq; impudenter conuersis, rursusq; post voluptates per-
 ceptas animo corpus ad labores negotiationésque protrua-
 dente, natura non possit eam, quam maximè desiderat con-
 stitutionem & (vt nautica vtar locutione) tranquillitatem
 adipisci, inæqualitate ista semper turbante & tempestates
 20 concitante. At enim qui sana vtuntur mente, ij nequaquam
 corpori voluptates conciliant, dum in labore est, quippe o-
 mnino eas tum temporis non requirunt, neq; meminerunt
 animo honestari actionis intento, eiusque laticia & ferijs
 cogitationib. alias cupiditates opprimentibus. Quod enim
 25 Epaminondas ioco dixit, viro præstante circa Leuctricę pti-
 gnæ tempus morbo exstincto: Dij boni, quemodo in tantis
 negocijs vacauit huic mortem obire? id verè vsurpare possis
 de viro vel actionem ciuilem, vel philosophicam aliquam
 disputationem præ manibus habente: Vnde huic homini
 30 nunc suppeditaui ocium etuditate laborandi, vino se ob-
 ruendi, aut veneream libidinem exercendi: Defuncti autem
 ijdem laboribus, nactique ocium, corpus quiete reficiunt,
 non tam inutiles labores, quàm nō necessarias voluptates,
 vtpote naturæ inimicas, vitantes atq; fugientes. Auditu ac-
 35 cepi, Ti. aliquando Cæsarem dixisse, Ridiculum esse virum
 cum, qui annum vitæ egressus sexagesimum, manum medi-
 co porrigat. Hoc quidem mihi dictum aliquanto videtur
 proteruius. Ita autem sentio, debere vnumquenq; & cogni-
 tas habere pulsuum suis in arterijs proprietates, (multæ e-
 nim singulis sunt differentię) neque ignorare, qua tempe-
 rie

Cuiq; sub
 corporis dis-
 bere esse
 no as pro-
 prietates.

*Ciborum
noticia.*

ne corpus sit caloris aut siccitatis, quibúsve rebus iuuetur aut lædatur, se ipsum enim non sentit, suóq; in corpore cæcus inhabitat ac surdus, qui hæc ex alio cognoscit, & medicum percunctatur, æstátene an hyeme melius valeat, cõmodiúsne humidis quàm siccis vescatur, naturæne crebrum habeat an rarum pulsus. Hæc & vtile est habere cognita, & facile percipiuntur studio atque vsu. Expedit etiam ciborum habere noticiam, vtillum potius quàm suauium, peritumque esse ventriculo conuenientium potius quàm aduersantium stomacho, & quæ concoctione non perturbent, quàm quæ gustus sensum valdè titillent. è medico quærere, quid sibi facile sit aut difficile concoctu, quid ventri inimicum aut amicum, non minùs turpe est quàm sciscitari, quid sit dulce, amarum, austerum. Nunc vulgò coquorum corrigunt errata, peritè sentientes ipsi sicubi plusquam oportuit dulcedinis aut falcēdinis aut austeritatis cibo sit admixtum: ignorant interim quomodo temperari is debeat, vt corpori citra molestiam prosit. Itaque in iure quidem condiendo apud eos raro peccatur: seipsos autem virosè condientes quotidie, multum negocij medicis exhibent. Non enim id ius putant optimum, quod sit dulcissimũ: sed & amara multa, acriq; admiscunt. in corpus verò multa voluptatem conciliantia ad fastidium vsq; iniiciunt: siue ignari siue obliiti naturam salubribus & vtilib. voluptatem molestiæ expertem stabilimq; addere. Itaq; cùm memoria tenere debemus quæ cognata & vtilia sint corporibus nostris, tum contrà in mutationibus tempestatum anni alijsq; circumstantijs subinde victus rationem conuenientem vsurpare. Iam quæ multi damna sibi ipsis ob sordes & illiberalitatē inferunt, ob fructuum collectiones & cõseruationes peruigilando, ac hinc inde cursitando malè affectas corporis partes vitiumq; intus alentes in apertum conijcientes morbum: metuendum non est ne eueniant litteratis & in republica versantibus viris, de quibus suscepta est hæc nostra disputatio. sed alia his cauenda est nimis anxia minimorum etiam momentorum cura in litteris & disciplinis versantibus, quæ eos eò necessitatis adigit interdum, vt rationem corporis non habeant, neq; parcant succumbenti laboribus, sed cogant mortalem immortali, ac terrestrem ætheræ parti in elaborando equalem præstari industriã. Cæterum vt camelo viuunt, quod ei bos

*Parcendũ
corpori.*

ei bos prædixerat, cum eidem seruirent domino, & parte oneris leuare ipsum camelus recusasset, Fore ut paulo post & ipsum, & totum onus cogeretur gestare: (mortuo enim bene id impletum est) ita animo quoque contingit, ut dum defatigato corpori & quietem flagitati nullam remissionem concedere vult, paulo post febris orta aut vertigine, libris & disputationibus. omnis cogatur una ægrotare ac dolere. Rectè itaque Plato consulit, neque corpus esse absque animo, neque sine corpore animum mouendum: sed quandam esse velut iunctorum ad bigas equorum debere momentorum æquabilitatem. ut quo maximè tempore corpus animi conatus laborisque adiuuat, eo id maximè etiam curemus atque foueamus, pulcrumque ei illam & amabilem sanitatem præstemus: idque nobis summum ab eo bonum, omnium quæ potest, exhiberi existimemus, cum in cognitione virtutis vsuque, in dicendo & agendo nullum nobis obijciat impedimentum.

Coniugalia præcepta.

10

PLUTARCHVS POLLIANO ET

Euridicæ S. P. D.

25 **P**ost patriam legem, quam vobis in coniugalem thalamum conclusis antistita Cereris imposuit, arbitror etiam orationem nostram utile aliquid legique consonum facturam, si vos una compelleret, hymenæumque celebraret. De musicis modis vnus Hippothorus appellatus fuit quoddam scilicet eo equi ad coitum excitarentur. Sed cum mul-
30 tæ sint in philosophia pulcre disputationes, nulli eorum proponenda videtur esse nuptialis oratio, quæ ad vitæ societatem coniungentes sese demulcens, placidos mutuo sibi cicurésque reddit. Itaque eorum, quæ vos in philosophia educati sapientie audinistis, capita similitudinibus quibusdam breuibus complexus, ut eo facilius memoriâ teneri possent, commune am-
35 bobus donum mitto, Musas comprecans, ut adesse Veneri, eique operam suam dare dignentur: non enim tam lyrae aut citharæ quam coniugij & rei familiaris concentum ab ijs instruui oratione, concinnitate, & philosophia conuenit, quando etiam prisci Mercurium iuxta Venerem collocabant, ut
s osten-

*Prima con-
suetudo.*

ostenderent matrimonij voluptatem maximè orationis in-
digerentemque Suadam & Grantias, vt docerent cōiuges in-
uicem quæ vellent impetrare debere persuadendo, non pu-
gnando, aut rixando. Solon iubebar sponsam cum sponso
concubituram, prius manducare malum Cydonium: annu-
ens ea re, primam quæ ore & voce initur gratiam concionâ
debere esse & suauem. In Bœotia sponsam velantes asphara-
gonia coronant. Hæc enim planta dulcissimum ex alperri-
ma spina fructum edit: & sponsa non fugienti aut alpernâti
quod primò insuauem se & difficilem ipsa præbet, mansuetâ
ac dulcem vitæ sociam se præbet. Qui verò primas virginû
dissensiones non sustinēt, nihilo saniores ijs sunt qui inma-
turæ offensi vix sapore, maturas alijs relinquunt. Multæ et-
iam recens nuptiæ a maritis ob primas actiones abalienatæ
animis, eadem sunt conditione qua qui ictum apīs pertule-
runt dimisso fauo. Sunt autem initio matrimonio præsertim
principiò cauendæ dissensiones & offensa: considerandûq;
etiâ vasa quæ ex partibus compinguntur, initio facile quaui
allisione diuelli: vbi verò temporis progressu compages fir-
mata est, solidèq; coaluerunt, vix igni & ferro dissolui. Sicut
ignis in paleis aut pilis leporum facilius exardescit, mox
autem extinguitur, nisi materiam quæ ei sustinendo & nu-
triendo sit apta, inueniat: ita amor recens coniunctorum a
forma corporis incensus, durabilis & stabilis non est putan-
dus, nisi in ipsis animis defixus mentemq; occupans viam
nanciscatur affectionem. Quemadmodum pisces medica-
mentis celeriter capiuntur, sed esui inutiles sunt: sic mulie-
res quæ amoris oculis & veneficijs viros captant, volupta-
teque in suam potestatem redigunt, stupidos eos, væcordes,
corruptosq; deinceps vitæ socios habent. nam Circe qui-
dem nihil profuerant ijs quos veneficio mutauerat, neq; vl-
lam ad rem eis vta est cum in canes & asinos degenerassent:
Ulyssæm autem prudentem virum, prudenterq; secum ver-
santem supra modum dilexit. Quæ verò malunt fatuis impe-
rare viris, quam obtemperare prudētibus: eorum sunt simi-
les, qui in via cæcos ducere malunt, quam videntes & itine-
ris peritos sequi. Non credunt mulieres Pasiphaen cum re-
gis esset vxor, bouem adam asse: eum tamen videant quasdâ,
quæ austeros & temperantes non ferunt, intemperantibus
& libidinosis, veluti canibus quibusdâ aut hircis, libētius
consue-

*Amor ve-
ro.*

consuſcere. Qui ob imbecillitatem aut molliciem non possunt inſilire in equos, illos condocerunt vt se ſubmittant ac ingeniculent. eodem modo quidam ducendis nobilib. vel opulentis vxoribus, non ſeſe meliores redigunt, ſed illas deprimūt, vt humilibus facilius imperare poſſint. cum oportuerit ratione habita vt magnitudinis in equo, ita dignitatis in muliere, fræno vri. Lunam videmus cum longe à Sole diſtat, illuſtrem eſſe ac lucidam, obſcurari autem cum ei appropinquat. cōtrā pudica mulier maximè cerni debet cum ſuo marito, eo autem abſente domi ſe continere & abſcondi. Non rectè eſt ab Herodoto dictū, ſimul cum tunica mulierem verecūdiam exuere. quæ enim caſta eſt, poſita veſte verecundiæ eius loco induit, maximāq; verecundia coniuges teſſera maximi inuicem amoris vtuntur. Sicut cum ſumuntur duæ conſonæ voces, cantus grauiori adſcribitur: ita in familia rectè inſtituta omnes res geruntur quidem conſenſu coniugum, viri tamen vel impetium vel conſilium elucet. Sol Aquilonē viciffim aliquando traditur. cum enim ventus adimere homini pallium vellet copioſo ſtatu, arctius hic id contraxit atque tenuit. Sole autem poſt ventum calidis radijs cum vrente, præ æſtu ſimul cum pallio tunicam exiit. Hoc modo plurimæ agunt mulieres, maritis vi luxum eripere conantibus repugnant & irafcuntur: placidis verbis ſuadentibus miſſum eum faciunt, mediocritatēq; ſeruāt.

Caſo ſenatu mouit eum qui præſente filia oſculatus erat vxorem ſeuerius fortasſis æquo. Sed tamen ſi eſt (vt proſectū eſt) turpe coniuges in præſentia aliorum blandiri, oſculari, & amplecti ſeſe inuicē: quī non ſit turpius coram alijs rixari & conuicia mutua iacere? & cum quæ ad amorem pertinent agantur in occulto, quī conueniens ſit maritum in caſtiganda, reprehendendāve coniuge libertate vtī aperta & omnibus conſpicua? Sicut ſpeculum auro & gemmis ornatum nihil valet, niſi ſimilem exhibeat rebus imaginem: ſic diuitis mulieris nullus eſt vſus, vitam viro ſimilem, moresq; conſonos non gerentis. Vitiolum eſt ſpeculum & prauum, quod læti imaginem triſtem, triſtis ac tetrici lætam atque reuidentem præbet. ita & vxor inutilis ac inſeſtiua eſt, quæ luſum quærēte oblectationēq; viro toruum tuetur, ſerias res agente ludit ac ridet: quorum alterum inſuauiſ eſt, alterum contemnentis maritu. Sed quæ ad-

*Imparum
coniugium.*

Verecundia.

*Vir impu-
rum.*

*Vxor mar-
tis ſimilis*

modum geometræ dicunt lineas & superficies non seipsis moueri, sed motus corporum comitari: ita vxor debet non proprias habere affectiones, sed mariti seria, ioca, austeritatem vultus, risumque subsequi. Qui vxores secum edere ac bibere molestè ferunt, condocerunt eas vt solæ sese impleant: sic qui non hilarè cum vxoribus suis viuunt, iocisq; & risui socias non adhibent, docent eas seorsim sibi voluptates querere. Persarum regibus in cœna ac conuiuijs adsidet reginæ: verum ubi ludendi & inebriandi incessit voluntas, eas amandant, & muscas pellicèsq; aduocant. rectè hoc qui-10 dem, quod ebriatis & libidinis suæ participes fieri vxores nolunt. Ergo si quis priuatus libidinis incontinens & malè moratus aliquid scorto aut ancilla abusus deliquerit, non indignari vxor aut iniquè ferre debet: sed existimare maritum veritum sua libidine & temulentia ipsi esse iniuriosum 15 aliud diuertisse. Reges si musicâ ament, multos efficiunt musicos: si litteras, litteratos: si athletas, exercitationibus corporis deditos. ita vir si corporis cultui studet, vxorem ornandi corporis studiosam reddit, si voluptatibus indulget, libidinolam & meretriciam, si honestatem & pulcras res secta-20 tur, temperantem ac modestam. Iuuenula quædam Spartana interrogata an iam cum viro rem habuisset, Non, inquit, sed vir mecum. hic modus, ni fallor, matronam decet, vt neque fugiat neque morosam se præbeat viro aliquid tale inceptante, neque ipsa initium faciat: hoc enim meretri-25 cium est & proteruum, illud superbum & ab amore alienum. Mulier amicos peculiares habere non debet, sed viri amicis vti. Ergo cum ex amicis primum potissimumque locum dijs sibi vindicent, eosdem quos maritus nosse deos & colere so-30 los vxor debet, superuacaneis autem religionibus & alienis superstitionibus fores occludere. nulli enim deum grata sunt sacra, quæ mulier clanculum & furtim facit. Ait Plato felicem beatamque eam esse urbem, in qua hæ voces, Meum, non meum, rarissime audiuntur: quod ibi ciues rebus, quæ alicuius sunt momenti, quam maximè vtantur communib;35 bus. E coniugio multo magis tolli istæ voces debent. Etenim sicut medici aiunt ictus sinistrorum in dextris partibus sentiri: ita afficijs quæ viro eueniunt mulierem par est, atque aded vicissim. vt sicuti vincula alternis nexibus robur mutud accipiunt, ita communitas coniugum reciprocam bene-

*Communi-
ta. rerum in
coniugio.*

*Lb. 5. de
repub.*

- benevolentiam vtrinq; vsurpantium constet. Ipsa enim natura miscendis corporibus nostris vtrinque partem sumit easq; confundit, vt amborum commune sit quod produci-
 5 tur, neutriq; liceat quid suum, quid alienum sit discernere. Proinde talis opum communitas maximè coniugium de-
 cet, vt in vnâ omnia congerant commisceantq; substantiam, neque pars habitus alia propria, alia aliena habeatur, sed omnia propria ducantur, nihil alienum. Sicut vinum
 10 aqua temperatum, tamen si aquæ addit plus, vinum tamen vocamus: ita rem familiarem æquum est viri appellari, quamuis maiorem partem attulerit mulier. Inhiabat
 opibus Helena, voluptatibus erat addictus Paris. contra
 Vlyses prudens, pudica Penelope. itaq; horum coniugium
 fuit beatum & dignum æmulatione: illorum coniunctio I. *Aemilij*
 15 liadem malorum Græcis barbarisq; intulit. Romanus ille amicis
 castigantibus, quod pudicæ, diuiti, formosæq; vxori
 nuncium remisisset: pede porrecto, Hic quoq; inquit, cal-
 ceus pulcher adspectu est ac nouus, sed nemo scit vbi me pre-
 mat. Ergo non doti, nō natalibus, nō pulcritudini fidere de- *Muliero.*
 20 bet matrona, sed ijs rebus freta esse, quibus maximè maritū *mnia in se*
 tangit: consuetudine inquam, morum comitate, & obse- *reposita de*
 quio: vt ea in singulos dies non dura, neque molesta, sed con- *bet habere*
 cinna & grata iucundæque præstet. Quo enim pacto medi-
 ci febres ex occultis causis paulatimque collectis ortas pe-
 25 riculosiores iudicant ijs quæ illustribus & manifestis de cau-
 sis existunt: eodem quæ plerosque fallunt exiles, continen-
 tes quotidianæque offensæ coniugum grauius diuellant
 læduntque conuictum. Rex Philippus deperibat Thessali-
 cam quandam mulierem, quæ veneficio eum circumueni-
 30 se dicebatur. operam dedit Olympias, vt eam in suam redi-
 geret potestatem. cum in conspectum ea reginæ venisset, ne-
 que forma tantum videretur egregia, sed & collocuta esset
 neque abiectione neque imprudenter: Facessant, inquit Olym-
 35 pias, calumniæ. tibi tua in te ipsa sunt reposita veneficia. ite-
 dem eam benevolentiam mariti nulla res potest abolere
 quam vxor moribus & virtute sibi parauerit, dotem, genus,
 medicamenta, ipsumque adeo Veneris cestum in sese ipsa
 collocans. Rursum Olympias cum aulicus quidam adole-
 scens formosam, sed malè audientem duxisset vxorem: Hic,
 inquit, si ratione esset præditus, nunquam profecto oculis

matrimonium coiuiſſet. Enimuerò non oculis, non digitis
iſta res agenda eſt: quod faciunt nonnulli, dotem ſupputan-
tes ſponſæ, non explorantes qualis in conuiſu ſit futura.

*Speculi
ſus.*

Socratis eſt præceptum, adoleſcentes, ſi in ſpeculum intue-
antur, curpes forniæ vitium debere morum virtute corrigere,
formoſos adhibere diligentiam, ne pulcritudinem prauitate
morum contaminent. Sic matrona etiam in manibus
ſpeculum vbi erit, ſic ſecum loquatur, deformis ſi eſt,
Quid eſſem, ſi deſoter pudicitia? ſin elegante forma, Quanti-
tiam ſi accedat pudicitia? maius enim decus adfert deſor-
mi amor moribus conciliatus probis, quàm ſi ob pulcritu-
dinem diligeretur. Lyſander cum Sicilia tyrannus filiabus
eius veſtes cinnabosque preciosos mitteret, dona iſta repu-
diauit: quòd diceret hoc ornatu filias ſuas dedecoratu potiùs
quam ornatum iri. Sed prior Lyſandro id docuit his ver-
ſibus Sophocles:

Ornatus.

*Non hac ornatus, ſed deformitas, tua
Mentis (miſer) purabunturq; infania.*

ornatus enim, vt dicebat Crates, eſt id quod ornat. præſtant
autem hoc ea, quæ decentiorem faciunt mulierem non au-
tem id aurum poteſt, aut ſmaragdus, aut coccina tinctura,
ſed quæ grauitate, modeſtia, ac verecundia informant. Qui
Iunoni nuptiali ſeu pronubæ ſacrificant, ij ſel non cum reli-
qua conſciunt victima, ſed exemptum apud altare abijci-
unt quo inſtituto legis autor obſcurè ſignificauit, coniugio

Ira.

nunquam debere bilem iramque intereſſe. nam matris fa-
milias auſteritatem eſſe oportet, vt & vini, vtilem ſuaui-
tateque conditam: non aloes in morem acerbam, & quæ me-
dicamenti inſtar ingrata ſit. Xenocratem Plato, virum bo-
num & honeſtum alioqui, ſed moribus aliquanto ſeuerio-

Venusſas.

ribus, hortatus eſt vt Gratijs ſacrificaret. exiſtimo autem pu-
dicæ mulieri apprimè apud virum gratijs opus eſſe, vt, quod
aiebat Metrodorus, ſuauiſſe cum eo vitam degat, neq; pu-
dicitia ſua ſtomachum ei moueat. nam neq; mundicies fru-
gali, neq; blanditiæ ei quæ maritū diligit, negligendæ ſunt:
cum moroſitas in ſua uem reddat modeſtiam, itemque ſor-
des ſimplicitatem. Quæ arridere viro metuir, aut aliquid al-
liud id genus facere, ne videatur proterua & audax, nihil ab
ea diſtat, quæ vt non videatur vnguento caput habere deli-
bitum, etiam oleo abſtineat, & ne fucare faciem putetur, ne
lauet

laudet quidem eam. Videmus verò poetas atq; oratores, qui genus loquendi plebeium, illiberale, ac malè affectatum vitant, rebus ipsis & earū dispositione ac sententijs artificiosa industria cōparatis delectare ac mouere auditōres. ita sanè
 5 matrona etiam rectè faciet, si omnia superuacanea, meretricia, & ad pompam pertinentia fugiat atq; repudiet: in eōq; operam ponat, vt moralibus & ad vsum vitæ pertinentibus officijs maritum demereatur, pulcritudinēq; vitę cum voluptate coniunctæ eum adsuafaciat. Si qua tamen natura est
 10 austera, nihilq; iucundi admixtum habet ingenio, neq; vsum vitæ suauior reddi potest: a quo animo id ferre maritum decet. & sicut Phocion Antipatro respondit, parum honestam à se rem petent, Non potes me & amico vt & adulatori iura iudicare de pudica & austera matrona, Non polle cum eadē *Ornatum.*
 15 se & vt vxore & vt scorto viuere. Ægyptia mulieres maiorum instituto calceis non utebantur, vt domi meminissent tempus exigendum hodie domi mansuræ sint pleræq; si aureos calceos, & armillas, & periscelides, & purpurā atq; vniōnes auferas. Theano tunica se amiciens cubitum exeruit. & dicenti cuidā, Pulcer hic cubitus est, respondit: Atqui non est publicus. ceterū pudica non cubitus solū, sed & sermo publicus esse non debet, voceq; ad alienos, tanquā parum
 20 conueniente denudatione, abstinendum ei est. in voce enim insunt indicia omnis generis animi affectionum. Eleiōrum
 25 Venerem Phidias fecit, quæ testudinem calcaret: quo signo mulieres domi sibi degendum esse, seruandūq; silentium moneretur. nam aut viro, aut per virum mulieri loquendum est, neq; indignè ferendum, si vt tibicen aliena lingua vocem edit propria grauiorem. Diuites & reges cum philosophos
 30 in honore habēt, & se & eos ornant. philosophi diuites si demerentur, non gloriam illis addunt, sed sibi ipsis auferunt. Simili ratione mulieres laudē meretur, cū se maritis submittunt: imperium affectātes, plura cōtra decorum agunt, quā ipsi viri qui dominium hoc sustinēt. Imperare autem
 35 maritus mulieri debet, non vt dominus rei quā possidet, sed vt animus corpori, iisdem affectib; obnoxius, & beneuolentia deuinctus: vt autem animi est curā corporis gerere, non tamen voluptatibus eius inseruire ac cupiditatibus: ita lætum esse debet & officiosum mariti imperium. Corporum philosophi alia aiunt ex partibus deuinctis constare, vt
 6 4 classē,

Communis.

Socrus.

*Medea:
Verba nu-
triciis.*

classem, exercitum, alia ex compactis, vt domum, vt nauim,
alia ex vnitis & in vnā naturam concretis, vt animalium.
id si huc accommodare libeat, coniugium quoque mutuo
amantium, ex vnitis constat: dotis liberūve gratia coha-
rens, ex compactis: cōcubitu solo iunctorum, ex deiunctis, 5
quales contubernio vti quā vitæ cōmunitate rectius cen-
seas. Sicut autem humores physici dicunt totos totis permi-
sceri, ita oportet matrimonium cōtrahentium, corpora, o-
pes, amicos, familiarēsque inuicem cōfundi. Etenim Roma-
nus legislator lege cauit, ne coniugum alter alteri donaret 10
quicquam: nō vt nullius rei participes fierent, sed vt omnia
communia iudicaret. Lepti, quæ Africae vrbs est, moris est
patrij, vt postridie nuptiarum sponfa ad socrum mittat pe-
ritum ollam. illa verò negat, neque se habere ait: vt nouercae
socrus animum initio statim sponfa experta, si quid postmo 15
dō contingat asperius, nō ferat iniquiore animo. Hoc nos-
se conuenit mulierem, & obuiam ire offensarum occasione.
petitur autem hæc ex æmulatione beneuolentię, cui mede-
ri hac vna ratione potest, si peculiarem sibi mariti conciliet
beneuolentiam, eam qua is matrem prosequitur non auer- 20
tat aut deminuat. Filios matres magis amare videtur, quod
ab his se adiuari posse putat: filias patres, vt suo presidio in-
digentes. & qui se mutuo honore afficiunt, operam dant vt
quod alteri maximè familiare est, id alter gratum habere,
eōque apprimè se delectari præ se ferat. Verum id fortasse ali- 25
quid diuersitatis habet. Illud scitū est, si mulier mariti paren-
tibus conspiciatur plus honoris tribuere quā suis, & si quid
molestum accedit, suos id celans ad viri deferat parentes. hi-
dem enim nobis paramus apud eos, quibus nos confidere o-
stendimus, & amorem apud eos, quos diligere credimur. Cy- 30
ri militibus duces mādauerunt, vt hostes cum vociferatio-
ne irruentes taciti exciperent, tacētibus autem eis ipsi sub-
lato clamore occurrerent. Prudentes itidem matronæ viris
ex ira vociferantibus tacent, silentes alloquio demitigant.
Rectè Euripides incusat eos qui lyra vterentur ad vini potū. 35
erat enim musica ad sedandas iras luctusque potius vocanda,
quā ad eneruandum eos qui iam antè erant in volupate.
Vos quoque existimate perperam coniuges facere, qui volu-
ptatis percipiendæ gratia concumbunt, cū verò aliquid
iræ & dissidij obortum est, secubant: neque tum potissimū

Vene-

Venerem aduocant, quæ his malis optimè solet mederi. *Iræ re-*
quod & Homerus alicubi docet, Veneri hunc sermonem *medium.*
tribuens:

Desidijs quorum longis imponere finem,

Iliad. 5.

5 *Et thalamus infueto iam dudum iungere nexu*

205.

Constitu.----

Semper quidem & vbique locorum cauendæ sunt coniugibus offensiones mutuæ, maximè autem ne in concubitu incidant opera danda. Quædam cum vrgeretur doloribus
10 partus instantis, reclinantibus ipsam in lectum dixit: Et qui possit mederi lectus his malis, in quæ in lecto incidi: sed quæ in lecto nascuntur diffensiones, iurgia, iræ, difficulter possunt alio loco & tempore aboleri. Hermiones videtur verum esse hoc verbum:

15 *Me perdidderunt ad me Ventitando mulieres male.*

Eurip. An-
dromacha.

verum id non simpliciter fit, sed cum discordiæ & obrectationes aduersus maritos talibus mulieribus non fores duntaxat, sed aures etiam patefaciunt. Itaque tunc maximè quæ
20 sapit aures occludit susurris istis, ne ignis igni addatur. ha-
Susurri ca-
uendi.

bebiriq; in promptu Philippi illud, qui fertur amicis in Grecos cum cõcitantibus, quod beneficiis ab ipso affectos maledicere ei dicerent, respondisse: quid ergo agent, si malè ipsis fecero? & cum mulierculæ calumniatrices dicent. Amantem sui te & pudicam vir iniquè tractat: Quid ergo, di-
25 cer, fiet si odisse eum & iniuriis afficere inciperem? Fugitiuum quidam seruum aliquanto post tempore cum vidisset, & insequeretur, isque in pistrinum profugisset, Non erat, inquit, locus vbi te mallem inuenire, quàm hic. Ita mulier quoque discidiij libellum meditans ob obrectationem: se-

30 que afflicta, ita secum dicat: quid verò ritualis mea maiore cum voluptate cernat, quàm si me excruciar, & cum viro dissidere, domumque eius & thalamum deserere? Athenienses tres arationes sacras obeunt. vnã in Sciro antiquissimæ segetis monimētum: secundam in Raria, tertiam
35 sub ipsa vrbe, quam à iugo bouum Buzygium nuncupat. His omnibus sanctior est aratio atque satio procreandorum liberum. & Venerem Sophocles præclare vocauit fertilem Cytheream. itaq; huic maximè cum cautione est danda opera viro & mulieri, abstinendumq; incestis & contra leges pugnantis consuetudinibus, neque seminandum vnde

Liberum
procura-
rio.

nihil nasci velint, aut si quis existat fructus, eius pudeat & occultetur. Gorgia oratore Olympiæ orationem recitante, qua concordiam Græcis suadebat, Melanthius: Hic, inquit, nobis de concordia consilium dat, qui sibi ipsi, vxori, & ancillæ, tribus duntaxat priuatim hominibus, concordiam non persuasit. videbatur enim amare ancillam Gorgias, & ancillæ ea de causa obrectare vxor. Ergo probè concinnatam habeat familiam oportet, qui concionem aut amicos concinnare conatur. facilius enim mulierum peccata vulgus fallant, quam quæ ipsi aduersus eas delinquimus. 10
 Felem aiunt vnguentorum odore ad insaniam redigi. eodem modo si vnguentis mulieres afficerentur, flagitium vtrique esset non abstinere vnguentis viros, sed exigua voluptatis causa tantam pati illis euenire miseriam. Quando igitur mulieres ad insaniam adigit non vnguenti vsus, sed 15
 maritorum cum meretricibus coitus: profectò iniustum est, voluptatis gratia parua tantum doloris atque perturbationis vxori inferre: ac non potius purum intactumque ab omnibus aliis mulieribus ad vxorem accedere: sicut ad apes solemus, quas creditum est irritari & pugnare, si quis 20
 eum cum muliere habita aggrediatur. Qui ad elephantos accedunt, splendido, qui ad tauros, puniceo vestitu non vtuntur, quod his coloribus animalia ista in rabiem verrentur, tigres traditum est tympanorum circum pulsatorum sonitu omnino in furorem conijci ac diuellere seipsas. Cum 25
 itaque viri quoque sint, quibus coccinæ & purpureæ vestis conspectus sit molestissimus, aut qui cymbala & tympana ægè ferant: quid habet difficultatis abstinere his mulieres, neque perturbare aut irritare maritum, sed placidè & constanter cum eo degere? Mulier quædam Philippo inuitam 30
 se præteriti, Missam me fac, ait: sublata enim lucerna quæuis mulier cuiusvis est similis. id rectè dictum est in adulteros & libidinosos. Matrona verò maximè extincta lucerna debet non cuiusvis mulieris similis esse: sed cum corpus cerni nequit, elucere pudicitia eius, vnus viri studium, mode- 35
 stiæque & amor. Plato senes hortabatur, vt coram adolescentibus verecundè agerent, vt sic reuereri senes illi discerent. vbi enim inuerecundè se gerunt senes, ibi nullâ censebat adolescentibus verecundiam ingenerari posse. Hoc memoria tenere maritus debet, neque vllibi magis quàm apud

Verecundia.

apud vxorem verecundiam adhibere, sentiens ei thalamum
 scholam esse aut modestiæ aut impudicitæ. Qui autem ab
 ab iis voluptatibus vxorem auertit, quibus ipse fruitur, per-
 inde agit ac qui iubeat mulierem cōtra hostes depugnare,
 5 quibus sese ipse dediderit. De ornatus verò studio, te qui-
 dem, Eurydice, legere, ac memoriæ mandare velim, quæ ad
 Aristyllam scripsit Timoxenes. tu autem, Polliane, noli pu-
 tare vxorem sibi à cultu superuacaneo & sumptuoso tem-
 peraturam, si in aliis rebus videat te sumptui indulgere, &
 10 gaudere auro inducendis poculis, ædibus pictura, mulis &
 equis phaleris ac tegminibus preciosis ornando. Non e-
 nim potest gynæceo luxuria sumptuosa ejici, quæ in me-
 dio obuerfatur virorum conclauis. Ac tu quidem ætate
 iam ad philosophiam matura, iis quæ demonstrantur, ac
 15 cum apparatu docentur mores exorna tuos, & eam obrem
 cum iis, ex quibus vtilitatis capere potes aliquid, versare
 ac colloquere. apum verò instar optima quæque undique
 colligens, tecumque domum ferens, mulieri tuæ imperiti,
 colloquendūque amica ei & familiaria optima quæque di-
 20 cta reddito.

Ornatus.

Namque es ei pater & frater, & venerandaq; mater:

Iliad. 5.

vt illa apud Homerum de suo marito dicebat. ego autem
 sic iudico, non minus facere ad dignitatem viri, si mulier
 eum suum præceptorem, philosophum, magistrumq; ap-
 25 pelleret, rerum quidem diuinissimarum ac pulcherrimarum.
 Huius enim modi disciplinæ id præcipuum habent, quod
 ab ineptis rebus studiisq; animos mulierum abducunt. pu-
 30 debet nimirum saltationis mulierem geometricam, &
 magicis incantationibus se capi non patietur, Platonici
 Xenophonteisq; incantata disputationibus. Quod si qua-
 erit, quæ se de cœlo Lunam detracturam polliceatur, stu-
 tiam imperitiāq; deridebit mulierū, quæ ista sibi persua-
 deri passæ sint. quippe non rudis astrologiæ, & quæ auditu
 perceperit, quo pacto Aganice filia Hegeteris Thessali pe-
 35 ritica plenis luniorum in quibus deficit lumine luna, cum
 præcepisset rationatione quo tempore luna in vmbra
 illius foret, imposuerit mulieribus persuaferitq; se lunā
 cœlo detrachere. Equidem nunquam auditum est mulierem
 ablique viri consuetudine prolem edidisse. informes autem
 factus ac carnis moles quæ ex corruptis humorib. in vteris
 cocunt,

429.

Littera mu-
lieribus &
iles.

coeunt, molas vocant. quod vitij cauendum est ne in animis mulierum contrahatur: qui nisi semina honestæ doctrinæ concipiant & instituuntur virorum opera, ipsi ex se se opiniones absurdas, affectusque prauos multos gignunt. Tu verò Eurydice in id maximè incumbere, vt sapietum præstantiūque hominum scire dicta tibi reddas familiaria, semperque in ore habeto vocēs istas, quas virgo etiamnum è nobis percepisti, vt & virum exilares, & apud alias mulieres ob ornatum ita multiplicem, ita decentem in admiratione sis, præsertim nulla partum impensa. Nam diuitis alicuius mulieris vniones, aut alicuius peregrinæ sericas vestes adipisci iisque te ornare non possis, nisi magna emas pecunia. sed Theanus ornamenta, & Cleobulinæ, & Gorgus quæ Leonidæ fuit vxor, & Timocleæ quæ Theagenis soror, & Claudæ illius priscæ, & Cornelie Scipionis sororis, aliarūque illustri famę mulierum gratis licet tibi sumere, iisque te condecorare, vitāque viuere gloriosam atque felicem. Si enim Sappho ob carminum quæ pangebant elegātiā tam magnificè de se ipsa sensit, vt ad diuitem quandam sic scribere non dubitauerit:

*Te simul lethum rapiet, iacebis,
Nec suo quisquam celebrabit ore:
Particeps non es quoniam rosarum
Pieriarum.*

cur non altiores tibi liceat ducere spiritus, quæ non rosarum, sed fructuum compos facta sis, quos Musæ ferunt largiunturque iis, qui doctrinā & philosophiam magni faciunt.

PLVTARCHI SEPTEM SAPIENTUM Conuiuium.

DIOCLES.

MAGNAS nimirum tenebras, Nicarche, ingentēque obscuritatem rebus offundet temporis longinquitas, quando iam nunc falsis sermonibus compositis de rebus, quarum recens adhuc memoria est, fides adhibetur. Nam neque septem tantummodo illi, sicuti vobis narratum fuit, conuiuium interfuerunt, sed numerus hominum duplo istius maior, quorum vnus ipse quoque fui, ob ar-

ob artis vsum familiaris Periandro, & Thaletis (qui iussu Periandri apud me diuerterat) hospes: & quicumq; fuit qui sermones conuiuarum retulit, (quem quidem satis apparet non fuisse in conuiuium praesentem) malè rem is exposuit. Sed quoniam ocio abundamus, neque senectus idonea cauere sponione de differenda in aliud tempus narratione potest, ita vobis cupientibus rem totam ab initio enarrabo. Conuiuium Periander apparauerat non in vrbe ipsa, sed in cœnaculo quod in Lechæo est iuxta templum Veneris, cui etiam sacrificabatur. Cùm enim ab eo tempore, quo ipsius *Periander* mater ob amorè vita sese subduxerat, Veneri rem sacram *Veneri sacrificat.* nunquam fecisset: tunc primùm quibusdam Melissæ adductus somniis eam sacrificio placare instituerat. Proinde vocatorum unicuique bigæ præclarè exornatæ adducebantur. ætas enim tam erat, totamque vsque ad mare viam obcurruum hominumque multitudinem pulvis tumultusq; occupabant. Cæterum Thales bigas apud ostium cōspicatus, leni cum risu dimisit. Itaq; ambulauimus via per agros diuersa tranquillitatem consecrati, tertiusq; vnà nobiscum *Neiloxenus* Naukratites, vir egregius, & cui in Ægypto cū Solone ac Thalete fuisset familiaritatis vsus. is tum denud ad Biantem erat missus, neq; causas legationis suæ ipse norat, nisi quod in libello suspicabatur se ei alteram quæstionem sigillo munitam portare: mandatum enim erat, vt si Bias abnueret, sapientissimis Græcorum aperiret. Ac mihi quidem, aiebat Niloxenus, codicilli hi (simulque libellum nobis ostendebat) insperatum hoc lucrum opportunè obijciūt, vt hoc in loco vniuersos vos inueniam. defero enim, vt vides, ad cœnam. Ibi tum Thales ridens, Si quid, inquit, mali est, Prienam referas. soluet enim Bias, sicut & priorem soluit ipse quæstionem. Quid, inquam, id erat quæstionis? Victimam, ait Thales, miserat ad eum Amasis Ægypti rex, iubens exemptam ex ea optimam ac pessimam carnem sibi mittere: at noster præclarè, linguam exsectam ad regē perferri curauit. quæ ei res magnam gloriam admirationemq; peperit. Non hoc duntaxat, inquit Niloxenus: sed & id, *Bias de lingua.* quod regum quoq; amicitias non refugit, quemadmodum tu facis. Nam cùm te quoq; ob alia quædam suspicit, tum verò mirum in modum ei arridet, quòd Pyramidis altitudinem absq; vilo labore aut instrumento dimensus es: sed sei- *Pyramidis mensura.* pione

*Vide Eu-
cli. 6.4.*

Tyrānus.

pione ad umbræ, quam faciebat pyramis, sinem erecto, ac
 tactu radiorum duobus triangulis constitutis, demonstra-
 uisti altitudinem pyramidis ad scipionis altitudinem ea ef-
 se proportionem, quam umbræ illius ad huius umbram haberet.
 Sed, cuius rei mentionem feci, ob odium in reges malè
 audis apud Amasin, sunt quæ ad eum relata tua quædā con-
 tumeliosè in tyrannos dicta: qui interrogatus a Molpago-
 ra lone quidquam vidisses insolens, Tyrannum responderis
 senem rursum quæ alicubi de bestis orta disputatione, pron-
 unciaueris pessimam ferarum esse tyrannum, de cicuri-
 bus adulatorem. hæc enim reges tametsi nihil minùs vide-
 ri quàm tyranni volunt, auribus nequaquam a quis audiunt.
 Ad hæc Thales: Istuc quidem, ait, Pittaci est, ioco aliquan-
 do ad Myrsilum dictum. Ego verò non tyrannū, sed guber-
 natorem nauis si videam senem, pro miraculo sum habitu-
 rus. quoddam autem ab hoc ad illum transfertur hoc dictū, ego
 id de mutatione hæc sentio, quod adolescens ille, qui cum
 canem saxo petens nouercam ferisset, ne sic quidem malè
 cecidisse dixit. Itaque ergo & sapientissimum iudicavi esse
 Solonem, qui oblatam tyrannidem recusauerit: & Pittacus
 si solus dominari non fuisset aggressus, nunquam dicturus
 erat, Difficile est esse probum. Ac Periæder mihi videtur ty-
 rannide tanquam paterno morbo circumuentus non malè
 emergere sese, salutaribus adhuc vtens consuetudinibus ac
 colloquiis hominum prudentum, iis quæ obsequens: neque
 admittens Thrasylbuli ciuis mei consilium, qui eum ad op-
 pressionem summorum hominum hortatur. Nihil enim dis-
 criminis est inter colonum qui loco tritici & hordei locu-
 stas comportare velit & aues, atque tyrannum qui mæcipiis
 quàm viris malit præesse. Quippe multa mala dominatio-
 nis vnico hoc compèssantur bono, honore videlicet & glo-
 ria, siquidem bonis aliquis tanquam melior, & magnis vt
 maior imperet. qui autem securitatē decoro neglecto quæ-
 runt, digni sunt qui non hominibus, sed ouibus equis bo-
 bûsque multis præsent. Verùm enim verò hospes iste in ser-
 mones nos coniecit nihil ad rem facientes, dum non curat
 dicere atque inquirere de iis, quæ congruunt ad eam eun-
 tib. nisi fortè non putas sicut præbitoris, ita etiam inuita-
 ti suum esse apparatus. Sybaritæ feruntur toto antè anno
 mulieres inuitare soliti, vt eis liceret per ocium vestibus au-
 10 que

*Quomodo
ad conser-
uū sit ac-
cedendum.*

20que ornatis ad cœnam venire. Ego autem plus temporis
 requirere puto probè cœnaturi legitimâ præparationem.
 quia difficilius est mores decorè componere, quam corpo-
 ris curiosum inutilemque ornatum conquirere. Qui enim
 5 sapit, is nō sedit tanquam vas implendum ad cœnam appor-
 tans venit: sed ut serio iocòque aliquid acturus, audiat usq;
 & dicturus, prout occasio conuiuarum quemque monebit,
 siquidem velint suauiter vnà esse. Licet sanè obsonium vi-
 10 tiolum auersari, & si vinum nō probetur, ad nymphas con-
 fugere. at conuiua qui caput obtundat, importunus atque
 intractabilis, omnem eum vini & cibi, tum musica gratiam
 contumpit atque perdit. conceptamque molestiam depo-
 nere non est facile, cum nonnullis per omnem vitam in hæ-
 15 reat mutua offensæ, velut erapula quidam sensus pridani,
 orta ex contumelia inter pocula aut ira. Itaque Chilo re-
 ctitissimè, qui cum heri vocaretur, non antè condixit, quam
 eorum qui inuitarentur eodem nomina singularim cogno-
 uisset. dicebat enim quibus cum necesse esset vnà nauigare,
 aut militare, eorum etiam molesto comitatu ac contuber-
 20 nio vitandum esse. vltiò autem qualibuscunq; admiscere se
 conuiuiis, non esse sani hominis. *Sceletus*
 Egyptij in conuiuia infer- *Aegyptio-*
 resolent sceletū, id est exsiccata hominis, atq; inter se com- *rum.*
 pacta ossa, hortarique conuiuas ut meminerint se non ita
 25 multo possit tales fore. is quanquam ingratus & intempesti-
 uus comestator, tamen suum habet locum, non ad potum &
 voluptates, sed ad mutuam amorem dilectionemq; cohor-
 tans, monensque vitam breue tempus fortitam non debere
 malis rebus longam reddi. Inter hos sermones ad cœnacu-
 lum pertinemimus. Ibi Thales lauare recusauit, quòd vñctum
 30 se esse diceret. obiens tamen cursus spacia, & palæstras spe-
 ctauit, & lucum ad mare probè exornatum: non quòd eor-
 um quicquam admiraretur, sed ne cōtemnere Perianthrū,
 eiusve despiciere videretur magnificentie studium. Cate-
 35 ros, ut quisque vñctus locūve erat, famuli per porticum in
 conclauē viris destinatum introducebant. Ea tunc in porti-
 cu Anacharis sedebat, & ante eum puella stabat caesariem
 eius manibus pectens. Hanc Thales ad se perquam libera-
 liter adcurrentem osculatus, atque ridens: Fac ait hospi-
 tem nobis pulchrum, ne terribilis ad spectu nobis, ferusque
 videatur, cum sit mansuetissimus. Mihi autem querenti
 quamam

*Eumeris
sive Cleo-
bulina.*

quænam hæc esset puella: Sapientem, inquit, & famosam non nosti Eumetidem? sic enim eam pater, vulgo de patris nomine Cleobulinam appellant. Tum Niloxenus: Nimirum, inquit, eam ob ænigmatum peritiam ac sapientiam laudas. nam & in Ægyptum quædam ab ea propositæ quæstiones peruenerunt. Non sanè, respondit Thales. his enim illa tanquam taxillis ubi ita res fert vitur, & cõcerat cum compellantibus. Sed & animi altitudo inest ei mirabilis, & ingenium ciuile atque humanum, ac facit vt pater ciuibus humanius popularitèrque imperet. Omnino, inquit Nilo- 10 xenus, ita videtur. idque apparet intuenti tenuitatem in amictu eius atque simplicitatem. sed quid causæ est, quòd Anacharsis ita amanter curat? Quia, respõdit Thales, vir is est temperans, multarumq; rerum gnarus, rationemque victus & purgandi, qua in agrotis curandis Scythæ vtuntur, 15 prolixè ei libentèrque tradidit. atq; adeò nunc etiam discere eam aliquid atque disputare puto, dum virum tractat istum atque mulcet. Cum iam cœnaculo appropinquarem, occurrit nobis Alexidemus Milesius, Thrasyluli tyranni filius spurus, inde perturbato animo egressus, iratusque se- 20 cum quædam, quæ nos percipere nequimus, musicans. Is ubi Thaletem conspexit, paululum sese colligens, atque ad se reuersus: Atroci, inquit, iniuria nos Periadæ affecti, non passus me soluere nauim, cum quidem id cuperem, sed vt ad cœnam manerem exorans: & nunc venienti cœnatum se- 25 dem assignans indignissimam, Acolibus, & insulanis, ac quibusuis tandem hominibus Thrasylulo prælatis. satis enim euident est, despici ab eo patrem qui me misit, meamque in eum redundare contumeliam. Itane verò, ait Thales, meruis, ne quemadmodum Ægyptij stellas aiunt virib. 30 pro loci in quem attolluntur, aut deuehuntur conditione augeri minuive, ita tibi quoq; locus claritatem obscuritatemve adferat. & Lacone illo deteriores, qui cum ei in choro quodâ vltimum locû præfectus assignasset, Bene, inquit, abs te factum est, qui rationem huius quoq; loci cohonestandi repereris. non enim curandum est quò loco aut post quos collochemur: sed vt quib. adsidemus, cum iis bene nobis conueniat, statimq; in nobis ipsis principium ansamq; amicitia inesse ostendamus, dum non succensemus locanti, sed laudamus quod talibus nos adiunxerit. Etenim qui 35 loci

Locus.

loci causa irascitur, is magis ei iuxta quem positus est, quam
 collocanti succenset, & utriusque infensus sit. Verba hæc sunt,
 inquit Alexidemus, ac obseruavi vos quoque sapientes ho-
 norem sectari. simulque præteritis nobis discessit. Nobis
 5 autem insolentiam hominis mirantibus, Thales: Ingenio
 est, ait, stupido ac monstroso. qui etiamnum adolescentu-
 lus, cum allatum Thrasybulo esset vnguentum præclarum,
 id in magnam crateram infudit, microque affuso ebibit,
 inimicitia amoris loco perpetrata. Secundum hæc famu-
 10 lus accedens: Iubet, inquit, Periander te vnâ cum Thalete
 venire visum quid rei sit quod modò est ad eum allatum, re-
 merene sit natum, an monstrum sit atque prodigium. ipse enim
 valde videtur perturbatus, contaminari ac pollui eo sacrifi-
 cium censens. hæc locutus, in domum quandam nos deduc-
 15 xit, vnam ex his quæ circa hortum erant. Ibi adolescens
 quidam pastoralis, ut videbatur, imberbis adhuc, forma
 non contemnenda alioqui, explicato scorteo sacculo, *Monstro-*
 monstrauit nobis infantem equæ, ut aiebat, partu editum, *su factus.*
 supernè ad ceruices usque & manus humana forma, reli-
 20 quas partes equinas habentem, ceterum in morem homi-
 num recens natorum vagientem. Ac Niloxenus quidem,
 diu auerruncens vociferatus, oculos auertit. Thales autem
 aliquandiu in adolescentem intuitus, deinde subridens, ut
 solebat identidem de arte mecum iocari: Numnam (in-
 25 quit) Diocles lustrationem aliquam molieris, negociumque
 diis malorum profigitoribus facesses, re terribili scilicet
 atque magna oblata? Quid ni, inquam ego? certe enim,
 Thales, portenditur seditio ac dissidium, metuoque ne malum
 in ipsum penetret matrimonium ac posteros, cum dea priore
 30 nondum expiata, alteram hanc, ut cernis, iræ significatio-
 nem edat. Ad hæc nihil respondens Thales, sed ridens dis-
 cessit. ac Periandro apud fores obuiam facto nobis, scitatio-
 que quid videretur de spectaculo isto, omisso me, manum
 eius apprehendit, & Quæ, inquit, Diocles mandabit, ea tu
 35 per ocium perages. Ego autem tibi consulo, ut equarum pa-
 storibus non utaris, aut eis des mulieres. Visus est mihi Pe-
 riander his verbis auditis maiorem in modum delectari.
 nam & risum tollebat, & Thaletem amplexus osculabatur.
 Tum ille: existimo, inquit, ô Diocles, iam euenisse quod
 signo isto portendebatur. vides enim quantum damnum
 r cepa-

Mulifabula.

Vini Vis.

Frugalitas doctorum.

ceperimus, Alexidemo nobiscum cenare nolente. Postquam intro peruenimus, maiore iam voce Thales, Et ubi tandem, ait, homo ille indignè tulit se collocari? loquere commonstrato, ibi cum ipse accubuit, tum nos vnà accumbere iussit, inquit, vel pecunia fuisse se redempturum ut eadem cum Ardalo mensa posset uti. Erat autē Ardalus Trœzenius, tibicen ac sacerdos Ardalidum Musarum, quas prius Ardalus Trœzenius dedicauerat. Ibi Æsopus, qui nuper à Crœso ad Periandrum, ac præterea Delphos ad oraculum missus, humili sella iuxta Solonem superne accumbentem adsidebat, Mulus, inquit, Lydus suam in flumine contemplatus imaginem, pulchritudinemque & magnitudinem corporis sui admiratus, ferocire & equi in morem percurrere intendit: mox autem recordatus asini se filium esse, inhibuit cursum, ferociamque & spiritus repressit. Ad hæc Chilo Laconica voce, Tu quoque, ait, tardus es, & muli cursum imitaris. Secundum hæc Melissa accessit, & iuxta Periandrum accubuit. Eumetis autem inter cenandum sedit. Cæterum me Thales, qui supra Biantem accumbebam, ita cōpellauit. Cur non significasti, Diocles, Bianti, Nauerati tam hospitem iterum ad eum venire cum quæstionibus à rege propositis, ut sobrius & cautus eas percipiat. Ille verò, inquit Bias, iam pridem me istis adhortationibus terriat. Ego autem noui Bacchum cum aliàs validum esse, tum à sapientia cognomentum Lysij (quasi Soluentem diceret) inuenisse. itaque non metuo ne plenus eius ad certamen minus animi sim habiturus. His illi inuicem verbis inter cenandum ludebant. Mihi verò consideranti cenam uisitata ratione non nihil frugaliorem, subiit apud animum meum cogitare, sapientum & bonorum virorum conuiuia non augere impensas, sed minuere potius, dum superuacanei oboliorum apparatus omittuntur, & vnguenta peregrina ac bellaria, vinorumque preciosorum diffusiones. quibus cum Periander quotidie vteretur, utpote in tyrannide, opibusque & rebus tantis, tum sese istis viris tenuitate & frugalitate commendabat. nam non aliarum duntaxat rerum, sed vxoris quoque demens atque occultans consuetum mundum, frugaliter eam & modice ornatam ostendebat. Sublatis mensis, fertisque à Melissa distributis, nos quidem libauimus: & tibicina, cum paululum ad vota nostra cecinisset, è medio

medio abiit. Tunc Ardalus Anacharsin allocutus, interro-
 gavit an apud Scythas tibicinæ essent. qui ex tempore re- *De fistulis*
 spondit, Ne vites quidem apud Scythas esse. Rursumq; Ar- *et osibus.*
 dalo dicente, Atqui dii sunt Scythis: omnino, inquit Ana-
 5 charsis, itque intelligentes humanæ linguæ, neque Scythæ
 putant, quod Græci: qui quanquam Scythis eloquio præ-
 stare se censent, tamē deos ossium & lignorum sonos quàm
 humanam vocem libentius audire opinantur. Quid, intul-
 lit Æolopus, si videres ô hospes, nostri temporis fistularum
 10 fabros, qui ossa hinnuleorum abiiciunt, & asininis vtun-
 tur, melius sonare hæc dicentes. qua de causa etiam Cleo-
 bulum tibia hinnulea ad fistulam Phrygiam inpulit mirari
 aurem cornigeram ictus gratia. vt mirari subeat, asinum a- *Asinum.*
 nimal crassissimum & à musica alienissimum, tamen ossa
 15 tenuissima & maxime canora suppeditare. Hic Niloxenus,
 nimirum, inquit, hoc est quod nobis Naukratidis Busiræ
 vitio vertit, qui asininis iam vtimur tibiis, cùm ipsi etiam
 tubam audire nefas habeatur, quia eius sonus asinina vo-
 ci est similis. nostis autem asinum apud Aegyptios propter
 20 Typhonem in infamia esse. Facto deinde silentio, Periæder
 cernens Niloxenum cupere quidem, sed tamen non aude-
 re sermonis facere principium, Ego verò, ait, ciuitates ma-
 gistratusque laudo, qui priore loco hospitibus, deinde ciui-
 bus responsa dant. itaque placet, vt in præsentia nostri ser-
 25 mones, quippe indigenæ & familiares, aliquantulum ces-
 sent, & quasi in concionem aditus permittatur Aegyptiis
 istis ac regiis quæstionibus, quas optimus hic Niloxenus
 ad Biantem adfert, Bias autem vult vnà nobiscum excute-
 re. Et Bias: vbi enim, aut quibus cum malit quisquam de his
 30 experiri, si ita vsus ferat, quæstionibus soluendis: præsertim
 cùm rex mandauerit, vt à me principium fiat disputatio-
 nis, & ea ordine per vos omnes circumeat. Ad hæc verba
 codicillos Bianti porrexit Niloxenus, iussitq; apertos co-
 ram omnibus legere. eorum quæ continebantur scripta,
 35 hæc erat sententia. Amasis rex Aegyptiorum, Bianti Græco-
 rum sapientissimo S. Certat mecū Æthiopum rex de sapien-
 tiæ præstantia: victusq; aliis in rebus, vltimo loco absurdam
 à me & immanem rem postulat, mare me iubens ebibere:
 idque ea conditione, vt si præstem, multi eius pagi multæ-
 que vrbes meæ fiant ditioris: sin verò, oppida quæ circa
 Ele-

*De mari
 ebibendo.*

Elephantinam sunt amittam. Tu quo pacto id fieri possit
dispice, & statim nos remisso huc Niloxeno doce. Si quid à
me ciues amicique tui desiderabunt, non deero iis. Vale.
His recitatis, non multum temporis cunctatus Bias, sed
paululum secum meditatus, & paucula cum Cleobulo, qui
ponè accumbebat, collocutus, Quid narras, inquit, Nilo-
xene? tot hominum rex Amasis, tantumq; ditionis præstan-
tissimæ possidens, ebibere mare volet obscurorum & viliū
pagorum gratia? Tu verò, inquit Naucratis, tuo arbitrio
perpende quid fieri possit. Indicer ergo, ait Bias, Æthio- 10
pum regi, debere eum interim dum ipse mare quod nunc
est ebibit, in mare exeuntes fluuios inhibere. nam de eo
quod nunc est mari, non de futuro mandatum fuit. Quæ
simulatq; dixit, Niloxenus præ voluptate non continuit se,
quin amplecteretur atque oscularetur hominem. Reliquis 15
autem responsum Biantis laudantibus atq; approbâtibus,
ridens Chilo: Hospes, inquit, Naucratis, antequam mare
ebibatur domum nauigans Amasidi indica, nō esse ei quæ-
rendum quomodo tantum saluginis exhauriat, sed potius
vt potabile ac dulce subditis regnum suum faciat. harum 20
rerum callentissimus, optimusq; magister est Bias, quibus
perceptis Amasis nihil opus habebit aurea ad lauandos pe-
des pelui qua terreat Ægyptios, sed omnes ipsum demere-
buntur atque diligunt ob virtutem, etiam si millies esset
quàm nunc videtur inuisor. Est verò, inquit Periander, o 25
peræprecium vt vniuersi vititum (vt Homero more lo-
quar) Amasidi tales contribuamus primitias. Sic enim & il-
li additamentum ipsa negotiatione præstabilius fiet, & no-
bis singulis aliquid vtilitatis accedet. Tum Chilo, Princi-
pium, inquit, dicendi Solon æquum est vt faciat, non tan- 30
tū quia natu omnibus reliquis est grandior, & primo ac-
cumbit loco, sed maximum ac perfectissimum quia gerit
magistratum, Atheniensium legislator. Ibi tum Niloxenus
submissa ad me voce: Profectò, inquit, multa falso credun-
tur, multique sunt qui sinistris rumoribus de sapientibus 35
viris delectantur, quos vel ipsi sibi confingunt, vel ab aliis
prompte accipiunt. quomodo etiam ad nos in Ægyptum
renunciatum fuit, Chilonem amicitiae atque hospitij ius
resignasse Soloni, quod hic leges mutabiles esse dixisset.
Ridicula, inquam, narratio. ita enim primus Chiloni erat
repu-

*Odyss. v.
initio.*

repudiandus Lycurgus, qui vnâ cum legibus totam con-
 uellit atque immutauit rempub. Lacedæmoniorum. Cæ- *Sapientiu*
 terum Solon paululum moratus, Miki, ait, videtur hac ra- *dicta de*
 tione maxime gloriam cōsecuturus siue rex siue tyrannus, *Principe*
 si vnus imperium in popularem reip. statum ciuibus con-
 uertat. Subiecit Bias: si primus pareat legibus patriæ. Post
 hos Thales pronunciauit, eum sibi principem videri bea-
 tum, qui naturæ ordine senex moriatur. Quartus Anachar-
 sis: si solus sit prudens. Quintus Cleobulus: si familiarium
 10 nemini fidat. Sextus Pittacus: si subditos princeps ita con-
 docefaciat, vt non ipsum, sed ipsius causa metuant. Vltimus
 Chilo: principem nihil meditari debere mortale, sed omnia
 immortalia. His dictis à Periandro postulauimus, vt ipse
 quoque diceret aliquid. Ille verò vultu non admodum hi-
 15 lari, sed ad seueritatem composito: addo ergo, inquit, di-
 ctas sententias omnes fere sanę mentis hominem ab impe-
 rio gerendo deterrere. Et Æsopus, vt erat reprehendendi
 studiosus: Hæc igitur, ait, oportebat nos seorsim tractare,
 ne dum consiliarij volumus esse & amici principum, eorum
 20 fiamus accusatores. Huius caput tangens Solon ac reni-
 dens, Non, inquit, videtur tibi moderatiorem principem
 ac tyrannum æquiorẽ reddere, qui ei persuadet præstare
 non imperare quàm imperare? Quis verò, respondit Æso-
 pus, tibi malit credere, quàm Deo? cuius sententia ex hoc
 25 tibi dato oraculo apparet,

Felix vrbis, Vocem præconis quæ vnius audit.

Et Solon; enimuerò, inquit, nunc quoque Athenienses v-
 nicum audiunt præconem, nimirum legem, quamquam
 penes populum reipub. sit potestas. Tu autem coruorum
 30 graculorumq; voces audire peritus, tuam ipsius vocem non
 accurate exaudis: sed qui vrbem de Apollinis sententia bea-
 tissimam fore putes quæ vnum audit, cōiuij hanc laudem
 esse censet, vt omnes disserant ac de omnibus. Tu enim, in-
 fert Æsopus, nullam legem posuisti, ne inebrientur serui,
 35 sicut Athenis seruis amoribus & sicca vnctione interdixisti.
 Cum risisset Solon, Cleodemus medicus: atqui sicca vn-
 ctioni, inquit, simile est, vino rigatum loqui. est enim sua-
 uissimum. & Chilo id sic excepit: itaque eo tanto magis ab-
 stinendum est. Rursum Æsopus, Et quidem, ait, Thales vi-
 sus est dicere, fore vt celerrime consenescat. Hic ridens Pe-
 3. riander,

*Varia qua-
siones.*

riander, sic est locutus. Merito quidem nos, Æsopē, pœnam dedimus, qui prius quàm Amasis sermonem reliquum in medium proponeremus, in alias incidimus disputationes. Tu itaque Niloxene reliquum Epistolę inspice, viriſque his præſentibus vtēre. Tum Niloxenus hæc. Equidem poſtulat illud Ethiopicum nihil aliud quam, vt eſt apud Archilochum, ſcuticam conſractam appellare quis iure poſſit. Tuus autem hoſpes Amasis in hoc quærendi genere humanior eſt & elegantior. Iuſſit enim eum explicare quid ſit vetuſtiſſimum, quid pulcerrimum, quid maximum, quid ſapientiffimum, quid comuniſſimum, atque adeo quid vtiliſſimum, quid damnoſiſſimum, quid fortiſſimum, quid faciſſimum. Quid, inquit Periander, reſponditne, & ſoluit ſingula iſthæc? Audietis, ait Niloxenus, quomodo, & veſtrū erit iudicium. Summam enim in hoc rex noſter impendit operam, vt neq; calumniari reſponſa poſſit dici vere, neque lateat & non arguatur ſi quid erratum eſt reſpondendo. Recitabo autem vobis quo modo reſpondit. Quid antiquiſſimum? Tempus. Quid maximum? Mundus. Quid ſapientiffimum? Veritas. Quid pulcerrimum? Lux. Quid comuniſſimum? Mors. Quid vtiliſſimum? Deus. Quid damnoſiſſimum? Genius. Quid robuſtiſſimum? Fortuna. Quid faciſſimum? Quod ſuaue eſt. His ita recitatis, Nicarche, factoque ſilentio, Thales Niloxenum interrogauit, an has ſolutiones probaſſet Amasis. Reſpondenteque eo, quaſdam admiſſas ab eo fuiſſe, quaſdam improbatas, Et verò, inquit Thales, examinandæ ſunt: omnes enim vitia magna erro- reſque habent. quale eſt, (verbi gratia) quod tempus omniū rerum vetuſtiſſimum dixit. quod qui poteſt eſſe verum? cū pars eiꝯ præterierit, alia ſit præſens, alia futura: & 30 quod poſt nos erit tempus, rebus hominibuſque qui nunc ſunt recentius eſſe quiuiſ videat. Iam quod veritatem putat eſſe ſapientiam, tantundem mihi videtur ac ſi lumen oculum vocaret. Quod ſi lumen, ita vt eſt, pulcrum eſſe cenſuit, quomodo factum eſt vt ipſum Solem præterierit. De cætero quod reſpondit de diis ac geniis, id audax atque periculolum eſt reſponſum: valde etiam à ratione alienum eſt, quod de fortuna dixit: non enim ea tam facile mutaretur, ſi ita valiſſima rerum eſſet atque robuſtiſſima. Sed neque mors comuniſſimum eſt, quæ nihil ad viuos pertinet.

nec. Cæterum ne videamur in aliorum pronuntiata in-
 quire, nostra cum eorum dictis componantur. & si Niloxeno
 ita videtur, primum ego me offero qui de singulis interro-
 getur. Exponam deinceps quid quaesitum: quid respon-
 sum fuerit. Quid est antiquissimum? Deus, inquit Tha-
 les. ortu enim caret. Quid maximum? Locus. reliqua enim
 mundus continet, ab hoc continetur. Quid pulcerrimum?
 Mundus. omnes enim eius partes ordine aptæ sunt. Quid
 sapientissimum? Tempus. id enim alia inuenit, reliqua
 10 inueniet. Quid communissimum? Spes. quibus enim re-
 liqua omnia defunt, hæc adest. Quid vtilissimum? Vir-
 tus. hæc enim reliqua etiam recte vtendo vtilia facit. Quid
 damnosissimum? animi vitium. huius enim præsentia plu-
 rima bona corrumpuntur. Quid validissimum? Necessi-
 15 tas. ea enim sola est insuperabilis. Quid facilimum? Quod
 est naturæ consentaneum. nam voluptates etiam sunt,
 quæ sæpenumero respuantur. Cum Thaletis dicta omnes
 approbassent: Cleodemus, Huiusmodi, inquit, Niloxene,
 quaestiones proponere & soluere regibus conuenit. barba-
 20 rus autem iste, qui mare Amasidi propinabat, breuitate ser-
 monis refellendus fuit ea, qua vsus est aduersus Alyatten
 Lesbii scripto superbe aliquid insolens mandantem Pitta-
 cus. nihil enim respondit aliud quam debere eum cepas &
 calidum panem edere. Hunc etiam sermonem sic excepit Pe-
 25 riander. Enimuerò prisca quoque Græcis in more positum
 fuit, Cleodeme, huiusmodi inter se quaestiones proponere.
 auditu enim accepimus, Chalcidem ad Amphidamantis
 exequias conuenisse poetas, quorum tum inter sapientes
 maxime vigeat gloria. Fuerat autem is Anaphidamas vir
 30 ciuilis, cumque multum negocij exhibuisset Eretrien-
 sibus, in pugnis ob Lilantem commissis ceciderat. Sed cum
 poetarum carmina arte elaborata difficilem molestam-
 que facerent diiudicationem ambigua victoria, & con-
 certatores gloriosi Homerus atque Hesiodus præ sui re-
 35 uerentia plurimum arbitris dubitationis afferrent: ven-
 tum est ad huiusmodi quaestiones, proposueruntque, inquit
 Lesches, talia:

*Musa mihi refer hac, quæ nec prius euenierunt,
 Nec post euenient.-----* & respondit Hesiodus ex
 tempore:

*Alia selectio-
 nes earum.*

*Quaestio-
 nes argu-
 tas mos im-
 ter se pro-
 ponenda
 Unde?*

*Sed Iouis ad bustum sonitu chm quadrupedante
Frangentur currus ab equis certamine anhelos:*

diciturq; ea maxime de causa magni factus ac tripode donatus. Quid verò, inquit Cleodemus, hæc à scirpis Eumetidis differunt, quos illam animi iociq; causa nectentem, vñ aliæ cingula solent & reticula, mulieribus proponere fortassis indecorum non est: ridiculum verò, si eos vñ rem seriâ tractent viri cordati. Ac Eumetis quidē, cū, vñ apparebat, dicere aliquid aduersus Cleodemum cuperet, præ verecundia sese cohibuit, faciesq; eius tota rubore oppleta fuit. Sed ¹⁰ Æsopus, veluti vliscens eam: An verò ait, non magis ridiculum est, non posse nos ista soluere? quale est quod paulò ante cœnam nobis proposuit:

Lastopff.

Ignis hominem as humano in corpore figere Sidi.
potestne explicare, hoc quid sit? Ne scire quidem opus habeo, respondit Cleodemus. Et verò, inquit ille, nemo te melius istam rem nouit aut vsurpat. quod si inficias ire velis, testes habeo cucurbitulas. Risit Cleodemus: nemo enim medicorum ea tempestate frequentius cucurbitulis vtebatur, idque remedij propter vsum non parum laudis inuenerat. Cæterum Mnesiphilus Atheniensis socius imitatorque Solonis Periandrum sub hæc ita compellauit. Equidem æquum iudico, vt sicut vinum, ita sermo quoq; non pro censu aut præstâtia virtutis, sed ex æquo inter omnes distribuatur, sicut in populari statu reipublicæ. At quæ iam à vobis ²⁵ dicta sunt de dominatione, & regno, ad nos, qui populares sumus, nihil pertinent. Itaq; cenleo debere vos denuo ea de reipu. forma, in qua æquali omnes iure viuunt, viritum aliquid conferre, auspicante iterum Solone. Placuit hæc sententia omnibus. Primusq; Solon: tu quidem, inquit, Mnesiphile audiisti cum vniuersis Atheniensibus, quis meus sit de repub. sensus. Quando aut nunc quoq; vis audire, videtur mihi ciuitas maxime beata fore & cōseruatura popula- ³⁰ rem statū, in qua iniuriæ alicuius autorem non minus illegi quàm qui læsus est in ius rapiant atque puniant. Secundus ³⁵ Bias dixit, eum popularem reip. statum esse optimū, in quo legem vniuersi tanquam tyrannū metuant. Thales: vbi neque diuites nimis neq; pauperes sint ciues. Anacharsis: in qua cū reliqua omnia æqualia habeantur, virtuti tamē potior, vitio deterior conditio deferatur. Quintus Cleobulus

*De popula
ri respub.
statu.*

lus pronunciauit populū maxime facturum officium, si
 ciues reprehensionem magis metuant quam legem. Sextus
 Pittacus: vbi magistratum gerere non licet malis, licet bo-
 nis. Conuersus deinde Chilo: ea, inquit, optima est res publi-
 ca, in qua maxime leges, minime oratores audiuntur. Rur-
 sum vltimus omnium Periander de dictis horum ita censuit,
 videri sibi omnibus his pronuntiatis eam commendari po-
 pularem reip. formam quæ similima sit optimarum in ciui-
 tate gubernationi. Hac quoq; disputatione finita, postula-
 10 uiego, vt domus quomodo regenda sit nobis illi explica-
 rent: quod regni & ciuitatis gubernatio paucis obueniret,
 quiuis aut nostrum larē domesticum familiamq; haberet.
 Hic ridens Aesopus: Non ita, inquit, res habet: siquidem in
 quibusuis illis Anacharsidem numeras. qui non modo non
 15 habet domum, sed & iactat se hoc nomine, quod domo ca-
 rens, curru vtatur, quo modo Solem aiunt curru circumve-
 hi, aliaq; aliam cœli obire regionem. Respondit Anachar-
 sis: Itaque ergo aut solus deorum liber, aut omnium liber-
 rimus ille est, omnibusque imperat, nulli paret, sed regnat
 20 ac habenas tenet. Verum Solis currus quam pulcritudine
 excellens, magnitudineque mirabilis sit, te fefellit. alioqui
 non eras eum cum nostro ioci gratia comparaturus. Vide-
 ris autem mihi, Aesope, pro domo habere lutea & siglina i-
 sta claustra, perinde ac si testam, non ipsum animal cochleæ
 25 nomine afficeret. itaque non iniuria risum tibi mouit So-
 lon, qui cum domum Cræsi sumtuose ornatam vidisset, nō
 statim pronunciauit dominum eius beate ac feliciter habi-
 tare: quod bona in ipso domino sita potius, quam quæ cir-
 ca ipsum erant, spectare cuperet. Atque apparet te tuæ obli-
 30 tum vulpis, quæ cum in certamen de varietate ornatus cum
 panthera venisset, ea quæ intus sibi essent ornamenta disce-
 pratorem inspicere iubebat: his enim se magis varie, quam
 panthera esset, ornatam. Tu vero fabrorum & lapicidarum
 opera circumspecis, eaque pro domo habes: non ea quæ in-
 35 tus quisque sua habet, liberos, coniugium, amicos, famili-
 am: cum quibus probe compositis si quis vel in fouea for-
 micaria vel in nido aliquo degit, rerumq; communitate vt-
 titur, domum is bonam & beatam incolit. Hæc ego cum
 Aesopo responsa volo, tum pro mea stipe Diocli collata. re-
 liqui pro se suam quisque sententiam pronunciant. Tum

*Domus
quid sit.*

*Familia
qua opti-
ma.*

Solon: Ea, inquit, mihi optima videtur domus, ubi res est neque iniuste parata, neque in ea vel conseruanda diffidentia, vel infumenda poenitentia est locus. Bias: In qua dominus sua sponte talem se gerit, qualem foris propter leges. Thales: in qua plurimum oculi domino conceditur. Cleobulus: in qua plures sunt qui diligant, quam qui metuant dominum. Pittacus: ubi neque requiruntur superuacanea, neque desiderantur necessaria. Chilon: maxime oportet domum ubi quae sub rege est similem esse, adiecitque; Lycurgum curdam qui populare imperium Sparta instituit ipsum iubere, respondisse, Prius tu hoc domi tuae facito. Hoc quoque sermone exaeto, Eumetis cum Melissa exiuit. Cum autem Periander Chiloni bene magnum calicem praebisset, ac Chilo Bianti: Ardalus adfurgens Aesopo ait: Tu vero non huc ad nos poculum transmittes, cum videas istos calicem tanquam Bathyclis poculum inter sese circummittere, nemini alteri impertire? Et Aesopus: ne hoc quidem, inquit, publicum esse videtur poculum, ita iam diu soli adstat Soloni. Tum Mnesiphilum compellens Pittacus: Cur, ait, Solon non bibit, sed versus suos testimonio suo impugnat hosce,

Ebrietas.

*Nunc Veneris mihi grata, & lati munera Bacchi,
Musa, namque Viris dant ea leticiam.*

Subiecit autem Anacharsis: quia tuam illam duram timer legem, qua si quis per ebrietatem delinquit, duplam eius, quae sobrio infligeretur, poenam constituit. Tu vero, inquit Pittacus, ita contumeliose in legem meam peccasti, ut & superiore anno, & nunc ebrius, praemium poposceris atque coronam. Quid ni, ait Anacharsis, proposito ei qui plus bibisset praemio, primus inebriatus praemium victoriae posceret? aut vos me docete quis alius sit multum bibendi merum finis, quam inebriari? Cum risisset ad haec Pittacus, Aesopus talem narrauit fabulam. Lupus cum videret pastores in tabernaculo ouem comedere, propius accedens, Quantus, inquit, tumultus exortus esset, si hoc ego fecissem? Tu Chilo, Recte, ait, Aesopus sese vltus est, cui paulo ante cum os obthurauerimus, nunc videri a nobis Mnesiphilo praeripi facultatem respondendi, interrogato cur Solon non biberet. ibi Mnesiphilus hanc rationem attulit. Scio, inquit, Solonis

Finis vera. hanc esse sententiam, vniuscuiusvis artis seu facultatis tam diui-

diuinæ quam humanæ opus esse id potius quod ab ea efficitur, quam quo id confit: & finem, quam quæ ad finem pertinent. Nimirum enim textor suum opus magis dixerit lannam aut tunicam, quam radiorum dispositionem, & insubulorum excitationem. ac faber ferruminationem potius, aut securis aciem solidam, quam aliquid eorum quæ eius gratia necessatio sunt, vt carbonum succensio, & apparatus ramenti lapidum. sed & architectus multo magis nos reprehendat, si opus eius affirmemus esse non nauim aut domum, sed ligna terebrare, & lutum miscere. Musæ autem omnino indignetur, si putemus ipsarum opus esse citharam & fistulam, non morum institutionem, & affectuum animi moderationem, quæ consequuntur qui cantilenis & concentibus vtuntur. Ergo Veneris etiam opus non est concubitus & corporum mixtio, neque vinum & ebrietas Bac.
 15 *Veneris & chi. sed qui his conciliatur amor, & desiderium, ac mutua Bacchi consuetudo & familiaritas. Hæc diuina opera Solon vocat, pms.*
 eaque se ait diligere & consecrari maxime in senectute. Est autem amoris virorum ac mulierum mutui effectrix Venus, ob voluptatem corporibus simul commiscens ac colliquefaciens animos. Multi porro non admodum inter se noti aut familiares à Baccho vini veluti ignis opera cuiusdam ingeniis emollitis atq; humectatis principium aliquod contemperationis inter se amicitiaque nanciscuntur. Cæterum vbi tales conueniunt viri, quales vos Perianther conuocauit, nihil (puto) est quod calix aut poculum agat: sed ipsæ Musæ proposito in medium sermone, tanquam sobrietatis cratera, cui plurimum voluptatis, ioci, seriæque rei itè permultum adest, eo excitant, rigantque & diffundunt amicitiam: plerunq; sinentes cyathum super cratera quiescere, quod Hesiodus, prohibuit fieri apud eos qui bibere potius quam discere norunt.

Nanque ubi se vino criniti forsan Achini

Largius inuitant: plenus scyphus est tibi semper.

Iliad. d.

55 Alioqui teneo, apud antiquos moris fuisse vt propinarent inuicem, certaq; vt apud Homerum est, mensura biberent per ordinem, quomodo Ajax partes carnis ei qui iuxta addebant obtulit. Hæc cū dixisset Mnecophilus, Chersias poeta (iam enim crimine eum Perianther absoluerat, inq; gratiam Chilone deprecante receperat) Nonne, inquit, Diis Iupiter,

261.

Modus bibendi.

*Cdysf. 12,
61.*

*Modus res
familiares*

pitur, sicut heroibus Agamemnon, porum fundit dimen-
sum, ut apud eum conuiuantes inuicem propinarent: Et
Cleodemus: Si, ait, palumbes quædam, sicut vos narratis,
Ioui ambrosiam adferunt, volatu difficulter ægræq; supera-
tis saxis concurrentibus, quas Planctas Homerus vocat: nō
censes etiam nectar ipsum paratu difficile ac rarum esse, ut
parce de promptum cuiq; deorum tribuatur: Fortasse ita est,
respondit Chersias. Sed vellem de re familiari disputationē
repeti, ut quod ei decisset aliquo vestrum explicetur. puto
enim omisum esse, quis modus rei faciendæ sit sufficiens. 10
Ad hæc Cleobulus: Atqui, inquit, lex mensuram sapientib.
præscripsit. inepris fabulam narrabo, quam mater mea fra-
tri obiecit. Aiebat enim Lunam à matre petiisse, ut sibi tu-
niculam congruentem texeret: ac matrem respondisse, Qui
possum vero, cum te iam plenam, mox in cornua attenua- 15
tam, rursus dimidio orbe videam? Sic etiam, mi Chersia,
homini fatuo & vitioso nulla mensura opum est. necessita-
tes enim eius subinde cupiditatibus & fortuitis casibus mu-
tantur, suntque similes Aesopi cani, quem is ait hyeme sese
contrahentem ob frigus ac conuoluentem cogitare de do- 20
mo sibi paranda: æstate autem cum porrectus dormiat, ma-
gnum sibi videri, & putare neq; necessarium & magni labo-
ris opus esse tantam extruere domum. Nonne enim vides
Chersia, eos qui modo humiles, plane in arcem secogunt,
ut pote præcise ac Laconice victuri, paulo post nisi omnes 25
priuatorum regumque res possideant, existimare se ob ino-
piam perituros? Postquam Chersias tacuit, excipiens sermo
nem Cleodemus: Veruntamen, inquit, videmus vos quoq;
qui sapientes estis, inæqualibus mensuris, si quis compara-
tionem instituat, distributa bona possidere. Tum Cleobu- 30
lus: Nimirum, ait, mi homo, lex veluti textor cuiq; congru-
am decentemq; & medicrem portionem attribuit. nam tu
quoque ratione legis instar in alendis corporibus, victus ra-
tione præscribenda, adhibendisq; medicamentis utens, nō
æqualia omnibus, sed conuenientia singulis tribuis. Subie- 35
cit Ardalus hæc. numnam ergo etiam sodalem nostrum, So-
lonis hospitem Epimenidem lex aliqua reliquis abstinere
cibis iubet, ac tantū exiguā partem arcentis famem mate-
riæ Alimum Græci vocant: quam ipse sibi componit volu-
ptatem, sumere ore, itaq; impransum in cœnatumq; perdu-
rare?

fare? Hæc oratio cum omnes conuiuas attentos tacitosq;
reddidisset, Thales iocans, probe facere Epimenidem di-
xit, qui molendo coquendoq; cibos molestias sibi ipsi face-
re nolleret: quod Pittaco vsuueniret. se enim cum in Lesbum
venisset, audiuisse hospitam sic cantare ad pistrinum: Mole
pistrinum, mole nani & Pittacus molit, rex magnæ Mity-
lenæ. Solon autem miror (inquit) Ardale, legem de victus
Epimenidis ratione non legisse te in Hesiodi scriptam ver-
sibus. is enim est, qui primus Epimenidi semina huius ali-
10 menti præbuit, dum eum docuit querere,

Quanta sit Stilitas in malis asphodelisq;.

Existimas vero, inquit Periander, tale aliquid Hesiodo in
mentem venisse, ac nō potius eū, vt est assiduus parsimonie
laudator, ad cibos vilissimos nos, quippe dulcissimi qui
15 sint, voluisse adhortari? utilis enim est maluæ esus, & suavis
hastula regia. Ista vero famē ac sitim arcentia, medicamēta
potius esse audio quā cibos, recipientia mel & caseum bar-
baricum: & multa minime vulgarium seminum. quomodo
ergo non, quod est apud Hesiodum, in fumo poneretur
20 clauus, &

Mulorumq; opera, atque bouum iam cuncta perirent,

si tanto opus foret apparatu? Miror autem tuum, Solon,
hospitem, si nuper cum Deliis magnam lustrationem face-
25 ret, non obseruauit ab ipsis in templum inferri monimen-
ta atque exempla primi alimenti, cum aliis sponte sua na-
scentibus, maluam & albucum: quorum probabile est He-
siodum quoque nobis vilitatem ac simplicitatem commen-
dare. Non hæc modo, inquit Anacharsis, sed & vt ad sani-
tatem inter præcipua conducens vtraque planta laudatur.
30 Recte dicis, ait Cleodemus. Apparet enim Hesiodum medi-
cum fuisse, qui tam accurate & perire de victus ratione, vini
temperie, aquæ bonitate, lauacris, mulieribus, coitus tem-
pore, & infantium sessione disseruerit. Mihi autem videtur
35 Aescopus rectius sese Hesiodi discipulum professurus, quam
Epimenides. ille enim pulcræ suæ & variæ ac multarum lin-
guarum vsu ornata sapientiæ initium sumsit ex accipitris
ad lusciniæ sermone. Cuperem autem Solonem audire.
probabile enim est hunc cum Athenis Epimenide multum
temporis vsus sit familiariter, nosse qua de causa quoque in-
stituto

*Nullo nu-
trimento
Sic autem sum-
mum sit
bonum.*

stituto is talē amplexus sit victus rationē. Quid attinebat,
respondit Solon, ex eo causam querere? cum in promptu
sit, proximum à summo & maximo bono esse hoc, quam
minimam requirere nutrimentum: siquidem recte credi-
tum est summum bonum esse nullo prorsus alimento indi-
gere. Hoc vero mihi nequaquā videtur, inquit Cleodemus,
siquidem licet dicere quod sentio: maxime mensā appositā,
quæ alimento sublato tollitur, cum sit diis amicitia hospi-
tiq; patronis cōsecrata. Sicut autē Thales ait igne dēto to-
tius vniuersi existuram confusionem: sic mensā abolita ne-
cesse videtur esse omnes familiæ partes deletum iri. simul e-
nim tollitur ignis Vestalis, focus sacer, crateres, conuiuia,
hospitia, quæ prima sunt & humanissima hominum inter
se commercia, atque adeo tota vitæ ratio peribit, siquidem
à negociis aliquod est hominibus ad oblectationes diuer-
tulam, quibus victus apparatus & vsurpation plurimum præ-
bet materiæ. Iam & in agriculturam hoc mali redundabit.
qua cessante tellus nobis relinquetur informis, atque in-
cultā, ob vacationem operum repleta sterilis materiæ, & flu-
uiorum eluione inundata: vnaq; peribunt artes omnes at-
que opificia quibus illa præest, fundamentumq; & materiā
suppeditat, ac quæ illa remota nihil sunt. Quin & honor
diis nullus porro erit: qui Soli exiguus, Lunæ etiam minor
habebitur, vbi ad homines ab iis præter lucem & teporem
nihil rediturum sit. Ioui autem pluuio, & Cereri arationis
auspici, & Neptuno stirpibus prospero, vbi ara erit, vbi sa-
crificium? Aut quomodo gratiarum dator Bacchus erit, si
nihil eorum quæ largitur iple requiremus? Quid sacrificā-
bimus, quid libabimus, quas offeremus primitias? Omnia
hæc cum summarum subuersione rerum coniuncta sunt. E-
quidem brutum est omnes & vsquequaq; consecrari volu-
ptates: fugere autem omnes, idq; omnino, voluptates, stupi-
di est. Est enim suas quasdam peculiare & præstantiores
animi esse, quibus is fruatur, voluptates. certe nulla est cor-
pori alia, quā innocentius frui possit, quam ab alimento vo-
luptas. quod omnibus est compertum hominibus. Mensa
enim in medio proposita, communicant cœnis. rei venere
tenebras prætexunt densas. quia huius voluptatis commu-
nicationem belluinā impudentemq; iudicant perinde,
atq; illius abstinentiam. Vbi finē dicendi fecit Cleodemus,
ego

ego succedens in partes eius, Hoc vero, inquam, præteris, *Somnia.*

quod somnus simul cū nutrimento proscibitur. & somno sublato, somnia nulla sunt, ac vetustissima nobis diuinandi ratio aboletur. Ad hæc vita informis erit nostra, ac quodāmodo corpus animo frustra fuerit circumdatum. plurimæ enim eius, & præcipuæ partes ita sunt factæ, vt instrumenta sint nutritionis: lingua videlicet, dentes, stomachus, iecur, quorum nihil vel frustra, vel ad alios comparatum est vlus.

Itaq; alimento qui nō opus habet, ne corpore quidē in-
10 diger. quod est nihil aliud, quam ipsum seipso opus non habere: nemo enim nostrū sine corpore est. Atq; hæc quidem, inquam, ego veluti symbolum ad pātrocinandum ventri dare volui. si Solon, aut alius habet aliquis quod obiciat criminis, paratus sum audire. Maxime vero, inquit Solon,

15 nisi si volumus videri iudicio quam Aegyptij minus valere. ij enim mortuum dissecto ventris Soli ostendunt, deinde in testinis in profluentem abiectis, reliquum cadauer vt iam purgatum procurant. Re vera enim corporis nostri cōtaminatio sunt ista, atq; orcus veluti apud inferos exitio his qui-

20 busdam fluminib. & ventis simul atq; igni confusus, cadaue-
ribusq; oppletus. Viuum quippe nullū viuo nutritur alimē-
to: sed nos necantes ea, quæ animata sunt atq; nascuntur, & vita non carere co liquet quod aluntur & augescunt, iniuste agimus. Enimvero esu carnū abstinere, quod facitasse

*Contra e-
sumeorum
que vixen-
t.*

25 Orpheū illum priscum accepimus, calumnia magis arguta est, quā vera depulsio criminis iniuriarū à luxu profectatū. Vnica est ratio vitandi sceleris, & purum se præstandi, si quis se ipso contentus, nihilq; extra se positum desiderans, viuat. Quem vero Deus ita cōparauit, vt citra aliorum damnum

30 suam salutem tutari non possit, huic ille naturam iniustitiæ principium destinauit. Nonne igitur, mi Diocles, æquum erat cum iniustitia simul excindere ventrem & stomachum & iecur: quæ membra nullius bonæ rei sensum appetitum, ve ingenerant: eo quorum autem instrumentis similia sunt,

35 cultris puta, lebetibus: tum molitoris, caminis, & puteorū fossioni, panisq; coquendo inseruientibus. Nimirum enim possis animaduertere in multis hominibus animam in corpore esse tanquam in pistrino abditam, eius tantum necessitarum causa hac illac circumcursitantem. Quemadmodū profecto nos quoq; paulo ante inuicem non vidimus ne-

que

que audiuimus, sed quibus nostrum pronus necessitati nutritionis inserviebat. nunc mensis remotis liberati, ut vides, fertisque redimiri inter nos differimus, mutuaque fruimur consuetudine, & ocio, soluti necessitate expetendi alimentii. Quod si is status, in quo sumus in praesentia, per omnem nostram duraret vitam, nonne in perpetuo degeremus ocio, neque pauperatē metuentes, & diuitiarum ignari? Studium enim serum superuacanearum statim comitatur necessariorum appetitionem. Iam quod alimentum debere esse putat Cleodemus, ut mensae sint, & crateres, possitque Cereri & Proserpinae sacrificari: alius eodem iure dixerit bella debere esse & pugnas: ut muros, naualia, armamentariaque habeamus, & centum hostibus occisis Hecatomphonia immolemus, quam ferunt apud Messenios legem valere. alius etiam sanitatem indigne ferat. scilicet inique fuerit comparatum, si nemine agrotante lecti mollis nullus sit usus, nullus culcitrae, neque Aesculapio sacrificemus, neque diis aueruncatoribus, & medicina cum instrumentis medicamentisque suis ingloria & abiecta negligetur. quid enim haec ab illo differunt? certe enim cibus ut remedium famis sumitur: & curare seipsum dicuntur, qui victus ratione utuntur certa: quod non voluptatem aut iucunditatem aliquam consequentur, sed naturae necessitati obsequantur. Etenim molestias quam voluptates plures enumerare licet à cibo ortas. immo autem voluptati in corpore & locus exiguus, & temporis parum est: cibi apparandi occupatio & difficultas quantis nos impleat turpitudinibus & doloribus quid attinet dicere. Equidem Homerum arbitror eo respexisse, cum Deos immortales esse eo argumento demonstraret, quod alimento nullo uterentur.

Cibi incommoda.

*Iliad. e.
341.*

Nam neque edunt Cereris, neque Bacchi munera potant:
Hinc immortales, & casti sanguine habentur,
innuit enim non viuendi modo, sed & moriendi viaticum esse nutrimentum. Hinc enim morbi corporibus adherescunt, quibus repletio saepius quam inedia causam praebet: ac plerumque maioris est laboris ingestum consumere & dissipare alimentum, quam comparare. Sed perinde ac si Danaides quaerere anxie qualem acturae vitam forent, & quid rei gesturae, si dolij sui tractatione liberarentur: ita nos percunctamur, si contingeret nobis finem facere tam varia

terra

terra marique conquirendi & congerendi in carnem nostram inexplebilem, quidnam essemus acturi. quia ob imperitiam rerum pulcrarum vitam necessitatibus inservientem amamus. Quemadmodum igitur qui serviunt, libertatē
 5 consecuti pro sese ac propter se ipsos ea faciunt, quæ olim dominorum obeuntes ministeria fecerant: sic anima nunc quidem multis occupata est laboribus in alendo corpore: sed eo ministerio ubi fuerit exonerata, seipsam nimirum libertate potitam alet, viuetque in sese & in veritatem intuen-
 10 ens, nemine alio abripiente aut abducere. Hæc, Nicarche, de alimento fuerunt disputata. Nondum finem dicendi fecerat Solon, cum intro venit Gorgias Periander frater, à Tēnaro reuersus, quo missus fuerat ut oraculis quibusdam ita monentibus rem sacram faceret, ac pompam duceret. Eum
 15 à nobis salutatū, Periander amplexus atq; osculatus, iuxta se collocauit. Ibi fratri Gorgias seorsim quædam renunciauit, ita audienti, ut satis appareret varie ea narratione affici eum, modo dolentis, mox indignantis, sæpe diffidentis, mox admirantis speciem præbentem. Tandem ridens
 20 nos ita affatur: Cupio, inquit, iam nunc vobis narrare quid nuncij acceperim: sed vix audeo, qui meminerim Thaletem aliquando dixisse, efferenda ea esse quæ sunt probabilia, reticenda incredibilia, Sub hæc Bias: Atqui, ait, Thaletis hoc quoque sapienter dictum est, hostibus etiam ubi credibilia
 25 narrant fidem derogandam, amicis etiam quæ fidem excedunt credenda esse. inimicos autem ego censeo malos & fa- tuos, amicos ab eo dici bonos & prudentes. Proinde, inquit Periander, coram vniuersis Gorgia rem expone, aut potius ad nouos isthos dithyrambos illis, quæ affers, recitandis
 30 deduc. Tum Gorgias huiusmodi narrationē habuit. Cum *Arionis fabula.* sacrificium tribus diebus exactis confecissemus, vltimaque solenniter vniuersi noctem in somnem ad litus cum chorea & ioco deduceremus, Luna mare illustrante, nulloque spirante vento, sed malacia ac tranquillitate obtinente, emi-
 35 nus horror quidam maris conspectus est versus promontorium vergens, incitatione aquæ spumam strepitumque edente magnum, ut vniuersi non sine admiratione ad locum quo appellebat adcurrerimus. Priusquam vero possemus conicere quid esset quod aduehebatur (celeritate enim impediēbatur) delphines conspecti sunt, alij confertim in
 ▼ orbem

orbem circumnantes , alij ad litus qua læuissimum erat
 præeuntes, alij subsequentes à tergo & agmen claudentes.
 in medio autem super mare extabat moles quædam vehen-
 tis corporis, ignota nobis & indiscreta: donec delphini co-
 euntes & ad litus vna applicantes in terram expoluerunt
 hominem viuentem ac mouentem sese. inde ipsi rursus ad
 promontorium reuersi maiore quam ante saltatione luse-
 runt, præ voluptate (vt apparebat) quadam exultim lasci-
 uientes. Ibi vero pleriq; de nostris consternati à mari pro-
 fugerunt: ego & mecum pauci sumus ausi accedere. Inueni-
 mus ergo & agnouimus Arionem citharædum, qui & no-
 mē suum edebat ipse, & amictu innoscebat: gerebat enim
 vestem qua in certaminibus musicis solebat uti. Hunc nos
 in tabernaculum detulimus. neque quicquam illi erat ma-
 li, nisi quod à celeritate & impetu vectationis defatigatus
 non nihil languebat. Audiuius autem ex eo narrationem
 omnibus incredibilem, præterquā nobis, qui finē & exitum
 rei spectauimus. Aiebat enim se, cum iam pridem ex Italia
 discedere in animum induxisset, literis Periadri vt id matu-
 raret permotum, Corinthiam nauim onerariam forte tum
 oblatam conscendisse. cumq; vento veherentur satis com-
 modo, animaduertisse se, nautas ipsi necem machinari, idq;
 se deinde etiā ex rectore nauis cognouisse, clanculum mo-
 nente statuisse nautas consilium suum noctu exequi. Tum
 se omni destitutum auxilio, & in extremis hærentem dissi-
 cultatib. diuino quodam animi instinctu impulsus vt cor-
 pus exornaret, ac vestem qua in certaminib. obeundis fuisset
 usus pro funebri sumeret, & sub finem vitæ caneret, neq;
 hac in parte oloribus palmam concederet. Sic ergo orna-
 tum se dixisse nautis, venisse sibi in mentem vt Pythicam cā-
 tilenam pro sua nauisque & comitum salute cantaret: ad-
 stitisseque in puppi ad fores, inuocationeq; marinorum nu-
 minum quadam præmissa, inde ad fides cecinisse Pythiam
 odam. Nondum plane mediū cantilenæ cum absoluisset,
 occubuisse Solem, conspectamq; fuisse Pelponnesum. Nau-
 tis vero non iā ulterius noctem præstolantib., sed ad cædem
 se conuertentibus, cum nudari gladios, & gubernatorem
 caput velare iam videret, sese quam potuisset longissime à
 nauī in altum proiecisse. Verum priusquam totum corpus
 subderet, delphinis subeuntibus elatum se fuisse, plenum
 initio

initio anxietatis & ignorationis atque perturbationis. cum
autem leniter veheretur, multosq; circa se congregari del-
phinos cerneret placide, onerique pernices veluti necessa-
rio & publico subire, simulque navis procul à tergo relicta
5 velocitatem veſtationis argueret: tum vero aiebat ſibi ne-
que mortis tantum metum, neque vitæ cupiditatem tantâ
ad animum accidiſſe, quantum ſibi ſtudio inceſſiſſet, vt
ſeruatus & diis charus videretur, & firmam de iis opinionem
conci-peret. Simulque ſe cum cœlum intueretur ſtellis fre-
10 quentiſſimis nitens, lunamque fulgidam & puram exori-
entem, ſtante mari tranquillo vndiquaq; & ſine fluctibus
cuſum veluti ſemitam ſciſſam præbente: cogitaſſe ſe cum
animo ſuo, non vnum duntaxat iuſtitiaſſe oculus, ſed
his omnibus circumcirca Deum obſeruare quæ terra ma-
15 ritique agantur. His cogitationibus corporis partes graua-
tas iam & laſſas fuiſſe recreatas. Tandem cum ad promon-
torium appuliſſent delphini, quod ſublime erat ac præru-
ptum, optime eius aſperitatem eos cauiffe ac circumflexiſ-
ſe, pone adnatantes: donec in terra ipſum, velut nauim in
20 portum tutum, depoſuiſſent. vt plane ſenſerit, Dei procura-
tione ſic veſtum ſeſe fuiſſe. Hæc cum Arion expoſuiſſet: e-
go, addebat Gorgias, percunctatus ſum, vbi putaret nauim
iſtam appuſſuram. reſpondit, omnino ad Corinthum, ſed
multo poſt venturam. nam ſe velperi elapſum è naui exi-
25 ſtimare veſtum eſſe non minus 10 ſtadiis ſpaciū: & ſta-
tim malaciam fuiſſe obortam. Dicebat præterea Gorgias ſe
& naucleri nomine, & gubernatoris, & inſigni nauis cogni-
to, emiſſiſſe naues, & milites qui loca nauibus appellendis
idonea obſeruarent, diſſimulato quod ſecum ferret Ario-
30 nem, ne ſoates fuga elabi re cognita poſſent. omnino au-
tem diuino caſui fortunæ hanc rem reſpondere: ſimul enim
& ſe huc adueniſſe, & ſignificatum ſibi eſſe nauim in eorum
quos emiſerat militum poteſtatē vna cum negociatorib. &
nautis veniſſe. Sub hæc Perian-der Gorgiam ſtatim ſurgere
35 iuſſit. deprehenſosque iſtos in carcerem compingere, vbi
nemo accedere, aut de ſeruato Arione eos certiores redde-
re poſſet. Tum Aefopus: Vos vero, inquit, graculos meos
& coruos diſſerentes ſublannate porro, cum delphini hoc
modo iuuenentur. Ego autem: aliud, inquam, Aefope
eſt quod dicimus * hæc enim oratio, cui nos fidem adhi-
bemus,

*De Hesiodi morte
narratio.*

*Delphini
hominum
& musica
amantes.*

bemus, amplius mille iam annos duravit, ab Inus & Athamantis vique temporibus. Solon vero hunc excipiens sermonem: Hæc quidem inquit, Diocles, ad Deos propius pertinent, suntque nobis superiora. humanū est, & ad nos attinet, quod Hesiodo euenit. puto enim te narrari auduisse. Non sane, inquam. Atqui, ait, auditu digna res est. Milesius quidam, cū quo hospitij ac conuictus vsus Hesiodo intercedebat, apud Locros hospitis filia pudicitiam clam innuerat: re comperta creditum est Hesiodum ab initio confcium flagitij fuisse, in eoque occultando operam nauasse. cum quidem hic insons, nulla sua culpa in iram hominum per calumniam & sinistras incidisset suspiciones. Nihilominus eum puellæ fratres apud Locrense Nemeum sive nemus ex insidiis trucidauerunt, vnaque; assecclam ipsius Troilum. Cæterum cadaueribus in mare deuolutis, Troili cadauer foras in Daphnum fluuium delatum, apud scopulum aquis ambitum & non procul à mari diffusum detentū fuit, qui scopulus etiamnum Troilus dicitur. Hesiodi autē cadauer, vbi primum à terra excidit, excipiens delphinorū grex ad Rium & Molycriam deportauit. Forte tum Locri solennem conuentum agebant apud Rium, ac sacris operabantur publicis, quæ etiamnum splendide isto in loco peraguntur. Cum vero cadauer videretur adferri, mirati (vt par erat) ad litus adcurrerunt, cumque; cadauer recens interfecti Hesiodi agnoscerent, gloria hominis permoti nihil antiquius habuerunt quam cædis autores quærere. ac cito iis successit res, inuentosque; percussores viuos in mare præcipitauerunt, & eorum domum diruerunt. Ipse Hesiodus apud Nemeium sepultus est. & sepulcrum eius plerique; peregrini ignotant. occultatur enim propter Orchomenios, qui id quærunt, & reliquias Hesiodi monitu oraculi cuiusdam auferre, & apud se humare cupiunt. Itaque; si delphini ita sunt aduersus mortuos humani atque; familiariter affecti, multo probabilius est viuus eos opem ferre maxime vbi fistulis aut cantu inuitantur. Hoc enim iam omnibus nobis compertum est, musica animalia ista delectari, eamque; affectari, & iuxta vententes in tranquillo cum cantu ac tibia adnatate. Natatione etiam puerorum gaudent, certantque; cum nantibus. Itaque; lege non scripta cautum iis est de securitate. nemo enim eos piscatur aut lædit: nisi si quando in retia ingressi piscationi nocent.

ni nocent. tunc enim puerorum instar delinquentium verberibus castigantur. Ac memini me de Lesbiis audire, puellam quandam è mari à delphino fuisse seruata. Vere, inquit Pittacus, hoc narratum tibi fuit: est enim res nota, & multorum memoria confirmatur. Lesbum condentibus oraculum mandauerat, vt cum nauigando ad stationem appulissent nomine Mesogeium, quasi Mediterraneum dicas, ibi tum Neptuno taurum, Amphitritæ ac Nereidibus viuat virginem dmitterent in mare. Septem erant duces ac reges, octauus Echelaus princeps deducendæ coloniæ oraculo cõstitutus, isq; etiamnum cœlebs. Cum reliqui septem sorte de innuptis liberis cõparassent, ea sorori Sminthei obtigit. hanc igitur vestib. & auro exornarunt, erantq; cum loco appropinquassent conceptis votis in mare abieci. Erat inter eos qui vna nauigabant adolescēs quidam indolis nequaquam malæ, cuius nomen Enalus perhibetur. is cum puellæ istius amore teneretur, & studio eius seruandæ ineffabili duceretur, sub ipsum temporis articulum impetu dato eam complexus, vna se in mare demisit. Ac statim quidem fama certitudinis expers, sed cui tamen multi de exercitu fidem adhiberent, didita fuit incolumes eos fuisse in terram delatos. Postea vero temporis aiunt ipsum in Lesbo fuisse visum Enalum, ac narraſſe, à delphinis se è mari in continentem citra periculum fuisse euectos. Possem alia his diuiniora, ac multorum animos quâ percellentia quâ demulcentia commemorare. sed difficile est omnibus fidem facere. Cum enim fluctus ingens circa insulam attolleretur, hominesque ad mare accedere non auderent, solū ferunt Enalum accessisse, & secutam eum esse polypodum multitudinem ad templum vsque Neptuni, maximo lapidem gestante, quem Enalus dedicauerit. isque lapis à nobis Ei dicitur. In vniuersum autem vt verbo dicam, qui inter id quod fieri nefas est, & id quod inusitatum est distinguere possit, intelligatq; aliud esse à vero, aliud ab opinione hominum alienum, is o Chilo tuum illud Ne quid nimis seruās, modum in habenda derogandaque fide tenebit. Post hæc Anacharsis ita locutus est. Cum recte senserit Thales in omnibus præcipuis mundi partibus ac maximis animam esse, admiratione dignum non est quod pulcerrima quæque diuino nutu efficiuntur. Corpus enim animæ, anima instrumentum

*Puella à
delphino è
mari seruata.*

*Animæ cor
pus, ani
mæ deus
mouet.*

mentū est Dei. & sicut corpus à sese multos habet, plurimos
 vero & optimos motus ab anima: sic rursus anima alia suo
 pre instinctu agit, in aliis deo sese videnti præbet dirigendā
 atq; eius arbitrio mouendam, cum sit omnium instrumen-
 torum pulcherrimum. Inique enim fuerit comparatum, si i-
 gnis instrumentum sit, & ventus, & aqua, & nubes, & plu-
 uia, quibus multa Deus seruat & alit, multa perdit atq; abo-
 let: animalibus eum ad nullum prorsus suum opus vti, cum
 rationi magis consentaneum sit animalia suspensa à vi di-
 uina, ei subseruire, motusque eius subsequi, quam Scythiis iō
 arcus, Græcis lyras & tibias obtemperare. Deinceps Chersia
 poeta cum aliorum mentionem intulit mirabiliter ser-
 uatorum, tum Cypseli qui pater Periantri fuit. eum enim,
 cum missi occisum puerum admodum oblatum declinal-
 sent, pœnitentiaq; ducti rursus quærerent, inuentum non 15
 fuisse, cum esset à matre in cypselam, id est eumeram, abdi-
 tus. itaq; ædem etiam Cypselum Delphis dedicasse, quod
 tunc temporis à Deo se inhibitu fuisse crederet ne vagiret,
 itaque lateret inquisitores. Tum Pittacus Periantrum al-
 loquens: Bene, inquit, à Chersia factum est, qui ædis istius 20
 mentionem proposuit. Sæpenumero enim ex te volui quæ-
 rere causam ranarum istarum, cur tam multæ ad fundum
 palmæ torno insculptæ sint, ac qua ratione Deum dedi-
 cantemye attingant. Hic cum Perianther Chersiam inter-
 rogandum diceret, cui notum id esset, vt pote qui in dedi- 25
 catione adfuisse Cypselo, subridens Chersias: Non, inquit,
 prius ego id explicauero, quam ex his intelligam, quid sibi
 velit eorum isthuc Ne quid nimis, & Nosce te ipsum, & (que
 vox multos à nuptiis, alios à fide interponenda deterruit,
 nonnullos plane mutos fecit) Sponde, præsto noxa est. 30
 Quid vero, inquit Pittacus, necesse est tibi nos ea enarrare,
 cum Aesopi orationem de singulis istis compositam lau-
 des: Et Aesopus: Chersias (ait) quoties mecum iocatur, ioca-
 tur autem serio, Homerum istorum dictorum autorem facit.
 Hectorem enim sui ipsius noticiam habuisse dicit, qui 35
 alios inuadens,

Iliad. λ.

542.

Iliad. κ,

249.

Maiores tamen Aiaci concurrere cauit.

& Vlyssē laudatorem huius sententiæ, Ne quid nimis, sic
 præcipere Diomedī:

Tydidē, nimum neque me lauda, neq; culpa.

Sponso.

Sponsionem autem alij putant eum traducere ut rem periculofam & futilem, his verbis:

Pro pranis spondere equidem est res plena pericli.

Odysf. 9.

Cherfias autē noster Aten ait propterea fuisse à Ioue de co-
5 lo præcipitatum, quod interfuisset spōfioni de Herculis na-
ralibus, qua Iupiter circumuentus fuit. His subiecit Solon
hæc verba: proinde pareamus sapientiffimo Homero,

351.

Iliad. 7.

126.

Iam nox inceffit, nocti nos cedere verum est.

Iliad. 2.

ergo libemus Musis, Neptuno, Amphitritæque: eoq; facto,
10 nisi vobis contra videtur, conuiuium diffoluamus. Hic fuit
Nicarche, istius conuentus finis.

282.

PLVTARCHI DE SVPERSTI-
tione libellus.

15

INscitia deorum atque ignoratio iam inde ab initio in
duos quasi riuos dimanans, ab vna parte in duris ac refra-
ctariis ingeniis tanquam in aspero solo impietatem, quæ
nullo putat esse deos, ab altera veluti in molli ac tenero
20 solo superstitionem animis lenibus ingenerauit. Est qui-
dem omnis falsa opinio, maxime de talibus rebus, pernici-
osa: cum vero animi perturbatio adiungitur, perniciosissi-
ma existit. Omnis enim animi perturbatio, instar morbi est
25 cum inflammatione coniuncti. & sicut luxationes artuum
humani corporis accedente vulnere, ita animi errores per-
turbatione comitante periculosiores sunt. Putat aliquis
indiuia corpufcula & inane vniuersi esse principia: falsa
est opinio, sed vlcus non gignit, neque palpitationem, ne-
que dolorem lancinantem. Opinatur aliquis diuitias sum-
30 mum esse bonum: hic error venenatus est, animam depas-
citur, abalienatque, dormire non patitur, identidem extimu-
lat, de faxis præcipitat, strangulat, libertatem adimit. Sunt
rursus qui virtutem & vitia corpori adsignant: fœdus pro-
fecto hic error, non tamen dignus deploratione & lamen-
35 tis. Aliæ quædam sententiæ sunt ac opiniones, vt:

*Error cū
animi per-
turbatio-
ne exis-
tus.*

O misera Virtus, Verba tu cum sis, ego

*Tanquam rei nauauis operam tibi, --- omiffa diuitias
largiente iniustitia, & omnis voluptatis ferace intemperā-
tia. huiusmodi opiniones cum deplorandæ sunt, tum indi-*

*Impietatis
& supersti-
tionis com-
paratio.*

gne ferēde, quia ubi animo insunt, ibi multos morbos mul-
tasque perturbationes vermiū instar ac lumbricorū ingene-
rant. Proinde, ut de iis dicam de quibus institutus est nobis
sermo vitiis, impietas prave sentiens nihil esse beatum, ni-
hil interitus expers, animo quendam videtur stuporem in-
ducere negatione numinis, finisque non credendi deum esse,
est metu vacare. Superstitionem Græci deisidæmoniam
nominant: qua voce intelligitur opinionem de diis esse tur-
bulentam, ac timorem incutere homini, quem consternat
& deprimit, existimātem quidem esse deos, sed eos acerbos
damnososque esse putantem. Ac videtur is qui nullos putat
esse Deos (quem impij voce intelligi volumus) nihil moueri
numinis mentione: supersticiosus autem moueri quidem
sed peruersē. illi enim ignoratio ne credat esse quod pro-
dest confert: huic, id ipsum ut credat esse damnosum. Ergo
impietas opinio est falsa, superstitio affectus animi ex-
errore ortus. Turpes quidem sunt omnes animi morbi, fœda
omnia eius vitia. tamen alacritas quædam & elatio animi
adest ob leuitatem, neque impetui ad agendum quicquam
fere deccedit. hoc commune omnium animi perturbationū
crimen est, quod ad agendum vi quadam incitant, rationē-
que urgent & circumscribunt. Solus metus, cum nō minus
quam audacia rationis sit expers, vacuitatem rationis ha-
bet segnem, ociosamque & perplexam, animumque perturbat
& vincit terrorem: vnde metum deima, quasi ligamentum,
Græci dixerunt. Neque vero ullus metus est qui perinde ab
agendo abducat & hæsitare cogat, atque superstitio. Non me-
tuit à mari sibi qui non nauigat: non bellum militiæ exfors,
non latrones timet qui domi se continet, non sycophan-
tam pauper, non inuidiam plebeius, non terræ motus in
Gallia, non fulmen in Aethiopia formidatur. qui deos me-
tuit, omnia metuit, terram, mare, aerem, cœlum, tene-
bras, lucem, rumorem, silentium, somnium. Obluiscuntur
herilium minarum serui dormientes, qui in compedibus
sunt, ius vincula somnus alleuat: inflammationes, vulnera, sæ-

*Enrip. Ore
sta.*

*Somnus su-
perstitio-
sorum.*

ua carnis & perpetua vlcera, doloresque acerrimi somno
mitigantur.

Morbi lenamen suauē, & oblectatio

Iucunda somne, quam tempestiue mihi

*Nūc obtigisti. --- inquit ille. Hoc dicere nō sinit super-
stitio.*

fitio. soli huic nullæ sunt per somnum induciæ, neque vnquam quiescere animum patitur, neque se colligere eum acerbis & molestis de numine opinionibus dimotis: sed veluti in impiorum regione in somno supersticiosorum simul & lacra terribilia, & visa monstrosa feruntur: & superstitio semper pœnas quasdam exercens, miseramq; exagitant animam somniis somno exturbat, a seipsa tanquam ab alio aliquo excarnificatam, durisq; & absurdis parentem mandatis. Postquam euigilauerunt, non contemniunt somnia sua, neq; rident aut delectantur eo, quod nihil eorum quibus turbati fuerunt verum sit: sed vmbra fugientes fraudis innoxia, re vera sese decipiunt, ac conturbant, sumtusque faciunt in agyras atque impostores incidentes, qui eis sic dicant:

15. *Si te nocturna Visa terruerunt,*

Hecates & comestatio terrena:

vetulam voca quæ pistrino adlidet, & mari corpus mergetuum, ac per totum diem humi deside.

Hui, quàm mala inuenistis Græci barbara.

- 20 cœno contaminari, desiderare in sterquilinio, sabbatum seruare, proicere se in faciem, turpiter sedere, ritu alieno adorare superstitionis causa iubentes. Qui videbantur legitimam conseruare musicam, iusto ore citharædos canere iuebant. Nos quoque postulamus, vt recto & iusto ore Deum
- 25 inuocetis: neque in hostia quidem examinetis an pura sit & recta lingua, interim verò vestras ipsorum linguas peruertentes & inquinantes, absurdis nominibus ac barbaricis vocibus fœdetis ac peruertatis diuinam atque à maioribus acceptam religionis auctoritatem. In comœdia quidam
- 30 aduersus eos qui spondas aut argentove obducerent non ineganter dicit, non debere eos sibi ipsis somnum sumtuosum facere, quem solum gratis dii nobis largirentur. idem possis superstitioso dicere, Somnum dii nobis dederunt requiem & obliuionem laborum: cur tu eum tibi per-
- 35 petuum redigis tormentum ac dolores miseræ animæ eo excitas, quæ alium ad quem cōfugiat somnum non habet? Heracliti est, viuis vnum esse & communē omnibus mundum, dormientium quenque in peculiarem diuertere. Superstitioso autem nullus est communis mundus. nam neq; vigilans ratione recta vitur, neque ab eo quod ipsum per-

turbat somno liberatur. sed dormitatio, semper vigilet metus, fuga mali aut requies nulla datur. Terribilis fuit Sami tyrannus Polycrates, Corinthi Periander. nemo tamen hos timuit qui in liberam & populari forma constitutam ciuitatem secessisset. Qui verò deorum imperium tãquam tyrannidem metuunt tetricam & inexorabilem, quò concedat, quò fugiat, quam terram Dei expertem, quod mare inueniat? in quam mundi partem penetrabis, ibiq; te abscondens, effugisse te Deum putabis miser? Lex seruis hoc largitur, vt libertatē desperata vendi se postulent, æquioresq; domino præsentem mutant. Superstitio deorum mutationem non relinquit, neq; inueniet Deum quem non formidet, qui paternos & natalicios timet, qui Seruatores & Propicios metuit horretq; eos, à quibus petimus diuitias, copiā, concordiam, pacem, & verborum factorumque optimum successum. Iam isti seruitutem pro calamitate habent, referuntque isthæc:

*Gratis vero, grauis est mulieri calamitas,
Seruire sub dominis parum felicibus.*

Quanto deteriorem putatis esse eorū sortem, qui metuunt quos euitare, à quibus profugere vel transire non licet? Atque sunt ad quas confugere tutò seruus possit, multa sunt, quæ à latronibus non violentur templa, & qui hostem fugit, simulacrum aut fanum tenens animum recipit. Superstitiosus hæc maxime timet & expauescit, in quibus spē habent repositam qui extremorum malorum sunt in metu. Noli auellere templo superstitiosum: ibi enim punitur atq; excruciat. Quid multis? Omnibus hominibus vitæ finis est mors: superstitioni ne ea quidem, profert enim hæc suos terminos ultra vitæ exitum, metumque vita diuturniorem facit, annectitque morti malorum cogitationem immortalium, etiam tum cum soluitur malis, ingredi se putans in mala nullum habitura finem. Orci nescio cuius portæ aperiantur profundæ, & fluij simul ignis, Stygisque panduntur riuī, tenebræque obducuntur visis multis refertæ simulacrorum adpectu terribilium, ac voces horrendas emittentium. tum iudices & carnifices, hiatusque & penetralia malis infinitis plena. Ita infelix superstitio id ipsum quod non patiēdo effugit, expectando sibi calamitosum reddit. Nihil horum est in impietate. sed ignoratio damnosa, magna-

*Beneficiū
legis in ser
uos.*

*Supersti-
tio morte
nō finitur.*

magna; animæ calamitas est cæcutire in tantis rebus, quæ
noticiam Dei, de multis mentis oculis longe lucidissimum
excæcat. sed sicuti dixi, perturbationes animi, vlcera, tu-
multus, & seruitus opinionem deorum sequuntur. *Musica.*
ait Plato concinnitatis opificem hominibus à diis datam,
non lux gratia & pruritus aurium: sed quoniam animi
circuitiones turbulentæ & vagæ in corpore Musæ & gra-
tiæ inopia, sæpenumero incontinentia & errore luxuriant:
vt rursum in ordinem eius opera redigi possint. nam, vt
10 Pindarus ait,

*Quacumq; Iupiter non dlexit,
Perturbantur Vocem Pieridum audientia:*

etenim efferantur, & indignantur. quomodo tigres aiunt
circumsonantibus tympanis in rabiem agi, ita vt ad extre-
15 mum seipsas dilanient. Minus igitur mali iis est, qui ob sur-
ditatem Musicam prorsus non sentiunt, neq; ea quicquam
afficiuntur. Infortunatus fuit Tiresias, quod videre liberos
& amicos non potuit. infeliciores eo fuerunt Athamas &
Agæus, qui liberos videntes, leones & ceruos esse putaue-
20 runt. ac nimirum Herculi furenti vtilius erat præsentis fi-
lios neq; cernere neq; sentire, quàm carissimos ita vt hostes
tractare. Quid ergo? non videtur tibi impiorum affectus eo
modo à sensu supersticiosorum differre? Illi omnino nullū
agnoscunt numen, hi deos esse censent. illi negligunt: hi
25 terribile opinantur quod benignum est, quod paternum
est, & tutelarem curam gerit, ac sincerum est, tyrannicum,
damnosum, & sæuum existimant. Ergo fabris ærariis, lapi-
cidis, ac iis qui cerea sigilla fingunt credentes, humano cor-
pori similia putant esse deorum corpora, ac talia fingunt
30 adornantq; & adorant: philosophos aut & ciuiles viros de-
spiciunt, qui deorum maiestatem docet cum bonitate, ma-
gnanimitate, benignitateq; & procuracione esse cōiunctā.
Ergo illi nimis sunt stupidi & fidem non habent bonis vti-
libus: illi perturbantur, metuuntq; vnde vtilitatem perci-
35 pere debebant. omninoq; impietas supor quidam est deos
non sentientiū, neq; suum bonū agnoscentium: superstitio
varios affectus animi procreat, bonum pro malo ducentis.
Metuunt deos supersticiosi, & ad eosdem cōfugiunt, adulan-
tur iis & male dicunt, inuocant & incusant. Commune hoc
omnium est hominum, non semper secunda vti fortuna.

*Aduersa
Et ferant
impij &
supersti-
tiosi.*

Dijenim morborum, senij, ærumnatumq; sunt expertes, & (vt ait Pindarus) effugerunt raucum sonantis fretum Acherontis. res humanæ aliàs aliter euenientibus temperantur casibus. Iam primùm in iis quæ contra animi sententiam contingunt mecum considera, quomodo sit affectus qui nullo credit esse deos. siquidem aliàs moderatus fuerit homo, racitus fert fortunam suam, auxiliaq; sibi & solatia cõparat: quod si iniquius eam fert, omnes suas querelas in fortunam & casum dirigit, vociferaturque non iuste aut à prouidentia dispensari humanas res, sed omnia confuse ac promiscue ferri atque raptari. Non hic mos est superstitioni, sed etiam si leuissimum aliquid acciderit malum, sedet morendo alios sibi difficiles affectus, magni que & pertinaces affingens, vltroque sibi ingerens metus, ac terrores, suspiciones, trepidationes, omniq; luctu & gemitu percellitur. non enim hominem, fortunam, occasionem, seue accusat, sed omnia deo imputat: ab eo in se ingruisse ait fluxum calamitatis diuinitus immisã, neque miserum se, sed diis exosum hominem à diis puniri, istaq; perpeti. quod non iniuria credit, ita animo affectus. Rursus impius agrotans reputat memoriaque recolligit, quoties cibo se nimio aut viâ onerauerit, aut victus rationem conturbauerit, aut labore contentiore defatigauerit, tum aeris aut loci mutationes insolitas. Quod si in gerenda repub. offendit, & à populo ignomina affectus, aut apud principem falso crimine delatus est, causam in seipso & suis perquirat,

Qua prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?

At superstitione quæuis & corporis inualetudo, & pecuniæ iactura, & liberorum mors, & in actionibus ciuilibus offensus aut repulsa pro diritate diuinitus inuecta & insultu numinis habetur. itaque non audet opitulari, aut corrigere casum, neque mederi aut reluctari, ne videatur repugnare deo, eique pœnam insipienti resistere. Si agrotat, excluditur medicus: si in luctu est, arceatur philosophus cõsolatum veniens. Sine, inquit, me pœnas dare, hominem impium & detestabilem, diis geniisque exosum. Hominis est deum esse ignorantis, vbi ingens dolor incessit, lacrymas abstergere, comam defecare, vestem ponere. Sed supersticiosum alloquendi aut subleuandi nulla permittitur occasio. foris sedet amictus sacco, aut sordidis cinctus centonibus: saepe etiam

etiam nudus in cœno se volutans, peccata quædam sua aut delicta eloquitur, quod aliquid ederit, biberitve, aut aliquid ambulauerit inuito numine. Si verò optime cum ipso agatur, & superstitione laboret benigna, domi sedet, omnis generis sacrificiis circumdatus. vetulæ enim ei tanquam paxille, vt Bio dicebat, in quancunq; inciderint rem, eam pro amuleto appendunt. Teribazum ferunt, eum à Persis comprehenderetur, stricto acinace, vt erat vir robustus, sese defendere aggressum, testantibus iis ac vociferantibus iussu
 10 regis se ipsum capere, statim abiecto ense manus ligandas porrexisse. Nōne id de quo disputamus, eodem modo habet? Alij repugnant rebus aduersis, easque repellunt, & effugia sibi machinantur auersionesque incommodorum. Superstitiosus verò nemine alio hoc dicente, ipse sibi de-
 15 nuncians, miserum se providentia iussuque diuino ista pati, omnem abiicit spem, prodit seipsum, auersatur opitulantes. Multa mala de mediocribus exititalia redegit supersticio. Midas ille priscus perturbatus quibusdam vt fertur somniis, animiq; anxius, eò peruenit mœsticię, vt poto tauri sanguine mortem vltro sibi conscisceret. Aristodemus
 20 Messeniorum rex, in bello contra Lacedæmonios, cūm cænes luporum instar vlulassent, & circa lares paternos agrestis herba enata esset, eaq; signa arioli metuerent, animum despondit, sibiq; manus attulit. Ac ni fallor Niciam quoq;
 25 Atheniensium ducem multo erat melius Midæ aut Aristodemi exemplo superstitione liberari, quàm metu vmbre Lunæ delinquentis ociosum sedere, dum ab hostibus circumcluderetur, ac deinde XL. millibus suorum partim occisis partim captis in potestatem hostium veniret, turpique
 30 morte periret. Nihil enim mali est, quod interiectu terræ Luna a Sole aliquando non illustratur, & in terræ vmbra Luna certis circuitionibus incidit. id miserum est, quod superstitionis caligini incidens homo ita confunditur, ratio-
 nisq; vsus eius excæcatur, cūm cum res maxime flagitant.

*Supersti-
tionis ex-
tialis ex-
pla.*

35 *Fluctus cœrulei iam mare concitant,
Et nubes rapidi præuiat turbinis
In gyrum celeri soluitur impetu:*

*Dicitra
ignauiam
inuocāda.*

hoc videns gubernator, votis quidem salutem expetit, ac deos Seruatores inuocat: inter vota nihilominus clauum adducit, antennas demittit,

*Atq; inflata Noto carbasa contrahens
Obducto tenebris effugit è mari.*

Hesiodus agricolæ præcipit, vt ante arationem atque rationem stiuam tenens vota nuncupet Diti ac Cereri. Et apud

Uli. n. 193. Homerum Ajax singulari prælio cum Hectore congressurus, Græcos iubet Deos pro se comprecari, ipse illis precantibus se armat. ac Agamemnon postquam pugnaturs præcepit,

Uli. β. 382. *Hastam quisq; acuat, clypeumq; fideliter aptet:*
tum demum Iouem sic precatur,

Ibid. 414. *Da Priami nobis euertere funditus anulum.*

virtutis enim spes, non timiditatis prætextus est Deus. At verò Iudæi sabbato desidentes ociosi, hostibus scalas muris admouentibus, murosq; occupantibus nihil se mouerunt, sed superstitione tanquam reti capti se continuerunt. Talis est superstitio rebus & occasionibus voluntati nostræ non convenientibus, & cum periculo coniunctis. Sed ne in iucundis quidem rebus præstat impio supersticiosus. quales sunt feræ, epulæ ad templa, inuitationes, orgia, votorum nuncupationes, & venerationes, quæ solent hominibus esse iucundissima. Hic si consideres impium, videbis eum infano diffluere cachinno, Sardonioq; ista risu ludere, & alibi ad familiares submissa voce dicere, vano fastu agi & insanire qui deos his rebus coli opinentur: præterea aut mali nihil eum habere. Superstitiosus autem cupit quidem, sed non potest gaudere aut delectari,

Vrbs tota cum suspiriis referta sit,

Paenisq; gemitibus & suspirijs

anima superstitioni occupatur. pallet coronatus, sacrificans trepidat, tremante voce vota facit, manibus adolet titubantibus, omninoq; ostendit nugatum esse Pythagoram, cum diceret optime nos habere cū ad deos accedimus. tūc enim miserrime pessimeq; affecti animo sunt supersticiosi, non aliter quam si ad vrsorum caueas, aut draconum foueas, ceterūve specus irent, ad templa delubraq; deorū adeunt. 35

Supersticiosos esse Itaque mirari mihi subit eos à quibus impietatis damnantur qui deos esse negant, & superstitio impietas esse non putatur. Atque Anaxagoras impietatis damnatus est, quod Solem dixisset esse lapidem: Cimmerios nemo impios iuisse negat. dicauit, qui ne esse quidem vllum censent Solem. Quid ars? qui

qui opinatur nullos esse deos, impius est? qui tales esse credit quales superstitiosus, non longe magis impiis opinionibus tenetur? Ego sane malim inter homines de me hunc esse sermonem, nullum omnino esse Plutarchum, quam hoc dici, esse Plutarchum hominem inconstantem, mutabilem, prout ad iram, vindictæ ob leuissimas causas cupidum, ob minima quæque indignantem: qui si vocandis ad cenam aliis ipsum prætereas, aut occupatione impeditus ad eum non veneris salutatum, mordicus arrepto tibi corpus exedat, aut filium abreptum excarnificet, aut belluam ad hoc educatam frugibus tuis immittat vastetq; prouentus telluris. Athenis cum Timotheus caneret Dianam insanā, furiosā, diuino instinctu concitam, rabiosā, surgens de spectatoribus Cinesias cantilenarum conditor, Talis, inquit, tibi detur filia. Atqui similia his atq; etiam deteriora superstitiosi de Diana sentiunt * * neq; his meliora de Apolline, Iunone, & Venere. omnes enim hos deos metuunt ac tremunt. Et verò quid tam contumeliose dixit Niobe de Latona, quam de hac credere fecit superstitio fatuos homines, scilicet eam maledicto irritatā sagittis concessisse miseræ Niobes

Sex natus, totidem natosq; ætate Gigantes:

Iliad. 9.

604.

adeo implacabilis scilicet erat, vt exsatiari alienis calamitatibus nequireret. quæ dea si re vera fel habebat, malosq; oderat, & ferre maledicta nequibat, neq; ridebat potius inscitā ignorancemq; humanam: succensere profecto iis debuit, qui tantam ei acerbitatem sæuiciamq; falso adscribunt, taliaq; de ipsa dicunt ac literis mandant. Obiicimus Hecubæ immanitatem vt belluinam & barbaram, quæ dicit,

30 ---- *Vitam medium secur eius*

Iliad. 22

Nacta Sorare queam.----

At Syriam deam superstitiosi putant, si quis mēnam aut apuam edāt, eius crura corrodere, corpus vlceribus opplere, iecur colliquare. An ergo dicere de diis praua impium est, sentire non item? aut vobis potius improbā opinio facit maledicentis? certe enim ideo maledicta damnamus, quia signum sunt malæ voluntiæ, & qui male nobis dicunt, eos pro inimicis habemus, vt infidos & male de nobis cogitantes. Vides quid de diis sentiant superstitiosi? stupidos, infideles, mutabiles, vindictæ cupidos, crudeles, & qui minimis rebus offendantur

eos

*Supersti-
tiosi deorum
inimici.*

eos esse putat. unde necesse est superstitiosum & odisse deos & metuere. quid ni enim? cum ab iis maxima sibi illata esse, illatumque iri mala existimet. iam qui Deum odit & metuit, eius est inimicus. Neque interim mirum est, quod eos timēs, adorat ac sacris veneratur, & ad tēpla affidet. Nam tyrānos quoque coli videmus & salutari, iisque aureas statuas poni ab iis, qui tacite eos oderunt & execrantur. Alexandrum Hermolaus demerebatur, stipator Philippi erat Pausanias, Chærea C. Caligule. sed horum vnusquisque inter affectandum dicebat,

10

Certe equidem pendes, modo sint vires mihi, pænas.

*Supersti-
tiosi impie-
tatis origo.*

Non credit Deos esse impius, superstitiosus nullos esse cupit, inuitusque esse credit, non audens disfidere. quod si posset, sicut Tantalus lapidem cupit à se remouere, superstitiosus opinionem suam (qua non leuius vrgetur) abs se pro-
15 iicere, amplecteretur utique & beatam duceret impij sententiam, ut liberalem. Nunc impius quidem superstitione vacat, superstitiosus autem animi instituto impius, imbecillior est quam ut sentiat de diis quod vult. Præterea impius nusquam superstitioni causam aliqua ex parte præbet. su-
20 perstitio & initium præbuit impietati, & omni patrociniū non iustum quidem aut honestum, tamen præscriptiōnis non exfors. Non enim in hanc sententiam homines venerunt ut vniuersum diis carere putarent, quod in cælo, fide-
25 ribus, tempestatibus, conuersionibus & motibus Solis circa terram, quibus dies & nox efficiuntur, aut alimentis animalium, frugūve prouentibus culpandum aliquid inordinatumve viderent. sed ridicula superstitionis opera atque affectus, verba, motus, præstigiæ, incantationes, circum-
30 cursitationes, tympanorum pulsationes, lustrationes impuræ, sordidæ castimonie, barbarica & iniusta in templis supplicia, ac contumeliæ occasionem exhibuerunt nonnullis dicendi, præstare nullos esse deos, quam qui talia probent, iisque delectentur, adeoque sint contumeliosi, sordidi, & morosi. Nōne enim magis expediebat Gallis istis &
35 Scythis nunquam in mentem venisse aliquid de diis, nihilque eos de vllō numine imaginatos fuisse aut auditu percepisse, quam opinari deos esse, qui sanguine iugulatorū hominum gaudeat, idque esse perfectissimū sacrificiū statu-
ant? Nōne utilius erat Carthaginensibus iam inde ab initio

Critia

Critia vel Diagora ad condendas leges adhibito decernere nullum esse deum, nullum genium: quàm talia facra facere, qualibus illi Saturno operabantur? vbi non, vt Empedocles ait, reprehendens eos qui animalia sacrificant,

*Mutata genitor ingulans sua pignora forma
Immolat, & Vanis stultus ferit aera votis?*

- sed scientes prudentesque suos ipsi liberos sacrificabant, & quibus nulla erat proles, ij à pauperibus infantes tanquam
 10 agnos aut pullos auium ad eam rem emebant: adstabatque mater sine luctu aut gemitu, quem si ederet aut fleret, precio multabatur, & infans nihilominus mactabatur. & ante simulacrum omnia strepitu fistularum tympanorumque, opplebantur, ne ciulatus mactati exaudiri posset. Quod si
 15 Typhones aliqui aut Gigantes diis profligatis nobis imperarent, putâsne alia eos sacrificia, aliosve ritus fuisse desideraturos? Amestris, quæ Xerxis fuit vxor, Plutoni duodecim pro sese viuos homines defodit: quem quidem Ditem siue Haden Plato ait hoc nominis inde
 20 habere, quod humanus cum sit, & sapiens, atque diues, persuadendo ac sermone animas detineat. Xenophanes Physicus cum videret in solennibus festiuitatibus plangere & ciulare Ægyptios, aptè eos sic monuit: Hi siquidem dii sunt, nolite eos lugere: sin homines sunt,
 25 nolite iis sacrificare. Cæterum nullus est animi morbus tam multis erroribus perturbationibusque scatens, ac tam iater se dissidentibus & pugnantis opinionibus refertus, atque superstitio. Fugienda itaque hæc est. non tamen eo modo, quo nonnulli latrosum aut ferarum insultum, ignemve inconsideratè & imprudenter fugientes, in-
 30 cidunt in loca inuia, vbi præcipitia sunt & voragines periculosæ. Sic enim quidam superstitionem fugientes, dum transiliunt in medio positam pietatem, in asperam pertinacemque
 35 incidunt impietatem.

PLVTARCHI LIBER, DE SCI-

tè dictis regum ac imperatorum, qui

Apophtegmata dicitur.

Rtoxerxes Persarum rex, Traiane Cæsar Impe-
 rator maxime, existimans non minus regiam
 maiestatem decere & humanitatem parua be-
 nignè alacriterq; accipere, quàm magnalargi-
 ri, cum sibi iter facienti operarius quidam ac plebeius ho-
 mo utraq; manu haustam è profluente aquam (quia nihil
 habebat aliud) obtulisset, hilari vultu accepit, munus non
 vsu rei oblatæ, sed studio dantis metiens. Et Lycurgus mi-
 nimi sumptus sacrificia Spartæ constituit, vt Deos immor-
 tales honorandi semper in promptu esset copia. Eo consilio
 ipse quoq; tenue tibi munus, ac strenam, & primitias phi-
 losophiæ communes cum offeram, auctoris iuxta studium,
 & commentarii vtilitatem vt probes rogo: conducer enim
 ad perspicienda ingenia institutaq; animi principum viro-
 rum, quæ magis in dictis eorum quàm actionibus elucet.
 Sanè aliud à nobis elaboratum opus continet illustrissimo-
 rum inter Græcos ac Romanos ducum, legislatorum, atq;
 imperatorum vitas. Verùm enimuero pleræq; actiones ad-
 mixtam habent fortunam: quæ verò inter agendum, inter-
 que animi affectiones & euenta proferuntur voces atque
 pronunciata, purè tanquam in speculis contemplandum
 vniuscuiusq; animi sensum proponūt. Ac Sciramnes etiam
 Persa admirantibus quodd cum sermone vteretur prudēti,
 actiones tamen ipsius successu destituerētur, dixit: Se in sua
 potestate orationem habere suam, in actiones suas fortunæ
 ac regi ius esse. Ceterum in eo quod dixi opere dicta vnà cū
 factis cōmemorata, auditorem studio cognoscēdi captum,
 sed eundem ocio fruentē expectant. hic ipsos pro se colle-
 ctos sermones tanquam vitarum iudicia & semina legendi
 tēpus arbitror tibi non fore molestum: cum breui eius spa-
 cio possis multos homines memorabiles considerare.

*Differtur
 & factorū
 discrimen.*

Persæ adunco naso præditos amant, pulcerrimosq; eos
 iudicant: quodd tali forma fuit CYRVS, quo neminem re-
 gum ij maiores fecerunt. Is dixit, qui sibi ipsis nollent, eos
 cogi aliis commoda parare. Item: magistratu dignum non
 esse quenquam, qui nō sit melior subditis. Cum Persæ vel-
 lent

lent pro sua regione, montosa ea & aspera, aliam planam & mollem occupare, prohibuit: quòd diceret & stirpium semina, & hominum mores locis adsimilari. *Locus morum*

DARIUS Xerxis pater laudans seipsum, dicebat se in proeliis & periculis esse solito prudentiorem. Cum tributa imponeret subditis, proceres prouinciarum euocatos interrogabat an ea essent grauias. Cumque responderent esse mediocria, dimidium eius quod proposuerat singulos pendere iubebat. Aperto grandi malo punico, interrogatus, cuius rei tantam sibi optaret multitudinem, quanta esset granorum eius mali, respòdit: Zopyrorum. erat autem Zopyrus amicus regis, & vir bonus. Is Zopyrus cum seipsum naso & auribus amputatis fœdasset, deceptisq; hac fraude Babylonis, rebus ab iis præfectus urbem Dario prodidisset: sæpenumero Darius dixit, Malle se integrum habere Zopyrum, quàm c. Babylonibus potiri. *Liberaltet.*

SEMIRAMIS cum ipsa sibi sepulcrum condidisset, inscripsit hæc: Si quis rex pecunia indigerit, is recluso hoc monumento, sumat quantum volet. Darius aperto eo, nullam inuenit pecuniam, sed in aliam incidit inscriptionem, cuius hic erat sensus: Nisi malus fuisses homo, & pecunia infatiabilis, nunquam sanè loculos mortuorum inuasisses. *Semiramis.*

ARIMENES cum fratre suo XERXE Darii F. de regno contendens, è Bactriana descendebat. Ei Xerxes dona misit, ministris mandans, vt significarent his eum à fratre in præsentia affici, qui si regnum obtineret, primam ei apud se statuerit dignitatem, summamque potentiam deferre. Xerxe rege renunciato, statim coram eo Arimenes genua flexit? Xerxes autem eum à se fecit secundum. Idem Xerxes iratus Babylonis ob defectionem, cum eos in potestatem suam redegisset, interdixit armorum gestationem, iussitque fidibus & fistulis canere, lenocinium & cauponam exercere, ac tunicas gestare sinuosas. Ficus Atticas negauit se comesturum venum allatas: sed tum, cum potitus fuerit terra eas producente. Cum in exercitu deprehendisset Græcos exploratores, iussit exercitum tuto perspicere, illæsosq; dimisit. *Mollicies.*

ARTOXERXES Xerxis F. Longimanus cognomento, quòd alteram manum haberet longiorem, dicebat Magis regium

gium esse addere, quàm detrahere. Hic primus in venatione fociorum iussit eum qui vellet ac posset, primum conijcere telū. Idem primus instituit, vt cum principes viri supplicio afficerentur, non corpora sed vestes quibus se exuissent flagellarentur, & non crines capitis euellerentur, sed *Supplicia.* tiara deponeretur. Satibarzani cubiculario iniustum aliquid à se petenti, cum intelligeret hoc fieri impetrandorum trigesies c. 10. Dareicorū gratia, eam pecuniam à quæstore iussu suo allatam tradidit, inquiring, Accipe Satibarzana. hoc enim largitus, nihilo pauperior fuero: isthuc vero si fecissem, essem iniustior.

Magnificè. CYRVS minor cum Lacedæmonios ad societatem belli hortaretur, dicebat se fratre esse cordatiorem, plusque meri illo bibere posse ac melius ferrè: illum in venatione difficulter in equo, terrore oblato ne in solio quidem manere. 15 Hortabatur vt sibi viros auxilio mitterent, promittens se peditibus equos, equitibus currus, iis qui villas possiderent pagos, qui pagos his vrbes daturum, & argentum atq; aurum non numero sed pondere largiturum.

Humanè. Huius frater ARTOXERXES, Moemon (id est Memor) 20 cognomine, non tantum cōpellantibus liberalissimè vacabat, sed & vxorem suam iubebat pilenti aulga dimouere, vt posset ab iis qui vellent compelli in via. Cum ei pauper quidam pomum eximie magnitudinis obtulisset, hilare accepto eo: Per Solem, inquit, videtur hic mihi cōmissam si- 25 bi urbem de parua magnam redacturum. Cum impedimenta eius quadam in fuga essent direpta, ficus comedens aridas & hordeaceum panem, Quantæ, ait, voluptatis imperitus fui.

Regū colloquia. PARYSATIS Cyri & Artaxerxis mater, eum qui liberè 30 cum rege colloqui velet, byssinis iubebat vti verbis.

Aulici. ORONTES regis Artaxerxis gener ignominia à rege irato affectus ac damnatus dixit: Quemadmodū digiti rationes supputantium modò c. c. 100. modò vnitatem re- 35 præsentant: ita regum amicos aliquando summo, mox infimo haberi loco.

MEMNON, qui Darii exercitum aduersus Alexandrum duxit, militem quendam mercenarium suum, qui multis & impuris conuiciis Alexandrū, proscindebat, lancea feriens:

Ego,

Ego, inquit, te alo non vt maledicas Alexandro, sed vt contra eum pugnes. *In maledic-
cum.*

Ægyptiorum reges legem suam quandam seruant, qua iuramento obstringunt iudices, vt rege ipso iniustam flagitante sententiam, ei morem non gerant. *Iusta iudi-
cia.*

P O L T I S Thraciæ rex, cum bello Troiano ad ipsum simul & à Troianis & à Græcis venissent legati: Paridi suasit, vt Græcis Helenam redderet, se ei daturum duas formosas feminas pollicens. *Liberale
consilium.*

10 T E R E S Sitalcæ pater dicebat, se cum in ocio esset & à militia vacaret, nihilo meliorem suis equisomibus si-
bi videri. *In costum.*

C O T Y S eum, qui panthera ipsum donauerat, leone remuneratus est. Hic cum natura iracundus, acerbeque in ministrorum delicta animaduertens, cum hospes qui-
dam sicilia ei vasa attulisset tenuia & fragilia admodum, alioquin eleganter ac subtiliter sculpturis cælaturisque
adornata: hunc quidem donis affecit, sed vasa ista omnia
cōfregit, quod vereri se diceret, ne ministros, ea si confrin-
20 gerent, sæuius puniret. *Ira decli-
natio.*

I D A T H Y R S V S Scytharum rex, cum expeditionem aduersus ipsum Darius fecisset, Ionum regulis suasit vt ponte quo Ister instratus erat solucentes iugum Darii excuterent. cumq; ob fidem Dario datam id recusarent, proba & igna-
25 ua eos vocauit mancipia.

A T E A S Philippo sic scripsit, Tu Macedonibus imperas, hominibus bellandi peritis. Ego Scythis, qui etiam aduersus famem sitimque pugnare norunt. Equum porro strigili purgans, legatos Philippi interrogauit, an hoc quoque rex
30 cipis eorum faceret. Ameiniam tibicinem præstantissimū cum cepisset, canere iussit. mirātibsq; reliquis, iurauit se maiorem cum voluptate audire hinnitum equi.

S C I L V R V S moriturus, cum xxc. filios post se esset relicturus, fasciculū hastilium singulis porrexit, ac cōstringere
35 iussit. cum nullus id præstare posset, ipse singulatim fasci vnum post alterum eximens fregit. docens eos, iunctos quidem inter se, vires habituros ac perduratos: sin verò disiungerentur & discordias agitarent, infirmos fore. *Cōcordia.*

G E L O tyrannus Carthaginensibus ad Himeram debellatis, pacem componens cum victis, coegit eos inter condi-
tiones

Ocium.

tiones pacis hanc quoq; adscribere, Ipsos in posterum liberos Saturno nunquam immolatu-
ros. Sæpenu-
mè ad culturam agrorum tanquam in militiam Syracusanos hic eduxit, ut & regio cultu melior redderetur, neque ipsi ocio corrump-
erentur. Cum pecuniam ipso poscente ciues tumultuarentur, mutua-
m se petere dixit, bello q; confecto reddidit. Cùm in conuiui-
o lyra circumferretur, eamq; conuiuii ordine componerent atque canerent, ipse equum iussit adduci, & in eum facile atq; expeditè insiluit.

*Libertas**discendi.**Arcana.**Castè.**Homerus.**Pudicè.**Omnis cor-
rectio.**Cupiditas
imperij.**Diuturni-
tas eius.**Liberali-
tas.*

HIERO, qui in tyrannide Geloni successit, neminem dixit sibi intempestiu-
m esse qui liberè aduersum se loqueretur. Qui arcanum enunciant, eos facere iniuriam dicebat iis quoque, quibus id patefacere. quod non modò eos qui efferunt, sed hos quoque odimus qui inaudiunt quæ nolumus. Exprobrauerat ei quidam oris foetorem. itaque uxorem suam culpauit, quod nunquam id sibi indicasset. illa verò ita se excusauit, quod diceret, Se putasse omnes viros hoc modo olere. Xenophani Colophonio ægrè se duos seruos alere querenti, Atqui Homerus, inquit, quem tu traducis, mortuus etiam amplius cetero. alit. Epicharmum poetam multauit, quod is indecorum quippiam uxore præsentè dixisset.

DIONYSIUS senior cùm oratores publici sorte legerentur, ipsique literam obtigisset, dicenti Morologus eris (id est, stultas orationes habebis) respondit: Imo monarcha siue tyrannus ero. habitaq; oratione statim est à Syracusanis imperator creatus. Initio statim tyrannidis cùm oppugnaretur à ciuib; coitione facta, amiciq; hortarentur ut dimitteret imperium potius quàm captus necaretur: cernens bouem à coquo iugulari ac celeriter corruere. Nonne, inquit, indignum est nos metu mortis tam brevis tantum deserere imperium? Filium, quem successorem tyrannidis erat habiturus, ubi deprehendit viri liberi vitiasse uxore, iratus interrogauit, Ecquid talis facinoris ipsi esset conscius cùmq; ei responderet adolescens, Tu non habuisti tyrannum patrè: neq; tu, inquit, filiū habebis tyrannū, si sic pergas. Rursus cum in eius cōclauē intrasset, poculorumq; aureorum & argenteorū multitudinē ibi offendisset, exclamauit: Nō est in te tyrannidis capax ingeniū, qui tot à me acceptis poculis nullo eorum ad parandū tibi amicum vsus es.

Pecuniam

- Pecuniam cum exigeret à Syracusanis, videretque eos lamentari, ac deprecari, & inopiam prætere, nouam instituit exactionem, idque bis terve fecit. cum autem denuò imperans tributum, ridere eos audiuit, & in foro ambulantes salsè dicta in ipsum iacere, finem fieri iussit, dicens: Nunc nihil ipsis est reliquum pecuniæ, quando nos contemnunt. *Aspice.*
- Matre, cuius præterierat iam ad nubendum ætas marito se dari postulante: Ego, inquit, ciuitatis legibus vim facere possum, naturæ legibus nequeo. Cum maleficia reliqua acerbè vindicaret, vestium furibus solis peperit, ut Syracusani cogerentur aliquando finem conuiniendi & sese iuicem inebriandi facere. Hospes quidam seorsim dicebat indicaturū se ipsi rationē ac docturum quomodo insidiantes sibi prenoscere. iussusque dicere, Da, aiebat, mihi talentum, *Ingenue.*
- 10 ut videaris percepisse indicia insidiantum, dedit ei hoc Dionysius, simulans ea se cognouisse, miratusque est hominis astum. Interrogatus à quodā, ociosusne esset: Istiuc verò, inquit, absit ut vnquam mihi contingat. Inaudiuerat duos adolescentes de ipso & tyrannide multa contumeliosè locutos esse inter pocula. virumque ad cenam vocauit quorum cum alterum videret in viro multa ineptire atque effutire, alterum rarò & cautè bibere: hunc ut maleuolum & instituto animi hostem interfecit: illum ut natura futilem *Callide.*
- 15 & per temulentiam conuiciatum dimisit. Reprehendenti-
25 bus quibusdam quod ornaret & eucheret malum ciuibusque inuisum hominem: Etenim, (inquit) volo esse aliquem, qui me magis exosus sit. Corinthiorum legati munera quæ iis offerebat, recusauerunt legis respectu, quæ dona à principe sumere prohibebat. eos indignam rem dixit facere, *Callide.*
- 30 qui quod vnum bonum est tyrannidi, aboleant, doceantque; Tyrannobeneficia etiam tyrannorum esse formidanda. Audiuerat quendam ciuium habere aurū domi defossum: id sibi eum adferre iussit. cumque is paululum suffuratus in aliam migrasset vrbe, fundumque ibi emisisset, revocatum iussit re- *Vinum.*
- 35 liquum omne aurum ad se recipere, neque porrò rem vtilem inutilem facere. *Pecunia.*

DIONYSIVS Iunior alere se aiebat multos sophistas, nō quod eos magni faceret, sed quod propter eos vellet in admiratione esse Polyxeno dialectico dicenti, ego te redargui, respondit: nimirum verbis. ego autem te ipsa te conuin-

Philosophia.

co: ruis enim rebus dimissis, me & mea sectaris. Exutus tyrannide, ei quidem, qui quid utilitatis Plato & philosophia contulissent interrogabat, respondit: vt tantam mutationem æquo possem animo ferre. Quærenti autē, quid factum sit, vt pater ipsius pauper & plebeius imperium in Syracusanos obtinuerit, ipse tyrannus & tyranni filius eā amiserit: pater (inquit) meus ad res gerendas se contulit cū popularis reip. status esset in odio, ego, cū tyrannidi inuideretur. Alteri hoc ipsum sciscitanti respondit, paternæ se non fortunæ, sed tyrannidis relictum hæredem.

Hæreditas. Virtus.

AGATHOCLES filius fuit figuli. Is rex & dominus factus Siciliæ, fictilia pocula interficere solebat aureis, eaque demonstrans adolescentibus dicere, Industria se & fortitudine hoc consecutum vt aurea nunc faceret qui lutea finxisset antea. In oppugnatione vrbs cuiusdam nonnulli de muris eum conuiciis impetiuerunt, Figule, dicentes, vnde militibus persolues stipendia? placidus ipse, & subridēs, Hanc, inquit, si cepero. expugnataq; vi vrbe cum venderet captiuos: posthac, inquit, si mihi maledicetis, cum dominis vestris expostulabo. Accusabant Ithacenses ipsius nautas, quod ad insulam appellentes nonnihil pecoris abstulissent. atqui, inquit Agathocles, cū ad nos venisset rex vester, non ouibus tantū ablatis, sed ex cæcato iasuper pastore abiit.

*Salse.**Vita in metu misera.*

DIO, qui Dionysium tyrannide eiecit, audiens à Callipho sibi insidias parari, cui omnium amicorum hospitumq; maximè fidebat, inquirere noluit, quod diceret moriēdum potius esse quā viuendum, vbi nō ab hostibus modo, sed etiam ab amicis sibi esset cauendum.

*Euripidis laus.**In garrulum.**Salse.*

ARCHELAUS in conuiuio quodam poculum aureum petente, familiari quidem, sed improbo, Euripidi id iussit puerum dare. tu quidem dignus es qui flagites, inquit: Euripides autem etiam tacens id accipere meretur. A garulo tonsore interrogatus quomodo tōderi vellet, Tacente, inquit, te. Cū Euripides formosum Agathonē in conuiuio amplecteretur atq; oscularetur iā pubescentē: ad amicos dixit, Nolite mirari. pulcorū enim etiā post autumnū durat pulcritudo. Timotheus citharædus minus sua expectatione donum ab eo acceperat, & haud obscurē incusabat, & aliquādo cātans incisum istud, Tu terrigenū argentum

tum laudas, in Archelaum torqueret: subiecit Archelaus: Tu verò id postulas. Aqua à quodam perfusus, amicis aduersus hominem instigantibus: atqui, inquit, nō me is perfudit, sed eum quem me putauit esse.

- 5 PHILIPPVM Alexandri patrē Theophrastus tradit non maiestate modò regni alijs regibus præstitisse, sed fortuna etiam, moribusque & moderatione. Is Philippus Atheniensium laudabat fortunas, qui quotannis decē imperatorum deligendorum copiam haberent: se dicebat intra multos
10 annos vnum modò ducem reperisse Parmenionem. Cùm vna die multis de prosperis euentis nuncij ei adferrentur, O *Nemesis.* fortuna, exclamauit, pro tot tantisque bonis paruum aliquod mihi retribue malum. Postquam Græcos deuicit, non defuerunt qui ei suaderent vt urbibus præsidia imponeret.
15 respōdit autem, malle se diu benignum, quàm exiguo tempore dominum perhiberi. Maledicum iubentibus amicis eiicere: non, inquit, faciam, ne circumiens apud plures nobis obloquatur. Deferebat Smicythus Nicanorem, vt qui
semper Philippo verbis detraheret: putabantque amici ac-
20 cersendum esse hominem, & supplicio afficiendum. tum Philippus: profectò ait, Nicanor non est deterrimus Macedonum, considerandumque est ne penes nos aliqua sit culpa. cognitoque Nicanorem graui premi inopia neglectum à se, dono aliquo iussit affici. rursus ipse Smicytho nar-
25 rante, miris regem laudibus à Nicanore passim ferri, Videtis, inquit, in nostra esse potestate vel bene vel malè audire. Atheniensium oratoribus gratiam aiebat se habere, quòd crebris conuicijs meliorem se redderent. nam conari se cùm verbis tum factis suis eos mendacij conuincere. In pugna
30 ad Chæroneam Athenienses quotquot erant capti, gratis dimisit. qui cùm præterea vestimenta & stragula reposcèrent, Macedonibusque crimina intentarent, ridens Philippus, Nonne, inquit, videntur vobis putare Athenienses, ta-
lorum lusu se esse à nobis victos? Clauicula in bello fracta,
35 cùm medicus cuius opera in ea sananda utebatur, quotidie aliquid posceret, Accipe, ait, quantum lubet: habes enim *Salsè.* clauiculam. Duo erant fratres, Vterque & Alteruter. de quibus hunc cùm videret prudentem & rebus agendis aptum, illum fatuum ac stolidum, Alteruter, inquit, Vterque est, V-
terque autem, neuter. Consulentes vt acerbè Athenienses *Scitè.*

tractaret, absurdè sentire dixit, qui tot tantq; gloriæ causa
Gloria sua agentem ac tolerantem iuberent gloriæ theatrum euertere. Iudex inter duos malos constitutus, alteri vt è Macedo-
in malos. nia abiret, alteri vt eum persequeretur imperauit. Opportuno loco castra positurus, cum audiret ibi non esse pro iu-
Vita. mentis alimenta: Qualis tandem, inquit, est vita nostra, qui etiam ad asinorū comoda eam cogimur dispensare? Castellū quodpiam munitum occupare statuerat: ibi exploratoribus referentibus planè expugnari non posse: estne, ait, aded inaccessum, vt ed aurū portans asinus non possit per-
Pecunia. uenire? Lasthenes Olynthius & socij indignabantur, conquirebanturq;, quod nonnulli de Philippi comitatu proditores ipsos appellarent. ad hæc Philippus, Rudes & agrestes homines esse Macedones, ac solere ligonē ligonis nomine afficere. Filium hortabatur, vt in colloquio cum Macedo-
Libera-ces. nibus gratiam captaret, comitateque sibi, dum alius regnaret, multorum animis conciliandis potentiam pararet. Eidem consuluit, vt de ijs qui in ciuitatibus largiter possent & bonos & malos sibi amicos faceret, illisq; vteretur, his abuteretur. Philoni Thebano, cuius hospitio vsus erat atq; be-
Callidè. neficia expertus cum obses Thebis ageret, nullum munus suum admittenti: Noli, inquit, opinionem inuicti adimere mihi, dum benefaciendo & demerendo te reddar inferior. Multos bello captos aliquando sub hasta vendebar, indecenter sedens tunica reducta. inter mancipia tum quidam
Liberaliter. exclamauit, Parce mihi Philippe, ius enim amicitie tibi paternum est mecum: quærentique Philippo occasionem & modum huius amicitie, explicaturum se dixit, si propius admitteretur. adductusque aliquantulum vt demitteret lannam monuit: nunc enim ipsum turpiter sedere. dimittere
Gratus animus. hūc, ait Philippus. verè enim, id quod ignorabam, bene mihi vult, & amicus est. Iter faciens, ab hospite quodam inuitatus ad cœnam multos secum adduxerat: quem vbi perturbari vidit, quod non satis esset apparati, misit ad singulos qui placente locum relinquere eos iuberent. ijsque obtemperantibus, & ob placente expectationē parcius edentibus, cœna omnibus suffecit. Mortuo Hipparcho Euboense, doctorem quem morte eius ceperat non obscurè tulit. cumque illum quidam diceret tempestiue vita defunctum: Sibi quidem, inquit, mihi verò præmaturè, cuius obitu præuentus sum,

sum, ne dignam ei sua amicitia referrem gratiam. Inculcari
se ab Alexandro audiens, quod filios ex pluribus susciperet
mulieribus, ita eum refellit: Quin tu multos nactus de re- *Magnani-*
gno tecum certaturos, virtuti operam da, ut eo non propter *mitter.*

5 me, sed propter te potiaris? Iussitq; eum Aristoteli animum
aduertere & philosophari, ne, inquiens, multa talia facias, *Philoso-*
ob quæ ego cõmissa pœnitùdine moueor. Antipatri quen- *phia.*
dam amicum in iudicium collegium cooptauerat. sentiens
autem eum barbam caputq; tingere, remouit, quòd diceret *Seuerè.*

10 fidelem in negocijs tractandis eum se non censere, qui ma-
la fide crines tractaret. Iudicio præerat Machætæ cuiusdam,
dormitansq; nõ obseruabat quibus ille iuribus se tueretur,
ideoq; damnabat: tum exclamante Machætæ se prouocare,
iratus, Ad quẽ, inquit, prouocas? ad te ipsum, ait ille, ò rex,

15 si quidem vigilans & attentus audias. Ibi excitatus Philip-
pus eũ ad se rectius rediisset, sentiretq; iniuriam Machætæ
fieri, non rescidit quidem sententiam, sed multam reo im-
peratam de suo persoluit. Rogatus ab Harpalo, ut pro quo- *Iussè.*
dam ipsius cognato ac familiari iniuriarum quarundã reo

20 multã dependeret, eumq; causæ cognitioni subtraheret,
ob quã videbatur reus sermonibus hominum vapulaturus:
Præstat eum, respondit, quàm nos malè audire. Indignè fe- *Prudẽter.*
rentibus amicis, quod ipsum Peloponnesij, de quibus erat
bene meritus, Olympiaca festiuitate exhibilarent: quid er-

25 go, inquit, facient si maleficium à nobis accipiant? Cum in *Magnani-*
expeditione quadã diutius dormiisset, à somno exsurgens, *mitter.*
Tutò se dormiuisse dixit, vigilante interim Antipatro. Rur- *Antipa-*
sum dormiente interdiu ipso, Græcisq; qui ad fores eũ ue- *ter.*
nerat indignantibus & culpantibus, Parmenio dixit: nolite

30 mirari quod nunc dormit Philippus: vigilabat enim idem
vobis dormientibus. Fidicinem quendam in cœna volebat
corrigere, ac de pulsandis neruis disserere. ille autem, absit
verò à te, rex, ista calamitas, ut me melius isthæc tu noris.
Quo tempore cum Olympiade & filio dissidebat, venit ad *Liberè.*

35 eum Demaratus Corinthius. Is à rege interrogatus quã be-
ne inter se conueniret Græcis: nimirum, respondit, de Græco- *Aliena*
rum concordia tibi est inquirendum, intimis tuis hoc mo- *curans.*
do tecum cõsistentibus. his ille verbis ad rem rectius per-
pendendam excitatus, posita ira in gratiam cum suis rediit.
Anus quædã inops sæpenumero petiuerat ut causam suam

disce-

*Regis of-
ficium.*

disceptaret, ac inturbabat frequenter. respondente Phil-
ippo, non vacare sibi, subiecit: noli ergo regnare. quod ille
dictum admiratus, non illam modò, sed & alios statim au-
diuit.

*Gloria stu-
dium.*

*Regius a-
nimus.*

Castè.

Magnificè.

Magnificè.

*Fragili-
ter.*

Barba.

ALEXANDER puer etiamnum, Philippo multas præ-
clare gerente res, non est gauisus, sed pueris qui vna edu-
cabantur dixit, Pater mihi nihil faciet reliquum, cumque
responderent patrè ipsi ista parare, Et quorsum, inquit, pro-
derunt, si possideam multa, agam nihil? Quia agilis erat &
celer pedibus, hortabatur eum pater vt ludis Olympijs sta-
dium curreret. facturum se respondit, si cum regibus cer-
tandum cursu foret. Adductam ad se iam nocte facta puel-
lâ quæ vnâ cubaret, interrogauit cur tam serò veniret. quæ
cum respondisset præstolatam se dum maritus abfuisse, quin
acerbè increpauit famulos, quòd parum abfuisse, quin
ipsorum culpa adulter fieret. Dijs adolenti liberaliùs, ac sæ-
pe thus corripienti adstans Leonidas pædagogus, Sic, in-
quit, largiter tibi, fili, adolendum erit, vbi thuriferam re-
gionem in tuam redegeris potestatem. Alexander ea poti-
tus, per litteras eum sic compellauit: Talenta aliquot thu-
ris & casæ tibi mitto, vt me thuriferæ etiam regionis domi-
num factum sciens, sordidus erga deos esse desinas. Proelium
ad Granicum commissurus, Macedones hortatus est, vt lar-
giter cœnarent, omniaque in medium conferrent: quippe
cras hostium opibus cœnam instructuri. Amicorum quo-
dam Perillo dotem filiabus petenti, L. talenta obtulit. cum-
que is sufficere x. diceret, Tibi, inquit, accipere tantum satis
est, mihi dare non item. Dispensatorem iusserat Anaxarcho
philosopho dare quantum posceret, cumq; is eum c. talen-
ta petere diceret: Rectè, inquit, facit, qui intelligit se habere
amicum, qui tantum dare & possit & velit. Mileri conspi-
catus multas statuas athletarum qui Olympia & Pythia vi-
cissent, Vbi, inquit, ista tum erant corpora, cum barbari vr-
bem vestram oppugnarent? Regina Cariæ Ada cibos & bel-
laria curiosissimo apparata à cupediarijs & coquis artificio
subinde ad ipsum studio quodam ostentandi mittente: Me-
liores sibi esse dixit coquos, iter nocturnum quo prandium,
& parcitatem prandij qua cœnam sibi suauem redderet. Om-
nibus ad pugnam paratis, cum interrogarent duces ec-
quid præterea mādaret: Nihil, inquit, quam vt menta Ma-
cedonum

cedonum radantur. cumque miraretur Parmenio, An, ait,
ignoras in pugna nullibi facilius virum quam barba apprehendi? Cùm Darius ccccxc. talenta offerret, Asiaque fructus æquali portione secum percipiendos, ac Parmenio dixisset accepturum se conditionem si Alexandri loco esset: & ego me hercle, subiecit, si Parmenio essem. Dario autem respondit, neque terram duos soles, neque Asiam duos reges sustinere. Dimicaturum iam ad Arbela de summa rerum, *Magnificè.*
cùm quidem hostis in aciem ccccxcxc. virorum edu- 1000000.

xisset, accesserunt amici de militibus conquerentes, quod
ij in tentorijs colloquia agitarent, componerentque inter
se totam se in suum lucrum versuros prædam, nihilque inde
in ærarium regis illaturos: tum subridens Alexander: Bo-
na, inquit, nunciatis. audio enim colloquia hominum non
fugere sed vincere paratorum. Multi tum ad eum accesserunt milites, bono esse animo iubentes, neque multitudine
hostium terri, qui ne axillarum quidem ipsorum fetorem
essent substituri. Explicatis iam aciei ordinibus, militem

quendam videns amento hastile aptare, è phalange ut inu-
tilem eiecit, qui tum demum arma pararet, cum ijs esset ut
tendendum. Epistolam quandam à matre allatam quæ arcana
præcedat. *Apparatus sum Arcanum.*

& quasdam aduersus Antipatrum criminationes continebat, legens una pro more inspiciente Hephæstione, non
vult: sed epistola pellecta digito manui suæ detracta, He-
phæstionis ori sigillum imposuit. In templo Ammonis ab
antistite Iouis appellatus filius, dixit, Non esse hoc mirum.

Iouem enim qui natura omnium sit pater, optimos suorum
filiorum nomine dignari. Iaculo crus ictus, multis concu-
rentibus eorum qui ipsum sæpenuerò solebant Deum sa-
lutare, renidente vultu, Hoc quidem, inquit, sanguis est, ut
videtis, non ille *Magnus animus.*

Humor, qui superum manat de corpore diuinum.

Ilia. e. 340

Laudantibus nonnullis Antipatri frugalitatem, qui austerè
& sine luxu viveret: foris, inquit, Antipater albo panno

prætextus, intus totus est purpureus. Hyeme in magno ge-
lu exceptus conuiuio ab amico quodam, cùm is focum ge-
nignemque exiguum intulisset, aut ligna eum, aut thus ad-
ferre iussit. Antipatridas formosam psalteriam adduxerat in
conuiuium: ea visa cōmotus Alexander, Numnam, inquit, fauor A-
lexander.
eam tu amas? confesso, Impure, ait, quin tu eam è conuiuio
educis?

educis? Pythonē Euij tibicinis amasiūm Casander vi oscu-
labatur quod cūm videret molestē Euium ferre Alexander,
iratus aduersus Casandrum exsiluit, vociferans: per vos et-
iam amare non licet quenquam. Cūm ad mare dimitteret
Macedonum quotquot a groti aut mutilati essent, mon-
stratus ei quidam est qui rectē valens inter aegrotantes ta-
men nomen suum retulerat. Adductus in conspectum A-
lexandri & examinatus, falsus est se hoc prætectu vltimū ob
amorem Telelippæ ad mare proficiscentis. quāsiuit rex,
quis huius nomine conueniendus esset: eumq; liberam ef-
se comperisset, Proinde, inquit, mi Antigēnes, persuadea-
mus Telelippæ vt nobiscum maneat. liberam eūm cogere
non est nostrum. Cum Græcos qui mercede apud hostem
militabant viuos in potestatem redegisset, Athenienses ius-
sit in compedibus adseruari, quoddā ara mererent alimentis ijs
ē publico suppeditantibus: itemq; Thessalos, quod agrum,
quem possiderent optimum, non colerent, Thebanos mis-
sos fecit, quoddā his solis diceret se neque urbem neq; agrum
reliquum fecisse. Ex Indis celeberrimum arte sagittandi, &
qui traicere sagittam per anulū diceretur, cum cepisset, 20
aus suā speciem edere, recusantēque ira motus necari
iussit. is cūm ad supplicium duceretur, dicebat ducentibus
se exercitationem multis iam diebus intermisisse, ideoque
metuisse ne aberraret. quod vbi Alexandro renunciatum
est, donis affectum hominem dimisit, admiratus eum, quoddā 25
mori maluisset, quā gloria sua indignus videri. Taxiles de
regibus Indorum vnus occurrens Alexandro, hortatus est
ne bellum sibi inferret, neue pugnam conferret: sed siue in-
ferior esset, acciperet, siue superior, cōferret beneficia. huic
respondit, de hoc ipso certandum, vter alterum possit bene- 30
ficijs superare. Inaudiens Aornum petram in India natura
loci inexpugnabilem esse, sed à formidoloso homine tene-
ri hoc, ait, facit, vt locus iste iam facilis captu sit. Alius qui
saxum quod inexpugnabile putabatur tenebat, se ipsum lo-
cumq; Alexandro dedit. hunc & copijs præfecit Alexan- 35
der, & regionem ei adiecit, fatus: Sapere mihi vir hic vide-
tur, viro bono se potius credens, quā munito loco. Capta
petra, cūm amici dicerent eum factis Herculem suerasse:
ego verò, inquit, actiones imperisq; meum ne vni qui-
dem dicto Herculi æqualia arbitror. Amicorum quos iam
icientis

*Mercena-
rij milites.*

*Amor glo-
ria.*

*Loci na-
tura.*

Modeste.

ſentiens talis ſerid luſiſſe, mulctauit. De primis & præſtan- *Ludus.*

tiſſimis amicorū, maximè venerari viſus eſt Craterum, ama-
re Hephæſtionem. quòd ab illo regem, ab hoc Alexandrum

diligi diceret. Xenocrati philoſopho L. talèra dono miſerat.

5 quæ cūm is repudiaret, non ſe indigere inquit, Nullum-
ne, ait, amicum habet Xenocrates? Mihi quidè Darij diui- *Amicus be- neficien-*
tiæ vix ſuffecerunt in amicos impendenti. Poſt prælium Po- *dum.*

dit, Regiè. rurſumque interrogatus, ecquid vellet prætereā,

10 omnia in Regiè contineri addidit. miratus itaq; Alexander *Regiè.*

ſapientiam viri & virtutem, maiorè priſtina ditionè ei ſub-
didit. Audiens ſibi à quodam maledici, Regium eſt, inquit,
malè audire cum bene facias. Moriturus iam in ſocios in-
tuens, Video, inquit, magnū fore meum funebre cerramen.

15 Mortuo ipſo Demades orator dixit exercitum Macedonum *Dux.*

imperatore carentem ſimilem videri Cyclopi excæcato.

P T O L E M A E V S Lagi F. crebrò apud amicos cœnabat &
dormiebat. quod ſi quando conuiuium præberet, eorū po-
cula, veſtes ſtragulas, & menſas vſurpabat, ipſe plura neceſ-

20 ſarijs non poſſidebat: dicēs Magis regium eſſe ditare quam *Magnificè.*
diuitias poſſidere.

A N T I G O N V S continenter pecuniam exigebat. cumq;
diceret quidam Alexandrum non fuiſſe talem: Nec iniuria,
inquit, ille enim metebat Aſiam, ego ſtipulas colligo. Mili-

25 tum quosdam videns thoracibus & galeis indutos ludere
pila, delectatus eſt, acciuitq; eorum duces, laudandi gratia.

hos autem potare inaudiens, munia ipſorum ad milites *Iuſtè.*

tranſtulit. Mirantibus omnibus quod cūm iam ſenectutem
attigiffet, benignè humaneque imperaret, hanc reddidit

30 caulam, Olim ſe potentiam quæſuiſſe, nunc gloriam & be- *Prudèter.*

neuolentiam captare. Philippo filio pluribus præſentibus
interroganti quando caſtra moturus eſſet, Quid, inquit? *Incurio-*

an metuis ne ſolus tubam non audias? Cupiente eodem *ſum.*

adoleſcète diuertere apud viduam quæ tres habebat formo- *Caſtè.*

35 ſas filias, vocato ad ſe ei qui hoſpitijs deſignandis præerat,

Non, inquit, filium meum ex iſtis anguſtijs expedies? Leui
morbo cū laboraſſet, recepta ſanitate dixit, Hunc ſibi mor-

bum nequaquā accidiffè in cōmodè: eo enim ſe monitum,
ne mortalis cum ſit, animo efferatur. Cū Hermodotus in *Homo.*

poemate cū Solis filiū appellaeſſet, Diuerſum, inquit, nouit

qui

qui matulam mihi fert. Dicente quodam, omnia honesta & iusta esse regibus, subiecit: Omnino, barbarorum quidem regibus. nobis sola honesta pro honestis, sola iusta pro iustis sunt habenda. Causam in iudicio habebat Marfyas frater, petebatque ut de ea domi cognosceretur. sed Antigonus: Si culpa, inquit, vacamus, disceptetur in foro & cunctis auscultantibus. Hyeme aliquando castra loco rerum necessariorum copia destituto posuerat necessitate iubente. ibi cum milites, nescientes in propinquo esse, maledicerent ipsi, tentorium baculo dimouens, Infortunium, ait, habebitis, nisi longius hinc digressi me conuicijs proscindetis. Aristodemo vni de amicis, sed qui coqui filius esse credebatur, consulenti ut sumptuum minus faceret, munificetiamque contraheret: Tui, inquit, Aristodeme sermones cinctum culinarium redolent. Atheniensibus seruum ipsius honoris gratia ciuitate donantibus: Nollem, aiebat, vllum Atheniensium abs me flagris caedi. Adolescente quodam Anaximenis rhetoris discipulo orationem, quam studiosè erat præmeditatus, coram se recitante, volens aliquid melius cognoscere interrogauit. qui cum obmutuisset, Quid ais, 20 inquit?

Sunt hac in scripta codicillis quos tenes?

Alium audiens oratorem, qui diceret anni tempus niuiacum factum stirpidefluam fecisse regionem: Non finem facies, dixit, apud me tanquam apud plebem loquendi: Trasyllo 25 Cynico donarium poscenti, respondit, Rege dignum non esse hoc donum. subijcanti, Da ergo talentum, retulit, Caputuram hanc non esse Cynico conuenientem. Demetrium filium cum navibus multis magnisque copijs mittens ad liberandum Græcos, gloriæ lucem è Græcia tanquam specu- 30 la aiebat in orbem terrarum emicaturam. Antagoræ poetæ congrum elixanti, catiumque sua manu agitantem à tergo aduर्सens, Putasne, dixit, Antagora Homerum Agamemnonis res gestas describentem, congrum elixasse: respondit ille: Tu verò, rex, Agamemnonem credis istas res ge- 35 rentem curiosè inquisiuisse an aliquis in exercitu congrum elixeret?

Per quietem imaginatus erat Antigonus, Mithridatem auream metere segetem. hunc itaq; interficere statuit, DEMETRIOq; filio consilium aperuit, iureiurando ad tacendum

dum obstricto Demetrius accito Mithridate, ad litus maris *Fideliter.*
 deambulauit, & stimulo qui in hastili imo est in arena in
 scripsit, Fuge Mithridates. atq; hic reintellecta in Pontum
 profugit, ibiq; regnum ad vitæ vsque finem tenuit. Idem De-
 metrius Rodum oppugnans, in suburbio quodam cepit ta-
 bulam, in qua Protogenes lalysum pinxerat. cumq; Rodij *Artificij*
 milis præconibus hortarentur, vt tabulæ parceret, respon- *honos.*
 dit, Patris se potius imagines, quam illam picturam corru-
 pturum. Pace cum Rodijs facta, machinam quam ab expu-
 gnandis vrbibus Helepolin appellauerat, apud eos reliquit,
 futuram suæ magnificentia, & ipsorum fortitudinis argu-
 mentum. Defecerant Athenæ, & vrbe potitus ciuibus iam
 ob cibi inopiam malè habentibus, cum statim ei data esset *Patienter*
 concio, frumento ciues donauit, interq; concionandum de *& libera-*
 re presente, barbarismũ fecit. ibi vnus quispiam de multitu- *lissime.*
 dine assidente acclamauit quomodo dicendum congruè
 fuisset, tum Demetrius, Huius, inquit, correctionis gratia
 alijs vos 100. medimnis dono.

ANTIGONVS secundus, Demetrii F. cum pater captus
 20 monuisset eum per literas, nesi quid ipse à Seleuco coactus *Piè in pa-*
 scripto mandaret, obtemperandum, aut vrbibus deceden- *tem.*
 dum sibi putaret, vtrò ad Seleucum scripsit se ei toto regno
 cedere, obfidemq; se pro patre, vt hic dimittatur, offerre.
 Nauali prælio cum Ptolemæi legatis congressurus, dicen-
 25 te gubernatore multo plures numero esse hostium naues:
 Me verò, inquit, ipsum præsentem quàm multis comparas? *Fortiter.*
 Cedens aliquando hostibus ingruentibus, fugere se nega- *Fuga.*
 bat, sed commodum aiebat à tergo situm se persequi. Ado-
 lescente, qui non admodum bonus videbatur miles, natus
 30 patre viro forti, stipendium paternum postulanti: ego, in-
 quit, mi adolescens mercedem & munera dare propriæ, non
 paternæ virtutis causa dignis soleo. Mortuo Zenone Ci- *Parentum*
 tiensi, quem omnium maximè philotophorum in precio *merit.*
 habuit, dicebat theatrum suarum actionum perijisse. *Philoso-*
 35 *phs.*
 LYSIMACHVS in Thracia circumuentus à Dromiche *Voluptas.*
 ta, cum se exercitumq; propter sitim in potestate in hostium
 tradidisset, postquam captiuus bibit, Proh deũ fidem, in-
 quit, quàm exigua voluptatis gratia seruum me de rege fe-
 ci. Philippidem comædiarum scriptorem amicũ fami-
 liaremq; suum interrogauit, Cuius vis rerum mearum par-
 ticipem

icipem te faciam? respondit ille, cuiuscunque volueris, ex-
Arana. ceptis arcanis.

ANTIPATER occisum ab Alexandro Parmenionem cum audiisset, dixit: Si Parmenion insidiatus est Alexandro, cui tandem credendum erit? sin verò, qui agendum est? De Demade oratore iam ætate prouecto dicebat, eius tanquam victimæ confectæ nihil iam præter ventrem restare & linguam.

Iussè. ANTIGONVS tertius scribebat ciuitatibus, si quid contrarium legibus per epistolam mandaturus esset, ne parent, sed ipsum ignoratione lapsum censerent. Idem cum *Castè.* Dianæ antistitâ vidisset excellenter formosam, statim Epheso cum suis discessit, ne quid inuitus incestum perpetraret.

Fratrum ANTIOCHVS cognomento Accipiter (hoc enim Hie-
amar. rax significat) bellum de regno aduersus fratrem Seleucum gerebat, qui cum à Gallis victus nusquam appareret, putareturque in pugna concisus, posita Antiochus purpura pul- lam induit vestem. paulo pòst audita incolumitate fratris, dijs rem sacram ob latum nuncium fecit, ciuitatibusque sibi subditis vt ferta gererent imperauit. 20

Idem. EUMENES structis à Perseo insidijs perijsse putabatur. Quæ fama cum esset Pergamum perlata, Attalus eius frater sumpto diademate, ducta que ipsius vxore regnum occipit. Pòst fratrem viuere & Pergamum venire inaudiens, cum stipatoribus ei pro more obuiam iuit, hastile gerens. Eume- 25 nes eum amanter salutauit, inq; aurem insusurrauit,

Vxorem haud duc, nisi defunctum Sideris.

aliud per omnem vitam quod offensæ speciem præberet nihil neq; fecit neq; dixit, sed & moriens vxorem ei regnumq; tradidit. Vicissim Attalus nullum suorum liberorum (habebat enim complures) educauit, sed Eumenis filio adulto vi- 30 uens regnum detulit.

PYRRHVS à filijs pusionibus interrogatus cuinam regnum vellet relinquere, Ei respondit, qui de vobis acutiorrem habebit gladium. Interrogatus de Pythone & Caphei- 35 sio tibicinibus, vter eorum præstantior esset, respondit: Polysperchon imperator. Cum duobus prælijs vicisset Romanos, multosque amicorum & ducum amisisset, Si adhuc semel, inquit, Romanos vincemus, actum est de nobis. Sicilia excidens, cum inde soluisset, conuersus retrò ad amicos dixit:

dixit: qualem Romanis & Carthaginensibus palæstram relinquinus. Militibus Aquilæ cognomen ei tribuentibus: Quid ni sim aquila, inquit, vestris armis tæquam solidis alis subleuatus? Audiebat adolescentes quosdam multis inter pocula maledictis ipsum proscidisse. eos post die vniuersos ad se adduci iussit, primumque ex ijs percunctatus est, an de ipso talia dixissent. omnino, respondit hic, talia: pluraque his dixissemus, si plus vini nobis fuisset. *Liberè.*

ANTIOCHVS IS qui iterum in Parthos expeditionem fecit, in venatione quadam dum feras insectatur, ab amicis & famulis aberrauit, casamque hominum egenorum ignotus ijs intrauit. cumque inter cœnandum mentionem regis intulisset, responsum est esse regem alioqui bonum, sed qui pleraque amicis prauis hominibus mandaret, ac negligeret ac præ nimio venandi studio sæpenumerò res necessarias omitteret. Ac tunc quidem tacuit. Sub lucem autem cum ad casam veniret satellites, & allata purpura diademateque agnosceretur: Ab eo, inquit, quo vos recepi, heri primum veros de me sermones audiui. Obsidentem Hierosolyma Iudæi vt maximam suam festiuitatem possent celebrare, septem die- rum inducias poposcuerunt. Non id modò concessit, sed & tauros auratis cornibus apparauit, aromatumque copiam & vsque ad portas cum pompa deduxit, traditaque ipsorum sacerdotibus victima in castra redijt. Quod mirati Iudæi, statim post exactos festos dies deditionem fecerunt. *Reges raro de se vera audiunt.*

THEMISTOCLES adolescens etiamnum potabat ac scortabatur. sed postquam Miltiades imperator ad Marathonem barbaros vicit, non amplius offendere licuit Themistoclem aliquid contra officium facientem. Mirantibus multationem: Non sinit (inquit) dormire me aut socordem esse trophæum Miltiadis. Interroganti vter esse mallet, Achilles an Homerus, respondit: Tu verò malle ne Olympico certamine victor esse, an præco qui victorum nomina proclamaret? Xerxe magna illa classe Græciâ inuadente, metuens ne Epicydes, vnus de popularibus oratoribus, homo turpis lucri studiosus & timidus, imperium nactus urbem perderet, pecunia data cum à petendo imperio detraxit. Ademanto nauali pugna cum hoste decernere trepidante, & sibi Græcos ad eam cohortanti atque animanti dicente, O Themistocles, flagris cadere moris est eos qui in certaminibus

prius quàm iubentur surgunt: respondit: nata est Adiman-
 te: sed neque coronantur qui iusto tardius prodeunt. Eurybiade baculum tollente ac plagam minante, Feri sanè,
Callide. inquit, modò audias. Cum non persuaderet Eurybiadi ut in
 angustijs nauale proelium consereret, clam ad barbarum
 misit, hortans ne metueret Græcos fugientes. Cumque is
 parens huic consilio victus esset, rursus misso ad eum in-
 ternuncio suasisit, ut quàm primùm ad Hellespontum fuge-
 ret: cogitare enim Græcos de ponte rescindendo. ut dum
 feruaret Græcos, ipsius saluti consulere putaretur. Ser- 10
 phio cuidam obijcanti, non propter sese, sed propter vr-
 bem celebrem ipsum esse: verum, ait, dicis. cæterum neque
Patria. ego si Seriphius fuissèm, factus essem nobilis, neque tu, si
 Atheniensis. Cum Antiphates formosus, qui amantem
 prius ipsum fugerat atque spreuerat, gloria magna poten- 15
 tiaque auctum accederet atque adularetur: Heus, inquit,
 adolescens, Serò ambo, sed tamen sapere cepimus. Postu-
 lanti à se Simonidi, ut sententiam quandam iniustam fer-
 ret: Neque tu, inquit, poeta bonus esses si præter nume- 20
 rum caneres, neque ego princeps probus, si contra leges
 iudicarem. Filium suum erga matrem perulantius se geren-
 tem, omnibus Græcis potentia antecellere dicebat. Græcis
 enim imperare Athenienses, Atheniensibus se, sibi uxorem,
 huic filium. De filia: proci probum diuiti prætulit: quod
 diceret virum se male pecunie, quàm pecuniam viri egen- 25
Vicinus. tem adsciscere. Fundum vendens, præconem indicare ius-
 sit, commodum eius esse vicinum. Atheniensibus ipsum
Iningra- contumelia afficientibus, Quid laboratis, inquit, sæpe ab
tos. ipsdèm affecti beneficijs? Ac platano sese comparabat, sub
 quam confugiunt homines orta tempestate: reddita sere- 30
In stupi- ditate, prætergredientes folia eius stringunt, ipsamque di-
dum. æterijs incesunt. Eretrienses subannus dicebat eos instar
 teuthidum piscium gladios quidem habere, sed cor nõ ha-
 bere. Eiectus Athenis primùm, deinde etiam Græcia, ad
 Persarum regem se contulit, iussusque loqui, sermonem au- 35
Sermo. lais similem esse dixit. nam eorum in morem, exportectum
 quidem ostendere formas, contractum autem occultare.
 Petijtque tempus sibi dari dum Persicam linguam addisce-
 ret, ut suo arbitrio suis ipsius verbis, non per interpretem,
 regi suam posset explicare sententiã. Multis donis ornatus,
 & ce-

& celeriter ditatus, pueris suis dixit: Perijſſemus pueri, niſi *Fortuna*. perijſſemus.

MYRONIDES bellum contra Bœotos faciens, expeditionem Athenienſibus denūciauerat. cū inſtaret hora exeuſi, ac centuriones ſignificarent nondum omnes ad ſigna conueniſſe: præſtò ſunt, ait, qui pugnaturi ſunt, ijsque *Fortiter*. uſus alacribus, hoſtem vicit.

ARISTIDES cognomento Iuſtus ſemper pro ſe ac ſolus *Societas*. remp. geſſit, ſocietatesq; fugit: quòd parta amicorum præſidio potentia ſoleret ad iniuſtos conatus animare. Athenienſibus eò tendentibus, vt oſtraciſmo ipſum vrbe eiſerent, homo ruſticus litterarumq; rudis teſtam ei attulit, petijtque vt nomē Ariſtidis inſcriberet. Noſti verò, inquit, Ariſtides? Non equidem, reſpondit ruſticus: ſed moleſtum mihi eſt *Patiēter*. hi eſt Iuſti cognomentum. tum Ariſtides ſilens nomē ſuum teſtæ inſcripſit, eamq; homini reddidit. Intereceſſebat ei cum Themiſtoſcle inimicitia. cum eo miſſus aliquò legatus, Viſne (inquit) ô Themiſtoſcles inimicitiam in ſinibus deponamus? ſi enim videbitur, reuerſi eam ruſſum ſuſcipiemus. Tributa Græcis imponens, tanto redijt pauperior, quantum in peregrinationem inſumptum fuit. Ælchylus in Amphiarum hos fecit verſus:

*Neg, enim Sideri, ſed Sult eſſe is optimus,
Sulcum profundum in pectore conſutum ſuo*

Vera laus.

25 *Habens, Generanda conſilia Snde pullulant.*

hi cū in theatro recitarentur, omnium oculi ſunt in Ariſtidam coniecti.

PERICLES præturam geſturus, chlænam ſumens ita ſeipſum ſolebat alloqui: Memento Pericles liberis te impetraturum, Græcis, atque Athenienſibus. Æginam abolere iubeat, tanquam oculis Peiræei damnoſam. Amico falſum a ſe teſtimonium, quod iureiurando erat ſanciendum, exigenti, Amicum ſe uſque ad aram eſſe reſpondit. Moriturus ſeipſum felicem prædicauit, quòd nulli Athenienſium *Amicitia*. 35 atræ veſtis gerendæ cauſa fuiſſet.

ALCIBIADES etiamnum puer in palæſtra ita comprehenſus, vt non poſſet effugere, colluctantis manū momor. dit. qui cum diceret, Mordes, ſicut mulieres: reſpondit, Nequaquam, ſed vt leones. Canē poſſidebat perpulcrum, emptum LXX. minis. ei caudā amputauit, eò id ſe facere dicens,

ut habeant Athenienses quod de ipso loquerentur, neq; in alias inquirerent res eius. Ad ludum aliquando literarium veniens, rhapsodiam Iliadis poposcit magistrum: eiq; cum nihil Homericum se habere diceret, colapho impacto transijt. Veniens ad fores Periclis, audiuit eum occupatum esse, ac circumspicere quomodo rationes posset Atheniensibus reddere: Nonne, inquit, præstabat excogitare rationem, ne eas redderet? Euocatus ab Atheniensibus è Sicilia ad dicendam causam, cum quidem capitis anquireretur, abdidit sese: stultum esse dicens reum qui cum fugere iudicium liceat, querat qui in eo se defendat. Ac dicenti cuidam, Non fidis patriæ de te iudicaturæ? ne matri quidem, inquit. metuerem enim ne per errorem atrum calculum pro albo in vinam inijceret. Audito se & qui cum ipso erant morti ab Atheniensibus addictos esse, Ostendamus, ait, illis nos vivere. Simulq; se ad Lacedæmonios contulit, & bellum Decelicum contra Athenienses excitauit.

Error in bello. LAMACHVS centurionem quendam commissi erroris causa verbis increpabat. ac respondenti, posthac se nihil tale admissurum, hoc referebat: In bello non licet bis peccare.

Cautio bellica. IPHICRATES despiciebatur, quod cerdonis filius esse putaretur. tunc primum existimationem sibi peperit, cum saucius ipse hoste vnà cum armis viuum corripiens in suam transtulit triremem. Is cum castra in regione amica & confederata posuisset, accurateque ea vallo & fossa communiuisset, Querenti cuiusnam metu hoc faceret: respondit, Turpissimam esse imperatoris vocem, Non putâram. Pugnam contra barbaros instruens, aiebat vereri se Iphicratem barbaris non esse notum. suo enim nomine alijs hostibus terrorem se incutere. Rei capitalis postulatus, aduersus calumniatorem dixit: Vide quam rem agas, qui instante bello suasdes ciuitati, vt de me potius quàm mecum decernat. Cum ei Harmodius, vnus de prisca illius Harmodij posteris, exprobraret ignobilitatem, respondit: Meum à me incipit genus, tuum in te definit. Interrogatus à quodâ oratore, quis tandem esset, qui ita magnificè de seipso sentiret, equesne, an sagittarius, an peltam gerens, an pedester: Nihil, inquit, horum, sed qui sciam hisce omnibus imperare.

Natales.

TIMOTHEVS fortunatus videbatur esse imperator, ac non-

ac nonnulli inuidi pingebāt vrbes vltro in ipsius dormien-
tis nassam se induentes. dicebat itaque, Si tantas ego vrbes *Imperato-*
per somnum capio, quid me vigilantem putatis facturum? *ris cautio.*

Quodam de audacibus ducibus vulnus acceptum Atheni-
5 ensibus demonstrante: Me verò, inquit Timotheus, puduit,
quòd cū ego dux vester in Samo essem, prope me telum
catapultæ deciderit. Oratoribus Charetem commédantibus,
talemque debere Atheniensium esse imperatorem dicenti-
bus: non, inquit, imperatorem, sed eum qui imperatori stra-
10 gulam vestem porret.

CHABRIAS dicebat optimum hunc esse imperato- *Animosè.*
rem, qui maximè cognitās habeat res hostium. Proditionis
vnā cum Iphicrate accusatus, gymnasiū frequentabat, so-
litaque hora prandebat. reprehensusque eo nomine ab Iphi-
15 crate: Proinde, inquit, si quid sinistrum de nobis statuerint
Athenienses, squalidū te & ieiunum, me pransum vnctum-
que interficient. Solebat dicere, terribiliorem esse ceruo- *Impera-*
rum exercitum leone duce, quam leonum agmen ducente *tor.*
ceruo.

20 HEGESIPPVS cognomento Crobilus, aduersus Phi-
lippum Athenienses instigabat. cumque concione quidam
occlamasset, Bellum introducis? Omnino, inquit: atque *Libertas.*
atras etiam mehercle vestes, & publicas funerationes, fune-
bresque orationes, siquidem liberi viuere, neque facere Mace-
25 donum imperata volumus.

PYTHEAS etiamnum adolescētes progrediebatur in pu-
blicum, dicturus contra decreta de Alexandro promulgata.
cumque diceret quidam, Tu adolescens cum sis, de tantis re-
bus audes dicere? Enimuerò, inquit, Alexander, quem vos
30 Deum decreto vestro facitis, natū quā ego minor est.

PHOCIONEM Atheniensem nemo neque ridentem vi-
dit, neque lacrymantem. Coacta concione dicenti, Videre *Graviter.*
mihi ò Phocion cogitabundus: Rectè, inquit, conijcis. de-
libero enim an aliquid amputare possim de verbis quæ sum
35 ad populum facturū. Oraculo Atheniensibus significatum
erat, vnum esse in ciuitate qui omnium aduersaretur sen-
tentijs. cum quæri inberent quisnam ille esset, ac vocifera-
rentur, Se illum esse Phocio dixit: Soli enim sibi nihil eo-
rum probari, quæ vulgo fierent ac dicerentur. Aliquan-
do dicens suam sententiam, cum placere se, & aqualiter ab

*Vulgi in-
dicium.*

omnibus approbati suam videret orationem, conuersus ad
amicos: Numnam, inquit, mihi imprudenti prauum ali-
quod dictum excidit? Postulantibus ad sacrificium quod-
dā stipem Atheniensibus, conferentibusq; reliquis, aliquo-
ties vocatus, Puderet verò me, inquit, vobis donare, huic (si
mul creditorem demonstrabat) non reddere. Demosthene
oratore dicente, interficient te Athenienses si insanient:
Planè, inquit, me, si insanient: te, vbi sapient. Aristogeito
iudicum sententijs morti addictus, cum iam moriturus in
carcere flagitaret, vt Phocion ad se veniret, huncq; amici ad
malum hominem accedere prohiberent: & vbi tandem, ait
Phocion, Aristogeitonè mallet aliquis compellare? Irasce-
bantur Athenienses Byzantijs, quod in urbem non admiffi-
sent Charetè missum cum copijs præsidio ipsis contra Phi-
lippum. ibi Phocio non succensendum socijs diffidentibus, 15
sed ducibus potius fidem non merentibus pronuncians, ip-
se dux est creatus, admissusq; à Byzantijs fidem sibi habentibus,
effecit vt Philippus re infecta discederet. Alexandro
rege c. talenta dono mittente ipsi, quesui ex adferentibus,
quam ob rem de tanto Atheniensium numero sibi soli istuc 20
largiretur Alexander. cum responderent, solum ipsum à re-
ge bonum virum iudicari: talem ergo, inquit, me & videri
& esse pariat. Poscente Alexandro triremes populoq; no-
minatim Phocionem prodire iubente & in medium consu-
lere, surgens: Suadeo igitur, ait, vt vel ipsi armis potentiam 25
obtineatis, vel potentium amici sitis. Allatus incerto au-
tore erat de morte Alexandri nuncius. ad quem cum ora-
tores statim in rostra propolassent, bellumque absque mo-
ra vlla suscipiendum autumarent, Phocion expectare iube-
bat, remq; certò explorare, nam (dicebat) Si hodie mortuus 30
est Alexander, cras etiam ac deinceps erit mortuus. Leosthe-
nes Athenienses in bellum Lamiacum coniecerat, magna
spe ob nomen parandæ libertatis & imperij exagitados. hu-
ius orationem cupressorum similè dicebat esse Phocio: quæ
cū sint pulcræ, & proceræ, fructum tamen ferunt nullum. 35
Rebusq; initio prosperè succedentibus, & ciuitate victimas
Constāter. ob lætū nuncium immolante, interrogatus, An rem ita ge-
stam non veller: vellem, inquit, altero modo decretum fuisse:
hæc sic acta esse placet. Macedonibus Atticam incutsan-
tibus, oramque maritimam populantibus, eduxit qui ætate
erant

erant ad militiam apti. multis autem ad ipsum concurren-
tibus hortantibusque ut tumulto quem monstrabant oc-
cupato ibi aciem instrueret. Dii boni, inquit, quam mul-
tos duces, paucos milites video? commissa tamen pugna
vicit, & Nicionem Macedonum ducem interfecit. Nō mul-
to post tempore Atheniensibus bello victis præsidium ab
Antipatro est impositum cuius præfectus Menyllus pecu-
niam Phocioni cum offerret, indigne id Phocio tulit, Ne-
que hunc Alexandro meliorem esse dicens, & minus ho-
nestas accipiendi causas habere, qui olim repudiasset. An-
tipater autem dicebat duos se amicos habere Athenis Phocione
& Demadem, quorum alterum nunquam adducere
potuisset ut missa dona acciperet, alterum nunquam dan-
dis muneribus exsaturasset. Eidem abs se iniustam quan-
dam actionem postulanti, Phocio: non potes, inquit, Anti-
pater, Phocionem & amicum habere & adulatorem. Post
mortem Antipatri forma reipub. populari constituta, in
concione pronunciatum est, Phocionem amicosque eius
morte multandos esse. Ibi reliqui stantes cum ad suppli-
cium ducerentur, Phocioni tacite eunti inimicorum qui-
dam obuiam factus in faciem exspuit. Tum ad magistra-
tum respiciens Phocio, Nemoue. inquit, compescet hunc
contra decorum agentem? Vnā moriturum Eurippum, id-
que deplorantem & indignè ferentem sic compellauit: Pi-
etè te cum Phocione mori? Allato iam cicutæ poculo in-
terrogatus filiōne aliquid mandaret: Mando, inquit, tibi fi-
li, atque hortor te, ne Atheniensibus memorem te iniuria-
rum præbeas.

Grauer.

Patienter.

Pie.

PISISTRATVS Atheniensis tyrānus, cum ab eo facta
defectione sociorum quidam Phylon occupassent, venit ad
eos vestem stragulam portans. Interrogātibus quid vellet,
Aut vobis, inquit, persuadere volo, ut mecum in astru redeat-
is, aut si id non cōsequor, vobiscum hic manere, & ad eam
rem instructus veni. Delata apud ipsum erat mater, quod
adolefcentem quendam deperiret, cum eoq; rem haberet
metuente sibi & crebrò recusante. Hunc ad cœnam voca-
uit, eaque peracta percunctatus est, quomodo tractatus es-
set: respondentiq; iucundè hoc, inquit, quoti dianum ti-
bi erit, si matri meæ placueris. Thrasybulus filiam ipsius a-
mabat, obuiamque aliquando factum osculatus erat. insti-

Comiter.

ganti ea de causa aduersus illum vxori Pisistratus: Si, inquit, amantes odio prosequimur, quid faciemus iis, quibus in odio sumus? virginem porro nuptum tradidit Thrasymbulo. Comestatores quidam in vxorem ipsius inciderant, multaque lasciuè dixerant atque fecerant qui cum postridie lacrymis adhibitis veniam flagitarent à Pisistrato: Vos quidem, inquit, in posterum date operam modestiæ mea vxor heri nusquam omnino prodiit. Ducturum aliam vxorè interrogantibus filiis ecquid eò id faceret, quod ipsos improbarer: respondit, nequaquam verò, sed vos laudo, cupioque; 10 alios præterea tales liberos nancisci.

Libri.

DEMETRIVS Phalereus regi suadebat vt libros de regno & principatu pararet ac legeret. de quibus enim amici reges monere non audent, ea in libris exstare.

Coma.

LYCURGVS Lacedæmonius ciues adsucescit ad alendam comam, inquit, ea formosos pulciores, deformes terribiliores reddi. Poscentem vt popularem reipubl. formam Sparte institueret, iussit prius domi fugid facere. Domos non nisi securi & serra ædificare iussit: fore enim sic, vt pudeat in vilis domicilia pocula, & stragula, & mēsas sumtuosas inferre. Pugillatione & pācratio interdixit, vt ne per iocum quidem victos se fateri sui discerent. Vetuit iisdem sæpius bellum inferre, ne ij hoc pacto pugnaciores reddantur. Itaque inferioribus tēporibus Antalcidas Agēsilaō vulnerato dixit, præclara eū doctrinæ præmia à Thebanis portare, quos inuitos exercuerit, docueritque bellū gerere. 20

*Frugali-
tas.*

CHARILLVS rex interrogatus cur tam paucas leges Lycurgus posuisset, respondit, eos qui paucis vterentur verbis non habere opus multis legibus. Ferocius se aduersus ipsum gereti de seruis heilotibus vni, Per Castores, inquit, 30 occiderem te nisi irascerer. Interrogatus cur comam Spartani nutrirēt: quia, inquit, omnium ornatum hic minimo constat sumtu.

Ira.

Coma.

TELECLVS rex fratri ciues apud ipsum accusanti, quod se non tanta quanta ipsum beneuolentia prosequerentur, 35 Causa est, inquit, quod ferre iniurias tu non nosti.

*Iniuria fe-
renda.*

THEOPOMPVVS quadam in vrbe ostentanti murum & quærenti pulcèrne videretur & altus, respondit, Ne si mulierum quidem sit.

ARCHIDAMVS bello Peloponnesiaco sociis poscentibus

bus, vt tributi certam præscriberet quantitatem, Bellum, *Belli sum-*
ait, definito non alitur emolumento. *ma.*

BRASIDAS inter caricas murem cum cepisset, morsus
ab eo dimisit. tum iis qui aderant, Nihil, inquit, ita paruum
5 est, quod salutem sibi non paret, si vlcisci adoriētes audeat.
In proelio iaculum sibi per scutum adauctum è vulnere ex-
traxit, eoq; ipso hostem interfecit. interrogatus autē quo-
modo vulneratus esset, respondit: Prode me scuto. Post-
quàm hic liberatis qui ad Thraciam habitabant Græcis in
10 pugna occubuit, missos Spartā legatos sciscitata est mater
eius primū, an honestè mortuus esset filius: & laudanti-
bus eum Thracibus, neque similem eius quenquam fu-
turum dicentibus, Erratis, inquit, hospites. fuit Brasidas vir *Modeste.*
præclarus, sed habet Lacedæmon multos eo fortiores.

15 AGIS rex dicebat Lacedæmonios nō interrogare quā-
multi, sed vbi sint hostes. Et apud Mantineam vetantibus *Fortiter.*
pugnam cum hostibus conferere quod numero vincerent,
dixit: Aduersus multos pugnet necesse est, qui multis vult
imperare. Cū Elei laudarentur quod Olympia iustè ad-

20 ministrarent, Quid dignum, inquit, admiratione præstant,
si toto quadriennio vnum per diem iusticiā vtuntur? Per-
gentibus autem laudare qui ceperant: quasi verò, inquit,
mirum sit si re pulcra, nimirum iusticia, pulcrè vtūtur? Ho-
mini malo sapius quærēti quisnam Spartanorum sit opti-
25 mus, respondit, Is, qui tui est dissimilimus. Alii interrogan- *Salte.*
ti quanta sit Spartanorum multitudo, reddidit: quanta
sufficit malis arcendis. Idemq; alio quærente, Multi, inquit,
tibi videbuntur Lacedæmonii, si eos pugnantes spectes.

LYSANDER cum filiabus ipsius Dionysius tyrannus
30 preciosas vestes misisset, non accepit: quod vereri se dice-
ret, ne filia iis induta turpiores viderentur. Culpantibus *Fraus.*
ipsum, quod multa per dolum agēdo parum dignum Her-
cule se gereret, dixit: Vbi leonina pellis non sufficit, ibi ad-
fuenda est vulpina. De agro controuerso cum viderentur
35 Argiui iustiora quàm Spartani afferre argumenta, strin-
gens gladium. Hūc, ait, qui tenet, is optimè de agrorum fi-
nibus disputat. Cernens Lacedæmonios non satis habere a-
nimi ad oppugnandos Corinthiorum muros, cum è fossa
leporē proflire videret, Hos, inquit, metuistis hostes,
quorum ob ignauiam muris lepores indormiunt. In con-
cilio

cilio liberius à Megarenſi quodam compellatus, Tua, inquit, verba ciuitate indigent.

Quis magnus. AGESILAVS dicebat Aſiæ incolas ſi libertate fruere-
tur, malos: ſi feruirent, bonos eſſe. Cùm ſolerent illi Perſa-
rum regem appellare magnum: quomodo, aiebat, iſ me
maior eſt, ſi non iuſtior eſt & temperantior? De fortitudine
& iuſticia interrogatus vtra harum maior eſſet, Reſpondit
nihil opus fore fortitudine, ſi omnes iuſti eſſemus. Noctu
ſubitò caſtra ex hoſtico moturus, cùm amafiam videret
ob imbecillitatem relinqui à tergo & flere, Difficile eſt, in-
quit, ſimul miſereri & ſapere. Menecrati medico, qui Iupi-
ter cognominabatur, in epiſtola ad ſe ſcribenti Menecrates
Iupiter Ageſilao regi S. reſcripſit: Rex Ageſilaus Menecra-
ti ſanam mentem. Cùm ad Corinthum Lacedæmonii vi-
ciſſent Athenienſes eorūmq; ſocios, multitudine hoſtium
occiforum audita dixit: O infelicem Græciam, quæ tātum
hominum ipſa ſibi interemit, quātum ſatis erat ad vniuer-
ſos vincendum barbaros Olympiæ à Ioue oraculum ex a-
nimi ſententia conſecutus, Ephoriſque iubentibus Apolli-
nem Pythium eadem de re conſulere, profeſtus Delphos
ex Deo quæſiuit, An quod viſum eſſet patri, idem ipſe pro-
baret. Pro amico quodā apud Hidrieū Carem intercedens,
ita ad hunc ſcripſit: ſi inſons eſt Nicias, miſſum eum fac: ſi
autem ſons eſt, mea cauſa cum dimitte, omnino autem di-
mitte. Inuitanti ad audiendum hominem, qui luſcinia vo-
cem imitabatur, dixit ipſam ſe ſæpenumerò audiuiſſe luſ-
ſciniam. A pugna Leuctrica cùm lex iuberet ignominia om-
nes affici qui trepidaveſſent: Ephori videntes urbem viro-
rum vacuam, ignominiam iſtam abolere ſtatuere, Age-
ſilaoque legis condendæ autoritatem detulerunt, Hic igi-
tur progreſſus in publicum, Iubeo, inquit, leges à cratiſina
dicere raras eſſe. Miſſus vt regi Egyptiorum ferret ſuppeticas,
cùm vnà cum eo obſideretur ab hoſtibus, quorum multi-
tudo ſua partem tantum aliquātam ſuorum numero æqua-
bat, iique foſſam circum ipſorum caſtra molirentur: iuſſus
à rege in aciem ſuos educere & pugna decernere, Ego verò,
inquit, non impediam quo minùs hoſtes nobis fiant, quod
inſtituerunt, æquales. cùm iam foſſam ferme in orbem ab-
ſoluiffent, in ea quæ adhuc reſtabat intercapedine aciem
inſtruxit, prælioque commiſſo æquali ordinum vtrinque
latitu-

latitudine, victoriam reportauit. Moriēs amicis mandauit, ne vllum sibi fictile aut pictum monimētum (sic enim appellabat imagines) facerent, si quid enim egisset praelari, id sibi monimētum fore: alioqui vel magnam statuarum copiam nihil ad gloriam conducturam esse. *Veragloria.*

ARCHIDAMVS Agēsilai F. catapultæ cernens telum, tunc primū è Sicilia allatū, exclamauit: Hercules, actum est de virtute viri.

AGIS IUNIOR, Demade dicēte gladios Laconicos ob paruitatem deuorari à præstigiatoribus: atqui, respondit, gladiis maxime Lacedæmonii suos hostes tangūt. Iubentibus Ephoris milites suos proditori tradere, negauit alienos se fides. crediturum ei qui proprios prodidisset. *Proditoris*

CLEOMENES promittenti daturum se ipsi gallos qui inter pugnādum moriantur: Ne dederis, inquit, mihi istos, sed qui in pugna interficiant.

PAEDARETVS inter trecentos, qui primarius in vbe honor erat, non allectus, lætus ac renidēs abiit, gaudium se ex eo iniquiens percipere, si ciuitas trecentos ipso meliores habeat ciues.

DAMONIDAS ab eo qui chorum constituebat vltimo collocatus loco, Bene verò, inquit, factum. inuenisti enim huius quoq; stationis ornandæ rationem. *Fiducia sui.*

NICOSTRATVS Argiuorum dux Archidamo petenti vt castellum sibi quoddam proderet, mercedisq; loco magnam pecuniam & nuptias Spartanæ mulieris quam vellet, solis exceptis regiis, pollicenti, respondit: Non tu es ex Herculis posteritate. hic enim terras obiēs malos suppliciiis affecit: tu de bonis malos vis redigere.

EVDAMIDAS in Academia videns Xenocratem grandiam natu cum discipulis philosophantem, audiensque virtutem ab eo quæri: Et quando, inquit, vteur ea? Rursum philosophum audiens disputantem, solum sapientem esse bonum imperatorem: verba quidem, ait, admirationem merentur, sed qui dicit, eum tubæ nunquam circumsonuerunt. *In philosophos.*

ANTIOCHVS Ephorus, audito Philippum Messeniis agrum attribuisse, quæsiuit An id quoque eis dederit, vt pro eo pugnantes possint vincere.

ANTALCIDAS Atheniensī Spartanos appellanti indoctos,

atos, Soli ergo, inquit, nos nihil mali à vobis didicimus. Athienienti dicenti. Enim uero nos aliquoties vobis à Cephisto profligatis institimus, respondit: Sed nos nunquam vos ab Eurota repulso persecuti sumus. Sophista laudationem Herculis recitaturus, Quis uero, inquit, cum vituperat?

*Militaris
exercita-
tio.*

*Frugali-
tas.*

*Cura pro
publico.*

Grauer.

EPAMINONDA Thebanorum imperatore, nunquam Panicus terror exercitui incidit. Dicebat hic, pulcherrimam esse mortem in bello. Pronunciabat grauis armaturæ militum corpora debere esse exercitata non athleticè tantum, sed & militari ratione. Itaque obesos oderat, & quendam eorum exercitu eiecit, dicens ventrem eius, præ quo sua virilia videre nequiret, vix tribus posse aut quatuor scutis tegi. Ad eò autem frugali utebatur victus ratione, ut inuitatus aliquando ad coenam à vicino, cum inuenisset ibi bellariorum, vnguentorumque apparatus, statim discesserit, inquit: Ego te sacrificare putabam, non luxuriare. Coquo collegis rationem de sumtu aliquot dierum reddente, soli olei impensi multitudini succensuit: professus non sumtum se agere ferre, sed quod olei tantum intra corpus esset receptum. Ciuitate diem festum agente, omnibus que vino & conuiuio deditis, occurrit cuidam familiarium squalidus & cogitabundus, mirantique & causam quærenti cur solus ita affectus obambulet, respondit: ut liceat vobis omnibus potare & animo esse ocioso. Malum hominem, qui mediocrem aliquam culpam commiserat, Pelopida deprecante non dimisit: amasia autem orante, absoluit: huiusmodi dona, inquit, accipere meretriculas conuenit, non imperatores. Lacedæmoniis bellum inferentibus cum essent allata Thebanis oracula, cladem quædam, victoriam alia denunciantia: hæc ad dextram, illa ad sinistram tribu-
nalis poni iussit quo peracto, surgens, Si, inquit, ducibus parere vultis & in hostem pugnare, hæc vobis oracula sunt, prospera ostendens: si periculū proelii formidatis, hæc sunt, deteriora monstrans. Cum iam ad hostem cum copiis accederet, & tonitru extitisset, interrogantibus suis quid significari tonitru eo putaret, respondit: deum attonitos reddidisse hostes, stuporemque iis iniecis-
se, qui cum prope apra loca essent, iniquo loco castra ponerent. Eorum quæ ipsi euenissent bona atque commoda, omnium hoc sibi aiebat accidis-

disse iucundissimum, quod utroque viuente parente Lacedaemonios ad Leuctra vicisset. Solitus alias videri vincto corpore, vultuq; sereno, post illam pugnam posttridie processit squalidus atque humilis & interrogantibus amicis se quid aduersum obtigisset, Non sanè, inquit, sed heri sensi me animo altius quàm rectum est elatum fuisse: itaq; hodie immoderatum illud gaudium castigo. Sciens autē Spartanos id genus calamitatum tegere, vt magnitudinem claudis eorum demonstraret, cadauerum receptionem non simul vniuersis, sed singulatim vrbibus permisit: quo deprehensum est amplius c. 10. Lacedaemoniorū cecidisse. Cum *Cōtemitū* Iason Thessalorum tyrannus Thebas (nam ea cum ciuita-*pecunia.* te foedus ei societasque intercede bat) venisset, & Epaminondæ admodum egeno duō millia aureorum mitteret: 15 aurum Epaminondas repudiavit, cumq; Iasonem conspexisset, iniuriam, inquit, mihi infer vltro & L. denariis à quodam ciue mutuo sumtis, eo fretus expeditionis viaticum in Peloponnesum irrupit. Rursum cum ei rex Persarum tria Daricorum millia misisset: acerbè Diomedontem ob- 20 iurgauit, qui tantam nauigationem confecisset corrumperdi Epaminondæ gratia. regiq; eum renunciare iussit, se ei gratis fore amicum, Thebanorum commodo studentium: incommoda autem eorum meditantium, hostem. Cum Argiui facti essent Thebanorum socii, & legati Atheniensium 25 in Arcadiam missi utrosque culparent, atq; Callistratus orator ciuitatibus his Orestem & Oedipū exprobraret: surgens Epaminondas: Fatemur, inquit, apud nos patricidam, apud Argiuos fuisse matricidam. verū istos à nobis eie- *Salsè re-* ctos Athenienses receperunt. Spartanis verò multa & ma- *torum cō-* gna Thebanis crimina impingentibus dixit: Hi quidem ve- *nium.* stræ breui loquentiæ finem imposuerunt. Postquam Alexandrum Pheræorum tyrannum, hostem Thebanorū, Athenienses socium sibi foedere iunxerūt, pollicitum se ipsis minam carnis semiobolo venditurum: Nos verò, inquit E- 35 paminondas, Atheniēsisibus ligna ad coquendas carnes istas gratis suppeditabimus: sed si quid tentabūt noui, agrū eorū depopulabimur. Bœotos ocio dissolutos cupiēs semper in armis continere, cum Bœotarcham (sic summum apud eos magistratum vocant) diligerent, hortari solebat vt deu- auo consultarent. se enim si crearent ducem, militandum

ipsis

ipsis fore. Regionemque ipsorum supinam atque apertam,
 belli orchestram appellabat, quod eam tenere non possent
 nisi manu clypei antæ inserta. Chabrias apud Corinthum
 Thebanos paucos quosdam sub ipsos muros cupidius pu-
 gna progressos occiderat, ac trophæum ibi constituerat. 5
 quod deridens Epaminondas, ibi non trophæum aiebat,
 sed Triuiæ statuam stare. solent enim Triuiæ statuas ante
 portas in triuiis ponere. Nunciante quodā, Athenienses ex-
 ercitus nouis armis ornatum in Peloponnesum misisse:
 quid tū postea, inquit? an demit Antigenidas nouas fistu- 10
 las Telline nactos? erant autem tibicines, Antigenidas opti-
 mus, Tellis pessimus. Armigerum suum comperiens mul-
 tum pecuniæ accepisse à quodam qui captus fuerat: Proin-
 de, inquit, scutum tu mihi redde, tibi que cauponam eme in
 qua vitam exigas. diues enim & vnus beatorum factus, non 15
 voles adhuc pericula adire. Interrogatus, sene meliorē pu-
 taret imperatorem, Chabriam, aut Iphicratem, respondit:
 Hoc diiudicatu difficile est dum viuimus. Reuersus ex La-
 conica, capius postulatus est, cūmq; eo reliqui duces cri- 20
 men erat, quod Bœotarchiæ contra leges quatuor proro-
 gasset menses. Tum reliquos duces in ipsum culpam con-
 ferre iussit, tanquam ab eo coactos. Ipse verò præfatus se
 non dicendo plus quàm rebus gerendis valere: Si tamē, ait,
 omnino aliquid est ad iudices dicendū, postulo vt si me in- 25
 terficiatis, miseribatis damnationem columnæ alicui: vt scire
 possint Græci, Epaminondam Thebanos inuitos adegisse
 ad vastandam incendiis Laconicam, nihil hostile à 10. annis
 passam, Messenemq; post cccxx. ab excidio annos cōden-
 dā: & in vnū corpus vt redigerēt Arcades, ac redderēt Græ- 30
 cis liberum suarum legum vsum hæc enim sunt isto expe-
 ditionis tempore acta. His auditis iudices multo cum risu
 discesserūt, nō admissio ad suffragia ferenda populo. Vltima
 in pugna accepto vulnere in tentoriū relatus, Daiphantum
 vocauit, ac post illum Iollidam, quos cū interissee intel- 35
 lexisset, suasisit suis vt pacem cum hoste componerent, im-
 peratore iam carentes & verba eius res comprobauit, ita
 præclare ciues suos nouerat.

*Fiducia
 sua.*

PELOPIDAS Epaminondæ collega, dicentibus amicis
 rem cum negligere necessariam, pecuniæ scilicet conquisi-
 tionem, Me hercle, inquit, pecunia res est necessaria huic-
 ce Ni-

ce Nicomedi, monstrans hominem claudum & mutilum. *Pecunia*
 Cum exeuntem ad pugnam oraret vxor, vt seipsum seruaret, *concius*.
 Aliis, inquit, hoc consulendum est, principi autem & impe-
 ratori, vt ciues seruet. Quodam militum dicente, Incidimus *Principis*
 5 in hostes: Qui magis, respondit, quam illi in nos? Postquam *officium*.
 violata fide Alexander Pheræorum tyrannus in vinculis eum
 captiuum tenuit, maledictisq; impetrus ab eo dixit, Acce-
 leras tibi mortem? Omnino, inquit, vt tanto magis iritati
 Thebani supplicium de te sumant. Thebæ autem tyranni
 10 vxori ad se venienti, mirarique dicenti quod ita hilaris ef-
 fet in vinculis, Ego, inquit, te multo magis miror, quæ non
 vincta Alexandrum fers. Liberatus Epaminondæ opera, gra-
 tiam se habere Alexandro dixit. nunc enim maxime expect-
 tum se esse, non ad bellum modò, sed etiam ad mortem a-
 15 nimo se esse forti.

Romanorum Apophthegmata.

M. CVRIVS reprehendentibus quibusdam quod de a-
 gro bello capto paruam singulis portionem attribuisset,
 10 maximam publicasset: optauit ne quis foret Romanorum,
 qui exiguum agrum putaret quo aleretur. Samnites acce-
 pta clade ad eum venerunt aurum offerentes. Elixabat aut
 tum forte rapas in olla. Respondit itaq; iis, Nihil opus auro
 esse qui sic cenaret: sibiq; vtilius esse imperare aurum possi-
 25 dentibus, quam aurum possidere.

*Frugali-
ter.*

C. FABRICIVS audito Romanos à Pyrrho victos, Læ-
 uino dixit, non Epirotæ Romanos, sed Pyrrhus vicit. Cum
 liberandorum captiuorum gratia ad Pyrrhū venisset, mul-
 tum ab eo auri oblatum non accepit. Postridie Pyrrhus cu-
 30 raui, vt maximus elephas Fabricio ignoranti à tergo sta-
 tueretur & vocem ederet. quod vbi factum est, conuersus
 Fabricius, subridensq; Me, inquit, neq; aurum heri, neque
 bellua hodie perculit. Hortanti Pyrrho, vt secum maneret,
 proximoque à se loco imperaret: Hoc, ait, ne tibi quidem
 35 conduceret. nam si me Epirotæ nossent, à me mallet quam
 à teregi. Consulatum gerenti Fabricio Pyrrhi medicus per
 epistolam promisit, se iubente ipso Pyrrhum veneno neca-
 turum. eam epistolam Fabricius Pyrrho misit, iussitque a-
 nimaduertere, pessime ipsum & de amicis iudicare & de in-
 imicis. Cumq; insidiis cognitis Pyrrhus medicum suspen-
 2 disse,

*Magno o-
mnia ani-
mo.*

disset, & Fabricio captiuos gratis reddidisset, non accepit hos ea cōditione Fabricius, sed totidem captiuos reddidit, ne mercedem beneficij accipere videretur, non gratia aliqua in Pyrrhum collati, sed ne putarentur Romani dolo interficere tanquam aperto Marte vincere non valentes. 5

FABIVS Maximus nolens cum Annibale prœlio congredi, sed copias eius meditatus tempore atterere, pecuniæ & commeatus inopes, sectabatur hostem per aspera & mōtosa ab altera parte ducens. ridentibusque multis & pædagogum Annibalis eum distitantibus, contemptis diēctis 10 sua sequebatur consilia. & amicis dicebat, qui maledicta & conuicia metueret, hunc sibi timidiorem existimari eo qui hostes fugiat. Cum autem collega ipsius Minucius quibusdam hostium deiectis in omnium esset ore, virque Roma dignus ferretur, dixit Fabius, Magis se à prospero 15 Minucij quam aduerso euentu aliquid timere mali. Eumque paulo pōst in insidias delapsum, ac de sua & exercitus salute in summo versantem periculo, subueniens ipse magna cum strage hostium seruauit. Itaque Annibal ad amicos dicebat: Nōne prædixi vobis, à nubecula ista monti 20 bus insidente tempestatem aliquando in nos erupturam? Post Cannensem cladem consul creatus Claudio Marcello collega, homine audace, atque identidem eum Annibale præliari studente, ipse sperabat nemine pugnante mox exercitum Annibalis mora enervatum animos desponsu- 25 rum. itaque dicebat Annibal, magis se à non pugnante Fabio, quam pugnante Marcello sibi timere. Erat apud Fabium delatus Lucanus quidam miles, qui ob amorem mulierculæ cuiusdam frequenter noctu à castris euagaretur. Hunc cum alioqui in armis admiranda esse virtute inaudi- 30 uisset, capi occulte atque ad se afferri mulierculam iussit. adductaque ea, vocato ad se reo: deprehensum est, ait, noctu te à castris contra leges abesse. sed ne hoc quidem me fefellit, strenuum te antè fuisse. meritis igitur peccata tuis tua condonata sunt, in posterum autem nobiscum eris: 35 habeo enim fidei iussorem. simulque productam ei tradidit amicam. Tarentum, quod præsidio tenebatur ab Annibale, abducto per fallaciam hoste quam longissime, recepit ac diripuit. scribæque interroganti quid de sacris simulacris statuisset, Relinquamus, ait, Tarentinis deos iratos. Cum

*Maledicta
Bernenda.*

Cum autem M. Liuius, qui Tarentinam arcem praesidio tutabatur, sua opera eum Tarento potitum diceret: aliis deridentibus, Vera, inquit Fabius, dicis. nisi enim tu urbem *Salfe-* amisisses, nunquam ego recepissem. Senectute iam ingrauescente, cum filius eius consul in publico magna hominum frequentia officioungeretur, consensu equo ad eum adiuit. cumque filius misso lictore descendere eum ex equo iussisset, reliquis pudore affectis desiluit ex equo, & contentiore quam aetas ferret impetu accurrit ad filium, ample- *Magistratus.*
 10 xusque eum, Recte, inquit, sapiens fili, sentiens quibus praesens, & *ius dignitas.* quantam imperij maiestatem adeptus sis.

SCIPIO maior quod oculi a gerendis imperiis & repub. erat literarum studiis infumens, dicebat in ocio se plura *Ocium.* quam alias agere.

SCIPIO iunior, cum vi expugnasset Carthaginem, ac milites quidam captam virginem eleganti forma ipsi adducerent atque offerrent: Perlibenter, inquit, acceperim, si priuatus, neque cum imperio essem. Cum oppugnaret urbem *theiam*, supra quam exstabat templum Veneris, vadimonia iussit ed promitti: nimirum tertia post die de causis cogniturus litigantium in illo Veneris templo. pollicitumque impleuit vrbe ea capta. Interrogatus Scipio maior in Sicilia a quodam, qua re frater auderet exercitum in Africam aduersus Carthaginienes traicere: demonstrauit ei trecentos viros qui in armis exercebantur, turrimque ad mare excelsam: hocque addidit: nullus horum est qui non me iubente sit consensu hac turri praecipitem sese in mare deiecturus. Idem cum peruenisset quod intenderat, occupassetque regionem, & castra hostium combussisset, Carthaginienesque missis legatis pacem his conditionibus componerent, vt se belluas, naues, pecuniamque daturus promitterent: iidem vero Annibale ex Italia aduecto resumptis animis pactorum ducerentur poenitentia. intellecta re Scipio dixit, Se pactis iam non staturum, nisi addant 100 talentorum propter accitum Annibalem. Deinde illis deuictis, ac legatos mittentibus qui pacem & pacta ambirent, statim eos iussit discedere, auditurum se eos negans ante, quam L. Terentium adducerent. Erat autem L. ille Terentius vir bonus, captus a Carthaginienibus, quem postquam adduxerunt, *In cinem.*
 35 *pietas.*

*Grati ex-
plum.*

runt, eo in tribunali pone se collocato, ita demum Cartha-
ginienſibus reſponſa dedit, pacificationemq; conſecit. Atq;
huic Scipioni triumphanti comitauit Terentius pileum
gerens tanquam libertus. & iis qui funeri adſuerunt Scipio-
nis efferendo, vinum melle muſum propinauit, reliquaq;
iuxta liberali ſtudio perſoluit. ſed hæc poſterioribus acta
ſunt tēporibus. Cū rex Antiochus, iam Romanis in Aſiam
contra ipſum tranſuectis, de componenda pace miſiſſet ad
ipſum: Reſpondit hoc prius faciendum fuiſſe, non iam, ubi
fratru ſelloremq; rex receperit. Deceuerat ſenatus, vt ex æ- 10
rario ei pecunia daretur. hoc cū quæſtores illa die nollent
aperire, leiſum aperturum dixit. ſe enim, qui id pecunia
impleuiſſet, in cauſa fuiſſe cur clauderetur. Grauib; cri-
minibus accuſatus apud populum à duobus Petilliis, Hac
ipſa, inquit, die Carthaginenſes & Annibalem deuici: ita- 15
que nunc coronatus adſcendo ad Capitolium, rem ibi ſa-
crā factur; qui volunt, de me ferant luſſragia. atq; hæc lo-
cutus, adſcendit, ſequentē populo, deſtitutiſq; qui ipſum
accuſabant.

*Fiducia
ſus.*

T. QVINCTIVS Flamininus ita fuit mature illuſtris, vt 20
nondum obitis tribunatu plebis, prætura, atq; ædilitate, ta-
men conſul renunciaretur. Imperator miſſus aduerſus Phi-
lippum, perſuaderi ſibi paſſus eſt, vt cum eo in colloquium
veniret. cumq; Philippus obſides peteret, quod illum mul-
tis ſtipatum Romanis, ſe cum paucis adelle videret Mace- 25
donibus, ita reſpondit: Hanc tu circa te ſolitudinē ipſe effe-
ciſti, amicis cognatiſq; interficiendis. Viſto pugna Philip-
po, in conuentu Iſthmico præconis voce omnes Græcos li-
beros & facultate ſuis legibus vtendi donatos pronūciauit.

Magnificē.

Quotquot autem Romanorū Annibalici belli tempore ca- 30
pti apud Græcos ſeruiebant, horum vnumquēq; 10. dena-
riis redemptum Achæi, vniuerſos ei dono dederunt, iiq; Ro-
mæ triumphum ducentis currum ſunt ſecuti, pileos in ca-
pitibus geſtantes, qui mos fuit libertatem è ſeruitute cōſe-
cutorum. Achiuos bellum inferre Zacyntho molieres, mo- 35
nuit ne inſtar teſtudinum prolato extra Peloponneſum te-
ſtam ſuam capite periculo ſeſe exponāt. Quo tempore An-
tiochus magno cum exercitu in Græciam contendebat, om-
nibus ob multitudinem & armaturam metu percuſis, ad
Achæos huiusmodi fabulā recitauit. ſe Chalcide apud ho-
ſpitum

spitem in cœna quadam miratum fuisse multitudinem car-
nium. hospitem verò sibi dixisse, omnes eas carnes suillas
esse, condimentisq; duntaxat & apparatione differre. ita i-
pso quoq; non debere regis copias admirari, quod nomi-
nari audiât lancearios, cataphractos, pedestres, sagittarios
equestres. omnes enim istos, Syros esse armaturæ nescio
quibus modis differentes. Philopœmeni Achæorum præ-
tori, multis equitibus ac grauis armaturæ militibus instru-
cto, pecuniæ autem inopi, illudens, Manus eum aiebat ha-
bere & crura, sed ventre carere. nam & corporis eo habitu
erat Philopœmen.

Pecunia.

Cn. DOMITIVS, quem Scipio maior pro se adiunxit
L. Scipioni in bello contra Antiochum, vt hostium exerci-
tum exploraret, ducibus quos secū habebat statim adoriri
hostes iubentibus, non esse satis temporis respondit ad tam
multa hostium millia occidendum, direptisq; eorum impe-
dimentis in castra redeundum & curandum corpora, eras
hoc se tempestiue facturum. & postridie commisso prælio
L. millia hostium interfecit.

Confideter

P. LICINIUS COS. victus à Perseo rege equestri prælio
amiserat CIO CIO IO CCC viros partim occisos partim ca-
ptos. cum autem post pugnam Perseus legatos ad ipsum de
pacificatione misisset, respondit victus victori, debere eum
suas res arbitratui Romanorum permittere.

Magnanimiter.

PAVLVS ÆMILIUS secundum petens consulatum, re-
pulsam tulit. Bello autem contra Perseum & Macedones
moram trahente ob ducum imperitiam & molliciem, con-
sul creatus, negauit se populo gratiam habere. non enim se
honorem requisuisse, sed eum sibi inopia imperatoris alte-
rius delatum esse. A foro domū reuersus, Tertiam filiolum
flentem reperit, causamq; ei quærenti ea respondit, Perseū
(catellum hoc nomine habuerat) mortuum esse. accipio,
inquit, faustum hoc omen. In exercitu cum inueniret mul-
tum ferociæ ac garrulitatis, in imperatoris officia militibus
se se ingerentibus, ac curiosè multa agentibus, Quiescere
eos iussit, ac gladios modò acuerè; sibi reliqua curæ fore.
Excubias sine gladio & hasta iussit peragi, vt eo magis so-
mnum vitarent, quia spes aduersus hostem se defendendi
omnis adempta erat. Cum per montium extremitates in
Macedoniam peruenisset, hostiumque videret instructam

Omen.

Peritia.

aciem, Nasica hortanti ut statim eos aggrediretur, Face-
 rem, inquit, si tua essem ætate. sed me diuturna experientia
 docuit non inire pugnam ex itinere adversus exercitū suis
 dispositum ordinibus. Victo Perseo cum pro gratulatione
 victoriæ conuiuia exhiberet, Eiusdem dicebat esse peritiæ
 exercitum hostibus valde terribilem, & amicis conuiuium
 admodum iucundum reddere. Cum Perseus captus duci in
 triumpho recusaret, In tua, inquit, hoc est potestate. nimi-
 rum ei facultatem consciscendæ necis largiens. Poritus in-
 numera pecunia, nihil quicquam de ea ipse accepit, genero
 duntaxat suo Tuberoni patefam argenteam quinq; pon-
 do appendentem virtutis præmium eximium dedit. quam
 primam argenteam supellectilem in Æmiliam domum ve-
 nisse ferunt. De quatuor filiis suis iam antè duos adoptan-
 dos tradiderat. reliquorum quos domi suæ retinuerat alter
 quinq; ante triumphum diebus vitam cum morte commu-
 tauit, annos natus XIV. altet quinto post triumphum die,
 anno ætatis XII. Progressus in publicum, populo calami-
 tatem eius lugente, Nunc, inquit, patriæ metuere demum
 desino, postquam fortuna quæ felicitatem calamitatibus
 solet compensare, in meam incubuit domum, eiusq; clade
 prosperos reip. successus vltæ est.

In luxum.

CATO maior ad populum verba faciens, intemperan-
 tiam eius & luxum perstringens aiebat, Difficile est loqui
 ad ventrem auribus carentem. & mirari se, quomodo salua
 possit esse vrbs, in qua plures vendatur piscis quam bos. Ali-
 quando imperia mulierum in viros nimis quam vtitata in-
 cessans dixit: Omnes homines mulieribus imperant, nos
 omnibus hominibus, nobis mulieres. Aiebat malle se nul-
 lam pro beneficio collato gratiam adipisci, quam ob deli-
 ctum non dare poenam. omnibusq; se peccantibus, se vno
 excepto, ignoscere. Instigans magistratus ad imponenda
 fontibus supplicia, dicebat, Eos qui male agētes prohibere
 possent, neq; id facerent, eorū flagitiis assentiri. A adolescen-
 tibus erubescētib; aiebat magis se delectari, quam pal-
 lentibus. Odisse se affirmabat militem qui inter deambulā-
 dum manus, in pugna pedes moueret: & qui clarius sterte-
 ret, quam in congressu pugnæ vociferaretur. Pessimum esse
 principem, qui regere seipsum nequirit. Vnumquēque
 seipsum maxime reuereri debere: nunquam enim esse sine
 seipso.

seipſo. Cum videret multis poſitas ſtatuas, Malo, inquit, homines quærere cur Catoni non ſit poſita ſtatua, quam cur ſit. Parcè uſurpare poteſtate ſua iubebat potentes, vt liceret eam ſemper habere. Qui virtuti honorem detrahe-
 rent, eos aiebat virtutem adoleſcentiæ adimere. Magiſtra-
 rum aiebat & iudicem debere neque opus habere exhorta-
 tione ad iuſte, neq; pati exhortando ſe permoueri ad iniuſte
 agendum. Iniuſte facta vt autori non ſint, omnibus ta-
 men eſſe periculofa. Hortabatur ſenes, ne ſeneſctuti cui a-
 lias multa ad eſſent incômoda, turpitudinem à vitiiſ profi-
 ciſcentem ſuperadderent. Iratum ab inſano tempore dun-
 taxat diſſerre. Minime inuideri iis, qui fortunam æquo a-
 nimo & moderate ferrent. non enim nobis, ſed iis quæ cir-
 ca nos ſunt, inuideri. Qui ridiculis rebus ſeriam impende-
 rent operam, eos aiebat in rebus ſeriis fore ridiculos. Ho-
 neſtas actiones, ne earum fama eſſlueret è memoria, cõfir-
 mandas aliis eſſe honeſtiſ actionib. Reprehendebat ciues,
 quod magiſtratus ſemper iſdem deferrent, inque iis: Aut
 magiſtratum gerere putatis rem eſſe non magni precij, aut
 paucos eſſe ea dignos. Qui agrum mari vicinum vendide-
 rat, mirari ſimulabat ſe, quod mari eſſet valentior. quæ e-
 nim mare vix illuue prolueret, ea eum nullo negotio ab-
 forpiſſe. Cenſuram ambiens, cum cæteros videret rogare
 populũ & adulari, ipſe vociferatus eſt populũ opus habere
 acri medico & magna purgatione: nõ itaq; blandiſſimum,
 ſed inexorabilem aliquem & ſeueriſſimum eſſe deligendũ.
 hæc dicens, præ omnibus eſt cenſor renu-
 ciatus. Docens adoleſcentes audacter pugnare, dicebat ſæpe ſermone ac
 voce magis quam gladio & manu terreri fugariq; hoſtem.
 Bellum gerens aduerſus Bœotis fluuij accolas, cum ob ho-
 ſtium multitudinem in diſcrimine verſaretur, & Celtiberi
 paciſcentes CC. talentorum mercedem auxilia promitte-
 rent, Romani non ſinerent eum hanc barbaris hominibus
 promittere: Erratis, inquit. ſi enim vincemus, non de no-
 ſtris, ſed hoſtium pecunia perſoluemus: ſi vincamur, neque
 qui exigat erit, neq; à quo exigatur. Cum autem plures ce-
 piſſet vrbes, quam dies in hoſtico egiſſet, (vt ipſe de ſe pro-
 ficeretur) nihil tamen præter cibum & potum inde ſe acce-
 piſſe ait. Militibus viricim libram argenti largitus, præſta-
 re dicit multos à militia cum argento, quam paucos cum

Honor.

Ira.

Salſe.

auro redire. ducum enim nihil præter gloriam debere in
provinciis augeri. Militiæ quinque habebat famulos. quorū
vnus cum duo emisset mancipia, neque res Catonem latuisset,
antequam in conspectum domini veniret, suspendio vitam
sibi ademir. Rogatus à Scipione Africano ut Achæis
exilibus opem ferret, reditum in patriam flagitantibus, præ
se tulit nihil se istud curare negotium. In senatu autem mul
tisea de re habitis sermonibus, surgens: Perinde, inquit, ac
si deesset quod ageremus, sedemus hic disputantes de Græ
cis senibus, à nostrisne ij, an verò ab iis qui isthic sunt vespil
lonibus debeant offerri. Scripserat Postumius Albinus hi
storiam Græco sermone, veniamque à lectoribus petebat.
quem sublannans Cato, Dandam ei veniam aiebat, si de
creto Amphictionum coactus scripisset.

SCIPIONEM iuniorem tradunt LIV. quos vixit, an
nis, nihil emisisse, nihil vendidisse, nihil ædificasse. atque in
tantis opibus non nisi XXXIII. argenti, duo auri pondo
eum reliquisse: cum quidem Carthagine potitus fuisset, &
magis quam vllus alius imperator milites collocupletasset.
Polybij autem præceptum seruans, operam dedit, ne prius
è foro discederet, quam aliquem compellantium quocūq;
modo sibi familiarem amicūq; faceret. Iuuenis etiam nū
tantam de se fortitudinis & prudentiæ opinionem excita
uit, ut Cato maior interrogatus de militantibus ad Cartha
ginem quid sentiret, inter quos etiam Scipio erat, de hoc
pronunciaret,

Odysf. n.

495.

Iste sapit solus: reliqui velut Sombra vagantur.

Cumq; ab exercitu Romam venisset, ad summam rei gerē
dæ populus eum vocauit, non studio ipsi gratificandi, sed
quod eius opera facile citoque se Carthaginem capturos
sperarent. Cum iā intra muros Carthaginis venisset, & Car
thaginienſes ex arce se defenderent, ac mare inter castra i
ppius & arcem non esset profundum: consulente Polybio ut
ferreos murices spargeret, aut tabulis vada consterneret cla
uos eminentes habentibus, ne transire hostes ad oppugnā
dum vallum possent, respondit: Ridiculum esse capris mu
ris intra urbem progressos hoc iam agere ne cum hoste sit
pugnandum. Cum inuenisset eam urbem repletam statu
is donariisque Græcanicis è Sicilia aduectis, edixit ut è singu
lis urbibus venirent qui dignoscerent suaque auferrent.

Nihil

*Liberali
ser.*

Nihil quicquam suorum quenkam passus est vel liberum
 vel seruum de præda accipere, ac ne emere quidem, omnib.
 direptioni vacantibus. C. Lælio amicissimo suo in petiti-
 one consulatus operam nauans, è Pompeio (putabatur is ti-
 bicinis esse filius) quæsiuit, an ipse quoque cōsulatum esset
 petiturus. respondit is, neque se ambiturum, & comitia cū
 Lælio obiturum, eiusque petitioni studio suo opitulatu-
 rum. Hoc illi credentes, decepti sunt, renuaciatumque est
 Pompeium in foro circumire ac prænsare ciues. Tum reli-
 10 quis stomachantibus, ridens Scipio: Nostra, inquit, stulti-
 tia hoc sit, qui quasi non homines, sed deos precaturi iam-
 dudum moras neſtimus expectando tibicinem. Certamen
 erat ei in petitione censuræ cum Appio Claudio. qui cum
 diceret, se omnes ciues nominatim compellare, Scipione
 15 fere omnes ignorāte: Vera, ait Scipio, dicis. non enim mihi
 cura fuit multos nosse, sed à nemine ignorari. Et cum esset
 Romanis bellum aduersus Celtiberos, se competitorem-
 que legatos aut tribunos militum mitti ad exercitum po-
 stulauit, belligerantibus de vtriusque virtute sententiam te-
 20 stimoniumque laturis. Censor creatus, adolescenti equum
 ademit, qui quo tempore Carthago obsidebatur, instructa
 sumtuosa cœna, placentam mellitam ad eius vrbs formam
 confectam, & Carthaginis nomine insignitam, diripien-
 dam conuiuis proposuisset. & quærenti eor equo multa-
 25 retur, Quia, inquit, me prior Carthaginem diripuisti. C.
 Licinium videns accedere, Scio, inquit, hunc peierasse. quia
 autem nemo accusat eum, non possum ipse aſtor iudexque
 simul esse. Missus à senatu tertium, vt ait Clitomachus,

Vt multorum hominum mores ac iura cōsideret,

30 vrbesque, gentes, & reges inuiferet: vt Alexandriam perue-
 nit, egressus est naui, processitque cooperto capite. circum
 vero cursitantes Alexandrini rogauerunt vt retegeret faciē,
 desiderioque eius videndi captis spectandam præberet: vo-
 cemque & plausum eo impetrato sustulerunt. quorum am-
 35 bulationem cum rex ob ignauiam & molliciem corporis
 ægre magno nisu æquaret, Scipio Panætio in aurem insu-
 surrauit: iam nunc Alexandrini fructum nostræ peregrina-
 tionis ceperunt, qui propter nos regem viderint deambu-
 lantem. Vnum omnino ea in legatione habuit de amicis
 comitem Panætium, seruos quinque. de his vno in peregrina-

natione mortuo, alium nolens emere, Roma acciuit. Numantinos cum insuperabiles putaret populus, qui multos iam Romanos duces vicissent, Scipioni secundum consulum detulit, eius belli gerendi gratia. Cum autem multi nomina sua ei militibus darent, inhibuit hoc senatus, desertam fore isto pacto Italiam dicens. sed & pecuniam quæ ad manum & parata erat sumere eum non passi sunt, & reditus vectigalium ei destinauerunt, quorum nondum appeterat tempus. Ad hoc respondit Scipio, Pecuniæ sibi de suo & amicorum facultatibus fore satis. id vero reprehendit quod de militibus erat decretum. quod diceret bellum graue esse, si quidem ob fortitudinem hostium toties victi essent Romani, contra tales: sin ob ignauiam ciuium, militibus talibus gerendum. Vt venit ad exercitum, multum ibi confusionis, intemperantiæ, superstitionis, luxusque reperit. Itaque ariolos, sacrificulos, lenonesque statim exturbauit, & omnia iussit amouere vasa, demtis olla, veru, & figlino poculo, argenteorum poculorum nullum duabus libris maius permisit habere volentibus. lauacro interdixit, qui inungerentur quenque a seipso fricari iussit, quod diceret iumentis fricante opus esse, quia manibus ipsa carerent. Prandere iussit obsonium nullo igni coctum, in cœna accumbentes edere panem aut pultem simplicem, & carnem elixam siue assam. ipse sago amictus nigro obambulauit. lugere se iniquiens turpitudinem exercitus. Cum incidisset in Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta, quæ gemmis ornata ac Thericlea gestabant pocula, Talis, inquit, cum sis, mihi patriæque te ad xxx. dies, tibi ipsi per omnem vitam reddidisti inutile. Alij clypeum ostentanti præclare ornatum, Clypeus quidem, inquit, ò adolescens pulcher est: cæterum Romanum virum magis decet in dextra sua fiduciam habere, quam in sinistra collocatam. Vallum tollenti, & admodum se premi dicenti, Non iniuria, inquit. ligno enim huic magis fides quam gladio. Videns coniunctam cum insania hostium temeritatem, dicebat se tempore securitatem redimere. bonum enim imperatorem, itidem vt medicum ad malum curandum vltimo demum loco ferrum adhibere. nihilominus tamen suo tempore adortus Numantinos fudit. Quo tempore senioribus pulsos culpantibus quod eos fugissent. quos toties in fugam coniecissent, ferunt quen-

*Disciplina
militaris.*

*Causa im-
peratoria.*

quendam Numantinorum dixisse, Oues quidem easdem esse, atque antea, sed alium habere pastorem. Capta Numantia, acto secundo triumpho, de senatu & sociis in contentione venit cum C. Graccho. ibi cum indignabundus
 5 populus pro rostris dicenti tumultu facto obstreperet: Nūquam, inquit, me exercituum conclamantium perterruit vociferatio, nedum conuenarum fremitus me percellat, quorum nō matrem esse, sed nouercam Italiam noui. Gracchoque cum suæ factionis hominibus clamante, Interficiendum esse tyrannum, Merito, inquit, patriæ bellum facientes me prius sublatum volunt. Roma enim Scipione incolumi cadere non potest, neque viuere Scipio Roma euerſa.

CAECILIUS METELLVS cum de castello munito op-
 15 pugnando deliberaret, centurioni dicenti decem duntaxat amissis viris eo potiturum, Visne inquit, vnus ex illis decem tu esse? Interrogatus à quodam iuvene centurione quid esset factururus, respondit, Se tunicam suam, si sui eam sibi consciam consilij putaret, exuturum & crematurum. Scipionis,
 20 cum quo viuus inimicitias exercuerat, mortem grauitur molesteq; tulit, filiosque suos subire feretro eius portando iussit. diuſque dixit gratias se agere Romæ causa, quod alibi non existerit Scipio.

C. MARIVS obscuro natus loco, gestis militiæ reb. cum
 25 se ad honores in republica capeſſendos contulisset, ædilitatem maiorem ambiuit. videntq; se eam nō impetraturum, eadem die minorem petiit. passusque repulſam, tamen de prima inter Romanos dignitate non desperauit. Varices in vtroque crure cum haberet, secandas eas medico præbuit:
 30 alteriusque sectionem solutus, absque vllō gemitu, & ne contractis quidem superciliis sustinuit. ad alterum tranſeuntem inhibuit, non esse inquit remedium isto dignum dolore. Alterum ipso gerente consulatum, Lusius fore natus ipsius, vim adolescentis cuiusdam Trebonij militantis pudicitia intenterat, eratque ab eo interfectus. Ac-
 35 cusatus a multis Trebonius, nihil inficiatus eadem tribuni, causam protulit atque demonstrauit. Iussit Marius coronam, quæ ob res præclare gestas donari solet, afferri, eaque Trebonium ornauit. Opposuerat Teutonibus castra loco aquæ inopi. & dicentibus se sitire militibus, demon-
 strans

*Dum.**Arcanum.**Magnus-
nimus.**Prudens
patientia.**Iuste.*

strans amnem prope vallum hostium decurrentem, Isthinc, ait, peti a vobis potest potus sanguine vernalis. Orauerunt itaq; milites vt eo duceret, sanguine ipsorum adhuc humido, necdum ob sitim concreto. Bello Cimbrico Camertes viros cito ob rem bene gestam vniuersos ciuitate Romana donauit, nullius legis beneficio. reprehendentibusq; factū respondit, se præ armorum strepitu leges non potuisse exaudire. Bello ciuili fossa cinctus & oppugnatus, tolerauit omnia idoneam operiens occasionem rei gerēdæ. Vbi quidem Popedio Siloni (erat is hostium dux) dicenti, si es, Marii, magnus imperator, descende & prælio decerne: respondit: Immo tu si magnus es imperator, cogito me inuitum decerrare.

*Leges.
Bellum.*

Strategema.

LVTATIVS CATVLVS bello Cimbrico cum haberet castra ad flumen Athesin, suiq; barbaros transitum moliri, cernentes retro cederent: videns fugam se inhibere nō posse, ad primos aufugientium ordines celeriter se contulit: ne fugere hostem sui, sed ducem sequi viderentur.

SYLLA cognomento Felix, hæc duo maxima fortunæ munera putauit, Amicitiam Metelli Pij, & Quod non deleuisset Athenas, sed vrbi pepercisset.

C. POPILLIUS à senatu litteras Antiocho attulit, quæ cum ex Aegypto iubebant exercitum abducere, neque regnum pupillorū Ptolemæi vita defuncti sibi vindicare. Accedens per castra, eminus ab Antiocho comiter salutat, non reddita salute epistolam tradidit. qua lecta cum deliberatione habita responsurum se rex diceret, palmitè Popillius orbem circa eum descripsit, inquires: Hic ergo stans de libera & responde. Omnibus magnimitate hominis percussis, cum Antiochus profiteretur se ex sententia Romanorum acturum, ita demum regem salutauit amplexusque est Popillius.

*Maiestas
P.R.*

LVCVLVS in Armenia cum decem grauis armatura militum millibus & mille equitibus contra Tigranem cōtendebat, instructum c. l. millium exercitu: idq; pridie Nonas Octobris, qua die Cimbri antè copias Cæpionis deleuerant. dicēte tum quodam, istam diem abominari Romanos & formidare: pugnemus ergo, inquit, hodie strenue, vt diem quoque ex nefasta & tristi festam lætamque Romanis redigamus. Cumque à cataphractis maxime sibi metuerent

*Omen re-
futatum.*

rent

rent milites, bono eo esse iussit animo. plus enim in spoliandis iis fore laboris, quam in vincendo. Primus ad tumulum aggressus, cum motum videret barbarorum, exclamauit. Vicimus ô commilitones. nulloque subsistente persequens hostem, quinque duntaxat Romanorum amisissis, ultra c. millia hostium interemit.

- Cn. POMPEIUM Romani tanto persecuti sunt amore, quanto patrem odio. Adolescens totum se Syllæ partibus addixit, nulloque etiamnum gesto magistratu, neque in senatum allectus, multos per Italiam conscripsit milites. & vocanti ad se Syllæ, respondit, Non se sine spoliis & nullo facto sanguine imperatori suum monstraturum exercitum. neq; ad eum ante accessit, quam hostium ductores multis vicisset pugnis. Missus deinde in Siciliam legatus, inaudiuit milites in itinere faciundo sæpe euagari, vimq; hominibus facere, & prædas auertere. Igitur eos qui temere oberrabant & circumcurſitabant, suppliciis compescuit. A se autem missorum gladiis sigilla imposuit. Mamertinos, quod ab aduersariis steterissent, vniuersos neci dedere constituerat. Tum Sthenis, qui orator ea in ciuitate principatum tenuerat, iniuste agere Pompeium dixit, qui ob vnum fontem multos innocentes vellet occidere. se solum in culpa esse qui amicis persuasisset, inimicosq; vi adegisset ad Marianam factionem defendendam. Miratus Pompeius hominem, Gratiam se delicti facere Mamertinis pronunciauit, talem secutis virum, qui patriam sua vita haberet priorem. ignouitq; & ciuitati & Stheni. Cum traiecisset in Africam aduersus Domitium, eumq; magno superasset prælio, salutatús ab exercitu imperator, negauit se hoc ornamentum accipere. prurum, recto adhuc stare hostium vallo. itaq; milites, quamquam imbre largo incumbente, castra hostium diripuerunt. Reuersum Sylla cum aliis honoribus benigne affectit, tum primus Magnum cognominauit. triumphum autem petenti negauit, quod nondum esset in senatum receptus. Ad hæc Pompeius iis qui aderant dixit, Ignorare Syllam, quod plures orientem Solem adorent, quam occidentem. quo audito Sylla exclamauit, Triumphet. Seruilius tamen vnus ex optimatibus indigne id ferebat, multique militum triumpho reclamabant, dona quædam exposcentes. Vbi quidem Pompeio dicente, Omisſum potius à se iri triumphum, quam

*Virtuti
premiũ
datum.*

*Magnani-
me.*

*Humanis-
ter.*

Senectus.

quam ut militibus adlaretur, dixit Seruilius: Nunc demum
se intelligere, esse Pompeium reuera magnum, triumpho-
que dignum. Moris Romani erat, ut equites qui constitu-
tum legibus tempus militassent, equos in forum ad censo-
res adducerent, ibique quoties & sub quibus meruissent du-
cibus, enarrarent. Proinde consulum gerens Pompeius,
equum ipse ad censores Gellium atque Lentulum deduxit: in-
terrogatusque pro more, Omnesne obuiisset militias, respon-
dit: Omnes, & quidem sub me ipso imperatore. In Hispania
nactus scrinia epistolarum Sertorij, in quibus multæ erant
principum virorum literæ nouandarum rerum & conuel-
lendi præsentis reipublicæ status causa Sertorium Romam
euocantium: omnes eas combussit, resipiscendi largiens
corrigendique occasionem malis. Phraathi Parthorum re-
gi missis ad ipsum internunciis petenti ut Euphrate limite
vteretur, respondit Romanos ius potius pro termino habi-
turos. L. Lucullus post obita imperia voluptatibus sese luxuri-
que tradiderat, Pompeiumque vituperabat, qui aliena ætate
negociis sese implicaret. ad hæc Pompeius, Magis aiebat alien-
um esse a senio luxuriare, quam gerere rempublicam. Ac-
grotauti medicus consuluerat ut turdo vesceretur nullus au-
tem poterat inueniri, quod anni tempus erat ab eorum ca-
ptura alienum. quidam inuentum iri aiebat apud Lucullum,
qui per annum eos aleret. Ergo dicebat, nisi luxuriaret Lu-
cullus, viuere Pompeius nequiret? iussuque valere medico, vi-
sus est re facile parabili. Cum Romæ ingens frumenti obor-
ta esset caritas, creatus verbo quidem annonæ procurator,
re ipsa dominus terræ marisque, in Africam, Sardiniam, Sici-
liamque nauigauit, magnaque vi frumenti congesta, Romam
properauit. Existente autem graui tempestate, & gubernato-
ribus trepidantibus, primus nauim conscendit, euellique
mandato anchoram exclamauit, Nauigare necesse est, vi-
uere non est necesse. Detecto eius cum Cæsare dissidio, Mar-
cellino cuidam, qui euectus à Pompeio, studiis mutatis ad
Cæsarem transuerat, multa in senatu contra ipsum dicen-
ti: Non te, inquit, pudet Marcelline mihi conuicium face-
re, qui te è muto loquentem, de famelico vomentem fece-
rim? Catoni acerbè ipsum reprehendenti, quod sibi sapenu-
mero prædicenti Cæsarem augeri potentia ad detrimen-
tum popularis status reipublicæ non aduertisset animum,
respon-

respondit: Tua consilia magis à diuinatione, mea ab amicitia proficisciebantur potius. De se ipso autem libere hoc prædicabat, omnem magistratum se & occipisse sua, & deposuisse aliorum opinione citius. A Pharsalica pugna in Ægyptum fugiens, è triremi sua transiturus in piscatoriæ cymbam à rege missam, conuersus ad uxorem & filium aliud nihil dixit, quam Sophoclea ista:

Etenim tyranni quisquis intrat in domum,

Fit seruus eius, liber est si uenerit.

- 10 Transgressus, cum gladio feriretur, semel tantum ingemuit, nullaque emissa voce caput obuoluit veste ac procubuit.

CICERO orator, cum cognomen eius exagitaretur dictis, amicique hortarentur ut id mutaret, dixit se Ciceronis nomē effecturum Catonum, Catulorum, Scaurorumque;

- 15 nomine illustrius. Poculum porro autem diis dedicās, præ nomen suum nomenque litteris insculptis, cognomen- *Fiducia*

tum Ciceronis cicere cælato indicauit. Oratores qui altum clamarent, dicebat ob imperitiam dicendi ad vociferationem, sicut claudos ad equum confugere. Erat Verri si-

- 20 lius, qui in flore ætatis pudicitiam suam male custodiuerat.

Ei Verri Cicero, molliciem sibi exprobranti, ac cinædum appellanti: Nescis, inquit, filius esse intra fores conuiciandum. Metello Nepoti dicenti, plures testimonio tuo perdidisti, quam patrocinio seruasti, respondit: Quia enim plus

- 25 mihi fidei est quam facundiæ. Eidem interroganti quo patre natus esset, Tua, inquit, mater fecit ut tibi difficilius esset respondere sic interrogato. Erat enim ea impudica, Metellus autem leuis & inconstans atque cupiditatibus obsequens. Hic cum Diodoto, quo oratoriæ artis doctore usus

- 30 erat, coruum lapideum in monumento statuisset, dignam ei relatum gratiâ Cicero dixit, quod is volare Metellum, non dicere docuisset. Audito Vatinius inimicum suum, hominem alioqui prauum, mortuum esse, cum postea uiuere eum cognouisset, Male, inquit, pereat, qui mentitus

- 35 est male. Cuidam qui domo Afer putabatur, dicenti non audire se ipsum dicentem, Atqui, inquit, aurem habes foraminis non expertem. Quodam in iudicio Popilium Cor- tam ad perhibendum testimonium vocauerat, qui se iureconsultum profitebatur, homo indoctus & ineptus. is cum nihil se scire diceret. Putas fortassis, ait, de iure te in-

terrogari,

terrogari. Hortensio oratori, qui accepta mercedis loco à Verre Sphinge aurea, sibi obscurius aliquid dicenti se anigmatum soluendorum imperitum esse aiebat, respondit: Atqui Sphingem domi habes. Voconio occurrens tribus filiabus deformissimis comitato, placide dixit:

Phæbo olim non sinente hic fuit liberos.

Cum Faustus Sullæ F. propter aris alieni magnitudinem proscripssisset se auctionem facturum suorum bonorum: Hanc, inquit, magis probo, quam paternam proscriptionē. Orto inter Cæsarem & Pompeium dissidio, dixit Nosse se quem fugere, ignorare quem sequi debeat. Pompeium reprehendit, quod urbem deseruisset, ac Themistoclem potius quam Periclem esset imitatus, rebus non illius, sed huius tempestati similibus. Ad Pompeium cum venisset, ducereturq; pœnitentia, interrogatus ab eo ubi Pisonem generum suum reliquisset, Apud socerum, respondit, tuum. Et cum quidam qui à Cæsare ad Pompeium desciverat, præ festinatione se equum reliquisse ibi diceret: melius eum equo suo quam sibi consuluisse dixit. Renuncianti Cæsaris amicos esse vultu retrico, Ais, inquit, eos Cæsari bene velle. Post Pharsalicam pugnam cum fugisset Pompeius, & Nonius quidam septem adhuc adesse aquilas diceret, ideoque bene sperandum, Recte, inquit, moneres, si aduersus graculos esset pugnandum. Cæsar rerum potitus cum deiectas Pompeij statuas erigeret honorifice, Hoc, inquit, facto suas Cæsar figit. Tantum vero bene dicendo studuit, tantique eam rem duxit, ut cum causa ipsi oranda esset coram centumviris, dieq; appetente Eros seruorum vnus nunciatum in sequentem diem differri iudicium, hunc libertate donauerit.

C. CÆSAR adolescens dum Syllam fugit, incidit in piratas, primumq; exigentes summam pecuniæ derisit, quod ignorarent quem cepissent, duplumq; eius daturum se promissit. Deinde habitus in custodia dum cogeret pecuniam, mandauit eis ut silerent, seque sinerent dormire orationes etiam & poemata scribebat, ipsisq; recitabat, & non admodum laudantes, stupidos barbatosque appellabat, ac suspensurum se eos per risum minabatur, quod & fecit paulo post. allata enim quæ se redimeret pecunia dimissus, viros nauesque ex Asia collegit, latronesque correptos in crucem egit.

- egit. Romæ cum Catulo principe in ciuitate viro de pontificatu maximo certans, matri progressurum in campum ad fores vsq; comitanti, Hodie, ait, aut pontificem maximum aut exulem habebis filium. Pompeiam vxorem dimiserat, quam corruptam à Clodio esse rumor ferebat. quo nomine cum Clodio esset dictus dies, citatus ipse testis nihil de ea sinistri dixit. & interroganti actori, cur ergo nuncium vxori remisisset, respondit: Quia Cæsaris vxorem etiam criminis puram oportet esse. Res Alexandri gestas legens, fleuit, dixitq; amicis. Quo natu Alexander Darium vicit, ego adhuc nihil legi. Oppidulum in Alpibus transiens nullius nominis, amicis quærentibus an ibi quoque tumultus & contentiones essent de principatu, meditatus aliquantulum: Mallem, inquit, hic primus esse, quàm Romæ secundus.
- 15 Audacia & magna facinora facienda aiebat, non delibèranda. & è Gallia prouincia contra Pompeium proficiscens, traiecto Rubicone flumine, Omnis, inquit, iacta esto alea. Cum Põpeius Roma ad mare fugisset, Metellus qui ærarij curam gerebat, volentem ipsum inde pecuniam sumere,
- 20 prohibuit, occlusitq; ærarium. ei mortē minatus est, cōsternatoq; Hoc, inquit, mihi, ô adolescēs, difficilius est dicere quam facere. Militibus ipsius Brundisio tarde ad Dyrrachium transfuehantibus, omnibus ignorantibus lembum conscendit, conatusq; est mare traicere. cum vero nauiculam fluctus pœne obruerent, aperiens sese gubernatori exclamauit: Fide fortunæ, sciens te Cæsarem vehere. prohibitus tamen est transmittere tempestatis violentia, & concursu militum ægerrime ferentium, quod ipsis non confidens alium exspectaret exercitum. Cōmissa pugna cum vicisset
- 30 Pompeius, neque persequeretur victoriam, sed in castra reduceret, dixit Cæsar: Hodie victoria erat penes hostes, sed non habent qui vincere nouerit. Quod ad Pharfalum Põpeius exercitum instructum stare & exspectare hostem iussit, id Cæsar reprehendebat, vehementiam & impetum militum qui sit cursu cum quodam quasi furore in hostem tendentibus, eum eneruauisse dicens. Pharnacem Ponticum primo accessu cum superasset, ad amicos scripsit: Veni, vidi, vici. Scipione in Africa pulso victoq; cum Cato sibi necem consciuisset: dixit inuidere se Catoni mortem, quando is sibi salutem inuidisset. Male suspicantibus de Antonio quibusdam

Fama.

Ambitio.

busdam & Dolabella, & ab iis ut sibi cauere monentibus: Non hos, inquit, metuo ignauos & pingues, sed graciles istos ac pallidos, Brutum monstrans & Cassium. In cœna sermone incidente quodnam mortis genus esset optimū, respondit Inopinatum.

CAESAR, qui primus Augustus est cognominatus, adolescens etiamnum Antoniū reposebat millies sestertiū, quam pecuniam ex Iulij Cæsaris interfecti domo is abstulerat: cupiebat enim persolvere Romanis legatum Iulij, viri tunc denarios LXXV. Antonio autem pecuniam detinente, ipsūque si sciret abstinere hac postulatione iubente, hæreditatem paternam proscripsit ac vendidit, legatoque persolvendo benevolentiam sibi, odium civium Antonio paravit. Rymetalces Thracon rex ab Antonio ad ipsum deferat, societatemque hanc immoderate in cōiuiis odiosequi iactabat. itaque Augustus cuidam reliquorum regum propinans dixit: Ego prodicionem amo, proditores non laudo.

Proditor. Cum Alexandrini vrbe capta acerbissima quæque expectarent, consensu tribunali Arium Alexandrinum iuxta se statuit, vrbique se parcere dixit: primum ob eius magnitudinem atque pulcritudinem, deinde propter autorem eius Alexandrum, denique in gratiam amici sui Arii. Erotem suū in Aegypto procuratorem audiens coturnicem quæ in pugna omnes vinceret, insuperabilisque esset, emisit atque comedis, acciuit, & inquisitum: falsumque malo clavis affigi iussit. Siciliæ procuratorem Arium loco Theodori constituit: cumque ei quidam libellum exhibuisset, in quo scriptum erat: Calvus, aut fur est Theodorus Tarsensis, quid tibi videtur? subseripsit, Videtur. à Mæcenate, qui cum vitam agebat, quottannis in natalicii dono accipiebat pateram. Athenodoro philosopho domum redeundi ob senectutem petenti veniam, concessit. qui cum valedicens ei hæc verba protulisset: Cum irasceris, Auguste, nihil ante vel dixeris vel feceris, quam tecum xxxi v orationis elementa repetieris: manu eius arrepta Augustus, etiamnum, inquit, tua mihi opus est præsentia, ac per totum porro annum secum detinuit, Silentij, inquit, tutum esse præmium. Audito Alexandrum, cum annos natus xxxii pleraque subegisset, anxium fuisse de materia agendi ad reliquum tempus: Miror, inquit, Alexandrum non existimasse maiorem esse operæ imperium par-

rum bene constituere, quam parare. Lata de adulteris lege
in qua de reorum eius flagitij iudicio & supplicio erant o-
mnia definita, postea in adolescentem, qui cum Iulia adul-
terium commisisse dicebatur, iratus irruit, manibusq; eum
5 pulsauit, qui cum exclamaret, Legem tulisti ô Cæsar: ita pœ-
nitudo est correptus, vt cœnam ea die recusauerit. C. Cæ-
sari filix suæ filio, cum eum in Armeniam mitteret, preca-
tus est à diis gratiam Pompeij, audaciam Alexandri, fortu-
nam suam concedi. Romanis autem se imperij sui heredem
10 relicturum dixit, qui nunquam bis vna de re consultauerit:
Tiberium innuens. Tumultuantes iuuenes qui in honore
erant volens compescere, cum non animum aduerterent,
sed obstreperent: audite, inquit, iuuenes senem, quem iuue-
nem senes audierunt. Quod peccasse aliquid videbatur
15 populus Atheniensis, ab Aegina scripsit ad eum: Existimo *Human-*
non vos fallere me irasci vobis: alioqui enim non exegissem *ter.*
hyemem Aeginæ. aliud nihil vel dixit eis vel fecit. Cum v-
nus de Euryclis accusatoribus effusus libertate dicendi &
ad fastidium vsq; vsus, ad hæc verba prolapsus esset: Si hæc ti-
20 bi, Cæsar, non videntur magna, recitare eum mihi iube se-
ptimū Thucydidis. iratus Augustus eum se inde auferre ius-
sit. audiens autem esse eum de Braxidæ posteris superstitem,
acciuit verbisq; mediocriter castigatum dimisit. Pisone do-
mum à fundamentis vsq; ad summum tectum accurate exæ-
25 dificant: Animum, inquit, exhilaras meum: ita ædificans,
ac si Roma sit futura sempiterna.

ΠΛΥΤΑΡΧΙ ΑΠΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ

ta Laconica,

30

Gasicles Lacedæmoniorum rex cuidam miranti
quod auditionis alias studiosus Philophanem
tamen sophistam non admitteret, respondit se
debere eorum esse discipulum, quorum etiam si-
35 lius esset. Idem interrogatus quomodo princeps absq; sti-
patoribus esse posset tutus, respondit: si subditis ita impera-
ret, vt pater filiis. *Tutum im-*
perium.

AGESILAVS magnus ille sorte quodam in conuiui-
o magisterium nactus, pincernæ interroganti quantum cui-
que conuiuarū vini iuberet apponi: Si multum, inquit, vini

in promptu est, cuius quantum posceret fundito: si parum, equaliter inter omnes distribue. Malefico quodam constanter tormenta perpetiente, Quam valde, ait, malus hic homo est, in res malas ac turpes tolerantiam perseuerantiamque impendens. Laudate quodam rhetorem, quod magna dicendi facultate res paruas exaggeraret: Ne tutorem quidem, inquit, probum putem, qui paruo pedi magnum circumdet calceum. Dicenti quodam, Assensus es, idque repetenti saepius: omnino, inquit, assensus sum, si res iusta est. sin minus, dixi sane, verum assensus non sum. inferentique, At vero reges par est implere

*In Vanilo-
quum.*

*Principū
responsa.*

Iliad. 2.

527.

*Dicentis
mores.*

*Fiducia
sua.*

Vliso.

Quod capite annuerint: -- respondit: Non magis, quam æquum est, ut qui regem accedunt, petant dicantque iusta, cōsiderato quid occasio & decorum regis ferat. Quoties laudantes aut vituperantes audiret, censebat non minus dicentium mores cognoscendos esse, quam eorum de quibus dicerent. Puerum ipsum etiamnum, cum puerorū nudorum exhiberetur spectaculum, chori magister loco obscuro constituerat. obtemperauit, quanquam iam rex designatus, ita factus: Bene habet: ostendam enim non loco virum, sed viro locum cohonestari. Medico quodam rationem medendi corporis malo ei demonstranti non simplicem, sed multis subtilibus ac superuacaneis admixtam. Accusator, inquit, nisi mihi vita est destinata, non sum victurus etiam omnibus istis usurpatis. Adstans aliquando aræ Mineræ, quæ ab æde aræ Chalciæcus dicitur, bouemque immolans, morsus à pediculo, nihil reueritus in conspectu omnium arripuit eum & occidit, his additis verbis: Per deos, iucundum est vlscisci insidiatorem, etiam pone aram. Alio tempore videns mutem à puero tenente trahi de fenestra, eumque mordere manum tenentis ac profugere, re iis qui aderant ostensa dixit: quando minimum animalculum sic propulsat vim illatam, quid existimandum est viros debere facere? Bellum regi Persarum illaturus liberandorum gratia Græcorum qui in Asia erant: oraculū Dodonæum consuluit. acceptoque respōso, ut expeditionem sicuti animo agtabat: ita susciperet, id responsū Ephoris exposuit: hi eum iusserunt Delphos proficisci, deque eadē re sortem sciscitari. Eo itaque cum venisset, ita rogauit: Apollo, idemne tibi videtur, quod patri? Eoque adstipulante imperator creatus, expeditione-

petitionem fecit. Eius in belli initio Tisaphernes Agesilaū
 metuens pacis impetrandæ causa promiserat, regem vrbib.
 Græcis libertatē, & quas ipsæ haberent legū vsū permissu
 rum: mox magnis à rege euocatis ad se copiis bellum ei de-
 5 nunciauit, nisi Asia decederet. Grata fuit hæc perfidia Age-
 silao, simulansque in Cariam se ducturum, cum eo cogeret
 suas copias Tisaphernes, conuerso itinere in Phrygiam ir-
 rupit, plurimisq; vrbib, & ingenti poritus est pecunia. Cum
 quidem amicis dixit, Impium esse iniuste fidem datam vio-
 10 lare: hostes autem decipere, non iustum modo esse & lauda-
 bile, sed suaue etiam ac lucrosū. Equis cum destitueretur,
 Ephesum reuersus est, opulentisq; iniunxit, vt pro se quisq;
 equum virumq; præberet, hocq; pacto ipse vacationem mi-
 litia haberet ea ratione subito equi equitesq; idonei timi-
 15 dorum diuitumq; loco collecti sunt. qua in re imitari se A-
 gamemnonem dicebat, qui accepta bona equa hominem
 ignauum ac diuitem militia immunem fecisset. Vendētib.
 nuda mancipia (quæ ceperat ex hoste) sectoribus, & vestium
 multis existentibus emptoribus, corpora autem alba & o-
 20 mnino tenera ob educationem intra parietes & in vmbra
 factam omnib. deridentibus, quippe inutilia & nauci: adsi-
 stens Agesilaus, Hæc, inquit, sunt propter quæ, isti aduersus
 quos pugnatis. Apud Lydiam cum ingenti hostium strage
 Tisaphernem profligasset, & regis ditionem popularetur,
 25 isq; pecuniam dono ipsi mitteret, pacificationemq; posce-
 ret, respondit, Pacis cōpositionem fore in reipublicæ Spar-
 tanæ potestate: se ditandis militib. magis delectari, quam
 opib. possidendis: hoc autem sibi pulcrum videri, si Græci
 non accipiant ab hostibus dona, sed manubias adipiscan-
 30 tur. Megaburen Mithridatis F. qui erat formosissimus, offe-
 rendi osculi gratia accedentem (admodum enim amari se
 putabat) declinauerat. cumq; is finem fecisset accedendi,
 requirebat eum vltro. tum amicis dicentibus ipsum esse in
 culpa, qui pulcri osculum formidasset, præ timore non am-
 35 plius venturi: paululum tacite secum meditatus Agesilaus,
 Nihil, inquit, attinet, eum à nobis adduci persuadendo. mal-
 le enim mihi videor huiusmodi vincere cupiditates, quam
 populosissimam hostium repugnantium vim capere. me
 40 lius est enim suam ipsius conseruare libertatem, quam aliis
 eam adimere. Cætera accuratus & iustus, in amicorum cau-

*Perfidia
 & callidi-
 tas disse-
 runt.*

*Srrarege-
 ma.*

Iliad. 4.

297.

*Victoria
 sus.*

sis existimabat nimiam iusticiam prætextum esse cõtra eos. Fertur sane epistolium eius, pro amico apud Hidrieum Carum sic intercedentis, tale Si insons est Nicias, missum eum facis autem sons est, mea causa dimitte, omnino autem dimitte. Ac in plerisq; sane amicorum rebus talis fuit Agellus, est tamen ubi occasionem ad utilitatem potius accommodauit. Castra enim aliquando mouens non nullo cum tumultu, inualidum à tergo relinquens amicum precantem, & cum lacrymis reuocantem, conuersus: Difficile est, dixit, simul misereri & sapere. Victus ratione nihilo quam qui vna debebant usus est meliore. abstinuit omnino satietate & crapula: somno usus est non ut domino, sed eum actionibus habuit suis obedientem. Frigus & æstus ita facile tulit, ut
 * solus tempestatibus anni vteretur Tentorium in

Dux.

medio militum habens, nullo meliorem lectum habuit, Asidue in ore hoc habebat, ducem non mollicie & luxu, sed tolerantia ac fortitudine debere subditis anteire. Itaque cuidam interroganti, quid boni leges Lycurgi Spartanis attulissent, respondit, Contemtum voluptatum. Admiranti eius, reliquorumq; Lacedæmoniorum in vestitu & victu frugalitatem: Hac, inquit, è semente vitæ libertatē metimus. Hortanti ut aliquid de seueritate victus remitteret, monentique ob incerta casuum fieri posse ut postmodo nunquam vivere mollius detur, respondit: Ego vero me aduefacio ut in nulla mutatione mutationem quærā. Senior etiam factus, eandem viuendi tenuit rationem. ideo quærenti cur magno in frigore tanto ipse natus sine tunica obambulet, respondit: Ut imitentur iuuenes exemplum seniorum atque principum. Thasij per agrum ipsorum cum exercitu transeunti farinam, anseres, bellaria, placentas, aliosque cibos sumtuosos potusque miserunt. solam autem farinam accepit, reliqua eos, ut nulli usus sibi futura, auferre iussit. cum instarent, utque omnino acciperet precarentur, in seruos distribuere iussit. quærentibusque causam, dixit: Qui virtutem colunt, eos non admittere huiusmodi gulæ delicias. aliena enim à liberis ea esse, quibus feruilia ingenia alliciuntur. Rursum Thasius eum, quod magna ab ipso se adeptos beneficia sentirent, templis diuinisq; honoribus venerantibus, eaque de re legatos mittentibus: ut legit quos honores sibi decernerent, quæstuit è legatis an ciuitas ipsorum homines in

Frugalitas

Knans honoris conuenientia.

hæc in deos posset conuertere: cum affirmarent , Agedum,
inquit, vos ipsos primum deos facite, eo facto , credam vo-
bis posse me quoq; à vobis in deū mutari. Cum Græciæ in
Asia gētes decreuissent ei in nobilissimis vrbibus statuas po-
nere: rescripsit: Nullum mei esto simulacrum , neque pi-
ctum, neque fictum, neque artificio vllō adornatum. Con-
spicatus in Asia domum , quadrangulis laqueatam trabi-
bus, dominum eius interrogauit , ecquid ibi locorum ar-
bores nascerentur quadrangulæ, respondenti , non, sed ro-
tundæ: quid ergo, inquit , an si quadrangulæ nascerentur,
rotundæ facerentis? Interrogatus olim quousque fines La- *In luxum.*
conicæ pertingerent : hastam vibrans, quousque , inquit,
hæc peruenit. Alij interroganti cur Sparta muris careret,
ciues commonstrans armatos , istos esse dixit Spartæ mu-
ros. Alteri hac ipsa de re percunctanti respondit, vrbes non
lapidibus & lignis , sed virtute inhabitantium debere esse
munitas. Hortatus est amicos suos, vt non pecuniæ , sed
fortitudinis & virtutis fiant locupletes. Si quando aliquid
veller celeriter à militibus peragi, id primus ipse in conspe-
ctu omniū aggressus est. Hoc gloriabatur, quod à nemine
superaretur laborando , & sibi magis quam subditis imper-
raret. Cum quidam Laconem claudum videret in bellum
exire, & equum quæreret, Non sentis, inquit, bellum opus
habere manentibus, non fugientibus? Interrogatus quo-
modo magnam parasset sibi gloriam, respondit, Contem-
nendo mortem. Quærente quodam cur ad tibicæ cantum
Spartani pugnarent : vt, inquit, ad numerum iis inceden-
tibus timidi fortesque sint in conspectu. Fortunas Persa-
rum regis prædicante , iuuenis admodum : Neque Pria-
mus , inquit, ista ætate calamitosus fuit. Subacta magna
Asiæ parte , statuit aduersus ipsum regem ducere , finem-
que ocio eius imponere , quo is abusus Græcorum ora-
tores solebat corrumpere. Euocatus autem ab Ephoris ob
bellum quod à Græcis Spartæ imminebat , cuius causa e-
rat pecunia à rege Persarum transmissa, fatus bonum prin-
cipem debere parere legibus , ex Asia abiit, magno sui
desiderio Græcis ibi degentibus relicto. Et quia nomis-
ma Persicum sagittario erat signatum, castra mouens dixit,
triginta sagittariorum millibus à rege se ex Asia expelli.
Tot enim aureis Darcis à Timocrate Athenas perlatis,

ac inter oratores diuisis, populi ad bellū contra Spartanos
 suscipiendum concitati erant. Ephoris autem in hāc rescri-
 „psit sententiam. Agefilaus ephoris S. Magnam Asiæ partem
 „subegimus, barbaros profligauimus, & in Ionia multum ar-
 „morum paruimus. Sed quoniam me ad definitum venire
 „diem iubetis, sequor epistolam, fere autem & anteuertam.
 „Imperium enim gero non mihi, sed ciuitati ac sociis. ac tū
 „imperator vere iusteque imperat, quando regitur à legibus

Magistra

8166.

& ephoris, aut si qui sunt alij in ciuitate magistratus. Post-
 quam traiecto Hellesponto per Thraciam fuit proficiscen-
 dum, nullos barbarorum precatus est. sed misit ad singulas
 gentes quæsitum, vtrum vellent se per ipsorum regionem
 vt sociam, an vt hostilem transire. Cæteris amice cum ad-
 mittentibus ac deducantibus, Troadenses, à quibus etiam

Magno d.

81770.

Xerxes (vt fertur) transitum donis redemerat, mercedis 15
 nomine ab Agefilao postularunt c. talenta argenti, & toti-
 dem mulieres. Irrisit eos Agefilaus, dicen(s)que cur non re-
 cta venissent acceptum quod petebant, adduxit exercitum
 collatisque signis eos multa ipsorum cum strage fudit, at-
 que transiit. Macedonum regi cum eandem proposuisset 20
 quæstionem, isq; se deliberaturum diceret: Deliberet ergo,
 inquit, nos pergemus. miratus itaque audaciam eius Ma-
 cedo, sibi que timens, vt amicum transire iussit. Thessalo-
 rum, qui hostium erant socij, agrum populatus est, missis
 Larissam Xenocle & Scytham amicitia coeundæ causa. Qui 25
 cum comprehensi custodirentur, reliquis grauiter hoc fe-
 rentibus, ac consentibus debere Agefilaum obsidere at-
 que oppugnare Larissam, fati nolle se alterius istorum
 virorum interitu vel totam mercari Thessaliam, pactis
 conditionibus eos recepit. Audito pugnatum esse apud 30
 Corinthum, & Spartanorum plane paucos, Corinthiorum,
 Atheniensium, reliquorumque sociorum permultos occu-
 buisse, nullam in vultu lætitiā, aut ob victoriā animi

Bellainte.

81771.

elationem præ se tulit: sed alte ducto gemitu, O infeli-
 cem, dixit, Græciam, quæ tantum hominum ipsa sibi inte- 35
 remit, quantum satis erat ad vniuersos vincendum barba-
 ros. Pharsaliis ipsum vrgentibus & exercitum ipsius vexan-
 tibus 10 equitibus eos fudit, trophæumque sub Narthac-
 io statuit, & omnium victoriarum hac maxime delectatus
 est, quod suo instructo seorsim equitatu, eo solo superasset
 hos, qui

hos, qui re equestri maxime sciaſtabant. Diphrida Lacedæ-
mone mandatum ei adferente, vt ſtatim ex itinere in Bœo-
tiam irrumperet: quanquam id ſtatuerat alio tempore &
maiore cum apparatu facere, paruit tamen magiſtratu, &
5 accitis XX. millib. eorum qui ad Corinthum caſtra habe-
bant, in Bœotiam inuaſit, prælioq; ad Coroneam congreſ-
ſus cum Thebanis, Athenienſibus, Argiuis, & Corinthiis,
victoriam obtinuit. Et quanquam corpus eius multis vul-
neribus male fuit ea in pugna mulſtatum, quæ omnium
10 eius tempeſtatis fuit teſte Xenophonte maxima, nihil ta-
men reuerſus domum in vitæ & victus ratione poſt tot vi-
ctorias proſperosq; ſucceſſus mutauit. Vidēs ciuium quoſ-
dam equis alendis ſibi arrogare famam ac ſuperbire, Cyni-
ſcæ ſorori perſuaſit, vt conſenſo curru ludis Olympicis de-
15 certaret. volens demonſtrare Græcis certamina iſta non
virtutis alicuius, ſed diuitiarum eſſe & ſumptuum. Cum
haberet ſecum ſtudioſeq; tractaret Xenophontem ſapien-
tem, ſuaſit ei vt filios ſuos Spartam accerſeret, ibique edu-
caret, vt inſtituerentur omnium pulcerrima diſciplina im-
20 perandi ac parendi. Aliàs interrogatus, quānam ob cau-
ſam Spartani aliis feliciores eſſent, reſpondit: Quia plus
quam alij exercent ſe in imperando & obediendo. Lyſan-
dro mortuo cum inueniſſet magnam factionem, quam il-
le ſtatim poſt reditum ex Aſia aduerſus Ageſilaum excita-
25 uerat: animum adiecit ad demonſtrandum qualis dum vi-
ueret ciuis fuiſſet Lyſander. cumque orationem legiſſet in
libro relictam, quam Cleo Halicarnaffenſis compoſuerat,
Lyſander autem fuerat ad populum habiturus de rebus
nouis, & immutanda republica: ſtatuit eam in medium
30 proponere. Sed cum de ſenioribus quidam ea pelleſta vim
dicendi artificiumque metuens, ſuaderet ne è ſepulcro ef-
foſſum produceret Lyſandrum: obtemperauit, eamq; rem
omiſit. Eos autem, qui clanculum ſe ipſi opponebant, pa-
lam quidem non inceſſit. ſed conſiciens hoc vt quidam co-
35 ſum ſe duces aut alio cum magiſtratu ſequerentur, demon-
ſtrauit eos vbi poteſtatem adepti eſſent, malos eſſe ac rapa-
ces. accuſatis deinde opitulans atque patrocinaſ, familia-
res ſibi redegit, atq; ad ſe traduxit, ita vt nullum deinde ha-
beret aduerſarium. Petenti à ſe vt ipſius nomine ſuis in Aſia
hoſpitibus ſcriberet, vt quod iuſtum erat conſequi poſſet:

*Obedientiā.**Inimici & contractands.*

*Contētus
rerum in-
anum.*

Mei quidem, respondit, hospites vltro faciunt quod iustum est, me etiam nihil scribente. Mōstrabat ei quidam vrbis alicuius muros valide admodum extructos, & quærebat, Pulcrōsne eos iudicaret? respondit: Ita per deos, sed non vt viri, verūm vt mulieres intus habitent. Megarensi cuidam ad se de vrbe gloriose loquenti: Adolescens, inquit, tui sermones magna opus habent potentia. Quæ alios admirari videbat, eamē nosse quidem statuerat. Et cum aliquando Callipides tragediarum histrio, celebris apud Græcos famæ & cui omnes multum tribuerent, primū ei occurrit. 10
set atq; salutasset, deinde proterue in comitatum se ingressisset, atq; ostentaret, sperans blande se ab Agefilao cōpelatū iri, tandem diceret, Non agnosceis mē rex, neq; inaudiuisti quis sim? intuitus in eum, Nōne, inquit, tu Callipides es mimus? Vt audiret quendam, qui vocem lusciniæ 15
imitabatur, rogatus renuit, quod diceret se ipsam sæpe audiuisse lusciniam. Menecrates medicus quia in quibusdam desperatis morbis vsus erat successu felici, cognominabatur Iupiter. quo titulo cum vteretur importunius, & ausus fuisset ad Agefilaum scribere, Menecrates Iupiter Agefilao 20
regi S. non lectis reliquis rescripsit: Rex Agefilaus Menecrati sanam mentem. Cum Conon & Pharnabazus classe regia mare obtinerent, ac oram Laconicæ maritimam oppugnarent, Atheniensium autem Astu muniretur præbente pecuniam Pharnabazo: pacem cum rege Persarum fecerunt Lacedæmonij, miserūtq; vnum de suis ciuibus Antalcidam ad Tiribazum, qui regi ipsorum nomine Græcos in Asia habitantes traderet, pro quibus Agefilaus bellum gesserat. quo factū est improbissime, vt huius rei infamiae particeps esset Agefilaus. Inimicus enim ei erat Antalcidas, pacemq; omnibus viribus machinabatur, quod bello Agefilaus cresceret, summamq; adipisceretur gloriā & potētiam. Enim uerō dicenti Lacedæmonios ad Medorum partes inclinare, Immo, respōdit, Medi potius Laconisant. Interrogatus aliquando, vtra virtutum harum, fortitudinis & iustitiæ, præstantior esset: Respondit nullum fore vsum fortitudinis non præsentē iustitia. omnibus autem iustitiam colentibus, nihil opus fore fortitudine. Asianis regem Persarum ex consuetudine magnum appellantibus, Quid, inquit, maior me est, si non iustior est, neque temperantior? 35
Qui

Qui in Asia habitabant, eos aiebat in libertate malos, si seruirent, bonos esse. Interrogatus, quo quis maxime pacto inter homines præclarum inuenire posset nomen: Respon-

Gloria.

dit, si optima dicat, & pulcherrima agat. Ducem aiebat debere aduersus hostes audacia, aduersus subditos beneuolentia instructum esse. Quærenti quid pueris esset discendum, Hæc ait, quibus etiam ad virilem prouecti ætatem vrantur. Ius dicens, cum actor bene dixisset, reus male, atq;

Iudicis officium.

hic identidē inculcaret, Agessilæ regē tutari leges oportet: si, inquit huic, domum tibi aliquis tuam perfodisset, aut vestem abstulisset, putasne architectū aut textorem tibi opem laturū fuisse? Pace composita epistolam ad se à rege scriptam, & à Persa quodā cum Callia Lacedæmonio missam, in qua hospitium & amicitia offerebantur, nō accepit:

sed regi iussit renunciare, nihil eum opus habere ad se mittendis epistolis. nam si amicū se rex Spartæ & Græciæ gerat, ipsum summopere ei fore amicum: sin verò insidiari deprehendatur, non esse quod se credat ipsi amicum fore, etiam si plurimas acciperet epistolas. Ferunt eum, quod impē-

Amor liberum.

sime liberos suos diligebat, domi in arundine cum puerulis ludendi gratia equitasse. conspectumq; à quodam amicorū, monuisse, ne cuiquā hoc diceret priusquā ipse quoq; pater esset factus. Continenter cum Thebanis bella eo gerente, & in pugna quadam vulnerato, Antalcidam ferunt

dixisse: Pulcrā à Thebanis mercedem reportas, quos inuitos & nescientes pugnare docuisti. Nam reuera narratur, nunquam bellicosiores fuisse Thebanos, quā tum temporis, ob crebras Lacedæmoniorum aduersus eos expeditiones. Idcirco etiam Lycurgus ille priscus in legibus, quas

Rhetras appellant, vetuit sæpe contra eosdem bellum gerere, ne ij bellandi rationem discerent. Vt intellexit molestum esse sociis, quod in continentibus expeditionibus paucos Lacedæmonios ipsi tanta multitudo sequi cogerentur: vt eorum numerum demonstraret, omnes socios

iussit inter sese permixtos sedere, seorsim Lacedæmonios.

Milites

Tum præconis voce surgere iussit, primum figulos, & postquam hi surrexerunt, fusores deinde ararios, tum fabros, & post

Veri.

architectos, deniq; singulorum artificiorum id genus tractatores. ita factū est, vt vniuersi prope socij surgerēt, nemo Lacedæmoniorū: his enim per leges non licet tractare ullam

Callide.

*In duce
quantum
situm.*

Vestis.

*Frans Sti-
lis.*

ullam sordidam artem. ridens ergo Agesilaus, Videtis, in-
quit, quanto nos plures quam vos milites emittamus. In
Leuctrica pugna multi Lacedæmonij fugerant, & obnoxij
erant infamæ legibus decrete. Ibi cum Ephori viderent vr-
bem viris vacuam, quæ tunc militibus opus habebat, cogi
tabant quo pacto saluis legibus illos tamen infamia libe-
rarent, ideoq; Agesilao munus legis ferendæ iniungebant.
Is in publicum progressus, Nouarum, inquit, legum autor
quidem non fuero: neque enim iis quæ sunt addere, detra-
here, aut in iis mutare quicquam velim. Bene autem ha-
bet, vt leges nostræ à crastina die sint ratæ. Epaminondam
autem tanta cum procella & æstu irruentem, quanquam
pauci essent in vrbe, arcuit tamen Lacedæmone & repulit.
In pugna ad Mantineam hortatus est Lacedæmonios, vt o-
mibus reliquis in solum pugnarent Epaminondam: solos, in-
quiens, prudentes esse fortes, & illo necato facilem fore
de reliquis victoriam, fatuis & nullius precij hominibus.
idque consilium exitus comprobauit. Cum enim vinceret
Epaminondas, fugientibus Spartanis, hunc se obuerten-
tem & suos vocantem quidam Lacedæmoniorum lethali
vulnere deiecit. tum reuersi à fuga qui cum Agesilao erant,
dubiam reddiderunt victoriâ, Thebanis multo quam antè
deterioribus, Spartanis melioribus apparentibus. Cum pec-
unia egerent Spartani ad bellû, vt qui militem alerêt pe-
grinum, profectus est in Ægyptû Agesilaus mercede mi-
litaturus regi Ægypti ipsum accersenti. Contemnebatur
autem ab Ægyptis ob vestitus vilitatem, putantibus regē
Spartæ itidem vt Persarû visuros se in splendido corporis or-
natu, male de regib. opinâtes. ostendit enim eis deinde ma-
iestatem & gloriâ prudentia & virtute esse parandam. Cum
aut videret eos qui in pugna adfuturi ipsi erant, terreri pe-
riculo ingraente ob multitudinē hostium, (erant enim du-
centa millia) & suorum paucitatem: statuit ante cōflictum
nemine conscio animare eos: itaq; manui substrata victo-
riam inscripsit, sumtoq; ab ariolo iocinore id in manû no-
tis inscriptam imposuit, aliquandiuq; tenens, dubitare se
& animi pendere simulauit tantisper dum à iocinore notæ
receptæ & infixæ sunt. tunc sociis eam scripturâ monstrauit,
deos, inquiens, ea victoriam polliceri. quod illi certû boni
succellus argumentû se habere putantes, ad pugnam animati
sunt.

sunt. Hostibus verò ob multitudinem castra Ægyptia fossa circumuenientibus, ac Nectanabi (huic enim regi opulabatur) iubete in aciem educere ac decertare, Nolo, inquit, prohibere quin hostes, id quod agunt, nobis fiant æquales.

Strategema.

5 Pòst exiguo interstitio fossæ extremis distantibus, acie eo ipso in interstitio instructa, æqualis latitudinis ordinibus cum hoste pugnans, paucis suis militibus fudit hostes, magnamq; eorum stragem edidit, ac multum pecuniæ Spartam misit. Ex Ægypto in patriam reuertens, ea in navigatione vita decessit. cum quidem suis moriens mandauit, ne ullam sui corporis fingendo aut alia imitatione pararent imaginem. Si quidem aiebat, à me est præclare factum, id monumentum mihi erit. sin verò, ne omnes quidem statuar, hominum opera illiberalium.

Vera gloria.

15 AGESIPOLIS Cleombroti F. narrare quodam Philip-pum intra paucos dies Olynthū euertisse: Atqui per deos, inquit, multis modis maiori tēporis spacio talem urbē non conderet. Obiicienti ipsum, cum rex esset vnā cum iis qui ætate florebant obsidem fuisse, non mulieres & filios ipsorū:
20 Quia enim, respondit, iustum rectumq; est nos met ipsos nostra peccata luere. Cū veller è patria catulos accerfere, quidamq; diceret venales Spartæ nullos esse: Antè, inquit, ne viri quidem: sed nunc sunt.

AGESIPOLIS Pausaniæ F. Atheniensibus de controuer-
25 sia quæ ipsi cum iis erat ad Megarensium prouocantibus iudicium: Turpe, inquit, est principibus Græciæ minus esse ius notum quam Megarensibus.

AGIS Archedami F. mandantibus aliquando Ephoris, vt assumpta iuuenum manu quēdam in eius patriam seque-
30 retur, qui esset ipsum in arcem ducturus, respondit: Quo- modo verò, Ephori, cōuenit tot iuuenes credere ei, qui suā ipsius patriam prodit. Interrogatus quænam disciplina maxime exerceretur Spartæ, Peritia, inquit, imperandi & parandi. Dicebat Spartanos non quærere numerum hostium,
35 sed vbi sint. Ad Mantineam cum prohiberetur pugnare q̃ hostes numero vincerent, Necessè est, inquit, contra mul- tos pugnet, qui multis vult imperare. Interroganti quot es- sent Lacedæmonij, respondit, quanti ad profligandos ma- lios sufficiunt. Corinthiorum muros perambulans, cum spectasset eos sublimes, validos, & in longum porrectos
spacium,

Proditor.

Fortiter.

spacium. Quænam, inquit, hæc habitant mulieres? Sophista dicenti Orationem omnium rerum esse optimam: Proinde, inquit, tu, cum taces, nullius es precij. Cum Argiui accepta clade ferocius ei occurrerent, videretq; sociorum plerosq; turbari, dixit: Bono este animo viri. vbi enim nos, qui vicimus, formido incessit, quid putatis animi esse iis qui a nobis fuerunt superati? Abderitarum legato, cum is tandem facto multa loquendi sine interrogaret quid ciuibus renunciaret: Hoc, inquit, referes, quam diu tibi visum fuit loqui, tam diu me tacitum audiuisse. Laudantibus Eleos, qui iustissime Olympicum certamen administrarent, Quid præclarum est, inquit, quod toto quinquennio per vnicum diem iusticia funguntur? Narrantibus inuidere ei quosdam ex altera familia, respondit: ergo & sua ipsis molesta erunt mala, & præterea mea amicorumq; meorum bona. Consulenti ut fugientibus hostibus transitum concederet: Quomodo, inquit, pugnabimus contra eos qui fortitudine freti nos subsistunt, si in eos non pugnamus, qui præ timiditate fugiunt? Proponente quodam de libertate Græcis paranda sententias, non ignobiles quidem eas, sed executu difficiles, Tua, inquit, hospes verba vim & pecuniam desiderant. Dicenti Philippum ipsis Græciam inaccessam redditurum, Sufficit, inquit, nobis o hospes in nostra versari terra. Legatus Perintho Spartam missus, cum post longum sermonem demum interrogaret Agin quid responsi Perinthiis ferreret, Nihil aliud, inquit, quam te, me tacente, vix tandem finem loquendi fecisse. Cum solus venisset ad Philippum legatus, isq; quæret quid ita solus venisset: respondit, Etenim ad vnum. Iam seniori quidam antiquas leges videns elanguescere, prauasque alias obrepere, dicebat Spartæ res sursum versum inuerti. Tum Agis per iocum: Hoc si fit, rationi convenienter fit. nam puer ipse audiui patrem meum dicere, sursum versum res sua ætate inuersas esse: idemq; is se puerum ex suo patre audiuisse aiebat. non ergo mirandum, si posteriora prioribus deteriora eueniunt, sed si quando meliora aut similia obtingeret. Interrogatus, qua quis ratione liber permaneat, respondit, si mortem despiciat.

*Omnia in
peris ruunt*

Agis iunior Demade dicente præstigiatores gladios Laconicos ob paruitatem deglutire: Atqui, inquit, gladiis potissimum nos hostem impetimus. Præuio homini sæpenu-

mero

mero interroganti quis esset Spartanorum optimus, respō *Salsē.*
 dit: Qui tui est dissimilimus.

AGIS ultimus Lacedamoniorum regum per insidias
 captus, indictaque causa damnatus ab Ephoris, cum ad la-
 queum, quo erat ei guttur elidendum, duceretur, cuidam
 ministrorum, quem plorare videbat: Desine, inquit, me de-
 flere, qui tam scelerate atq; iniuste morti addictus, meliore
 sum quam qui me necant conditione: atq; sic locutus funi
 ultro cernicem præbuit.

19 ACROTATVS parentibus postulantibus vt iniusta qua-
 dam in re operam ipsis nauaret, cum aliquandiu verbis re- *Iniusticia.*
 pugnasset, grauius vrgentibus dixit: Quandiu vobiscum vi-
 xi, nullam habui iustitiæ noticiam, sed postquam me pa-
 triæ eiusq; legibus tradidistis, & ad iustitiam honestatemq;

25 pro viribus facultatibusq; vestris erudiuitis, conabor his
 potius quam vobis obsequi. ac quoniam vultis me optima
 agere, optimum autem est cum priuato, tum multo etiam
 magis principi id quod est iustum: agam quæ vultis, quæ
 verò dicitis detrectabo.

20 ALCAMENES Telecli F. interrogatus quo quis pacto *Lucrum.*
 regnū optime conseruaret, respondit, Si lucrū posthabeat.
 Alij quærenti cur dona à Messeniis nō accepisset, respōdit:
 Quia iis acceptis fieri non poterat vt cum legibus pacē te-
 nerem. Dicenti viuere ipsum contracte, satis alioquin opu-

25 lentum, præclarum esse dixit eum qui scit locuples viuere
 secundū rationem, non secundum cupiditates.

ANAXANDRIDAS Leonis F. cuidam exsiliū iniquius
 ferenti, Heus tu, inquit, non quod ab vrbe sis alienus gra- *Oratio.*
 uius est ferendum, sed si à iustitia esses. Ei qui ad Ephoros

30 quædam non quidem abs re, sed tamē verbosius æquo ver-
 bis explicuerat, Hospes, inquit, re necessaria vteris nulla
 necessitate postulante. Interroganti cur seruis heilotibus
 agros colendos traderent, nō ipsi curarent, respōdit: Quia
 eos paruimus nō vt ipsos, sed vt nos curaremus. Quodam

35 dicente, Existimationem esse damnosam, beatorumque fore
 qui de gloria paranda non laboret: hac, inquit, tua ratione
 flagitiosi erunt beati. qui enim sacrilegus aut iniuste agens
 famam curaret? Interroganti cur Spartani in bellis ita au-
 dacter pericula adirent, Respōdit, Quia nobis studio est vt
 solicii simus de vita, non, vt alij, timidi. Interrogatus cur
 cum

*Capitalia
iudicia.*

cum de vita anquireretur in iudicio, causa à senioribus per complures dies disceptetur, & qui absolvitur, nihilominus reus maneat, sic respondit. plures dies iudicio impendi, q̃ in tali casu error correctionem nō admittat. interim reum legibus teneri, quia hac lege permissum sit rectius aliquid, de eo decernere.

Pecunia.

ANAXANDER Eurycratis F. quærenti cur pecuniam in ararium non colligerent Spartani, respondit, Ne custodes ei præfecti corrumpantur.

ANAXILAS, miranti cur Ephori regibus non allurgerent, cum quidem ab iis constituantur: causa, inquit, eadē est cum ea, ob quam ephori sunt.

ANDROCLIDAS Laco mutilatus pedem inter milites suum nomen professus est. prohibentibus, quod eum mutilum dicerent, Atqui, inquit, non fugientem sed manentem, 15 oportet pugnare in hostes.

*Gratiam
quid pa-
rent.*

ANTALCIDAS in Samothrace cum initiaretur sacris, quærenti sacrificulo ecquid in vita flagitij perpetrasset: si quid, ait, tale egi, norunt ipsi dii. Atheniēsi indoctos appellati Spartanos, dixit: Soli ergo nos nihil à vobis didicimus 20 mali. Alij Atheniēsi dicenti, Nos quidem vobis à Cephiso pulsus sæpenumero institimus: at nos, inquit, vobis nunquā ab Eurota. Interroganti qua quis ratione maxime placere hominibus posset, respondit, Si dicendo eos quamplurimum delectet, & in vitæ vsu maxime eis proficit. Sophistæ 25 cuidam laudationem Herculis recitare volenti, Quis enim, inquit, eum vituperat. Agesilao in pugna à Thebanis vulnerato, Habes, ait, mercedem, qui eos: nultos ignarosque pugnare docueris. videbantur enim Thebani continentibus in ipsos Agesilai expeditionibus bellicosi facti. 30 Muros Spartæ aiebat esse iuvenes, terminos autem hastarum cuspides. Quærenti cur in bello gladiis brevibus vterentur Spartani, causam reddidit, quod comminus in hostem pugnarent.

ANTIOCHVS Ephorus, audito Messeniis agrum à Philippo adsignatum, An, inquit, vim quoq; iis dedit, vt de eo pugnantes vincant?

Mulier.

ARIGVS, cum quidam non suas, sed alienas laudarent mulieres, Me hercle, inquit, de pulcris & honestis mulieribus nihil temere dici, sed quales eæ sint omnibus extra maritos

maritos ignotum esse oportebat. Aliquando per Selinuntem Siciliæ urbem iter faciens, in monumento quodā hanc legit inscriptionem:

Hos reslinguentes Mars forte tyrannida sauis,

Ponē Selinuntis menia stravit humi.

tum ille: meritō estis interfecti aggressi tyrānidem ardentem reslinguere, quæ vt conflagraret sinere potius debetis. *Salse.*

ARISTO, laudante quodam Cleomenis dictum, qui interrogatus quod esset boni regis officium, responderat, Amicis benē, inimicis malē facere: quanto, inquit, mi homo rectius erat amicis bene facere, ex inimicis autem amicos redigere? Hoc constat primum omnium Socratem dixisse, ei que vt auctori acceptum fertur. Interroganti quot numero essent Spartani, Tot, inquit, quot hostibus arcendis sufficiant. Recitanti cuidam funebrem orationem in Athenienses à Lacedæmoniis cæsos, Quales, inquit, putas esse nostros, à quibus ij victi sunt?

ARCHIDAMIDAS laudanti Charilaum, quod omnibus ex æquo mitis esset, Quis potest, inquit, iuste laudari, qui etiam malis se mitem præbet? Cuidam Hecateum sophistam reprehendenti, quod in cōiuctum ipsorum (quod syllition vocant) receptus nihil diceret: Ignorare mihi videre dixit, Quod qui dicere nouit, tempus etiam dicendi non ignorat. *Prædicer.* *Grauius.*

ARCHIDAMVS Zeuxidami F. interrogatus quānam Spartæ præessent, respōdit: Leges, & magistratus ex earum præscripto. Laudanti citharcedum, eiusq; peritiam admiranti, Mi homo, inquit, quis honor apud te erit bonis viris, qui fidicinem adeo laudes? Cū ei quidam fidicinem commendaret ab arte. Hic quidem (dixit alio commonstrato) apud nos bonus est iuris cōstōr, innuens nihil præstare artificium quod voce voluptatem gignit ei quod obsonio aut in sculo parando voluptatem conciliat. Pollicenti se videri ei dulce redditurum, Quid attinet, inquit? nam & plus infumetur, & virilia reddet minus vitilia. Castra ad Corinthū metatus, cū è loco muris vicino prodire lepores cerneret, commilitonibus dixit: Facile hostes in nostrā venient potestare. Arbiter à duobus sumtus, adductus in Chalcidæci Mineræ fanū sacramēto deuinxit, staturos eos ei quam

tulisset ipse sententiæ. qua confecta re, Pronunciare se dixit, non nisi prius composita lite ipsos inde abire debere. Cum Dionysius Sicilia tyrannus preciosas vestes filiabus ipsius misisset, non accepit, quodd vereri se diceret, ne his induta deformes ipsi viderentur. Filium audacius pugnare & aduersus Athenienses videns, Aut adde, inquit, viribus aut aliquid de animi elatione deminue.

Silentium. ARCHIDAMVS Agesilai F Philippo, qui ad Charoneâ victoria potitus literas ad ipsum dederat asperiores, rescripsit: Si tuam umbrâ metiaris, deprehendes eâ nihilo quàm 10 fuit ante victoriâ esse longiorē. Interrogatus quantum regionis Spartani possiderent. Quanto, respondit, hasta pertingimus. Cum Periander nobilis laudatissimusq; medicus inepta carmina scriberet. Quânam, inquit, de causa pro scito medico cupis appellari malus poeta? In bello cōtra Philip 15 pum, suadētibus nonnullis procul à patria pugnandū esse: Non hoc ait, considerandum est, sed an hostem prælio superaturi sumus. Laudantibus ipsum quod Arcades vicisset, respondit: Præstabat eos prudentia à nobis, quàm virib. esse victos. Impressione in Arcadiam facta, Eleos Arcadibus, au 20 xilium velle ferre audiens, sic per litteras compellauit: Archidamus Eleis: bonum est quiescere. Sociis in bello Peloponnesiaco quærentibus quantū pecuniæ sufficeret, & tributum definiri sibi postulantibus, respondit: Bellum determinato sumtu non ali. Vbi catapultæ tormentū vidit, tum 25 primū ex Sicilia allatum, exclamauit: Hercules, periit viri virtus. Græcis ei obtemperare, & soluere cum Antigono & Cratero Macedonibus inita pacta, libertatemq; amplecti recusantibus, quia molestiores sibi fore Spartanos quàm Macedonas putarent: Quis, dixit, semper voce vitur eadē: 30 homo multis & variis, dum conficiat quod vult.

Belli summa.

Perfidia.

ASTYCRATIDAS, postquam Agis rex ad Megalopolin fuit ab Antigono pugna superatus, dicenti, Quid facietis Spartani? an Macedonibus seruietis? respondit: Quid? an impedire potest victor, ne pugnantes pro sparta mortem 35 oppetamus?

BIAS insidiis circumuentus ab Iphicrate Atheniensium duce, militibus interrogantibus quid faciendū foret: Quid aliud, inquit, quàm vt vos vestræ salutis consulatis, ego pugnans moriar.

BRASI-

BRASIDAS murem in caricis à se deprehensum morsus
 ab eo dimisit. tum ad eos qui aderant conuersa oratione,
 Nihil, inquit, ita est exiguum quod saluum esse non possit, *Pliso.*
 si vim inferentes vlisci audeat. Quadam in pugna telo per
 clypeum adacto vulneratus, hoc ipso euulso hoste interfe-
 cit. interrogatusq; quomodo vulnus accepisset, respondit,
 Prodent me clypeo. In bellum proficiscens, Ephoris scrip-
 sit: In bello omnia pro viribus rectè geram, aut moriar.
 Postquam liberatis qui in Thracia habitabant Græcis in a-
 cie cecidit, missiq; Spartam legati matrem eius Argileoni-
 dem conuenerunt: primùm ea quæsiuit, an honestè obiisset
 Brasidas. deinde Thracibus eum laudibus ferentibus, nul-
 lumq; aliū esse talē dicentib. Erratis, inq; hospites. vir egre *Modeste.*
 gius fuit Brasidas, sed multos eo præstatiores habet Sparta.
 15 DAMONIDAS vltimo loco in choro constitutus ab eo *Fiducia*
 qui chorum instituebat, Laudo te, inquit, chorage, qui ra- *sui.*
 tionem inueneris, qua hunc quoq; locum alioqui ignomi-
 niosum cohonestares.

DAMIS ad postulata ab Alexandro missa, quibus decre-
 20 to se in numerum deorum referri iubeat: Concedimus,
 inquit, Alexandro, vt si ita vult, Deus vocetur.

DAMINDAS Philippo in Peloponnesum irruente, cum
 quidam diceret fore in periculo Lacedæmonios, nisi cum
 illo pacem componerent, respondit: Semiui, quid mali no-
 25 ti expectandum est, qui mortem contemnimus.

DERCYLLIDAS Pyrrho, ad quē iam exercitū ad Spar-
 tanorum fines habentem missus erat legatus, imperanti vt
 Cleonymum regem suum reciperent, alioqui cognituri ni-
 hilo se aliis fortiores esse, respondit: si deus es, nihil te me-
 30 tuimus, nulla tibi orta à nobis iniuria. sin homo es, nihil
 nobis præstas.

DEMARATVS verbis ab Oronte asperius tractatus, di-
 centi, Duriter te vsus est, Demarate, Orontes: respondit:
 Nihil is in me peccauit. nocent enim nō qui ex odio loquū-
 35 tur, sed qui gratiam blandiendo captant. Interrogatus à
 quodam, cur Lacedæmone ignominia notarentur qui
 clypeum amisissent, non item qui galeam aut thoracem,
 retulit: quia hæc sui ipsorum causa gestant, clypeum au-
 tem propter communem ordinem. Audito fidicine, vi-
 detur, inquit, mihi hic non malè nugari. Quodam in con-
 sessu

Silentium. fessu interrogatus, an ob fatuitatem quidam, aut potius ob inopiam materiæ dicendi taceret: atqui, inquit, stultus tacere non posset. Quærenti cur rex cum esset Sparta exularet, respondit, Quia maiore vi sunt leges eius ciuitatis. Persæ cuidam, qui continentibus largitionibus amasium ipsi abstulisset, ac diceret, Heus Laco, venatus sum tuum amasium, respōdit: Minimè verò, sed emisti. Defecerat quidam Persa à rege suo, eiſque Demaratus persuaſerat vt ad regem rediret. quem cum deinde rex necare intenderet, Demaratus: Turpe, inquit, est ò rex, à quo cum inimicus esset pecnas sumere defectionis non potuisti, eum nunc amicum factum abs te occidi. Parasito regis sæpius exiliū sibi exprobranti respondit: nolo, hospes, tecum contendere: consumſi enim vitæ ordinatos sumptus.

ECPREPES Ephorus Phrynidis musici fides de nouem duas ascia præcidit, inquires: Noli maleficio Musicæ inferre.

Mendacium. EPAENETVS omnium aiebat peccatorū & iniuriarum causam esse homines mendaces.

Idem frater Argutus. EYBOIDAS quosdam audiens mulierem laudantes alienam improbauit, dicens omnino de muliebri natura apud exteros nullum debere sermonem fieri.

In philosophos. EYDAMIDAS Archidami F. Agidis frater, videns in Academia Xenocratem iam grandi natu cum discipulis philosophantem, quæsiuit quisnā esset iste senex. cum responderetur, sapientem esse, vnumque eorum qui virtutem quærent: Et quando, inquit, utetur virtute, si eam etiam num quærit. Philosophum audiens differere solum sapientē esse bonum imperatorē: oratio (inquit) admiratione digna, sed qui dicit fidem non meretur: non enim eum tubæ circumsonauerunt. Venit ad Xenocratem Eudamidas, cum is explicato proposito iam finem dicendi fecisset. ac quodā comitum dicente, Quando nos venimus, iste cessat differere: non iniuria, inquit, si quidem iam dixit quæ voluit. addenti, Atqui expediebat audire, Quid, ait? an si veniremus ad iā cœnatum, iuberemus eum denuò cœnare? Interrogatus cur ciuibus bellum contra Macedones molientibus ipse quiescere decreuisset: Quia, inquit, nihil mihi opus est eos erroris conuincere. Alio Persicis victoriis cōmemorandis eum ad bellum exhortante, Videris, inquit, mihi ignorare hoc idem

idem esse, ac si quis quod *CIO.* oues superasset, contra *L.* lupos pugnandum sibi duceret. Cum fidicen quidam placuisset, rogatus qualis sibi is videretur, respondit, Magnus delinitor in re exigua Laudante quodam Athenas, dixit Non posse meritò laudari eam urbem, quam nemo propterea dilexerit, quòd ibi esset factus melior. Arguo cuidam dicenti Lacones deteriores peregrinando fieri, quòd à patriis desciscerent legibus: At vos, inquit, Spartam venientes non deteriores abitis sed meliores. Alexandro apud
 10 Olympiam edicto omnibus exsulis reditum in patriam permittēte solis demtis Thebanis: Infelix quidem, aiebat, ò Thebani hoc edictum vobis, sed gloriosum. vos enim solos Alexāder metuit. Interrogatus cur ante pugnam Musis litarent, Vt, inquit, actionibus bona obueniant
 15 præconia.

EVRYCRATIDAS Anaxādrīdæ F. quærenti cur de contractibus Ephori quotidie ius dicerent, respondit: vt etiam in hostico nobis inuicem credamus.

ZEUXIDAMVS interroganti cur de fortitudine leges
 20 non scriptas seruarent, neque potius literis conceptas adulescentibus ad legendū proponerēt: quia, inquit, condocere
 25 faciendi sunt vt facinoribus fortib. potius animū aduertāt, quàm scripturis. Etolo quodā dicente virtutem affectanti commodiorem bello pacem esse, Non per deos, inquit:
 30 sed ei mors quàm vita est melior.

HERONDAS Athenis quodam ocii damnato, cū adesset id quæ inaudiuisset, ostendi sibi petiit istum, qui tam liberalis criminis esset conuictus.

THEARIDAS gladium in cote subigens, cū interrogaretur
 35 accutusne esset, respondit: Acutior est quàm calumnia.

THEMISTEAS vates cum prædixisset Leonidæ regi suam & exercitus ad Thermopylas internecionem, rex quæ ipsum Spartam ablegaret, prætextu eo vt quæ futura erant
 40 significaret, re ipsa autem vt ne vnā is periret: non sustinuit abire, sed dixit Pugnatum se, non nunciatum à patria missum.

THEOPOMPVVS interroganti quò quis modo regnum tutò conseruaret, respondit: Si iustam dicendi libertatem amicis permittat, & subditorum, quantum fieri potest, vin-

*Civis of-
ficium.*

dicet iniurias. Hospiti dicenti apud suos se civis amatorem Laconum appellari, Præstabat, inquit, civium te quàm Laconum amatorem nominari. Legato Elide misso, qui se iccirco à civibus aiebat missum, quod solus Laconicam imitaretur viuendi rationem, Tuane, inquit, an reliquorum vita melior est? respondente, suam: Quomodo igitur, inquit, seruari ea potest vrbs, in qua de multis vnus tantum est bonus? Dicete quodam Spartæ salutem inde proficisci, quod reges ad imperandum haberet idoneos, dixit nō eam esse causam, sed quod civis obedire nossent. Pylis maiores honores ipsi decernentibus scripsit, Mediocres honores tempore augeri, nimios aboleri.

Therycion Delphis domum proficiscens cū in Isthmo videret angustias ab exercitu Philippi occupatas dixit: Malis vobis, ô Corinthii, ianitoribus vtitur Peloponnesus.

Mors.

Thectamenes iudicio Ephorum addictus morti, subridens abibat. ac quodam eorum qui vnā aderant rogante ane Spartæ leges cōtemneret, Nequaquam, respondit, sed lætor hanc mihi soluendam esse multam, quam possum neque precario neque scœnori sumpto quoquam præstare.

Hippodamus cum Agide, qui tum Archidamo in castris aderat, à rege Spartam missus vt ibi res necessarias administraret, Nōne, inquit, honestiùs moriar pro Sparta fortiter pugnans? (excesserat autem iam annū ætatis octogessimū) ac postmodo sumptis armis, & ad dextram regi adstans in pugna mortem obiit.

Hippocratidas satrapæ Cariæ, qui per litteras significabat Lacedæmonium quendam consciū insidiarum sibi structarum eas reticuisse, quærebatque quid de eo statuendum putaret, rescripsit: Si magno eum aliquo affecisti beneficio, interfice: sin verò, ditione tua eiice, hominem ob timiditatem ineptum ad virtutem Occurrēti adolescenti, quem amator insequabatur, & colorem præ pudore mutanti: Cum talibus, dixit, ambulandum est, quibus cum visus eundem retineas colorem.

Senectus.

Justa.

Callicratidas classis præfectus. Lylandri amicis flagitantibus vt faceret ipsis facultatem cuiusdam inimici interficiendi, eoque nomine L. talenta offerentibus, quam

quam ad stipendia naualibus sociis danda admodum pecuniae egeret, tamen non assensit. cumque Cleander vnus de consiliariis diceret, Ego si tuo fuisset loco, accepissem: respondit, Et ipse, si tuo. Sardes ad Cyrum iuniorem profectus confederatum Lacedæmoniorum, impetrandæ gratia pecuniæ ad stipendia classiaris persoluenda, qua prima venit die, Cyro iussit nunciari se ipsius colloquium expetere: cumque responsum esset Cyrum bibere, Expectabo, inquit, donec biberit. ac tum quidem, vt sensit congregiendi sibi copiam non fieri, discessit relicta de se rustici hominis opinione. Postridie iterum audiens eum bibere, & non prodire: fatus maiorem in id operam impendendum, vt nihil indignum Sparta agatur, quàm pecunia vt paretur, Ephesum rediit: diris persecutus eos, qui primi sese barbarorum contumeliis exposuissent, eosque docuissent propter diuitias aliis insultare. iurauitque coram præsentibus, se, vbi primum Spartam rediisset, omnia conaturum vt Græcos in concordiam redigeret, barbaris ita terrori futuros, neque eorum auxiliis, dum se inuicem premerent, opus posthac habituros. Interrogatus quales viri essent lones, respondit: In libertate mali, serui boni. Cum Cyrus classiaris stipendia, ipsi aut xenia misisset, remissis xennis sola accepit stipendia, Nihil sibi cum Cyro opus esse priuata amicitia: ad se enim pertinere, eam, quæ cum republ. Lacedæmoniorum esset facta, inquit. Apud Arginusas nauali proelio decertaturus, Hermoni gubernatori monenti ex re esse classem abducere, quod multò plures essent Atheniensium triremes, respondit: Quid tum postea? fugere quidem & turpe est, & damnosum Spartæ, optimum est manentem aut mori, aut vincere. & ante conflictum cum audiret aruspice ex extis vaticinari exercitui victoriâ, duci obitum, nihil territus, idque tantum fatus, Non in vnus vita verti res Spartæ: ac se mortuo nihil decessurum patriæ, decessurum autem si hostibus cedat. Cleandrum suo loco subire iussit præfecturæ classis, & ad proelium nauale se contulit. in quo occubuit.

CLEOMBROTUS Pausaniæ F. hospiti cum patre de virtute contententi, Eò vsque, inquit, pater te præstabit, dum & tu genueris.

CLEOMENES Anaxandridæ F. Homcrum Lacedæmoniorum

B 4

moniorum

Homerus.
Hesiodus.

*Perfidia
non impu-
nis.*

Improbe.

*In Verbo-
sum.*

*Scite in
maledicē.*

moniorum poetam esse dicebat, Hesiodum seruorū heilo-
tum. illum enim præcepisse quomodo bellum sit gerendū:
hunc, quomodo agri colendi. Hic aliquot dierum pactus
cū Argiuis inducias, cum explorasset eos tertia nocte dor-
mire, fretos induciis, adortus partim necauit, partim cepit,
cumque ei violatio iurisiurandi exprobraretur, negabat se
vnā cum diebus noctes in eo complexum fuisse. addebāt-
que alias quocunque quis hostes modo læderet, & apud
deos & apud homines summo iure factum putari. Vsu ta-
men ei venit, vt & tum Argis (quorum occupandorum gra-
tia fidem fefellerat datam) nō potiretur, cum mulieres Ar-
giuæ arma è templis detrahentes iis eum propulsarent: &
postmodò mente captus, arrepto quodam cultro à talis
vsq; ad lœta lethalibus opportuna vulnerib. sese dissecaret,
itaq; inter ridendum ac ringēdum vita abiret. Vate dehor-
tante à ducendo ad Argos exercitu, ignominiosumq; fore
discessum inde prædicente, duxit tamē eam ad vrbē: cumq;
portas inuenisset clausas, & mulieres in muris stantes: Hic
tibi, inquit, videtur inglorius recessus, vbi mortuis viris mu-
lieres portas occluserunt? Argiuis ei periurium & impieta-
tem exprobrantibus: Penes vos est, inquit, malè vt mihi di-
catis: penes me, malè vt vobis faciam. Legatis à Samo pro-
lixā prorsum oratione hortātibus vt bellū Polycrati tyran-
no faceret, sic respondit: Eorum quæ dixistis, prima nō me-
mini, ideoq; ne media quidem intelligo: vltima verò mihi
non probātur. Cū maritimus prædo incursiones in agrū
fecisset Laonicū, essetq; deprehensus, ac diceret, Se nō ha-
buisset vnde stipendia militibus suis persolueret, neq; se ab
habentibus potuisse impetrare vltro vt darent, itaque ve-
nissē, vt vi auferret: Compendiosam hanc esse dixit maliciā. 30
Maledictis ab improbo quodam profcissus, videre, inquit,
mihi propterea omnibus malè dicere, vt nobis defenden-
dis nostris conuiciis tempus de tua malicia dicendi præri-
piatur. Quodam ciue dicente bonum regem debere vsque-
quaque benignum esse: Sanè, inquit, dum non exponat se
cōtemtui. Diuturno vexatus morbo, cū animum lustra-
toribus nōnullis atq; ariolis, de quibus antè diuersum sen-
serat, aduerteret, mirātī factum: Quid, ait, miraris? nō sum
idē qui ante, mutatus itaque & sententiā mutauī. Sophista
quodam de fortitudine differente, affatim risit. dicentique,
Quid

Quid rides Cleomenes, audiens de fortitudine disserētem, cum quidem rex sis: respondit. Idem, hospes, fecissem hoc argumentum tractante hirundine: aquila autem perorante, quietissimè audiuissem. Cum Argiui dicerēt se acceptam cladem exsarcituros (Græci hoc anamacheisthæ dicūt: macheisthæ pugnaturum esse) miror, inquit, si duarum syllabarum additio meliores vos, quā eratis antè, reddidit. Delicatusculam viuendi rationem obijcienti, retulit: præstat hoc, *Salsè.* quàm iniustū esse. tu quidem, etiam si satis locuples, tamen
 10 amore pecuniæ teneris. Quidam ut fidicinem ei commendaret, cum aliàs laudabat hominem, tum optimum de Græcis fidicinem esse aiebat. huic Cleomenes quodam, qui ponē erat, ostenso, Mehercle, dixit, hic apud me coquorum optimus est. Mæander Sami tyrannus ob irruptionem Per-
 15 sarum Spartam confugerat, ei quæ ostendebat quantum pecuniæ attulisset, donoque offerebat quantum accipere vellet. accepit nihil: sed veritus ne alijs ciuium ea elargiretur, *Pecunia.* ad Ephoros se contulit, atq; è re Spartæ fore docuit, si hospes suus Samius Pelopōneso discederet, ne quem corrumpere
 20 peret Spartanum. Ephori parentes consilio, ea ipsa die publico edicto cedere Mæandrum iusserunt. Dicenti, cur Arguios deuictos, qui sæpe bellum contra vos susceperūt, non deleuistis? Nequaquam delendi nobis sunt, respondit, ne desint qui iuuenes nostros exerceant. Interroganti cur Spar-
 25 tani capta ex hostibus spolia non suspenderent dijs: Quia, *Spolia.* inquit, è timidis capta sunt. talia autem neq; cerni ab adolescentibus, neque dijs dedicari conuenit.

CLEOMENES Cleombroti F. offerētī gallos pugnaces, eosque inter pugnandum mori dicenti: Quin tu, inquit,
 30 aliquos horum mihi da, qui interficiunt eos, utpote præstantiores.

LABOTAS cuidam verbosius dicenti, Quorsum, inquit, de paruis rebus magna texis exordia? cum rei quantitatem oratio debeat æquare.

35 LEOTYCHIDAS primus dicenti pro occasionum ratione ipsum esse mutabilem: respondit, Non enim sicut vos *Mutatio sententia.* propter vestram maliciam. Interroganti, qua quis ratione presentia bona potissimum conseruare posset, respondit: Si non omnia fortunæ committat. Rursum interrogatus, Quidnā maximè ingenuis pueris sit discendum. Ea, retulit,

quæ prodesse queunt virilem ætatem assecutis. Quærentes
 cur paucæ potu vterentur Spartani, respondit: Ne alij de
Sobrietat. nobis consulent, sed nos pro alijs.

LEOTYCHIDAS Aristonis F. narranti, Malè tibi dicunt
 Demarati filij: respondit, Non me hercle miror, bene enim
 eorum nemo loqui possit. Cum propioris portæ pæssulo se
 draco circumplicauisset, idq; ostentum vates dicerent: non
Contra su- sanè, dixit, hoc mihi videtur. cæterum tum putare esse por-
persuasio- tentum, si pæssulus anguem circumplicauisset. Philippo Or-
nem. pheï sacrificulo extreme pauperi, dicenti abs se sacris initia-
Salsè. tos post mortem beatos esse: Cur, inquit, fatue non quam-
 primum moreris, vt definas tandem infelicitatem tuam,
 paupertatemq; plorare.

LEO Euiycratidæ F. interrogatus quamam in vrbe aliquis
 tutissimè habitaret: respondit, In ea, in qua omnium ciui-
Aequali- um possessiones essent æquales, plurimumq; haberet viri-
tas. um iusticia, minimum iniusticia. Ad Olympiam videns cur-
Victoria sores operam dare, vt cum emitterentur carceribus alius al-
fraude teri fraudem faceret: Quanto, inquit, maius studium est
partis. cursoribus de celeritatis, quàm iusticiæ laude? Intempesti-
 uè cuidam de rebus non inutilibus differenti, Hospes, in-
 quit, præter rem vteris re alioquin valde opporuna.

LEONIDAS Anaxandridæ F. Cleomenis frater, cuidam
 dicenti, Nihilo nobis præstantior, quàm eo quod regnum
 geris, respondit: atqui nunquam rex vester factus essem, nisi
 vobis præstarem. Proficiscens ad Thermopylas, vt cū Persis
 dimicaret, vxori Gorgoni sciscitanti quid ipsi mandaret: Vt
 bonis, inquit, nubas, & bonam prolem parias. Ephoris di-
 centibus paucos ipsum ad Thermopylas ducere: satis, re-
 spondit, multos, ad id quod sumus acturi. Rursum quæ-
 rentibus, an aliquid aliud statuisset agere, sic respondit: Ver-
Fortiter. bis præ me fero, ire me vt barbaris transitus intercludam: re
 vera proficiscor moriturus pro Græcis. Postquam in Ther-
 mopylas cum suis venit, ita eos est allocutus. narrat bar-
 barum esse in vicinia, nos autem tempus terere. iam enim
 aut moriendum est nobis, aut vincendi barbari. Dicente
 quodam fore, vt sagittæ barbarorum etiàm solis conspe-
 ctum eriperent: scitum ergo erit, inquit, in vmbra pugnare.
 Alij nuntiati, Prope nos sunt hostes, respondit: Nimirum er-
 go & nos prope ipsos sumus. Dicenti, ades ô Leonida cum
 paucis

auctis contra tantam decertaturus multitudinem, respon-
 dit: si numero æstimatur res, ne tota quidem Græcia suffi-
 ceret, exigua portio barbaricarum copiarum: sin virtute, sa-
 tis est hæc manus. Alteri idem dicenti: At enim, dixit, multos
 duco, quippe morituros. Xerxi in hanc scribenti senten-
 tiam, Licet tibi, si contra deum pugnare nolis, & à meis ve-
 stare partib. soli vniuersis imperare Græcis: sic rescripsit,
 bona vitæ cognita haberes, utiq; alienarum rerum cupi-
 da aem deposuisse. mihi quidem potius est mori pro Græ-
 cia, quam in omnes gentiles dominationē obtinere. Eidem
 scribenti ut arma sibi mitteret, rescripsit, Veni & accipe. Cum
 adoriri iam vellent hostes, & polemarchi reliquos eum iube-
 rent expectare socios: Quid, inquit, an non adsunt qui sunt
 pugnaturi? aut nescitis solos eos cum hoste manum conse-
 15 rere, qui reges reuerentur & metuunt? Milites monuit, ut
 ita pranderent, tanquam apud inferos cœnaturi: Interro-
 gatus cur optimi nobilem mortem obscuræ vitæ antepone-
 rent, respondit: Quia hoc proprium naturæ, illud sibi esse
 censent. Cum cuperet adolescentulos eripere neci, & liqui-
 20 dō sciret id non passuros, vni post alterum scytalam dedit,
 ac cum ea ad Ephoros misit. Sed & de his qui iam ætate erāt
 perfecti, tres eodem modo voluit seruare. ij autem accipere
 scytalas noluerunt. primus aiebat se non ut tabellarium, sed
 ut militem in exercitu esse: alter, præstantiorem se fore si
 25 in pugna adesset: tertius non post, sed ante hos se pugna-
 turum.

L O C H A G V S, Polyenidis & Syronis pater, quodā nun- *Educatio-*
 ciantem alterum filiorum esse mortuum: iam dudum, inquit, *nis vis.*
 noram fore ei moriendum.

30 L Y C V R G V S legumlator, ut ciues ex vītata vītus ratio-
 ne (viuebant autem delicate) ad magis sobriam traduceret,
 virtutisq; studiosos redigeret, catulos duos educavit ijsdem
 natos canibus, horumq; alterum domi desidentem ad gu-
 lositatem adfuefecit, alterum ad venationem condocefe-
 35 cit. deinde in concionem eos produxit, propositisque qui-
 busdam gulæ iritamentis, leporem etiam emisit. utroque
 ad id se incitante, ad quod erat adfuefactus, cum leporem
 alter cepisset, dixit: Videtis, ciues, hos ijsdem natos parēti-
 bus, educatione admodū dissimiles effectos, & exercitatio-
 ne magis quàm natura ad virtutem nos formari? Quidam
 dicunt,

dicunt, non produxisse eum catulos eorundem canum, sed alterum è domi desidentibus, alterum de venaticis sustulisse, ac domesticum ab eo fuisse venationi, venaticum catulum voracitati adsuèfactum, cumque utroque ad id se proripiente, quod ei erat factum usu familiare, ciuibz ostendisset quantum ad meliora aut deteriora studia conferret educatio, dixisse: Proinde vos quoque Spartani, videtis, nihil nobis illam vulgo celebratam nobilitatem, ductumque ab Hercule genus prodesse, nisi ea agimus, quibus ille omnia humana gloria & celebritate maiorem sibi parauit, honesta per omnem vitam discantes exercentesque. Cum agrorum diuisionem ita instituisset, ut omnium ciuium portiones essent æquales, fertur postea temporis aliquando è peregrinatione reuertens cum agros Spartanorum pertransfret recens demessos, conspicatos acervos æquales iuxta sese iacere, delectatus fuisse, vultuque renidente comitibus dixisse, Videri sibi totum agrum Laconicum, fundum esse fratrum multorum nuper diuisum. Nouis porro tabulis introductis, conatus est etiam domesticam supellectilem apud omnes æqualem redigere, ut inæqualitatem omnem aboleret. Animaduertens autem ciues difficilimè passuros palam sibi ista adimi, aureo & argenteo nomismate abrogato, solo iussit uti ferreo, ac definiuit quantum eius æquare vniuscuiusque facultates deberet. Hoc facto, omnis iniusticia Lacedæmone exterminata est. Nam neque furari, neque muneribus corrumpi, neque defraudare alium aut rapere quisquam poterat porro, cum neque occultare iniuste paratum liceret, neque possidere id magnum haberetur, neque usus periculo careret, neque in commercijs apud externos locum haberet. Præterea omnibus superuacaneis rebus Sparta interdixit. Quare nullus mercator, rhetor, ariolus, aut circulator, aut supellectilis superuacaneæ opifex Spartanam veniebat: cum ibi nomisma vtile abolitum esset, solumque ferreum vsurparetur, cuius mina Eginensis quatuor asses æreos valeret. Ut autem luxum exscindere, & diuitiarum studium extirpare posset, conuictus (syssitia, quod cibum multi vnà caperent, Græci dicunt) instituit. Proinde causam quærentibus, cur ea introduxisset, ciuesque ita diuississet, ut pauci armati simul discumberent, respondit: ut promptè mandata capeflant, & si quid rerum novarum

Æqualitas.

Nomisma.

Syssitia.

rum moliantur, penes paucos sit peccatum. Aequalibus autem portionibus cibis potusque cunctis distribuebatur, & non hac modò in re, sed & veste stragula, vasisque & alijs in vniuersum omnibus rebus nihil amplius diuiti erat atque pauperi. Ita ergo diuitijs ad vtilitatem reductis, cum neque vti quisquam, neque ostentare eas posset, familiaribus dixit: Præclarum est, focij, rebus ipsis demonstrare diuitias, id quod dicuntur, esse cæcas. Id quoque præcauit, ne domi prius cibo potuque saturati ad syssitia venirent. & non bi- *Diuitia cæca.*

10 bentem edentemque secum reliqui culpabant ut intemperantem, ac qui ob molliciem victus communis esset impatiens. Multabatur etiam, qui eius criminis esset comper- tus. Agidi quidem regi non multo post tempore debellatis Atheniensibus domum reuerso, semelque cum vxore volen-
 15 ti cœnare, ac partes suas qui adferret mittenti, polemarchi eas non miserunt: eumque postridie Ephori re cognita mul-
 tauerunt. Cæterum Ephori huiusmodi instituta Lycurgi molestè ferentes, coitione facta maledictis eum proscide-
 runt, lapidibusque obruere aggressi sunt. Fuga cum se per
 20 forum proripuisset, & cæteris euitatis in fanum Minervæ Chalcicæ confugisset: Alcander eum insequens, respicien-
 tis oculum baculo excussit. Hunc Lycurgus plebis scito si-
 bi traditum ut pœnas sumeret, neque ultus est, neque obiur-
 gavit: sed adhibitum suo conuictui, laudatorem vitæ ratio-
 25 nis quam vnâ vsurpabat, studiosumque omnium suarum ac-
 tionum reddidit. Monumentum autem sui casus posuit ad
 fanum Chalcicæ, sacellum Mineræ Optiletidis. nam oculi
 Doriensum istorum lingua optili dicuntur. Interrogatus
 cur scriptis legibus non esset vsus, respondit: Quia rectè
 30 instituti atque educati norunt vtilitatem temporis. Alijs sci-
 ficantibus cur ad fastigium domus faciendum sola securi,
 ad ianuam sola ferra vti, nullo alio instrumento permisisset,
 respondit: Ut ciues mediocritatem seruent in omnibus que
 in domum inferunt, neque eorum quicquam possideant,
 35 quæ ab alijs magni sunt. Ex hac consuetudine tractum esse
 aiunt, quod Leotychidas prior, rex Sparta, cœnans apud
 quendam, conspicatus fastigium domus magno sumptu ex-
 structum & laqueatum, quaesivit ex hospite, numnam ista
 in regione arbores nascerentur quadrangulæ. Interrogatus
 præterea Lycurgus, cur vetuisset contra eosdem hostes sæ-
 pius

*Virginum
educatio.*

Celibatus.

pius expeditionem facere: causam attulit, Ne sapius defendere se adfuescentes periti fiant rei bellicæ. Ideo non leuiter vitio datum est Agésilao, quod continentibus in Bœotiam expeditionibus Thebanos bello pares Lacedæmonijs redigisset. Percunctanti cur corpora virginum cursu, lucta, disci-
 & iaculi iactu exerceret, respondit: vt in valido corpore fetus validas agens radices pulchrè adolescat, ipsæque deinde mulieres robore in partu fratræ dolores facile sustineant atque superent: vtque si ita necessitas postulet, pro se suisque liberis & patria possint pugnare. Reprehendentibus virginum in pompis solennibus nudationem, causamque eius requirentibus: Vt, inquit, eadem cum viris exercentes studia, neque viribus corporis & sanitate, neque animi contentione & virtute ijs cedant, popularemque despiciant opinionem de se. Hinc est, quod Gorgo Leonidæ vxor narratur peregrinæ cuidam mulieri ad ipsam dicenti, Solæ vos Lacænæ viris imperatis, respondisse: Solæ enim nos viros parimus. Ludorum nudorum spectaculo interdicens cælibibus, addensque igo omniā, accuratè prouidit, vt ciues liberis procreandis darent operam. Cælibes honore & cultu, quem senioribus adolescentes debent, priuauit. Et quod in Dercyllidam dictum fuit, à nemine est reprehensum, quanquam præclarum alioqui imperatorem. accedenti enim ei quidam iuniorum sede non decessit, inquit: neque enim tu genuisti, qui mihi olim cessurus sit. Præterea interrogatus Lycurgus cur virginēs sine dote nuptum dari iussisset? respondit: Ne vel ob inopiam aliquæ manerent innuptæ, vel propter opes expeterentur: sed quia in mores puellæ intuens, virtutem in delectu sequeretur. Eadem de causa etiam fucandi artificium vrbe eiecit. Tempus etiam ineundi matrimonij constituit vtrique sexui. causamque rogatus hanc exposuit, vt valida nascerentur è perfectis corporibus. Miranti cur nouo marito concubitu cum sponsa interdixisset, iussissetque cum maiorem diei partem totamque noctem cum æqualibus degere, cum sponsa autem fortim & cautè congregari: ed, inquit, hæc tendunt, vt & validi corporibus maneant, neque satietas incessat, & amor semper sit recens, prolemque edat validam. Vnguentum ex vrbe sustulit, vt olei perniciem: itemque tincturam, vt sensus adulationem. omnibus verò fucandi exornandi que corporis artem

- tem tractantibus, Spartam inaccessam esse iussit, quod malis artibus mores corrumpere. Tanta fuit isto tempore mulierum pudicitia, tantumque absuit à leuitate earum quæ postea temporis exstitit, ut crimen adulterij apud ipsas habitum sit pro incredibili. Ac sermo memoria fertur Geradæ cuiusdam è præcis Spartanis, qui interrogatus ab hospite qua pœna Sparta in adulteros vindicetur, nihil enim se videre hac de re à Lycurgo statutum: respondit, Nullus apud nos fit adulter. Inferenti, Quid autem, si aliquando existeret? taurum, inquit, pendere cogitur tantæ magnitudinis, ut capite trans Taygetum porrecto ex Eurota bibat. Dicenti, Quomodo possit tantus inueniri taurus? subiecit: Quo verò pacto Sparta possit adulter existere, ubi diuitiæ, luxus, & fucus ignominiosa censentur, verè cundia autem, modestia, & subditorum obedientia obtinent? Postulanti ut populo administrationem rei publ. traderet Lycurgus: Tu prior, inquit, domi tuæ imperium domesticis tuis trade. Interrogatus cur tam modica & vilia constituisset sacrificia, respondit: Ne vnquam deos venerari cessemus. Quærenti cur hæc duntaxat ciuibz permisisset certamina, in quibus nemo manum intendens victum se proficetur, respondit: ne quis eorum inter laborandum despondere animum adfuescat. Scitanti cur crebrò iubeat mouere castra: ut, inquit, pluribus hostes damnis afficiamus.
- 25 Alij quærenti cur turrium ac murorum oppugnatione suis interdixisset: respondit, ne à muliere aut puero aut eorum simili homine præstantiores interficiantur. Consultantibus Thebanis de sacrificio & luctu quibus Leucotheam venerantur, suasisit, Si deam esse crederent, ne lugerent: si hominem, ne sacrificarent tanquam numini. Quærentibus ciuibz quo pacto hostium insultus amoliretur, Si, inquit, pauperes sitis, neque vnus altero amplius quærat. Interrogantibus etiam de muris quid sentiret, negauit urbem munitione carere, quæ viris non lateribus coctis cincta sit.
- 30 minem, ne sacrificarent tanquam numini. Quærentibus ciuibz quo pacto hostium insultus amoliretur, Si, inquit, pauperes sitis, neque vnus altero amplius quærat. Interrogantibus etiam de muris quid sentiret, negauit urbem munitione carere, quæ viris non lateribus coctis cincta sit.
- 35 mam quoque colebant Spartani, Lycurgi memorantes dictum, qui comâ formosis pulcritudinem augere, deformes terribiliores reddere pronunciaisset. Idem præcepit suis, ut si prælio hostem fudissent ac vicissent, tantisper modò insequerentur fugientes, dum victoriam constabilirent, deinde statim se reciperent: nō modò, quia Græcicum non esset

*Argus.**Coma.*

esset cedentes interficere: sed & vilis hæc ratio. hostes enim si scirent cedentibus parci, repugnantes occidi, fugam pugna viliorem sibi arbitrarentur. Interrogatus cur hostium cadauera spoliare vetuisset: Vt ne, inquit, spolijs intenti pugnam negligant, sed simul cum paupertate ordinem seruent.

Improbe. LYSANDER cum duas ei stolas misisset Dionysius, & utram mallet filia afferre iussisset, fatus ipsam filiam rectius delecturam, utraq; sumpta abiit. Hic homo versutus, & pleraq; fraudibus miscens, iusq; in sola ponens utilitate, veritatem aiebat nihilo meliorem esse mendacio, sed utriusque dignitatem & precium usu definiri. Reprehendentibus ipsum, & indignum Hercule dicentibus, quod pleraque imposturis ageret, doloque res non ingenuè gereret, ridens respondit: Vbi non sufficit leonina pellis, adsuenda est vulpina. Alijs vituperantibus ipsum ob violatum iusiurandum, quod Mileti dixerat: Pueros talis, viros sacramentis decipi debere respondit. Cum Athenienses ex insidijs vicisset ad Ægos potamos, fameque pressos urbem dedere coegisset, Ephoris scripsit: Captæ sunt Athenæ. Argiuis in controversia de agris aduersus Spartanos iustiora se afferre argumenta dicentibus, gladium stringens: Qui hunc, inquit, tenet, is optimè de finibus agrorū disputat. Bæotos, cū per eorum ditionem esset transiturus, cernens in utramque nutare partem, misit qui interrogaret, Rectisne se hastis velent, an verò demissis transire. Megarensi cuidam in concilio libertus ipsum appellanti, Tua, inquit, hospes verba ciuitate opus habent. Cum defecissent Corinthij, & iuxta eorum muros ducens suos videret ad oppugnationem parum habere animi, lepus autem conspiceretur fossam transilire: Non pudet, inquit, Spartani hos hostes metuere, quorum ob ignauiam muris lepores indormiunt. In Samothrace oraculum consulentem sacerdos cum iuberet dicere, quod in vita sua maximum perpetrasset scelus, Tu óne, inquit, an deorum iussu? respondenti, Deorum: tu itaque, ait, apage hinc, & ego dijs, vbi interrogabunt, dicam. Persæ quarenti quam reipu. formam maximè probaret: in qua, inquit, fortibus & ignauis suum tribuitur. Dicenti, laudo te & defendo, respondit, Duos se ruri habere boues, quibus tacentibus, se tamen exquisitè nosse vter eorum piger sit, vter industrius.

- strius. Cuidam peregrino conuicia in ipsum iacenti dixit: Crebrò ista dicito, dicito absque intermissione, si fortassis animi tui mala, quibus plenus videris esse, possis egerere. Aliquo post mortē eius tempore aborta sociali controuersia:
- 5 Agesiāus domum Lylandri venit inspecturus ea de re litteras, quas secum is retinuerat. Inuenit autem librum Lylandro scriptum de repu. in quo erat hæc sententia, regnum familiæ Eurytionidarū & Agiadarum adimendum, inq; medio ponendum esse, regemq; ex optimatibus creandum: ne
- 10 posteris Herculis is honor haberetur, sed ijs qui imitarentur virtutē Herculis, quā is ad deos euectus fuit. hæc orationem cum veller euulgare ad ciues Agesiāus, vt ostenderet qualis ciuis Lylander fecisset, eiusq; amicos iraduceret: Lacritidam ferunt ephororū tunc principem veritum ne oratio
- 15 ea persuaderet, inhibuisse eum ac monuisse, Nō esse eruendum è sepulcro Lylandrum, sed orationem cōsepeliendam, vāfrē & ad persuadendum aptē compositam. Qui filias eius ambiuerant, mortuo autem eo, quod pauperem fuisse tum
- 20 diuitiarum opinionem coluissent, hunc iusticiam eius ac probitatem paupertate arguente spernerent.

MAMERTES legatus aliquò missus cum à quodam isthiæ felix prædicaretur ob multitudinem amicorum, Habesne, inquit, indicium certum quo probare possis quis

25 multos habeat amicos? doceri se id postulanti, Rebus, ait, secundis.

- NICANDER narrante quodam Argiuos ipsi maledicerē, Pecnas ergo, inquit, dabunt, qui de bonis malè loquantur. Quærenti cur comam & barbā alerent Spartani, re-
- 30 spondit: Quia virum & maximè ornat, & minimo sumptu constat proprius ornatus. Atheniensi cuidam dicenti, Nimum ò Spartani ocio estis dediti: Vera, inquit, dicis: at non, vt vos, in quasq; res operam impendimus.

- PANTHOEDAS in Asia legatione fungens, ostendens
- 35 tibus quibusdam murum probè munitum, Per deos, inquit, hospites, pulchrum est gynæceum. In Academia philosophis multa & præclara differentibus, ac deinde ex ipso quærentibus, quid sentiret de his disputationibus: Equidem, inquit, præclaræ sunt, sed nullius precij, cum vos istis rebus non vtamini.

PAVSANIAS Cleombroti F. Delijs de insulæ suæ iure
 aduersus Athenienses disputantibus, ac dicentibus Lege apud ipsos receptum esse, vt neq; pariant in insula mulieres, neq; mortui sepeliantur: Et quomodo, inquit, Delus patria vestra sit, in qua neq; natus est quisquam vestrum, neq; erit post mortem? Cùm exsules ipsum in Athenienses vt duceret exercitum, hortarentur, dicerentq; Olympicis ludis cùm renunciaretur victor, à solis Atheniensibus fuisse exhibilatum: Quid verò putatis, inquit, qui beneficio accepto me exhibilauerunt, facturos si ladanur? Quærenti cur Tyrtaeum poetam Spartani donassent ciuitate, respondit: Ne vquam videremur peregrino vsi duce. Imbecillo homini terra mariq; decertandum esse suadenti, Visne, inquit, vestibus te exuere, & ostendere qualis homo pugnam nobis suadeas? Mirantibus nonnullis inter spolia barbarorum sumtuosas vestes, dixit: Præstat aliquem ipsum magni esse precij, quam res possidere preciosas. Post Plataicam de Medis victoriam, mandauit suis vt præparatam Persæ cœnam sibi apponeret. quæ cùm esset admirabili luxu adornata, Per deos, inquit, gulæ deditus fuit Persa, qui tot rerum compos, nostram appetijt mazam.

PAVSANIAS Plistonaëtis F. interroganti cur de antiquo iure nihil Lacedæmone liceret conuellere: Quia, inquit, legum in viros, non virorum in leges debet esse auctoritas. Exsul hic cum Tegeæ laudaret Lacedæmonios, & quidam diceret, Cur ergo non mansisti Spartæ, sed solum veristi? respondit: Quia ne medici quidem apud sanos, sed apud ægrotos solent versari. Interroganti quomodo Thracæ possent vinci, Si, inquit, optimum exercitui ducem præficiamus. Medico ipsum visitanti, ac dicenti, Nihil habes mali: retulit, Id sit, quia te medico non vtor. Amico reprehendenti ipsum, quod cuidam medico male diceret, non expertus ipsum, neque passus quicquam: Si, inquit, expertus eum essem, non viuerem. Et dicenti medico, Senex es factus: quia, inquit, te non adhibui medicum. Optimum dicebat esse medicum, qui ægrotos non conficeret putrescendo, sed quamprimum sepeliret.

PAEDARETVS dicente quodam magnum esse hostium numerum: Tanto, inquit, maior erit nostra gloria, quia plures interficiemus. Videns quendam natura mollem a ciuibus

nibus propter placidos mores laudari, dixit: Neque viros *Graviter.*
mulierum similes debere laudari, neque mulieres virorum
similes, nisi earum aliquis usus incidat. Non allectus in tre-
centorum numerum (qui primus in ciuitate erat honoris
gradus) hilari ac renidens è comitijs discessit. reuocatusq;
ab ephoris, & causam risus sui interrogatus: Hæc, inquit,
est, quod gratulor ciuitati, quæ ccc. quàm ego sim melio-
res habet ciues.

PLEISTARCHVS Leonidæ F. quærèti causam, cur non
10 à primis regibus cognomentum ducerent: Quia, inquit, il-
lis vt imperarent ac regnarent necesse fuit, posterioribus *In nimis*
nequaquam. Cùm aduocatus quidam ridicula diceret, Nō *facetum.*
cauebis, inquit, hospes, ne quomodo continenter in palæ-
stra se exercentes palæstræ euadunt, ita tu quoq; identidem
15 risum captans, ridiculus fias. Narranti esse maledicū quen-
dam qui ipsum laudet: Mirum, inquit, nisi aliquis ei me
mortuum esse dixit. de viuo enim nemine beneille loqui
poteft.

PLEISTONAX Pausaniæ F. cùm Atticus quidam
20 rhetor Lacedæmonios indoctos vocaret, Vera, ait, præ-
dicas. soli enim Græcorum nos mali nihil a vobis didi-
cimus.

POLYDORVS Alcamenis F. cuidā crebro hostibus mi- *Mina.*
nanti, Nō animaduertis, inquit, maximam te vindictæ par-
25 tem sic infumere. Cum exercitum duceret cōtra Messenios,
interrogāti cuidam an pugnare cū fratribus vellet: Non sa-
nè, inquit, sed ad hæreditarē nōdum diuisam proficiscor.
Cùm Argiui post trecentorum pugnam denuò ingenti pu-
gna vniuersi essent victi, hortabantur Polydorum socij ne
30 occasionem dimitteret, sed rectā ad Argos duceret, vrbe n-
que occuparet: quod fore aiebant facillimum, viris occi-
sis, solisque superstitiis mulieribus: respondit: collatis si-
gnis hostem superare ego pulchrum iudico: vt autem vr-
bem occupem, qui de finibus ditionis dimicauerim, iniu-
35 stum mihi videtur. veni enim non vrbe capiendæ, sed agri
recipiendi gratia. Quærenti cur in bellis Spartani pericula
fortiter adirent, respondit: Quia reuereri duces didicerunt
suos, non metuere.

POLYCRATIDAS cum alijs missus legatus ad regis
præfectos, interrogatus priuatimne adesset, an publico no-

miſe, ſic retulit: ſi conſequimur quod volumus, publicè: ſi reſuſam patimur, priuatim.

PHŒBIDAS ante pugnam Leuctricam dicētibꝫ nonnullis, iſtam diem manifeſtaturam qui ſit vir bonus: Magni, inquit, æſtimanda talis eſt dies.

*Callidè &
tolerāter.*

Sors fertur cū loco quodam iniquo & aqua experte à Clitorijs obſideretur, pactus eſſe agrū ſe ijs bello partum traditurum, ſi de proximo fonte omnes qui cum ipſo erant biſſent. Iureiurando pact. ſyltro citroque firmatis, ſuos conuocaſſe, regnumque detuliſſe ei qui non biberet. nullo autem ſitim cohibente, omnibꝫq; bibentibus poſtremum ipſum deſcendiſſe, ſequē aqua conſperſiſſe, & præſentibus adhuc hoſtibus diſceſſiſſe, ditionemq; vt qui non biſſet, obtinuiſſe.

TELECLVS narranti, malè de te loquitur pater tuus: iſ non faceret, inquit, ſi non eſſet faciundum. Fratri querenti non eadem ſe beneuolentia quā ipſum apud ciues accipi, iſdem ortū parentibus, reſpondit: Non enim item, vt ego, ferre noſti iniurias. Interrogatus cauſam cōſuetudinis Spartanæ, qua ſenioribus iuniores aſurgunt: reſpondit, Eò id fieri, vt adſueti hoc honoris deſerre alienis, tanto magis venerentur parentes. Quærenti quantas poſſideret opes, reſpondit, Non maiores quā ſatis eſt.

CHARILAVS interrogatus cur tam paucas leges poſuiſſet Lycurgus: Quia, inquit, pauca loquentes paucis opus habent legibus. Quærenti cur Spartani virgines detectas, mulieres velatas in publicum emitterent: Quia, inquit, virginibus quærendi ſunt viri, mulieribus opera danda vt ſeruent maritos. Heiloti cuidam aſperius ipſi ſe opponenti: Interficiſcem te, inquit, niſi iratus eſſem. Interrogatus quanam eſſet optima rei publ. forma, reſpondit in qua plurimi de virtutis laude abſque ſeditione certant. Cauſam ſciantī cur Sparta omnia deorum ſimulacra eſſent armata: Ne, inquit, quæ opprobria hominibꝫ obijciuntur ob ignauiam in deos referamus: ac ne inermes noſtri iuuenes dijs vota nuncupent.

*Certamen
virtutis.*

*Spartanorum & Laconum apophthegmata, vbi autoris
nomen ſerè non exprimitur.*

Samiorum legatis longa vſus oratione Spartani reſponderunt:

derunt: Primorum obliti sumus: eamque ob rem posterio-
ra non intelleximus. Thebanis controuersiam quibusdam
de rebus mouentibus, dixerunt: Aut summissiores oportet
vestros animos, aut maiorem esse potentiam. Laco qui-
dam interrogatus cur tam prolixam aleret barbam, respon-
dit: Vt canos videns, nihil ijs indignum in me admittam.
Laudante quodam optimos bellatores, Laco: Ad Troiam,
ait, fuerunt. Alius cum audiret quosdam in cœna se ad bi-
bendum inuicem coegisse, dixit: An etiam ad edendum?

10 Cum Pindarus scripsisset Athenas fulcrum esse Græciæ, di-
xit Laco quidam, Vtique Græciam collapsuram, quæ tali
inniteretur fulcro. Spectanti in tabula pictos Spartanos
qui ab Atheniensibus occiderentur, ac dicenti, Fortes sa-
nè Athenienses, excipiens Laco verba, In tabula, inquit.

15 Cuidam calumnias admittenti Laco, Desine, inquit, con-
tra me aures impendere. Qui supplicio afficiebatur, ac se
nolentem peccasse dicebat, ei quidam dixit: nolens ita-
que etiam pœnas da. In discessu videns quidam homines *Senectutis*
in curribus sedere: Absit, inquit, vt ibi sedeam, vnde senio- *honor.*

20 ri assurgere non licet. Chij Spartam profecti cum à cœna in
Ephoreo vomuissent, oleumque fecissent in sellis Epho-
rorum: principio inquisitum accuratè est in autores faci-
noris, si fortè ciues essent: sed vbi senserunt Ephori Chios
esse, edixerunt publicè, Chijs permissum esse turpiter age-

25 re. Quidam amygdalas duras videns duplo vendi, An, in-
quit, rari sunt lapides? Laco cum plumis lusciniam nudas-
set, ac parum admodum carnis reperiret, dixit: Vox tu es,
& nihil præterea. Laco Diogenem canem videns statuat
aneam amplecti cum esset acre frigus, interrogauit, An ti-

30 ges? neganti, Quid ergo, inquit, magnum facis? Laco Me- *In ostenta-*
tapontino cuidam timiditatem obiciebat: qui cum dice- *tozem.*
ret, Atqui multum agri alieni nos possidemus: Ergo, in- *Argutè.*
quit, non timidi solùm, sed iniusti etiam esis. Peregrinus
quidam Spartæ rectus vno stans in pede, Laconi dicebat:

35 non arbitror te tamdiu vni pedi posse insistere. respondit
Laco: sanè. sed nullus est anserum, qui hoc non possit. Ta-
ctanti se ob artem oratoriam, Laco quidam: per Castores,
inquit, neque est, neque erit ars vlla sine veritate. Arguo di- *Veritas.*
centi apud Argos multa esse Spartanorum sepulchra, re-
spondit Laco: at Spartæ Argiuorum nulla sunt. innuens

Spartanos sæpe Argos adiuisse, Arguios Lacedæmonē nunquam. Laco captiuus cum venderetur, præconi clamanti Laconem se vendere, os obthurauit, Captiuum, inquit, proclama. Aera apud Lysimachum merentium quidam ab ipso interrogatus an ex heiloticibus vnus esset: putas verò, inquit, Laconem aliquem ad tuum denarij bessem vēturum? Thebani victis ad Leuctra Spartanis cū ad ipsum Eurotam accessissent, ac quidam gloriabundus diceret, Vbi sunt Lacones? quidam Spartanus ab ijs captus, Absint, inquit: alioqui vos huc non venissetis. Atheniensibus Spartani vrbem deditibus ac Samum duntaxat sibi relinqui postulantibus, responderunt: Quo tempore vestri iuris non estis, alios vobis dari poscitis. hinc prouerbium:

Qui non habet seipsum, habere vult Samum.

Vfus ex Cū Lacedæmonij vrbem quandam vi cepissent, Ephori *hosp.* 15 dixerunt: Perijt palæstra iuuenum, non habiturorum concertatores. Aliam vrbem, quæ sæpe negotium exhibuerat Spartanis, rege ipsorum pollicente se funditus deleturum, non permisērunt, inquentes: Noli abolere aut delere cōtem iuuentutis. In palæstra se exercentibus nullos adiunxerunt pædotribas, vt ne artis, sed virtutis istud esset certamen. itaque Lylander etiam interrogatus quomodo esset victus à Charonte, respondit, Artificij varietate. Philippo, cum in agrum Laconicum venisset, per literas quærenti amicumne ipsum vellent aut inimicum venire, responderunt Spartani, Neutrum. Legatum quem ad Antigonum Demetrii F. miserant, quanquam in penuria ille ab hoc medimnum tritici in caput ciuis impetratum adferebat, tamen quòd regem appellasset Antigonum, multauērunt. Cū prauus homo optimam tulisset sententiam: probauerunt quidem eam, sed ab eo ad hominem qui honestè vixeret, transulerunt. Fratribus inter se litigantibus, patrem multauērunt, quòd dissidere filios pateretur. Peregrinum fidicinem multauērunt, quòd digitis fides feriret. Duo pueri pugnabant. horum alter alteri 25 falce vulnus lethale intulit. cum autem pueri familiares, qui pacis componendæ gratia interuenerant, promitterent se ultores fore, & percussorem interfecturos: Nolite obsecro, inquit: fieret enim hoc iniuste. idem enim ipse facturus eram, si strenuus fuisset, & anteuerissem. Alius pufio,

5 pūso, cum appetisset tempus quo lege iubebantur ingenui
 pueri furari quidquid possent, turpe autem habebatur de-
 prehendi: socijs vulpeculam furatis, ipsiq; vt adseruaret tra- *Patientia.*
 dentibus, vbi quæsitum venerunt qui perdidierant, subter
 tunica abdiderat bestiam: quæ cum efferata latus eius vs-
 que ad viscera corroderet, tamen se continuit, ne fortinam
 rem proderet. illis deinde digressis cum æquales viderent
 quid esset perpeffus, reprehenderentq; factum, præstare
 dicentes vulpeculam detegere, quàm vsque ad mortem oc-
 10 cultare: Nequaquam, inquit: nam moriendum potius
 fuit in doloribus, quam furti compertum ob molliciem
 vita turpiter potiri. Obuij quidam in itinere facti Laco- *Fortiter.*
 nibus dicebant, Favit vobis fortuna. iam enim latrones
 hinc discesserunt. responderunt: non per Martem: sed la-
 15 tronibus fuit secunda, quòd in nos ij non inciderunt. Laco
 quid sciret interrogatus, respondit: Liber esse. Puer Sparta-
 nus captus à rege Antigono & venditus, omnibus in rebus
 emptori morem gessit, quas libero conuenire putabat: in-
 fusus autem matulam adferre, recusauit seruiturum se negās,
 20 ac vrgente domino, tectum conscendit, fatusq; Scies
 quid emeris, præcipitem se inde dedit, ac vita decessit. Alius
 cum venderetur, quærenti, Probusne eris si te emero: re-
 spondit, Etiam si non emeris. Alius captiuus cum venderetur,
 & præco proclamaret Mancipium vendo: scelestè, in-
 25 quit, cur non dicis captiuum? Laco quidam clypeum mu-
 sca insigniuerat, non excedente viuæ muscæ quantitatem.
 cum deridentes eum nonnulli dicerent latendi causa ab eo
 factum hoc esse: Immò, inquit, vt agnoscat. ita enim pro-
 pè ad hostes accedo, vt cernere possint insignis mei quanti-
 30 tatem. Alius allata in conuiuio lyra dixit: Non est Laconi-
 cum nugari. Spartanus interrogatus an tuta esset Spartam
 via, respondit: Pro eq atque descenderis: Leones enim ve-
 natum prodimus, lepores in latebris venamur. In lucta qui-
 35 dam cum apprehensus collo ad terram detraheretur, ne-
 que corpus sustinere posset, colluctantis brachium momor-
 dit. cumq; hic diceret, Mordes ô Laco sicut mulieres: re-
 spondit, Nequaquam, sed vt leones. Claudus in militiam
 proficiscens cum derideretur, dixit: Non fugientibus opus
 est, sed stantibus & locum suum tuentibus. Alius sagitta
 ictus cum animâ ageret, aiebat Non mortem sibi molestam
 esse,

esse, sed quod nulla regesta necatus esset ab effeminato sagittario. Quidam cum in diuersorium publicum se recepisset, cauponi, cui apparandum dederat obsonium, caseum oleumque poscenti, Quid, inquit, si caseum haberem, an præterea obsonium requirerem? Felicem prædicanti Lapidem Æginetam, quod prædiues putabatur ob multarum negociationibus destinatarum nauium possessionem, Laco quidam dixit: non moueor felicitate a funibus pendente. Laco ei, qui mentiri ipsum dicebat, Quia enim inquit, liberi sumus: reliqui nisi vera dicant, ciuiabant. Intendebat quidam cadauer rectum constituere, cum autem omnia experto res non succederet, Profectò, inquit, oportebat aliquid intus esse. TYNICHVS Thrasyluli filij mortem magno tulit animo. extatque in hunc tale epigramma:

*Exanimis Pitanam Thrasylulus in asside venit,
Argui septem vulnere cui dederant,
Cuncta gerens aduersa rogo pater huncce cruentum,
Tynichus imponens protulit ista senex:
Plorentur timidi, te fili siccus humabo
Lumina, qui meus es, qui Lacedæmonius.*

Cùm Alcibiadi Atheniensi plurimum aquæ præberet balneator, Laco dixit: cur huic velut immundo & admodum sordido plus aquæ affandit? Philippus cùm in Laconicam irrupisset, Spartanisque vniuersis videretur exitium imminere, dixit cuidam Spartano, Quid nunc facietis Lacones? responditis, Quid aliud, quam moriemur fortiter? soli enim Græcorum nos liberi esse, & non obedire alijs didicimus. Post cladem duce Agide acceptam, cùm Antipater obsidum loco posceret L. pueros, E T E O C L E S tum ephorus daturum se eos negauit, ne male educarentur, & ab institutis patriæ desciscerent ciuitati incommodi fierent: senum autem aut mulierum duplum, si vellet, numerum obtulit: cumque Antipater atrociam minaretur nisi darentur, publico nomine respondit: Si difficiliora morte imperas, facilius nobis erit mori. Senex quidam Olympiæ commissum certamen spectare cupiens, sedem non inueniebat, cumque multa obiret loca, à nemine admisus contumelijs insuper dictis que exagitabatur: cùm autem ad Lacedæmonios venisset, omnes ei pueri assurrexerunt,

Educatio.

runt, multiq̃ue viri loco cesserunt. quem morem vniuersis
Græcis plausu approbantibus, summisq̃ue laudibus vchen-
tibus, senex iste,

Concussens canam barbamq̃, Et tempora cana:

- 5 Proh, inquit, calamitatem: norunt omnes Græci quid sit ho-
nestū, sed eo soli vtūtur Spartani. Idem aiunt Athenis quo-
que euenisse. Cū enim agerentur Panathenæa, Attici se-
nem contumeliosè vexabant vocantes vt locum daturi, ne-
que tamen si accessisset recipientes. qui cū penè præter
10 omnes iuisset, vt venit ad eos, qui Lacedæmone spectatum
missi erāt, vniuersi relictis subselliis locū dederunt ei. quod
factum cū populus magno cum plausu & admiratione
approbasset, Spartanus quidam, Per Castores, inquit, no-
runt Athenienses quid sit honestum, sed non agunt. Men- *In mends-*
15 dicus à Lacone stipem petebat, hic verò, Si darem, inquit, *cos.*
tibi, eò magis mendicareas. nam huic tuæ deformitati cau-
sam præbuit: is qui primus tibi dedit, eoque te ignauum
reddidit. Lacon videns quendam diis stipem colligentem,
Non curo, ait, deos me pauperiores. Quidam cum depre-
20 hendisset adulterū cum vxore deformi, Infelix, inquit, quē
te hoc coegit necessitas. Alius rhetorem audiens magnas
torquentem conuersiones orationis, Æcastor, inquit, for-
tis iste homo est, nulla re proposita tam bene voluens lin-
guam. Quidam cū venisset Spartam, accerneret quem
25 honorem senibus iuniores haberent, Hac sola in vrbe dixit
expedire fieri senē. Laco interrogatus qualis esset Tyræus. *Tyræus.*
Vtilis, respondit, ad blandè ducendos iuuenum animos. A-
lius ex oculis laborans ad pugnam ibat. interrogatus quò
iret, aut quid facturus, qui hoc modo esset affectus: Si nihil
30 aliud agam, inquit, hostis saltē gladiū hebetabo. BVRTS
& SPERTIS Lacedæmonii spōte sua profecti sunt ad Xer-
xem Persarum regem, pœnas persoluturi quas ex oraculo
debebat Lacedæmon ob interfectos præcones Persæ ad ci-
uitatem missos. Vt ad regem venerunt, iusserunt cum ipsos
35 quo vellet modo pro Lacedæmoniis interficere. Absoluti
à rege virtutem eorum admirante, rogatiq̃; vt secum ma-
nerent, dixerunt: At quī possemus hīc viuere, patria legi-
būsq̃; relictis, iisq̃; viris pro quibus morituri tantum con-
fecimus iter? & Indarne duce impensius orante, ac promit-
tēte æquali eos in honore fore cum primariis regis amicis,

Falso.

responderunt. Videre nobis ignorare, quanta sit libertas, quam qui sapit, non permutaret Persarū regno. Lacon hospite, qui pridie ipsum declinauerat, splendide eum precario sumpta veste stragula excipiente, pedibus vestem stragulam calcauit, inquit: Propter ista heri ne in storea quidem dormiui. Alius cum Athenas venisset, videretq; Athenienses salsamenta & obsonia præcone proclamante vendere, vestigalia exigere, lenocinium exercere, multaque alia parum decora agere, nihilq; inhonestum ducere: reuersus in patriam, ciuib. interrogantibus Quales Athenis res essent, 10 respondit, Omnia pulchra per iocū & simulationem innuens, apud Athenienses omnia pulchra putari, turpe nihil. Alius quadam de re interrogatus, negauit. & cum qui interrogauerat responderet, Mentiris: viden', inquit, vanū te esse hominem, qui interrogas de re tibi nota? Venerunt aliquādo 15 legati Lacones ad Lygdamin tyranum. qui cum aliquoties colloquio diem produxisset, tandemq; indicari iuberet valitudine se nō satis esse firma, responderūt: Atqui per deos non colluctatum aduenimus, sed colloctum. Laconē quidam sacris initians, dicere iubebat cuius maximi sceleris si biipsi conscius esset. respondit Laco, diis id notum esse. instantemq; & omnino profitendum esse dicentem, interrogauit, Cui ergo id indicandum est, tibi ne an deo? cum responderet, Deo: tu ergo, inquit, interim recede. Alius noctu sepulcrum præteriens, spectrumque imaginatus, ha- 25 sta, irruit, eaque id traiecit dicens: quō fugis anima his moritura? Alius cum vouisset se præcipitem a Leucata sese daturum, altitudine conspecta abiit retrō. cūque id ciuitio verteretur, dixit: Non putaueram hoc votum alio maiore voto indigere, Alius in proelio gladium hosti iam incussurus, cū audiret receptui cani, ictum non intulit. & interrogatus cur pepercisset hosti quem necare potuisset. 30 respondit: Quia melius est imperatori parere quā interficere Laco quidam ad Olympiam victus, dicenti Colluctator tuus te fuit melior, Nequaquam, inquit, sed deiciens 35 di peritior.

Obedientia.

INSTITVT A LACONICA.

Arcana.

Ingredientium in syssitia unicuique maximus natu ostendens ianuam: per has, aiebat, nullus effertur sermo. Maxime

Maximè apud eos probabatur ius atrum quod vocabant, ita vt seniores carnem non requirerent, sed eam adolescentibus concederent. Eius gratia fertur Dionysius Siciliae tyrannus Laconicum cocum emisse, ac iussisse vt nulli pars cens impendio ius illud coqueret. coctum autem cum gustasset, indignatum exspuisset. tum ei cocum dixisse: O rex, corpore prius Laconicum in morem exercitato, & abluto in Eurora ius istud cœnandum est. Lacones vbi mediocriter in Syssitiis biberunt, domum absque face abeunt. non enim licet iis vel hâc vel aliam viam ire cum lumine: vt adfuescant in tenebris & noctu audacter & sine pauore ambulare. Literas vsus gratia discerbant reliquas disciplinas vrbis suae exigebant, vt & peregrinos homines. Institutio ipsis erat bene obtemperandi, labores tolerandi, & in pugna aut vincendi aut moriendi. Permanebant absque toga, & vnicam in annum sumebant tunicam, squalida corpora, & plerunque lauacris vnctioneque abstinentes. Simul dormiebant adolescentes gregatim ac turmatim in toris, quos ipsi congerebant, arundinum quas Eurosas fert summa manibus sine ferro defringentes. hyeme lycophonas quos vocant substernebant, & toris permiscebant, quod ista materia vim calefaciendi putabatur habere. Permissum erat amare pueros præclara indole præditos, sed turpe iudicabatur, si quis ab animo ad corpus amore transferret. & qui polluisse aliquem crederetur, is infamis per omnem viam habebatur. Mos erat porro vt iuniores à senioribus interrogarentur, quot sum irent, & cuius rei gratia, ac qui non responderet, vel pretextus nesceret, obiurgaretur. qui se præsentem peccantem non castigaret verbis, in eadem erat culpa cum delinquente: & qui ægrè ferret se increpari, in magno erat probro. Qui in aliquo delicto deprehendebatur, cogebatur aram quâdam in orbem circuire: compassamque sui ipsius vituperationem cantare, quod nihil erat aliud, quàm ipsum à seipso obiurgari. Condocefaciebant pueros, vt non suos modò parentes reuererentur, iisque obedirent, sed & omnes alios senes, iisque & de via decederent, & de sedibus assurgerent, & præsentibus quiescerent. quo factum est, vt quisque præesset non, vt aliis in ciuitatibus, suis tantum liberis, seruis, atque bonis, sed vt de suis, ita & de vicini rebus curam gereret, vt quàm maximè inter se com-

*Castiga-
tio.*

se communia haberent omnia, & tanquam propria quivis procuraret. Puer punitus ab aliquo si id ad patrē deferret, turpe erat patri non alia porro addere verbera. ex sua enim quisq; disciplina persuasum sibi habebat, nihil quenquam pueris iū honestum mandare. Furabantur adolescentes etiam cibi quidquid poterant. discētes callide insidiari dormientibus, aut negligenter sua adseruantibus. Deprehensi

Modici et mientibus, aut negligenter sua adseruantibus. Deprehensi
et Scyllias. pœna erat plagæ & famēs. cœna enim tenuis dabatur, ut super opera inopiam profligare coacti auderent & astuti fierent: & cum hac de causa parce cibus dabatur, tum ut ad-
fuerent nunquam repleti, sed famē posse ferre sic enim existimabant eos & in bello maiori fore usui, si etiā post inediam nossent laborare: & temperantiores atq; frugaliores, si in longius tēpus sumptus exiguis sufficeret & si absque obsonio cibus proximus quisq; usurparetur, id ad augendam corporum sanitatem censebāt conducere, cū corpora possent in altum ac profundum alii, neq; obstarēt nutrimentum incremento in altitudinem. quin & ad pulcritudinem corporum hoc conferre, gracilem enim & laxū corporis habitum formandis artibus esse obsequentem: cum
alimento multo via ob molem resistent. Modulationibus quoq; & cantilenis non minus impenderunt studii, quæ stimulum haberent ad excitandum augendumq; animū, impetumq; & quasi instinctum quandam ad agēdum ingenrarēt. dictio simplex erat, minimeq; fucata, materia, laudes eorū qui præclare vixissent, ac pro Sparta occubissent, & beati prædicarentur. item vituperationes eorū qui timide se gessissent, quippe vitam miseram infelicemq; degētium: tum exhortatio ad virtutem, & gloriatio ætatis consensanea. Tres enim chori erant in festiuitatibus pro triplicis ratione ætatis, quorum princeps senum sic canebat:

Olim inuentum nos strenuam egimus.

cui respondebat virorum ætate vigentium chorus:

Fortes sumus nos: fac si vis, periculum.

tertius puerorum cantabat:

Nos erimus his præstantiores plurimo.

Embaterii quoq; moduli ad fortitudinem, audaciam, mortisq; contemptum animabant, quibus utebātur cum choris & ad tibiam ducētes in hostem. Lycurgus enim bellicæ exercitationi musicæ adiunxerat studium. ut nimium belli studium

Musica.

- dium modulatione temperatum concinnitate nancisceretur. Itaq; ante pugnam Musis immolabat rex, vt pugnantium forent memorabiles actiones, bonaq; digne fama. Neq; patiebantur quenuquam prisca musica modū egredi.
- 5 sed & Terpandrum admodum vetustum citharædū ac sua *Terpader.* ætate fidicinum principem, heroicorumq; facinorum laudatorē multauerunt ephori, citharamq; ei ademtā in publico affixerunt, quod vna chorda amplius intendisset vocis variandæ gratia sola enim simplicia probabāt carmina.
- 10 Et cum Timotheus Carneia certaret, vnus ephororū arrepto cultro quæsiuit ab vtra parte vellet abscindī neruos q̄ *Timotheus.* septē essent plures. Vniuersam de sepulcris superstitionem *Sepulcra.* Lycurgus abtulit, concessit vt in vrbe mortui sepeliirēt, & monimēta essent templis vicina. Sustulit & pollutiones.
- 15 & nihil permisit cum cadauere humari, verū illud in punicea veste ac foliis oleæ componi eodē ab omnib; modo iussit. Inscriptiones quoq; monimētorum, nisi si quis in bello cecidisset, & luctus eiulationesq; aboleuit. Peregrinando *Peregrinatio.* Spartanis interdixit, ne mores peregrinos, vitæq; malē innascent.
- 20 situtam rationem addiscerent. Quin & arcuit Sparta peregrinos, ne in vrbe illi se insinuantes malū aliquid ciues docerent. Si quis ciuium non pateretur puerorum institutionem, is iure ciuitatis excludebatur. Sunt qui dicāt peregrinos quoq; huic se institutioni accommodantes, admissos à
- 25 Lycurgo fuisse in partem ciuitatis ab initio destinātā: vendere autē non licuisse. Vicinorum seruis itemq; canibus & * equis, nisi domini vsu eorū indigerēt, vti licebat tanquam propriis. sed & rure si quis aliqua re opus haberet, aperto *Punicæ* vicini penu inde necessaria auferebat, penuq; ob signatum *Sessis.*
- 30 relinquebat. Punicæ veste in bellis utebantur. nam & color virilis videbatur, & ob similitudinē sanguinis formidinem imperitis oblaturus, vtilisq; ad fallendū hostē ob eandem rem, si quis vulnus acceperisset. Cum callido consilio hostem vicissent, bouem Marti mactabant: si apertē gallum. duces
- 35 ad suefacientes, vt non pugnaces modō, sed callidi etiā fierent. Votis hoc annētebāt, posse ferre iniurias. Votum autem erat pulcra post bona consequi: nihil præterea. Venerē colebāt armatam, omnesq; alios deos tam mares quā feminas hastatos faciebant: omnes eos virtute militari præditos innuentes. Prouerbio iactabant,

Postquam

Labor.

Postquam manum operi admoris, Fortunam innoca:
innuentes dei opem imploradam non esse, nisi rem aggressus ipse sis, aliquidq; egeris. Ut pueros ab ebrietate auerterent, seruos iis vini plenos monstrabant. Moris erat apud ipsos, non pulsare ostia, sed foris clamare. Strigilibus non ferreis, sed e calamo factis utebantur. Comœdias & tragœdias non audiebant, ne vel seridè vel ioco contra leges dicerent aures præberent. Archilochum poetam, cum is venisset Spartam, eadem hora expulerunt, quod in carmine quodam eum scripssisse intellexissent, præstare arma abiicere, 10 quàm mori.

Archilochus.

* Nunc aliquis Satum nostras esse aspide iactat,
Sub sepre quam reliquis inuitus integram.
Illa quidem valeat, nunc ipse à clade superstes
Emam suo non deteriore tempore.

15

In luxum.

Pueris & puellis cōmunia erant sacra SCIRAPHIDAM ephori multarunt, quod multi ipsum iniuria afficerent. Saccos solitum baiulare necarunt, quod prætextam sacco inferuisset. Adolescentem à gymnasio verbis corripuerunt acribus, quod viam nosset, quæ ducit ad portam, ubi in tritio colloqui homines solebant. Cephisophontem profectum de quauis re per integrum diem se dicere posse, vrbe eiecerunt, dicentes: Boni oratoris esse orationē rebus æqualē habere. Lacedemone pueri per integrum diem flagellis cæsi sepe numero ad mortē vsq; apud Dianæ Orthiæ aram, læti 25 alacresq; tolerāt, atq; inter se de victoria certant, in eo posita, quis diutius magisq; perferat verbera: victorēq; summa consequitur gloria, Certamen illud flagellatio dicitur, & quotannis habetur. Vnum hoc eximium & apprimè felix

Ocium.

parasse videtur Lycurgus ciuibus. Ocii abundè nam artem 30 attingere fordidam omnino ipsis non licebat: neq; opus erat laboriosa aut negoeiosa pecuniæ acquisitione, cum plane omnem honorem & admirationem diuitiis iam ademisset. Heilotes agros colebant, ac antiquitus constitutos reditus pendebant: cum diris agendum statuissent si quis pluris prædium locasset. causa erat, vt & heilotes lucrum faciētes cōlibentiū operam nauarēt, & domini solito amplius non requirerēt. Cauti etiam lege, ne Spartani vel nautæ fierent, vel nauali prælio pugnarent. Posteriorib; tamen temporibus, naualibus pugnis decertauerunt: marisq; imperio potiti, rursus

Avaritia
obscura
11172.Nautica
res.

rursum destiterunt, videntes mores ciuium corrumpi. Sed & in hac re, & in aliis, inconstantes fuerunt. Aliquando enim qui pecunias Spartanis collegerant, morti fuerunt adiudicati, quòd Alcameni & Theopompo regibus oraculum erat datum,

Nil Spartam perdet, nisi cara pecunia facta.

Auaricia.

Nihilominus Lyfander captis Athenis, multum auri argentiq; intulit Lacedæmoni, probatumq; eius id factum & honor ei habitus fuit. Enimuerò Sparta, quādiu institutis Lycurgi stetit, iureiurā dumq; ratum seruauit: per annos 500. princeps Græciæ fuit, cum legum bonitate, tum gloria reliquis superior viribus. Paulatim verò descendentibus ciuib; diuitiarumq; studio & iniqua auaricia irrepentibus: cū vires deminutæ sunt, tum animi sociorū maiorem in modum abalienati. Et tamē isto rerum suarum statu, cum Philippū Macedonem victoria ad Chæroneam potitū, omnes Græci terra mariq; dūcem renunciaſſent, itemq; Alexandrū eius F. post subactos Thebanos: Lacedæmonii quanquam & muris carentem urbem incoherent & continentibus bel-
 10 lis ad paruū eſſent redacti numerum, multoq; imbecilliores & oppreſſu faciliōres redditī, paucas admodū à Lycurgo latarum legum ſeruātes reliquias, neq; his, neq; aliis deinceps Macedonum regibus ſocios ſe expeditiōnū præbuerunt, aut in commune conciliū ſe adiunxerunt, aut tributum contulerunt, donec prorſum poſthabitis Lycurgi legibus, tyrannidi ſuorum ciuium ſubiecti, nihilq; priſcorum inſtitutorum ſeruantes, priſtina gloria & libertate amiſſis, reliquorum ſimiles ſunt facti, inq; ſeruitutem redacti. Et nunc Romanis, ſicut & cæteri Græci, obediunt.

Lycurgi legum virtus.

Sparta ruina.

Lacedænarum apophthegmata.

ARGILEONIS Braſidæ mater, cum occubiſſet filius ipſius, & ab Amphipoli Spartam nonnulli proſecti ipſam conueniſſent, quaſiuit ex eis, an honeſtè & Spartæ conueniēter Braſidas mortem oppetiſſet. magnificè cum prædicantibusq; præſtantiſſimum eum Lacedæmoniorū in id genus rebus gerendis fuiſſe, reſpondit: Fuit, hoſpites, vir præclarus meus filius, ſed multos Lacedæmon habet viros eo fortiores.

Modeſtè.

GORGOREGIS Cleomenis filia, cum patrem Ariſtagoras Mileſius magnæ pecuniæ pollicitatione ad bellū pro Ioni-

bis

*Vinum.**In molles.*

bus contra regem Persarum suscipiendum hortaretur, ac quāto magis repugnabat verbis, tanto plura adderet: Corripette, dixit, mi pater homuncio hic peregrinus, nisi eum quamprimum domo exturbas. Mandanti patri aliquando ut frumentum cuidam mercedis loco daret, dicentiq; eum sibi tradidisse rationem, qua vinum miter redderetur: proinde, inquit, mi pater, & vini plus exhaurietur, & bibentes magis luxuriabunt, eruntq; deteriores: Calceos videns Aristagoræ à seruo subnecti: Patēr, inquit, hospes hic manus non habet. Peregrinum quendā molliter ac lentē accedentem depulit, inquiens: Non tu hinc te aufers, qui ne ea quidem potes, quæ mulieres præstant.

GYRTIAS, cum quodam tempore Acrotatus nepos ipsius in puerorū conflictu multis acceptis plagis pro mortuo domum referretur, domesticis & familiaribus plorantibus, Non, inquit, tacebitis? ostendit quo sanguine ortus sit, neq; vociferari debēt boni, sed medicinā applicare. Cum è Creta nunciū esset de morte Acrotati allatus, dixit illa: Annon debuit cum ad hostes venisset, aut illos interficere, aut ipse mori? mihi quidē iucūdius auditu est, seipso eum, patria, maioribusq; dignam mortem oppetiisse, quā ut longum tempus viueret vitiosē.

DAMATRIA filium ad se reuersum, timidē & ipsa indignē se gessisse eum audito, interfecit. In hanc epigramma fertur tale:

*Peccantem in leges Damatricon ipsa peremit
Spartanum, mater de Lacedæmonius.*

Alia Lacæna filiū, qui ordines deseruisset, ut indignum patria necauit, inquiens: non mea est hæc soboles. de qua hoc extat epigramma:

*I pessum proles mala nunc, tenebrasq; petiitum:
Eurotas cernis ne fluat sit timidus.*

*I catule, i mala sors pessum, maresq; petiitum.
Indigno Sparta sit malē non peperit.*

Alia cum fuga seruatum ex hostibus intellexisset filium, sic ad eum scripsit. Mala de te fama spargitur. aut igitur hanc eluc, aut viuere cessā. Alia, cum filii è prælio fugissent, & ad ipsam venirent: quod, inquit, perfugere voluistis mala mancipia? an huc (simul veste sublata ventrem nudatū eis ostēdebat) ynde existis, reddituri? Quendā filium aduentantem

tem cernens, interrogauit quo loco res patriæ essent. cum-
 que is responderet, occisione ciues esse occisos, sublata eum
 regula petiit atq; interfecit, dicēs: Ergo te infaustæ rei nun-
 cium illi miserunt nobis? Cùm quidam matri narraret fra-
 trem honesta morte obiisse: Non inquit ea, turpe est talis
 te comitatus occasionem dimisisse? Quædam cùm quinq;
 filios in bellum emisisset, stans in suburbio expectabat pu-
 gnæ exitum. cùmq; ei quidam adueniens scitanti quid rei
 ageretur renunciaret filios omnes occubuisse: prauum, in-
 10 quit, mancipium, non hoc quærebam, sed quo loco essent
 res patriæ. cùm responderet, victoria suos potiri: ergo, inquit,
 mortem quoq; filiorū non inuita audio. Ad quandam, quæ
 filium sepeliebat, anicula accedēs dicebat, Heu fortunam.
 tum illa, Per Cástores, inquit, propiciâ. cuius enim rei gra-
 15 tia eum peperit, vt pro Sparta moreretur, id sum consecuta.
 Ionicæ cuidam mulieri gloriantu de suo quodam prectoso
 texto, Lacæna commonstratis quatuor suis filiis elegan-
 tissimis: Huiusmodi, inquit, esse oportet honestæ mulieris
 opera, hisque eas sese iactare. Alia, cùm auditu accepisset
 20 filium peregrè malè se gerere, scripsit ei: Mala de te spargi-
 tur fama. aut abole eam, aut viuere desine. Affine huic est
 illud. Chij exsules cùm venissent Spartam, multa de PÆ-
 DARETO vulgabant crimina. acciuit eos TELEVTIA
 mater, criminibûsque auditis, cùm fontem iudicaret fi-
 25 lium, ita per epistolam compellauit. Mater Pædareto: aut
 viuere rectius, aut isthuc desperato Spartam reditu mane. Al-
 tera filio criminis alicuius causa in iudicium vocato, dixit:
 Aut crimen amolire, aut vitam. Alia claudum filium in pu-
 gnam emittens, Fili, inquit, ad singulos gressus virtutis re-
 30 cordare. Alia filio reuertenti à pugna, in qua vulnus in pe-
 de acceperat, & ex eo magnum percipiebat dolorem: Si, in-
 quit, fili virtutis sis memor, & dolore leuaberis, & bono eris
 animo. Laco in bello ita erat fauciatus, vt cùm aliter nequi-
 ret, quadrupes cogeretur incedere. ei, cū puderet ipsum ita
 35 esse deridiculum, mater: quanto, inquit, præstat, de virtute
 gaudere, quàm ob risum fatuum pudore affici? Alia cùm fi-
 lio aspidem traderet, cùmque ad rem bene gerendum hor-
 rari vellet: Fili, inquit, aut hanc, aut super hac. Alia filio in
 bellum proficiscenti porrigens scutum: Hoc, ait, pater tuus
 semper seruauit. itaque aut tu idem facito, aut peri. Alia

filio dicenti paruum sibi esse gladium, Adde, inquit, gressum. Alia audito filium re probè gesta in acie cecidisse, Meus enim, inquit, erat. alterum audiens fuga ob timiditatem sibi salutem parasse, Non enim, inquit, meus erat. Alia cum narraretur filium ipsius in pugna statione sua seruata cecidisse: Hunc, inquit, sepelire, inque ipsius locum frater eius succedat. Alia cum solenni pompa ducenda interesset, nunciato filium in prælio victoria potitum & vulneribus quæ multa acceperat mori: non detracto sermo, sed iactabunda proximis mulieribus dixit: Multo pulchrius est, amice, vincentem in acie mortem oppetere, quam superstitem vincere Olympia. Cum quidam sorori narraret suæ, filium eius mortem generosè obisse: respondit ea: quantum eius nomine gaudij, tantum tui gratia mihi doloris accidit, qui comitatum tam honestum non assecutus sis. Ad Lacenam mittebat quidam percunctatum, an vitio vellet adsentiri. respondit ea, puellam se didicisse patri obtemperare, idque fecisse, mulierem autem viro. proinde si quid honestum peteret, primum id li-
Dos est magna, parvum
Vir. 9. Ecce,
Horatius,
 3.24.
 quiddò declararet. Virgo inops interrogata quid dotis esset sponso allatura, paternam, inquit, pudicitiam. Lacena interrogata an virum adiunxisset: Non, inquit, sed vir me. Quædam occultè compressa virgo, cum scærum interfecisset, tanta patientia dolores pertulit, vocemque protinus inhibuit, ut & patrem & vicinos partus fefellerit: opprimente magnitudinem doloris metu dedecoris. Lacena cum vaniret, interrogata quid sciret, Fidelis, inquit, esse. Alia eadem conditione, cum ex ipsa idem quaereretur: Noui, inquit, domum bene incolere. Quædam scitanti, Probane esset futura si ipsam emeret: Sum, inquit, proba futura, etiam si non emas. Alia dum venderetur, præconi quid nosset quaerenti, libera, inquit, esse noui. Cumque emptor quædam ei iniungeret, non decencia liberam: hoc fata Flebis, qui tibi talem possessionem inuideris, mortem sibi ipsa consciiuit.

PLVTARCHI DE MVLIERV

Virtutibus, liber.

5 **A**LIA est, ô Clea, de mulierum virtute mea, quàm
 Thucydidis sententia. Is enim ei primam laudem
 tribuit fœminæ, de qua foris minimus est vel in bo-
 nam vel in malam partem sermo. censens nimirum vt cor-
 pus, ita famâ quoq; bonæ mulieris domi inclusam esse, ne-
 que in publicum exire debere. Mihi autem elegantior vide-
 10 tur Gorgia opinio, qui mulieris non formam, sed famam
 vult multis esse notam. Et Romanam legem maximè pro-
 bo, quæ mulieres itidem vt viros post mortem publicè lau-
 dari pro dignitate iubet. Itaque optima Leontide vita de-
 functa, cum statim, tunc mihi tecum colloquium fuit non
 15 expers philosophicæ consolationis: tum in præsentia quid-
 quid restabat eorum, quæ ad docendum eandem esse viri
 ac mulieris virtutem differuntur, historica demonstratio-
 ne tibi conscripsi. Non est hic noster commentarius ad vo-
 luptatem audicionem parandam accommodatus. sed tamen
 20 si exemplorum hæc est natura vt persuadendo simul oble-
 scent, oratio nō abhorrebit à venustate demonstrationem
 adiuvante, neque verebitur Musis admiscere Gratias, pul-
 cherrimo (vt ait Euripides) coniugio: maximè cum ab ani-
 25 mo honestatis cupido capter fidem. Agedum enim si dicen-
 tes eandem esse virorum ac mulierum artem pingendi, ta-
 les à mulieribus elaboratos proferremus picturas, quales
 Apelles, Zeuxis, aut Nicomachus reliquerunt: essetne qui
 nos reprehenderet, ac gratificandi & delectandi maiorem
 nos, quam fidem faciendi rationem habuisse diceret? non
 30 sanè opinor. Rursum si poeticam imitandive artem ean-
 dem esse mulierum & virorum affirmâtes, Sapphûs carmi-
 na cū Anacreôteis, aut Sibyllæ cum Bacidis oracula com-
 pararemus, instène aliquis culpæ demonstrationem pos-
 set, quod gaudentem ea & voluptatē affectum auditorem
 35 ad fidem proposito habendam adduceret? non profecto.
 Atqui similitudinem ac discrimen mulieris atq; virilis vir-
 tutis aliunde rectius discere non possis, quàm si vitas vitis,
 & actiones actionibus tanquam magnæ artis opera com-
 ponens, consideres eandemne habeant formam atque effi-
 giem Semiramidis & Sesostris magnificentia, Tanaquilidis

*Hercul.
fur.*

& Seruij regis calliditas, Porciæ magnanimitas & Bruti, Timocleæ & Pelopidæ, si ad vim istarum virtutum præcipuam respiciatur. Alias enim quasdam differentias virtus, tanquam colores quosdam peculiare accipit ob diuersitatem naturæ, adsimulatūrque moribus, temperiei corporis, cibo & viuendi rationi eius cui inest. Aliter enim fortis fuit Achilles, aliter Ajax: neque prudentiæ Nestoris similis fuit Vlyssis prudentia: neque eodem modo iusti fuerunt Cato & Agesilaus: aliter maritum dilexit Eirene quàm Alcestis: diuersa fuit ratio magnanimitatis Corneliæ & Olympiadis. Neque tamen eo adducimur, vt multas & diuersas constituumus fortitudines, prudentias, & iustitias: dum modò diuersitates singulorum nullam virtutem sua definitione excludant. Proinde exempla nimis trita, & quæ tibi (quippe versatæ in frequenti librorum lectione) cognita esse puto, in præsentia omittam, nisi si qua digna memoratu fugerunt eos qui ante nos vulgaria & publicè nota in literas retulerunt. Quādo autem mulieres multa præclara facinora cum publicè tum priuatim ediderunt, pauca quædam de publicis referre operæ præcium videtur.

20

TROADES.

Qui ab Illo, cum id euertetur, profugerunt eorum plerique tempestatis vi, & ob imperitiam nauigandi, marisq; ignorationem ad Italiam sunt delati: & ad Tiberim fluium ægrè portubus ac stationibus necessariis subuecti, peruagati sunt regionem, quærentes qui ipsi locorum istorum conditiones enarrarent. Interim mulieribus cogitatio incidit, qualem cunq; sedem quauis in terra potiorè esse rectè suas res gerentibus hominibus, quàm errores & nauigationem: patriamq; eam esse faciendam, cum amissa recuperari non possit. Proinde conspiratione facta, naues cremauerunt, duce facinoris Roma, vt aiunt. Hoc facto, maritis opitularum nauibus ad mare contententibus occurrerunt, metuentisque iram eorum, aliæ maritos, aliæ necessarios amplexæ, blandeq; deosculatæ sunt, eaq; suauitate animos eorū delinuerunt. Inde mos ortus est etiamnum durans, vt Romanæ fœminæ cognatos osculo saluent. Nam necessitatem nimirum cernentes Troiani, simulq; humanos & benignos experti incolæ eorum locorum, factum mulierum probauerunt, ibiq; cum Latinis habitauerunt.

*Oscula
mos.*

PHO-

PHOCIDES.

Phocidum facinus à nullo nobili scriptore commemo-
ratur. sed virtutis laude nulli muliebri facto cedit. testimo-
nium ei ferunt magna sacrificia, quæ Phocenses hodieque
5 ad Hyampolin peragunt, ac vetusta decreta. Singulas histo-
riæ totius partes ego in vita Daiphati perscripsi. Phocidum *Daiphan-*
res ita gesta est. Implacabile bellum erat ortum inter The-
salos & Phocenses. Hienim principes ipsorum & tyrannos
in Phocicis vrbibus vna die vniuersos necauerant: illi aut
10 ccl. Phocensium obsides trucidauerant, omnibusq; cū co-
piis per Locros in Phocidem irrumpebant, decretoque fa-
cto iubebant nulli adulto parcere, pueros & mulieres ca-
ptiuos abducere. Ibi Daiphantus Bathyllij F. qui cum duo-
bus collegis Phocensium reip. præerat, suis persuasit, vt ad
15 pugnam conferendam Thestalis obuiam irent: mulieres
autem cum liberis vnum in locū ex vniuersa Phocide con-
ducerent, eūque congestis lignis cingerent, ac custodes
aderent, mandato vt si suos victos sentirent, cōfestim ma-
teriam accenderent, ac corpora comburerent. Hæc cū ef-
20 feret reliquorum sententia, vnus in cōcilio surgens, Æquum
est, inquit, vt mulieres quoque istuc probent, alioquin o-
mittendum est, neque vi ed sunt adigendæ. Qui sermo vt
peruenit ad mulieres, ipsæ seorsim conuenerunt, itaque fie-
ri debere decreuerunt, Daiphantumque coronauerunt, vt
25 qui optimè rebus Phocicis consulisset. Idem quoque pue-
ros aiunt concione priuatim conuocata sciuisse. His ita ac-
tis, Phocenses ad Cleonas Hyampolidis cum hoste confli-
xerunt, victoriæque sunt potiti. Decretum hoc Phocensium
Græci Aponæam, vt pote desperatis rebus audacter factum
30 appellauerunt. Omnium autem festiuitatum suarum ma-
ximam Elaphebolia Mineræ Phocenses in hūc vsq; diem
quotannis peragunt atque celebrant. vox à feriendis ceruis
ducta est.

CHIAE.

35 Chij Leuconiam coloniam duxerunt tali de causa. Qui-
dam in Chio non minimi nominis matrimonium contra-
xerat. cū autem sponsa in curru duceretur, rex Hippoclus
sponsi familiaris, qui vnà cum reliquis aderat, oborto ex-
ebrietate iocandi studio, in currum insiluit, nō animo vllius
iniuriæ faciendæ, sed cōmunem consuetudinem lusumque

*Thestali à
Phocensib.
visti.*

secutus. tamen hunc sponsi amici interfecerunt. Inde cum Chij ira diuinæ argumenta cernerent, oraculo consulto iussu sunt percussores Hippoclin necare. cumque vniuersos eius cædis fontes se esse dicerent, vniuersos deus iussit vrbē excedere, siquidem vniuersi flagitio isto se obstrinxissent. Ita demum fontes, cædisque socios aut approbarores, vtunque & multos & potentes, in Leuconiam deportauerunt. Hanc Coronensibus adeptam primum cum Erythraeis possederant Chij. Postea temporis bello cum Erythraeis Ionium potentissimis contracto, cum hi ad Leuconiam ducerent exercitum, Chij impares se viribus videntes, pacti sunt excessuros se Leuconia, vnam tantū quoque chlanam, vnamque tunicam secū auferente. Mulieres aut Chios obiurgabant, quod armis dimissis nudi per hostes essent exituri. cumque hi dicerent iureiurando adhibito se id promississe, monuerunt ne arma relinquerent, sed hostib. dicerent hastam esse loco chlanæ, clypeum loco tunicæ viro animoso. Cum obtemperassent Chij, liberique aduersus Erythreos locuti arma ostenderent: territi eorum audacia Erythraei sunt, nemōque eorum accessit aut prohibuit, sed discessum eorum gratum habuerunt. Atque hi quidem à mulierib. edocti audere, hoc modo tum seruati sunt. Sed nihilo minoris virtutis facinus est Chiarum mulierum, longo post perpetratum tempore. Philippus Demetrii E. urbem Chiorū oppugnans, superbum ac barbaricum edictum proposuerat, quo seruos ad defectionem ad se inuitabat, pollicēs eis dominarū coniugiæ & libertatem. Mulieres verò atroci atque effera correptæ ira vnā cum seruis, ipsis quoque vnā indignantibus & auxilium ferentibus, cum impetu in muros euaserunt, lapidesque & tela congerentes, ac pugnantes exhortantes & animantes, ipsæque etiam ad extremum hostem profigantes & telis impetentes, Philippum repulerunt: cum quidem ad hunc nullus omnino seruorum transiisset.

*Seruorum
fides.*

ARGVÆ.

Interres à mulieribus publicè præclare gestas, nullum illustrius extat facinus certamine, quod Argiua pro patria aduersus Cleomenem Telephila poetria hortatu obiuerūt. Hanc ferunt nobili ottam familia, cum esset corpore morbis obnoxio, deos de paranda bona valetudine consultuisse: oraculūque monitū vt Musas coleret, deæ obtemperasse, studiumque e

Telephila.

disumque in carmina & harmoniā collocasse: & cum morbo liberatam esse, tum ob poeticam in admiratione mulieribus fuisse. Cum Cleomenes Spartæ rex multis Argiuorū occisis (fabula est quidā numerū eorum perhibet 130. c. 13. c. 13. 10 c c l x x v i i) ad ipsam urbē duceret, impetus & diuinitus quædā iniecta audacia mulieres quæ ætate integra essent excitauit ad propulsandos à patria hostes. Proinde Telephilla duce arma capiūt, propugnacula occupāt, muros corona cingunt, non sine admiratione hostiū. Ac Cleomenem quidē repulerūt, multos suorū desiderantem, alterum regem Demaratū (vt Socrates ait) qui in urbē peruenerat & Pamphyliacum occupauerat, vi exturbatū. Hoc modo urbe seruata mulieres quæ in pugna ceciderant, in via Argiua sepultæ sunt à ciuibus: superstitis autem præmium virtutis dedicatio Martis concessa est. Pugnatū alij septima die, alij ipso nouilunio tradunt mensis, qui nunc quartus, olim Hermæus, id est Mercurialis, apud Argiuos dicitur. Ea die etiam hodie Hybristica (id est contumeliosa) sacra agunt, mulieres virilibus tunicis & lanis, viros muliebribus vitiis ac velis vestiētes. Virorum penuriam vt exlarcirent, mulieres non (vt Herodotus narrat) seruis, sed vicinorum optimis in ciuitatem receptis coniunxerunt: quos illę videbantur contemnere & ignominia afficere in concubitu. Itaque legem posuerunt, quæ nuptas barbā iubebat habere, quando cum viris concumberent.

P E R S I D E S.

Cyrus cum Persas ab Astyage rege & Medis abalienasset, proelio victus est. Persis autem fuga se ad urbem recipientib. cum patrum abesset, quin simul hostes irruerent, occurrerunt ante urbem mulieres, vestibusque sursum ab inferioribus partibus attractis, dixerunt: quod fugitis omnium hominum pessimi? non quidem fuga hæc penetrare potestis, vnde existis. Hoc spectaculum, atque hæc vox pudorem incussit Persis, seq; ipsos culpantes conuersi sunt, & instaurata pugna hostes fuderunt. Inde lex posita à Cyro est, vt quoties rex in urbem intrat, singulis mulieribus aureus decur. Ochus ferūt, alioquin etiam prauum hominem & regum auarissimum, semper circumiisse urbem, neq; ingredi vnamquam voluisse, itaque mulieres dono defraudasse. Alexander verò bis intrauit, & grauidis duplum dedit.

CELTICAE.

Celtæ, antequam alpes transgressi, Italiæ eam obtinerent partem quam nunc incolunt, è graui & implacabili discordia in bellum inciderant ciuile. Mulieres autem inter media arma progressæ, cognitis controuersis, tam dextrè eas & inculpate diiudicauerunt, vt admirabilis earum ex arbitrio amicitia omnium cum omnibus per vrbes singulasque familias existerit. Itaque in posterum à Celtis mos seruatus est, vt consultationibus de bello & pace mulieres suas adhiberent, & lites cum sociis ortas earum opera disceptarent. Quare in suo etiam fœdere, quod cum Annibale iecerunt, scripserunt: si Celtæ haberent quo nomine Carthaginenses accusarent, iudicium fore Carthaginensium ducum ac præfectorum in Hispania: si verò Carthaginenses Celtis aliquid obijcerent, causâ cognitionem futuram penes Celtarum mulieres.

*Celtarum
cum Anniba
le fœdus.*

MELIÆ.

Melij cum solo ampliore indigerent, Nymphæo iuvene pulcherrimo coloniæ ducendæ præfecto, nauigauerunt, deo iubente ibi habitare, vbi à quibus portabantur amitterent. Accidit autem vt cum ad Cariam nauibus applicatis egressi in terram essent, naues tempestate perderentur. Cares autem qui Cryassam incolebant, siue inopiam eorum miserati, siue audaciam metuentes, habitare eos secum iusserunt, parteq; agri sui impertiuerunt. deinde, cum viderent eos breui temporis spacio magna fecisse incrementa, per insidias eos interficere statuerunt, conuiuium ad hoc instructo. Fortè virgo quædâ Caria, nomine Caphena, Nymphæum amabat. quæ, cum ista agerentur, non sustinens salutem amarij negligere, consilium ei ciuium aperuit. Cum ergo Cryassenses venirent eos vocatum, respondit Nymphæus, moris non esse Græcis, ad cœnam venire sine mulierib. quo audito Cares, eas vt secum adducerent iusserunt. Tū Nymphæus re Meliis exposita, ipsos tunicatos & inermes secum ire ad cœnam iussit, mulierum autem quamque gladium sub sinu gestare & suo marito assidere. Sub mediam cœnam cum Cares tesseram dedissent, Græci articulum temporis rei gerendæ adesse sentientes, simul omnib. vxoribus sinus pendentibus gladios arripuerunt, barbarosque adorti vniuersos interfecerunt: agroque & vrbe ea potiti, aliam nouam

nouam condiderunt, Cryasiamque nouam appellauerunt. Caphena autem Nymphæo nuplit, dignamque beneficio gratiam & meritos honores consecuta est. Digna autem est admiratione mulierum taciturnitas atque audacia, & quod nulla eorum inter tam multas ne inuita quidem præ metu officium prodidit.

TYRRHENAE.

Tyrrheni cum Lemnum & Imbrum occupassent, Atheniensium mulieribus Braurone abreptis filios procreauerunt, quos ut semibarbaros Athenienses infamis expulerunt. Hi cum Tænarum appulissent, Lacedæmonijs in seruili seu heilotico bello utilem præbuerunt operam, ideoque ciuitate & matrimonijs dignati sunt. Quod autem in senatum & ad consilia non adhibebantur, venerunt in suspicionem quasi nouarum rerum molendarum causa coirent. Itaque à Spartanis comprehensi & in carcerem coniecti, accuratè custodiebantur, cupientibus liquidis & stabilibus eos conuincere argumentis. Captorum verò uxores ad carcerem venerunt, multisque obsecrationibus & precibus à custodibus impetrauerunt, ut ad maritos intrmitterentur, saluaturque eos & compellaturæ. Postquam intro venerunt, celeriter viros secum permutare vestes iusserunt, muliebribusque in vestibus exire. Ita mulieres quidem paratæ ad omnia aduersa in carcere manserunt, viros autem decepti custodes pro vxoribus dimiserunt. Exinde Tyrrheni Taygeta occupauerunt, heilotésque ad defectionem suamque societatem pertraxerunt. quare Spartani cum in magnum venissent metum, pacem cum ijs per internuncios composuerunt, ea conditione, ut receptis vxoribus, acceptaque pecunia & nauibus discederent, alibi que agrum & urbem nacti, coloni Lacedæmoniorum cognati haberentur. Fecerunt hoc Pelasgi, Polli duce & fratre eius Crataida Lacedæmonijs. ac pars quidem eorum in Melo sedem fixit: plerique cum Polli in Cretam nauigarunt, oraculisque euentum periclitati sunt. responsum enim fuerat, ubi deam & anchoram amississent, fore finem errorum, ibique eis esse urbem condendam. Cum ergo ad locum Cretæ, qui dicitur Cheroneus (id est, peninsula) appulissent, noctu panici terrores oblatis ijs sunt, quibus confecti tumuluarum festinatione naues conscenderunt, relicto in terra Dianæ simulacro, quod à maioribus acceperat Braurone in Lemnum aduectum, &

à Lemno semper secum circumtulerant. Cum autē tumultu sedato nauigātes id desiderarent, Pollis, qui simul etiam anchorā vnguem dēesse senserat, (vienim attrācta anchora is in saxosis, vt apparet, locis abruptus erat) oraculū Pythiae finem suum consēqui iam dicens, signo dato retrō nauigānit in Cretam, occupauitq; regionem, multisq; pugnis cum vicisset hostes, Lycetum aliasq; vrbes in suam potestatem redactas incoluit. Itaq; Lycij & Atheniensiu se cognatos matrum causa ducunt, & Spartanorum colonos.

LYCIAE.

*Bellerophonis
fabula.*

Fabulosum est quod euenisse in Lycia dicitur, quanquam ei fama testimonium ferat. Sic autem narratur. Amilodarus, quem Isaram Lycij nomināt, ex colonia Lyciorum quæ apud Zeleiam erat cum nauibus venit piraticis, duce Chimaro, homine bellicoso, ceterū crudeli & effero. eius nauis in prora leonis, in puppi draconis habebat in signe: Multum is mali fecit Lycijs, infestūque habuit mare, vt neque nauigari hoc, neque maritimæ vrbes habitari possent. Hūc cum interfecisset Bellerophontes, fugientem Pegaso insectus, & Amazones quoque eiecisset, nullam retulit ab Iobare gratiam, sed est ab eo iniustissimē tractatus. Itaque ad mare accessit, ac Neptunum precatus est vt Iobara regionē sterilem inutilēque redderet, votisque factis retrō discessit. Fluctus autem elatus terram inundauit: eratque atrox spectaculum, cum sublime mare sequeretur eum & agros occultaret. Cum deprecantes viri Bellerophontem non mouerent, mulieres occurrerūt ei, tunicis sublati corpora denudantes. itaque præ pudore eo retrō recedēte, fluctus quoque (vt aiunt) simul recessit. Alij fabulam vitantes, non execrationibus mare ab eo adductum dicunt: sed cum pinguis sima pars planicie ad mare esset humilior, superciliū montosum, quod præter litus maris porrectum vndas atcebat, fuisse à Bellerophonte perruptum: cumque mare vi inferretur, & planiciem illuue regetet, viros Bellerophontem deprecando nihil impetrasse, mulieres autem facto agmine circumfusas obtinuisse, vt ipsas reueritus iram poneret. Sūt qui assint, Chimaram illam poetarum fabulis nobilitatam, montem omnino fuisse Soli oppositum, in quem Solis radij cum reflecterentur, & astum vehementem ac quasi igneum in planiciem retorquerent, factum esse vt fruges marces-

Chimara.

marcescerent. Bellerophontem autem causa mali intellecta, præcipiti eam partē quæ erat læuissima, & maximè Solis radios reflectebat, excidisse. cumq; ei non haberentur gratiæ, iratum ad vlciscendum Lycios se contulisse, à mulieribus autem fuisse placatum. Nymphis quarto de Heraclea libro causam adfert à fabula maximè remotam. Aprum, qui in agro Xanthio animalia & fructus perderet, fuisse interceptum à Bellerophonte, neq; ei ullam relatum gratiā. Itaque eum Xanthios fuisse execratum, impetratq; vt totū solum sanguinem emitteret, terræq; amore indito omnes fruges corrumpere. idque durasse, donec mulierum veneratione deprecantium, Neptunum exorauerit vt finem iræ faceret. Atq; hinc legem esse apud Xanthios, vt non à patribus, sed à matribus nomina sumant.

Lex de nominibus.

15 SALMANTICÆ.

Cum Annibal Barcæ F. antequam bellum Romanis inferret, in Hispania Salmanticam urbem magnam oppugneret, meruentes sibi oppidani, promiserunt imperata se facturos, daturósq; Annibali ccc. argenti talenta, & ccc. obfidēs. vt Annibal ab obsidione desisteret, mutata Salmantici sententia promissis non steterunt. Itaque reuersus est, urbemq; diripiendam militibus proposuit. Ibi tum prorsus perterriti barbari, pacti sunt, vt liceret liberis corporib. discedere tunicatis, relicta urbe, armis, opibus, & mancipijs. At mulieres
20 ratæ in viros inquisitum singulatim, se exploratum non iri, gladijs sumptis occultatisq; viros exeuntes comitatz sunt. Egressis omnibus Annibal custodiæ causa Masæsylios addidit, inque suburbio eos his stipatos continuit. reliqui promiscuè urbem diripuerunt. Masæsylij autem magnam agi
30 prædam cernentes, continere se ampliùs, aut captiuorum custodiæ intenti esse non potuerunt: sed indignè suam ferentes sortem, ipsi quoque abiuerunt vt prædæ partem peterēt. Interim mulieres viros suos exhortatz sunt clamore, eisque gladios tradiderunt. atque aded nonnullæ ipsæ custodes lunt adortæ: inter quas vna Bannoni interpreti hastam eripuit, eaque ipsum, quamuis thorace indutum, ferijt. viri alijs fugatis, alijs occisis, frequentes vnà cum mulieribus effugerunt. Annibal nuncio rei accepto insecutus, quos in fuga arripere potuit, necauit: reliqui montes cum attingissent, cæde euitata, postmodo supplicibus missis depreca-

deprecatoribus, gratia impunitatēque impetrata, in urbem ab eo sunt reducti.

M I L E S I A E.

Milesias virgines quodam tempore, atrox animi & absurda incesit perturbatio. qua de causa, incertū: nisi quod putabatur aeris temperies veneno infecta, & ad insaniam excitandam parata, mutationem istam animorum atque abalienationem effecisse. Subiō omnes mortis cupiditas, & ad vitam suspensio finiendam furiosus impetus egit. & multā clam consecuta sunt quod volebant. Verba & lacrymā 10 parentum, amicorūq; alloquia nihil agebant, sed sese interficiendis omnem iplas custodientium industriam atque calliditatem vincebant. ita vt calamitas diuinitus immissa, & remedijs humanis videretur validior, donec quidam homo prudens legē promulgauit, quā iuberet omnes quæ sibi 15 suspensio mortem consciuissent, nudas per forum efferri. Hæc lex sancita, non inhiuit modō, sed & omnino aboluit illam qua virgines laborabant mortis cupiditatem. Magnū verō argumentū est bonæ indolis ac virtutis, metus 20 ignominia; & quod nihil formidantes mortem ac dolorē, quæ omnium maximē terribilia habentur, turpitudinis tamen imaginationem nō pertulerunt, neq; sustinuerunt dedecus post mortem ipsis euenturum.

C I A E.

Cianis virginibus mos erat, vt ad sacra publica coirent, 25 diēmq; vna exigerent. proci autē ludentium & choreas ducentium spectatores erant: sub vesperam autem singularum domos adibant, inuicēmq; parentibus & fratribus inferuebant, adēd vt pedes eorum abluerent. Sæpe eandem plures amabant, ita modestē atq; legitimē, vt puella vni desponsa, 30 reliqui statim eam amare desinerent. Muliebris autem huius modestia, vt in summa dicam, hic fuit fructus, quod apud Cianos annorum 10 c. c. spacio neque adulterij vllius, neque virginitati oblatus extra matrimonium vitij mentio 35 vlla fuit.

P H O C I D E S.

Cū Phocensiu tyranni Delphos occupassent, contrāq; eos a Thebanis bellum, quod Sacrum vsurpatur, gereretur: Baccho addictæ mulieres, quas Thyadas vocāt, furore correptæ, actaq; per noctē erroribus, imprudentes Amphissam vene-

Verecundia.

Cassius amor.

venerunt: utq; erant defatigatæ, nec dum ad sese redierant, corporibus sparsim in foro demissis obdormiuerunt. Amphissimum autem vxores verita, ne quia multi tyrannorum milites ea in vrbe, Phocensibus nimirum societate iuncta, ad-
 5 erant, iniuria aliqua Bacchis fieret: in forum vniuersæ procurrerunt, tacitaq; in orbem adstantes, neq; aggressæ dormientes, somno solutis aliæ alijs operam dederunt, cibumque obtulerunt, tandemq; à maritis hoc impetrauerunt, vt eas tutò deductas ipsæ ad fines vsq; comitarentur.

10 VALERIA & CLOELIA.

Lucretiam, viri vxorem illustis & genere regibus propin-
 qui, vsus eius hospitio mulieris quidam de filijs Tarquinij,
 eius qui cognomine Superbus, à Romulo septimus rex Ro-
 mæ fuit, vi constuprauerat. hæc re amicis atq; necessarijs in-
 15 dicata, confestim seipsam ingulauit. Hoc flagitium, & vir-
 tus mulieris, Tarquinium regno eiecit. Pulsus cum alia mul-
 ta gessit bella, conatus regnū recipere: tum Porcenæ Etru-
 scorum principi persuasit, vt magno cum exercitu ad Romā
 expeditionem faceret. Romani simul & bello & fame pres-
 20 si, cognito Porcenam non bello tantum, sed & iustitia atq;
 humanitate præclarum esse, arbitrium huic causæ Tarqui-
 nianæ detulerunt. Contumaciter hoc Tarquinio recusante,
 ac dicente Porcenam iustum arbitrum non fore, si in fide
 societatis non persisteret: eo omisso Porcena hoc egit, vt Ro-
 25 manorum amicus, quem hi Etruscis ademerant agro, capti-
 uisq; receptis discederet. datis ei hanc ob rem obfidibus de-
 cem pueris, totidemque puellis, tametsi nondum confectis
 pacis, omnē statim belli apparatus dimisit. Virgines, quas
 obfides datas dixi, cum sub lauandi præscriptione ad fluui-
 30 um aliquantulum lōgius à castris processissent, vna earum
 Cloelia ipsas exhortante, tuniculis circum capita alligatis,
 ausæ sunt fluuium vastum atque vorticibus profundis peri-
 culosum magno cum labore tranare, inuicem sese tenen-
 tes, ægræq; vltiorem in ripam euaserunt. Sunt qui Cloeliā
 35 dicunt nocturnam equum, eo consensu sensim transiisse, a-
 lijsq; natantibus ducem se præbuisse, & animum verbis ad-
 iecisse, opemq; tulisse. quo hi vantur argumento, mox di-
 cetur. Romani ubi eas saluas rediisse videre, audaciam qui. *Fides ex-
 plum, et a-*
 dem & virtutem admirati sunt, reditum tamen non proba- *lud huma-*
 uerunt, neq; vinci se fide ab vno homine, sustinuerunt. Itaq; *mirati.*
 additis

additis qui deducerent in castra eos Porſenæ remiſerunt. cum tranſiſſent flumi-
um, parum abſuit quin per inſidias a
Tarquinio interciperentur. conſulis tamen Poplicolæ filia
Valeria cum tribus famulis occupauit in caſtra Porſenæ ef-
fugere: reliquas Porſenæ F. armis ſtatim ſuppetijs lais ex
hoſtibus eripuit. Adductas ad ſe conſpicatus Porſena, qua-
ſiuit quamnam auctor fuiſſet huius conſilij. tum Clælia, reli-
quis, quodd ei metuerent tacetibus, ipſa de ſe ſe indi-
cium profeſſa eſt. Magna autem admiratione permo-
tus Porſena, equum egregie ornatum adduci iuſſit, eo Clæliam donauit, 10
vniuerſasq; benignè & humanè ſuis remiſit. Hoc ſigno mul-
ti docere volunt, Clæliam equo amnem traieciſſe. Alij hoc
negant. ſed Porſenam aiunt, virtutem eius audaciãq; mul-
liebri maiorem admiratum, dignatum eſſe dono quod bel-
latori conueniret viro. Sanè equeſtris ſtatua poſita eſt mu- 15
lieris in via ſacra. ab alijs ea Clæliæ, ab alijs Valeriæ attri-
buitur.

MICCA & MEGISTO.

Ariſtotimus auxilio regis Antigoni tyrannide, quam in
Eleos occupauerat, conſtabilita, iniquè admodum atq; im- 20
moderate ſua uſus eſt potentia. quippe homo natura ferus,
barbariſq; ſtipatoribus corpus tyrannidemq; eius tutanti-
bus conuenis ſeruens præ metu, multa ab ijs in ciues con-
tumelioſè, multa crudeliter facta diſſimulabat. Quo in nu-
mero fuit Philodemi calamitas. Huius enim ſiliam formo- 25
ſam, Miccam nomine, quidam tyranni peregriniſ militibus
aliquor dux præfeſtus Lucius, contumeliæ inferendæ magis
ſtudio quàm amore ductus cum cuperet corrumpere, miſit
qui eam accerſerent. Parentes quidem neceſſitate animad-
uerſantes, ire eam iubebāt. Micca verò, ut erat generoſa in- 30
dole, animoq; magno, patrem amplexa ſupplexq; obſecra-
re, patretur potiùs mori ipſam, quàm ita turpiter atq; iniu-
ſtè virginitate ſpoliari. Interiecta mora, ipſe Lucius libidine
ac vino ebrius, inter potandum proſiluit iratus. cumq; Mic-
cam inueniſſet caput inter patris habentem genua, ſequi ſe 35
iuſſit, detrectanti veſtè deripuit, flagrisq; eam cecidit, tacitè
dolores perferentem, cum pater & mater poſtquã deprecan-
do & flendo nihil ſe proficere ſentirent, deos hominèſq; re-
ſtarentur atrocia ſe & iniqua pari. tandè barbarus ira & cra-
pula planè in furorem actus, virginem, ut in patris tum ſinu
faciem

faciem habebat, confodit. Neq; hoc animum tyranni flexit
 facinus. sed & multos interfecit, & plures ijs in exsiliū eie-
 cit. nā octingenti ad Ætolos venisse dicuntur extorres, fla-
 gitantes vt se in vxorib. & liberis a tyranno auferendis iuua-
 rent. Paulo pōt Aristotimus vltiū proposuit edictum, quo
 mulierib. si quæ vellēt, permittebat proficisci ad maritos, ac
 de dotalibus bonis quantum vellent secum ferre. Vbi sensit
 omnibus gratum esse hoc edictum, (nam amplius rō c. erāt
 quæ se ad iter parabant) diem definiit ad quam confertim
 irent, tutum se iter ipsis præbiturū simulans. Cū dies appe-
 tijset, & mulieres ad portam cōuenirent, pecuniāq; con-
 gererent, & pueros alie in vlnis gestarent, alię currib. impo-
 nerent, ac se inuicem præstolarentur: subitō multi a tyrāno
 immissi satellites, eminus clamore clato eas manere iusse-
 runt: cū autem appropinquassent, mulierib. vt terro abi-
 rent imperauerunt, currāsque & vehicula inuertētes per ipsas
 retro impulerunt nihil cuiquā parcentes, & neq; abire, neq;
 manere, aut infantib. opitulari sinentes: quorum alij curri-
 bus exidentes peribant, alij curribus superuchentibus de-
 lapsos elidebantur, deniq; eas vniuersas cum clamore & fla-
 gitis tanquā oves mutū sese trudentes & euertentes in car-
 cerem compulerunt, & pecuniā ad Aristotimum retulerūt.
 Hanc rem cū grauiter ferrent Elei, Baccho sacræ mulie-
 res, quas sedecim vocant, supplicibus ramis & stemmatibus
 dei sumptis in foro obuias sese Aristotimo tulerūt, deceden-
 tibusque ob reuerentiam stipatoribus, tacitæ primū adsti-
 terunt, supplicatorias frondes prætendētes. At Aristotimus,
 simul atque deprecari eas pro mulieribus sensit, stipatoribus
 iratus & cum clamore exprobrans q̄ eas passi essent accede-
 re, effecit vt alias trudendo, alias verberando ē foro exige-
 rent. vnamquaque porō duobus talentis multauit. His
 ita actis, Hellanicus Elide consilium de opprimendo tyran-
 no agitauit, re cum alijs composita: homo quem vt senem
 & duobus filijs orbatum, idēque nihil quicquam acturum
 tyrannus negligebat. simul etiam exsules ex Ætolia trai-
 cientes, in agro Eleo Amymonam locum commodam ar-
 cem bello futurum occuparunt, complurēque ciuium Eli-
 de profugientes ad se receperunt. Aristotimus, cui metum
 ista obijciebant, ad captiuas se contulit, rēmq; retrudendo se
 facilius quam gratia confecturum ratus, mandauit vt missis
 ad mari-

ad maritos litteris discedere ex ea regione iuberent: ni facerent, vniuersas se contumeliosè vexatas necaturum, liberis antè interfectis, minitans. Cùm aliquandiu inflaret atq; dicere iuberet an facturæ essent quod postulabat, reliqua nihil respondentes, intuitæ sunt sese mutuo, tacita inuicè beneuolentia significantes, nihil se metuerè, neq; minis his terri.

*Fortitudo
mulieris.*

At Megisto Timoleontis vxor, & cùm marito, tum propriæ virtutis causa cæterarum facillè princeps, non dignata
 » affurgere, neq; reliquas passa, sedens tyranno respondit: Si
 » vir esses cordatus, non utiq; de viris cum mulieribus collo- 10
 » quereris: sed ad ipsos, vt qui in nos ius habent, misisses me-
 » liori inuenta oratione, quam qua nos decepisti. quod si au-
 » tem desperato te ijs persuasurum, nostra opera imponere il-
 » lis moliris: neq; sperare debes te nobis denuo verba daturû,
 » & absit tam nullius ij consilij vt sint, vt dum parcant mulie- 15
 » ribus & infantibus suis, patriæ prodant libertatè: non enim
 » tantum mali est nos amittere, quibus quidem alias carent,
 » quantum boni est ciues tua sæuicia & insolentia liberare.

Hæc fata Megistone Aristotimus animi impos, filium eius adferri illic iussit, ante oculos matris eum necaturus: quæ 20 cùm quæterent ministri inter alios ludentem & lucta se exercentem, mater eum nominatim vocas: Ades huc, inquit, fili, & antequam sentias ac intelligas, liberare acerbæ tyrannide, mihi enim difficilius fuerit seruientè te indignè, quàm morientem cernere. Aristotimum verò stricto gladio ipsam 25 iam matrem impetiturum, iraq; concitum in eam ruentem, Cylo vnus de familiaribus, cui tyrannus fidem habebat, cùm quidem is ipsum odisset, sociusque factæ ab Hellanico conspirationis esset, restitit, eumque auertit orans, monensq; Indignum fore hoc ipso, & muliebrefactum, non conueni- 30 ens principi viro & rerum gerendarum gnaro. itaq; vix tandem Aristotimus, cùm ad se redijset, inde abiit. Magnum verò ostentum ei factum est. Cùm enim meridie cum vxore cubaret, prandiumq; esset paratum, visa est aquila in aere se librans supra domum, ac quasi prudens & dedita opera la- 35 pidem iustæ magnitudinis in eam partem tecti deiecit, vbi erat cubiculum in quo iacebat Aristotimus. simul autem desuper ingenti sonitu existente, & foris clamore sublato ab his qui auem viderant, perterritus tyrannus re cognita vatem acciuit, quo solebat assiduè in foro uti, perturbatusque

Osctum.

que interrogauit quid isto signo portenderetur. Vates bo-
 no ipsum esse animo iussit, quod excitatus & adiuuus esset à
 Ioue. ciuium autem quibus fidebat, ijs dixit, vindictam ty-
 ranni capiti impendere, ac iam iam illapsuram. Itaque et-
 iam Hellanico visum est non cunctandum, sed postredie rem
 gerendam. Nocte ista Hellanicus per quietem imaginatus *Somnium.*
 est alterum filiorum suorum mortuorum sibi aditare, ac di-
 xisse: Pater, quid tibi accidit ut dormires? cras te ciuitatis
 ducem esse oportet. Hoc ille somnio confirmatus, socios ad
 10 institutum exequendum cohortatus est. Et Aristotimus au-
 dito Craterum auxilij sibi ferendi gratia Olympiæ cum ma-
 gno exercitu castra habere, tantum concepit audaciæ, ut
 absque stipatoribus in forum Cylone comitante descende-
 rit. Hellanicus occasione conspecta, tesseram, qua data ad
 15 irruendum suos è composito fuerat hortaturus, non pro-
 tulit: sed ambas intendens manus, clara voce, Quid cessa-
 tis, inquit, viri boni? præclarum est hoc theatrum in medio
 patriæ certaturis. Primus ibi Cylo ense stricto quendam com-
 mitom Aristotimi ferijt. Thraſybulo autem & Lampide ad-
 20 uersis sese ei inferentibus Aristotimus fuga in Iouis templū
 euasit. Heic eum interfecerunt, & cadauere in forum pro-
 tracto, ciues ad libertatem vocarunt. Neque verò multum
 anteuertentur mulieres suas. statim eæ procurrerunt cum
 gaudio & eiularu, virisque circumfusæ eos coronauerunt.
 25 Deinde multitudine ad tyranni domum conflente, vxor
 eius cubiculo clauso sese suspendio vita eduxit. Erant tyran-
 no duæ filiæ, virgines adhuc & forma pulcherrima, iamque
 nuptijs tempestiuæ. has Elei captas foras protraxerunt, om-
 nino quidem necaturi, sed prius excruciare ac contumelijs
 30 afficere volentes. Quibus occurrens cum alijs Megisto vo-
 ciferata est, indignum verò eos facinus meditari, qui popu-
 lum se profitentes liberum, facinora libidinosorum tyran-
 norum imitentur. Multis dignitatē mulieris reuerentibus,
 liberè loquentis ac plorantis, placuit ommissis contumelijs,
 35 ipsis vita sese exuendi permittere potestatem. Cùm intrò ad-
 ductas virgines iussissent absq; mora necem sibi conscisce-
 re, maior natu Myro cùm zonam solutam collo circunde-
 disset, sororem consalutauit, hortatæque est ut se imitare-
 tur, ne, inquit, abieciè nobisq; indignè finiamus vitam.
 Iunior precante ut sibi prius morièdi copiam faceret, cin-
 gulū-

gulumque apprehendente, Neque antè, inquit, quicquam tibi oranti denegavi, & nunc hanc quoque tibi facio gratiam. ego autem id, quod morte ipsa mihi est grauius, tolerabo, spectans te carissima me prius morientem. Proinde cum docuisset sororem cingulo ceruicem elidere, vt mortuam vidit, deposuit atque texit ipsa autem Megistionem orauit, vt curam sui gereret, neque pateretur mortuam se indecorè collocari. Itaque inter eos qui aderant nemo fuit ita acerbus, nemo ita infensus tyrannis, qui nõ desisteret aut miseraretur virginum egregiam indolem. Hæc exempla rerum 10 à mulieribus publicè præclarè gestarum de innumeris pauca heic sufficiant. Singularum autem pulchra facinora sparsim vt sese nobis offerent referemus: nihil arbitrati temporum ordine præsentem indigere narrationem.

PIERIA.

15

Ionum, qui Miletum se contulerant, nonnulli ob naram cum Nelei filijs discordiam Myuntem sunt profecti quibus ob defectionem Milesij bellum multaque damna intulerunt. Neque tamen id bellum omnino inducijs commercijsq; carebat, sed quibusdam festis diebus mulieres Myun- 20 te Miletum commeabant. Erat inter Myuntios Pythes quidam vir illustis, ei que vxor Iapyra, filia Pieria. Is cum festiuitas Mileti in honorem Dianæ esset, & sacrificium, quod Neleium dicebatur, ed vxorem & filiam misit, precatas vt ei se pateretur interessè festiuitati. Ibi Phrygius Nelei filiorum 25 potètia primus amore Pieriæ flagrans, cogitare cœpit quidnam præstare posset ei quam maxime gratum. illa verò significauit, nihil sibi fore acceptius, quam si efficeret, vt frequenter sibi Miletum & multis comitata venire liceret. Sen sit Nymphius, amicitiam suis eam ciuibus ac pacem expe- 30 tere, bellumq; pacauit. Ex eo celebris vtraq; in vrbe, inq; honore fuit Pieria: ac mulieres Milesiæ etiamnum optant ita se amari à viris, vt Pieriam amauit Phrygius,

POLYCRITA.

Propter Nearam Hypsicleontis Milesij vxorem bellum 35 inter Naxios & Milesios ortum fuit. Ea enim cum amaret Promedontem Naxium mariti sui hospitem, corpus cum eo miscuit, veritatem iram mariti, cum eo in Naxum nauigauit. Eam Promedon supplicem Vestæ collocauit. Naxijs autem mulierem sub præscriptione supplicationis in gratiam

tiam Promedontis non deditibus, bellum quod dixi, constatum est. Milesijs cum alij multi, tum Ionum studiosissimè Erythrai auxilia tulerunt, bellumque hoc tractum magnis calamitatibus, tandem virtute mulieris finitum est, sicuti coeperat mulieris ob prauitatē. Diognetus Erythraeorū dux munitionem quādam sibi commissam tenebat, opportunè admodum contra Naxiorum urbem sitam. itaq; & magnam Naxijs prædam abstulit, & mulieres ac virgines liberas. Harum vnam, nomine Polycritam, amore captus, secū *Aspue factum.*
 10 non vt captiuam, sed vxoris loco habuit. Euenit vt in castris Milesiorum dies ageretur festus. ibi cum omnes poculis essent ac conuiujs dediti, rogauit Diognetum Polycrita, vt liceret sibi fratribus partes placentarum mittere. cumque is permitteret ac iuberet, plumbeam tabellam placentæ inferuit, mandato ei qui eam fratribus adferebat, vt solos vesci iuberet fratres ipsæ mittebat. Hi cum offendissent tabellam, & legissent quæ scripserat Polycrita, (hortabatur autē vt noctu hostes adorirentur, ob ebrietatem festo die cōtractam planè socordia dissolutos) rem ducibus Naxiorum significauerunt, & permouerunt vt secum exirent rei gerendæ causa. Occupato a Naxijs castello, multisq; hostium interfectis, Diogneto precibus Polycrita a ciuibus impetrauit salutem. Ipsa autem ciuibus ad portam occurrentibus magno cum gaudio, collaudantibusq; & serra ferentibus, magnitudine latitiæ exanimata, in ipsa porta concidit mortua. atque ibi sepulta est, & monumentum eius vocatur *Mors ex gaudio.* Li-
 uoris tumulus: quod inuidia quadam fortunæ fascinata Polycrita putaretur meritis honoribus non potuisse frui. Hæc Naxiorum historicorum est narratio. Aristoteles captam
 30 Polycritam fuisse non dicit, sed conspectam à Diogneto, sui eum amore irretruisse, ipsumque promississe omnia se, vt eā potiretur, dare ac facere paratum esse, at Polycritam se ad ipsum venturam pollicitam, si vnicum quippiam ab eo obtineret, fuisse. cumque id iureiurando interposito Diognetus confirmasset, tradi sibi Delium postulasse, (id enim castello nomen erat) saliter se morem gesturam ipsi negasse. victum amore Diognetum, & iureiurandi permotum religione, Polycritæ castellum, hocque eam ciuibus tradidisse. Ita Naxios rursum Milesijs pares viribus factos, pacem in suas leges confecisse.

Codrida genere, patria Phocæenses fuerunt duo gemini fratres Phobus & Bleplus. quorum Phobus primus a Leucadibus petris in mare se dedit, ut Charo Lampfacenus scriptum reliquit. Is Phobus, vir potentia & dignitate præditus, regia, cum nauigasset Parium suorum causa negotiorum, amicitiam & hospitij ius contraxit cum Mandrone Bebrycum rege, eorum qui Pityoenses cognominantur, eique à vicinis bello infestato auxilium tulit. Mandro autem nauibus audenti Phobo cum alia detulit officia, tum partem 10 urbis agrique largitutum se promisit, si Phocæorum coloniam liberet Pityoensiam deducere. Phobus cum id consiliū ciuibz probasset, fratrem misit, qui colonos eò deduceret. Stetit sanè promissis Mandro. Sed Phocæi, cum spolijs, præda, opibusque magnis è finitimis barbaris potirentur, inui- 15 si primum, postetiam terrori Bebrycibus fuerunt. Cupientes itaque ijs liberari, cum Mandro homo probus & iustus persuaderi sibi non pateretur ut mala fide cum Græcis ageret, peregrè eo profecto moliti sunt, quomodo eos per dolum necarent. Lampface autem Mandronis filia virgo, cum 20 insidias prænosset, primum à facinore hoc amicos & domesticos auertere dictis aggressa est, impiā docens eos rem & atrocem perpetraturos, si benefactores, & quorum auxilijs in bello vsi essent, eosq; iam ciues, interficerent. ubi non persuasit, occultè Græcis quid ageretur detexit, utq; se sibi 25 cauerent monuit. Phocæi sacrificio quodam & cōuiuio apparato, Pityoenses in suburbium euocauerunt: ipsi in duo diuisi agmina, altero urbem occuparunt, altero homines trucidauerunt. Sic urbe potiti, Mandronem acciuerunt, ut de suis consilium vnā caperet: Lampfacenq; cum ea ex in- 30 ualitudine mortua esset, magnificè in urbē sepeliuerūt, cui & ab eius nomine Lampfaci nomē imposuerunt. Ut autem Mandro proditiōis vitans suspicionem, habitare cum ipsis recusauit, petijtq; ut mulieres liberique defunctorum ad se mitterentur: Phocæi absque omni maleficio studiosè 35 eos miserunt. & Lampface cum initid heroicos honores habuissent, postmodò ut numini sacrificandum decreuerunt, idq; decretum adhuc ratum est apud eos.

A RETAPHILA.

Arctaphila Cyrenæa, non ita prisca fuit, ut quæ belli Mithrida-

thiditaci tempore vixerit: sed virtute & rebus gestis comparari cum heroidibus posse meruit. Filia fuit Aglatoris, vxor Phædimi, illustrium virorum, forma egregia, prudentia singulari, & rerum ciuiliū dextrè gerendarum non ignara. Hanc communes patriæ calamitates illustrem reddiderunt. Nicocrates enim occupata in Cýrenæos tyrannide, cū alios ciuium multos interfecit, tum sua manu Melanippum Apollinis sacerdotem, idque sacerdotium ipse inuasit. Maritum quoque Aretaphilæ Phædimum interemit. *Tyrānidis*
 10 & ipsam inuitam vxorem duxit. In finitis alijs contra leges *singulare*
 institutis adiecit hoc. custodes ad portas vrbis cōstituit, qui *exemplū.*
 mortuos quotquot efferrentur violarent, mucronibus eos pungentes, & materiam ardentem applicantes: ne quis ciuium sub mortui specie clam efferri vrbe posset. Enimuerō
 15 Aretaphilæ cū propriæ calamitates molestæ erant: (quamquam tyrannus ob amorem ipsius, quo subactus erat, maxima potentię parte frui eam sineret, mulieriq; huic soli ciuicem & māsuetum se præberet, durissimus alioqui & efferus) tum apprimè patriæ vicem dolebat, indignis modis atrociam
 20 patientis. Iugulabatur enim ciuium vnus post alium, neque erat vnde vltio speraretur: cū exsules timidi planè atque infirmi, hinc inde dispersi essent. Itaque Aretaphila spes patriæ in se solam recipiens, æmulatione quadam Thebes Phææ pulcrorum egregiorūque conatum, adiutori
 25 bus tamen fidelibus & domesticis (quales huic res ipsæ suggererunt) destituta, venenis maritum interficere aggressa est. Quam ad rem dum se parat, materiam cogit, & vires paratorum periclitatur, non fefellit delato indicio. & argumentis perquisitis, Calbia Nicocratis mater, scēmina ad cæ
 30 des natura procliuis atque implacabilis, censuit statim interficiendam esse, prius tamen contumeliosè tractatam, Aretaphilam. Nicocratis autem iræ moram iniiciebat virēsque adimebat amor: eiq; affectioni excusationem parabat, quòd Aretaphila animosè criminibus se opponebat, & sese
 35 defendebat. Quæ vbi vidit se conuinci, neque locum esse veneficij negandi, falsa venenum se, non tamē exitiale, parasse: magnis, inquit, est mihi de rebus certamen. qua enim gloria fruor, quaque potentia ob tuam erga me beneuolentiā, ea me inuisam multis reddidit malis mulieribus. quarum ego metuens veneficia & technas, animū induxi contrā quē-

Callidè.

dam moliri: fatua fortassis, & muliebria, mortis tamen non digna supplicio. nisi fortè tibi iudici videbitur vxor interficienda amatorij gratia venefici, quod amplius, atque tu velles, diligere voluerit. Vifum est Nicocrati Aretaphilā hoc modo se defendentem quæftioni fubijcere, præfidente tormen-
tis Calbia immiti implacabilique muliere. At enim Aretaphila in cruciatibus ita fibi conftitit, adeoque inuictam fe præbuit, vt ipfa tandem Calbia inuita & defatigata concefferit, ac Nicocrates fide innocentiz fibi facta, miffam vxorem fecerit, torturæque pœnitentia ductus fit. Exiguo autè
intermiſſo tempore, ftatim amore fuperatus ad eam venit, beneuolentiâque blandicijs & honoribus reparans, eius vſus eſt confuetudine. Illa verò, quæ tormentis ac doloribus nihil fracta eſſet, demerendo fe eperit paſſa non eſt: ſed ad ſtudioſum honeſtatis accedente quadam pulcri propoſiti tenendi peruicacia, rem alia via inſtituit aggredi. Filiam habebat ſatis elegante forma, & iam viro maturam. hanc tyranni fratri Leandro ſubmiſit, vt eum inſcicaret, adoleſcentem qui voluptatibus propoſitis facile caperetur. fama tenet, Aretaphilam præſtigijs & veneficijs vſam ita comparaf-
ſe filiam, vt adoleſcentem ei manciparet, ac de ſana mentis vſu dimoueret. Poſtquam in caſſes incidit, precibusque multis à fratre impetrato matrimonio eſt potitus: partim eum puellâ à matre docta inſtigare ad libertatē ciuitati reddendam, quando in tyrānide ne ipſi quidem liberè eſſe, aut du-
cendâ retinendâve vxoris poteſtatem habere liceret: partim amici Aretaphilæ gratificantes ſubinde calumnias ei aduerſus fratrem aliquas & ſuſpiciones ſuggerere. Leander vbi Aretaphilam ſenſit eadem conſilia tractantem, negocium aggreſſus Daphnidem famulum ſubornauit, qui Nico-
crate iuſſu ipſius necaret. Deinceps autem Aretaphilæ animum non aduertit, ſed factus illicò demonſtrauit fratri-
cidam ſe eſſe, non tyrannicidam: cū ſtolidè & inſolenter rebus præeſſet. Erat tamen Aretaphilæ ſuus apud eum honor atque potentia, non inimicam ſe gerenti, neque palam
repugnanti: ſed occultè ſuas res diſponenti. Ea primū aduerſus Leandrum concitauit bellum Africum, pelleſto Anabo quodam regulo ad incurſandam regionem hoſtiliterque ad urbem accedendum. Deinde amicos & duces apud generum culpauit, vt ad bellum non alacres, ſed pacem ma-
gis

gis quietemque requirentes. quam quidem etiam flagitare tyranni res aiebat, si firmum in ciues vellet obtinere imperium. se quoque promittebat pacificationem cōfecturam, & Anabum ad colloquendas cum eo res adducturam, si ita iuberet, priusquam immedicabile aliquod damnum eo ex bello acciperetur. Mandante sic ut ageret Leandro, prius ipsa cum Afro est collocuta, magnisque donis & multa promissa pecunia impetrauit, ut tyrannum ad colloquium venientem à se comprehensum iri polliceretur. At verò Leander cunctari, & tamen verecundia Aretaphilæ, interfuturam sese colloquio dicentis, permotus, absque armis & præsidio exire: ac ubi propius accessisset, conspecto Anabo tergiversari, & stipatores operiri cupere. locus contra præsens eum quā cohortari, quā incusare: ac tandem cum mora necessere-
 15 tur, manu iniecta audacter planè ac proteruè ad barbarum adducere, eique tradere. Leander confestim abreptus ab Afriis, comprehensus, victusque est adseruatus, donec promissam mercedem Aretaphilæ amici, comitibus reliquis, ciuibz, attulerunt. Horum enim pleriq; re nunciata, ad lo-
 20 cum colloquio destinatum excurrerunt: & conspecta Aretaphila, parum abfuit quin ira in tyrannum oblii, supplicium de eo sumere alijs rebus posthaberent. atq; ad id primum hunc libertatis ceperunt fructum, nihilq; aliud eo duxerunt antiquius, quàm ut eam lati stentèsq; salutarèt, tan-
 25 quam simulacro alicuius dei circūfusi. alijs autè supra alios affluētibus, vix tandem sub vesperam recepto Leandro in urbem reuerterunt. Ibi postquam honoranda & laudanda Aretaphila cupiditati suæ satisfecerunt, ita demum ad tyrannos conuersi, Calbiam viuam cremauerūt, Leandrū culleo
 30 insutum in mare abiecerunt. ab Aretaphila autem contenderunt, ut gerendæ gubernandaq; reipub. sociam sese adiungeret optimatibus. Illa verò, tanquam si variâ & multis cōstantem partibus in theatro fabulam vsq; ad coronæ donationem peregisset, simul atq; liberam esse vidit ciuitatē con-
 35 tinuò in gynæceum sese recepit, omnīq; rebus tractandis se admiscendi repudiato studio, reliquum ætatis inter stamīna cum amicis & familiaribus exegit.

C A M M A.

Inter Galatiæ tetrarchas potentissimi erant Sinatus & Sinorix, genere etiam inuicem propinqui. Erat Sinato vxor,
 E 4 quam

quam virginem duxerat, Camma nomine, non formę duntaxat præstantia & ætatis floresspectabilis, sed multo magis ob virtutem in admiratione habita. nō enim pudica modō & mariti amans fuit, sed & prudens & magnanima, ac propter mansuetudinem benignitatēq; subditis misicē accepta. augebat etiam splēdorem, quōd Dianæ, quam deam maximē colunt Galatæ, sacerdos, semper in sacris pompis & apud sacrificia magnificē ornata spectabatur. Eā cū depetiret Sinorix, & neq; pellicere neq; vim facere viuo marito posset, facinus ausus immane, Sinatum dolo necauit: exiguōque interposito temporis spacio, Cammam ambiuit, in fano frequenter degentem, easūq; mariti non abiectē aut miserabiliter, sed animosē ferentem, prudentēque intentam occasione vlciscendi Sinorigis. Is verō assiduīs ambiebat mulierem precibus, videbatūque ei non prorsus deesse honesta in speciem oratio: alijs se in rebus præstantiorem fuisse Sinato, ac interfecisse eum non malicia, sed amore Cammæ impulsū. Illa initid non admodum asperē denegare, ac deinde paulatim moliri videbatur. nam & amici ac familiares instabant, Sinorigem cuius maxima erat potentia demerentes, suadebātq; vt assentiretur & vrgebat. Tandem concessit Camma, & ad se venire Sinorigem iussit, vt coram dea matrimonium stipularentur inuicem. Venientē blandē excepit, & ad aram adduxit, cūq; deæ libasset ēa tera, reliqui partem ipsa hausit, partem ei ebibendam propinauit: erat autem mulsum veneno infectum. Postquā bibisse eum vidit, claro sublato eiulatu deam adorans: Te, inquit, venerandissima dea, testem inuoco, huius me dici causa vitam à morte Sinati produxisse, tanto tempore nullum ex ea fructum adeptam præter spem vltionis. quam consecuta nunc ad maritum meum descendō. Tibi verō omnium scelestissime hominum, loco thalami & nuptiarum apparēt sepulcrum tui. Hæc cū audiuisset Sinorix, & agere iam venenum, corporiq; morum inferre sentiret, vehiculum conscendit, vt agitatione & concussione sibi mederetur. statim autem eo relicto in lecticā se posuit, ac vesperi est mortuus. At Camma cū per noctem durasset, audito eum viuendi finem fecisse, lato animo exspirauit.

STRATONICA.

Eadem Galatia Stratonicam Deiotari, & Chiomaram Orta.

Ortiagontis vxores protulit, dignas memoratu. Stratonica cum esset sterilis, maritumq; legitimos liberos, quos hēdes regni relinqueret, desiderare sciret, persuasit ei, vt alia ex muliere prolem susciperet, sibi que eam subderet. Deiotaro sententiā admirante, vxorisq; arbitrio rem totam permitte: formosam ea ex captiuis virginem Electram nomine adornauit, & Deiotaro copulauit: natosq; ex ea liberos tanquam suos amanter ac magnificē educauit.

CHIOMARA.

- 10 Quo tempore Romani duce Cn. Manlio vicerunt Gallos Ataticos, qui iisdem Gallogræci dicuntur & Galatæ, vsu venit Chiomara vt inter alias ipsa quoque duceretur captiua. Qui ea potitus erat centurio, homo & libidinosus & auarus, pudicitia eius vim fecit. Victus deinde pecuniæ cupiditate, cum mulier corporis sui liberandi gratia magnam ei vim auri pollicita esset, eduxit eam ad locum, qui amne secabatur. hunc cum transuissē qui eam redemptum venerant Galatæ, datōque auro Chiomaram recepiſſent, vni eorum illa innuit, vt centurionem, qui ipsam tum ample-
- 20 tens valedicebat, percuteret. cūque is paruissē, & caput occiso amputassē, Chiomara id gremio inuolutum secum abstulit, cūque ad maritum venissē, ante eum proiecit. & mirante eo, ac dicente, O mulier, præclara res est fides: omnino, inquit: sed id pulchrius est, vnum tantum viuere,
- 25 qui mecum rem habuerit. Cum hac muliere Polybius scribit se collocutum Sardibus, miratūque fuisse animi magnitudinem eius ac prudentiam.

MVLIER PERGAMENA.

- Mithridates Galatarum præstantissimos l. x. sub amicitia specie Pergamum euocatos, cum tractaret contumeliosē ac pro imperio, omnesq; id indignē ferrent: Toredorix Tosioporum terrarcha, vir & corpore robustus, & animo magno præditus: in se recepit, velle se Mithridatē, quando is in gymnasio pro tribunali sedēs ius diceret, arceptum
- 35 cum tribunali in conuallem præcipitare. Cum forte fortuna Mithridates in gymnasium ea die non ascendisset, Galatāsq; ad se domū suam vocaret: bono idem animo suos esse iussit, cūq; conuenissent, vndique in eum impetū facere, corpusq; eius diuellere. Non fecellit hoc Mithridatem, sed re ex indicio cognita Galatās vnum post alterū iugulandos

tradidit. Deinde recordatus adolescentis inter eos cuiusdā,
 qui elegātia formæ reliquis antecedeat aequalibus omni-
 bus, miserabatur eum, ac factum mutabat, satisq; præ se fe-
 rebat, ægrè se interitum eius ferre, quem inter primos nece-
 rum fuisse putabat. misit tamen qui viuū relinqui iuberet, si
 nondum periisset. Nomen adolescenti Bepolitani erat: eiq;
 mirabilis casus euenit. cū enim comprehenderetur, pul-
 cram & preciosā gestabat vestem, quam dum sibi puram
 à sanguine seruare cupit carnifex, ideòq; paulatim detrahit,
 vidit regis nuncios accurrere, nomen Bepolitani clamātes. 10
 Ita huic auaritia, quæ multos perdidit, in speratam attulit
 salutem. Toreadorix autem occisus, & sepultura cadaueri
 projecto negata est. Muliercula autem Pergamena, cum
 qua is viuus consueuerat, ausa est mortui corpus compo-
 nere & humare. quam custodes deprehensam ad regem ad- 15
 duxerunt. Fertur sanè Mithridates aliquātulum fuisse con-
 spectu puellæ affectus, cū iuencula planè simplex vide-
 retur: magis tamen inflexit animum, quod causam ei faci-
 noris fuisse amatoriam audiebat. itaque ei permisit, vt ve-
 stitu & ornamenti de bonis ipsius sumptis auferret ac sepe 20
 lired Toreadorigem.

TIMOCLEIA.

Theagenes Thebanus de ciuitate eandem cum Epami-
 nonda, Pelopida, aliisq; optimis viris sectatus sententiā, in
 cōmuni Graciæ ad Charoneam clade occubuit, cū iam 25
 vicisset & persequeretur sibi oppositos. Is enim fuit, qui vo-
 ciferanti, Quousq; persequeris? respondit, Vsq; ad Macedo-
 niā. Mortuo ei soror supersuit, quæ testaretur & ipsum vir-
 tute generis & natura magnū illustrēmq; factū virum. huic
 tamen mulieri cōtigat fructū percipere suæ virtutis præcla- 30
 rum, vt tanto facilius ferret quantum in ipsam ex publicis
 redundauit calamitatibus. Cū enim Thebas in potesta-
 tem redegisset Alexandr, aliisq; alias vrbis partes peruagan-
 tes diriperent, domū Timocleæ occupauit homo nihil mi-
 nus quam modestus, sed insolenter iniuriis atque stolidus, 35
 Thraciæ cuiusdā turmæ dux, Alexandri cognominis, sed
 planè cetera dissimilis. Is neque genus, neque vitam mulie-
 ris reueritus, cū sese vino impleuisset à corna, dormire Ti-
 mocleam secum coegit, neq; hunc iniuriarum finem fecit,
 sed præterea aurū argentūq; requirebat, si quid horum ea
 reconditi

reconditi haberet, adhibitis partim minis, partim pollicitationibus, quod habiturum se eam perpetuo vxoris loco diceret. Illa ansam ab eo sibi prebitam arripiens: Vtinam verò, inquit, hanc noctem mors mea anteuertisset: vt omnib. rebus perditis saltè corpus cõtumeliæ in expertũ conseruassent. nunc quando res ita acta est, & te diuinitus mihi tutorem, dominum, viũmq; datũ existimare debeo, nõ spoliabo te tuis rebus. nam me quidẽ id futurũ video, quod tu vuleris. Habui mundũ muliebrẽ, & pocula argentea, nonnihil etiã auri & nomismatis. cũ aut vrbs caperetur, ancillis mandauĩ vt omnia cõtufarent, abieciq; aut potius deposui in puteũ aqua carentẽ paucisq; notũ. est enim tectus operculo, vmbrosũq; circa nemus occultat. Hæc tibi accipienti fausta sint: mihi quidẽ apud te erunt argumẽta & indicia fortunarũ ac splẽdoris familiarũ mearũ. His auditis Macedonia, non expectata die cõfestim ad locũ perrexit ducẽte Timoclea, ac hortũ claudi iussit ne quis sentiret, tunicatũq; in puteum descendit. Horribile autẽ cum ducebatur ad supplicium Parca, irrogante id Timoclea superne enim adflans, cũ de voce sensit eum in imo esse, multos ingessit lapides, multos etiã magnosq; aduolutos ancille iniiecerunt, donec eum contuderunt atq; obruerunt saxis. Macedones vbi de ea re facti sunt certiõres, sublato cadauere, cũ iam editũ esset ne quis Thebanorũ occideretur, captã Timocleam ad regem adduxerunt, facinũsq; narrauerunt. Alexander ex vultus constantia, lentq; incesu grauitatem generosãque indolẽ ratiocinatus, principio quæsiuit quãnam esset mulier. Illa verò impauide prorsus & cõfidenter, Mihi, inquit, frater fuit Theagenes qui ad Charoneam dux exercitus & contra vos pro libertate Graciæ dimicans cecidit, ne quid nobis tale accideret. cũ aut perpeffa sum genere meo indigna, mori non recuso. potius enim hoc est, quã viuentem aliam talem experiri noctem, nisi tu id prohibeas. Humanissimus quisque adstantium ad hæc lachrymas emisit. Alexander miseri mulierem, vt miseratione superiorem, non subiit: admiratus autem virtutem, orationẽque qua satis grauitè se notatum sentiebat, ducibus mandauit vt attenderent præstarentque, ne porro talis contumelia familiẽ alicui illustri inferretur. Timocleam autem dimisit, omnesque qui eam cognatione attingere inuenti sunt.

Ulio dicitur.
na.

ERY.

Batti, eius qui Felicis cognomentum tulit, filius fuit Arcefilaus, moribus patri nequaquam similis. Nam & viuens cum pater talento multauerat, quoddam propugnacula ædibus suis circumposuisset: & mortuo patre, cum & ingenio esset aspero, (vnde & cognomen ASPERI reperit) & amico malo vteretur Laarcho, pro rege tyrannus fuit. Laarchus autem cum affectaret tyrannidem, ac Cyrenæorū optimos aut pelleret vrbe, aut interficeret, culpam in Arcefilau conferebat: tandemq; cum in morbum grauem ac tabificum propinato lepore marino coniecit, vitæq; exiit: & ipse imperium occupauit, Batto eius filio id se adseruare pretendens. Filius porro Arcefilai, & quia claudus erat, & propter ætatē contemnebatur: matrem eius magni faciebant pleriq; , scēminam pudicam atque humanam, & familiaribus multis potentibusq; stipatam. Itaque eam Laarchus demerens, nuptias ipsius expetebat, promittebatq; se ea ducta Battū adoptaturum, & sociū regni habiturum. Eryxo (ita enim appellabatur mulier) re cum fratribus deliberata, Laarchum cum his agere iussit, se fingens assentiri. Laarcho cum fratribus Eryxus locuto, cum rem illi de industria traherent, moramq; produceret, Eryxo ancillam ad eum mittit, nunciatq; : Fratres in præsentia repugnare. quoddam si secum concubuisset, finem eos dissentientiū facturos, & concessuros nuptias. veniret itaque ad se noctu, si videretur: factō enim initio, reliqua facillē successura. Voluptati hæc fuerunt Laarcho, animoq; ob blanditias mulieris vana spe protinus inflato, venturum se vbi ipsa iussisset, pollicitus est. Hæc autem Eryxo agebat Polyarchi, qui fratrum natu erat maximus, consilio. Constituto coitus tēpore, Polyarchus occultē in cubile fororis introductus est, stipatus duobus adolescentibus gladios tenentibus, pœnāsq; de nece patris exacturis, quem Laarchus recēs interfecerat. Laarchus ergo ab Eryxone vocatus, absq; stipatoribus venit, & ab irruentibus gladiisq; ferientibus adolescentibus interfectus est. Caduere trans murum eiecto, Battum productū regni paterni successorem declarauerunt, pristinamq; reipublicæ constitutionem Polyarchus Cyrenæis restituit. Aderant ea tempestate per multi milites Amasidis regis Ægyptiorum, quorum fideli opera vsus Laarchus, & propter eos non minime terribi-

terribilis ciuibus fuerat. Hi ad Amasin miserunt, qui Polyarchum & Eryxonem accusarent. Is cum indignaretur, ac de bello Cyrenæis inferendo cogitaret, matrem eius mori contigit: iustaq; ipso faciente, renunciatum est illud Cyrenam. Placuit itaq; Polyarcho sui excusandi gratia ad Amasidem proficisci: cumq; Eryxo vnâ ire ac periculû obire vellet, mater etiam Critola, quantumuis vetula, comitem se adiuxit, maximæ autoritatis mulier, utpote soror Batti quondam Felicis. Postquam in Ægyptum venerunt, cum aliis maiorem in modum causam suam probauere, tum ipse Amasis maximo opere pudicitia fortitudinemq; Eryxonis est amplexus, donisq; honoris gratia affectos, & regio more tractatos Polyarchum ac mulieres Cyrenam remisit.

XENOCRITA.

15 Non minorem admirationem meretur Xenocrita Cumana, ob facinus in Aristodemum tyrannum. Qui Mollem hunc a mollitie cognominatum putant, ignoratioue veri id faciunt. Fuit enim Mollis dictus à barbatis, quasi Ephēbus: quodd adolescentulus admodum inter æquales adhuc comam alentes, quos (ut apparet) coronistas a coma dicebant, in bellis contra barbaros claruit, non audacia modo & opere militari, sed calliditate etiam ac prouidentia vsus singulati. Itaq; à ciuibus in admiratione habitus, & ad maxima imperia euectus fuit. Romanis quoq; missus est supplicias adducens, cum ij bello vrgerentur ab Etruscis Tarquinium Superbum in regnum restituere conantibus. In ea expeditione, quæ diu durauit, omnia in gratiam militum agens, magisq; popularem captatis fauorē quam ducis personā gerens, persuasit eis ut se in inuadendo senatu, eijs cientesq; vrbe Cumana optimis potentissimisq; ciuibus adiuuarent. Inde potitus tyrannide, iniuriis quas in mulieres & ingenuos pueros exercebat, omnia sua superauit flagitia. Memoria enim proditum est, masculos cum pueros cōdocefecisse ut comam alerēt, aurūmq; gestarent, mulieres autē coegisse ut tonderentur rotundè, chlamydes epheborū gestarent, & tuniculas perbreues. Erat Xenocrita quardā Cumis, puella patre nata, qui tum in exiliū actus erat. Hæc Aristodemus singulari amore ardens secum habuit, nō adductam aut persuadēdo cōciliatam sibi, sed ratus utcunq; gratum futurū puellæ, quodd cum tyranno uiueret, & à ciuibus

Aristodemus.
suspi-

suspiceretur ac beata putaretur. At Xenocritam hæc nihil
moueant. sed cum molestè ferebat se nullis pactis nuptia-
libus, absq; vlla desponsione cum viro degere, tum eorum
qui tyrannum oderant libertatis patriæ cedebat desiderio
nemini. Fortè tum eo tēpore Aristodemus fossa regionem,
quandam ambiebat. quod opus neq; necessarium erat neq;
vile, tantum ad vexandos laboribûsq; atterēdos ciues ex-
cogitatum. Erat enim singulis certa mensura egerēda ter-
ræ designata atq; imperata. * vt vidit accedentem Aristode-
mū, declinauit, tunicāq; faciem velauit. eōq; digressio cum 10
adolescentes per iocum & illudendi gratia quærerent, quid
esset causā, quod solūm præ pudore fugeret Aristodemum,
neque aliis maribus eodem modo afficeretur: planè serio
respondit. Solus enim inter Cumanos Aristodemus vir est.
Ea vox cum omnes tangeret, generosos etiam pudor insi- 15
gavit ad recuperandā libertatis studium. Et quidem ipsam
Xenocritam aiunt cum hoc inaudiuisset, dixisse: Malle se
quoq; pro patre, si ei reditus esset in patriam datus, terram
portare, quam in tanto luxu & potentia cum Aristodemo
vivere. Hæc confirmauerunt eorum animos, qui principe 20
Tymotele in Aristodemum conspirauerant. cumq; eis adi-
tum securum præberet Xenocrita, & Aristodemū inermem
atque custodiæ expertem: non magno negotio irruerunt,
cumq; trucidauerunt. Hoc modo Cumā duarū mulierum
virtute libertatem receperunt: altera cogitationem eis rei 25
gerendæ, simulūque iniiciente, altera ad rem conficien-
dam auxilium ferente. Cum autem magni honores & dona
ampla Xenocritæ offerrentur, omnibus ea repudiatis hoc
petiit, vt Aristodemi cadaver sibi sepelire liceret. Neq; hoc
tantum à ciuibz impetrauit, sed & Cereris eam sacerdotē 30
fecerunt: rati hunc honorem nō minus gratum deæ, quam
Xenocritæ decorum fore.

PYTHIS vxor.

Pythæ quoque vxor, qui Xerxis ætate vixit, à sapientia &
humanitate cōmendatur. Inciderat (vt aiunt) maritus eius 35
in metalla auri: & quas inde consequabatur diuitias, non
moderatè amplexus, sed inexplēti animi studio persequens,
cum ipse supra modum ei negotio vacabat, tum vniuersos
ciues cō adductos ex æquo fodere, aut egerere, aut purgare
aurum cogebat, omnibus aliis actionibus operibûq; prom-
sum

sum neglectis. Multis tunc pereuntibus, omnibusque ani-
 mū despondentibus, mulieres ad ianuam Pythis vxoris sese
 contulerunt, ibiq; de more supplicationis signum deposue-
 runt. Ea, discedere his, & bono esse animo iussis, aurifabros
 quibus maximè fidebat, ad se acciuit, domiq; inclusos iussit
 panes, bellaria, poma, & alios cibos, quibus maximè dele-
 ctari Pythen nouerat, ex auro omnia conficere. Iuerat tunc
 fortè Pythes peregrè. Qui ut domum redit, cœnâq; po-
 poscit, auream ei mulier mensam apposuit, nullo esui apto
 cibo, sed omnibus aureis instructam. Cùm initio delecta-
 tus artificio naturam imitante, satur spectaculi posceret ci-
 bum: quodcunque peteret, id aureum ei mulier attulit. In-
 dignanti, & esurire se respondentem: atqui, inquit, harum tu
 nobis rerū copiam, nullius præterea parauisti. omnia enim
 artificia, omnis usus aliarum rerum desertus est. agros nemo
 colit, & posthabitatione, plantatione, alimentorumque
 è tellure comparatione, fodimus inutilia, ac quærimus, no-
 bis ciuib; extremam exhibentes molestiam. Permoit
 hæc oratio Pythiem: & quanquam à secluris aureis non pla-
 20 nē destitit, contentus tamen quinta ciuium parte ad hanc
 rem, reliquos agriculturæ & artibus incumbere iussit. Is Py-
 thes cùm Xerxem in Græciam proficiscentem splendidissi-
 mē excepisset, donisq; amplissimis demeritus esset, hæc sibi
 petiit a rege fieri gratiam, ut cùm plures haberet filios, vnus
 25 eorum immunitate militiæ donaretur, qui domi manens
 senem patrem curaret. Xerxes verd iratus, huic vnū, quem
 sibi relinqui pater orauerat, iugulari ac dissecati iussit. ca-
 strisque motis reliquos omnes abduxit eius fratres: qui o-
 mnes diuersis in proeliis perierūt. Qua ex re cùm magnum
 30 animi dolorē cepisset Pythes, idem in se est expertus, quod
 vitiosis solet fatuisq; euenire hominibus. Nam & mortē ti-
 mebat, & vitā agrè tolerabat. cūq; & viuere noller, & vi-
 tam proicere nequireret, hoc egit: Agger in vrbe erat ma-
 gnus, perq; eam annis labebatur, quem Pythopoliten no-
 35 minabant. Eo in aggerē monumentū sibi parauit, fluuijque
 alueū ita auertit, ut delapsu suo sepulchrum attingeret. opē
 re perfectō, vxori urbem imperiūq; omne cōmisit, mada-
 to ne ad monumentū accederet, sed sibi quotidie cœnā lin-
 trii impositā per amnē demitteret, tanuisper dum linter cum
 cibo intacto sepulchrum præterueretur: hoc si eueniret,

Stultē autē
 exiit.

tum

tum mittendi faceret suam, seque mortuum sciret. Hoc ille modo vitæ reliquum consumpsit. Vxor autem rebus præclare præfuit, ciuibûsq; malorum mutationem parauit.

AQVANE, AN IGNIS SIT

utilior.

Initio Olymp.

PINDARVS pronunciauit, aquam esse rerum optimam, aurum autem flagrantem ignem. is ergo palam posteriorem locum igni assignauit. Adlipulatur huic Hesiodus, ita scribens,

Principio factum Chaos est.---

nam voce Chaos pleriq; eum existimant expressisse aquam ob diffusionem, quæ est Græcis chylis. Cæterum testium in vtrâq; partē æqualia sunt momēta. Sunt enim qui ignem vniuersi principium esse pronunciant, eumq; tanquam semen & gignere ex se omnia, & in se facta conflagratione recepturum. Omisitis itaq; autoribus, rationes ipsas cōside-
Pro aqua. remus in vtram nos partem inclinent. Nōne autem id vtilius est, quo semper continentēq; indigemus, & quidē plurimo? quomodo supellex, aut instrumentum, atque adēd amicus aliis præfertur, qui nobis quauis hora & ad qualis occasiones vtendi præsid est. Atqui ignis non semper utilis est: & aliquādo eum molestē ferimus atq; amolimur. Aquæ & hyeme & æstate, tam sanis quā ægrotis, noctu diēque, deniq; nunquam non vsus est & opus. nimirum enim mortui hinc alibantes dicuntur, quod humore careant, idēq; vita sint priuati. Deinde absq; igni multa fuerunt: sine aqua nullus vnquam homo. Est verō id quod initid statim & ab ipso ortu hominum exstuit, vtilius eo quod postea tēporis inuentum fuit. liquet enim illud naturam nobis vt rem necessariam dedisse, hoc ob vsus superuacaneos studio machinationēq; partum esse. At verō dici non potest quādo aqua caruerint homines: neque eius inuentor deorum aliquis aut heroum perhibetur. Ignis vsus nuper adēd, vt aiunt, à Prometheo est repertus, ita sine igni, non absque aqua vita fuit. Et non esse hoc a poetis confictum, nostra demonstrat. Sunt enim quædam hominum gentes, absque igni vitam degentes, domibus focisq; carentes, & sub diuo agentes. Quin & Diogenes cynicus minimē igni est vsus. qui etiam polypum crudum deglutiens, Tantum dixit, pro vobis adeo

adèd periculum. Absque aqua autem neque commodam, neq; omnino tolerabilem quisquam putauit vitam. Quamquam, cur in has me coniicio angustias? cùm infinitæ sint alia naturæ, quæ solo ferè homine ignis vsum scientie, absque igne nutriuntur & viuunt pascences, volantes, repentes, alunturque fructibus, radicibus, carnibus, sine igni. Sine aqua autem nihil viuunt neque marinum, neque acreum, neque terrestre. & ipsa illa carniuora animalia, quæ bibere Aristoteles negat, mero tamen humore vitam sustentant.

10 Est autem omnino id vtilius, absque quo nulla constat aut perdurat natura. Transeamus nunc ab iis quæ vtuntur, ad ea quibus nos vtimur, stirpes inquam & fructus. Horum alia prorsus expertia sunt caloris, quædam exiguiam eius & obscuram habent partem. Humor autem omnibus,

15 quorum stirpes terra continentur, nascendi, augetendi, fructumque ferendi suum causa est. Iam quid attinet me enumerare vinum, oleum, & alia quæ vindemia nobis suggerit, aut quæ mulgemus, & in promptu sita cernimus? quando ipsum quoque triticum, quod alimentum siccum

20 putatur, mutatione, putrefactione, diffusionequè humoris nascitur. Porro autem vtilius hoc est, quod nunquam nocet. Ignis verò facile perniciem affert: aquæ natura nusquam est damnoſa. Inter duo id quoque vtilius censetur, quod minimo apparatu suum exhibet vsum. Atqui ignis

25 vſus sumtum materiamque desiderat: ideoque magis eodiuuites & reges vtuntur, quàm pauperes & priuari. Habet autem aqua id humanis vſibus commodum, quod æqualiter omnibus proſtat, & similiter non indiget instrumentis, non supellectile, nihil extra sese desiderat, bonum est se

30 ipso perfectum. Ad hæc, minus vtile est, quod multiplicatum suam vtilitatem amittit. quod sanè igni accidit tanquam feræ voraci, & obiecta insumentis, & quia arte magis scitaque moderatione quàm suapte natura sit vtilis. Ab aqua nihil vnquam timendum est. Præterea de duobus

35 illud vtilius iudicatur, quod cum altero coniungi potest. Sed ignis quidem aquam non recipit, neque eius communione prodest. Aqua autem igni adscito conducibilis est. nam aquæ suapte natura calidæ remedium habent aduersus morbos ipsis etiam sensibus manifestum. Et ignem profectò humidum nusquam reperies. aqua autem tam

Mare.

calida quàm frigida, humanis apta est vsibus. Adde, quòd cum quatuor sint elementa, aqua quintum, vt sic loquar, ex se produxit elementum, mare puta, quod vtilitate illis inferius non est, cum alias ob res, tum ob hominum commercia. Vitam enim nostram agrestem alioqui & commerciorum expertem hoc elementum coniunxit ac perfecit, mutuis auxiliis directam, ac permutationibus communitatem amicitiasque conciliantem. Heracliti est, si sole careremus, noctem nobis futuram perpetuam. Licet autem nobis eodem modo dicere: absq; mare fuisset, animal fuisset homo omnium animalium ferissimum & impudentissimum. Nunc mare ab Indis vitem Græcis aduexit, & transmarinis frumenti vsum è Græcia attulit, & è Phœnicia literas memoriæ aduersus obliuionem remedium acciuit. vinum quoq; apportauit. denique maior hominum pars ne absq; fructu & institutionis exors esset, præstitit. Quomodo ergo non sit vtilior aqua, quæ elemento excedit ignem?

Pro igni.

An verò potius pro igne dicendi aliquis hæc habeat argumenta. Quatuor elementa deus vniuersi conditor ad omnium rerum effectiorem constituit. quæ elementa rursus hoc ipso differunt, quòd aqua & terra materiæ instar subiiciuntur effectioni, ac finguntur: eoq; ornatum & ordinem, adeoque vt sint & procreent consequuntur, quòd ab aere & igne tanquam artificibus formantur: & cum antea tãquam mortua iacerent, ab his ortus sui initium habent. Ignis vero in efficientibus causis dignitate hîc præstat. Quod dixi, inductione potest intelligi. Terra enim absq; calore, sterilis est, & infrugifera ignis sua eruptione & vi diffundendi materiam turgentem fertilem reddit. Quam enim aliam adferes causam, cur saxa & aridiores montium partes steriles sint, quàm quòd ignis vel nihil, vel parum nanciscuntur? In vniuersum autem, tantû abest vt aqua ex sese sufficiat aliis rebus generandis aut conseruandis, vt ipsa quoq; igne destituta pereat. Calor enim est, qui quemadmodum cæterarum rerum formam naturamq; ita aquæ etiã conseruat. & calore deficiente, putrescit aqua: ita vt aquæ interitus ac quasi mors sit penuria caloris. Nimirum enim palustres aquæ, & aliæ quæ non profluunt, aut exitu carentibus in cauitatibus inclusæ tenentur, vitiosæ sunt, ac ad extremum putrescunt: quòd motû, cuius agitatione calor in rebus fouetur

uetur atq; conseruatur, habent nullum. Contrà aquas quæ maximè feruntur atque concitantur, viuas vocamus, quod in iis calorè motus continet. Quomodo autem duabus rebus ratione vtilitatis comparatis, hæc non præferatur, quæ efficit vt sit altera. quod quidem ignis aquæ confert. Enimuerò vtilius est id, quo prorsus summoto animal perit. liquet enim id, quo sublato res interit, causam fuisse ei, vt subsisteret in natura. At humor etiam cadauerib. adest, neque omnis aboletur. alioqui non putresceret humida corpora: cùm putrefactio sit siccæ in humidū mutatio, aut potius humidi in carne corruptio. Tum ipsa mors nihil est aliud, quàm omnis caloris priuatio. vnde fit vt frigidissima sint cadauera. adeò, vt sua frigiditate hebetent acies nouacularum admotas. Quin etiam in ipso animali quæ minimum sortita sunt caloris, minus etiā habent sensus, vt (verbi gratia) ossa & capilli, & quæ à corde absunt longius. Ferè enim sensus largior minòrve adesse intelligitur, pro eo atque caloris in re plus est aut minus. Stirpes quidè & semina, non humor producit, sed calidus humor. frigida enim aquæ aut minus sunt frugifera, aut prorsus steriles. Quod si suapte natura fertilis esset aqua, omnino oportebat ipsam quoq; ex sese proferre fructus. illa verò fructibus nocet. Iam alio sumto initio sic ratiocinemur. Ad ignis, quatenus ignis est, vsum aqua nihil indigemus. immò aqua vsum ignis impedit, eumque exstinguit atque abolet. in plerisque autem rebus aqua nisi igne adiuvante vsui non est. aqua enim calida aptior vsibus est, alioqui damnosa. Est verò inter duo illud vtilius, quod seorsim suos præbet vsus, neque altero indiget. His accedit, quod solo tactu vtilis est aqua lauantibus aut contrectantibus. Ignis per omnes sensus suam vtilitatem spargit. non solo tactu, sed procul etiam visus prodest. vt accedat reliquis eius vtilitatibus multitudo emolumentorū. Cæterum id falsum est, quod dicitur aliquos homines absq; igni esse. in vniuersum enim cærere eo nullus homo potest: discrimina in hoc genere, vt & aliis in rebus, fatemur esse. Mare autem vt esset vtilius, à calore est cōsecutum: quoniā magis quàm aliæ aquæ à calore afficitur. pro se enim nihil à reliquis differebat aquis. Qui verò ignē foris adhiberi sibi nō requirūt, nō eo id faciūt, quod nihil opus habeant calore: sed ob abundantiam insiti caloris

hoc fit. vt hac quoque in parte ignis priores ferat: quandoquidem aqua nunquam ea est conditione vt non indigeat externis, virtus sua ignem seipso facit contentum. Sicut ergo ducem præstantissimum censemus, qui urbem ita instruit, vt externis non indigeat auxiliis: ita hoc quoque elementum dicemus potius, quod efficit, vt plerisque in rebus extra nos nihil desideremus. Quod idem de aliis volo intelligi animalibus, quæ calor externi non indigent. Et verò in contrariam sententiam sic possumus argumentari. Melius id esse, quo soli utimur, eiusque bonitatem ratione percipimus. Alioqui ratione quid conducibilis est homini, quid vtilius? Dices: atqui eo carent bruta. quid, inquam? an propterea minus utilis est, inuentus ex providentia utilitatis. Denique quoniam huc nos oratio deduxit, scire velim quid arti in conferendis ad vitam commoditatibus præster aqua. Ignis verò & reperit omnes, & conseruat artes. itaque etiam Vulcanum principem ac ducem artium faciunt. Dixit Aristoteli, temporis nobis ad vitam dati exigui somnum quasi vestigialis exactorem dimidiam auferre partem. Ego autem sic dico: etiam si quis tenebris obtinentibus vigilaret per totam noctem, nulum fore huius vigiliæ fructum, nisi ignis bona nobis diei repræsentaret, noctisque & diei discrimen aboleret. Itaque si nihil homo habet, cui ratione utilitatis vitam postponat: ignis, qui vitam multiplicat, quomodo non mereatur omnibus anteferri rebus? Denique cuius temperiem sensus omnes maximè participant, id haud dubiè arbitrari debemus esse vtilissimum. Nonne autem animaduertis humore nullum per se vti sensum, nisi in eius temperie spiritus aut ignis sit admixtus? Omnis autem sensus igne, vt pote vitalem ingenerante facultatem, communicat: maximè omnium vilis, qui acutissimus est sensuum corporis, ignea quædam natura exsiliens cum sit: & qui fidem nobis fecit esse deos, quò accedat, quod à Platone est dictum, visu animum hoc consequi, quod cœlestium corporum conuersionibus sese potest accommodare.

Somnus.

Visus.

PLVTARCHI CAPITVLORVM DE-

*scriptio: hoc est, Questionum solutio, siue
problematum.*

QVÆSTIONES ROMANÆ.

- Vid causâ est cur sponsa in nuptiis iubeatur a I.
quam & ignem tangere? An quod horum, qua-
tenus in elementis ac principiis numerantur,
10 alterum mas est, alterum femina: & ignis prin-
cipia mouonis suggerit, aqua subiecti ac materiæ facul-
tatem obtinet? An quia ignis lustrat, aqua purgat: debet au-
tem quæ nubet puritatem ac castimoniam conseruare? An
quod sicut ignis absque humore nutriendi vi destituitur,
15 est quæ aridus, aqua autem absque calore sterilis est & ocio-
sa, ita mas quoque & femina seorsim nihil valent, coniun-
ctione eorum vitæ consuetudo perfecta à nuptiis redditur?
An id significare volunt, alterum ab altero deferri non debe-
re, sed eos in societate qualiscunque fortunæ persistere, et-
20 iam ita rebus ferentibus, vt præter ignem & aquam nihil
boni vnâ frui detur?

- Cur in nuptiis quinque faces, (cereos ipsi vocant) non II.
plures his aut pauciores accendunt? An quia, vt Varro
ait, prætores trinis, pluribus ædiles vtebantur, ab his *
25 autem sponsi accendunt ignem? An quod cum vtantur
compluribus aliâs etiam numeris, tum alioqui præstantior
atque perfectior impar creditus est, tum ad nuptias melius
quadrare visus? Par enim diuidi se patitur, partesque eius
æquis inter se viribus contendunt. Impar autem omnino
30 diffindi se non fert, sed diuisus semper aliquid relinquit. In-
ter impares porro omnium maximè congruit nuptiis qui-
narius. nâ ternarius primus est de imparibus, binarius pri-
mus de paribus: ex his tanquam mare & femina miscetur
quinarius. Aut potius, quoniam lumen procreationis si-
35 gnum est, mulieres autem ad quinq; plerumq; pariunt, to-
tidem vtuntur facibus? Aut quia matrimonium cōtrahen-
tes quinq; deorum ope indigere putant, Iouis perfecti, lu-
nonis perfectæ, Veneris, Suadæ, ac Dianæ, (ea Lucina est)
quam parturientes inuocant.

Quamobrem de multis quæ Romæ sunt Dianæ tēplis, III.

id solum non intrant viri, quod est in vico patricio? An id sit ob sermonē vulgatum? narrant enim mulierem ibi deæ cultum exhibētem à quodam vi fuisse compressam, eūmq; à canibus discerptum. inde superstitionem natam, ne viri eò intrarent.

IV. Cur reliquis Dianæ fanis soliti ceruorum cornua affigere, ei quod in Auētino est boū cornua affixerunt? Fortassis vt monumentum esset antiqui casus. Fuit quidam in Sabinis Antro Coratius. is vaccam habebat magnitudine & forma reliquis præstantem: monitusq; à vate quodam, qui in Auentino bouē hanc Dianę immolasset, ei fata summam potestatem deferre, urbemq; ipsius Italiæ totius regno potituram, Romam se contulit bouis ibi maſtadæ gratia seruus autem regi Seruio clām id vaticinium, idq; rex Cornelio pontifici indicauit. tū Cornelius Antroni mandauit, vt ante sacrificium aqua Tiberis profluente sese ablueret: sic enim legib. præscriptum esse litaturo. ita hic lotū abiit. interim Seruius occasione immolandæ vaccæ in honorem Dianæ præcepit, maſtataq; cornua templo affixit. Hoc & Iuba narrat, & Varro. nisi quod hic Antronis nomē non habet, deceptumq; non à Cornelio sacerdote Sabinum, sed ab ædituo refert.

V. Cur quos peregrè mortuos falsò fama nunciauit, reuerſos non per fores admittunt, sed cōſcenſo tecto in domum demittunt? Fabula omnino est, quod Varro pro causa adfert. Cū bello apud Siciliā magnū nauale prælium fuisset cōmiſſum, multosq; fama mentiretur periisse qui erant superſtites, hos domum reuerſos, intra breue tempus vniuerſos fuisse mortuos. vnū ex illis domi suæ ianuam fortè fortuna oclusam offendisse, neq; aperire potuisse. ipsum cū ante fores obdormiuiſſet, per quietē ſpectrum vidisse, quod ei præciperet, vt se de tecto in domum dmitteret. eūmq; consilio huic paruiffe, longamq; vitam feliciter exegisse. atq; huius ab exemplo istam fuisse introductā consuetudinem. Quid verò, si ea quoq; Græcis morib. est similis? Græci enim profanos habebant, neq; iis sese permiscēbāt, neq; ad sacrificia admittebant eos, quibus factum fuerat funus & sepulcrum tāquam mortuis. Et relatū in commentarios reperi, Aristinum quendam ea ipsa obſtrictum religione Delphos miſiſſe, qui pro se deprecarentur, & quo pacto

paſto difficultatibus, in quas legum autoritate compulſus erat, ſeſe extricaret, rationem oſtendi peterent. ei ſic à Pythia fuiſſe reſponſum:

His, peragis quacunq; puerpera, ritè peractis

Omniſibus, ad ſuperum tua dona altaria ſiſtes.

eumq; oraculo probe intellecto, mulierib. ſeſe quaſi renatū præbuiſſe lauandum, vinciendum, laſcendum, idq; reliquos deinde, quos idem caſus excepiſſet, imitatos fuiſſe omnes, nomenq; iis factū Hyſteropotmi, quòd ſcilicet à credito exitio quaſi poſtliminio reuertiffent. Sunt qui hūc de Hyſteropotmis expiandis morè ipſo putent Ariſtino priorè, priſcūmq; fuiſſe. Nō itaq; mirū eſt, ſi Romani tūc quoq; eos quos ſemel ſepultos ac reb. humanis exemptos eſſe fuerat creditū, exiſtimauerūt nō debere per oſtium ingredi, per quod ſacrificatū exitur, ac ſacrificatu reditur: ſed eū deorſum ex aere voluerunt in atrium ſub dio poſitum demitti. Expiationes enim omnes ſolent ferè ſub dio peragere.

Quare mulieres oſculo ſalutant cognatos ſuos? An id VI.

ſentiendum eſt, quòd plerique probatur? Interdictum uſu *Oſcula*

20 vini mulieribus fuiſſe: ac proinde ne latèſſe poſſet ſi qua vi-

num bibiſſet, ſed à familiaribus inter congreſſum depre-

henderetur, oſculandi morem fuiſſe inſtitutum. An verò

quam adfert Ariſtoteles philoſophus cauſam, ea recipiēda

eſt? Id enim quod fama peruulgatū eſt, multisq; locis ad-

25 ſcribitur, facinus Troadum, ab iis in Italia perpetratū fuit.

nam ibi cū poſt nauium appulſum viri eſſent digreſſi,

mulieres ignem nauibus iniecerūt, vt erroribus ſine impo-

nerent ac nauigationi. deinde ſibi metuentes à maricis, co-

gnatos & familiares, vt quiſq; ſe obtulerat, cū ſuauio ſunt

30 amplexę. itaq; placatā vt in gratiam ſuit reditum, hoc deinde

eis blandiendi genus retinuerunt. Aut potius datum eſt

hoc mulieribus, vt honorè ſimul eius potentiamq; concili-

lās, ſi viderētur multos ac probos habere cognatos & propin-

quos? Siue hoc verius eſt? cū eſſet legibus interdictū co-

35 gnatarū nuptiis, uſq; ad oſculum tamen amoris permiſſum

progredi, eaq; fuit conſanguinitatis teſſera & communica-

tio. Antiquitus enim ſanguine iunctas Romani nō copula-

bāt ſibi in matrimonio, vt ne nūc quidē materteras aut ſo-

rores. Serò conſeſſum fuit, vt ducere conſobrinas liceret: *Nuptia cō*

idq; tali de cauſa. Vir quidā, pecuniæ indigens, aliās hone-

quū.

stus, & gratia populari nemine inferior, consobrinam habere putabatur vxoris loco, ad quam hereditate dos magna peruenerat, eaq; ratione diues ipse esse. cui cū esset eo nomine dies dicta, populus omīssa causæ cognitione eum absoluit, decretoque facto nuptias consobrinarum permittit publicè, coniugio autem superiorum graduum interdixit.

VII.
Donationes coniugum.

Cur donationes inter maritum & vxorem prohibitæ sunt? An quemadmodum Solon donationes mortis causæ factas valere voluit, iis tantum rescissis quæ necessitate 10 extortæ, aut muliere persuadente factæ essent: nimirum quod necessitas vim animo faceret, voluptas autem eidem imponeret. an, inquam, eodem modo Romanis suspectæ erant coniugum donationes? Aut potius, quod signum benevolentia subtilissimum putarent esse donum, (dant enim etiam alieni & non amantes) ideo istud demerendi genus è coniugio sustulerunt, vt absque mercede gratis, ac propter se non alius causa coniuges inuicem amarent? An, quia muneribus capiendis maxime corrumpuntur mulieres vt alienos admittant viros, grauitatem iis conciliare 20 censuerunt quod suos nihil dantes diligerent? An hæc est verior ratio, quod mariti & vxoris omnia debent esse communia? Qui enim accipit quod datur, is discit pro alieno putare quod datum non est: itaq; pauca inuicem dantes, reliqua omnia adimunt. 25

VIII.

Cur à genero aut socero donum capere vetitum fuit? A genero, quia id per patrem videbatur ad vxorem reditum. à socero, Quod iustum videbatur nihil accipere eum, qui nihil daret.

IX.

Quamobrem rure aut peregrè domum redeuntes mariti, præmittunt qui adesse ipsos significet? An quia hoc est probitati vxoris suæ confidentis viri, (nam ex improviso & subito superuenire, speciem insidiarum & infensæ obseruationis habet) ideo dant operam vt desiderantibus se atque expectantibus vxoribus lætum sui aduentus nuncium offerant? Aut potius quod ipsi rescire cupiunt, saluæne & desiderio sui affectas vxores domi sint offensuri? Vel quoniā 30 plura sunt mulierib. domestica negocia & rei familiaris occupationes plures, mariti ubi absunt, variæ quæ curæ & discursus: ideo aduentus nuncium accipiunt, vt omīssis istis 35 negociis

negocijs absque tumultu ac suauiter maritum excipiant?

Cur deos velato capite adorant, cum alioquin homini-
bus obuiam facti venerandis, caput, si forte eo recto in-
cedunt, detegant? hoc enim est, quod quæstionem videtur fa-
cere difficiliorem. Narrant Æneam cum rem sacram face-
ret, Diomede prætereunte caput velasse, itaque sacrificium
absoluisse. Hoc si verum sit, non est alienum à ratione, sed
consentaneum, vt quemadmodum aduersus hostem caput
tegimus, ita amicis & præstantibus hominibus obuiam dati
idē nudemus. & quod deos velato capite veneratur, nō pro-
priū id est, sed sit per accidens, facto isto Æneæ in consuetu-
dinē tracto. Quod si alia est afferēda causa, vide ne id modō
quærendū sit, cur in veneratione deorum caput tegatur: al-
terum verō eius sit consecrarium. Nam quod coram poten-
tioribus hominibus caput nudant, nō faciunt augendi ho-
noris eorum gratia, sed vt eos inuidia liberēt potius, osten-
dantq; eos nō poscere sibi eosdem cū diuinis honores, neq;
ferre aut gratū habere eodem se quo deos modo coli. Deos
autem operto capite adorauerunt, vel quod ea re animi de-
missionē confiterentur, vel potius, quod verētes ne qua vox
mali ominis foris accideret, vsque ad aures vestem sursum
attrahūt. hoc enim eos admodum vitare, ex eo liquet quod
ad oraculum cōsulendum accedentes, tinnitu æris circum-
sonantur. Aut, vt Castor tradit, qui Romana instituta Py-
thagoricis accomodat, vt ostendant genium qui in nobis
est deorum qui extrā sunt ope indigere ijsque supplicare: ca-
pite operiendo per ambages arguentes animum à corpore
occultari atque regi.

Cur Saturno sacrificantes capita habent resecta? An quia
velare caput institutum est Æneæ, Saturni autem sacrifici-
um multo est vetustius? An quod capita operiunt corā co-
lestibus dijs: Saturnum autem inter inferos terrestresque
deos numerant? An quod veritati nihil opertum est, nihil
occultum? nam veritatis patrem Romani Saturnum (qui
Cronos Græcis dicitur) esse censent.

Cur verō Cronum hunc veritatis patrem faciunt? Siue
quod tempus est Cronus, vt nonnulli philosophorum in-
terpretantur: veritatem autem eruit tempus. siue quod sæ-
culum Saturni cū fabulæ ferant iustissimum fuisse, pro-
babile est plurimum fuisse vsum veritate.

XIII. Cur Honori sacra faciunt aperto capite? An quòd honor splendida est res, illustrisque & aperta, qua de causa etiam egregios honoratosque viros capite retegendo venerantur: idèò numini quoque eiusdem nominis hunc ritum exhibent?

XIII. Cur parentes efferunt filij velatis capitibus, filia nudis capitibus, passisque crinibus? An quia filijs venerandi sunt patres tanquam dii, filiabus autem lugendi vt mortui, lex vtrique parti suum decoro conueniens assignauit officium?

In luctu res in solita. An quia luctui maximè congruit, quod est alienum à consuetudine? solent autem ferè mulieres tectis, mares nudis capitibus in publicum progredi. Nam apud Græcos etiam si qua calamitas incidit, tondentur mulieres, viri comam alunt: cum alioquin hi tonderi, illæ crinem gestare soleant. Aut potiùs de filijs prior causa meliùs est allata. nam super sepulcris parentum circumagunt se, vt Varro scribit, ea tanquam decorum templa colentes: crematisq; parētibus cum primùm os reperiunt, mortuum diuinam esse consecutum naturam dicunt. Mulieribus omnino nō licebat caput obnubere. Etenim narrant historiae, primū omnium Sp. Car. 20 bilium vxori nuncium remisisse ob sterilitatem: secundum *Dinortia.* Sulpitium Gallum, quòd suam vidisset veste atra cta caput tegere: tertium P. Sempronium, quòd sua vxor ludos funebres spectasset.

XV. Cur Termino, quem Deum censent, & sacris terminalibus honorant, nullum animal immolatur? An quia Romulus terminos agro populi nullos posuit, vt liceret progredi, alijsq; ademptum adijcere suo, & putare omnem ditionem ad se pertinere, quam (vt Laco ille dicebat) hasta assequi possent: Numa autem Pompilius, homo iustus, ciuilis, ac philosophus, limitibus suum agrum à vicino distinxit, ijsq; Terminum nuncupans inspectorem atq; custodem amicitiae & pacis, existimauit sanguinis purum, nullaq; inquinatum corde debere seruari?

XVI. Cur seruæ aditu templi Matutæ (qua Leucothea Græcis est) prohibentur: vnā duntaxat matronæ introducunt, & colaphos genis eius infligunt? An hæ ipsæ alaphæ signum sunt interdicti: reliquas autem arcet fabulam secutæ? Fertur enim Ino ex emulatione aduersus maritum, quem ancillam amare suspicabatur, in insaniam prolapsa filium perdi-

perdidisse. eam ancillam Græci Ætolam domo, nomine Antipheram fuisse tradunt. Itaque apud nos Charoneæ ædituus ante fanum Leucotheæ stans, accepto flagello edicit, Ne quis seruus intret, ne qua serua, ne quis Ætolus, neve vlla Ætola.

Cur ab hac dea nulla suis, sed sororum liberis bona precantur? An quodd Ino sororis studiosa fuit, eiusque filium enutriit: in proprijs autem liberis infelix fuit? aut alias etiam consuetudo hæc boni moris est, multumq; necessitati-
bus conciliat benevolentia.

Cur multi diuitum Herculi decimam suorum bonorum consecrant? An quodd is quoq; Romę decimam bouum Geryonis partem deposuit? Aut quodd effecit, ne Romani portō decimas Etruscis penderent? Aut hæc quidem fide digna historia nulla confirmantur? Herculi autem vt voraci & largiter cœnanti copiosius sacrificauerunt? Aut potius nimias diuitias ciuibus inuisas carpentes, ijsq; tanquam corpori nimio incremento turgenti aliquid detrahentes, maximè honorari ac delectari huiusmodi contractione abundantia putauerunt Herculem, cuius vita fuit modicis contenta rebus & frugalis?

Cur à Ianuario nouum annum auspicantur? Antiquitus enim Martius primus fuit mensis numeratus. quod cum alijs multis manifestum sit indicijs, tum eo præcipuè, quodd
quintus à Martio mensis Quintilis, sextus Sextilis, reliquæ sic deinceps nominantur vsque ad vltimum, qui Decem-
ber appellatur, numero decimus à Martio. quæ res nō nullos mouit vt opinarentur atque affirmarent etiam antiquos Romanos non duodecim, sed decem mēsis annum compleuisse, quorū nonnulli plures x x x. diebus haberent. Alij sic tradūt, Decembrem à Martio mensem esse decimū, Ianuarium vndecimum, Februarium duodecimum, quo mense lustrationibus vtuntur, & defunctis parentant anno finiente. mutato autem ordine Ianuarium primū factum,
quodd Kalendis Ianuarij consules primi eiectis regibus Romæ magistratū inierunt. Probabilius est, quodd alijs dicunt. Martium à Romulo, homine bellicoso Martisq; cupido, & qui Martis filius puraretur, cæteris mensibus præpositum esse, vt pote Martis cognominem. Numam verò pacis studiosum, & qui ciues à re bellica ad agriculturam transdere

cuperet, Ianuario principem locum assignasse, Ianoq; magnos honores detulisse, vt qui ciuilis & terræ colēdæ quàm belli fuisset studiosior. Verùm hoc cōsidera, an non potius Numa anni principium sumserit nostræ naturæ magis accommodatum. In vniuersum enim in his quæ circulo circumaguntur, natura nihil est primum aut vltimum: sed arbitrio hominum aliud aliud temporis statuit initium. Optime verò, qui post solstitium hybernũ anni exordium faciunt, quando Sol progrediendi fine facto conuertitur, & ad nos cursum reflectit. tunc enim in ipsa quoque natura conuersio quædam fit, quæ luminis tempus auget, & tenebrarum minuit, nobisque propius admouet principem atq; dominũ vniuersæ fluxæ naturæ.

Bruma.

- XX. Cur matronæ domi suæ sacellum muliebris deæ, quam Bonam vocant, ornantes, myrtũ non inferunt: quanquam omnibus germinantibus & florētibus studiosè ad eam rem vtantur? An credendum est fabulæ, quæ perhibet Faulij cuiusdam aruspis vxorem, cū clām poto vino non fefellisset, à marito virgis myrteis fuisse castigatam: ideoque mulieres myrtum non inferre, sed vinum ei sub lactis appellatione libare? An verò quoddā ab alijs rebus puræ, tum maxime rei Veneræ, sacra ista peragunt? non enim solum maritos, sed omnes in vniuersum mares domo exterminant, cū deæ sacris operantur ritibus. Itaque myrtum vt Veneri sacram abominantur. Nam quæ hodie Murtia Venus dicitur, ea scilicet olim Myrtia fuit dicta.

Myrtus.

- XXI. Cur picum Latini venerantur, eoque vniuersi magnopere abstinere? An quia Picum Veneficio vxoris mutatum in picum auem fabula fert, & oracula pronunciasse, ac responsa interrogantibus dedisse? An hoc quidem omnino incredibile est & monstruosum? alia verò fabula probabilior, Romulo & Remo expositis non tantum vbera lupam præbuisse, sed & picum frequenter aduolasse ac buceas in ora inferuisse? Frequenter enim etiamnum in locis quæ sub montibus sita sunt ac syluestria, vbi picus, ibi etiam lupus visitur, vt narrat Nigidius. Aut potius sicut aliæ aues alijs dijs sacra, ita picus Marti sacer est? est enim audax & ferox aus, rostrumque habet ita robustum, vt quercus etiam excindat, cū rostri ictibus vsq; ad medullam peruenerit.

XXII.

Ianus. Cur Ianum bifrontem fuisse credunt, talemq; fingunt & pin-

pingunt? Num quia genere Græcus ex Perthæbia fuit, ac profectus in Italiam, sedibus apud Barbaros positus, linguâ vitæque rationem mutauit? hoc enim narratur. An verò, quod Italos feris vtentes inuitisq; moribus suadendo ad aliud vitæ genus traduxit, agriculturâq; & ciuili institutione composuit?

Cur quæ ad funerâ pertinent, in templo Libitinæ vendunt, quam eandem esse cum Venere censent? An hoc quod vnum est de Numæ regis sapienter institutis, quo discerent ab his rebus non abhorretere, neque pro piaculis eas ducere? Aut potius eo monebantur caducum esse, quod esset natum, vna eademq; dea & ortibus & interitibus præsidente? Nam Delphis quoq; Veneris Sepulchralis (Epitymbiam ipsi dicunt) est imaginacula, ad quam euocant eorum manes, quibus libant.

Cur tria principia mensis habent, in eodem dierum numero distincta? An Iubæ fides habenda est? is Kalendis dicitur populum fuisse à magistratibus vocatum, & ei indictas in quintum abinde diem Nonas: Idus autem diem sacram habitas. Aut potius cum tempus Lunę varietatibus definirent, animaduertent quouis mense tribus eam maximis variari differentiis. quarum prima est, cum occultatur congressa cum sole: altera, cum radijs solaribus elapsa, primum in occidua plaga conspectui sese offert: tertia, cum Soli opposita pleno orbe fulget. itaq; occultationem eius vocant Calendas, quia omne quod occultè & furtim fit, clam appellant, tracto inde verbo celare. Primum autem Lunę conspectum Nonas aiunt iustissimo nomine vocari, cum sit nouiluniū. Eidus aut ob pulchritudinem dici creditur, quod tum integra Luna est lucida: aut cognomines esse Ioui. hunc Diā, speciem seu formam Græci ἑδος appellant. Neque vero oportet numerorum subtilissimam rationem consectari, aut si quid exiguum rationes offendant, calumniari. quando hodieque, celestium motuum obseruatione artificiosa interitum tanto aucta incremento, tamen inæqualitas motionum peritiam mathematicorum vincit, ratiocinationemq; subterfugit.

Cur diebus postridie Kalendarum, Nonarum, atque Eidum exire vrbe aut peregrinari non licet? An id sit ea de causa quam plerique putant, & Liuius tradidit? Postridie scilicet.

XXIII.

Veneris ortus & interitus bo-
minis præfesta.

XXIII.

Kalende.
Nonæ.
Idus.

XXV.

Dies attri-
duum exire vrbe aut peregrinari non licet? An id sit ea de
causa quam plerique putant, & Liuius tradidit? Postridie scilicet.

Idus

Idus Quinctiles, quas nunc Iulias vocant, tribuni militum legiones ad Aliam fluvium educentes, à Gallis pugna sunt victi, urbemque amiserunt. Is dies cum nefastus esset iudicatus, superstitio (ut solet) morem hunc amplificavit, eidemque religioni obnoxios fecit etiam dies postridie Kalendarum & Nonarum. Aut multa sunt, quæ contra hanc opinionem dicuntur? nam & alia die clades ea accepta fuit, quam diem Aliensem à flumine dictam abominantur: & cum multi sint attri sue nefasti dies, non eosdem in omnibus observant mensibus, sed in unoquoque prout res tulit: & veri speciem nullam habet, unam Idibus proximè posteriorem diem omnibus quæ Nonas atque Kalendas continenter insequuntur, hanc superstitionem conciliasse. Videndum igitur, numnam sicut de mensibus primum dijs coelestibus consecrarunt, secundum dijs manibus, quo mense & lustrationes quasdam peragunt, & defunctis parentant: ita etiam dierum initia quasi & principes statuerint tres eos quos diximus cuiusque mensis, festosque hos dies & sacros esse voluerint: proximos autem ab his demonibus & vita defunctis destinaverint, nefastosque & ad agendum ineptos esse iusserint? Nam Græci etiam in novilunio dijs rem sacram facientes, proximum ab eo diem heroibus ac genijs addixerunt, craterumque secundus heroibus heroinisque miscetur. Omnino autem tempus quidam est numerus, numeri autem principium Unitas, sacra habetur, binarius, qui eam excipit, principio opponitur, ut parium primus. Par autem numerus imperfectus est & mancus atque infinitus: sicut contra impar definitus, finiens, atque perfectus. Ideo Nonæ quinto die Kalendas, Idus nono die Nonas subsequuntur. imparibus enim principia definiuntur. Qui verò principia insequuntur dies, pari numero cum censeantur, ordinis eam dignitatem ac vim non habent. itaque his diebus actionem nullam aut peregrinationem ordiuntur. Quid si huc pertinet fabula Themistoclis: contendisse aliquando diem post festum diem proximè succedentem cum festo die, obiecisseque, Hunc multum habere laboris ac molestiarum, se ocium præbere, & facultatem per quietem fruendi ijs quæ ad festivitatem fuissent parata. respondisse festum diem: vera dicis: sed ego nisi fuisset, nunquam tu esses. Hoc autem Themistocles dictorio duces Atheniensium, qui ipsi

*Numerorum
discrimen.*

Ipsi successerant, refutavit, Nunquam eos fuisse exstituros significans, si ipse urbem non conseruasset. Cum itaq; omnis feria profectio & actio apparatus requiratur & dispositionem, Romani autem festis diebus nihil adornare consueuissent, neque ulli curæ extra cultum deorum intenti essent, adeoque quod etiamnum edicunt pontifices ad sacrificia accedentes, Hoc agerent: haud abs re fuit, quodd statim à feriis iter ingredi aut actionem suscipere noluerunt. quippe imparati cum essent, domi diem à feriis proximum meditanti
 10 dis apparandisque rebus consumserunt. An quemadmodum hodieque cum in templis deos adorauerunt, manere solent atq; assidere: ita sacris quoq; diebus nō statim agendo dicatas subiecerunt, sed intercapedinem quandam fecerunt, cum difficilia multa & præter voluntatem hominibus
 15 inter agendum eueniant?

Cur in luctu mulieres albas gerunt vestes, albasque vires. XXVI.
 tas? An id faciunt exemplo magorum, qui aduersus Plutem & tenebras lucido & illustri amictu se muniunt? Aut *gebant*.
 sicut defuncti cadauer albo inuoluunt tegmine, ita etiam
 20 amictos volunt esse necessarios? Corpus autē hoc modo ornant, quia animam non possunt, quam volunt puram illustrareq; prosequi, ut peracto difficili ac vario certamine iam dimissam. Siue luctum maxime decent vilia & simplicitas? que autem colore infecta sunt, partim luxum, partim super
 25 uacaneæ rerum studium arguunt. non enim minus de nigro, quam de cæruleo colore dici potest: dolose sunt vestes, dolosus color. iam nigra ex sese quæ sunt, non arte, sed natura tincta sunt, umbrosoq; colore permixta. Solum itaque album sincerum est mixturæq; expers, purum, & tinctura non imitabile, ac proinde optime conuenit ijs qui sepeliuntur. Mortuus enim simplex quippiam factus est & im
 30 permixtum, ac purum: scilicet nihil aliud, quam à corpore tanquam succo colorem inducente liberatus. Socrates scribit, Argis in luctu albas geri vestes aqua elutas.

Cur omnem murum sacrum intaminatumque habent, XXVII.
 portas non item? An vera est Vatronis sententia? muros propterea sacros existimandos, ut pro ijs propugnare alacrius ciues, mortemq; etiam oppetere sustineant. (Et videtur Romulus quoq; fratrem propterea interfecisse, quod sacrum locum & inaccessum transilire aggressus, transcenden
 dum

dum profanum quæ reddidisset.) Portæ autem sacræ esse non poterant, cum per eas & alia necessaria, & cadauera etiam efferrentur. Itaque urbem qui de nouo condebant, aratro cui bouem marem & feminam subiunxissent, locum quantum erat murus occupaturus designabant: portarumque dimensi spacia, vomere exempto aratrum earum locis intra-ctis transferebant. quod omnem terram aratam sacram & inuiolabilem censerent futuram.

XXIIX.

Iureiuran- Cur pueros Herculem iuratu-
dum. ros non sinunt iureiuran-
dum hoc intra domum facere, sed exire sub dium iubent? 10

An ea est vera quorundam opinio, quia Hercules nō sit delectatus vita parietibus cinctā, sed sub dio & peregrinū degere? Aut quia deus iste non indigena, sed peregrinus & hospes fuit? Nam Bacchum quoque non iurant sub tecto, hunc quoque peregrinum. An verò hæc ioco tantum pueris dicuntur? aliās verò hac ratione cohibere eos à leuitate & iurandi temeritate voluerunt, sicut Fauorino placet. nam iste quasi apparatus cunctationem inijcit, facultatemque deliberandi præbet. Hunc ritum non communem, sed Herculi peculiarem fuisse cum Fauorino aliquis affirmauerit, 20 ijs quæ de eo narrantur consideratis. adeo enim religiosum hac in re fuisse tradunt Herculem, vt semel duntaxat iurauerit, soli nimirum Phyleo Augeæ F. Ideoq; etiam Pythiam hæc sacramenta Lacedæmonijs exprobrasse, quod diceret melius vtiliusque fore, citra iureiurandum promissa im- 25 plere.

XXIX.

Nuptiales ritus.

Cur nuptam non patiuntur ipsam transcendere limen domus, sed sublatam transportant pronubi? An quia in prima raptione mulieres nō vltro intrauerunt domos, sed illatæ sunt? aut quia videri volunt non volentes, sed vi coactæ? 30 eò ingredi, vbi sunt virginitatem amissuræ? aut hoc signum est, exire etiam eas, domumve relinquere non debere, nisi vi eiiciantur, sicut vi introductæ sunt? Nam etiam apud nos in Bæotia in nuptijs axem plaustrī ante fores cremant, in-nuentes sponsæ manendum esse, sublato auchendi instru- 35 mento.

XXX.

Cur sponsam introducentes dicere iubent, Vbi tu Caius, ego Caia? An quia hac conditione pacta intrat, vt particeps omnium rerum & gubernandæ familiæ sit? itaque hæc verba id significant, Vbi tu dominus eris & pater familias, ego 40 domina

domina ero & mater familiæ. Nomine autem Caij & Caiæ communibus, vñ sunt peculiariter. quomodo iureconfulti Caium, Seium, Luciũ, Titium nomẽ ei de quo agitur imponunt. & philosophi Dionis aut Theonis voces usurpant. Aut
5 ga Caiæ Cæcilia honesta fuit ac proba matrona, vxor vnus de filijs Tarquinij? cui Caiæ in Sancti templo statua priscis temporibus posita fuit cum sandalijs & fuso: quæ domi actę vitæ, industriaque sunt signa.

Cur in nuptijs canitur iste omnium sermone notus Ta- XX XI.

10 lasius? An à lanificio, quæ Græcis est talasia, talasum pro talaro dicentibus? nam sponsæ introductæ vellus substernunt, ipsaque secum colum & fufum importat, ac mariti ianuam lana coronat. An verum est, quod historici tradiderunt? est autem tale. Quo tempore Romani Sabinarum

15 filias Romam ad spectaculum profectas raperunt, Talasio (erat autem hit Talasius iuuenis te bellica præclarus, & cætera probus) virginem insigni forma plebeij quidam & eius clientes afferebant, vtq; id eo possent tutius, neq; interciperentur aut virgo ipsis eriperetur, vociferabantur eam se Ta-

20 lasio adducere ita reliqui honorem Talasio habentes, faustis acclamationibus & comprecationibus eos sunt profecti ac comitati. cumq; feliciter istud cõiugium cecidisset, morem introduxerunt alijs quoque Talasiam accinendi, vt Hymenæum solent Græci.

25 Cur simulacra hominum, quæ Maio mense de ponte li- XXX II.

gneo in flumen abijciuntur, Argeos vocant? An quod antiquitus barbari ista loca incolentes hoc modo interficiebant si quos Græcorum cepissent: Hercules autem, cuius virtutem admirabatur, docuit eos more interficiendi pere-

30 grinos dimisso, simulacris eum representare, ijsque iacundis religione se soluere? Argeos autem, siue Argiuos antiquitas simpliciter quosuis Græcos nominauit. Nisi hoc potius sentiendum est: Cum Arcadibus Argui ob viciniam inimici haberentur, Euandrum è Græcia profugum cum in
35 istis cõsedisset Italiæ locis, istam odij & inimicitiarum memoriam conseruasse?

Cur antiquitus foris nõ cenabant absq; filijs pueritiam XXX III.

etiamnum agentibus? An hoc est quod etiam Lycurgus instituit, vt pueri in phiditia introducerentur, assueturi non belluino more aut incompõsitè, sed modeltè voluptates

adire, cùm haberēt senes qui inspicerent ac moderarentur? Immo vel magis hæc causa fuit, vt filijs præsentibus ipsi patres verecundiùs ac modestiùs sese gererent? Vbi enim (inquit Plato) inuerecundè agunt senes, ibi necesse est adolescentescere fieri impudentissimos.

XXXIV. Cur cùm reliqui Romani Februario mense mortuis parentent, D. Brutus, vt Cicero narrat, mense Decembri hoc egit? (Is autem Brutus est qui Lusitaniam peragrauit, primusq; cum exercitu Obliuionē fluium transijt) An quemadmodum sub mensis & diei finem solēt vulgo mortuis iusta persolvere, ira rationi consentaneum est etiam vltimo mense & anno desinente id fieri? vltimus autem mensium est Decembris. An quia dijs manibus isti honores habentur, quos venerari tempestiuum est omnibus fructibus iam perfectis? Aut quia tunc potissimum mentio inferorum est facienda, cùm appetente satione terra incipit moueri? Aut quia Saturno à Romanis est hic mensis consecratus, quem in Manibus, non superis dijs censent. Aut cum Saturnalia sint instituta, festiuitas facilè maxima, & in qua conuiuiorum oblectationisq; plurimum vsurparetur, horum quoque primitias quasdam mortuis tribuere placuit? Quid si falsum omnino est, solum Brutum isto mense parentasse? cùm Larentiæ quoque mense Decembri parentetur, & ad sepulchrum eius libationes offerantur.

XXXV. Quid verò causæ est, quòd Larētiam tanto afficiunt honore, cùm fuerit meretrix? Aliam enim fuisse perhibent Accam Larentiam Romuli nutricem, quam Aprili mense venerantur. Sed Larentia scortum, cuius cognomen Fabula editur, hac ratione innotuit. Ædituus quidam Hercules abundans, vt fit, ocio, solebat dies ludo talorum ac cuborum consumere. & quodam tempore, cum casu factum esset, vt sociorum ludi nemo adesset, tædij impatiens ipsum deum ad cuborum ludum prouocauit, hoc pactus, vt si vicisset Deum, aliquid ab eo beneficij consequeretur: sin victus ipse esset, se deo cœnam exhibiturum, & puellam elegantem qui cum concumberet, tessleris deinde duabus, vna pro deo, altera pro se propositis ac iactis, superatus stetit pactis, ac deo & cœnam adornauit splendidiorem, & Larentiam, quæ palam corpore quæstum faceret, ei cœnæ adhibuit, fanique foribus clausis intus eam reliquit, portò aiunt eam à Deo cogni-

XXXV.
*Larentia
duæ.*

cognitum non humano fuisse more, iussamq; prima luce in
forum prodire, & in quem primum incideret, cum obser-
uare amicitiamq; eius captare. Larentiam ut surrexit & iuit,
Taruntio cuidam occurrisse homini opulento, sed libero-
rum experti & iam ætate ad senium vergere: qui postquam
notitiam ipsius habuit, cum viuis familie præficeret, tum
moriens hæredem instituerit. Larentiam postea temporis
sub mortem opum suarum hereditatem P. R. nuncupasse:
ideoque honores ei istos haberi.

10 Cur Romæ portarū vna appellatur Fenestra, iuxta quam XXXVI.

est Fortunæ qui vocatur thalamus? An quod Servius fortu-
na vltus secundissima, cum Fortuna consuescere creditus est,
per fenestram ad ipsum commeante? An hoc quidem fabu-
losum est? quoniam autem rege Tarquinio Prisco mortuo

15 Tanaquil vxor Seruij, mulier prudens & regia, capite per
fenestrā exserto ciues allocuta permouit, ut Seruio regnum
deferrent: loco id cognominis fuit inditum?

Cur interea quæ dijs consecrantur, lege permissum est, XXXVII.
ut sola spolia sinantur tempore corrumpi atq; aboleri, neq;

20 ea licet reparare aut instaurare? An ut existimantes gloriam
priorem simul cum spolijs intercidere, semper nouum ali-
quod virtutis monumentum parare operam dent? Aut po-
tius, quod cum tempus signa contentionum cum hostibus
habitarum obscuret, odiosum est & nimij discordiarum

25 studij ea reficere atque innouare? Nam apud Græcos etiam
parum laudis adepti sunt, qui primi lapidea aut creta statue-
runt trophæa.

Cur Q. Metellus, vir prudens ac civilis creditus, cum XXXVIII.
esset factus summus Pontifex, auspicijs uti post Sextilem

30 mensem, qui nunc est Augustus, prohibuit? An quoniam
sicut die nascente aut adulta istas res agimus, itemque
initio & medio mensis: cauemus autem a diei fine & men-
sis tanquam agendo inutilibus: ita ipse etiam tempus anni
post finitos octo menses reliquum, pro vespere quadam an-
35 ni iam ad exitum vergentis ac deficientis habuit? An verò
auibus vtendum est vigentibus & integris? tales autem sunt
ante ætatem: circa autumnum morbis & imbecillitate
languent aliæ, aliæ pulli adhuc sunt & imperfectæ, aliæ om-
nino ob anni tempestatem nusquam visuntur, in alias autē
etæ regiones.

XXXIX. Cur qui sacramento militari non tenebantur, etiamfi
 alius in castris & exercitu versarentur, non habebant ius in-
 terficiendi aut vulnerandi hostis? (Rem sic habere, Cato
 Maior in epistola quadam ad filium demonstrauit, qua iu-
 bet eum si tempore completo militiae exautoratus esset, do-
 mum redire: aut si manere vellet cum exercitu, ab impera-
 tore potestatem eadendi necandique hostis impetrare) An
 quod solam necessitatem oportet homini hominis necem
 permittere: quin nulla lege nullove mandato hominem oc-
 cidit, is homicida est? ideoq; Chrysantam laudauit Cyrus, 10
 quod sublato iam gladio hostem interfecturus, vt receptui
 cani audiuit, eade sibi interdictum putans hominem intac-
 tum dimisit. Aut quod qui in praelio manum cum hoste
 est confecturus, si formidine victus pedem referat, non de-
 bet hoc impune ferre, aut exlex esse? non enim tantum vi- 15
 litatis feriendo hostem adfert, quantum damni fugiendo.
 at qui exautoratus est, legibus proinde militaribus non te-
 netur: is verò qui rogauit vt quæ militum sunt sibi liceat age-
 re, rursus se legibus iam & imperatoris iudicio submisit?

XL. Cur louis flammī non licet sub dio inungi? An quia et- 10
 iam filios in cōspectu patrum, aut generum vidente socero
 nudari in honestum quæ nefasq; putabatur, neq; antiquitus
 vnā lauabant? Pater autem est Iupiter, & eius oculis maxi-
 mē expositum videtur quod est sub dio. An quemadmo-
 dum in templo aut sano nudare sese nefas est, ita aerem et- 25
 iam sub aperto cœlo & dio reuerentur, vt dijs genijsque
 refertum? itaque ergo pleraque res necessarias sub tectis
 facimus, domi nosmet occultantes, & deorum subtrahen-
 tes conspectui. Aut alia quidem soli sacerdoti, alia lex per
 sacerdotem omnibus imperat? Hoc sanè modo apud nos 30
 coronatum esse, comam alere, ferro armatum Phœcenium
 fines non ingredi, propria sunt sacerdotis munia. pomum
 non gustare ante æquinoctium autumnale, vitem non pu-
 tare ante æquinoctium vernum, fere à magistratu vniuersis
 imperatur: vtrumque enim vt suo fiat tempore, edicatur. 35
 Eodem planè modo apparet apud Romanos proprium esse
 hoc pontificis, vt equo non vehatur, neque plures tribus
 noctes ab vrbe absit, neq; pileum (apicem ipsi vocant) vnde
 flaminis habet nomen, vnquam deponat. Multa verò alia
 pontifici dicta, ad omnes alios pertinent. de quibus hoc et-
 iam est,

*Ætior-
tus.*

iam est, sub dio non inungi. Ista enim siccī (ut verbum exprimamus) corporis inunctio valdè malè apud Romanos audit: & existimant non vllam aliam rem magis in causa fuisse quòd Græci ita emollirentur, & in seruitutem redigerentur, atque fuere gymnasia & palæstræ: quæ res multum tædij, maliq; ocij vrbibus inferrent, vnde extiterint puerorum obsceni amores, & corruptelæ corporum apud adolescentes ob somnos, ambulationes, motusq; suis omnia legibus determinata, ac victus exquisitiorem vulgari rationem. quibus rebus Græci paulatim, ac ne sentientes quidem armorum vsu abdicato, gratum habuerūt loco bonorum grauis armaturæ militum & equitum, agiles, palæstritæ, formosiq; nominari. Hanc verò molliciem difficulter possunt effugere, qui sub dio nudantur: qui verò domi inunguntur, & cor-
 15 pōra sua curant, ij nihil peccant.

Cur antiquum nomisma ab vna parte Iani bifrontis im- XL I.
 ginem, ab altera nauis aut puppim aut proram insculptam *Nomisma*
 habet? An, quæ vulgata est opinio, in honorem hoc sit Sa- *priūm.*
 20 turni, nauigio in Italiam aduecti? Aut hoc ei cum multis alijs est commune? nam Ianus quoque, Euander, & Æneas mari in Italiam appulerūt. Id profectò probabilius est, cum vrbibus alia bono sint, alia necessitatibus inserviant: ac bonorum maximum sit bona legum constitutio, necessaria-
 25 rum autem rerum, copia: quandoquidem Ianus eis vitæ rationem tradidit ordinatam moribus ad mansuetudinem redactis, abundantiam autem rerum necessariarum præbet fluuius, eas partim a mari, partim ex agris conuehens: ideo nomisma monumentum legumlatoris quidem habuit caput bifrōs ob mutationem, ut docuimus, factam, fluuij autem nauigium. Alio etiam vsu sunt nomismate, cui bos erat
 30 insculptus, & ouis, & sus. quòd re maximè pecuaria se alerēt, indeque opes pararent. Hinc & nomina apud veteres multa *Nomina*
 sunt deducta, ut Suilliorum, ut Bubulcorum, ut Porciorum: *Vetera.*
 autor Fenestella.

35 Cur Saturni templo vtuntur loco ærarij, ibidèq; contra. XL II.
 Etuum monumenta adferuant? An quia obtinuit opinio, regnante Saturno auariciam apud homines iniusticiamq; locum non habuisse, sed fidem & iusticiam? Aut quia Deus ille fructuum atq; agriculturæ præesse creditur? Hoc enim falx *Falx Sa-*
 designat: non id quod Hesiodū imitatus dixit Antimachus, *turni.*

*Hunc contra situs est hirtus, genitalia patris
Acmonida Cæli Saturnus falce reuelles.*

Ex ubertate autem frugum & venditione pecuniæ nascitur copia. itaq; Saturnū autorem custodemq; eius faciunt. Huic sententiæ testimonio esse id potest, quod coitus in forum, qui nono quoque die celebrantur (Nundinas vocant) Saturno sunt consecrati. frugum quippe abundantia, venditioni & emptioni præbuit initium. Aut hæc quidem vetusta sunt? Primus autem ædem Saturni ærarium fecit post exactos reges Valerius Poplicola, cum sentiret locum istum munitum esse & conspicuum atq; ab insidijs tutum.

XLIII. Cur legati, vndeunque Romam missi, ad Saturni ædem accedunt, ibiq; nomina sua dant præfectis ærarij? An hoc fit eò, quod Saturnus cū fuerit peregrinus, hospitibus gaudeat? Aut historia potius quæstionem soluit? Antiquitus enim, ut apparet, quæstores legatis munera mittebant, quæ lauteia dicebantur, ægrotantium curam suscipiebant, mortuisq; funus è publico faciebant. nunc autem ob multitudinem legatorum qui veniunt, sumtu omisso id tamen servatur, ut legati accedant præfectos ærarij, qui eorum nomina in tabulas referunt.

XLIV. Cur flamini Diali non licet iurare? An quia tormentum liberorum est iusiurandum? sacerdotis autem & animum & corpus oportet torturæ esse expers. Aut quia non convenit de rebus parvis fidem non haberi ei, cui sacræ & maximæ sunt creditæ? Aut quia omne iusiurandum in execrationem periurij definit? Est autè execratio tristis res & mali ominis; quæ causa est, ut dira imprecari alijs sacerdotes per leges nō possint. Et sanè laudi datum est Athenis sacerdoti, quæ populo iubente Alcibiadem deouere noluit, votum se, nō detestandi causa antistitam esse inquires. Aut quia publicū est periurij periculum, si homo impius ac periurus pro ciuitate vota nuncupet ac sacris operetur?

XLV. Cur Veneralibus multum vini effunditur è templo Veneris? An verum est quod plurimi narrant: Mezentium Etruscorum imperatorem Æneæ per internuncios pacem ea conditione obtulisse, ut sibi is annum vinum daret: & abnuente Ænea, suis id vinum promississe si prælio victor discessisset: Æneam cognita eius pollicitatione, dijs vinum id consecrassè, partaq; victoria vinum è congelis vuis factum

Etum ante fanum Veneris effudisse. An hoc signo monebant festos dies sobriè, non per ebrietatem debere agitari? *Sobrietas*, quod dij magis delectentur nimium merum effundentibus, quàm bibentibus.

- 5 Cur Hortæ templum antiquitus semper māsit apertum? XLVI.
An quia, vt Antistius Labeo tradit, ab hortando dictam de *Horta*.
am, quæ ad honestas actiones exhortaretur & incitaret, existimauerunt vt industriam semperq; occupatam nunquam cunctari debere, nunquam inelusam impeditamve reneri?
- 10 Aut potius ea est, quam nunc Horam dicunt, agilis dea & *Hora*.
multis intenta negocijs, quæ cum obseruet omnia & sollicita sit, nunquam ab ea res humanas negligi voluerunt indicare? Aut potius id quoq; nomen, vt multa alia, Græcum est, significatq; deam insipientem res (horân Græcis est videre) ideoq; eius vt peruigilis semper apertum est templum?
- 15 Quod si Horam ab hortando rectè deducit Labeo, videndum an non potius indidem dicatur orator, qui consulendo suadendoq; exhortetur & incitet, quàm ab orando seu precando, vt nonnulli volunt.
- 20 Cur Vulcani fanum Romulus extra urbem posuit? An XLVII.
quodd filius Martis cum existimaretur, propter fabulosam illam Vulcani aduersus Martem Veneris causa similitatem, Vulcanum in eadem vrbe eodemq; cum Marte domicilio esse noluit? Aut hoc quidē ineptum est? sed illud templum
- 25 iam inde ab initio ædificatum a Romulo fuit, vt ibi vnâ cū collega suo Tatio curiam haberet, in qua de reb. arcanis cū senatu absque interuentoribus quietè possent consultare? Aut cū Romæ ab incendijs statim à primis temporibus multum esset periculi, colendum quidē deum igni præfectum,
- 30 sed extra urbem locum ei assignandum statuerunt?

Cur Consalibus ferijs equos asinosque coronant, & o. XLVIII.
ciari sinunt? An quia feriæ istæ conso, qui equester Neptūnus est, aguntur, asinus tum equo consors est, iuxtaq; fruitur vacatione laboris? Aut quia tum comoda nauigandi

35 maris tempestas exhibita, iumentis qualem cūq; quietem præbet?

Cur qui magistratum petebant, mos erat vt hoc absque IL.
togis in indutio facerent? sic enim Cato tradit. An ne ar- *Mos petē-*
gentum in sinu gestantes suffragia redimerent? Aut potius *di magi-*
quod magistratu dignos nō generis nobilitate, opibus, aut *stratum.*

fama, sed vulneribus & cicatricibus cū iudicaret, ut conspicua hæc essent, absq; toga comitia obibat? Aut quemadmodū prænando, orando, & sese submitiendo, ita nuditate quoq; corporis humiliter gratiam populi captabant?

- L. Cur flamen Dialis vxore mortua Flaminio decedit? sic enim Ateius tradit. An quia cœlibe inferior est qui vxorem amittit? qui enim vxorem duxit, eius domus perfecta est, qui ductam amisit, eius nō imperfecta modò, sed & mutilata est familia? Aut quia in plerisque sacris rebus obeundis vxor ei adest, neq; ea absente peragi eas fas est? Caterū

*Discidiū
coniugj.*

*Censorum
mos.*

vxore mortua confestim aliam ducere neque factū fortassis facile, neque ut sit humanum videtur. Itaque etiam antiquitus vxorem repudiare non licuit, ac ne nunc quidem licet: nisi quod hoc permisit eius rei gratia interpellatus nostra ætate Domitianus: aderant autem discidio matrimo-
nij sacerdotes, terribilia multa & inusitata atque tristitia ag-
gentes. Minus autem hunc morem flaminis Dialis mirabi-
tur, qui obseruauit etiam censorum altero vita defuncto, al-
terum abdicare se censura opus habuisse. Mortuo quidem
Liuiο Druso censore, collega eius Æmilius Scaurus abdicare non antè voluit, quàm eum tribunorum plebis quidam
duci in carcerem iusserunt.

- LI. Cur Laribus, quos Præstites propriè vocant, canis præfi-
citur, ipsi autem caninis pellibus amiciuntur? An præstites
sunt qui præsumunt, ideoque custodiam domus eis curæ, a-
lienisq; eos terrori esse par est, domesticis mansuetos? qua-
lis est canum natura. Aut id verius est, quod nonnulli Ro-
manorum dicunt? sicut qui Chrysippum sectantur philo-
sophi, dicunt oberrare quosdam malos genios, quibus lo-
co carnificum dij vtantur in puniendis flagitiosis & impijs
hominibus: ita Lares genios quosdam esse ditos ac furia-
rum naturæ affinis ad puniendum factos, qui in vitas & fa-
milias hominum inspiciant. itaque canum exuijs vestiri, &
canem eis adfidere, ut callidis scrutari atque vlcisci malo-
rum facinora.

- LII. Cur Manæ Genetæ canem immolant, votoque petunt
ne quis domi natorum bonus fiat? An quod hæc dea ortui
ac partui præest interitui obnoxiorum ac fluxorum corpo-
rum? (fluxum enim quendā & generationem, seu generatio-
nem fluxam vox à manando ducta indicat) vt igitur Græci
Hecatæ,

Hecata, sic Romani Genetæ canem immolant pro domi nascentibus. Arguius etiam Socrates ait cane Lucinæ rem sacram facere, ob facilitatem pariendi. Votum autem quid si non ad homines pertinet domi nascentes, sed ad canes? vt
 5 hos optent non bonos aut placidos, sed iracundos fieri & terribiles. Aut quoniam venustè boni dicuntur, qui mortem cum vita commutauerunt, hoc voto oblique precantur ne quis domesticorum moriatur? Atque hoc alienum putare nemo debet. nam in fœdere Arcadum cum Sparta-
 10 nis facto scriptum esse Aristoteles testatur, Neminem Tegeatarum debere bonum redigi, (id est interfici) si auxilii causa reb Lacedæmoniorum studeat.

Cur ludis Capitolinis etiamnum præconis voce procla-
 mant Sardonios vænales, & senex quidam ludibrii gratia
 15 producit bullam collo appensam gerens puerilem? An quia Veientes Etruscorum populus per longum tēpus Romulo bello restiterunt, hancq; is vltimā urbem cepit, multosq; captiuos sub hasta vendidit vnā cum ipsorum rege, futilitatem eius & stulticiam deridens? nam Etrusci à Lydis
 20 originem trahunt, Lydorum primaria vrbis Sardes. idē Veientes Sardoniorum nomine proclamant, & in hunc vsque diem ludieri gratia morem istum conseruant.

Cur locus vbi carnes publicè venduntur, macellum dic-
 citur? An consuetudo vt multa alia, ita hoc quoq; vocabu-
 25 lum à mageiris (qui Græca lingua sunt coci) deprauatum retinuit? sunt enim C. & G. cognatæ literæ, & G. littera serò vti ceperūt à Sp. Carbilio adiecta reliquis: & qui blæsi sunt, lingua ob hebetudinem aberrāte à R littera ad L delabuntur. Aut historia rem explicabit? Ferunt enim Romæ latro-
 30 nem truculētum fuisse, nomine Macellum, qui multis deuerberatis vix tādē captus, supplicioq; affectus, & ex pecunia eius locus carnibus publicè vendendis ædificatus fuerit, nomen ab ipso habens.

Cur Idbus Ianuarii tibicinib. permissum est per urbem
 35 circuire, vestem indutis muliebrem? An hoc sit propter causam quæ subiicietur? Magnos illis honores Numa rex religionis causa contulerat. quibus cū postea tribunis militum consulari potestate temp. administrantibus priuarentur, vniuersi Roma Tibur secesserunt. desiderati inde, quod religio animos tenebat Romanorū, nemine sacrificiis præ-
 cinente,

cinente, accitq; cum non obtemperarent, sed Tibure manerent, libertus quidam magistratibus promisit occulte, se eos Romam rediturum. Instructo proinde polluctu, tanquam si diis rem sacram fecisset, inuitat tibicines, adhibitis etiam conuiuio mulieribus, & per totam noctem compositionis, ioci, choreæq; protrahuntur. tum subito ficta trepidatione, improviso patroni superuentu se perturbatū ait, persuadetq; tibicinibus ut vehicula circumquaq; pellibus oblecta conscendant, Tibur se eos reuecturum dolose promittens ibi circumactis vehiculis eos, qui per temuletiā 10 & tenebras animaduerrere ybi locorum essent nequibant, vniuersos Romam prima luce perfert. erant autem pleriq; vestibus floridis & muliebrib; amicti obnocturnā comestationem & conuiuium. Exinde cum magistratu tibicines in gratiam redierunt, decretumq; est ut tali habitu istū diem 15 eis per urbem vagari liceret.

LVI.

Quamobrem Carmentæ templum matronæ & antiquitus dedicauerunt, & hodie in primis colunt? Memoria proditum est matres, cum vsu vehiculorum quibus iumenta trahendis iungerentur senatus ipsis interdixisset, inter se 20 conspirasse, neq; vterum gerere se, neq; parere velle ac viros hac ratione vlscisci. idq; fecerunt, donec mutata sententia vsus vehiculorum concessus fuit. Exinde cum parerent, fecundæ & liberorum copiā claræ templum Carmentæ posuerunt. Ea Carmenta nimirum Euandri mater fuit, nomine suo Themis, aut, ut alii volunt, Nicotrata quæ cum in 25 Italiam venisset, oraculaque versibus illigata caneret, à Latinis Carmenta dicta est, voce à carmine deducta. Sunt qui Carmentam putent esse Parcam, ideoque ei matronas sacrificare. ratio autem nominis hæc est: Carens mente, ob instinctus videlicet diuinos, quibus ad fatiloqua fundenda 30 carmina impellebatur.

LVII.

Cur Ruminæ sacrificantes mulieres, lac victimæ inuergunt, vinū non adhibent? An quia ruma Latinis mamam significat: & ruminalem sicut eam appellant, ad quam lupa mamam Romulo præbuit: ergo Rumina, id est lactentibus ac nutricibus & alendis pueris præfecta merum non 35 admittit, quod est infantibus perniciosum?

LIIIX.

Patres dnplices.

Cur senatorum alios patres conscriptos, alios simpliciter patres vocant? An patres & patricii vocantur qui initio à Romulo

à Romulo sunt lecti, qui possent suos patres ciere: qui verò postmodò è plebeis adscripti sunt, patres conscripti dicuntur?

Cur communis fuit ara Herculis & Musarum? An quia
 5 suandrum litteras docuit Hercules, vt Iuba narrat: resque
 ea videtur perhonestà, cum litteras Prisci amicis ac cognatis traderent. Serò cœptum est mercede doceri. primusque
 Iudum literarium aperuit Sp. Carbilus, Carbilii libertus, *Ludus literarius.*
 eius qui primus vxorem dimisit.

10 Quare cùm duæ sint aræ Herculis, mulieres nihil sumūt
 neque gustant de iis quæ in earum altera immolantur? An
 quia post sacrificium iam peractum superuenit Carmenta?
 Hoc idem familiæ Pinariorum accidit, qui inde nomen habent.
 nam exclusi ab epulis, aliis edentibus esuriunt. quod
 15 Græcè est peinân. Aut propter fabulam quæ de tunica & Deianira fertur?

Cur tutelarem Romæ deum, mâsne sit an femina, dice-
 re aut quærere, eiusque nomen efferre nefas est? quod quidam
 interdîctum à superstitione reperunt, narrantes Valerium
 20 Soranum malè periisse, quod nomē illud edidissent. An
 quia, vt nonnulli rerum Romanarum scriptores tradunt,
 carmina quædam sunt & præstigiæ quibus dii eliciuntur:
 quibus vsi Romani cum putarent se quosdā hostium deos
 ad se traduxisse, cauere voluerunt ne idem sibi ab aliis eue-
 25 niret? Itaque sicut Tyrii vincula iniicere simulacris dicuntur,
 alii autem cùm ea ad lauacrum aut lustrationē aliquam
 deducunt, fideiussore pro reditu exigunt: ita Romani tutis-
 simè ac constantissimè adseruari deum crediderunt, qui
 neque de nomine notus aliis esset. An quemadmodum Ho-
 30 merus scripsit,

Terra est communis cunctis celestibus Æna.

vt homines vniuersos deos colerent æquo iure tetrante-
 nentes: ita prisci Romani salutis publicæ authori occu-
 35 uerunt, quod vellent non istum duntaxat, sed omnes etiam
 alios deos à ciuibus suis coli?

Cur inter Feciales maximus est is, quem patrem patr-
 tum appellant: is autem est qui liberos habet viuo adhuc
 patre suo atque etiamnū priuilegiū autoritatemque, aliquam
 retinet: prætores enim corpora quæ ob formam & florem
 ætatis custodia opus habebant pudica, eorum fidei com-
 40 mendant.

Iliad. 6.

193.

*Pat. patr-
tratum*

Iliad. a,
70.

mendant. An quia & liberos reuerentur suos, & timent genitores? An ipsum nomen sem explicat? est enim patrum quasi perfectum & absolutum: & perfectior aliis putabitur, qui viuo patre pater esset factus. Aut iureiurandi & pacis praesidem oportet Simul (vt ait Homerus) prorsum & retrorsum videre? id verò maximè praestare possit, qui & filium habet de quo consultet, & patrem quì cum de- liberet.

LXIII.

*Rex sacri-
ficul.*

Cur regi sacrorum magistratum gerere aut orationem ad populum habere non licet? An quod antiquitus reges 10 pleraq; & potissima sacra peragebant, inq; immolandis hostiis sacerdotibus aderant: cum verò modum non seruaret, sed superbè iniquèque dominarentur, Græci plerique iis omnem ademerunt potentiam, id tantum relinquentes vt diis sacra facerent. Romani autem regibus omnino eiectione, 11 sacrificiis alium praefecerunt, neque magistratum gerere cum, neq; cum populo agere sinentes: vt nunquam nisi in sacris seruire, & in gratiam deorum sustinere regnum viderentur? Sanè à maioribus tradito ritu ante comitum rex sacrorum postquam rem diuinam fecit, fuga sese inde è fo- 20 ro proripit.

LXIV.

Cur mensa cum tolleretur, semper omnino aliquid super ea volebant relinqui? An hac ambage significabant semper ex partis aliquid in futurum reseruandum, & in praesenti die subsecutura aliquam habendam rationem? Aut sci- 21 tum putabant appetitum cohibere, eumq; reprimere dum adhuc aliquid ad fruendum in prorsu est? minus enim appetunt absentia, qui praesentibus abstinere didicerunt. Aut erga famulos aliquid habet humanitatis mos iste, qui sic quodam modo videntur à dominis ad societatem mensae 22 admitti? non enim tantum delectantur accipiendo, quantum participando. Aut res sacrarum nulla vnquam debet in prorsu relinqui? est autem mensa sacra.

LXV.

Cur vir primò cum sponsa non congruitur luce, sed in tenebris? An praerecundia, quod ante coitum alienam 35 existimat? An etiam cum propria verecundè coire doctus? Aut quemadmodum Solon mandauit vt sponsa manducato malo Cydonio in thalamum veniat, vt prima salutatione non iniucunda sit aut ingrata: sic Romanus legislator occultari voluit si quod esset corporis sponsae vitium? Aut eo more

more illiciti coitus damnantur, vbi etiam legitimis pudor adhibetur?

Cur Circorum vni nomen est Flaminio? An quod cum LXVI. de prisca Romanis quidam Flaminus urbem agro donasset, eius redditibus vsi sunt ad equestria certamina? cumque adhuc superessent pecuniæ, viam ex ea strauerunt, quam ipsam quoque Flaminiam appellauerunt?

Cur qui fasces gerunt, lictores dicuntur? An quia Romu LXVII. lum sequebantur lora in sinibus gerentes, quibus vincili-
10 rēt fontes? vulgus enim Romanum alligare, qui purius loquuntur, ligare vsurpant pro vincire? An hodie litura C vocabulo intercalata vsurpatur: antiquitus autem litores, quasi liturgi, id est qui publica ministeria exequerentur, dicti sunt? Nemo enim ferè nescit, etiamnum in multis Græ-
15 corum legibus liron legi pro publico.

Cur Luperci hi sunt qui Lupercalibus nudi, solisque præ LXVIII. cincti subligaculis discurrent, & scutica obuio ferunt? ca-
nem immolant? An quia Lupercalia urbis sunt lustratio, & sunt mense Februario, cui ab expiando nomen est: ipso-
20 rumque dies februatus dicitur, cum februatio purgamentū significet? iam canes in piaculis ferè omnes vsi sunt Græci, vtunturque in hunc vsque diem eo pro piaculari hostia nonnulli: Hecataëque inter alia purgamenta etiam catuli offeruntur, expiandosque catulis tangunt, quam februationem sua
25 lingua periscylæseismum vocant. Aut lycus lupo est, Lycæa Lupercalia? canis ergo animal lupo inimicum Lycæis immolatur. Aut quia Lupercos per urbem discurrentes allatrant & vexant canes? Aut quia Pani ista sunt sacra, cui canis gratus est ob caprarum custodiam?

Cur festo die, qui Septimontium dicitur, vsu vehiculo LXIX. rum quæ iumentis traherentur, antiquitus abstinerunt, idque etiamnum obseruant, antiquitatis studiosi? Feriæ autem istæ institutæ sunt propter adiectum septimum Romæ collem, quo facta est septicolliis. An, vt quidam Romanarum
30 rerum scriptores putant, quia urbis partes non sunt omnino inter se coniunctæ? Aut hoc quidem nihil ad rem facit? Sed cum urbe condenda magnum opus peregrissent, iamque ulterius incrementum urbis nullum animo conciperent, quietem cum sibi tum iumentis quorum opera fuissent vsi, per istas festas parauerunt? Aut cum vellent omnes festiuitates

tates ciuium præsentia ornari, eam verò in primis quæ ob contractas in vnam multas vrbes partes instituta erat, ciuibusu vsu vehiculorum iumentariorum ista die interdixerūt, ne vrbe cui dies agebatur festus, exirent?

LXX.

Furcifer.

Cur furti, aut alius seruilis delicti damnatos furciferos dicunt? Nōne hoc quoq; vetustæ accurationis argumētum est? Qui enim serui sui nequiciosum factum comperisset, coegit eum duplex lignū, quod curribus subiici solet, (furcam, Romani appellāt) per viciniam circumgestare in conspectu hominum, vt ab eo sibi porro cauendum esse scirēt. Ita q; à furcæ gestatione dicebatur furcifer.

LXXI.

Œcenum in cornu.

Cur ad cornua bouum cornipetarum Œcenum alligabant, quo obuui monebātur vt sibi cauere? An quia ob satietatem luxuriāt petulantesq; sunt boues, equi, asini, & homines? sicut alicubi ait Sophocles:

*At in serocis pullus Et pastus nimis,
Buccis & ventre plenis.*

Ideoq; M. Crassum Œcenum in cornu habere dicebant Romani: & qui alios in republ. solebant exagitare, ab illo sibi cauebant, & præteribant hominem paratum ad vlciscendum & oppugnatu difficilem. quanquā postmodò dictum fuit Cæsarem Crasso Œcenum ademisse, cū is primus in rep. cum contemnisset, seq; ei opposuisset.

LXXII.

Lucerna auguris.

Cur augurum, quos ante auspices nominabant, laternas semper esse apertas voluerunt, neq; operculo vnquam tegi? An paruas res magnarum voluerunt esse refferas, more Pythagoricorū? Vt enim hi chœnici insidere, ac ignem gladio agitare vetabant: ita præci multis vsi sunt obscuris significationibus, maximè rerum sacrarum. de quibus etiam lucernæ hoc institutū est. Nam lucerna respondet corpori animū continentī, quī lumen est, semperq; debet intellectus esse apertus ac perspicax, nunquam includi aut flatu extingui. Iam cū venti spirant, aues non constanter manent, neque firma auguria exhibent, quia tum vagantur & inæqualibus aguntur volatibus. ista igitur consuetudine docent captanda auguria, non cum venti flant, sed cum est tranquillitas, & apertis licet vtī lucernis.

LXXIII.

Cur interdictum erat auguri, Si vlcus haberet, aues obseruare? An id quoq; argumento est, animo ab omnib. molestis ac quasi vlcerebus & moribus vacuo, sinceroq; & o-

cioso

ciuso debere sacras res tractari? An rationi consentaneum est, cum neq; victimâ aut auem uicerosam vsurparet quisquam rei sacræ faciundæ gratia, capiendive augurii: multo magis ipsos augures curare, vt puri sinceriq; & integri ad diuina indicia obseruanda se conferant? Vlcus enim videtur quædam esse mutilatio & pollutio corporis.

- Cur paræ Fortunæ, quam Breuem vocant, sanum Ser. LXXIV: uius Tullus dedicauit? An quod initio humilis & obscurus, matre natus captiua, Fortunæ beneficio ad regnū Rōmæ euectus fuit? Aut magnitudinem potius mutatio ista quam exiguitatem Fortunæ indicat? Omnium verò maxime videtur Seruius Fortunæ vim diuinam extulisse, omnibusq; eam inscripsisse actionibus. Non enim Fortunæ duntaxat bonæ spei, auerruncæ, blandæ, primigeniæ, & virilis templa condidit: sed & propriæ Fortunæ ædes est, & conuertentis, & bene sperantis, & virginis. & quid reliqua persequar cognomina? cum viscata etiam Fortunæ templum sit, quasi emious nos captantis & reb. adhibentis. Quin hoc vide, an non deprehenso Fortunam, minims momentis plurimum posse, multisq; vsu veniss. vt exiguus planè reb. aut euenientibus aut non conting. antibus maxima consequeretur vel perderent, paræ Fortunæ templum dedicauit: docens animum rebus esse, & dū, & redū, nihilq; eorum quæ offeruntur ob paruitate, esse negligendum.
- Cur lucernam non exstinguiebant, sed vtrō consummat. LXXV: que exstingui sinebant? An v. nerabantur eam vt cognatam & germanā ignis pete. & inextinguibilis? An eo significabant, animata n. li n. ceant, interficienda non esse? animalis autem simil. se. lucernā, quod & alimentō habet opus, & à seipsa m. oru. m. habet, & cum exstinguitur, vocem edit quasi necar. a. ot hic mōs docet, neq; ignem, neq; vllam rem necessar. am. cuius copia nobis suppeditet, perdere nos debere, sed ali. s. relinquenda esse quibus vsus est iis, vbi nos non amplius s. indigemus?
- Cur qu. s. indigemus? LXXVI: nulas in. nobilitate generis aliis præstare videbantur, lu. habir. caleis gestabant? An, vt Castor ait, signum hoc est rationis supra Lunam quæ fertur, & quod post mortem rursus animæ Lunam sub pedibus habebunt? An hoc cisei habuerunt eximū, qui erant Arcades cum Euandro, & ante Lunam nati dicebantur? Aut, vt multa alia, hoc quoque

quoque institutum erat, ut rebus secundis elati ac super-
bientes, mutationis Fortunæ in alteram partem admone-
rentur? Exemplo videlicet Lunæ, quæ

Primum recens existit è caligine.

Fulgore dehinc subinde faciem splendido

Augefcit illuſtrans: & cum pulcherrima

Remidet orbe pleno, rursus exiit

Lumen suum paulatim, & ad nihilum redit.

Aut obedienciæ sic adfueſcere diſcebant, Lunæ exemplo
præſtantiore parere non recusantes? & quemadmodum illa
ſecundis obit partes,

Phœbe ſemper radiis intenta nitore,

ut canit Parmenides: ita ipſi quoque contenti eſſe ſecundo
loco magiſtratusque obtemperare, ab iis que potentie &
honorum fructu aliquo impertiri.

LXXVII.

Iupiter.

Iuno.

Cur annū Ioui, meſes Iunoni conſecrant? An quia in deos
inuifiſiles & ſoli intelligentiæ notos regnū obtinet Iupiter
& Iuno: in eos qui conſpectui patet, Sol & Luna? Efficat aut
Sol annum, Luna meſes. Neque ſimpliciter cenſendum eſt
hoſiſtorum eſſe imagines, ſed ipſum in materia Iouem eſſe
Solem, ipſamque in materia Iunonem eſſe Lunā: ideoque Iu-
noni nomen eſt à iuuenefcendo. & Iunonem vocant Luci-
nam, quaſi Lucidam diceret, putantque eam in partibus au-
xilium ferre mulieribus, ut & Lunam: unde illud:

Per cœruleum aſtrorum polum,

Partem celerantemque Lunam.

facillimè enim mulieres ſub plenilunium videntur pro-
lem eniti.

LXXIIX.

Siniſtra.

Cur aues ſiniſtræ quæ dicuntur, in auſpicio habentur
pro addicentibus? An verum hoc non eſt, multosque de-
cepit? An ſiniſtrum (ſi quis probabilibus argumentis ve-
lit uti) à ſinendo dictum eſt? ideoque auem quæ actionem
ſuſcipi permittit, ſiniſtrā pro ſiniſteria vulgus malè dicit.
An res ita habet? cum Aſcanio Æneæ ſigna cum Mezēcio
collaturo fulgur à læua victoriæ portendiſſet, rem in omen
tractam in poſterum quoque fuiſſe obſervatam. Alii tamen
Æneæ hoc uſu veniſſe dicunt. Et quidem Thebani, quod
læuo cornu in pugna Leuctrica fuſiſſent hoſtem atque vi-
ſiſſent, deinceps omnibus in proeliis principem locum ſi-
niſtræ aciei attribuerunt. Aut potius verſus ortum Solis in-
tuenubus

tuentibus ad lauam est septentrionalis mundi plaga, quam nonnulli dextram & superiorem mundi partem appellant: hæc est Iubæ opinio. Quid si sinistris natura imbecillioribus augures quasi vim quandam addere, & defectum exposcere ista ratione voluerunt? aut terrestria cœlestibus opposita censentes, quæ nobis læua videntur, arbitrati sunt deos à dextra mittere?

Cur eius qui triumphum egisset, ac deinde mortuus cre- LXXIX.
matúsque esset, licebat os sumptum in urbem inferre ac de-
ponere? hoc enim Pyrrho Liparæus tradit. An hoc sit in
mortui honorem? Nam iis qui res præclare gessissent, atque
imperatoribus hoc dederunt Romani, ut in foro sepelirentur: ut Valerio & Fabricio. quorum tamen posteros aiunt ita
inuidiam honoris istius declinare solitos, ut funeri in fo-
rum allato fax ardens subijceretur, statimque auferretur: fa-
cultate duntaxat sepulture in foro sic confirmata.

Cur cum publico epulo exciperent eum qui triumphum LXXX.
duxisset, à consulibus missis internunciis petebant, ne ad
cœnam venirent? An quod locum assignari honoratissimum
triumphatori oportebat, tractarique eum magnificētissi-
mè, & domum deduci peracta cœna: quæ omnia consuli-
bus, si interessent, nulli alij licebat deferri?

Cur purpura prætextam vestem tribunus plebis non ge- XXCI.
stat, aliis magistratibus gerentibus? An quia omnino ma-
gistratus non est? nam neque lictores habet tribunus ple-
bis, neque pro tribunali sedens responsa dat, neque initio an-
ni (quod alij solent magistratus) incunt, neque dictator crea-
to abdicat, sed omni magistratu iure in hunc trās lato, ipse
solus officiū retinet suum: ut pote non magistratum gerens,
sed diuersæ functionis ordinisque persona. Atque ut oratores
nonnulli exceptionem negant esse iudicii genus, cum con-
trarium eius quod iudicii est præter: (iudicio enim senten-
tia fertur, exceptione infringitur & aboletur) eodem modo
censent tribunatum plebis impedimētum potius magistra-
tus esse, aliquidque huic aduersum, quam magistratum. Ob-
uiam enim ire potentia magistratus, nimiamque eius licen-
tiam retundere, munus est & potestas tribunatus plebis. An
verò hæc & horum similia afferunt, qui causas cōminiscun-
tur? Sed cum tribunatus plebis populi voluntate extiterit,
popularis etiā ratio vim in eo obtrinet, magnūque habetur

non supra plebem se in tribunatu efferre, sed interuenientibus ciuib. habitu, amictu, victulq; ratione esse similem? Fastus enim consulem prætorēq; decet. tribunum plebis (vt dicebat C. Curio) conculcandum se præbere cōuenit, neq; maiestatem in vultu præ se ferre, aut aditus ad se difficiles facere, vel molestum multitudini, sed propter hanc alius odiosum, popularibus autem tractabilem promptumq; esse. Eam ob rem id quoque receptum fuit, vt tribunorū ianua nunquam clauderetur, sed noctes diēsque apertæ essent tanquam portus & perflugium ope indigentibus. Quanto autem rem submissius se pro sua persona gerit, tanto magis auge-
tur potentia tribunus. publicus enim existimatur, quod ad vsus attinet, omnib; accessus veluti aræ est; que honoris gratia sacrosanctus & inuiolabilis. quando etiam incedens in publico * * omnibus lege piacularis lustratio manda-
tur, tanquam pollutis.

XXCII.

Fasces.

Cur Prætorum fasces colligati feruntur, appensis securibus? An id signo est, iram magistratus nō debere esse in proclui & solutam? an solutio fascium, quæ paulatim fit, moram aliquam iræ inijcit & cunctationem, & nonnunquam fecit vt sententia de supplicio exigendo mutaretur? Iam cum vitiorum alia sint sanabilia, alia insanabilia: virgis corripiebantur qui emendari poterant, securibus amputabantur immedicabiles.

XXCIII.

*Humana
Sacrificia.*

Cur Romani, cum inaudiuissent à Bleronesis, qui est populus barbarus, immolatū diis hominem esse, eorum magistratus acciuerunt, vt pœnas de iis sumerent: cum autem appareret legis cuiusdam iussu id factum, missos eos fecerunt, sed isto sacrificio in posterum interdixerūt: ipsi autem nō multis antè annis, duos viros totidēmq; mulieres in foro boario, alteros Græcos, alteras Gallas, viuos defoderūt. Videretur enim absurdū ista facere, & barbaris tanquā nefaria exprobrare eadē. An diis immolare homines, nefas putabant: geniis aut, necessitatē cogere? Aut qui cōsuetudine ac lege ista sacrificia recepissent, eos peccare existimantes, ipsi Sibyllinis libris mandantibus istud fecerunt? Narrant enim Elbiam quandam virginem equo vehentem fulmine ictam, repertūq; fuisse equum nudum iacentem, nudam quoque virginem ipsam, tanquam dedita opera vestib. a genitali membro reductis, calceis, annulis, capitisq; redimiculo

culo hinc inde dispersis, lingua extra os exserta. Tum vates
 respondisse, ingens opprobrium factis virginibus oblatum,
 foreque ut publicè id innotesceret, sed & equitum coniun-
 ctum fore quoddam dedecus. Ibi barbari cuiusdam equitis
 5 seruum indicium detulisse de tribus Vestalibus virginibus
 Æmilia, Licinia, & Martia, subidem tempus vitiatas, & quæ
 iam diu cum viris incestam consuetudinem habuissent, de
 quibus viris esset etiam Butetius indicis dominus. Et Ve-
 stales quidem criminis conuictas, pœnas dedisse. Cæterum
 10 ut atroci in re placuisse, ut à sacerdotibus Sibyllini libri con-
 sulerentur. ibi inuenta fuisse oracula, quæ euentura isthæc
 & malum publicum allatura prædicerent: cuius auertendi
 causa peregrinis quibusdam & alienis geniis duos Græcos,
 totidem Gallos homines viuos eo in loco defossos Roma-
 15 ni iubebantur dedere.

Cur à media nocte diei sumunt initium? An quia reipu- XXCIIL.
 blica constitutio principio fuit militaris? nam in re belli- *Diei exor-*
 capleraque noctu antè capiuntur vtilia consilia. Aut actio- *dium.*
 nem ordiri sub ortum solis volentes, apparatui noctem de-
 20 stinauerunt? Priùs enim paratos ad agendum par est acce-
 dere, non inter agendum se parare: quod Myso Chiloni sa-
 pienti respondit, hyeme ventilabrum fabricans. Aut quia
 meridies pleriq; finis est publicas & serias res agendi, me-
 diam noctem placuit pro exordio sumi? cuius rei magnum
 25 argumentum est, quòd nullus Romanus magistratus post
 meridiem fœdus aut pactum icit. Aut quia ortu occasuque
 Solis principiū & finis diei definiti non possunt? Quo enim
 modo pleriq; sensus arbitrio diei principium dijudicāt pri-
 mum Solis ortum, noctis aut plenam eiusdem occultatio-
 30 nem: nullum habebimus æquinoctium, sed ob magnitudi-
 nem Solis nox etiam illa quam maximè æqualem diei cre-
 dinus, die erit breuior. Quod autem mathematici absurdum
 huic medentes ac noctis discrimen in appulsu centri solis
 ad horizontem seu finitorem circulum constituunt, id cui-
 35 dentiam euertit. sit enim ista ratione, ut diem esse negare, &
 noctem etiamnum durare cogamur fateri, cum adhuc in-
 fra terrā multa luce manente Sol nostram plagam illustrat.
 Quando igitur ortu & occasu solis principiū diei & noctis
 ob dictas difficultates non potest percipi, restat ut pro prin-
 cipio diei sumamus illum articulum tēporis, quo Sol vel in

medio cœli est, vel in opposito eius puncto. hoc aut post-
rius melius congruit. Sol enim à meridie versus occasum à
nobis fertur: à mediæ noctis puncto versus ortum ad nos.

XXCV.

*Mulierum
libertas.*

Cur antiquitus mulieres neque molere sinebant, neque
coquere? An memoria pactorum cum Sabinis initorum? 5
Post raptum enim Sabinarum, & bellum pace mutatum id
quoque in pactis scriptum fuit, Mulierem viro Romano ne-
que molere debere neque coquere.

XXCVI.

Marsus.

Cur mense Maio mulieres nō ducuntur? An quia is me-
dio loco inter Aprilem est & Iunium, quorum ille Veneri, 10
hic Iunoni sacer est: numinibus matrimoniorum tutelari-
bus, vel anteuertunt Maium, vel Iunium præstolantur? Aut
quia mense isto maximam expiationem peragunt, simula-
chra nunc de ponte in fluuium, antiquitus homines iacien-
tes: ideòque etiam Flaminicâ, quæ Iunonis habetur antistita, 15
leges tunc iubent esse tetricam, lauacroque & ornatu absti-
nere. Aut quia multi Latinorum isto mense parentat mor-
tuis: atque ideo fortassis Mercurius eo mense colitur, à Maia
nomen ducente. Aut verius est quod alij dicunt? Maium à
seniorum, qui sunt maiores, Iunium à minorum ætate no- 20
men habere, qui sunt iuniores: magis autem conuenit nu-
ptiis iuuentus, ut & Euripides monet:

Etenim senectus Cypridem missam facit:

Annisq; onustos Venus auersatur viros.

itaque Maio non cōtrahunt matrimonium, sed in Iunium 25
continuo sequentem differunt.

XXCVII.

*Comit ha-
sta discer-
nere.*

Cur nuptiarum comam discriminant hastæ cuspidē? An
id signum est primas vi & bello fuisse ductas? Aut monen-
tur nuptæ, quia bellicosis iungantur maritis, debere ipsas
ornatu uti simplici & à luxu ac mollitie alieno? quemad- 30
modum Lycurgus fores & fastigia ædium iubens ferra &
securi, nullo alio adhibito instrumento fabricari, omnem
luxum superuacaneamque operam præcidit. Aut per am-
bages innuitur, solo ferro coniugium discissum iri? Aut
quia pleraque ad nuptias pertinentia ad Iunonem referun- 35
tur? Iunoni autem sacra habetur hasta, & pleraque eius sta-
tuæ hasta nituntur, ipsaque dicitur dea Quiricis. hasta e-
nim antiquis Quiris nominabatur. inde Mars Quirinus
vsurpabatur.

XXCVIII.

Cur pecunia quæ spectaculis impenditur, Lucar dicitur?

An

An quia multi circa urbem sunt luci diis consecrati, quo- *Lucar.*
rum reditus in spectacula infumebant?

Cur Quirinalia festum stultorum appellant? An quodd XXXIX.
dies iste his erat destinatus, ut Iuba scribit, qui suam cutiam *Quirina-*
ignorabant? Aut quodd qui Fornacalibus feriis ob occupa- *lus stulto-*
tiones, peregrinationem, vel ignorationem non sacrificat- *rum festum.*
sent in sua tribu, iis permixta fuerunt istæ feriæ harum lo-
co obeunda?

Cur in sacrificio Herculis nullus alius deus nominatur, XC.
neque intra sepimenta canis conspicitur? sic enim tradit *Hercules.*
Varro. An ideo alium deum non nominant, quia semideus
censetur Hercules? Aut quia adhuc inter homines degenti
Euander aram posuit, & victimam obtulit? id enim non ul-
li tradunt. Omnium autem animalium nullum infestius
habuit Hercules cane. hic enim ei plurimum negocij iden-
tidem exhibuit. & Cerberus canis fuit, ac præter omnia cum
Licymnij filium Oeonum canis causa interfecissent Hip-
pocoontidæ, coactus pugnam committere, cum alios fo-
riorum multos, tum Iphiclum amisit.

Cur patriciis non licebat prope Capitolium habitare? An XCI.
quia M. Manlius ibi habitans tyrannidem affectavit? pro-
pter quem illa familia iureiurando sese obstrinxit, nemini
se ex ea Marci prænomen facturam. Aut antiquus tenebar
metus? etenim Poplicolam hominem magis quam quis-
quam fuerit alius popularē non destiterunt calumniis im-
petere potentiores, metuere verò plebs, antequam domum
suam ipsus diruit, quodd ea imminere foro videretur.

Cur eum qui ciuem seruasset, corona donabant querna? XCII.
An quodd ubiq; copia in expeditionibus est quercus, & qui- *Corona*
dem nullo negotio? Aut quia Ioui & Iunoni sacra est ista *quercus.*
corona, quibus diis urbium tutelam adsignant? Aut prisca
est hæc Arcadum consuetudo, quibus aliqua est cum quer-
cu cognatio? Primi enim hominum de terra enati credun-
tur, sicut quercus inter stirpes prima.

Cur ad auspicia maximè vsi sunt vulturibus? An quodd XCIII.
Romulus Romam condens duodecim vultures observavit? *Vulturum*
An quia avium omnium minimè ista frequenter conspici *natura.*
solet? non enim facile in pullos vulturis incideris: sed ex re-
motis locis alicunde subito aduolat: vnde sequitur, eorum
conspectu aliquid portendi. An hoc quoque ab Hercule di-

dicerunt? Si tamen verū est quod Herodorus scripsit, Herculem in auspicio capiēdo maximē delectatum fuisse vulturibus oblati, quōd hanc omnium volucrum carniuorarum iustissimam censeret. Primum, quia nihil animatum tangit aut necat: id quod aquilæ faciunt, accipitres, & quæ noctu volant aues: sed solis vescitur cadaueribus. Deinde quōd suæ quoque naturæ & generis cadauera præterit: nemo enim vnquam vidit à vulture aëem gustari: cū aquilæ & accipitres maximē insectentur & occidant aues. at verò ut est apud Æschylum,

10

Insecta auis sit oportet, si Volucrum Soret.

Præterea hæc auis minimē omnium aliarum homini nocet, cū neque fruges perdat, neque plantas, neque vllum mansuetum animal lædat. Deniq; si verum est quod Ægyptij perhibent, totum vulturū genus esse femininum, & concipere sub solani statu excepto, sicut arbores Fauonij admisso spiritu: omnino probabile est præfagia ab iis ducta, firma esse & erroris vacua: cū in aliis agitatio circa coitum, tum rapinæ, fugæ, insectationesque multum tumultuationis & incertitudinis exhibeant.

20

XCIV.
Æsculapius.

Cur Æsculapij fanum extra urbem est? An quia salubrius extra, quàm intra urbem degi putant? nam Græci quoq; ferè locis puris & sublimibus posita Æsculapij habent sacra. Aut quōd deum illum Epidaurum accersitum venisse Romanam existimant? Epidaurij autem non in vrbe, sed procul inde templum Æsculapij habent. Aut quōd angue apud insulam è trireme egresso & è conspectu hominum sublato, ipsum deum arbitrantur locum sui templi indicasse?

25

XCV.
Legumina.

Cur castimoniam seruantibus vsu leguminum est interdictum? An fabam ob easdem quas Pythagorici causas abominati sunt? lathyrum autem & erebinthum (hoc est pisum, puto, & cicerem) quod lathæ & erebo, id est letho & orco nomina horum sunt affinia? Aut quōd ad circum potationes funebres & mortuorum euocationes maximè vtuntur leguminibus? Aut potius quia ad castimoniam afferre oportet corpora pura & tenuia? legumina autem flatus generant, & superfluitatem gignunt multa opus habentem expurgatione. Aut quia etiam ad rem veneream instigant ob flatuum & spirituum generationem?

30

35

XCVI.

Cur Vestales virgines si pudicitiam prodiderunt, nō alio afficiunt

afficiunt supplicio, quàm quodd viuas defodiunt? An quia *Vestalium* mortuos cremant: cremare autem eam, quæ ignem sacrum *impudica-* non custodiuerit piè, iniustum esset? Aut quia corpus sum- *rû pœna.* mis consecratum cæremoniis interficere, & manus adferre sacræ mulieri, nefas censentes, ipsam vltro mori volentes infra terram demiserunt, in exstructum ad hoc domicilium, vbi & lucerna ponebatur ardens, & panis, atque lactis & aquæ non nihil, deinde terra supernè ingesta occultabatur locus? Ac ne hoc quidem modo defunctos se religione
 10 putabant, sed hodiè que mos obtinet, vt ad illum locum sacerdores accedentes parentent.

Cur Idibus Decèbribus exhibitis equestribus ludis, dexter equus victor Marti sacer immolabatur, & caudam aliquis amputaram fert ad locum cui Regia nomen, aramque
 15 cruentat, de capite alij à sacra viâ, alij à Suburra descendentes depugnant? An, quæ est quorundam opinio, equo Troiam captam putantes, equum plectunt? vtpote qui sint
Troium splendida proles natis mixta Latum.

Aut quia animosa est bestia, & bello apta atque Martialis
 20 equus? diis verò ea potissimum immolant, quæ iis accepta sunt & conuenientia? victor autem equus mactatur, quia deo victoria est accepta ferenda. Aut rectius hoc dicetur, opus illius dei statariam esse pugnam, victoriâque stando suos ordines qui seruant de fugientibus reportare: ita
 25 que puniri celeritatem vt fugæ commeatum, moneri que isto argumento ciues, fugientibus nullam esse salutis fiduciam?

Cur censores vbi magistratum occeperunt, nihil prius *XCVIII.* habent locatione alimentorum pro sacris anseribus, & si- *Anseres*
 30 mulachri exornatione? An quia volunt ab iis ordiri, quæ *sacri.* sumptuum & occupationis minimum desiderant? Aut pro veteri beneficio animalib. hæc refertur gratia, quodd Gallos Roma capta iam muros Capitoli superantes canibus dormientibus senserunt anseres, vigilésq; suo clangore excitau-
 35 uerunt? Aut censores, cùm rerû maximarum custodia ipsis demandata officijq; ipsorum esset accuratè obseruare & inspicere in sacra, res publicas, vitas, mores, rationemq; victi: initio statim vigilantissimum animal procurant, eaque industria ciues hortantur, vt sacrorum curam diligentem gerant? Simulachri autem illustratio necessaria est. minimum
 enim

enim quo antiqua simulacra inducebant, colorem habet facile euanescentem.

XCIX.

Augur.

Quid causæ est, quòd cum alios sacerdotes in locum damnatorum atque solum vertere iussorum sacerdotioq; priuatorum sacerdotum sufficiant: soli auguri, etiam si sum-
morum flagitiorum compertus habeatur, nò abrogant sacerdotium, quamdiu uiuit? An quòd sacrorum arcana à quoquam qui sacerdos non sit cognosci nolunt? Aut quia iureiurandi, quo sanxit se nemini disciplinam istam traditurum, cum abrogata dignitate factum priuatum soluere
nolunt religione? Aut non magistratus vel dignitatis, sed scientiæ artisque nomen est augur? ut qui vatem ne vates sit prohibere conetur, perinde agat, ac si musico ne musicus, aut medico ne medicus sit, velit edicere: cum ut maximè titulum derogat, scientiam tamen adimere non possit. Alium
porrò non creant, quòd numerum augurum ab initio constitutum retinere volunt.

C.

*Seruorum
feria.*

Cur Idibus Sextilis, qui nunc Augustus dicitur, feriæ sunt vtriusque sexus seruis, mulieres autem tum maximè lauare & purgare capita student? An hoc seruis datum, quòd
ea die Seruius rex natus è captiua fuit ancilla? lotio autem capitis ab ancillis feriarum causa cœpta, etiam ad liberas peruasit?

CI.

*Bulla.
Tarqui-
nius.*

Quare pueros bullis ornant? An in honorem raptarum id quoque, ut multa alia, decretum earum natis est? Aut
Tarquinij virtutem hoc modo venerantur? Is enim etiamnum puer in pugna aduersus Latinos simul Etruscòsq; commissa fertur in hostes impetum dedisse, delapsusq; de equo irruentes audacter substituisse, Romanorùmq; animos auxisse: fusisq; magno prælio hostibus, quorum interfecti
sunt sedecim millia, à rege patre suo virtutis ac rei optimè gestæ illud præmium accepisse. An quia antiquis formosos seruos amare inhonestum non erat, (quod etiam nunc comædiæ testatum faciunt) ab ingenuis autem maximopere abstinebant: ideòq; ut ne nudis quidem incidètes errarent, id
insigne liberi gestabant? An ad ordinis hoc quoque signum rationem còmodam pertinebat, tanquam frænnum immodestiae iniectum, cum puderet in viros euadere priusquàm pueritiæ signum deposuissent? Probabile enim nò est quod Varro tradit, quia consilium (Græcis hoc bule est) Aeolicè bolla
dicatur,

dicatur, hoc pueris signum probi cōsiliij fuisse additum. Sed vide an non bullam quoq; propter Lunam gestent? Lunæ enim figura, cū dimidiato fulget orbe, non est globi similis, sed lentis aut disci formam præ se fert. vtq; opinatur Empedocles, etiam subiecta ei materia.

Cur pueris nono, puellis octauo die nomen imponitur? CII.

An causa est naturalis, quod prius puellis? scēmina enim citius augetur, ad vigore peruenit atq; absoluitur quā mas?

Dies porro post septimam sumunt. Septima enim periculo.

10 sa est infantibus, cū aliās, tum quod ea die vmbilicus dē-

cidit plerisq; quod antequam sit, plantæ quā animalis sim-

ilior est infans. Aut maribus & scēminis hunc dierum num-

merū censuerunt congruere, Pythagoricos secuti? Hi enim

15 marem imparem numerum vocāt, patrem scēminam. Impar

enim scēcūdus est, & in compositione præstat pari: diuisisq;

in vnitates ambobus, par instar scēminæ vacuum in medio

20 relinquit spaciū, impar semper medium habet plenū. Aut

quia omnium numerorū nouem primus est quadratus, na-

25 tus ex ternario qui est impar & perfectus: octo autē, primus

est cubus natus ē binatio pari? oportet autem marem qua-

dratum esse, & agilem, & perfectum: scēminam cubi instar

stabilem, domi affixam, & non facile mobilem. Hoc adden-

dum. Sicut nouem quadratus est ternarij, octo cubus bina-

30 riji: ita mares tribus, scēminas duobus vt nominibus.

Cur eos, qui patrem certum non habent, spurios appel-

25 lant? Est quidem Græcis sporos semen. sed tamen verum nō

est quod idem putant, & rhetores in orandis causis afferūt,

sic dictos quod promiscuo semine sint nati. Sed Spurius

30 prænomen est, vt Sextus, Decimus, Caius. Porro non inte-

gra scribunt Romani prænomina, sed aut vnica littera no-

tant, vt Titum, Lucium, Marcum, sic: T. L. M. aut duabus,

vt Tiberium, Cneum, sic: Ti. Cn. aut tribus, vt Sextum, Ser-

uium, sic: Sex. Ser. Spurius quoque duabus litteris indica-

35 tur, Sp. Iisdem litteris etiam nothos significant S.P. nimirum

Sine Patre, quæ res errori ansam præbuit, cū Spurius

& incerto patre natus iisdem elementis notarentur, vt hi

quoque spurij vsurparentur. Est & alia, verū absurdior ra-

tio. Aiunt à Sabinis pudenda mulieris spurium nominari:

itaque sic ignominiosè appellari qui ex non nupta muliere

natus esset.

CIV.

*Liberpa-
ter.*

Cur Baccho Liberi Patris nomen imposuerunt? An quòd bibentibus libertatem in generat? pleriq; enim per ebrietatem feroces, liberiq; nimium sunt. Aut quia liba exhibuit? Aut, vt Alexander tradit, ab eo, quod Bacchus apud Eleutheræ Bœotia: urbem Eleutherius, id est, liber, dictus fuit.

CV.

Nuptia.

Cur publicis ferijs mos non est nubere virgines, nubunt tamen viduæ? An causa est, quam adfert Varro? Virgines nubere inuitas & tristes, mulieres autem cum lætitia: festo autem die nihil cum molestia, omnia lubèri animo sunt agenda. Aut quia decori est virginib. nuptias earum multis præsentibus peragi, idèmq; viduis dedecori? primæ enim nuptiæ optandæ sunt & in precio: secundæ votis recusandæ, quòd vel cum turpitudine nubunt viuente priore marito, vel cum luctu, si is sit mortuus. itaque viduæ ad suas nuptias quierere magis gaudent quam frequentia hominũ & tumultu. festiuitates porrò multitudinem ad se trahunt, neq; nuptijs vacare patiuntur. Aut quia festo die raptis Sabinis virginibus bellum est exortum, religio ipsis inde fuit virginum nuptias festis diebus celebrare?

CVI.

Fortuna.

Cur Fortunam Primigeniam Romani venerantur? An, quæ multorum est Romanorum opinio, Ser. Tullo ex ancilla, vt fertur, nato Romæ regnum Fortunæ beneficio obligit? Aut potius quòd ipsi Romæ sui ortus initia suggessit Fortuna? Aut causam res habet magis ad naturalium rerum contemplationem referendam? nimirum omnium rerum principium esse fortunam, & naturam ex euentis fortuitis constitui, quando fortuita euenta ordinem inter se fortiuntur.

CVII.

*Histriones
Luius m.
§107.*

Cur scenici artifices, Baccho sacri, histriones dicuntur? An veram causam Cluius Rufus? Is narrat præcis temporibus C. Sulpitio & Licinio Stolone Coss. pestem Romæ grassatam omnes ad vnum scenæ administros extinxisse. itaq; alios requirentibus aduenisse ex Etruria multos bonosq; eius rei artifices: inter quos gloria & vsu artificij lógissimo præstantem reliquis fuisse Histrum nomine: ab eo cæteris quoque histrionum nomen factum.

CIIIX.

*Cognata
nō ducta.*

Cur cognatas non ducunt vxores? An vt coniugijs augeant necessitudines, multosq; sibi parent cognatos alijs dando, ab alijs accipiendo mulieres? Aut metuentes sibi à discordijs coniugalibus, quæ exortæ inter cognatos, præter
coni-

coniugum debitum amorem etiam naturæ iura essent abolitura? Aut videntes mulieribus ob imbecillitatem opus esse multis defensoribus, noluerūt cognatas ducere, ut ipsis auxilio esse possent si à maritis iniuria afficerentur?

- 5 Quamobrem flammī Diali non licebat farinam aut fermentum tangere? An quia farina alimētum est imperfectū & crudum? nam neque mansit triticum id quod erat, neque factum est quod fieri debet, nimirum panis: sed simul & seminis vim amisit, & vsum cibi non est assecutum. Itaq; poeta
 10 ta farinam mylephaton translatione vsus dixit, quasi interfectum & perditum molendo frumentum. Fermentum cum ipsum natum est ex corruptione, tum farinam cui admiscetur, corrumpit, ut languidior fiat & inefficax. omninoq; fermentatio putrefactionis speciem gerit: quæ si modum excedat, planè acidam reddit & perdit farinam.

- 15 Quare eidem interdictum est contactu carnis crudæ? An quia is mos quàm longissimè à crudorum esu abducit? Aut eadem quam de farina attulimus causa subest? Caro enim neque animal est, neque cibus adhuc est reddita: assatio & elixatio qualitatibus eius mutandis formam demum aliam inducunt. recēs autem & cruda caro neq; aspectum quidem habet purum & labis expertem, sed deformem visusq; aduersum & vlcerosum.

- Cur eundem lex iubebat canis & capræ cum tactu, tum
 25 nominatione omnino abstinere? An capræ abominabātur lasciuia, scætorēq;? an quoddam morbo comitiali animal istud obnoxium est, contagionem mali metuebant ad eos peruenturā, qui tum vescerentur capra, aut eam tangerent, cum in morbo est? Causam morbi tradunt esse angustiam meatuum per quos spiritus fertur, ob quam is sæpe intercipitur pro argumento vsurpant vocis tenuitatem. nam & homines morbo Herculeo correpti exilem vocem emittunt. balatui adsimilem. Cani fortassis minus adest scætoris & lasciuia: quamquam sunt qui canem & arce Atheniensis, &
 30 Delo insula aiūt arceri, propter coitum in propatulo: quasi verò, boues, sues, & equi non promiscuè & palam, sed intra thalamos proli dent operam? Isti verā causam ignorant. Quia canis animal est pugnax, idè asylis & sacrosanctis prohibetur sacrificijs. in quibus omnis periculi exorsus fugium supplicibus conceditur. Veri ergo simile, est omnis quoq;

quoq; sacerdotem, utpote viuum sacrumq; per fugij simulacrum, ad se liberè admittere quosuis supplices & deprecantes, nemine arcente aut terrente. Itaq; lectulus ei positus erat ad ipsum domus vestibulum: & qui ad genua eius accessisset, is ea die à verberibus & supplicio immunis erat: ac si vinculus accessisset, soluebatur. Vincula autem foras non per ianuam, sed de tecto in publicum proieciiebantur. Nihil verò supplicibus profuturum erat, si ita benigno, & humano se præbente flamine, canis adstiteret hanc veniam petituros terruisset atq; arcuisset. Enimverò canes antiqui non usquequaque mundum esse iudicabant. nam & nulli cœlitum is immolabatur: & Hecataë terrestri in triuio cœnæ loco missus, piacularis sacri, auertendi mala expiandiq; gratia facti partes obibat. Lacedæmone porrò Marti, deo cædibus deditissimo, catulos infecabant. apud Bœotos publicum est sacrificium, quo cane in duas discisso partes, per earum medium transibant. ipsi Romani Lupercalibus mense Februario canelitant. Itaque abs re non est, quod sacerdoti supremi ac purissimi numinis familiæ suæ canem aut aliquid cum eo rei habere nefas statuerunt.

CXII. Cur eidem non licet ederam tangere, neq; per viâ transire, ubi vitium propagines in sublimi sunt prætentæ? An hac horum sunt similia, Non edere in curru, neq; insidere chœnici, neq; scopas transcendere? non ista metuentibus aut cauere volentibus Pythagoricis, sed alijs rebus per has ambages interdiceret. Ad vinum enim refertur, quod subire viti prohibetur sacerdos: scilicet nefas esse eum inebriari. qui enim ebrijs sunt, eorum superius capitibus est vinum, atque ea degauat & premit: cum par sit voluptate ista superiores esse, & non vinci à vino, sed ei moderari. Ederam autem an ut sterilem & inutilem hominibus, imbecillamq; & ea de causa alijs quibus innitatur opus habentem, umbrâq; & virore suo multis quasi præstigiando imponentem non voluerunt absque emolumento & frustra in domibus alijs, & circumplicare se alijs stirpibus, quibus ea re nocet, solumq; occupat. Hanc uidem ob rem edera & Olympijs sacris arcetur: & neq; Athenis in Iunonis, neq; Thebis in Veneris sacris rebus ullus cœtæ syluestri locus est. Bacchanalibus, alijsq; id genus sacris, quorum maior pars peragitur in tenebris, adhibetur. An hoc ipso etiam signo orgia Bacchi volebant esse vetita? Bacchi-

Bacchicis enim furoribus deditæ mulieres, rectâ ad ederam feruntur, eamq; discerpunt manib. arripientes, & vorantes. ita ut non planè careat quod nonnulli dicunt, inesse spiritum ederae, qui de statu rationis deturbet, mentemque abalienet, exagitetque, & prorsus ebrietatem à nonnullo ortam vino inducat, ac permolestam: si quis alioquin hominum ad concitationes animi furiosas, instinctusve diuinos sit procliuis.

Cur iisdem flaminib. Dialibus permissum non est vt magistratum suscipiant aut ambiant? cum tamen & licetorem

XCIII.

- habent, & sellam curulem, honoris gratia, vtque ferant æquiore animo magistratuum gerendorum facultatem sibi ademptam? An quia in Græcia etiam aliquibus in locis sacerdotium dignitate regno cum æquale esset, repulsam passos sacerdotio dignati sunt? Aut potius, quod cum certæ & ordine definitæ essent sacerdotum actiones, regum verò ordine carentes & infinitæ, fieri non poterat vt qui rex simul sacerdosque esset, diuersi generis in eundem temporis articulum incidentibus negocijs vtrunque procuraret: sed necesse erat futurum vtroq; urgente alterum omitteret, itaque interdum deos ritè non coleret, interdum ciuib. esset damno? Aut quòd in magistratus humanos intuentes, cum non minus necessitate eos, quàm potestate administrari obseruarent: populique principem (quod de medico Hippocrates pronunciauit) multa horrenda ad spectu videre, multa tangere, & ex alienis miserijs pro fructu suas capere molestias: impium rati sunt istum dijs sacrificare, & auspice esse diuini cultus, qui damnationibus & capitalibus, lethoque finitis supplicijs ciuium (nō rarè etiam cognatorum & domesticorum, vt Bruto vsu venit) interfuisset.

Magistratus medicos similis.

QVÆSTIONES GRÆCÆ.

- 35 **Q**ui sunt apud Epidaurios conipodes & artyni? Rem I. publicam tractabant cxxc. viri. Ex his senatores deligebant, quos appellabāt Artynos. maior porro populi pars ruri solebat versari. vocabantur autem conipodes, quasi pulueripedes, quòd agnoscerentur è pedibus puluerulentis, quoties in urbem veniebant.

Quæ est apud Cumæos Onobatis? nomen hoc à con-II. scenso

*Adultera
pena.*

scenſo aſino eſt factum. Deprehendam in adulterio mulierem in forum producebant, & in lapide omnibus conſpicuo ſiſtebant, deinde aſino impositam circa urbem circumducebant, poſtea rursus in eodem lapide adſtare coacta, infamis per totam habebatur vitam, & vocabatur onobatis. lapidem autem ob eam rem ut pollutum abominabatur. Magiſtratus etiam apud hos fuit, qui phylactes dicebatur a custodiendo. Eum qui gerebat, reliquo tempore carcerem custodiebat. Nocturno autem concilio in ſenatum veniens, manu iniecta reges educebat, ac detinebat donec occulte latis ſuffragijs de ijs iudicaſſet ſenatus, iniuſtē agerent necne.

III. Quæ eſt apud Solenſes Hypeccaustria? Sic appellabant Mineræ antiſtitam, quoddam auerruncandorum malorum gratia certis quibuſdam ſacris operatur.

IV. Qui ſunt Cnidij Amnemones, & quis Apheſter? Ex optimatibus viri LX delecterant, quibus per omnem vitam tanquam inſpectoribus utebantur, & eorum ſummis in negotijs auctoritatem ſequebantur. Amnemones, id eſt, immemores dictos ſuſpicari licet, quoddam factorum rationes ab ijs non exigebantur: aut potius me hercle, quoddam plurimum valerent memoria. Apheſter autem dicebatur, qui ſententias interrogabat.

V. Qui ſunt apud Arcades & Lacedæmonios chreſti, id eſt, boni? Lacedæmonij Tegeatis recõciliati, ſcædus pepigerunt, & communem columnã ad Alpheum poſuerunt: in qua inter alia fœderis capita hoc ſcriptum erat, Meſſenios regione pellunt, Neminem bonum faciũto. hoc Ariſtoteles interpretans, ait eo ſignificari Tegeatarum neminem debere interfici, qui auxilij cauſa Laconicis rebus ſtuderet.

VI. Quis eſt apud Opuntios Crithologus? vox hordeum legem denotat. Græcorum plerique in vetuſtiſſimis ſacriſcijs hordeo utebantur, primitias eius ciuibus offerentibus. Præſidi itaque ſacrorum, & primitias iſtas colligenti, hoc nomen factum eſt. duos autem habebant ſacerdotes: vnum qui deorum, alterum qui geniorum ſacra adminiſtraret.

Quæ ſunt ploiades nebulae? quæ maximè imbrem cõceptum haberent, & circũagitantur, ſic appellabatur. Theophrasſtus libro de ijs quæ in ſublimi ſunt quarto: Ploiades, inquit, nebulae ſunt, & quæ conſiſtunt. immobiles autem & colo-

et colore albo differentiam quandam materiæ indicant, neq;
in aquam neq; in spiritum conuersæ.

Quis est Bœotorum Platycharas? Sic appellabant adib. VIII.
agrisve suis vicinos & conterminos, tanquam plurimū pos-
sidentes. apponam autem vnam vocem ex lege thesmophy-
laci seu archiui, cum sint plura vocabula.

Quis est apud Delphos Hosioter, & cur vnum de mēsis. IX.
appellant Bysium? Hosioter est victima quæ immolatur cū
creatur Hosius. (vox sanctū notat) Quinq; autem sunt hosij
per omnem vitam, multisque in rebus adsunt vatibus, atq;
vna etiam sacrificant: quippe à Deucalione genus crediti
trahere. Bysius mēsis, vt pleriq; putant, Physius est, à nascen-
do sic dictus. est enim veris initio, quo tempore pleraq; na-
scuntur & germinant. Sed res ita non habet. Non enim Del-
phi B littera pro Ph vtuntur (vt Macedones, qui Bilippum,
Balacrum, Beronicam dicunt, quæ sunt Philippus, Phala-
crus, Pheronice) sed loco litteræ P soliti batein dicere & bi-
cron, quæ sunt patein & picron. Est ergo Bysius dictum pro
Pysius, quod eo mense deum scitantur. Atq; hæc sententia
cōuenit cum antiquis Delphorum obseruationibus. Men-
se enim isto oraculum primò exstitit, sed septimanam istam
deo natalitiam putant, polyphthonūq; nominant, non à
coquendis phthoibus, quod est placentæ genus, sed quòd
multa tum respōsa deus edat. Serò enim cepit singulis men-
sibus oracula requirentibus respondere, antiquitus semel
duntaxat in anno vaticinabatur Pythia, idq; ista die: vt Cal-
listhenes & Alexandridas tradiderunt.

Quid est phyximelum? planta est exigua & humi iacens, X.
cuius germina pecus in ambulans conculcat atq; affligit, &
incrementum impedit. cū itaq; se subiecit, & ad iustā ma-
gnitudinem peruenit, euitatis ouīū iniurijs ac damnis, phy-
ximelum dicitur. testis Æschylus.

Qui sunt aposphendoneti? quasi fundarum telis pulsos XI.
dices. Corcyram insulam Eretrientes incolabant, Chari-
crate autem a Corinθο cum copijs profecto, bello ab eo
victi, consensu nauibus domum versus nauigauerunt. ciues
per maturè animaduersa, arcuerunt eos patria, fundisq; im-
petentes egredi in terram non sunt passi. Cū itaque neq;
persuadere hominibus rigidis, neq; vim facere multitudine
eorū possent, in Thraciam nauigauerunt. Ibi loco occupa-
to, quem

to, quem prius coluisse Methon Orphei de posteris vnus fertur, vrbe Methonam nominauerunt ipsi à vicinis aposphen doneti sunt appellati.

XII.

*Delphica
sacrificia.*

Quid est apud Delphos Charila? Delphi tres deinceps non quoque anno agunt solennitates, Septerium, Heroïda, Charilam. Septerium imitationem habet pugnae Apollinis cum Pythone, & à pugna fugæ dei ad Tempe, aut persecutionis. alij enim fugisse eum ferunt, quod peracta cede opus expiatione haberet: alij Pythonem faucium & fugientem via, quæ nunc Sacra dicitur, cum insequeretur, superuenisse ei recens è vulnere mortuo, & funerato à filio, cuius nomen Aex, id est, capra, perhibent. Septerium ergo harum, aut similitudinis rerum imitatio est. Heroïdis pleraque fabulosa habent rationem, Thyadibus notam: ex ijs quæ aguntur, liquidd quis excitationem Semeles conijciat representari. De Charila hæc traditur fabula. Fame ob anni siccitatem vr gente Delphos, cum liberis ex vxoribus ciues ad fores regis supplices venerunt. Is farina & leguminib. notiores sibi (non enim omnibus sufficiebat) impertijt. puella autem paruula cum accederet orba parentibus, & instaret petendo, calceo malam eius percussit, calceumque in faciem eius coniecit. hæc, vt erat animo minimè abiecto, pauper alioquin & deserta, è medio se subduxit, cingulôque soluto fauces illigans sese suspendit. Tum crescente penuria, & morbis accedentibus, Pythia regi respondit, Placados esse manes Charilæ virginis quæ ipsa sibi mortem conscruisset. Vix tandem inuestigato id nomen puellæ quæ alapam acceperat fuisse, piacular quoddam sacrificium peregerunt, quod etiamnum non quoque anno fit. præsidet rex, & farinam leguminâque impertit omnibus & peregrinis & ciuib. infertur puerile simulacrum Charilæ. postquam omnibus datum fuit, rex id calceo ferit: quæ autem Thyadum est princeps, simulacrum ad confragosum desert locum, ibique collum fune cingentes simulacri, id defodiunt: vbi olim Charila sepulta fuerat.

XIII.

Quid est mendicatoria caro apud Æneïanes? Sapius migrauerunt Æneïanes. Principið enim cum habitarent circa Dotium campum, inde à Lapithis ad Æthicas fuerunt expulsi. Post Molossia regionem quæ est circa Auum occuparunt, vnde ijs nomen Parauæi factum fuit. Deinde Cirram obtinuerunt. vbi cum iussu dei regem Oenoclum lapidibus

dibus obruissent, in regionem Inacho amni adiacentem descenderunt, quæ tum ab Inachijs & Achijs tenebatur. His erat oraculum datum, fore ut si partem agri darent, vniuersum amitterent: illis, potituros esse, si a volentibus acciperent. Tum Temo primi inter Æneianes nominis vir, panis obitus, peramque gestans in morem mendici, se ad Inachios contulit. cui cum ludibrij causa rex glebam terræ tribuisset stipem petenti, acceptâ eam in peram coniecit, munerêque optimè cõtentus isto sese subduxit, nihil potrò exigens. seniores hoc mirari, & in memoriam reuocare oraculum, regem adire, hortarique, ne rem negligeret, sed hominem apprehenderet. Temo animaduertere quid ij cogitarent, fugâque data ad suos euadere, vota Apollini hecatomba. Secundum hæc singulari prælio reges congressi sunt. ibi cum Hyperochum Inachiorum regem videret comite canis contra se venire Phemius Æneianum rex, iniuste agere dixit qui socium ad pugnam adduceret: & auerterem se canis abigendi gratia lapidis iactu interfecit. Sic Æneianes potiti ea ditione, pulsus Inachijs atque Achæis, lapidem istum tanquam sacrum colunt, eique rem sacram faciunt, ac adipe hostiæ eum tegunt. cumq; Apollini hostiam persoluant, Ioui taurum immolantes, partem carniû eximiam Temonis posteris tribuunt, ac mendicatoriam carnem appellant.

- 25 Quinam sunt apud Ithacenses Coliadæ, & quis Phagi- XIV.
lus? Aduersus Vlyssæm procorum ab ipso necatorum necessa-
rij seditionem mouerunt. arbiter adscitus ab vtraque parte
Neoptolemus, iudicauit debere Vlyssæm ut sanguine inquina-
tum, exulare Cephallenia, Zacyntho, atque Ithaca: so-
30 cios autem & familiares procorum quotannis pro damno
rei familiari Vlyssis illato, ei pendere multam. Itaque Vlysses
in Italiam commigravit, multam filio dedicauit, eiq; ab
Ithacensibus solui iussit. erat autem farina, vinum, faui mel-
lis, oleum, sal, & victimæ adultiores phagilis. Ceterum Ari-
35 stoteles phagilum ait esse agnum. Porrò Eumeum cum suis
Telemachus libertate donatum ciuib; inseruit: estque ab
Eumeo Coliadarum genus, à Philætio Bucoliorum.

Quæ est canis lignea apud Locros? Locrus Phycij F. XV.
Amphictyonis N. ex Cabia filium habuit Locrum, cum quo
postquam in discordiam incidit, magno ciuium numero

*Aluicfa-
tum.*

assumpto oraculum de colonia deducenda cōsultuit: tulitq;
 responsum ibi se urbem condere debere, vbi morsus esset a
 cane lignea. Mari traiecto rubum caninum (sic cynos baton
 exprimo fruticem spinosum) calcavit, vulnerēq; vexatus,
 per aliquot dies ibi cōmoratus, regionis natura confide-
 rata, Phycēses, Hiantheiāq; condidit, urbēsq; alias quā
 à Locris deinde Ozolis cultæ sunt. Ozolas autem quasi fo-
 tidos si diceret, Locros alij propter Nessum putant dictos,
 alij propter Pythonem, qui a mari eiectus in regionem Lo-
 crotum, ibi computruerit. alij factorem eos coartraxisse pu-
 tant, quod pelles ouium ac caprarum pro vestitu gererent,
 & plerunq; inter caprarum greges viuerent. Alij contrā sic
 dictos quasi fragrantē autumant, quod regio ipsorum flo-
 ribus abundet ē quorum numero est etiā Architas Amphif-
 lensis, qui sic scripsit:

*Vitiferam, innumeris fragrantem & odoribus illam
 Macynam iucundam.---*

XVI.

Quid rei est, quod Megarenses apha'broma vocāt? Nisus
 rex Megaridis, quæ ab eo Nisæa fuit cognominata, ē Bœo-
 tia vxorem duxit Abrotam, Onchesti filiam, Megarei sor-
 rem, mulierem insigniter prudentem iuxta atque pudicam.
 Eam vita sanctam Megarenses vltro luxerunt. & Nisus vt e-
 ternum ei monumentum conficeret, ossa ipsius quas ea ges-
 sisset vestibus amicti iussit, & ab eius nomine apha'broma
 appellauit. Videturq; gloriā mulieris deus defendisse. nam
 Megarides foemina cum vestem mutare sapius statuisent,
 semper prohibuit.

XVII.

Quid est doryxenus? Antiquitus Megaris regio coleba-
 tur per pagos, in quinque partes distributis ciuibus: diceban-
 tur autem Heraenses, Piraenses, Megarenses, Cynosurēses,
 & Tripodiscæi. Hos cum Corinthij (qui semper Megaricam
 in suam redigere potestate conati sunt) in bellum civile con-
 iecissent, id tamen æquitatis studio ab ijs placidè fuit ac so-
 cialiter gestum. Agricolis enim nemo quisquam faciebat
 iniuriam. qui captus esset, certo se precio redimere opus ha-
 bebat, quod non antè exigebatur quàm esset dimissus. ca-
 priuum enim qui ceperat, domum abducebat, impetratūq;
 eum sale & mensa sua, domum dimittebat. qui precium sui
 redimendi afferebat, is laudabatur, & amicus eius qui cepe-
 rat ipsum perpetuus manebat, ac pro captiuo doryxenus, id
 est ho-

est hospes hasta bellica partus appellabatur. qui fraudem solutioni fecisset, nō apud hostes modō, sed etiam apud ciues infamis ob iniusticiam & perfidiam habebatur.

Quid est palintocia? Megarenses cum eiecissent tyrannū XVIII.
suum Theagenem, non diu ciuilem tenuerunt modestiam: mox oratorib; nimiam eis & meram propinantib; (vt Platonico more loquar) libertatē, omnino corrupti, cum alijs in rebus petulanter diuites tractauerunt, tum in ædes eorū veniunt, utq; sibi splendidum appareretur conuiuium postularunt: ac si repulsam paterentur, vim libidinēque in omnes exercuerunt. Deniq; facto plebiscito, afeneratoribus fenora quæ ipsis persoluerant repetiuerunt: & factum hoc a receptione fenorum palintociam dixerunt.

Quanam est Anthedon, de qua Pythias dixit,

XIX.

15 *Facatum bibe Sinum, Si non Anthedone degens:*
neq; enim Bæotia Anthedon vini ferax est multi? Calauria antiquitus dicta fuit Irene à fœmina Irena, quā fabulantur nātam Neptuno & Melantheia Alphei filia. Postmodo cum Anthes Hyperesq; cum suis ibi habitarent, dicta fuit Anthedonia & Hypereia. Oraculum, vt Aristoteles tradidit, tale fuit:

Facatum bibe Sinum, Si non Anthedone degens,

Aut Hypera sacra, quod ibi sine face bibisses.

Mnasigeito autem scribit, Anthum Hyperæ fratrem etiamnum infantē fuisse amissum, Hyperemq; vagatū eius querendi causa, Pheras ad Acastum aut Adrastum venisse, ubi tū forte Anthus seruus à poculis erat. hunc in conuiuium fratrē, cui poculum præbebat, agnouisse & clam ei dixisse,

Facatum bibe Sinum, Si non Anthedone degens.

Quid sibi volunt tenebræ apud quercū, quæ Prienæ morantur? Samij & Prienæi bello commisso, mediocribus inuicem damnis se affecerunt. collatis autē signis, Prienæi Samios mille trucidauerunt. septimūq; pōst anno cum Milesijs pugna congressi ad locum qui Quereus dicitur, optimos primosq; ciuium amiserunt. quo tempore Bias Priena in Samum missus legatus claruit. Cum autem Prienæas mulieres calamitas hæc grauitè percussisset, execratio & iurandum maximis de rebus cōstitutum est per tenebras ad quercum: quod ibi liberi, parentes, virique earum mortem oppetissent.

Qui sunt qui apud Cretenses dicuntur katakauræ? Tyr. XXI.

rhenos ferunt, qui quo tempore Imbrum ac Lemnum tenuerunt, Atheniensium filias & vxores è Braurone rapuerant, sedibus pullos in Laconicam venisse, & cum eius regionis mulieribus tantum habuisse commercij, vt etiam liberos ex ijs procrearent. Ob suspicionem vero & calumnia coactos Laconica cum vxoribus & liberis excedere, Polli & Fratre ducibus, in Cretam appulisse. ibi bellum cum incolis gerentes, multos qui in pugnis cecidissent insepultos iacere passos fuisse, cum & humare initio ob bellum & pericula non vacaret, & postea cadauera tempore corrupta & putredine soluta tãgere. Ibi Pollin excogitasse honores quosdam & priuilegia immunitatèsque, quarum alias sacerdotibus, alias cadauerum sepultoribus tribueret, vtque perpetua ista essent, dijs Manibus ea consecrasset: sortitum deinde cū Fratre super ijs fuisse. Itaq; alijs nomen sacerdotum, alijs cautatum a cremandis cadauerib. obtrigisse. vtroq; seorsim suam temp. habere. cūque Cretenses mutuo furtis & rapinis se infestent, ad alias humaniter ipsis concessas immunitates id quoq; accedere, quòd ab ijs omnia id genus maleficia abstinentur.

XXII.

Quid rei est puerorum sepulcrum apud Chalcidèses? Cothus & Æelus Xuthi FF. in Eubœam habitatum venerunt, cū Æolenses plerasq; insulæ eius partes obtinerent. Oraculum autè Cotho datum erat, si emisset terram, fore vt rebus vteretur secundis, hostèsq; superaret. Facta exscensione, mox incidit in pueros ludentes apud mare. quib. se cū addidisset socium, ac multa peregrina ludicra monstrauiſſet, vt sensir ea ipsos cupere accipere, negauit se alia lege datum, quàm si terram ab ipsis accepisset. pueri proinde terrâ humi sublatam ei dederunt, ludicrísq; acceptis discesserunt. Æoles re comperta, cū hostes nauibus contra ipsos adueherentur, ira dolorèq; conciti pueros interfecerunt. Sepulti sunt iuxta viam, quæ ex vrbe ad Euripum itur, locúsq; Puerorum sepulcrum dicitur.

XXIII.

Castores.

Quis est Argis Mixarchetas, & qui sunt Elasia? Mixarchetam appellant Castorem, & apud se putant sepultum. Pollucem autem colunt vt vnum de dijs Olympijs seu cœlitibus. Iam quidam sunt de posteris Alexidæ Amphiarai filiæ, morbum comitiale auertere cū existimentur, a depellendo Elasiæ dicuntur.

Quid

Quid est Enenifina Arginorum? Qui cognatum aut fa- XXIV.
miliarem amisisset, solebat statim à luctu rem sacram Apol-
lini facere, ac xxx. pōst diebus Mercurio. Existimant enim
sicut corpora mortuorum terra, ita à Mercurio animas ex-
cipi. Apollinis autem ministro hordeum dātes, carnem ho-
stis accipiunt, ignēq; vt pollutum exstinguentes, aliunde
nouum accendunt, quo carnem eam coquant, eamque en-
enifma appellabant à nidore ducta voce.

Quid significant alastor, aliterius, palamneus? non enim XXV.
fides habenda est aliterios dictos perhibentibus, qui famis
tempore obseruant molentes (hos Græci vocant alūntas) &
farinam diripiunt. Verū est alastor qui perpetravit alatia,
id est, obliuioni nunquam mandanda, sed diurnam habi-
tura memoriam alterius, quem vitare (aleuasthe) ob impro-
bitatem conuenit. Hæc Socrates ait facinora in tabulis æ-
reis inscripta fuisse.

Quo sensu sit, quod qui Æno bouē Cassiopeā abducunt, XXVI.
ijs virgines quæ eos deducunt vsq; ad fines, acciunt

O Striam in dulcem nunquam patriam redeatis?

20 Æncianes primū à Lapithis pulsi circa Æthiciam, de- *Ancianes.*
inde apud Molossidem & Cassiopæam habitauerunt. quæ
regio cum nulli esset ipsis vsui, molestōs q; præterea haberet
vicinos, in Cirræum campum Onoclo rege ducente transi-
uerunt. vbi cum grauis siccitas & crebra virgeret, oraculo (vt
25 fertur) iussi Onoclum interfecerunt, rursumq; vagati, eam
occupauerunt regionem, quam nunc obtinent bonam &
feracissimam. itaque non iniuria à dijs petunt ne vnquam
in patriam antiquam redeundum sit, sed lætis rebus ibi per-
manendum.

30 Cur apud Rodios in sacellum Oeridionis non ingredi. XXVII.
tur præco? An res ita habet? Ochimus Cydippen filiam de-
spondit Oeridioni. sed Cercaphus Ochimi frater, cum amo-
re puellæ laboraret, præconi (nā per hos accersi sponsas mo- *Præcon spon-*
ris erat) persuasit, vt sponsam acceptam sibi adduceret. quo *sam accer-*
35 facto Cercaphus cum puella profugit: & Ochimo demum *sit.*
iam sene facto redijt. Rodij itaque sanxerunt, iniuriæ istius
causa, ne quis præconum intraret in sacellum Oeridionis.

Cur apud Tenedios in Tenæ fanum tibicini intrare, ibi XXVIII.
dēmque Achillis nomen proferri non licet? Cum nouerca
Tenem hunc sollicitasset de incesto concubitu, Molpus ti-

bicen falsum testimonium cōtra Tenem dixit. quo factum est vt Tenes cum sorore profugere in Tenedum sit coactus. Achilli porrò (vt aiunt) Thetis mater seuerè mandauerat ne Tenem, quippe Apollini carum, necaret, vnique famulorum negotium dederat, vt animum aduerteret, Achillem; que moneret, ne per imprudentiam Teni necem inferret. Sed cum Achilles Tenedum populans sororem Tenæ, vt pote formosam, insequeretur, Tenesque obuiam iens pro sorore propugnaret, eaque fuga elapsa ipse esset interfectus: Achilles re cognita famulum occidit, quod præsens eum nō monuisset, Tenemque sepeliuit huius sanum est hodieque, in quod neque tibicen intrat, neque Achillis in eo nomen auditur.

XXIX.
*Prudens
falsum.*

Quis est apud Epidamnios poletes? Epidamnij Illyriorum vicini, cum suos ciues cum istis commercia agitantes viderent deteriores fieri, & ea de causa sibi à nouis rebus metuerent, ad contractus & permutationes istas quotannis vnum spectatæ vitæ ciuem delegerunt, qui ad barbaros commens omnium ciuium nomine cum his negociaretur, poletesq; ab isto comiteatu diceretur.

XXX.
Acanthus

Quenam est ad Thraciam Arani astra? Andrij & Chalcidenses cum sedium petendarum causa in Thraciam nauigassent, Sanen urbem communi iure proditione deditam ceperunt. audito autem Acanthum à barbaris desertâ, duos miserunt eò exploratores. qui cum ad urbem accessissent, hostesque planè profugisse deprehenderent, Chalcidensis prior excurrit tanquam ciuibus suis urbem occupaturus. at Andrius cum eum cursu non assequeretur, hastam coniectam valido ictu urbis porræ infixit, ac se hasta Andrijs urbem eam præcepisse pronunciauit. Orta hinc discordia, quæ tamen in bellum non erupit, ita conuenit inter partes, vt Erythraïs, Samijs, ac Parijs arbitrium disceptatiōq; controuersie deferretur. hic cum Erythraei ac Samij secundum Andrios litem dedissent, Parij autē Chalcidensium causam probassent: eo loco Andrij conceptis verbis Parios detestati sunt, seque nullum postmodo dandarum aut accipiendarum mulierum commercium cum illis habituros pronunciauerunt. Itaque litis illud Arani appellarunt, cum antè Draconis diceretur.

XXXI.

Cur thesmophorijs sacris Eretriensium mulieres non adignem

ad ignem carnes, sed ad Solem affant? neque Calligeneiam inuocant? An quia captiuis quas à Troia abduxit Agamemnon vsuuenit ut ibi thesinophoria cum facerent, tempestate ad nauigandum apta oblata subito auctæ sunt, imperfecto sacrificio?

Qui sunt Milesijs acinautæ? Thoante & Damascenore ty. XXXII.
rannis deiectis, duæ Mileti sodalitates urbem obtinuerunt, quarum altera Plontis, altera Cheiromacha dicebatur. cum autem potentes præualuissent, rerumq; summam ad se transfuissent, deliberaturi de maximis negocijs in nauigia ingressi, ac longè à terra prouecti, facto decreto reuerterunt. hinc illis acinautarum nomen, id est, semper nauigantium.

Quamobrem Chalcidenses locum qui ad Pyrsophium est, XXXIII.
acma non lescham, id est, ætate vigentium, conuentui ac confabulationibus destinatum publicè locum, appellant? Nauplium ferunt persequentibus ipsum Achæis supplicem factum Chalcidensibus, quæ diluissè crimina, quæ alia vicissim Achæis obiecißè. Chalcidenses nequaquam de eo dedendo cogitasse: sed metuentes ne dolo interficeretur, præsidium
20 ei adolescentum ætate vigentium addidisse, eoque in loco constituisse.

Quis est qui bouem benefactori immolauit? Apud Ithacam in statione erat naus piratica, in eaq; senex cum testis
picem continentibus. Ad hanc fortè fortuna portior appu
25 lit Ithacensis, nomine Pyrrhias qui senem nullius sui commodi causa, sed precibus ac miseratione illius inductus redemit, cadorum etiam nonnullis hortatu eius emptis. Postquam discessu prædonum data est licentia, senex Pyrrhiam ad sictilia ista adduxit, ostenditque multum auri argentiq;
30 pici permixtum. Ita Pyrrhias subito ditatus, cum alijs officijs senem coluit, tum bouem ei immolauit. Hinc proverbio dicunt, Nemo bene merito bouem immolauit præter Pyrrhiam.

Cur Bottæorum puellis mos fuit choreas ducentibus di XXXV.
35 cere, Eamus Athenas? Cretenses, ut perhibetur, ex voto primitias hominum Delphos miserunt. Missi cum viderent nullam ibi rerum copiam esse, inde in coloniam profecti primum incoluerunt Iapygiam, post Thraciæ istam partem, quæ Bottæorum dicitur, obtinuerunt, permixtis Atheniensibus. Apparet enim adolescentes, qui tributi nomine

ab Atheniensibus mittebantur, à Minoe non fuisse interfectos, sed pro seruis detentos. horum ergo aliqui facti & habiti Cretenses, vna cum reliquis Delphos missi erant. Itaque Bottiorum filia gentis suae memoriam celebrantes infestuitatibus caneant, Eamus Athenas.

XXXVI.

Cui Eleorum mulieres Bacchum in sacro carmine hortantur ut bubulo pede ad ipsas accedat: ac bis acciunt, Eigne taure? Hymni hæc est forma: Veni heros Bacche matimum ad templum sanctum cum Gratijs, ad templum pede bubulo An quia bouigenam nonnulli & taurum cognominant Bacchum? Aut bubulo dicunt pro magno? sicut boopin poeta dixit magnis præditam oculis, & bugaium qui se gloriosè iactaret. Aut potius, quia pes bouis innoxius est, cornua damnosa, sic deum hortantur ut lenis veniat atque innoxius? Aut quia multi hunc deum aratri & sationis inuentorem fuisse putant?

*Bubulus
pes.*

XXXVII.

Cui Tanagreis ante urbem locus est, nomine Achilleum? inimicitia enim ei potius cum hac urbe quam amicitia fertur intercessisse, ut qui inde matrem Pœmandri Stratonicæ rapuerit, & Acestorum Ephippi F. interfecerit. Pœmander itaque Ephippi pater cum Tanagrica regio etiamnum per pagos habitaretur, in Stephonte (loci hoc nomen est) ab Achæis oppugnatus quoddam socium expeditionis se addere nollet, noctu eo loco deserto Pœmandriam muro muniit. aderat ei Polycritus architectus, qui opera eius contemnens atque ridens, fossam transtulit. irritatus Pœmander saxum grande, quod ibi occultatum erat antiquitus, nocturnis quibusdam sacris impositum, arripuit, eoque ferire Polycritum volens, iactu aberrante filium Leucippum ictum interfecit. Erat itaque ei è Bœotia profugiendum, & peregrè alicuius ad lares supplicandum: verum id impressio ab Achæis in Tanagricam iam tum facta reddebat difficile. itaque Ephippum filium ad Achillem supplicatum misit. Ephippus cum Achilli ut veniret persuasit, tum Tlepolemo etiam Herculis F. ac Peneleo Hippalcemi F. omnes ipsi genere propinquos. ab his Pœmander Chalcidem deductus, ibique apud Elephonorem à corde expiatus, honorem viris habuit, omnibusque facta loca assignauit, quorum nomen suum retinuit Achilleum.

XXXVIII. Qui sunt apud Bœotos p̄sloeis, & xoleiæ? Minyæ filias ferunt

ferunt Leucippā, Arfinoam, & Alcanthoam furore corre- *Furore e-*
 ptas efum humanarum carnum appetuisse sortitās; q; mu- *xemplum.*
 nus tradendi ad necem filij, ac obtigisse Leucippæ vi filium
 Hippasum traderet: hūc ab iis fuisse discerptum. Hinc ma-
 ritos ipforum, quia præ luctu & dolore vestibus vicerentur
 fœdis, p̄soloeis dictos quasi caliginosos à squalore: ipsas au-
 tem æoleias, tanquam oloas, id est diras. Atq; etiam nū ea-
 rum posteritatem his afficiunt nominibus Orchomenij: &
 quotānis sugantur festis Agrionis à sacerdote Bacchi stri-
 cto gladio, licetq; deprehensam interficere. & quidem ne-
 cauit nostra ætate Zoilus sacerdos. Verū ea res infelix ipsi
 vrbique fuit. nam & Zoilus leui admodum ex vlcere in diu-
 turnum lapsus morbum computuit ac decessit: & Orcho-
 menij in causis publicis damnati multatūque sacerdotium
 15 a familia transtulerunt, deligerēque ex tota multitudine o-
 ptimum instituerunt.

Cur qui sp̄ōte sua in Lycæum intrant, lapidibus obrun- XXXIX.
 tur ab Arcadibus, qui per imprudētiā, Eleutheras depor-
 rantur? An quasi liberatis hoc modo hisce sermoni fides
 20 paratur? vt similis sit locutio, Ad Eleutheras, qualis est:

In regionem Amelias.---

&

Ad sedem Senies Aresantis.---

Aut fabulam sequi præstat? quoniam soli de Lycaonis filiis
 Eleuther & Lebadus facinoris, quod in Iouem molitus fuit
 25 pater, insontes fuerunt, & in Bæotiam fugerunt: vnde & Le-
 badensibus ius ciuitatis cum Arcadibus intercedit. ergo E-
 leutheras relegant, qui in Ioui sacro & inaccessō loco im-
 prudētes rei fuerunt. Architimus in Arcadicis scribit quos-
 dam qui Lycæum intrassent per ignorantiam, ab Arcadi-
 30 bus traditos fuisse Phliasii, ab his Megarensibus. inde cū
 Thebas mitterentur apud Eleutheras fuisse imbres, tonitri-
 bus, aliisque cœlestibus denunciationibus detentos. atque
 inde etiam loco nomen Eleutheras factum nonnulli affir-
 mare. Quod autem Lycæum ingressus vmbra nullā a se
 35 iacere putabatur, falsō dictum est, quantum uis creditum.
 An fieret hoc, quod aer se in nubes cogeret, ac quasi tetricū
 vultum propter ingressos indueret? aut quia necatur
 ingressus? nam occisorum animas aiunt Pythagorici neq;
 vmbra iacere, neque confluere. Aut quodd sol vmbra gi-
 gnit, lex autem solem adimit intranti? atque hoc inuolu-

cro testū proponunt. Ceruus enim vocatur qui intrauit. & hinc de causa Cantharionē Arcadem, qui ad Eleos bellū Arcadibus facientes perfugerat, ac cum praeda per Lycæum transiuerat, bello soluto Spartani, ad quos ab Eleis se cōtulerat, Arcadibus tradiderunt, iubēte deo ceruum reddere. 5

XL.

Quis est Eunostus heros Tanagræ, & cur lucum eius intrare ueribus nefas est? Elieus Cephisi & Sciadis F. pater Eunosti fuit, cui nomen impositū ab Eunosta nymphe, quæ eum enutruerat, aiunt. Hic Eunostus ut honestus & iustus, ita pudicus etiam fuit atq; austerus. Eius amorē capiam ferunt Ochnam vnā de coloni filiabus, cōsobrinā suā, à qua sollicitatus ad cōcubitum, auersatus mulierem & conuiciō infectatus, ad fratres eius abiit querelam de ipsa propositurus, sed Ochna Eunostum occupauit apud fratres accusare, viq; se ab eo compressam mentiri: obtrinitque ut Ochemus & Leo (hi enim erant fratres eius) adolescentem per insidias exceptum interficerent. Percussiores si hij Elieus in vincula condidit. Ochna autem poenitentia facti animiq; perturbationibus compulsa, simul ut se molestia ob amorem concepta exoneraret, simul fratrum miseracione ducta, rem ut erat Elieo vera narratione, isq; porro Colono exposuit. Colono iudice sententiā ferente, fratres Ochna solum vertere. Ochna præcipitem sese dedit: sic refert Myrtis Anthedonia poetria. Eunosti autem sacrarij & lucus ingressu atq; etiam accessu ita diligenter arcebantur mulieres, ut si quando terram ortus, siccitates, aliæve offēta accidissent, (quod factum est sæpe) Tanagræi studiosè atque ad eò curiosè inquisuerint, nūquam mulier aliqua fessellisset loco isti propinquans. & fuerint qui dicerent, è quibus est Cleidamus vir illustris, obuiam sibi factum esse Eunostum, lauandi gratia ad mare accedentem, quod lucum ipsius mulier quædā intrauisset. Sanè Diocles in commentario de sacellis editum refert Tanagræorum de iis, quæ Cleidamus renunciaisset. 30

XLI.

Vnde in Boeotia apud Eleonem fluius, Scamander dictus est; Deimachus Eleonis F. cum Hercule, cuius erat socius, ad Troiam oppugnandam fuit profectus. quod bellum cum, uisit, traheretur, Glauciam Scamadi filiam, quæ ipsum depetibat, admisit, grauidāque fecit: post ipse in pugna aduersum Traianos occubuit. Glaucia metuens ne admissi

admissi comperiretur, ad Herculem confugit, eique amorem suum, & habitam cum Deimacho consuetudinem narrauit. Hercules, quod & mulierem miseraretur, & genus viri probi sibi que familiaris superesse cuperet, in naues Glau-
 5 ciam recepit: cumq; filium partu enixa esset, cum eo adductam in Bœotiam Eleoni tradidit. Ei filio Scamandri impositum est nomen, regnauitq; iis locis. & Inachum fluium a se Scamandrum, proximum amnem de matris nomine Glau-
 10 ciam appellauit, fontem vxori cognominem esse iussit Acidusæ, ex qua tres habuit filias, quas Virginum nomine etiamnum colunt.

Vnde tractum est prouerbum, Isthæc rata esto? Dinon XLII.
 Tarentinorum dux, vir bello præclarus, cum ciues quandam ipsius sententiam manuum (vt fit) elatione improbas-
 15 sent, ac præco sententiâ quæ vicisset proclamaret: ipse manum sursum intendens, Hæc verò (aiebat, suam sententiam innuens) melior est. Sic narrauit Theophrastus. Apollodorus in Rhytino addit, cum præco dixisset: Hæc suffragia habet plura, subiiecisse: Hæc autem meliora: & pauciorum sen-
 20 tentiam iussisse ratam esse. *Vincat melior pars maiorem.*

Vnde vrbs Ithacensium Alalcomenæ appellatur? Quod XLIII.
 Anticlea virginitate per vim à Silypho erepta Vlyssæm concepit. hoc plures afferunt. Ister Alexandrinus in suis commentariis retulit, nuptam Anticleiam Laërteæ & adductâ ad
 25 Alalcomeneium quod est in Bœotia, Vlyssæm peperisse. indeque eum quasi vrbs nomen commendantem posteris, in qua esset natus, Ithacæ urbem eodem nomine donasse.

Qui sunt qui in Aegina monophagi dicuntur? Aegin- XLIV.
 tarum qui ad bellum Troianum sunt profecti, magna pars
 30 in præliis, maior in mari vi tempestatum periit. Cum itaq; paucos superstites necessarii recepissent, viderentque reliquos ciues in luctibus ac mœrore esse, rati sunt, neq; gratulandū publicè, neq; palam diis sacrificandum: sed domi suæ singuli eos qui seruati erant cōuiuuiis comiter excipietes,
 35 patres, cognatos, fratres, aut familiares, ipsi mœis ministrauerūt, alieno nemine in domū admissio. Eam rem repræsentantes, sacrificiū Neptuno celebrant, quod Thiasi dicitur, vbi seorsim per sedecim dies cōuiuia agitat nullo adhibito seruo. deinde Veneri operantes, sinem feriis imponunt. hinc monophagi, id est seorsim edentes vocitantur.

Cur

XLV. Cur Iouis Labradensis in Caria simulacrum non securum aut fulmen, sed securum elatâ tenet: Hercules Hippolytam cum necasset, inter alia arma securum quoq; eius captam, Omphalâ dono dedit. Lydorum post Omphalen reges eam gestaerunt, vt vnam de aliis rebus sacris, successoriq; itidem tradita fuit: donec Cădaules dedignatus, cui-dam lociorum ferendam eam dedit. Postquam verò Gyges defectione inita Candaulâ bellū intulit, venit à Mylaliensibus Arselis auxiliares Gygi copias adducens: interfecitq; & Caudaulen & socium, bipennemque in Cariam inter alia spolia pertulit, Iouisque adornato simulacro, eam isti in manum aptauit, Labrademq; nominauit Iouem. Labram enim Lydi vocant, quod Latini securum.

XLVI. Cur Tralliani eruum Kathartera, id est Iustrale, vocant, vtunturq; eo maximè ad expiationes & piacularia? Leleges & Minyæ quondam Tralles, regionemque ad urbem pertinentem pulsus vi Trallianis occupauerūt. Reuersi postliminio Tralliani, rerumque potiti, quotquot Lelegum nō perierant, neq; profugerāt, sed ob inopiam ac imbecillitatem remanserant Trallibus, eorum neq; viuientium neque morientium aut pereuntium vllam habentes rationem, legem tulerunt, vt si quis Trallianus Minyam Lelegemve occideret, is medimnum erui si necessariis interfecti demetiretur, castus purusq; cædis haberetur. Hæcine est causa?

XLVII. Quæ causa est prouerbij apud Eleos vſitati, Atrociora quàm Sambicus pateris? Sambicus quidam Eleus cum haberet multos sub se ministros, multa (vt fertur) donaria ænea Olympiæ posita accidit atq; vendidit: tandēq; Dianæ etiam Episcopi (hoc est inspectricis) cognominatæ fanum, quod Elide est, & Aristarcheum dicitur, compilauit. A quo sacrilegio statim captus, per integrum annum tormēta perpassus est, quæstione ex ipso de sceleris fociis habenda: itaq; mortuus, adagio locum suis miseriis fecit.

XLVIII. Cur Lacedæmone iuxta Leucippidum templum Vlyſſis sacellum est dedicatum? Ergieus quidam, vnus de posteris Diomedis, passus sibi est à Temeno persuaderi vt Palladium Argis suffuraretur, conscio ac socio facinoris Leagro. hic Leager cum esset Temeni familiaris, postmodò cum eum sibi ratum haberet, vnâ cum Palladio Lacedæmonem migravit. Reges cum promptè exceperunt: Palladiumq; prope Leucip-

Læucippidū templum æde dedicata locauerunt, Delphosq; miserunt, qui oraculum de eo adseruando ac retinēdo consulerent. his responsum est, vni eorum qui id sustulissent custodiam eius demandandam. ergo ibidem sacellum Vlyssi posuerunt, quem alias quoq; ob coniugium Penelope cum sua ciuitate coniunctum censebant.

Cur Chalcedoniæ feminæ hæc seruant consuetudinem, XLIX.
 vt alienos viros, magistratum maximè, compellant, alteram genam obtegant? Erat Chalcedonenſibus bellum aduersus Bithynos, omnis generis iniuriis in præscriptionem eius irritatis. Zeipærus rex Bithynorum omnes suos in bellum educit. Chalcedonēſes auxiliis Thracum aucti, Bithynorum agrum incendiis populationibꝫq; vastant. ad Phalium autem à Zeipæro per insidias impetiri, re ob ferociam & ordinum neglectam rationem malè gesta, amplius octo millibus militum amittunt. internecionem Byzantij auerterunt, quorum in gratiam Zeipærus pacificationem admittit. Cùm autem Chalcedone magna esset virorum penuria, plerèq; mulieres necessitate adaçtæ sunt vt libertis & inquilinis cōsueſcerent. aliæ quæ viris carere, quàm sic matrimonio frui, mallēt, ipsæ per se expedierunt si quid erat apud iudices & magistratus negocij, alteram veli partem à facie diducētes. quæ verò nupserant, pudore ductæ quod istas sibi virtute præstare sentirent, eundem morem sunt secutæ.

Cur Argiui oues, quas iniri volunt, ad Agenoris lucum L.
 ferreæ causa abigunt? An quia optimè greges curauit Agenor, pecudūque copia omnes reges superauit?

Cur Argiuorum pueri quibusdā feriis per iocū lusumq; LI.
 ballachradas seipſos appellāt? An quodd primos qui ex agnis in planiciem ab Inacho sunt deducti, piris syluestribus vitasse aiunt? scilicet quodd tum primū Græcis in Peloponneso cōspectæ essent achrades, id est pyra syluestria, cū regio illa etiamnum à piris Apia diceretur. postmodò apios, id est pirum syluestre, achras nominari cœpit.

Quid subest causæ, quodd Elei equas extra fines suas e- LII.
 ducunt, cū ab equis eas conscendi volunt? An imprecationem Oenomai sic abominantur? is enim cū studio alendorum equorum omnibus regibus anteiret, equosque amaret maximè, multa & dira imprecatus est iis qui equos in Elide admitterent.

Cur

- LIII. Cur apud Cnossios moris erat, ut mutuum scenore pecuniam accipientes, eam raperent? An ut creditorem frustrantes, rei violentæ actionis eo grauius punirentur?
- LIV. Cur in Samo Dexicreotis Venerem inuocant? An quod Samias mulieres cum præ luxu & luxuria libidini indulgerent, Dexicreo circulator piacularibus quibusdam ritibus adhibitis vasa ista soluit. Aut verius est quod dicitur? Dexicreo cum esset nauclerus Samius mercaturæ faciundæ gratia in Cyprum nauigauit. cum iam nauim oneraturum Venus nihil aliud importare quam aquam iussit, & illico a-
uehi. Paruit consilio, multaque imposita aqua soluit. mox cum altum ventorum silentium & tranquillitas in mari obtinisset, reliquis mercatoribus & naucleris siti laborantibus aquam diuendens, multum corrasit argenti. Itaque deæ simulachrum à se nominatum dedicauit. Hæc narratio si vera est, videtur dea non vnum ditare, sed multos vnus ministerio seruare voluisse.
- LV. Quare Samiis, quando Mercurio Charidotæ, id est munifico, sacrificant, permillum est furari & vestes aliorum clepsere, si quis hoc velit agere? Quia oraculum secuti facta ex insula migratione in Mycalen, decem annos è latrocinis vixerunt. quibus finitis cum rursus ad insulam nauigassent, hostes suos deuicerunt.
- LVI. Quæ origo est vocis Panæma in Samo insula, loci nomen exprimentis? Amazones Bacchum fugientes è ditione Ephesia in Samum euaferunt. ille nauibus constructis transfretauit, confertoque prælio multas eo in loco concidit, quem spectantes à copia fluentis sanguinis panæma appellauerunt ex admiratione. Qui occisas has aiunt, ex his nonnulli rem ad Phlœum gestam asserunt, & ossa earum monstrantur. alij Phlœum quoque illis morientibus raptum perhibent, magnam & penetrantem vocem edentibus.
- LVII. Andron qui vocatur Sami, (est autem ædes) cur Pedetes (nomine à compedibus ducto) appellatur? Cum Geomori (agrarios intelligeres) post necatū Damorelem, sublatamque eius tyrannidem, Samiam remp. in sua haberent potestate, Megarenses bellum Perinthiis intulerunt, coloniam Samiorum, compedes secum ferentes (ut aiunt) quibus captiuos induerent. Geomori re cognita, raptim Perinthiis auxilio miserunt sub nouem ducibus naues instructas triginta. quarum

Samiorū
resp.

rum duæ extra portum prouectæ, fulmine istæ perierunt. duces reliquis vti vicerunt Megarenſes, viſque ex iſtis ceperunt 130 c. Ea victoria ita aucti ſunt ducibus animi, vt de euertenda paucorum in patria cogitarent, quæ penes Geomotos erat; dominatione. occaſionem iſtis præbuerunt reipub. principes, qui per literas mandabant, vt Megarēſes captiuos ſuis iſtorum impeditos compedibus adduceret. Haſ illi literas acceptas Megarenſibus clanculum oſtendunt: vtque ſe iſtis in Samia liberanda rep. ſocios adiungerent, petito ſuadent. Re conſiliis communicatis tractata, placuit compedum annulos excutere, ſicque demum cruribus Megarenſium aptare compedes, ac ne ob laxitatem de pedib. deſcuerent inter eundem, loris ad cingula alligare. Sic inſtructos Megarenſes, & gladiis ſingulis armatos, poſtquam ad 140 Samum applicuerunt naues, per forum in curiam duxerunt, omnibus ferè ibi Geomotis confidentibus. ſigno deinde dato, Megarenſes impetu facto eos trucidarunt. Liberata ad hunc modum vrbe, Megarenſes, quotquot vellent, in ciuitatem ſuam admiſerunt adæq; arripſa exſtructa compedes pro monumento ſuſpenderunt. quæ ſuum illud inde 20 fortita eſt nomen.

Cur apud Coos Herculis ſacerdos in Antimachia muliebri indutus veſte, capite vittato, ſacrificium auſpicatur? Hercules ſex nauibus à Troia auctus, tempeſtate aduerſa 25 vſus quæ naues eius perderet, vnica ad Cōn vento compulſa ad Laceterem (loci hoc nomen) excidit, armis virisq; reliquis, cæteris omnibus rebus amiſſis. Ibi eū in oues incidiſſet, à paſtore vnū petiit arietem. Paſtori nomen fuit Antagoras. qui cū robore corporis vigeret, luſtæ hanc conditionem Herculi obtulit, vt arietem, ſi Antagoram vicif- *Herculis* 30 ſet, auferret. Poſtquam conſeruerunt manus, Meropes, Antagora, Græci Herculi opem tulerunt, acri quæ exorta eſt *pugna.* pugna. In hac tradunt Herculem aduerſariorum multitudine deſatigatum ad Threſſiam conſugiſſe mulierem, & ſeſelliſſe, cū ſe texiſſet muliebri veſte. Deinde autem cū 35 debellaſſet Meropes; & expiatus eſſet, ducta Alciopiſilia, veſtem ſumpſit floridam. Itaque eo in loco, vbi pugnatum fuit, rem ſacram facit pontifex. ſponſi autem ſponſas amplectuntur muliebrem induci amictum.

Vnde Megara genus eſt Hamaxokylifſſon? In eſſenſi L. IX.

illa

illa popularis in repub. potentie licentia, quæ palintociam
etiam & sacrilegium protulit, accidit vt missi Delphos con-
sultum oraculum atq; ad solennem festiuitatem Pelopon-
nesij legati, cum per Megaricam irent, apud Egira cum v-
xoribus & liberis vt res tulerat in quadrigis ad paludē per-
noctarent. Megarensium autem ferocissimi ebrietate, pe-
tulantia, immanitateque incitati, quadrigas in paludē de-
uoluerunt, ita vt multi legatorum fuerint suffocati. Ac Me-
garenses quidem in ista reip. confusione flagitium istud im-
pune esse passi sunt. Amphycliones autem, habita ratione 10
sacro sanctæ ad Delphos missionis, sceleratos istos partim
facinorosorum humanorum supplicio, partim exilio penas pen-
dere coegerunt. Horum flagitiosorum posterij Hamaxocyl-
istæ, quasi vehiculorum deuolutores nominares, appella-
ti sunt. 15

PLVTARCHI, CVR ORACVLA EDI DE-
serint, commentatio.

*Vmbilicus
terræ.*

AQVILAS quasdam, Terenti Priscæ, aut olores fa-
bulantur ab extremis terræ partibus ad medium e- 20
ius volaturerentes Pythiæ eodem conuenisse ad
locū, cui Omphalo, id est vmbilico nomen est. Post-
ea autem temporis Phæstium Epimenidem fabulam hanc
vanitatis coarguisse apud Deum. cumque oraculum acce-
pisset ambiguum atque obscurum, dixisse, 25

*Non equidem terræ, aut extat medius maris Umbo,
Aut superis solis, hominum non cognitus Selli est.*

Atq; hunc quidem meri d' vltus est deus, fabulæ priscæ, tan-
quam picturæ conatū in probitatem inquirere. Enimuerō
paulo antè Pythia nostra ætate à Callistrato acta, euenit vt 30
a diuersis terræ finibus Delphos conuenirent duo sacri vi-
ri: Demetrius grammaticus è Britannia Tarsum, quæ ei pa-
tria erat, reuerteris, & Cleombrotus Lacedæmonius. Hic diu
per Ægyptum & Troglodyticam vagatus, & magnam ma-
ris rubri partem subuectus erat, non sanè negociandi gra- 35
tia: sed homo spectandi & parandi sibi splendoris cupidus,
cum esset re satis lauta, non magni ducens possessionem o-
pum iis quæ sufficerent ampliorē, his rebus ocium infume-
bat, historiāq; colligebat quasi materiā philosophiæ, cui
(vt aiebat) theologia finis erat propositus. Et quia nuper
apud

apud Ammonem fuerat, satis præ se ferebat cætera se non valde admiratum: de lucerna autem perpetuò ardente rem narrabat dignam animaduersione, de qua ex sacerdotum sermone percepisset. subinde enim quodis posteriore anno minus olei absumi quam præcedere: atque hoc illos pro certo argumento annorum inæqualitatis ducere, quæ sequentem annum semper breuiorem superiore faceret. quod probabile sit minori tempore minus absumi. Mirantibus qui aderant, Demetrius ridiculum esse pronuntiabat, velle ex tam minutis rebus tam arduas indagare. non enim hoc esse (id quod Alcæus ait) ex vngue leonem pingere, sed de papyro & lucerna occasione petita cælum simul & totum vniuersum mutare, ac mathematicam scientiam funditus abolere. Tum Cleombrotus: nihil, inquit, horum istos viros perturbauerit, neq; verò accurata subtilitate superari se à mathematicis concedent: quos facilius in tam longis motuum ac temporum interuallis ratio se fellerit annorum, quam istos olei mensura, cum ob insolentiam rei quæ euenit semper accurate obseruent eam. Iam multis artibus im-

20 pedimento fuerit, Demetrii qui non concedat exigua magnorum esse argumenta: atque hac ratione multarum artium demonstrationes, multarum prædictiones perimentur. Sane vos quoque rem non paruam demonstratis, Heroes corpora sua solitos læuigare nouacula, eo quod apud

25 Homerum in mentionem nouaculæ inciditis. & antiquum quidam dicit:

Namq; hic augetur mihi magna pecunia pridem.

Od. γ. 367

augeri enim interpretamini fenerando. rursum noctem eo

30 acutam cognominante, arripitis hoc edictum cupide, atq; hoc ipsum traditis esse, quod umbra terræ quippe globosa, turbinis seu metæ figuram habeat. Præterea quis medicos pestilentem æstatem prædicere ex telarum aranearum multitudine, aut vernis fici foliis cornicis pedem referentibus

35 patietur, qui contendat parua magnorum non posse esse indicia? quis mensuram Solis ad congruum heminamve explorari sinet? aut laterculum hunc, qui ad superficiem soli acutum angulum sua inclinatione facit, mensuram esse cōceder altitudinis eius, in quam mundi vertex semper cōspicius supra horitem attollitur? Ista enim ex Ammonis

Ilia. n. 394.

*Parua esse
magnorum
argumenta.*

Ilia. n. 173.

*An anni
decreſcāt.*

sacerdotibus audire licebat. Aliud ergo quærendum est quo eos oppugnemus, si volumus ostendere, sicut à maioribus nostris accepimus, Solis motum eodem ordine constare, neq; ab eo vnquam desciscere. Hic Ammonius philosophus (intererat enim colloquio) Non solis duntaxat, ex-
clamans aiebat, sed totius adeo cæli causa agitur. Si enim anni decreſcunt, necesse est iter Solis quod ab vnus solstij puncto ad alteram tenditur, contrahi, vt non maneat tanta finitoris pars: quantam esse tradunt mathematici, sed subinde curteretur austrinis partibus versus septentriona-
les coarctatis. quin & æstas nostra breuior fiat oportet ac frigidior, Sole interiùs cursum fleſcēte, & parallelas maiores tropicis signis describente. vmbilici quoq; Solis quos gnomones à recto angulo vocant Græci, Syenæ constituti non amplius vmbra carebunt circa solstitium æstiuum. & 15
multæ stellarum inerrantium intervallo diminuto loca sua deserere, quædam etiam mutuo se tangere & confundi cogentur. Quod si dicant, reliquis suum æqualiter ordinē tuentibus, vnus Solis motum sibi non constare: neq; causam poterant monstrare, quæ eum solum ex tanto stellarū 20
numero accelerare motum suum cogat, & eorum quæ in cælo fieri sensu deprehenduntur pleraq; cōturbabunt: planissime vniuersa ea, quæ Lunæ Solis respectu eueniunt. Nihil ergo istis opus habemus, qui olei mensura discrimē arguant: defectus enim Solis & Lunæ mutui, cum vel hæc in 25
vmbra terræ à Sole proiectam incidit, vel ipse ad lineam supra Lunam positus à nobis conspici non potest, optime rem detegent. vt porrò vanitatem istius rationis explicare nihil attineat. At verò, inquit Cleombrotus, mensurā olei ipsemet vidi, frequenter ab eis monstratā. & præsentis anni 30
quantitas à prisca aberat permultum. Respondit Ammonius. Ergone res ea fefellerit reliquos homines, apud quos ignes coluntur adseruanturq; per temporis pene infinitum spacium? Quod si quis tamen omnino veram esse rem ponat, equidem præstat causam adscribere frigiditatibus ali- 35
quibus & humiditatibus aeris, quibus ignis languefactus non possit multum conficere alimenti, neque opus eo habeat: aut siccitates contra & caliditates causari. iam enim audiui qui de igne dicerent, hyeme eum melius ardere plusq; habere virium, frigore in sese coactum ac stipatum: in æstu

*Ignis na-
tura.*

in æstu autem raritate contracta imbecillum reddi atque languidum: & sub sole accensum remissius agere, materiamq; molliter inuadere ac tardius consumere. Maxime vero liceat causam in ipsum conferre oleum. non enim absurdum est, olim id ex recenti natum stirpe plus aquei habuisse admixtum, minusque alendo valuisse: postea coctum in perfecta planta ac coactum, eadem quantitate plus potuisse, ignemq; facilius fouisse. * oportebat Ammonis administratos seruare propositum suum, quanquam abhorrens à fide, & insolens. Ut finem dicendi fecit Ammonius, ego: Quin tu, inquam, Cleombrote, de oraculo nobis enarra. antiqua enim fama multum ei diuinitatis tribuit, nunc quidem videtur emarcescere. Tacente Cleombroto, & oculos in terram coniiciente, Demetrius: nihil, inquit, attinet de isto percunctari oraculo, & causam querere, cum videamus oracula quæ in his sunt locis obsoleuisse, atque adeo duobus aut tribus exceptis, omnia defecisse. id potius indagandum est, quibusnam causis extincta sint. Nam ut alia taceam, Bœotiam, quæ superioribus temporibus ob
 10 oraculorum multitudinem vocalis admodum fuit, nunc prorsus destituerunt oracula, tanquam amnes siccati, ingensque diuinationis quasi æstu quodam abolita penuria regionem occupauit. neque enim alibi hodie, quam apud Lebadiam Bœotia haustum vaticinationi responsa desiderantibus præbet: reliqua partim silent oracula, partim
 25 vasta prorsus desertaque iacent. Atqui ea tempestate, qua Medi bellum Græciæ intulerunt, Amphiarai oraculum non minori fama clarebat. Sane utrunque tunc consuluit Mardonius. & vates apud Lebadiam, Æolica lingua missis à
 30 barbaro respondit, ita ut hofiorum (sic vatum socios appellant) nemo intelligeret: furore diuino id significante, nihil ad barbaros pertinere oracula, neque iis vocem, quam intelligere possent, responderi. Seruus autem qui missus erat ad Amphiarai, per quietem imaginatus est apparere sibi ministrum dei. ab eo primum verbis se elici sano leum abesse dicente. deinde manibus pulsatum, cum pestaret, magno saxo ab eo in caput ictum esse. atque hæc quasi
 35 vocis loco fuerunt futura denunciantis. Victus est enim Mardonius non rege, sed regis procuratore & ministro Græcos ducente, & saxo ictus cecidit, sicut Lydus se percus-

*Oracula
Mardonio
data.*

sum in somnis putauerat. Floruit tum etiam apud Tegyras oraculum, ubi natum Apollinem aiunt, duorumq; alluentium riuorum alterum Phœnicem (palmam arborem,) alterum Elæam (oleam) quidam etiam nunc nominant. Medici belli tempore, Echecrate raticinante, deus victoriam Græcis & robur prædixit. Bello autem Peloponnesiaco Delii insula sua exturbatis oraculum Delphis allatum ferit, quo iuberentur locum quærere, quo in loco natus fuisset Apollo, ibiq; sacrificia quædam peragere. mirantibusq; & dubitatione percussis quoc non in Delo sed alibi natus Apollo diceretur, addidisse Pythiam, cornicem eis locum indicaturum. Profectos deinde Chæroneam venisse, & ibi mulierem, in cuius caupnam diuerterant, audiuisse cum hospitibus quibusdam Tegyras euntibus de oraculo colloquentem, eosque digredientes eam Cornicem (hoc enim erat mulieri nomen) consulantes: atq; sic oraculi sententia percepta, Tegyris rem sacram fecisse, neq; multo post tempore reditum in patriam consecutos fuisse. Recentiora etiam horum oraculorum documenta extiterunt: quæ oracula cum prorsus iam obmutuerint, opere precium est nos, cum apud Apollinem Pythium cōuenerimus, causam mutationis quærere. Dum hæc colloquimur, interea à templo progressi ad foris curiæ seu Ieschæ venimus, in quam Cnidij solebant cōre. ingressi, amicos, quos volebamus conuentos, sedentes offendimus & aduentum nostrum præstolantes. Quiscentibus ibi tum reliquis, quod ea diei erat hora, ut vel iugerentur, vel athletas spectarent, Demetrius leniter subadens:

Odysf. d.
140.

Mentia; an potius Serum eloquar? ---- inquit: nihil mihi præ manibus habere videmini, quod dignum disquisitione sit: adeo vos ego ociosos & vultibus in hilaritatem solutis hinc desiderare conspicio. Eius verba excipiens Heracleo Megarensis: Non enim (ait) quærimus quæ sit ratio quod Iacio in præterito Ieci A in E, in longam breui mutata, & syllabarum imminuto numero, effertur, aut à quo primitiuo deducantur vocabulo hæ voces, Melius, Peius, Optimum, Pessimum. Hæc enim & alia id genus corrugant fontem: de aliis licet placide disputare ac inquirere, supercilii quietis, & absq; vultus tristitia, aut aduersus præsentem morositate. Vos ergo, inquit Demetrius, accipite, & quæstio-

quæstionem in quam incidimus, huius loci propriam, & Apollinis causa ad omnes pertinentem: ac videte, ne inter ratiocinandum supercilia adducatis. Postquam permixti eis ad sedimus, & quæstionem in medium proposuit Deme-
 5 trius: confestim profiluit Cynicæ sectæ philosophus Didy-
 mus, cognomento (quod ei à vagando tanquam erronei fac-
 tum probabile videtur) Planetiades: ac scipione duobus
 aut tribus editis ictibus exclamauit: Eho, eho, scilicet rem
 difficilem & multæ indigentem disquisitionis adfertis no-
 10 bis? nimirum verò tanta malicia per humanum dissipata
 genus mirum est, si non tantum (quod prædixit Hesiodus)
 Verecundia & iusta indignatio (quæ Nemesis dicitur) hu-
 manam reliquerunt vitam: sed Providentia etiam diuina
 conuulsis oraculis omnino abiit. Immo ego hoc contrà
 15 vobis disputandum propono, cur non iam dudum ab eden-
 dis oraculis animum Apollo auerterit, aut ei Hercules rur-
 sum aliùsue deorum tripodem sustulerit, oppletum obsec-
 nis & impiis quæstionibus, quas deo proponunt: alij eum
 tanquam sophistam tentantes, alij de thesauris, hæredita-
 20 tibus, incessiue nuptiis sententiam scitantes. vt quidem
 palam coarguatur Pythagoras erroris, qui tunc sibi ipsis
 maxime præstare, quod ad probitatem attinet, homines di-
 xerit, quando ad deos accedunt: cum quæ conuenit vitia
 aut perturbationes animi coram seniore homine inficiari
 25 atque tegere, ea aperta ac nuda homines deo exponant.
 Plura dicturi lacernam Heracleo arripuit. & ego, de toto
 numero fere ei maxime familiaris: Desine, aiebam, mi
 Planetiade, lacessere deum irabilem, & ingenio nequa-
 quam leni. quanquam, vt Pindarus ait, hoc ei est iniun-
 30 ctum iudicio deum, vt hominibus sit benignissimus. & si-
 ne is Sol est, siue dominus paterque Solis ultra omnem vi-
 sui expositam collocatus naturam, verisimile non est eum
 nostra atate homines voce sua dedignari, quibus nascen-
 di, nutritionis, vitæ ac intelligendi causa ipse est. neque hoc
 35 est consentaneum, Providentiam, quæ veluti beneuola
 mater omnia ad vtilitatem nostram parat atq; conseruat,
 in sola diuinatione rationem habere acceptarum iniuria-
 rum, & quam ab initio largita sit nobis, eam adimere: quasi
 verò non rum quoque inter homines mali bonos numero
 vicerint, cum oracula multis in terræ partibus vocalia fue-
 runt.

runt. Itaq; huc fodes adside, & pactis cum peruersitate, quā
 nunquam non oratione tua soles incessere, Pythicis indu-
 ciis, nobiscum aliam quandam cur oracula destitum sit edi-
 causam perquire, quæ res proposita est: Apollinem autem
 irritare caue, eumq; propicium relinque. His ego verbis tã-
 tum perfeci, vt tacens per ianuam exiret Planctiades. Silen-
 tio aliquandiu exinde facto, Ammonius me compellans,
 Vide sis, inquit, ô Lampria quam rem agamus, animumq;
 disputationi aduerte, ne deum in causa huius rei esse nege-
 mus. Qui enim alia quadam de causa, non voluntate dei ro-
 putat oracula destitisse, suspicionem iniicit ea ne exituisse
 quidem diuinitus, sed alio quodam cepisse modo. neque
 enim maior alia aut potentior vis est, quæ abolere diuina-
 tionem possit, siquidem ea dei opus est. Sane mihi Plane-
 tiadæ sermo cum ob alia non probabatur, tum ob incon-
 stantiam quam deo tribuebat, qui modo auersaretur im-
 probitatem, modo rursus admitteret: non aliter quam si
 quis rex aut tyrannus alteris foribus malos excluderet, al-
 teris intromitteret, iisque responsa daret. Sed cum deos id
 opus maxime deceat, quod maximum sit & sufficiens, nus-
 quam superuacaneum, vbique plenum & nihil extra se re-
 quirens: si quis hoc sumens, communis hominum penuri-
 æ, quam superiorum temporum seditiones & bella toti
 fere orbi terrarum inuexerunt, maximam partem Græ-
 ciam sensisse: (quippe vniuersa Græcia hodie vix tria mil-
 lia grauis armaturæ militum posset præbere, quantas co-
 pias olim sola Megarensium ciuitas misit ad Plataeas) sic
 ratiocinetur, deum si multa reliquisset oracula, nihil aliud
 acturum fuisse, quam Græciæ vastitatem arguturum:
 huius ego subtilitatem commenti admodum probaui. Quorsum enim
 prodesset oraculum, si vt quondam esset Tegyris aut apud Ptoum?
 vbi interdum hominem inuenires pecus pascentem. Et verò huic ipsi
 huius loci oraculo & tempore antiquissimo, & fama clarissimo
 illatam à dracone femina, bellua sæua, solitudinem, idque longo
 tempore inaccessum fuisse narrant: vacationem non recte,
 sed præpostere accipientes. Solitudo enim bestiam potius
 adduxit, quam bestia solitudinem effecit. Postquam verò
 dei voluntate Græcia urbibus creuit, & locus frequentari
 hominum copia cœpit, duabus vñ sunt vatibus, quæ per vi-
 ces ad

*Hominum
 penuria.*

ces ad cortinam sederent: eratque etiam tertia designata, tanquam adfidens iis. Nunc vnica est antistita: neque incusamus, cum eius opera consultoribus sufficiat. Non igitur incusandus est Apollo. diuinatio enim quæ reliqua est, omnibus sufficit, & vnumquenque adeptum quod volebat dimittit. Itaque sicut Agamemno præconibus vsus nouem vix continuit concionem præ multitudinem: hæc autem paucis post diebus vnam vocem in theatro ad omnes peruenientem sentietis. ita quondam pluribus vocibus ad plures vsa

10 est vis fatidica: nunc contra mirari debuissimus, si pateretur oracula inutiliter aquæ instar diffuere, aut resonare quomodo in solitudine saxa pastorum & pecoris voces reddunt. Cum hæc dixisset Ammonius, & ego tacerem, Cleombrotus me appellans: lâmne, inquit, hoc tu concessisti, oraculorum deum & autorem esse & euersorem? Non sane, inquam. Nullum enim oraculum, nullum vaticinium aboleri à deo ipse affirmo. Sed quemadmodum multis aliis rebus, quas dij nobis conficiunt atque apparant, interitum natura infert, aut materia potius priuationi obnoxia retenta

20 xit atque mutat quod à præstantiore causa fuerat conditum: ita diuinandi quoque facultatum arbitror obscuraciones esse. Deorum se aliunde atque abolitiones. quippe præclara multa hominibus deus dedit, immortale nihil, vt deorum quoque perierat opera, ipsi non, secundum Sophoclem. Naturam porro &

25 vim oraculorum iis aiunt considerandam esse, qui naturæ rerum & rerum materia præditarum gnari sunt: ita quidē vt deo, sicut par est, principium imputetur. est enim nimis quam puerile & fatuum, opinari ipsum deum in corporatum, quos olim Engastrimythos Eurycleas, quod è ventre sermonem fatidicum promerent, nunc Pythonas nominant, se immittere, eorumque ore loqui, & voce pro instructo

30 mento vri. * Qui enim deum humanis admiscet necessitatibus, is maiestati eius non parcat, neque dignitatem & magnitudinem potestatis eius conferuat. Ad hæc Cleombrotus: Recte, inquit, dicis. Cæterum quando difficile est intelligere ac definire providentiam quo modo & quatenus explicandis rerum causis adhibere debeamus: quidam nullius rei, alij omnium in vniuersum rerum causam deo inscribentes, vtrique à mediocritate & decore aberrant. Non male quidē dicunt, qui Platonē aiunt principio quod quæ

Iliad. β. 98.

Deorum
opera
ca-
duca.Dij an ore
suum lo-
quantur.

*Materia.**De genijs.*

lirates quæ gignuntur subiectum sustinet (materiam nunc vocant) excogitato, multis magnisque philosophos liberasse difficultatibus. Mihi tamen plures ac difficiliore dubitationes videntur soluisse, qui geniorum seu dæmonum genus medio inter deos & homines loco constituerunt, & quod nos cum his quodammodo conciliat atque coniungit inuenerunt. siue hæc magorum ac Zoroastri doctrina est, siue Thracica ab Orpheo profecta, siue Ægyptiorum, aut Phrygum, ut colligimus ex utrorumque sacrificiis, orgiis & ritibus sacrorum multa admixta funebria & lugubria cernentes. De Græcis Homerus videtur promiscue deorum ac geniorum usus nominibus, ut diis quoque; aliquando demonum nomen imposuerit. Hesiodus pure & distincte primum quatuor genera præditorum ratione exposuit: primum deos, deinde genios, post heroes, denique homines. atque hinc mutationem instituit aurei generis in genios multos ac bonos, semideorum autem in heroes. Alij ut corporum, ita etiam animarum mutationem statuunt. sicut enim ex terra aqua, ex hac aer, ex aere ignis fieri cernitur, sursum se efferente natura: sic meliores animas ex humanis in heroicas, ex heroibus in genios mutari: & genijs quasdam paucas longo tempore virtutis ope prorsus purgatas diuinæ naturæ participes reddi: alijs usu venire ut sui metipsum impotens rursum demittant se, inque humana corpora denuo illapsæ, fulgoris expertem obscuramque nanciscantur vitam. Hesiodus verò certis temporum conuersionibus mortem genijs obtingere censet, & tempus etiam sub inuolucro proponit, hæc sub Naidis persona loquens:

Quanta homini est ætas Vegeto dum corpore durat,

Ter tres ætates humanas garrula cornix,

Viua cornicis complet ceruus quater æuum:

Triplicat & ceruus viuendo tempora coruus.

At seculum corui nouies complectitur ætas

Phœnicis sed Sos. soboles formosa Tonantis,

Nymphæ. phœnicis decuplos duratis in annos.

Hoc tempus in numerum ingentem extendunt, qui ætatē seu æuum non recte accipiunt. Est enim annus intelligendus: & sit totū spaciū vitæ geniorum anni $ix\ c\ io\ io\ c\ cxx$. Ac multi quidem mathematicorum minus id ponunt: longius ne Pindarus quidem, qui Nymphas ait viuere æuum tanti

tanti temporis, quantum durare arbor potest, indeque Hamadryadas, quasi cum quercubus viuentes, dici. Huius adhuc loquentis sermonem excipiens Demetrius: Quomodo inquit, dicis Cleombrote ætatem viri dictam annum? quando neq; vigentis, neq; (vt apud Hesiodum nonnulli legunt) senescentis ætas hominis tantilla est. etenim qui vigētis legunt, ij xxx annos intelligunt de Heracliti sententia: quod tanto tempore natum genitor gignentem præbet. qui senescentium legunt, c lxx annos ætati tribuūt. nam l i v statuunt esse numerum dimidiæ vitæ humanæ, compositum ex vnitatem, primis duobus planis, duobus quadratis, & duobus cubis: quos Plato etiam numeros ad animæ procreationem adhibuit. & Hesiodus omnino videtur obscure innuisse conflagrationem, in qua necesse est vna cum humidis
 15 rebus aboleri etiam Nymphas.

--- lucis quotquot degunt in amenis,

Ad fontesq; colunt flumina atq; humida prata.

Ibi Cleombrotus: audio, inquit, & video hanc Stoicorum conflagrationem, quæ vt Heracliti & Orphei versus in uaua
 20 sit & peruertit, ita Hesiodum quoq; arripit. Sed neq; mundi interitum ego admitto, neque alia quæ fieri non queunt: cum maxime ipla vox cornicis & cerui moneat, in tantam annorum summam excrecere non posse rem. Cæterū annus cum initium in se contineat finemq; omnium quæ tē-
 25 porib. statis nascuntur, nō inepte hominis ætas dicitur. Nā & vos fatemini ab Hesiodo ætate nō significari vitam humanam. nonne? Fatente hoc Demetrio, Cleombrotus: Iā hoc quoq; inquit, manifestum est, sapenūm rem & mensurā eius vno eodemq; vocabulo appellari, vt hemina, chœ-
 30 nix, amphora, modius docent. Quo igitur modo vnitatem, vt pote omnium numerorum mensuram minimam atque principium, nomine numeri dignamur: sic annum Hesiodus, cum eo primo vitam metiamur humanam, voce cū eo quod metitur communicata ætatem nominauit. Quos
 35 enim isti numeros faciunt, ij nihil eorum habent, quæ in numeris illustria ac præclara habentur. Numerus ix c i o i o c c x x procreatus est quatuor primis ab vnitatem numeris in vnam summam collectis, eaq; quater accepta. sic enim conficiuntur x l. qui numerus quinquies trianguli in morem assumptus, i x c i o i o c c x x producit. Verum de his me

cum Demetrio contendere non est opus. Siue enim longius est, siue breuius, siue constitutum, siue incertū tempus, quo mutatur genij anima aut herois vita, quouis tamen dato indice euinceretur testibus productis sapientibus atque antiquis, naturas esse quasdam veluti in confinio deorum atque hominum interpositas, motibus quibus mortalia afficiuntur, mutationibusq; obnoxias necessariis. quas genios maiorum instituto appellari rectū est ac ceteri & coli. Huius argumenti exemplum Xenocrates Platonis sodalis proposuit, cum diuinæ naturæ conferret
Deorum, fuit formas triangulorum, cum diuinæ naturæ conferret
geniorum, æquilaterum triangulum, mortali omnibus inæqualibus
& hominum, lateribus contentum, geniorum id quod duo latera æqualia, eademq; reliquo inæqualia habet. æquilaterum enim
simulacra. vadiqua; æquale est, secundū vsquequa; inæquale, tertium & æqualitatem & inæqualitatem habet; atq; huic geniorum natura respondet, affectiones humanas in se habes, iuxtaq; vim diuinam. Ipsa vero natura sensiles imagines, ac visilia nobis proposuit simulacra. deorum quidem, Solem & astra; mortalium autem subitos fulgores, cometas, ignes in sublimi traicientes. quo etiam alludit his versibus Euripides:

Verum ille carne florens nuper, cælestis

Delapsa tanquam stella, exstinctus in ætherem

Emisit animam.

* Ceterum Lunā condidit, corpus mixtum, ac dæmonum simulacrum, quæ cum geniorum mutationib; conuenit ob vices incrementorum & decrementorum. quod obseruantes, alij eam terreum astrum, alij cœlestem terram, alij terrestres iuxta ac cœlestis sortem Hecates nominauerunt. Quemadmodum igitur si quis acrem qui inter terrā & Lunam est interiectus subduceret, is vniuersi vnitatem ac coherentiam solueret, vacuo in medium & nexus experte loco existente: ita qui geniorum gentem non admittunt ij inter deorum ac hominum res nullum relinquunt commercium, vim interpretem (vt Plato nominat) atq; administrantes. aut profecto confundere nos omnia & conturbare cogunt, deum in humanas res & affectiones coniicientes, detrahentesq; ad vsus, quomodo Thesala; Lunam deducere cœlo feruntur. Quanquam hoc quidem creditum fuit à mulieribus, astutia Aglaonica; Agetoris filia; quam aiunt astrologia; peritam, Luna delinquente semper simulasse eā
Geniorum
necessitas.

fuis

- suis se deducere veneficiis. Nos autem neque his aures præ-
 bere debemus, qui vaticinium aliquod, aut sacrificium, aut
 orgia negligi à deo dicunt. neque rursus deum in his ob-
 uersari, adesse, & in agendo occupari opinemur: sed adscri-
 5 bentes ista deorum quibus par est administris, veluti famu-
 lis ac scribis, statuamus genios esse, qui sacra deum & orgia
 inspiciant atque obeant: tum alios circumire, vindices su-
 perborum atque immanium scelerum. Sed & alios esse, quos
 Hesiodus admodum grauiter diuitiarum datores appellat. *a. 487.*
 10 castos, aitq; hunc iis regum honorem obtigisse: quia scili-
 cet regum est, beneficentia. Vt enim inter homines, ita et-
 iam inter genios gradus sunt & discrimina virtutis, & natu-
 ræ perturbationibus obnoxia ac brutæ, aliis reliquæ lan-
 guidæ & obscuræ, tanquam excrementum quoddam ad-
 15 sunt, aliis copiosæ & deletæ difficiles: quarum vestigia atq;
 notæ multiplices in sacrificiis, imitationibus, & fabulosis
 narrationib. dispersæ cōseruantur. Ac de mysteriis quidem,
 ex quibus maxima indicia & argumēta veritatis de natura
 geniorum duci possunt, os, vt cum Herodoto loquar, meū
 20 se contineat. Quæ vero feriæ & sacrificia, tanquam attri-
 tes & nefasti, peraguntur, in quibus cruda vorantur, discer-
 puntur homines, ieiunia & planctus adhibentur, sæpenu-
 25 mero etiam obscena dicta, furoresque & conclamationes
 bellicæ excitatæ cum fremitu & ceruicū iactatione: his ego
 30 nullum deum coli puto, sed placandorū & depellendorum
 malorum geniorum gratia instituta ea dixerim. & quod o-
 lim homines immolati fuerunt, probabile est neq; deos po-
 posuisse aut admisisse talia sacrificia: neq; reges tamen atq;
 35 duces frustra sustinuisse dare pro hostia prolem suā, & sacra
 ipsos fuisse auspicatos hostiamq; iugulasse: sed fecisse hoc vt
 iras & indignationes malignorum morosorumq; auerrun-
 carent geniorum, aut diris satisfacerent dæmonibus, non
 nullos etiam insanos & tyrannicos exsatiarent amores.
 qui cum non possent, aut non vellent corpore corpori mis-
 35 ceri, sicut Hercules Oechaliam virginis causa oppugnauit,
 ita validi violentique dæmones illi poscentes dedi sibi ani-
 mam humanam corpori inclusam, cum corporis commix-
 tione amorem suum non possint explere, pestes vrbibus
 ac sterilitates inferunt, bellisque eas & seditionibus
 exagitant, donec consequantur amatam animam. Non
 nulli

*Geniorum
non vnum
genus.*

*Sacrificia
fæda.*

nulli contra. Cum enim in Creta permultum exegissem tē-
poris, cognoui ibi sacrum peragi absurdum, in quo etiam
simulacrum viri capite truncatum ostendunt, aiuntq; hunc
fuisse Molum Merionis patrem, qui cum Nympham vi cō-
pressisset, absque capite inuentus fuerit. Et vero quas deo-
rum raptiones, quos errores in fabulis referunt atque agi-
tant, tum occultationes eorum, exsilia, & obita ministeria:
non diis isthæc euenerunt, sed geniiis, quorum casus ob vir-
tutem ipsorum & potentiam memoriæ sunt proditi. & ne-
que Aeschylus recte dixit,

10

Castumq; Apollinem, extorrem caelo deum:

neque Sophoclis Admetus:

Hunc Gallus ad molam excitans duxit meus.

Longissime autem à veritate aberrant Delphorum theolo-
gi, qui putant hic aliquando Apollinem cum dracone de
oraculo decertasse: patiunturq; ista dici à poetis & oratori-
bus in theatris de palma contendentibus, ac quasi dedita
opera testimonio suo damnantibus ea, quæ ipsi in sanctissi-
mis agunt sacris. Admirante Philippo (aderat enim is his-
toriarum scriptor) & quarente, contra quos tandem ritus
putaret testimonium ferri ab istis concertatoribus: Contra
hos ipsos (inquit Cleombrotus) qui apud oraculum pera-
guntur hocce, quibus omnes Græcos qui sunt extra Pylas
initiauit vrbs hæc, & vsq; ad Tempe progressa est. Nam ta-
bernaculum quod nono quoque anno iuxta aream excita-
tur, non cauernosa draconis est specus, sed exemplum ty-
rannici aut regij domicilij, itemque irruptio in eam taci-
turna per locū qui Doloneia dicitur. tum patrimus matri-
musq; puer facibus ardentibus adducitur, igniq; taberna-
culo inieccto, subuersaque mensa effuse nunquam retro o-
culos reicientes fugiunt. denique errores & ministeria pu-
eri, & piacula quæ ad Tempe fiunt lustrandi gratia, magni
alicuius sceleris facinorisque audacter perpetrati suspicio-
nem insinuant. Nimis quam enim ridiculum est, Socie, Ap-
pollinem ob interfectam bestiam expiationis indigum ad
Græciæ extrema fugisse, ibique libationes quasdam fecisse,
& ea egisse, quæ homines agunt vt iram auertant ac placēt
geniorum quorundam, quos alastores & palam natos no-
minant, tanquam veterum aliquorum & nulla obliuione
conterendorum scelerum ultores. Quem vero ipse de fuga
hac &

*Ritus Del-
phici.*

25

30

35

hac & exsilio sermonem audiui, valde quidem absurdus &
à probabilitate alienus est. sed si quid tamen veri continet,
existimemus non exiguum aut vulgare aliquid istis tempori-
bus circa oraculum euenisse. Sed ne videar, vt cum Empe-
docele loquar,

*Culminibus nectens aliis fastigia summa
Sermorum, Saxis incedere callibus,--*

finite me primis dictis finem conuenientem imponere. Iam
enim eo peruentum est, audeamusque id post multos alios
10 ipsi quoque pronũciare, geniis qui oraculis ac vaticiniis præ-
fecti sunt vel deficientib. omnino, etiam intercideret ista,
vel fugientib. aut aliò migrantib. vim suam amittere: rur-
susq; longo post tempore reuersis iis, tanquam instrumen-
ta sonare fatidica loca eorum ob præsentiam. Quæ cum di-
15 xisset Cleombrotus, Heracleo: Sane, inquit, nemo nobis a-
dest profanus, aut qui de diis inconcinnas foueat senten-
tias. ipsi interim tamen, Philippe, nos attendamus, ne im-
prudentes orationi principia grandia, eaq; absurda largia-
mur. Recte mones, respondit Philippus. sed quid nam in di-
20 ctis à Cleobroto est, quod te potissimum terret? Tum Hera-
cleo: Quod oraculis, inquit, præesse statuuntur nõ dii, quos
par est nihil habere cum terrestribus negocij, sed deorũ ad-
ministrigenij, id videtur mihi non male pronunciatum es-
se. quod autem geniis istis tantum non ex versibus Empe-
25 doclis palam arreptis peccata quædam, calamitates, & er-
rores à diis iniuncti adscribuntur, denique morti perinde
atque homines subiiciuntur, ferocius mihi videtur dictum,
magisq; barbarice. Quæsiuit è Philippo Cleombrotus, quis
nam & cuius esset hic adolescens. cognitoq; nomine & pa-
30 tria, Ne nos quidem, inquit, mi Heracleo, ignoramus in ser-
monem nos incidisse absurdi suspectum. Sed non potest in
disputatione de magnis rebus ad consentanea opinioni
perueniri, nisi magnis vtamur initio principiis. Tu vero nõ
animaduertis id te auferre quod das. fateris enim esse geni-
35 os: dum vero negas eos vitiosos esse ac mortales, non iam
genios esse sinis eos. Quæ enim re à diis differrent, si & natu-
ra interitui non obnoxia, & quod ad virtutem attinet per-
turbationum errorisq; expertes sunt? Cum ad hæc Hera-
cleo tacitus quippiam secum commentaretur, sic Philip-
pus inquit. Non Empedocles tantum, ô Heracleo, scriptum
reliquit

reliquit esse quosdam prauos genios: sed Plato etiam, Xenocrates, atque Chrysippus. sed & Democritus dum precatur imagines sibi obtingere felices, profecto ostendit esse alias quasdam aduersas atque prauas, & quæ voluntatem ad mala *De genio-*
incitent. De morte autem geniorum narrationē audiui vi-
um morte ri nequaquam fatui aut vani. Aemiliani rhetoris, quē & ve-
 strum nonnulli audierunt, pater fuit Epitherses, ciuis meus,
 & grammaticæ doctor. Is aiebat se aliquando in Italiā nau-
 gare intendisse, ac conscendisse nauim, quæ & mercibus &
 multis vectorib. esset onusta. sub vesp̄eram vero, cum iuxta 10
 Echinadas essent, ventum posuisse nauimque in certo cursu
 prope Paxas delatam. vigilasse tum vectorum plerosque, mul-
 tos etiamnum à cœna potasse. Tum subito ab insula Paxis
 auditam fuisse vocem, quæ Thamūn quendam nominatim
 eieret, non siue admiratione hominum. erat autem Tha- 15
 mūs iste Aegyptius gubernator, paucis vna vehentium de
 nomine notus. Hunc bis vocatum siluisse: tertio vocantise
 dedisse. eumque contenta voce dixisse: Vbi ad Palodes vene-
 ris, annuncia magnum Panem esse mortuum. Perterritos
 aiebat Epitherses hoc audito vniuersos, ac inter se disputat 20
 se præstaretne exsequi hoc mandatum, an vero omittere,
 neque quicquam curiose agere. Thamūn autem statuisse, si
 ventus spiraret, tacitum se præteruicturum: sin malacia ad
 eum locum peruectis existeret: expositurum quod audiui-
 set. Postquam ad Palodes peruentum fuit, cum neque ventus 25
 esset, neque fluctibus mare exagitaretur, Thamūn è puppi
 versus terram prospexisse, ac quod inaudiuerat dixisse, Mor-
 tuus est magnus Pan. Vix dum contigisse illum, & gemitū
 magnum exauditum fuisse, non vnius sed multorum, admi-
 rationē mixtum. Quod autem fieri solet cū euenit aliquid 30
 multis testibus præsentibus, statim rei famam Romæ fuisse
 diditam, Thamūnque à Ti. Cæsare fuisse accersitum, ac Cæ-
 sarem ita pro certo credidisse, ut de Pane illo diligenter in-
 quisuerit. Doctos vero, quos ille multos secum habebat,
 cōiecisseeum esse, qui Mercurio & Penelopa fuisset natus. 35
 Habuit autē Philippus testes quosdam ex iis qui tum vna a-
 derant, & Aemiliani iam senis auditores fuerāt. Demetrius
Insula ad porro narrauit, insulas circa Britanniam esse multas hinc
Britanniā inde sparsas (quales ex eo Sporades Græcis dicuntur) easque
 desertas, quarum nonnullæ geniorum & heroum dicantur. Sc

tur. Se quoque mittente imperatore cognoscendi atq; per-
 lustrandi gratia profectum in eam quæ desertis proxima, a
 paucis tenebatur incolis, sed quos omnes Britanni sacros
 inuiolabilesq; haberēt. statim vero post ipsius aduētum ma-
 5 gnā in aere confusionem exstitisse, & portenta multa, vē-
 tosq; in protellas erupisse, & ignitos vortices in terram de-
 latos fuisse. sub horum finem, insulares dixisse, aliquem eo-
 rum qui præstantioris humana sunt natura, esse desisse. si-
 cut enim lucerna, dum accenditur, nihil secum mali trahit:
 10 cum extinguitur, molestiam multis adfert. sic magnas ani-
 mas effulgere quidem placidas & innoxias: dum delentur
 autē, atq; occidunt, sæpe (sicut & in præsentia) ventos ac tē-
 pestates excitare, aliquando etiā pestilentia aerem inficere.
 Sane ibi quandam esse insulam, in qua Saturnus captiuus
 15 detineatur à Briareo, dormiens: (hoc enim vinculum ad-
 uersus eum fuisse excogitatum) & adesse Saturno multos ge-
 nios, comites ipsius ac famulos. Hunc sermonem excipiens
 Cleombrotus, Habeo, inquit, ipse etiam quæ narrare pos-
 sim horum germana: sed ad præsens propositum sufficit nō
 20 aduersari dictis, neq; impedire quo minus vera putentur. Et
 vero Stoicos nouimus non modo de geniis in eadem no-
 bis cum sententia esse, sed etiam de diis: quorum tantum sta-
 tuunt numerum, vnum duntaxat æternum interitusq; ex-
 pertem, reliquos & natos & obituros censere. Neque metu
 25 endæ sunt nobis Epicureorum sannæ atq; risus, quibus et-
 iam aduersus prouidentia vti non verentur, dum eam fabu-
 læ titulo irrident. Nos fabulæ nomen rectius competere di-
 cimus in infinitatem eorum, quæ de tot mūdīs nullum ha-
 bet diuina gubernatum ratione, sed omnes casu vt natos,
 30 ita etiam cōstantes. Quod si omnino ridendum est in phi-
 losophia, imagines istæ rideantur mutæ, cæcæ, atque ina-
 nimæ, quas illi nescio vbi permanere aiunt, & infinitos
 annorum circulos conficere appendendo, passimque ober-
 rando, cum aliæ à viuīs, aliæ à pridem crematis aut etiam
 35 putredine absumentis defluerint corporibus. hos, inquam,
 rideamus, qui nugæ ac vmbas huiusmodi in philosophiā
 attrahunt, interim indigne ferentes, si quis asserat geniis
 non natura modo, sed ratione etiam congruere vt multum
 temporis permaneant. Secundum hæc Ammonius: Recte,
 inquit, mihi pronūciasse videtur Theophrastus. Quid enim
 obliat

*Contra E-
picureos.*

obstat quin vocem grauissimam & philosophiæ conuenientissimam recipiamus: quæ si reiiciatur, multa eorum simul abolet, quæ fieri possunt demonstratione autem carebunt: sin admittitur, nihil secum trahit impossibile aut quod non exstiterit. Quod tamen vnum audiui Epicureos adferre contra Empedocle genios introducentem, non possesse eos, mali cum sint & vitiosi, beatos esse ac longæuos, quod multa addit prauitati cæcitas, procliuiusq; ad ea quæ interimunt lapsus: id vero fatuum est. Hac enim ratione efficitur, Epicurum Gorgia sophista, & Metrodorum Alexide comæ diu scriptore esse deteriorem. hic enim duplum annorū vitæ Metrodori viuendo confecit: Gorgias amplius triente seculum Epicuri superauit. Alia nimirum ratione validam res esse virtutem, vitium imbecillam dicimus, non quod ad corporis durationem aut dissolutionem respiciamus. quando etiam animalium multa tarda hebetiq; indole prædita, multa etiam libidiosa & in composita diutius viuunt, quæ ingeniosa & callidissima alia. Itaque non recte deo Epicuri immortalitatem ideo tribuunt, quod caueat & repellere possit quæ vim habent interimendi. oportebat enim in ipsa natura beati immunitatem perfectionum ac interitus inesse, neque opus habere labore ad eam consequendam villo aut negotio. Sed fortassis parū æqui animi esse videatur disputatio contra absentes. itaq; Cleombroti est quam de migratione & fuga geniorum intermisit oratione refumere ac persequi. Tum Cleombrotus: Atqui mirer profecto, inquit, si non multo absurdior dictis vobis iudicetur, quam cum naturæ rerum explicatione videatur coherere, Platoq; ei incentiuum præbuerit, nō aperte pronuncians, sed obscura opinione suspicionē quandam de re ambagibus perplexam prodiderit: caute is quidem, sed tamen multis ipse quoque philosophorum clamoribus impetitus. Verum quando in medium proposita est cratera fabularū sermonibus permixtarū, neq; temere in equiores auditores incidere liceat, ubi hæ narrationes veluti peregrinū nomisma examinari possint: non grauare vobis barbari hominis narrationem largiar. quē hominem multis ipse erroribus, indicii- que mercede ampla persoluta, apud rubrum mare semel quotannis hominum congressui se exhibentem, reliquum tempus (vt ipse aiebat) cum vagis Nymphis & geniis degen-
tem

tem, ægre demum inueni, ab eoq; comiter ad colloquium
 sum admissus. Formosissimus iste hominum, quos ego qui-
 dem viderim, erat, & ab omni perpetuum morbo securus vi-
 uebat, singulis mensib. semel fructu herbæ cuiusdam medi-
 5 cato & amaro vefcens. multis vtebatur linguis, mecum au-
 tem Dorice maximam partem locutus est, sermone nō mul-
 tū à carmine ac cantu differente. loquente autem ipso sua-
 uis odor locum obtinebat, ore ipsius suauissime fragrāte.
 Is cum totum tempus in cognitione ac consideratione re-
 10 rū consumeret, vno die quotannis afflatu ad vaticinandū
 agebatur, & ad mare se conferens futura prædicebat: acce-
 debant autem eo & principes & regum scribæ, eoq; audito
 discedebant. Hic ergo diuinationem genii acceptam fere-
 bat, plurimūq; erat in Delphorum mentione, & quæ hic
 15 Baccho euenisse dicuntur, & sacrificia peraguntur, omnia
 inaudiuerat. Verum cum hæc esse magnos geniorum casus
 affirmabat, tum ea ipsa, quæ de Pythone feruntur. Quem
 qui occidit, eum neq; per nouem annos, neque apud Tem-
 pe exulasse aiebat: verum eiectum venisse in alium mundū,
 20 atq; inde circumactis nouem magnorum annorum curri-
 culis, expiatum, vereq; Phœbum, id est mundum rediisse, at
 que oraculum recepisse, quod interim custoditum à The-
 mide fuerat. Eadem esse rationē docebat Typhonicorum
 & Titanicorum. fuisse pugnas geniorum aduersus genios,
 25 tum exsilia superatorum, aut pœnas à deo peccantib. impo-
 sitas. quomodo Typhon in Osiridem, & Saturnus in Cœlū
 fertur cōmisisse: quorum obscurior factus est cultus, aut et-
 iam plane intercidit, cum ij in alium cōmigrauerint mun-
 dum. Nam & Solymos audio Lyciorum vicinos Saturno
 30 quantos non alij maiores habuisse honores, sed cum is in-
 terfectis ipsorum principibus Arfalo, Drio, & Trosobio, fu-
 git, ac aliō (incertum quōd, neq; ipsi possunt hoc dicere) com-
 migravit: eo neglecto principes istos Scirorum deorū ap-
 pellatione adfecisse. perq; eorum nomen publice ac priua-
 35 tim exsecrationes fecisse Lycios. Huius generis multa desu-
 mi possunt ex his, quæ tradita sunt de diis. Quod autem no-
 minibus deorum receptis quoldam genios appellamus, id
 (addebat hospes) mirum videri non debet. cui enim deo
 quiuus geniorum adiunctus est, & à quo vim honoremque
 adeptus, ab eo nomē habere gaudet. sicut & nostrū alius
 Geniorum nomina.

Iouius, alius Mineruius, alius Dionysius, alius Apollonius, alius Mercurialis dicitur. Sed quidam geniorum etiam fortuito recte appellati sunt: alij nihil ad se pertinentes, sed alienas deorum denominationes nacti. His dictis cum obtuleretur Cleombrotus, nemo fuit cui non admirabilis sermo hic videretur. Heracleone autem interrogante, Quoniam modo ista ad Platonem pertinerent, & quomodo is occasionem huic praeuisset sermoni: Probe, inquit Cleombrotus, meministi, Platoni infinitatem mundorum absque ulla dubitatione improbatam, de multitudine autem definita cum dubitasse: cumque iis qui singulos mundos singulis elementis adsignant, usque ad quinarium mundorum numerum probabilia secutus argumenta concessisset, ipsum in vnus mundi assertionem se continuisse. Videturque hoc Platoni esse peculiare, reliquis à mundorum multitudine valde abhorrentibus, quod eam non pro materia ratione definirent, sed hanc egressi statim in infinitam & molestant incidere in infinitatem. Tum ego: Peregrinus vero, aiebam, iste tuus eandemane quam Plato mundorum multitudinem censebat: aut in tuo cum eo congressu ne explorauisti quidem eius sententiam? Respondit hæc Cleombrotus. An vero mihi quicquam prius esse debuit, quam ut de talibus rebus interrogarem audiremque alacriter? cum se ille mihi tam facilem præberet. Dicebat ergo ille, mundos neque in numeros esse, neque vnum, neque quinq; mundos, sed numero cxxciii, triquetra figura collocatos, ita ut in quouis latere sint lx, in quouis angulo vnus. qui vero deinceps sint positi, horum proximum à proximo semper sensum tagi, ac circuire eos veluti in chorea. Planiciem porro, quæ triangula hac figura includitur, communem esse omnium larem siue focum, & campum veritatis dici, vbi repositæ sint rationes & formæ atque exemplaria quæ exstiterunt & existent, immobilia hæc omnia. circaque ea esse æternitatem, cuius defluens quædam portio feratur ad ea quæ sunt in tempore. Hæc videnda & contemplanda offerri humanis animis semel intra annos ccxv, siquidem recte uiuant. & quæ heic optima sacra aut mysteria putantur, somnium esse istius contemplationis atq; sacri spectaculi. addebatq; aut propter ea quæ isthic sunt bona homines litteris philosophiæq; studere, aut inanem sumere operam. Hæc aiebat,

*Quot sint
mundi.*

aiebat, ego ipsum his de rebus audiui scilicet vt sit in sacrificiorum & misteriorum traditione differentem, cum nullam dictis demonstrationem adderet, neque argumentis fidem conciliaret. Heic ego è Demetrio quærere, qui haberent procorum verba Vlystem admirantium, cum is arcum manibus tractaret eumq; memoria ipsi ea suggessisset: Idè, inquam, mihi subit dicere de peregrino isto:

En contemplator fuit, ac fur callidus iste

Odyss. 9.

- sententiarum sermonumq; omnis generis, variegq; peruaga
 10 tus litteras: neque barbarus fuit, sed Græcus, & eruditione Græcanica affatim refertus. Arguit hoc numerus mundorum, non Aegyptius aut Indus, sed Dorienfis, è Sicilia propagatus, cuius autor Petro fuit Himeræus. Huius quidem libellum ipse non legi, neq; scio an extet etiamnum. Sed
 15 Hippys Reginus, cuius meminit Phantias Ereffius, hanc ait opinionè ac sententiã esse Petronis, mundos esse *clxxxiii*, qui sese inuicem elemento attingant. quid autem sit contactus ratione elementi, non explicat, neque quiequam aliud adiecit, quod rem probabilem faciat. Sub hæc Demetrius:
 20 Et quæ, inquit, probabilitas his in rebus insit? quando ipse Plato nihil consentaneum aut verisimile effatus, autor dūtaxat huius fuit sententiæ. Vos tamen grammaticos, inquit Heracleo, audimus hos, opinionem istam Homero vindicantes, qui vniuersum in quinque diuiserit mundos, *lli. 9. 189.*
 25 Cælum, Aquam, Aerem, Terram, Olympum: de quibus duos relinquat communes, scilicet terram vniuersi infimam, & Olympum supremam partem: reliquos autem tres tribus diis attribuat. Eodem autem modo Plato quoque videtur pulcherrimas easdemq; primas corporum species vniuersi distinctis partibus accommodans, quinque facere mundos, Terræ vnum, vnū Aquæ, alios Aeris, & ignis: extremū, qui hos contineat, quem duodecim basium corpori ob varietatem motus & multitudinem laterum cōparauit, quod illam figuram maxime conuersionibus motibusq; animali
 35 bus congruere existimaret. Intulit hæc Demetrius: Quid in præsentia Homerum mouemus? satis iam est fabularū. Plato autem nequaquam quinque in partes diuidendo vniuersum, quinque mūdōs voluit appellari. quo enim loco pugnat aduersum eos, qui infinitos ponunt mūdōs, sibi inquit videt vnicum à deo factum esse, eoq; contentum deum, quod

ex vniuersa corporea mole totus, perfectus nihilq; extra se
positum requirens existerit. Vnde etiam nō nemini mira-
ri subeat, qui verum ipse dicens, aliis ansam præbuerit sen-
tentia probabilitatem non habentis neq; rationem vllam.
Vniuersi quidem infinitas pro argumento sumi vtcunq; po-
terat, si quis ab vnitatem mundi discederet. quod autem præ-
cise quinq; , non plures neq; pauciores mundi statuuntur,
id nimis quam est ab omni veri specie & ratione alienum:
nisi tu quid dicis, aiebat in me respiciens. Ego autem: Nimi-
rum videtur, inquam, vobis omissa de oraculis disputa-
tione, quasi ad finem iam perducta, aliam suscipere? Non,
inquit, Demetrius, istam missam faciemus: sed hanc nobis
sele ingerentem nō præteribimus. non enim huic immora-
bimur, sed ita attingentes, vt quid probabile sit nobis appa-
reat, ad propositā initio quæstionē nos referemus. Tum e-
go sic: Primum, inquam, ea quæ non sinunt infinitos mun-
dos statuere, non impediunt quo minus vno plures cense-
antur mundi. fieri enim sic quoq; potest vt plurib. in mun-
dis diuinationi locus sit, & fortunæ minimus interuentus,
pleraq; autem & maxima ordinatis motib. ac vicissitudini
bus ferantur, quorum nihil infinitas admittere potest. De-
inde rationi magis consentaneum est diuinæ naturæ, non
esse vnicum ac solitarium mundum. Deus enim perfecte bo-
nus cum sit, nullius virtutis est expers, minime omnium ius-
titiæ & amicitia: quæ pulcherrimæ sunt, deumq; apprime
decent. Ad hæc nihil frustra vt habeat aut quo non vtatur,
dei fert natura. Sunt ergo extrā alij dij aliiq; mundi, erga
quos vtitur virtutib. istis ad cōmunitatem pertinentib. non
enim erga se iis vtitur, neq; pars ipsius sunt vsus iustitiæ, gra-
tiæ, benignitatis: sed ad alios referuntur. Quare probabile
non est amicitia, vicinitatis, ac commerciorum exsortem
mundum in vacua infinitate fluctuare. Iam ipsam videmus
naturam ea quæ sunt singula, generum & formarum com-
plexu tanquam vasculis aut seminum inuolucris continere.
Neq; enim vlla res Naturalis subsistit, cuius non sit etiam
cōmunis aliqua ratio siue notio: neq; appellatio ei sui
generis congrueret, nisi præter eam cōmunem rationē suis
peculiaribus qualitatibus ab aliis eiusdem generis rebus
distingueretur. Atqui mundus non dicitur communis esse,
sed certis qualitatibus siue proprietatibus describitur. ergo
certis

*Esse plures
vno mun-
dos.*

certis differentiis ab aliis eiusdem generis mundis distinctus, suam peculiarem hanc formam obtinet. Præterea cum neque homo vnicus, neque vnicus equus in natura rerum sit, neque astrum, neque deus, neq; genius: quid obstat quin dicamus non vnicum, sed plures numero mundos naturam complecti? Qui enim dicit vnā quoque duntaxat esse terram, vnicum mare, is allucinatur, partium similitudinem in rebus euidentem non animaduertens. Terra enim in eiusdem nominis partes diuiditur, itemque mare: mundi pars iam nō itidem mundus est, sed diuersæ naturæ res. Porro quod nonnulli vniuersam materiam vni mundo impendunt, maxime id metuentes, ne si quid extra istum relinquatur, id allisionibus, atque ictibus huius mundi compagem disturbaret: inanis est metus. Cum enim sint plures mundi, quorum quisque sua contineatur substantia atque materie quam certa mensura definit suæq; extremitates: nihil ordinis exors & in compositum ac tanquam excrementum foras prolapsum relinquitur. Vniuscuiusq; enim mundi forma materiam sibi destinatam continens, nihil patitur temerario motu citatum in alium decidere mundum, aut ex alio in se. eo quod natura neque infinitam admittit multitudinem, neque temerarias & ordine rationeq; carentes motiones. Quod si quid ab vno mundo in aliam defluit: necesse est huiusmodi influxus cognatos inter se, gratosque esse, & mixtione fieri optime mundorum naturæ conueniente: quo modo siderum fulgores siue radij inter se contemperantur. ipsosq; mundos delectari dum benigno inuicem se contemplantur vultu: diisq; qui in singulis sunt multi ac boni, congressus amicos exhibere. Horum omnium, quæ dixi, nihil nefas est, nihil fabulosum, nihil rationi aduersum. Nisi me Hercle Aristotelis aliquis sententia terretur, tanquā naturæ consentanea. Cum enim, vt ipse inquit, quoduis corpus suum habeat proprium locum: necesse est terram vndiquaq; ad medium ferri, & aquam super hanc, leuioribus subidentem. ergo si plures sint mundi, eueniet vt terra multifariam igni & aere superior, multifariam item inferior extet: idemque de aere & aqua intelligendum, quæ alicubi suis in locis a natura attributis erunt, alicubi non erunt, quæ cum sint, vt ipse censet, impossibilia: neque duos esse, neque plures mundos statuit, sed vnum hunc ex v-

*Aristotelis
sententia
censetur.*

niuersa compactum substantia, in quo corpora iuxta legem naturę sunt locorum differentiis disposita. Verum hæc ipsa probabiliter magis quam vere dicta ab eo sunt, idque, mi Demetri, sic dispiciamus. Corporum alia ad medium & deorsum, alia à medio & sursum, quædam circa medium & in orbem moueri dicens, cuiusnam rei respectu medium sumit? Non equidem inanis cõparatione sumit, quod nullum est ipsius sententia. & qui vacuum ponunt, medio hoc ipsorum opinione caret, vt & principio, & fine: quæ sunt extremitates, quib. in infinito non est locus. Atq; vt extorqueas Aristoteli assertionem inanis, tamẽ intellectu arduum est, quænam eius ratione corporib. differetia motuum debeat tribui. nam neq; inani vis est corporum, neq; voluntatem habent corpora & appetitum quo medium affectent & vndiquaque ad illud contendant. sed tamen difficile est intelligere, quomodo corpora ad incorpoream atq; indifferenterem rem ferantur, aut ab ea motum momentumve consequantur. Restat vt medium non loci ratione, sed corporis accipiamus. Cum enim mundus hic ex multis ac dissimilib. corporib. in vnã cõpactus sit ac concinnatus molem, necesseario differentię eorum motus vicissitudines efficiunt. Id ex eo fit euident, quod singula dum substantiam mutāt, simul etiã locum alium à priore occupant. dissipatio enim à medio sursum elatam materiam per circulum didit: concretio & stipatio deorsum eam ad mediũ cogit atq; depimit. qua de re non est opus hoc loco copiosius disserere. Quam enim causam harum affectionum atque mutationum effectricem posueris, ea vnumquemuis in seipso continebit mundum. quiuis enim peculiare habet medium, suas corporum affectiones, mutationesq; suam naturam & vim, quæ suo quodque in loco conseruet. Quod enim extraneum est, siue id nihil est, siue infinitum inane, non præbet medium: sicut docuimus supra. Cum autem plures sint mundi, vnicuiq; suum est medium, ac proinde peculiaris etiam cuius motus, aliis ad medium, aliis circa id, aliis ab eo sicut ipsi distinguunt. Qui autem proposita mediorum multitudine contendit vndique omnia graua ad vnum medium compelli, is perinde facit ac si postulet omnium hominum (qui numero sunt permulti) sanguinem in vnã aliquam venã cõfluere, omniaq; cerebra vna contineri membrana.

quia

*Medium
mundi.*

quia nimirum iniuriam naturæ fieri putet, si corporum naturalium non omnia solida vno, rara itidem suo quodam sint in loco. Nam & hic absurdum tueretur, & is inepte facit, qui ferre æquo animo non potest ut tota quæuis suis v-
 5 tantur partib. naturæ ratione atq; ordine debito dispositis. Id quidem absurdum foret, si quis diceret mūdum esse qui ita in se Lunam habeat, sicut homo in calcibus cerebrum si gesset, & cor in temporib. Sed plures à se inuicem separatos mundos statuentem, vna cum toris etiam partes segregare
 10 ac diuidere, non est à ratione alienum. vnius enim cuiusq; mundi terra, mare, cœlum, secundum naturam erunt collocata. & quiuis mundus superiora, inferiora circulo ambientia, centrum habebit non alterius, sed sui ipsius suarūque inter se partium respectu, intra, non extra se. Quem enim
 15 quidam lapidem extra mundum positum pro argumēto adhibent, is neq; quietis expeditam, neq; motus opinionem adfert. Quomodo enim vel manebit, pondere præditus? vel ad mundum feretur, reliquorū instar grauium, cuius pars non est, neq; in naturam eius compositus? De terra autem in altero contenta atque deuincta mundo non erat
 20 necesse sollicitum esse, quomodo non auulsa pōdere suo ab vniuerso in hunc mūdum transiret; cum videamus naturam suo quasque partes loco cohibere. Etenim si non ipsius mūdi respectu, sed extra eum superiora & inferiora comparare instituamus, in easdem cum Epicuro incidemus difficultates, qui atomos vniuersas mouet in loca sub pedibus sita: quasi yero aut inane pedes habeat, aut infinitum in se cogitari superius inferiusve aliquid sinat. Itaq; Chrysippum admirari licet, aut potius vehemēter dubitare quid nam ei ad
 25 animū acciderit, cum mundum in medio collocatū scriberet, eiusque substantiam ab æterno medium occupasse locum, qui non minimum ei ad permanendū & interitus immunitatem momenti contulerit. Hoc enim in quarto de Possibilib. libro tradit, mediū inanis locum non recte somnians, & adhuc causā cur mūdus permaneat absurdiorē ficticio isto medio adsignās. cū quidē alibi sape dixisset substantiā suis in mediū & à medio suo motib. dispensari ac cōtineri. Et quidē reliqua Stoicorū interrogata quem terrent: dum quærunt qui vnum fatum, vna prouidentia maneat, ac non plures Ioues fiant, si plures sint mundi. Primum

enim si absurdum est multos esse Ioues, ipsorū decreta multo erunt absurdiora. faciunt enim in infinitis mundorum conuersionibus infinitos Soles, Lunas, Apollines, Dianas, Neptunos. Deinde quæ necessitas cogit multos esse Ioues, si plures sint mundi, non singulis præesse principem Vniuersi deum mente ac ratione præditum, qualis est qui à nobis dominus omnium ac pater cognominatur? Aut quid obstat, quo minus Iouis fato ac prouidentia omnes ij obediant, usq; singula inspiciat, ac dirigat, singulis præbēs iactia, semina, ac rationes eorū quæ peraguntur? Cū enim in reb. humanis sæpenumero vnū aliquod corpus ex diuersis corporib. constet, quorū prosequoduis uiuat, intelligat, sentiatur, ut est concio, ut exercitus, ut chorus, quod & Chrysippos visum fuit: in vniuerso nefas nequaquam putandum est, esse mundos x, l, aut c. qui omnes vna regantur mente, & 15 ab vno pendeant principio. immo autem admodum deos decet talis dispositio. Non enim tanquā apum examinum ductores eos debemus statuere qui nusquam exeant, aut materiæ inclusi adseruentur, ac quasi in ea obthurentur. id quod faciunt Stoici, qui deos introducunt aerum, aqua- 20 rum, & ignium affectiones seu facultates qualdam insitas, eosque & gignunt cum mundo, & rursus cum eodem comburunt. neq; eos liberos ac solutos instar aurigarum aut gubernatorum faciunt: sed quo modo simulacra suis basibus adfixa sunt, ita deos corporeæ inclusos naturæ ac 25 tanquam clauis immixtis adstrictos faciunt consortes omnium mutationum, etiam ad interitum vsque. Hæc vero, nisi fallor, magnificentior est & maiestati deorum affiniore sententia, esse eos liberos, neq; alieno subiectos dominio. utq; Castores auxilium iactatis tempestate ferunt, suoque 30 aduentu

Dii Stoicorum.

Leniunt fluctus, celere seq; ventos,

non ipsi simul nauigātes, aut in eodem versantes periculo, sed ab alto superuenientes salutemq; adferentes. ita eos alium aliā inuifere mundum, cū contemplationis ductos 35 iucunditate, tū quod sua natura singulorum gubernationē adiuuant. Nam Homericus quidem iste Iupiter non vsq; adeo longe oculos à Troia diuertit, in Thraciam & Nomades Istrī accolae intuens. verus autem pulcras habet. ipsiq; conuenientes in variis mundis mutationes, non inane

extra

*Initio
Iliad. v.*

- extra infinitum cernens, neq; seipsum ac nihil aliud (quæ nonnullorum fuit opinio) considerans: sed opera deorum & hominum, motusq; & conuersiones siderum multiplices contemplans. Non enim odit mutationes diuina natura, sed admodum iis delectatur, si licet hoc colligere ex siderum vicissitudinibus cōspectui nostro expositis. Enim uerò infinitas omnino bruta est & importuna, neque deum admittit, fortuna & casu omnibus in rebus utitur. At in certa multitudine definitoque numero mundorum administratio ac prouidentia versans ei quæ in vnum aliquod corpus illapsa ei; adfixa id infinities transmutat atq; refingit, neque maiestate cedit, neq; est laboriosior. Hæc ego locutus, conticui. Philippus autem temporis exiguo spacio elapso, Hæc, inquit, Sicne habeant an secus, meum non est affirmare. Quod si tamen deum extra vnum mundum proferimus, cur eum quinque duntaxat artificem faciamus mundorum, non plurium, & quæ sit huius numeri ad multitudinem mundorum ratio, cogniturum me maiore cum voluptate arbitror, quam quæ sit Ei heic dedicati causa. Is e-
- 20 nim numerus neq; triangulus est, neq; quadratus, neq; perfectus, neq; cubicus, neq; vllam aliam videtur elegantiam offerre iis, qui studio istarum rerum afficiuntur, hasq; magni faciunt subtilitates. Illa autem ab elementis ratiocinatio, quam Plato per ænigma innuit, omnino obscura ac in-
- 25 tellectu difficilis est, neq; probabilitatē aliquam præ se fert, qua inductus concluderit, cum sint quinque corpora æquiangula & æquilatera æqualibusq; contenta superficiebus, ea in materiam venisse, & ex his statim quinque confectos esse mundos. At verò, inquam ego, videtur Theodorus Solensis
- 30 non inepte rem explicasse, vbi mathematica Platonis interpretatur. Sic autem tractat. Pyramis, octaedron, quod est octo, icosaedron, quod est viginti, & dodecaedron, quod est duodecim basium corpus, quæ prima ponit Plato, pulchra quidem sunt omnia, ob proportionum & rationum æqua-
- 35 litates: neq; his melius quicquam aut aliud simile componere naturæ atq; concinnare est relictum. Vnam tamen omnia cōpagem sortita non sunt, neq; ortum habent simile. sed tenuissimum est corpus atq; minimum Pyramis, maximum & plurimis constans partibus dodecaedron: reliquis è duobus icosaedron numero constat triangulorum ampliore

Cur quinque mundi. Quinarius natura.

quàm duplo, si cum octaedri conferatur triangulis. Impos-
 sibile itaque est, ex vna simul isthac omnia nasci materia.
 Tenuis enim & exigua, ac quorum simplicior est constru-
 ctio, illa prima obtemperare motori atq; efformatori ma-
 teriei, constituique oportet, & prius existere quam ea quæ
 magnas partes ac multa habent corpora: è quibus est do-
 decaedron, cuius compages plus requirit laboris. Hinc se-
 quitur solam pyramidem esse primum corpus, reliquorum
 nullum, cum ortus eorum natura sit posterior. Est autem
 huius quoq; absurdi remedium, materiæ in quinque mun- 10
 dos diuisio ac deductio. alibi enim primū pyramis existit,
 alibi octaedron, alibi icosaedron. ex eo autē, quod in quauis
 materiæ parte primum existit, reliqua orientur secundum
 concretionem partium, qua omnium in omnia mutatio ef-
 ficitur. id quod Plato ipse monstrat fere per omnia oratio- 15
 nem deducens. nobis satis erit breuiter sic intelligere. Aer
 fit igni extincto, rursusq; aer attenuatus ignem edit. horū
 actiones & mutationes considerari debent in vtriusque se-
 minibus. Semina ignis sunt pyramis ex xxiv. primis triā-
 gulis cōflata. aeris autem, octaedrum ex xlviii. eiusdem 20
 generis trigonis. Fit ergo aeris vnum elemētum è duobus
 ignis coactum & temperatum: rursusque vnum aeris cor-
 pus diuisum, in duo ignis corpora secernitur. iterumque in
 sese compactum atq; coiens, abit in aquæ formam. Itaque
 vbique semper illud quod primo existit, mutatione sui reli- 25
 quis expeditam nascendi rationem præbet. vt iam non vnū
 duntaxat sit primum, sed aliud in alia materiæ parte prin-
 ceptus originis reliquorum, idemque omnibus primordij no-
 men hoc modo seruetur. Hic Ammonius. Animosē qui-
 dem, inquit, ista & magno cum studio Theodorus elabo- 30
 rauit. mirer verò si non sumserit ea, quorum alterum ab al-
 tero euertitur. Ponit enim, quinque ista nō simul omnia na-
 sci, sed id semper prius oriri, quod tenuissimum est ac mino-
 re negotio constituitur. Deinde, tanquam non pugnans
 huic sumtioni, sed eius consequens, subdit, Non omnem 35
 materiam occupari à tenuissimo & simplicissimo corpore:
 sed aliquando etiam grauiā & multis constantia partibus
 ortum ex materia antecapere. Præterea quinque primis
 corporibus propositis, ideoque totidem esse mundos affir-
 mato, probabilitate tantum quatuor corporibus tractādis
 vtitur,

- 5 *Cubus.*
 10 *Natura duplex.*
 15 *Principia Platonica*
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995
 1000
 1005
 1010
 1015
 1020
 1025
 1030
 1035
 1040
 1045
 1050
 1055
 1060
 1065
 1070
 1075
 1080
 1085
 1090
 1095
 1100
 1105
 1110
 1115
 1120
 1125
 1130
 1135
 1140
 1145
 1150
 1155
 1160
 1165
 1170
 1175
 1180
 1185
 1190
 1195
 1200
 1205
 1210
 1215
 1220
 1225
 1230
 1235
 1240
 1245
 1250
 1255
 1260
 1265
 1270
 1275
 1280
 1285
 1290
 1295
 1300
 1305
 1310
 1315
 1320
 1325
 1330
 1335
 1340
 1345
 1350
 1355
 1360
 1365
 1370
 1375
 1380
 1385
 1390
 1395
 1400
 1405
 1410
 1415
 1420
 1425
 1430
 1435
 1440
 1445
 1450
 1455
 1460
 1465
 1470
 1475
 1480
 1485
 1490
 1495
 1500
 1505
 1510
 1515
 1520
 1525
 1530
 1535
 1540
 1545
 1550
 1555
 1560
 1565
 1570
 1575
 1580
 1585
 1590
 1595
 1600
 1605
 1610
 1615
 1620
 1625
 1630
 1635
 1640
 1645
 1650
 1655
 1660
 1665
 1670
 1675
 1680
 1685
 1690
 1695
 1700
 1705
 1710
 1715
 1720
 1725
 1730
 1735
 1740
 1745
 1750
 1755
 1760
 1765
 1770
 1775
 1780
 1785
 1790
 1795
 1800
 1805
 1810
 1815
 1820
 1825
 1830
 1835
 1840
 1845
 1850
 1855
 1860
 1865
 1870
 1875
 1880
 1885
 1890
 1895
 1900
 1905
 1910
 1915
 1920
 1925
 1930
 1935
 1940
 1945
 1950
 1955
 1960
 1965
 1970
 1975
 1980
 1985
 1990
 1995
 2000
 2005
 2010
 2015
 2020
 2025
 2030
 2035
 2040
 2045
 2050
 2055
 2060
 2065
 2070
 2075
 2080
 2085
 2090
 2095
 2100
 2105
 2110
 2115
 2120
 2125
 2130
 2135
 2140
 2145
 2150
 2155
 2160
 2165
 2170
 2175
 2180
 2185
 2190
 2195
 2200
 2205
 2210
 2215
 2220
 2225
 2230
 2235
 2240
 2245
 2250
 2255
 2260
 2265
 2270
 2275
 2280
 2285
 2290
 2295
 2300
 2305
 2310
 2315
 2320
 2325
 2330
 2335
 2340
 2345
 2350
 2355
 2360
 2365
 2370
 2375
 2380
 2385
 2390
 2395
 2400
 2405
 2410
 2415
 2420
 2425
 2430
 2435
 2440
 2445
 2450
 2455
 2460
 2465
 2470
 2475
 2480
 2485
 2490
 2495
 2500
 2505
 2510
 2515
 2520
 2525
 2530
 2535
 2540
 2545
 2550
 2555
 2560
 2565
 2570
 2575
 2580
 2585
 2590
 2595
 2600
 2605
 2610
 2615
 2620
 2625
 2630
 2635
 2640
 2645
 2650
 2655
 2660
 2665
 2670
 2675
 2680
 2685
 2690
 2695
 2700
 2705
 2710
 2715
 2720
 2725
 2730
 2735
 2740
 2745
 2750
 2755
 2760
 2765
 2770
 2775
 2780
 2785
 2790
 2795
 2800
 2805
 2810
 2815
 2820
 2825
 2830
 2835
 2840
 2845
 2850
 2855
 2860
 2865
 2870
 2875
 2880
 2885
 2890
 2895
 2900
 2905
 2910
 2915
 2920
 2925
 2930
 2935
 2940
 2945
 2950
 2955
 2960
 2965
 2970
 2975
 2980
 2985
 2990
 2995
 3000
 3005
 3010
 3015
 3020
 3025
 3030
 3035
 3040
 3045
 3050
 3055
 3060
 3065
 3070
 3075
 3080
 3085
 3090
 3095
 3100
 3105
 3110
 3115
 3120
 3125
 3130
 3135
 3140
 3145
 3150
 3155
 3160
 3165
 3170
 3175
 3180
 3185
 3190
 3195
 3200
 3205
 3210
 3215
 3220
 3225
 3230
 3235
 3240
 3245
 3250
 3255
 3260
 3265
 3270
 3275
 3280
 3285
 3290
 3295
 3300
 3305
 3310
 3315
 3320
 3325
 3330
 3335
 3340
 3345
 3350
 3355
 3360
 3365
 3370
 3375
 3380
 3385
 3390
 3395
 3400
 3405
 3410
 3415
 3420
 3425
 3430
 3435
 3440
 3445
 3450
 3455
 3460
 3465
 3470
 3475
 3480
 3485
 3490
 3495
 3500
 3505
 3510
 3515
 3520
 3525
 3530
 3535
 3540
 3545
 3550
 3555
 3560
 3565
 3570
 3575
 3580
 3585
 3590
 3595
 3600
 3605
 3610
 3615
 3620
 3625
 3630
 3635
 3640
 3645
 3650
 3655
 3660
 3665
 3670
 3675
 3680
 3685
 3690
 3695
 3700
 3705
 3710
 3715
 3720
 3725
 3730
 3735
 3740
 3745
 3750
 3755
 3760
 3765
 3770
 3775
 3780
 3785
 3790
 3795
 3800
 3805
 3810
 3815
 3820
 3825
 3830
 3835
 3840
 3845
 3850
 3855
 3860
 3865
 3870
 3875
 3880
 3885
 3890
 3895
 3900
 3905
 3910
 3915
 3920
 3925
 3930
 3935
 3940
 3945
 3950
 3955
 3960
 3965
 3970
 3975
 3980
 3985
 3990
 3995
 4000
 4005
 4010
 4015
 4020
 4025
 4030
 4035
 4040
 4045
 4050
 4055
 4060
 4065
 4070
 4075
 4080
 4085
 4090
 4095
 4100
 4105
 4110
 4115
 4120
 4125
 4130
 4135
 4140
 4145
 4150
 4155
 4160
 4165
 4170
 4175
 4180
 4185
 4190
 4195
 4200
 4205
 4210
 4215
 4220
 4225
 4230
 4235
 4240
 4245
 4250
 4255
 4260
 4265
 4270
 4275
 4280
 4285
 4290
 4295
 4300
 4305
 4310
 4315
 4320
 4325
 4330
 4335
 4340
 4345
 4350
 4355
 4360
 4365
 4370
 4375
 4380
 4385
 4390
 4395
 4400
 4405
 4410
 4415
 4420
 4425
 4430
 4435
 4440
 4445
 4450
 4455
 4460
 4465
 4470
 4475
 4480
 4485
 4490
 4495
 4500
 4505
 4510
 4515
 4520
 4525
 4530
 4535
 4540
 4545
 4550
 4555
 4560
 4565
 4570
 4575
 4580
 4585
 4590
 4595
 4600
 4605
 4610
 4615
 4620
 4625
 4630
 4635
 4640
 4645
 4650
 4655
 4660
 4665
 4670
 4675
 4680
 4685
 4690
 4695
 4700
 4705
 4710
 4715
 4720
 4725
 4730
 4735
 4740
 4745
 4750
 4755
 4760
 4765
 4770
 4775
 4780
 4785
 4790
 4795
 4800
 4805
 4810
 4815
 4820
 4825
 4830
 4835
 4840
 4845
 4850
 4855
 4860
 4865
 4870
 4875
 4880
 4885
 4890
 4895
 4900
 4905
 4910
 4915
 4920
 4925
 4930
 4935
 4940
 4945
 4950
 4955
 4960
 4965
 4970
 4975
 4980
 4985
 4990
 4995
 5000
 5005
 5010
 5015
 5020
 5025
 5030
 5035
 5040
 5045
 5050
 5055
 5060
 5065
 5070
 5075
 5080
 5085
 5090
 5095
 5100
 5105
 5110
 5115
 5120
 5125
 5130
 5135
 5140
 5145
 5150
 5155
 5160
 5165
 5170
 5175
 5180
 5185
 5190
 5195
 5200
 5205
 5210
 5215
 5220
 5225
 5230
 5235
 5240
 5245
 5250
 5255
 5260
 5265
 5270
 5275
 5280
 5285
 5290
 5295
 5300
 5305
 5310
 5315
 5320
 5325
 5330
 5335
 5340
 5345
 5350
 5355
 5360
 5365
 5370
 5375
 5380
 5385
 5390
 5395
 5400
 5405
 5410
 5415
 5420
 5425
 5430
 5435
 5440
 5445
 5450
 5455
 5460
 5465
 5470
 5475
 5480
 5485
 5490
 5495
 5500
 5505
 5510
 5515
 5520
 5525
 5530
 5535
 5540
 5545
 5550
 5555
 5560
 5565
 5570
 5575
 5580
 5585
 5590
 5595
 5600
 5605
 5610
 5615
 5620
 5625
 5630
 5635
 5640
 5645
 5650
 5655
 5660
 5665
 5670
 5675
 5680
 5685
 5690
 5695
 5700
 5705
 5710
 5715
 5720
 5725
 5730
 5735
 5740
 5745
 5750
 5755
 5760
 5765
 5770
 5775
 5780
 5785
 5790
 5795
 5800
 5805
 5810
 5815
 5820
 5825
 5830
 5835
 5840
 5845
 5850
 5855
 5860
 5865
 5870
 5875
 5880
 5885
 5890
 5895
 5900
 5905
 5910
 5915
 5920
 5925
 5930
 5935
 5940
 5945
 5950
 5955
 5960
 5965
 5970
 5975
 5980
 5985
 5990
 5995
 6000
 6005
 6010
 6015
 6020
 6025
 6030
 6035
 6040
 6045
 6050
 6055
 6060
 6065
 6070
 6075
 6080
 6085
 6090
 6095
 6100
 6105
 6110
 6115
 6120
 6125
 6130
 6135
 6140
 6145
 6150
 6155
 6160
 6165
 6170
 6175
 6180
 6185
 6190
 6195
 6200
 6205
 6210
 6215
 6220
 6225
 6230
 6235
 6240
 6245
 6250
 6255
 6260
 6265
 6270
 6275
 6280
 6285
 6290
 6295
 6300
 6305
 6310
 6315
 6320
 6325
 6330
 6335
 6340
 6345
 6350
 6355
 6360
 6365
 6370
 6375
 6380
 6385
 6390
 6395
 6400
 6405
 6410
 6415
 6420
 6425
 6430
 6435
 6440
 6445
 6450
 6455
 6460
 6465
 6470
 6475
 6480
 6485
 6490
 6495
 6500
 6505
 6510
 6515
 6520
 6525
 6530
 6535
 6540
 6545
 6550
 6555
 6560
 6565
 6570
 6575
 6580
 6585
 6590
 6595
 6600
 6605
 6610
 6615
 6620
 6625
 6630
 6635
 6640
 6645
 6650
 6655
 6660
 6665
 6670
 6675
 6680
 6685
 6690
 6695
 6700
 6705
 6710
 6715
 6720
 6725
 6730
 6735
 6740
 6745
 6750
 6755
 6760
 6765
 6770
 6775
 6780
 6785
 6790
 6795
 6800
 6805
 6810
 6815
 6820
 6825
 6830
 6835
 6840
 6845
 6850
 6855
 6860
 6865
 6870
 6875
 6880
 6885
 6890
 6895
 6900
 6905
 6910
 6915
 6920
 6925
 6930
 6935
 6940
 6945

& ad motum agilitatem quiuus in laterum & angulorum
 acumine deprehenderit. natura dodecaedri, quæ apta est
 ad complectendum reliquas figuras, Entis effigies omnia
 corpora comprehendentis videtur esse. de reliquis duobus
 icosaedrum diuersi, octaedrum eiusdē ideæ conuenit. itaq; 5
 alterum aerem qui vna in forma omnem substantiam con-
 tinet, alterum aquam quæ temperando plurimas qualita-
 tis species recipit, exhibuit. Quod si ergo natura in omnib.
 æqualitatem exigit, mundos neq; plures exemplis istis con-
 sentaneum est, neq; pauciores esse. vt cuius sua sit princeps 10
 constitutio atq; vis, sicut in compositionibus erat corporū.
 Atq; hac quidem oratione eos libuit demulcere, qui mirā-
 tur nos naturam ortui & mutationi obnoxiam in tot par-
 tiri genera. Hoc autem vnā mecum vniuersi perpendite, q̃
 supremorum principiorum, Vnius inquam & infiniti Bina- 15
 rij, hoc quia elementum est omnis informitatis & confu-
 sionis, Infinitas dicitur: Vnitatis autem natura cum defi-
 niat ac determinet infinitatis vacuum, & ratione ac finibus
 carentem naturam, informat eam, atq; vtcunque appella-
 tionem quæ in singulis monstratur sensilibus sustinet at- 20
 que accipit. Hæc principia primum in numeris apparent.
 immo omnino numeri appellatio multitudini non con-
 gruit, nisi infinitatem materiæ tanquam forma quædam
 subiens, alicubi minus, alicubi amplius decidat. tunc enim
 vnaquæuis multitudo fit numerus, cum vnitatem definitur. 25
 vnitatem abolita, rursus infinitus binarius omnia confun-
 dens, in composita, infinita, immensa q; reddit. Quoniam
 autem forma non est abolitio materiæ, sed subiecto speciē
 ordinemq; adfert: necesse est etiam in numero vtrunq; in- 30
 esse principiū, vnde primum discrimen, maxima q; dissimi-
 litudo ortū habent. Est enim infinitum principium causa
 paris numeri efficiens, melius principium imparem gignit.
 Primus aut parium est binarius, imparium ternio. è quibus
 conflatur quinarium, ob cōpositionem vtrique communis,
 vi autem sua impar. Oportebat enim, cum natura sensilis & 35
 corporea concreta, necessitate diuersi in aliquot diuideret-
 ur partes, harum numerum neq; parium esse primum, ne-
 que imparium, sed tertium ex his compositum. vt fieret ab
 vtroque principio, & eo quod parem, & eo quod imparem
 architectatur. non enim poterat alterum ab altero diuelli.
 cum

Vnitatis.

Binarius.

Multitudo

Numerus.

cum vtrunq; principij naturam facultatemq; obtineat. Am
 bobus ergo copulatis, melius principium præualuit infini-
 tati diuidenti, inhibuitque, & cum ab vtroq; diuelleretur
 materia, in medium iniecta vnitatem effecit, ne Vniuersum
 5 in duas scinderetur partes. ita multitudo quidem mundorū
 exstitit ob diuersitatis naturam quæ inest infinito discer-
 nenti: finiti autem & eiusdem vis imparem eam redegit.
 Talis autem est imparitas, quia naturam progredi longius
 quam expediebat non fuit. Si enim sincerum purumque
 10 fuisset vnum, nullam omnino diuisionem admisisset mate-
 ria. Quoniam autem illud binario vim diuidenti nactō ad-
 mixtum fuit, admisit sectionem materia & diuisionem, sed
 quæ ibi constiterit, victo à pare impari. Ideoque veteribus
 in vsu fuit pempazeſthe dicere, pro numerare. Puto autem
 15 panta quoq; (id est omnia) vocem esse à pente (quod quin-
 que significat) deductam, quod is numerus è primis sit con-
 status numeris. Et cum alij numeri in alios multiplicati,
 aliud genus numerorum producant: quinaris pari multi-
 20 plicatus, denarium gignit perfectum numerum: in impa-
 rem multiplicatus, seipsum refert. Mitto, quod è primis
 duobus quadratis vnitatem & quaternione cōſtit quinaris.
 & quod tantum potest quadratum, quantum coniuncta
 duorum faciunt quadrata numerorum qui ipso proxime
 sunt priores, pulcherrimumque rectangulum ita triangu-
 25 lum constituit. & quod primus hic numerus sesquialteram
 proportionem continet. Hæc enim fortasse ad propositam
 nobis materiam non pertinent. Id propius huc facit, quod
 natura huius numeri facultatem habet diuidenti, ac se-
 cundum eum plura diuisit natura. In nobis ipsis quinque
 30 insunt sensus, totidem animæ partes, vitalis, sentiens, ap-
 petens, irascens, ratiocinans. totidem in vtrauis manu di-
 giti. & semen fecundissimum quinquēfariam diuiditur. nō
 enim mulierem plures quinque fetus partu edidisse memo-
 ratur, multæ autem quinque vno enixæ partu. ac Rheam
 35 Ægyptij fabulantur quinque deos peperisse, per inuolu-
 crum innuentes ortum quinque mundorum ex vna mate-
 ria. Ipso in vniuerso terra quinq; Zonis, celum quinq; cir-
 culis distribuitur, polaribus duobus, totidem solstitiali-
 bus, & medio horum æquinoctiali. Quinque etiam sunt
 conuerſiones stellarum vagarum, cum eadem sit Solis, Lu-
 ciferi,

*Quinarius
 proprietates.*

*Platonis
sententia
explicatur*

ciferi, & Mercurij. Ipse etiam mundus ad quinarij concinnitatem est compositus, sicut apud nos harmonia ex quinque tetrachordorum positu constare cernitur, summorum, mediorum, adiunctorum, deiunctorum, ac excedentium. & in cantu quinque sunt interualla, diesis; semitonium, 5 tonus, sesquitonium, ditonus. Ita videtur natura magis delectata fuisse rebus quinario construendis, quam globi ad formam redigendis, quod visum fuit Aristoteli. Querat hic aliquis, Quidnam causæ sit quod Plato, cum quinque mundorum numerum ad quinque corporum reuocauerit figurarum, satus quinarie constructione deum visum in describendo vniuerso, ac deinde proposuerit de multitudine mundorum difficilem dubitationem, vñumne an quinque reuera existisse dicendum sit: tamen deprehendatur hinc suspicionem eius rei iniectisse. Quod si id quod probabile est, 15 accommodari ad eius sententiam debet, eò ipse respicio in hac re explicanda, quod scilicet senserit Plato differentiis corporum istorum & figurarum, necessarium motuum quoque comitari discrimina. hoc enim ipse docet, vbi pronunciat id quod coit aut secernitur, vñ cum substantia & qualitatibus locum etiam nomenque mutare. Si enim ex aere ignis fiat, soluto octaedro & in pyramides dissipato: aut vicissim ex igni aer, in octaedrum coacto & compulso: non potest suo manere loco id quod mutatum fuit, sed fugit ferturque; ad alium locum exturbatum priore, pugnatque cum iis quæ 25 obstant & impellunt. Adhuc etiam plenius similitudine eorum quæ cribris aliisque; ad purgandum frumentum paratis instrumentis concutuntur atque ventilantur, rem explicat. eodem modo etiam elementa docens, dum quassant materiam, atque ab ea quassantur, similia semper ad similia ferri, aliaque; aliis locis contineri, antequam eorum compositione Vniuersum constituatur. Hoc ergo modo tum affecta materia, vt par fuit Vniuersum esse affectum vbi Deus abest, statim primæ quinque qualitates suis singulæ præditæ momentis, incitatae sunt: neque omnino separatæ tñ aut sincere 35 secretæ, ideo quod omnibus permixtis naturæ ita comparatum est vt semper quod superatur ei comiteretur quod præualet. Itaque in ortu corporum cum alia aliò ferrètur, æquales numero partes atque diuisiones effecerunt. vnam partem non puri ignis, sed ignea specie præditam: aliam non sinceri ætheris,

theris, sed ætheris similem: aliam non terræ putæ putæ, sed
 formæ terræ: maxime tamē aer cum aqua fuit permixtus,
 quod hæc multis diuersi generis admixtis discesserunt, sic-
 uti dictum fuit. Non enim deus separauit aut disposuit na-
 turam, sed cum ipsa vltro diuortiu fecisset: & in diuersa di-
 scessione loca admodum inordinatam, accepit, cōposuit,
 & proportionē ac medietate adhibita concinnauit. deinde
 rationē vnicuique imponens veluti gubernatorem & custo-
 dis loco, tot effecit mundos, quos sunt formæ primorum
 10 corporum. Atque hæc propter Ammoniu gratiæ Platonis de-
 dicata sunt. Ego autē de numero mūdorum, quod sint tot,
 nunquam sane contenderim. eam verō sententiā, quæ plu-
 res vno mundos, non tamen infinitos sed numero determi-
 natos facit, neutra istarum absurditatem censeo: in materiæ
 15 naturam intueus, dissipabilem eam ac diuiduam, & quæ ne-
 que vnitatem seruet, neque eam ratio in infinitum euagari
 sinat. Sed, quod aliās solemus, hūc quoque Academia recor-
 demur, nimiamque vitemus assensionem, ac tanquam in lo-
 co lubrico in disputatione sola de infinito firmiter confi-
 20 stamus. Hæc ego cum dixissem, Demetrius: Probe, inquit,
 Lamprias hortatur:

Multis enim di formis, non sophismatum,
 vt est apud Euripidem, sed rerum decipiunt, cum veluti sci-
 entes de tantis rebus audemus pronuntiare. Sed ad argu- *Redit ad*
 25 mentū initio propositum reuocanda nobis est disputatione. *disputatio*
Quod enim dictum fuit, oracula relinquentibus & deserē. nem deo-
tibus genijs, tanquam instrumenta artificum iacere ociosa raculis,
 & muta, aliam maiorem excitat questionem de causa & fa-
 cultate, qua vsi genij vates vtriusque sexus futurore & imagina-
 30 tione futurorum impleant. Non possumus quippe causam
 silentij oraculorum adscribere discessui geniorū, nisi per-
 suasum nobis sit quo modo præsentēs eadem vocalia & o-
 perosa reddant. Sub hæc Ammonius. Putas verō, inquit, ge-
 nios aliud quicquam dicendos, quam quod ait Hesiodus,
 35 animas circumuagantes,

Aere cęstus? ---- Mihi enim quo pacto homo dif-
 fert ab homine tragicam comicamve agēte personam, eo. *Genij quid*
 dem differre videtur animus ab animo corpore in hac vita
 amicto. Nihil igitur est causæ cur absurdum aut mirum vi-
 deri debeat, si animi in animos incidentes, futuri imagina-
 tionem

tionem aliquam ingenerant. sicut & nos inuicem non omnia voce, sed & literis, & tactu, & intuitu significamus multa præterita, & futura præmonstramus. Nisi tu quid, Lampria, diuersum habes. est enim nuper nobis renunciatum, multa te hac de re cum hospitibus apud Lebadiam disputasse, quorum nihil nuncius perfecte memoria tenebat. Noli mirari, inquam ego. multa enim actiones, multæ occupationes mediæ incidentes, propter oraculum & sacrificium quod tractabatur, fecerunt ut sparsim ac per interval la cōmentaremur. Atqui nunc, aiebat Ammonius, & ocio 10 videntes habes auditores, & paratos alia quærere, alia discere, omni cōtentione ac studio altercandi remotis, libertateq; & venia omni sermoni, ut vides, proposita. Eadem reliquis et postulantibus, ego postquam paululū subtriciuissem: Et quidem, inquam, iis quæ tum disputata sunt, ipse tu casu 15 quodam exordium occasionemq; hic referendi dedisti. Si enim animi secreta corporibus, aut omnino quibus nullum est cum corporibus commercium, sunt, quæ tua est, & diuini sententia Hesiodi, dæmones

Custodes hominum casti, terras obeuntes.

20

*Animos et
tam huma
nos, diui
nandi vim
habere.*

*Memoria
vis.*

cur animos in corporibus degentes ista vi priuamus, qua futura præscire & prædicere possunt à natura sua genij? Probabile quidem non est animis vllā facultatem, vllāmve partē adnasci abitu è corpore, qua caruerint antè: sed ea 25 semper habere, habere autē deteriora, dum mixti sunt corpori, atq; alia quidem omnino obscura & occulta, alia infirma & languida, & sicut cum per caliginem videmus, aut in humore mouemur, inefficacia & tarda, multamq; suæ naturæ curationē & restitutionem, multā eius à quo impediuntur detractionem atq; expurgationē desiderantia. Sicut 30 enim Sol nō tum sit splēdidus, cum nubes effugit: sed cum semper talis sit, in nebula nobis obscurus videtur, ac vix apparet. sic animus vim diuinādi nō adipiscitur è corpore tanquā nube egrediendo: sed iam nunc ea præditus, cæcatur ob permixtionē & confusionē cum natura mortali. Quod 35 ne miremur, aut fidem rei derogemus, videamus, si nullam aliam animi facultatem, saltem eam quæ ex aduerso responderet diuinatrici, memoriam dico, quantum illa præster opus, quod præterita seruat ac retinet, aut potius ea quæ nō sunt. eorum enim quæ facta sunt nihil est neq; subsistit, sed simul

simul existunt omnia & intereunt, siue facta, siue verba, siue affectiones, tempore fluminis instar omnia proripiente. ista autem vis animi, nescio quomodo ea apprehendit, & non cum sint, iis tamen speciem ac substantiam circumponit. Sanè oraculum Theſſalis de Arna datum iubebat eos

Vi sum oculis capti, muti Socemq; notare.

At memoria nobis & surdorum audito, & visio cæcorum est. Itaque, sicut dixi, mirum non est, si apprehendens quæ iam esse desierunt, multa etiam nōdum quæ sunt adſciſcat. Hæc enim ei magis conueniunt, & ab his consensu quodam adſcitur. accingitur enim futuris, eaq; aggreditur, à præteritis & finem nactis absoluta, nisi quatenus eorum meminit. Hanc ergo vim animi cum habeant innatam, obſcuram tamen & imaginatu difficilem, quidam tamen subitò in somnis aut sacrificiis efflorescunt, eaq; vtuntur, siue quod tū corpus mundatum est, siue aptam ad hanc rem cōsecutum temperiem, siue quod mens laxata & à præsentibus liberata, imaginandi vim futuris intendit. Non enim, vt Euripides ait,

Optimus is est Sates, probè qui conijcit.

sed hic quidem intelligens est vir, rationem præcedentem ac indicio probabili ducentē sequens. Vis autem diuinandi tanquam tabula scripturæ expers, ratione carens, & infinita ex sese, capax tamen ortarum à visis affectionum & præſenſionum, absque vlla ratiocinatione futurum attingit, maximè vbi è præſenti exit ſtatu. hoc fit, cum ob tēperiem & affectionem corporis mutatio ei accidit, quæ enthuſiaſmus, hoc est diuinus inſtinctus, dicitur. Ipsum quidè corpus ex ſeipſo sæpe huiusmodi conſequitur affectionem. Terra autem cum multarum aliarum facultatum fontes hominib. effundit, alios furorem diuinum, morbos, mortemq; ferentes, alios viles, iucundos, & cōmodos, id quod ii qui accedunt, experientia deprehendunt: tum verò diuinandi fluxus atq; Spiritus diuinissimus est & sanctissimus, siue is ſeorsim per aerem, siue cum liquore percipiat. In Diuinandi spiritus corpus enim admixtus, temperiem in animis ingenerat insolentem atq; alienam ab vſitata. cuius proprietates difficile est exprimere verbis, coniecturas autem multiplices de iis ratio ſuggerit. Calore nimirū & diffuſione meatus aperiri

riri quosdam imaginandi futura præditos facultate, probabile est. quemadmodum vinum sublati ad cerebrum vaporibus multos animo motus infert, multaque eius sensa abdita prius & occultata detegit. Multa enim vis diuinandi bacchationi & furori inest, siquidem Euripidi credimus: quando incallescens animus atq; ignitus metum amolitur, quem humana prudentia inducens sæpenumero auertit & restinguit diuinum instinctum. Ad hæc non abs re dici posse videtur, siccitatē vnā cum calore animo ingeneratā, spiritum reddere tenuem, æthereumq; eum & purum redigere. Hæc est enim illa Heracleti anima sicca optima. Humiditas non visum modò & auditum hebetat, sed & speculis incidens splendorem & aeri lucem adimit. Contrà etiam non est nefas refrigeratione & densatione spiritus, ad instar tincturæ ferri, vim præfagientem animo indi ac durari. & quidem sicut stannum illiquefactum erri, quod rarum est ac multis hians meatibus, simul hoc & stipat dēsatq;, & splendidius puriusq; redigit: ita nihil impedit, quin diuinandi facultas, vapor quippiam consentaneum & cognatum animo habens, laxas eius partes impleat, concinnet, ac contineat. Alia enim aliis sunt conducibilia. sic faba purpuræ. nitrum cocci tincturam expedit admixtum, & vi Empedocles ait,

Glauci flore croci byssus miscetur amarus.

de Cydno autem, & sacro Apollinis qui Tarsi est gladio, te, mi Demetri, narrantem audiuius, gladium eum nulla alia aqua perinde tergi & purgari, ac fluminis eius. sicut etiā Olympiæ cinerem aqua Alphei amnis affusa aræ circumglutinant: cum nulla hoc alia possint aqua efficere. Non est igitur mirum, si terra multos alios liquores edente, isti soli animis enthusiasmum & futurorum imaginationem inferunt. Citra controuersiam porrò hanc rationem fama con-

Origo Delphici oraculi.

firmat. Heic enim vim loci huius primùm innotuisse ferūt, cum casu pastor quidam in eum incidisset, vocesq; deinde à diuino instinctu edidisset profectas, quas cum initio spreuissent qui aderant, postea euentu probatis quæ is prædixerat, mirati sunt. Delphorum doctissimi, nomen quoque hominis perhibent Coretam. Mihi verò videtur maximè huiusmodi cum diuinatione contemperationem atque cohesionem animus admittere, qualis est visui cum luce consentiente. Oculus enim videndi facultate præditus nihil si-

ne

ne luce agere potest, & animi vis diuinatrix, tanquam ocu-
lus, sua quadam re indiget, à qua incendatur atque exacua-
tur. Quare multi antiquiorum esse vnum eundemq; deum
Apollinem & Solem putauerūt. Qui verò proportionem,
5 pulcram ac sapientem sanè rem, cognitam habent ac ma-
gnificiunt, ij sicut corpus ad animum, visus ad mètem, lux
ad veritatē se habet, ita solis facultatem se habere censent
ad naturam Apollinis, illam huius propaginem ferumque
existimantes, illam semper ab hac quæ semper est, pro-
10 creari. Ille enim accendit, producit, atq; excitat vidēdo sen-
tiēdi vim: hic animi diuinatricem facultatem. At qui vnum
eundemq; deum eos esse senserunt, probabili ratione moti
Apollini & Terræ commune oraculum adscripserunt. ar-
bitrati Solem terræ ingenerare affectionē istam & tempe-
15 riem, à qua vapores ad diuinandum facientes exhalent. I-
psam proinde terram, vt Hesiodus melius quàm à nonnul-
lis factum est philosophis, re considerata appellauit

Immotam sedem cunctiorum:---

ita nos quoque sempiternam interitusque expertem sta-
20 tuimus. facultatum autem eius aliquando defectus, ali-
quando ortus, nonnunquam aliò migrationes probabile
euenire, vniuersique temporis circuitu tales conuersio-
nes in ea reuolui, quod cōficere licet ex iis quæ animaduer-
ti sensu possunt. Nam & lacus, & amnes, ac frequētius ther-
25 mæ quibusdam in locis defecerunt ac omnino euauerūt,
in aliis quasi subterfugerunt ac delituerunt: aliquanto post
tempore rursus iisdem aut vicinis locis exstiterunt. Iam
metalla quædam prorsus exinanita iacent: vt in Attica se-
sturæ argentariæ, & in Eubœa æris venæ, ex quo cudeban-
30 tur gladii qui aquæ tinctura durabātur, quorum sic memi-
nit Æschylus:

Sumens acutum mucronem Euboicum manū.

Neque diu est quod Carystia rupes desit simul cum mar-
more proferre stamina quædam mollia ac quasi fila lapi-
35 dea (existimo enim quosdā vestrūm vidisse mantilia, retia,
& inuolucra capitis ea ex materia cōfecta: quæ neq; vrūtur,
& cum vsu sordes contraxerūt, in ignem coniecta nitorem
splendoremq; suum recipiūt) planè enim desit, & vix gra-
ciles quædam tanquam fibræ & quasi capilli eius materiæ
per metalla discurrunt. At enim horum omnium opificem

Aristoteles facit vaporem qui est in terra: cuius defectum migrationem, nouumq; ortum necesse est ista omnia sequi. Hæc itaq; de spiritibus diuinationi seruiantibus cogitanda sunt, vim eorum non esse sempiternā aut senii immunem, sed mutationibus obnoxiam. Nam consentaneū est & magnis eos exstingui imbribus, & dissipari fulmine ictis locis, maximè aut cum terræ motu concussæ in sese subsidunt ac confunduntur, petere ima aut etiam planè elidi. sicut hîc aiunt vestigia apparere magni terræ motus, eius qui urbem subuertit. Orchomeni aiunt peste multis absumtis hominibus, Tiresiæ oraculum planè defecisse, & in hunc vsque diem manere ociosum & mutum. Idem de Ciliciæ oraculis auditu accepimus: verène dictum, tu Demetri omnium optimè exposueris. Heic Demetrius. Vt nunc, inquit, res habeat, ignoro: scitis enim me permultū temporis iam peregrinando confecisse. Cum autem essem in patria, florebant adhuc Mopsi & Amphilocho oracula. Habeo autem rem apprimè admirabilem, quæ me præsentē apud oraculum Mopsi euenit, quam vobis referam. Præfectus Ciliciæ, homo dubiæ de diis sententiæ (quod ei accidisse putato propter imbecillitatem incredulitatis de diis conceptæ) cæteroqui contumeliosus & prauus, cum circa se haberet Epicureos, qui freti pulcra (si diis placet) ista sua physiologia religioni illudunt, motus eorum vocibus libertum ad oraculum Mopsi misit, tanquam exploratorem in castra hostium, cum tabella obsignata, in qua, nemine conscio quæstionem scripserat. Libertus cum pro more noctem in delubro exegisset, ac obdormiuisset, facta die tale narrauit somnium, visum fuisse sibi adstare virum pulcrum, qui vna hac voce, Nigrum edita statim discesserit. Absurdum nobis hoc videbatur, multūq; hæitationis iniiciebat. At præfectus consternatus, flexisq; genibus veneratus Mopsum aperuit tabulam, ostenditq; nobis hanc inscriptam quæstionem, Albūne tibi, an verò nigrum inmolabo taurum? Itaq; & Epicureis pudor est iniectus, & præfectus sacrificio peracto isto, deinceps Mopsus coluit. His dictis Demetrius conticuit. Ego autem, qui summam disputationi imponere cuperem, sum in Philippum ac Ammonium intuitus, qui simul sedebant. videbanturq; mihi velle aliquid dicere, & rursus vocem inhibere. Tum Ammonius. Habet,

Mopsi oraculum.

Habet, inquit, mi Lampria, Philippus etiam quæ dicat de
disputatis. Ipse enim quoque in eam, quæ plerumque est,
venit sententiâ, Apollinem non esse à Sole alium, sed eun-
dem cum eo deum. Mea autem grauior est, ac maioribus
5 de reb. dubitatio. Antè, nescio quomodo, oratione eò rem
deduximus, vt a diis diuinationem ad genios vtcunq; reii-
ceremus. Nunc videmur mihi hos iterum oraculo & tripode
destrudere atque exturbare, diuinationis principium,
immo ipsam substantiam ac vim, in spiritum vapores, ex-
halationesque referentes. Quæ enim commemoratæ sunt
10 temperies, calores, & quasi aciei acroboris (qualia ferro
candenti aquæ tinctura conciliat) in animum introductio-
nes, sententiam nostram etiam longius è diis abducunt:
quandamq; talem causæ oraculorū ratiocinationem pro-
15 ponunt, quali Cyclopem vti facit Euripides.

Tellus oportet seu Velit seu non Velit,

Gignendo gramine saginet meum pecus.

Hoc interest, quod ille negat se diis sacrificare, sed sibi ipsi
ait & ventri geniorū maximo. Nos autem & sacrificamus,
20 & vota facimus, nescio sanè cur oraculorum isthæc gratia,
si quidem animi nostri in se vim habet diuinandi, quam ae-
ris aliqua aut ventri excitet temperies. Iam quid sibi volunt
cōstitutiones antistitarum? & quod oraculum non editur,
nisi hostia tota ab imis talis contremiscat dum liquor inter
25 libandum ei inuergitur, & concutitur? Non enim satis est
quassare caput, vt in aliis sacrificiis: sed oportet omnibus
membris trepidationem & concussionem accidere cū tre-
mulo sonitu. hoc nisi fiat, negant oraculū respondere, neq;
Pythiam introducunt. Atqui certè necesse est vt hæc cum
30 faciant, & fieri debere statuunt, diis aut genijs eorum cau-
sam adscribāt quo tu modo rem explicabas, probabile non
est. vapor enim siue tremat victima, siue non tremat, vbicū-
que aderit, diuinum instinctū incutiet, animumq; afficiet.
idq; nō tantum si Pythiæ, sed si quodcunq; corpus attige-
35 rit vt ineptum sit vna muliere vti ad oracula, eiq; facessere
negocium, ac per omnem vitā castam eam intactamq; ser-
uare. Etenim Coretas ille, quem primū aiunt Delphi, cum
eum in locum incidisset, facultatem loco insitam demon-
strasse, nihil (arbitror) habuit, quo alios caprarios aut pa-
stores excelleret. si tamen narratio de eo non est fabula &

inane commentum. Mihi quidem nugæ videntur. & quoties ratio cinor, quantorum bonorum causam Græcis hoc præbuerit oraculum in bellis, condendis vrbibus, pestilentiiis, sterilitatibus: indignum facinus iudico, inuentionem eius atque principium non deo, ac prouidentia, sed fortuna & casui imputari. Hac de re cum Lampria paratus sum differere. modo tu, Philippe, moram hanc æquo animo feras. Maxime, inquit Philippus, cum ego, tum omnes isti. oratio enim hæc tua omnes nos comouit. Me verò, inquam ego, non mouit tantum oratio hæc, sed plane pudorem incussit, si in tanto tantorum hominum coetu vobis videar præter ætatem probabilitate sermonis fucum faciens conuellere aliquid aut in dubium vocare voluisse eorum quæ verè & diuinitus de rebus diuinis statuta ac recepta sunt. Purgabo tamen me, teste ac patrono interim Platone adscito. Hic enim Anaxagoram veterem culpauit, quod nimis in naturales immerfus causas, semperque necessitatem earum quæ corporibus naturalibus accidunt affectionum confectans atque persequens, finalem & efficientem causam, præstantiores in genere causarum, & potiora principia omisisset. Interim ipse aut primus aut maxime omnium philosophorum hæc vtriusque tractauit, ita quidem ut deo principium eorum quæ ratione fiunt adscriberet: neque tamè materiam necessariis causis ad rerum ortum pertinentibus spoliaret. perspiciebat quippe, quod his causis quæuis res naturalis ac exposita sensui cum adornetur, non simplex est aut mixtionis experta, sed materiae cum forma implicatione oritur. Consideremus primum hoc in operibus artium: Offert se nobis statim famosus iste crateræ fundus siue basis, quam hypocrateridium, id est fundamentum crateri substratum Herodotus appellauit. materiales hic crater habet causas, ignem puta, ferrum, mollitionem vi ignis, immersionem in aquam: sine quibus nullo pacto opus hoc potuit confici. præstantiorem tamen causam, & quæ his mouendis operaretur, ars & ratio operi præbuit. Præterea exemplaribus his atque simulacris, autor & opifex inscriptus est.

*Aglaophonte satus, patria Thasius, Polygnotus
Arcis depinxit Dardania exscidium.*

ac pinxit, ut videtis, exscidium Ilii. verum id fieri non potuit, ut nisi multis pigmentis tritis ac inter se permixtis picturæ

hæc

*Causarum
diuisio.*

hæc efficeretur forma. An ergo qui vult materialem causam attingere, quæritq; & docet affectiones & mutationes, quæ accidunt Sinopidi rubricæ cum ochra permixtæ, aut atramento cum melide, aliquid pictoris detrahit gloriæ?

- 5 Aut qui explicat quæ ratione ferro duricies ac mollicies inducantur, (nempe quod igni laxatum tundentibus & percutientibus cedit, in aquam autem recentem immersum, ac frigore ob partam vi ignis teneritatem ac raritatem, coactum in se atque densatum, robur acquirit & crassitiem,
- 10 quam Homerus vim ferri appellat) iccirco operis effectio- *Odyss. 4.*
nem non relinquit artifice integram? Non equidem opinor. 393.
Nam & sunt qui vires medicamentorum aut qualitates examinant, nequaquã ij artem medicam abolentes. Sicut etiam haud dubiè Plato videre nos oculorum splendore cum
- 15 Solis luce temperato, istoque aere audire dicens, non hoc negat, ratione & providentia nobis facultatem videnti atque audiendi obtigisse. In vniuersum enim, cum (vt dixi) quiuis ortus duas habeat causas: antiquissimi theologi atque poetæ soli præstantiori animum aduertere di-
- 20 gnati sunt. scilicet commune hoc omnibus rebus accipientes:

Principium Iupiter, medium Iouis, omnia ab ipso.

- Ad naturales autem & necessarias causas nunquam accesserunt. His posteriores, quibus physicorum nomen fuit inditum, diuerso à prioribus instituto, à pulcerrimo illo & diuino aberrauere principio. omnia corporibus, eorumq; perpeffionibus, collisionibus, mutationibus, mixtionibus accepta ferre maluerunt. Quo fit, vt vtrorunque ratio imperfecta sit. his per quem, & quapropter, illis è quibus re-
- 30 bus, & ob quas causas factæ sint ignorantibus, aut saltem non exponentibus. Enimuerò is, qui primus liquidò vtrunque causarum genus attigit, certaque ratione efficienti & mouenti causæ adiunxit subiectum necessariò motionum capax: is nos quoque omni sinistra suspitione & calumnia
- 35 exonerat. Non enim dei aut rationis expertem facimus diuinationem: dum ei pro subiecto animū humanum, spiritum autem seu vaporē entusiasmos cientem instrumenti plestrive loco tribuimus. Iam primū terra quæ exhalationes istas parit, tum qui omnis tēperiei ac mutationis facultatē terræ largitur Sol, Dii maiorum nostrorum instituto

censentur. Deinde huic temperiei genios, tanquam præsi-
 des, inspectores, custostesq; cum addimus, qui alia tempe-
 stiuè suggerant, alia intendant, nimiamq; ab alienationem
 mentis & conturbationem restringant, spiritumq; ita tem-
 perent, vt sine noxa & dolore moueat correptos: non vide-
 bimur aliquid vel absurdum vel impossibile facere. Præ-
 terea nostræ ratiocinationi hoc non aduersatur, quod antè
 quàm oraculum petimus, victimam immolamus, corona-
 mus, libamus. Sacerdotes enim, & alii quorum est immo-
 lare victimam & libare, ac habitū eius & motum obserua-
 re, aliam eius rei causam habent, quàm nos qui oracula pe-
 titimus. Nam hostiam oportet & quod ad corpus, & quod ad
 animum attinet, puram esse, integram, atque incorruptam.
 de corporibus iudicium nō est difficile. Animam explorāt,
 farinam tauris, ciceres suis apponentes. si enim non gu-
 stent, non esse sanos iudicant. Capram argui frigida affusa,
 si non moueatur. non enim esse animæ secundum naturam
 affectæ, non moueri neque affici cum libamenta inuergun-
 tur. Quod si constanter verum sit, litare signum esse exitu-
 ræ sortis, non litando demonstrari responsum nullum ac-
 ceptum iri: non tamē ego video quid aduersum iis, quæ su-
 præ sunt dicta, consequatur. Nimirum vnaquævis facultas
 suo tēpore melius quàm alieno id ad quod natura eam de-
 stinavit, præstat. & cum ille temporis idoneus articulus nos
 fugiat, consentaneum est à deo nobis eius signa monstrari.
 Id quoq; sentio, exhalationē istam non perpetuū esse eius-
 dem modi, sed intendi atq; remitti interdum. Et mei argu-
 menti, quo id confirmo, testes habeo cum multos peregrini-
 os, tum eos omnes qui ad siduū sacrarium hoc obeunt ad-
 ministratos. Cella enim, in qua collocantur consultores ora-
 culi, neq; sæpe, neq; statis tēporibus, sed fortuitis intersti-
 tiis suauis odore impletur, ac spiritu è delubro tanquā fon-
 te quodam oblato: qui fragrantia suauissimum quodq; &
 preciosissimū æquet vnguentū. expelli autē verisimile est
 à calore, aut alia quadā innata vi. Hoc si cui nō videtur pro-
 babile, at illud quidē vniuersi fatebimini, ipsam Pythiam a-
 liās aliis & diuersis inter se affectionibus citatā habere eam
 animi partem, quam tangit spiritus: neq; ab ea vnam sem-
 per animi temperie, instar harmoniæ nullo temporis pun-
 cto mutabilis, conseruari. Multæ enim sentiente ipsa, plu-

Oraculi
 antistita
 quomodo
 afficiatur.

res non animaduertēte corpus eius inuadunt, animoq; ob-
 repunt molestiæ & commotiones: quibus oppletam nefas
 est ire ad cortinam & deo sese vtendam exhibere: cū sit
 tunc non pura, sed instrumentum quasi nō satis rectē ador-
 natum aut bene sonum redditurum, verū turbulentum
 atque incompositum. Nam neque vinum ebriosum, neque
 fistula enthusiasmi caprum eodem semper afficit modo, sed
 pro eo atque aliud vel aliud temperamentum in corpore
 obortum est, ijdem aliās magis, aliās minus bacchantur ac
 10 insaniunt. Maximē omnium partium animi ea, qua imagi-
 namur, videtur corporis alterationibus permoueri, eiusque
 mutationes imitari. Quod manifestū faciunt somnia, quæ
 aliquando nobis varia & multiplicia offeruntur, aliquando
 eorum vacui, animoq; ad hæc quod attinet tranquillo su-
 15 mus. Ipsi nouimus Cleonem à Daulia istum, qui toto vi-
 ræ suæ decursu (vixit autem satis multos annos) vllum se
 vidisse somnium negat. Antiquiores idem tradunt de Thra-
 symede Heraense. In causa est corporis temperies. Sicut ab
 altera parte melancholicis frequentia visa & somnia offe-
 20 runtur. quæ quod veracia creduntur, id eo fit, quod aliās
 aliud vim imaginandi conuertentes, sicuti ij qui crebro ia-
 ciunt, sæpenumero scopum attingunt. Ergo quoties fa-
 cultas imaginandi atque diuinandi, ad spiritus, tanquam
 medicamenti, temperamentum concinnè affecta est: ne-
 25 cesse est vates instinctu diuino cieri. Sin verò, aut nullus
 erit enthusiasmus, aut incompositus, intempestiuus, & tur-
 bulentus. sicut nuper mortuæ Pythiadi accidisse nouimus.
 Cū enim quidam scitatum oraculum peregrè venissent,
 fertur ad primas libationes victima immobilis mansisse,
 30 neq; passa quidquam. tandem instantibus certatim liban-
 do sacerdotibus, velut imbre rigata ac madefacta contrem-
 uisse aliquantum. Quid ergo Pythiadi vsu venit? Descen-
 dit in opertum oraculi inuita, vt aiunt, & animo minimè
 alacri. statim autem in primis responsionibus apparuit ex
 35 asperitate vocis eam instar nauis vento impulsæ non susti-
 nere vim spiritus, adeoque repletam esse spiritu maligno &
 muto. tandem proflus exagitata cum terribili clamore ad
 exitum contendit, ibiq; sese proiecit, ita vt non tantū con-
 sultores fugerint, sed & Nicander vates, & quotquot ho-
 stiorum aderant. (id est sanctorum. Sic vatum sodales appel-
 lantur)

lantur) Paulo tamen pōst ingressi sustulerunt eam mente captam, ac superuixit paucos dies. Eam ob rem Pythias necesse est vt corpus & à viris intactum, & ab omni alieno commercio purum conferuet. & signa ante oraculum exigunt, existimantes deo notum esse quando ea commodè affecta atq; temperata sustinere instinctum diuinum possit. Neq; enim omnes, neque eosdem eodem semper modo vis Spiritus afficit: sed fomitis instar initium (sicuti diximus) præbet ijs, qui ita comparati sunt, vt eōmodè affici ac mutari possint. Est autem vis ea diuina quidem, nō tamen quæ deficere nunquam aut senectute elanguescere, sed durare per infinitum tempus possit. quo sanè omnia debilitantur, quæ inter Lunam sunt & terram. vt quidem nostra doctrina perhibet. Sunt enim qui superiora etiam non perdurare putent, sed cū æternitatem atq; infinitatem assequi nō possint, celeribus vti mutationibus ac renouationibus ortuum. Hæc, inquam ego, sæpenumero perpendere & vos iubeo, & meipsum, cū multis videantur exposita reprehensionibus, & in contrariam sententiam suspiciones præbeant: quas omnes persequi disputando tempestiuum in præsentia non est. Ergo & hæc in aliud reijciamus tempus, & quæ Philip-
pus de Sole & Apolline dubia explicanda habet.

PLVTARCHI DE EI, INSCRIPTO FORI-
bus templi Delphici, commentatio.

*Pauper di-
uiti do-
nans.*

INCIDI nuper, mi Sarapio, in versiculos quosdam nequaquam inelegantes: quibus Dicæarchus existimat Archelaum fuisse ab Euripide compellatum:

Nolo tibi dare dona pauper diuiti:

Desipere ne putes me, sed dando petere.

Nullam enim gratiam init, qui de exiguis opibus paruum aliquid multa possidenti dat: & cū fidem non facit se gratis dare, in maliciæ simul ac illiberalitatis venit suspiciō. At enim, quando liberalitate ac pulchritudine munera pecuniaria donis doctrinæ & sapientiæ multo sunt inferiora: honestum est cū dare hæc, tum ab ijs quibus datur similia reposcere. Itaq; ego ad te, & propter te ad amicos isthic degentes Pythicis de rebus quosdam commentarios mittens, fateor alios me à vobis, & plures, & meliores expectare.
quippe

- quippe cū & magna vos in vrbe versmini, & ocio inter multos libros atque omnis generis disputationes fruamini. Enimuerō Apollo noster, vt apparet, cū difficultates vitæ incidentes subleuet atque dissoluat edendis oraculorum responsis, eas quæ circa doctrinam sunt, relinquit & proponit excutiendas ei animi facultati quæ studio sapientiam sectatur, appetitum ingenerans qui ad veritatem ducis loco sit. Id cū alijs multis rebus manifestū sit, tum inscriptionis Ei dedicatione. Consentaneum enim est eam
- 10 litteram non forte fortuna, neque sorte inter litteras comparato solam à Deo principe in sede collocatam, ac donarij sacri & spectaculi conditione ornata fuisse. sed eos, qui primi de hoc deo philosophati sunt, aut Ei huius vim quandam peculiarem & insignem perspexisse, aut hac nota & tes-
- 15 sera seriæ alicuius rei vti voluisse. Qua de re quæstionem cū sapenuerō in schola propositam sensim declinando euitauissem, nuper deprehensus sum à filijs cum hospitibus quibusdam concertans, quos statim Delphis abituros decorum non erat præterire, aut sermonem detrectare illis a-
- 20 liquid omnino audire cupientibus. Cū ergo apud templum consedissemus, & alia ipse inquirere, alia ex istis interrogare cœpissem: ipse locus, ipsaque disputatio eorum memoriam mihi renouauit, quæ quo tempore Nero apud Delphos est peregrinatus, eodem in loco eademque quæstione
- 25 oborta Ammonium disserere audiueram. Iam primū omnibus Ammonius rectè videbatur eò dei istius nomina accommodasse, vt non minus philosophum eum quàm vatem esse ostenderet. ac docuisset, Pythium vocari ijs, qui discere incipiunt & percunctantur. Delium autē & Phaneum
- 30 ijs, quibus iam aperitur & elucescit veritatis aliquid: Ifine- *Apollinis nomina.* nium scientibus: Leschenorium, ijs qui iam vtantur ac fruantur scientia, ac inter se disputant & philosophantur. Quoniam autem philosophiæ est inquirere, mirari, dubitare: aiebat non abs re pleraque de dijs occultata esse ænigma-
- 35 tis, rationemque aliquam & causæ explicationem desiderare. verbi gratia, cur ad ignem sempiternum de omnibus lignis sola vratur abies, cur sola laurus suffiatur, cur duæ *Aenigma- ta.* sint positæ Parcæ, cū vbique tres censeantur, cur nulli mulieri liceat ad cortinam accedere, quæ tripodis ratio, aq; alia, quæ nō planè brutis & dementibus submissa, all-
- ciunt

*Sapientū
priscorū
numerus.*

ciunt eos, & ad considerandum, audiendumque & differendū aliquid de ijs incitant. ista quoque vide vestibulo præscripta, Noris te ipsum, ac Ne quid nimis, quantas philosophorum excitauerunt disputationes, quantaque de singulis sermonum multitudo tanquam ex semine pullulauit. Ego autem præsentem quæstionem fecunditate nulli istarum cedere existimo. Hæc locuto Ammonio, Lamprias frater meus: Atqui, inquit, ratio quam nos adduci audiuius ea de re, per breuis est ac simplex. Dicunt enim sapientes istos, qui à nonnullis sophistæ appellantur, numero fuisse quinque, 10 Chilonem, Thaletem, Solonem, Biantem, Pittacum. Postquam verò Cleobulus Lindiorum tyrannus, & Perianther Corinthius, quanquam virtutis essent sapientique expertes, potentia, amicis, officiisque vim famæ fecerunt, & se in nomen sapientū ingesserunt, itidemque ut quinque illi sententias 15 quasdam & dicta emisissent ac per Græciam sparserunt: ibi tum quinque istos, qui molestè hoc ferret, arrogantiam quidem horum refellendum, aut de gloria palam inimicitias suscipiendum, & contendendum cum præpotentibus viris non censuisse: ipsos autem huc conuenisse, interque se 20 collocutos, literam eam, quæ in ordine est quinta, & quinque numerum designat, dedicauisse, coram deo protestatos se quinque numero esse, ac sextum & septimum ut nihil ad se pertinetes repudiassent & abdicassent. Quæ non dici abs re, cognoscere potest si quis audiat eos quibus templi cura 25 est commissæ. Etenim aureum illi Liuiæ Augustæ nominant, æreum Atheniensium, ligneum autem, antiquissimum ac primum omnium, hodieque sapientem appellant, non ab uno, sed communiter ab omnibus dedicatum. Ad hæc Ammonius placidè subrisit, suspicatus Lampriam peculiarari quadam opinione duci, & ne eius ratione cogere tur reddere, fingere historiam ab alijs se audiuisse. Alius autem quidam de ijs qui vnâ aderant, simile aiebat esse hoc nugis 30 quas proximè Chaldaus hospes protulisset. Septem scilicet esse vocales litteras, septem in cælo stellas quæ suo proprio & primi cæli motui non alligato ferantur motu. E autem esse in ordine vocalium secundam ab initio, & Solem à Luna secundum: omnes autem ferè Græcos uno ore eundem cum Apolline Solem perhibere. Verum isthæ planè sunt inepta & triuialia. Cæterum Lamprias non sensit se 35 templi

templi curatores commouisse aduersus suam orationem. Quæ enim ipse dixit, ea nemo Delphorum agnoscit. Sed communem ij & interpretem opinionem in medium produxerunt, contententes neque formam, neque sonum, sed solum nomen litteræ notare aliquid. Est enim, vt Delphi opinantur, & Nicander sacerdos omnium nomine dixit, quasi vehiculum & forma sermonis quo deum compellant homines, syllaba E Γ , quod Latinè Si dixeris, principemque locum obtinet in interrogationibus: dum consultores identidem quærunt ac scitantur, Si victoria sint potituri, Si ducenda vxor, Si expediat nauigare, Si agriculturam exercere, Si peregrinari. Dialecticis autem valere iussis Apollo sapiens deus, qui ex particula S Γ & pronunciato ei adiuncto nullam censent confici rem, omnes interrogationes huic subiunctas particulæ pro rebus accipit & admittit. Quoniam autem nobis proprium est interrogare vatem, commune autem inuocare vt deum: existimant litteram illam E Γ , siue S Γ , non minus optandi quàm interrogandi significationem habere. Optantes enim dicimus, Si mihi contingeret. & Archilochus,

----- Si mihi

Manum liceret Neobules tangere mea.

Et in E I Θ E posterior syllaba T H E locum implet, nihil significat, vt & particula Θ H' N. Sed E Γ optandi vim habet sufficientem. Hæc cum dixisset Nicander. Theo socius noster, notus (opinor) tibi, ex Ammonio quæsiuit, libertasne relicta esset dicendi dialecticæ, tanta affecta iniuria. Et Ammonio dicere, opemque ei ferre iubente: At verò, inquit, artis huius peritissimum esse Apollinem, pleraque oracula ostendunt. est enim eiusdem nimirum soluere & texere ambiguitatem. Iam sicut Plato dicebat oraculo dato, quod aram Delphicam duplam prioris facere iuberet (quod summæ est rerū geometricarum peritiæ opus) non de ara deum fuisse locutum, sed Græcis hoc modo mandauisse, vt geometriæ darent operam: ita sanè ambigua edens oracula Apollo, auger commendatque dialecticam, qua scilicet opus habeant qui ipsum velint intelligere. In dialectica autem maximam vim habet coniunctio Si, eam componens enunciationem, quæ omnium maximè rationi humanæ con-

Dialecticæ.

congruit. Quid ni enim? cū etiam bruta rerum substantiæ habeant noticiam: considerationem autē & iudicium consequentiæ soli homini natura dederit. Esse enim diem, esse lucem, sentiunt nimirū & lupi, & canes, & aues. quod autem si lux est, dies sit, nullum excepto homine animal intelligit. solus enim homo antecedentis & consequētis, & significationis horum atq; connexionis, mutuūq; respectus & discriminis notionem percipit, ex qua demonstrationū principium petitur præcipuum. Quoniam autem philosophia versatur circa veritatem, lux veritatis est demonstratio, huius principium est connexa oratio: conuenienter ea particula, quæ vim habet hanc conficiendi & continendi, a sapientibus hominibus ei deo consecrata fuit, qui maximè diligit veritatem. Vates ergo est deus, ars circa futura fatidica ex præsentibus aut præteritis. Nullius enim rei vel sine causa est ortus, vel sine ratione prænotio. sed cū omnia præsentia præteritis, omnia futura præsentibus connexa sint & alterum ex altero sequatur progressu ab initio ad finem pertendente: is qui causas naturalibus rationibus perspicere & inter se contexere potest, is nouit ac prædicat.

Ilia. a. 70.

Quæ sunt, quæ venient post hæc, quæ præterierunt.

Et præclarè Homerus primo loco posuit præsentia, deinde futura & præterita. Nam è connexi natura ducitur ratiocinatio: Si hoc est, istud præcessit. & Si hoc est, istud fiet. Artificiosa enim, vt dixi, res est, & ab humana proficiscitur ratione cognitio consequentiæ. assumptionem autem sensus rationi præbet. Itaque etsi turpe videtur, tamen non verebor dicere, tripodem nihil esse aliud quàm rationem veritatis: quæ posita eius quod est ad antecedens consecutione, deinde assumens rem extantem, conclusionem demonstrationis infert. Quid mirum autem, si Apollo, qui Musica delectatur, & olorum cantu, citharæque sono, ob amorem dialecticæ hanc particulam amplectitur & diligit, quæ maximè & crebrò vti videt philosophos? Hercules autem, cū nondum soluisset Prometheus, neque cum Chirone & Atlante sophistis collocutus fuisset, iuuenis etiamnum ac planè Bæotius, dialecticam abolens, & Si prius ac posterius deridens, creditus est vi abstulisse tripodem; & de arte cum deo dimicasse. nam aucta quidem arate, ipse quoque & diuinationis & dialecticæ factus est peritissimus.

Vt

Vt finem dicendi fecit Theo, Eustrophus Atheniensis fuit,
 vt puto, qui ad nos dixit: Viden' quam alacriter Theo dia-
 lecticam tueatur, tantum non leonis indutus exuium?
 ne nos quidem porro, qui omnes in vna summa res, natu-
 ras, principia, diuinarum iuxta humanarumque rerum,
 numeris assignamus, numerumque multo maximè om-
 nium pulchrarum bonarumque rerum facimus principem
 ac dominum, quiescere sciens, sed primitias charæ mathe-
 matices deo offerre. quippe qui statuamus Ei illud neque
 10 virium, neque formæ, neque significationis gratia quicquam
 ab alijs differre litteris: sed iudicemus hoc honore eximio
 ornatum esse, vt notam quinarij, cuius numeri magna
 est in vniuersam naturam ius. quem nos pemptada, & ab
 eo sapientes pempazein numerare appellant. Hæc ille ad
 15 nos dicebat, non ioco, sed quia tum mathematicis ego ar-
 denti studio animi incumbebam. fortassis etiam, vt versans
 in Academia, vbique magni facturus vocem illam, Ne quid
 nimis. Ad hæc itaque ego sic respondi. Equidem dubitatio-
 nem Eustrophus optimè numero soluit. Cum enim nume-
 20 rus in parem ac imparem diuidatur, vnitas facultate vtri-
 que generi est communis: vt quæ pari addita imparem, im-
 pari adiecta parem conficiat numerum: principium autem
 paris numeri duo, ternio imparis statuitur: Quinaris ex
 his duobus compositis conflatus, meritò in honore est, vt
 25 pote primus ex primis confectus, nominaturque Matrimo-
 nium, ob paris cum femina, imparis cum mare similitudi-
 nem. Quando enim numeri in æquas diuiduntur partes,
 par omnino diuisus, principium quoddam capax in seip-
 so, spaciumque relinquit. impari diuiso, semper medium re-
 30 stat gignendo aptum. itaque & fecundior pari est, mixtus-
 que semper præualer, nunquam vincitur. nunquam enim
 par impari mixtus parem, semper imparem producit. immò
 autem vterque secum compositus, discrimen ostendit. nun-
 quam scilicet par pari adiunctus imparem procreat, neque
 35 suam mutare naturâ potest, imbecillus & vi alium gignen-
 di destitutus. impares, quia vsquequaque sunt secundi, im-
 paribus iuncti multos generant pares. Reliquas numero-
 rum facultates ac differentias non est hic persequendi lo-
 cus. Proinde quinarium Pythagorei, ob similitudinem con-
 gressus primorū maris & femine Coniugiū appellauerunt.

Idem

*Quinarij
 in Espra-
 stantia.*

Idem etiam natura dicitur, quòd sui multiplicatione in se redit. sicut enim natura triticum loco seminis accipiens, multas alterando eo mutandoq; formas interim inducens, tandem triticū reddit, in fine totius mutationis principium restituens: ita cū reliqui numeri in sese multiplicati, in incremento facto in alios definant, soli quinaris & senio in se ducti, seipsos referunt & conseruant. Sexies enim sex, xxxvi. sunt: quinquies quinq; xxxv. Verū senarius semel hoc facit, vnoq; duntaxat modo ex seipso quadratum producit. Sed quinaris præter hunc multiplicationis fructum, sibi ipsi adiectus denarium gignit: idque durat perpetuo. quā in re imitatur hic numerus principium illud, quod Vniuersum temperat. Sicut enim Heracletus ait eo sese conseruante ex seipso mundum, ex mundo se refici, igniq; omnium vicissitudines effici, ex quo omnia fiant & in quem omnia redeant, quo modo ex auro fit pecunia, è pecunia aurum. sic quinaris ea est natura, vt cum quinario congressus nihil imperfectum aut alienum possit procreare: sed aut sese, aut denarium: id est, vel suæ naturæ, vel perfectum numerum. Quod si quis interroget, quid hæc ad Apollinem attineant, respondebimus, non ad hunc modo, sed & ad Bacchum, qui non minori iure quàm Apollo Delphorum sibi partem vindicat. Audimus enim theologos partim carmine, partim libera oratione canentes atque tradentes, deum interitus expertem atq; æternum suapte natura, fatali quodam decreto ac ratione mutationibus sui vrentem, alias in igneam naturā accendi, omniaq; omnibus assimilare: alias in varias se omnisq; generis formas induere, diuersisq; affectionibus & facultatibus obnoxium facere, idq; fieri quod notissimo nomine mundus dicitur. Sapientiores autem isti hæc vulgus hominum celantes, mutationem in ignem Apollinis, ob negationem multitudinis, & Phœbi ob puritatem nomine afficiunt. Mutationem autem in spiritus, aquam, terram, sidera, stirpes, atq; animalia, eiusque dispositionem, diuisione quadam & in membra distractione per ambages proponunt: ipsum deum Dionysum, Zagreum, Nyctelium, & Isodætā appellant. Interitus etiam quosdam, & è medio sublaciones, mortes, rursusq; in vitam reditus, cōsentanea dictis mutationibus ænigmata, agunt, canuntque Baccho dithyrambos, plena motuū animi & mutatio-

num carmina cum vagis erroribus & circumcursitatione
coniunctarum. nam, vt Æschylus ait, Promiscui clamoris
dithyrambum conuenit comitari Baccho. Apollini autem
canunt Pæanem, carmenque modestę Camænæ. Atq; hunc
semper iuuenem, & senectutis exsortem, illum multiplici
forma, variaque specie pingunt atque fingunt. deniq; Apol-
lini tribuunt æqualitatem, ordinem, sinceritatemque seridò
constantem: Baccho admixtos iocos, & petulantiam, & fu-
rorem & inæqualitatem: Euium, in montibus inter mulie-
res versantem ac currentem Bacchum vrsanis honoribus
inuocantes: non ineptè utriusq; mutationis naturam con-
templati. Quoniam autem circuitionum in mutationibus
tempus æquale non est, sed longius eius, quam Choron, id
est, satietatem vocant, breuius Chresimolynes, id est indi-
gentiæ: proportionem hinc obseruantes, reliquis anni parti-
bus præue ad sacrificia vrentes, ineunte hyeme dithyram-
bū illo silere iusso excitant, ac per tres mēses Bacchum loco
Apollinis inuocant, tempus quo in ignē redigantur omnia
tripulum alterius esse censentes. Verum hæc ptolixius quàm
pro ratione temporis sunt commemorata. Id quidē mani-
festum est, huic rei theologos quinarium accommodasse:
quæ nunc ipsa seipsam gignit, vt ignis, nunc denarium con-
stituit, nimirū mundum. Quid? Musicam, quæ deo illi gra-
tissima est, censetibus quinario carere. Harmonica certè
maximè vocum in concentibus (symphonias vocant) occu-
pata est tractandis. at quinq; non plures, neq; pauciores, es-
se symphonias, ratio cōvincet, & refellet eum qui sine ratio-
ne ista sensu in fidibus aut fistularum foraminibus velit exa-
minare. omnes enim proportionē numerorū oriuntur. quæ
est diatessaron symphonix sesquitercia, diapente sesquipla,
diapason dupla, diapason cum diapente tripla, diidiapason
quadrupla. quæ enim his addunt harmonici diapason cum
diatessaron, ea recipienda non est, neq; auribus est aliquid
contra rationem, quæ legis vice est, gratificandum. Porro vt
quinq; dispositiones tetrachordorum omitam, vt tacem de
quinq; primis tonis siue modis siue harmonijs, quæ vo-
cem intendunt ac remittunt, & maiorem minoremve faci-
unt, cum reliquæ grauitate aut acumine cōsiderentur: non
cū multa, adeoq; innumera sint interualla, quinq; tantū
in cantilenis vsurpantur? diebus inquam, semitonium, to-
nus,

nus, trisemitonium, ditonus? nullum aliud neq; minus neq;
 maius in vocibus intervallū grauitate & acie definitum in
 cantū venit? Multa id genus alia ego præteriens, Platonem
 producam, qui aut vnum mundū esse affirmauit, aut si præ-
 ter eum alij sunt, omnino quinq; numero esse mundos, non
 plures. Enimuerd etsi vnicus mundus hic est, quod & Aristot-
 eles sensit: tamen is quodammodo ex quinq; compositus
 est & concinnatus mundus: nimirum mundo terræ, aquæ,
 aeris, ignis, & cœli, quam quintā substantiam ille, alij lucem,
 alij ætherem nominant: cui soli omnium corporū non ne-
 cessitate, non accidentis ratione, sed à natura datum est, vt
 circulo roteretur. Ideoq; primas etiā & perfectissimas earum
 quæ in natura sunt figuras Plato animaduertens, pyrami-
 dem, cubum, octaedrum, icosaedrum, & dodecaedrum, sin-
 gulas singulis accommodauit mūdis. Neq; defunt, qui sen-
 suum facultates numero itidem æquales primis illis appli-
 cent corporibus. videntes tactum esse terrestre quippiam &
 resistens, gustatū ob humiditatem sapidorū qualitates per-
 cipere. aer porro ictus, vox fit & sonus. de reliquis duobus
 odor, quē olfactus arripit, igneæ est naturæ, cū sit exhalatio
 à calore elicita. visus fulgore æther & lux res cognatæ
 contemperantur, sensum quē concordī motu percillant. Ali-
 um neq; sensum animal, neq; mundus simplicem & mix-
 tionis vacuam habet naturam. sed mirabilis quædam, vt ap-
 pareret, distributio est facta, quinq; ad quinque ita aptatis, vt
 cuiq; suus quasi collega destinaretur. Hec ego inter dicen-
 dum paululum subsistens, intercapedine aliqua facta, En,
 inquam, Eustrophe, quid nobis vsu venerit? parum abfuit
 quin Homerum præteriremus. quasi verò non ille primus
 mundum in quinq; diuiserit partes: quarum tres in medio
 sitas tribus assignauit dijs, duas extremas olympum & ter-
 ram, quarū hæc imorum, illa summorum est terminus, com-
 munes & nō distributas relinquens. Sed, vt est apud Euripi-
 dem, referenda est ad id vnde exijt oratio. Qui quaternarium
 magnificè prædicant, nō ineptè docent, eius ratione omni
 corpori ortum suum contingere. Cū enim omnis solidi-
 tas intelligatur esse in longitudine & latitudine crassiciem
 nata: & ante longitudinem existat punctum vnitatis ra-
 tionem habens: linea autem sit longitudo latitudine ca-
 tens: lineæ autem in latitudinem motus, & superficiei pro-
 creatio

Sensus
 quinq;

Illud. 190.

creatio ternario constet: huius profunditate accedente, soliditas quaternario conficiatur: nemo non videt, quaternarium, postquam naturam vsq; ad corporis perfectionem produxit, tactuq; renitentem molem exhibuit, destituere eam potissimè rei indigam. Nam quod animæ est expers, id, vt verbo dicam, orbum est & imperfectum, neq; vllà ad rem animam mouente commodum. Motus autè siue affectio animam introducens, mutatione per quinq; sit, naturæque perfectionem conciliat. vt quinarij ratio tanto sit quā quaternionis praestantior, quāto maior est animalis quam anima carentis corporis dignitas. Præterea concinnitas & facultas quinarij plus virium nacta, nō fuit in infinitum progredi animatorum naturam, sed animalium quinq; definiuit genera: deos scilicet, genios, heroes, homines, bruta.

15 Iam si ipsam animam ita vt naturæ eius fert partiare, prima eius & obscurissima vis est vegetandi, proxima sentiendi, post hanc appetendi, deinde irascendi: in ratiocinandi facultate quinta, tanquam in extremo perfectionem adsecuta substituit naturæ. Tot tantisq; præditi quinarij facultatibus, ortus quoq; elegans est. non is quem suprà commemorauimus, vbi è binatio & ternario constari eum docuimus: sed quod nascitur principio cum quadrato primo coeunte. omnis enim numeri primordium est vnitas: quaternarius quadratorum primus. Ex his, tanquam forma & materia

25 finita, quinaris componitur. Quod si rectè nonnulli vnitatem quoque quadratum censent, quæ ex sese ipsa propagatur: quinaris coitu duorum primorum quadratorum natus, non potuit nobiliori ab origine exsistere. Quod autem maximum est, id vereor ne si dicam, ita premat Plato-

30 nem, sicut ipse Lunæ causâ pressum fuisse Anaxagorâ perhibet, quod admodū vetustā de eius illuminatione rationem pro sua usurpasset. Nōne enim in Cratylo ita scriptū reliquit Plato? Omnino, inquit Eustrophus, sed quid simile eueniat, nō cerno. Atqui, inquā, nosti eundē in Sophista quinq;

35 potissimā demonstrare principia, Ens, Idem, Diuersum, Motū, Statum. Et in Philebo alia instituta diuisione, Vnū ait esse Infinitū, alterū Extremum, his mixtis omnē exsistere Ortum. quartū ponit Causam eius mixtionis: & quintū nobis cogitandum reliquit, Causam secretionis & dissipationis mixtorum. Existimo autem hæc illorū quasi imagines pro-

Animalia genera.

Platonica principia.

poni, Entis id quod sit, Motionis infinitum, Status extremum, Eiusdem miscendi, Diuersi-secernendi principium. Quod si diuersi sunt, & illo & isto modo quinq; erunt principiorum genera ac differentia. Hæc aliquis ante ætatem Platonis cū competeret, Ei Apolliniam ob rem consecrauit, notam atq; indicium numeri vniuersorum. Enimuerò bonum quoq; perspicies in quinq; tributum genera, quorum primum est Medioere, secundum Proportionem mensuræ concinnum, tertium Mens, quartum in animo Scientiæ, * artes, veraq; opiniones, quintum Voluptates puræ & ad id lo- 10
lore secretæ: ibi dicit Orphicum illud subiiciens:

Ætate in sexta studium finire canendi.

His ita dictis inter nos, breuiter ex Nicandro aliquid quæram, ac

Cantabo gnaris.

Sexta noui mensis die, cū Pythiam in prytaneum introducit, prima vobis de tribus sortibus ducitur quinario, neque binario iacto, neque ternario, aut inter se comparatis. 15
* Nōne ita est? Tum Nicander, ita est, inquit: sed causam alijs cffari nefas est. Ergo, aiebam ego, interim dum nobis 20
consecratis deus veritatē cognoscendam præbebit, id quoque adiectum sit his, quæ de quinario sunt dicta. Hic fuit, quantū ego memini, finis arithmeticarū & mathematicarū notæ Ei laudationum. Carterū Ammonius, qui & ipse nequaquā contemnendam mathematicæ philosophiæ ope- 25
ram impendisset, delectatus ea disputatione, dixit: Nōne quidē conuenit isthæc ab adolescentibus nimis studiose refelli, id tamen dissimulandū non censeo, vnumquemuis numerū facillè laudare volentibus materiam sui laudandi præ- 30
biturum. Et quid attinet alios commemorare? Ipse Apollini sacer septenarius diem antè consumer, quam dicendo vires eius vniuersæ possint explicari. Decet verò nos pronunciare, sapientes viros bellū communi legi indixisse ac vetustati temporis, & septenario de principe sede exturbato, quina- 35
rium deo tanquam magis illo congruentem dedicasse? Ergo neq; numerum, neq; ordinem, neq; copulam, neq; aliam deficientem partem existimo littera EI significari. sed est ex sese perfecta compellatio dei, simul cum verbo enunciantis animo obijciens vim dei. Deus enim vnumquemq; nostrū huc accedentem veluti salutans compellat, Nosce te ipsum in- 40
quiens:

inquiens: quod nihilo est quàm Salue deterius. Nos vicissim respondentes deo, Ei, id est Es, dicimus: veram, certam, solamque soli convenientem ei appellationem, qua esse dicitur, tribuentes. Re vera enim essentia nos nequaquam sumus participes, sed vniuersa mortalis natura in medio ortus & interitus versans, speciem opinionemq; obscuram & instabilem sui præbet. quòd si animum intendas, vt intellectu eam comprehendere possis: quemadmodum aquam si complectaris vehementius, fit vt comprimendo ea & in se còducendo diffuat ac pereat: sic vniuscuiusvis perpersionibus & mutationibus obnoxia rei nimis euidentem perceptionem dum sectatur ratio, aberrat vel ad ortum eius, vel ad interitum, nihil arripere quod permaneat aut sit reuera cum possit. Heracliti est, non posse quenquam bis in eundem fluuium descendere. Substantiam quoq; caducam bis eodem in statu nemo attingit: sed celeritas mutationum eam dissipat mox, statim colligit rursus. Immo non iterum, non postmodò tangere licet, sed simul & existit & interit, simul accedit atq; recedit. Hinc est, vt quod fit, eò vsq; non perdurat, vt verè dici possit esse, ortu nimirum nusquam desistente, nusquam insistente. Statim iam inde à semine continentibus mutationibus ferus fit, infans, puer, adolescens, iuuenis, vir, senex, filicernium: semper posteriore priores abolente ortus. Sed nos ridiculi sumus, qui vnā metumus mortem, toties iam mortui, toties morientes. Non enim tantum, vt Heraclitus dicebat, Ignis mors aeri est ortus. & aeris mors aquæ ortus. sed multo hoc euidentius in ipsis hominibus animaduertas. Interit vir factò sene: at vir factus erat intereunte iuvene, hic puero, hic infante. & qui heni fuit, mortuus est orto hodierno, hodiernus in crastinū definit. nullus autem manet, neque est vnus, sed nascimur multi, materia circā vnum simulacrum & exemplar quoddam expressum circummagitata atq; labascente. Etenim si ijdem perduraremus, quomodo nūc alijs gauderemus rebus gaudi antè diuersis? contraria diligeremus, odio haberemus, miraremur, vituperaremus: aliter loqueremur, afficeremur, nō formam, non figuram, non sensum pristinū retinentes? Nam neq; absq; mutatione probabile est istam diuersitatē oriri, & qui mutatur, idem non est. Si idem nō est, ne est quidem: sed alius ex alio mutationibus factus. Sensus

Verū Ens.

autem ob ignorationem eius quod est, fallit nos ut esse putemus quod esse videtur. Quid ergo re vera est, quod sit: id quod sempiternum est ortus & interitus exors, cui nullus à tempore motus infertur. Mobile enim quiddam & quod cum mobili imaginatio concipiat materie, semper fluens, non solidum aliquid, sed veluti vas ortuum & interituum est tempus: cuius ipsæ appellationes hæ, Prius, Posterius, Erit, Fuit, fatentur ipsum non esse. facias enim fatuè ac absurdè, id quod nunquam dici potuit esse, aut quod iam esse desijt, si esse dicas. Id autè, in quo maximè innitimur intel-
Tempus. recturi tempus, nimirum quando instans, Præsens, Nunc dicimus: id rursum elanguescens ratio prodit. eliditur enim dissipaturq; in futurum & præteritum. id quæ nobis hic vsu venit, quod ijs qui rem nimis procul disitam videre volūt, prius elanguescentibus radijs quàm eò pertingant. Quod si
 idem accidit nature quam tempore metimur, quod mensuræ eius: ipsa quoq; nihil est permanens, nihil ens, sed omnia sunt fientia & intereuntia, iuxta eorum cum tempore cōparationem. Itaq; de eo quod est, nō licet dicere fuisse id aut fore: quæ verba inclinationē significant atq; discessum
 & mutationem, quæ locum in eo quod est non habet. Deus autem, si ita dicendū sit, *Εστ*, & est nulla ratione temporis, sed æternitatis immobilis, tempore & inclinatione carentis: in qua nihil prius est, nihil posterius, nihil futurum, nihil præteritum. nihil antiquius, nihil recētius, sed vna cum
 sit, vnico Nunc sempiternam implet durationem: & huius ratione quod esse dicitur, vere est, non futurum, non præteritum, neq; orsum, neq; desitutum. Sic itaq; deus nobis est venerationis studio salutandus atq; compellendus. Nisi maius veterum quorundam formulam *Ει ηεν*, vnum es. Non
 enim multa sunt numina, sed vnum: non ut vnusquisq; nostrum congeries ex infinitis diuersissimisque affectionibus variè commixta, quo modo ex omnis generis hominibus solennes conuentus cōstantur. Sed vnū oportet esse id quod est: & esse, id quod vnū dicitur. nam diuersitas cū differentia entis ponitur, iam ad procreandum id quod non sit ens
 vergit. Proinde deo huic rectè & primum, & secundum, & tertium nomen est inditum. Apollo enim dicitur, quod vnicus sit: voce multitudinis negationem arguente. Ieiunus autem, ut vnicus & solus. Phœbus, quia hoc vocabulo antiqui omnia

omnia casta & pura designauerunt: sicut (ni fallor) Theslali
 hodieq; sacerdotes nefastis diebus priuatim & extra templa
 degentes phœbonomeisthæ, id est lustrari, dicūt. Vnum au-
 tem quod est, superū est & mixtionis purum. alterius quip-
 pe cum altero mixtione res contaminantur. quo pacto Ho-
 merus inquinari ait puniceo colore ebur tinctū. & infecto. *Iliad. d.*
 res colorum mixtos corrumpi, mixtionē corrupclam no-
 minant. Ergo vnum esse, neq; cū alio contemperari, semper
 competit in naturam interitus expectem ac puram. Qui ve-
 10 rō Solem cū Apolline eundem faciunt, eorum par est ex-
 osculari atque amplecti ingenij bonitatem: qui quod ma-
 ximè omnium quæ habent cognita venerantur atq; deside-
 rant, ei noticiam ac indicium dei huius adsignant. In præ-
 sentia autem deum quasi in pulcerrimo omnium somnio-
 15 rum somnio imaginantes, excitemus animos nostros, hor-
 temurq; vt altius se efferant, & dei substantiam sublimiorem
 naturalibus contemplantur. neque tamen non hanc eius
 imaginem colamus, & veneremur, quæ (quantum omnino
 res sensilis de ea quam sola mens cernit, & caduca de peren-
 20 ni præstare potest) fecunda est, indicia nobis quædam & si-
 mulacra effulgentiæ vtcunq; suggerendo, bonitatem & fe-
 licitatem numinis istius repræsentantia. Illas verò Apollinis
 è sua natura egressiones, ac mutationes, quibus igitur fiat,
 rursumque seipsum dissipet, & in maria, ventos, aut anima-
 25 lia, vel stirpes transformetur, aliasque id genus diras per-
 persiones, ne audire quidem pium est. nisi eum puero illo
 à poeta descripto facimus deteriore: & quod ille ludicrū
 in fabulo, id componens ac diffingens identidem, sibi ani-
 mi causa fingit, hoc deum vt in Vniuerso semper statuimus,
 30 dum aliàs mundum format qui non erat, aliàs conditum
 perdit. Immo contrà quantum eius mundo vtcunq; inna-
 tum est, id substantiam mundi constringit, corporeamque
 imbecillitatem ad interitum propensam coercet. Ac mihi
 quidem maximè oppositū isti opinioni videtur dei nomen
 35 vt Ei appellemus eum, testantes nunquam illum suo de sta-
 tu exire, nulla mutatione affici. Hoc enim magis cōuenie-
 bat tribuere alij cuidā deo, aut potius genio præfecto natu-
 ræ quæ ortib. & interitibus variatur. quod statim ex nomi-
 nibus liquet, contrarijs atq; significantibus rem aduersam.
 Nam Apollo noster, alter Pluto à multitudine: ille Delius,

hic Aidoneus ab obscuritate & cæcitate nominatur: ille Phœbus, hic Scotius, quod est tenebrosus. apud illū Musæ versantur, & quam Latini Memoriam dicunt Mnemofyne: apud hunc Lethe, seu obliuio, & Silentium. ille a contempnando Theorius & Phanæus vsurpatur: hic

Obscura noctis segnis princepsq; soporis.

** atq; hic quidem omnium est deorum inuisissimus. in illum nō ineleganter Pindarus dixit, damnatum esse eo nomine, quodd maximè omnium deorum sterilis & infecundus sit. Rectè itaque Eutipides dixit:

Libationes, atq; cantus

Vita solus: auricomus quas

Non admittit Apollo.

Priorq; eo Stesichorus:

Cantus atq; iocos præ reliquis amat

Apollo rebus: sed gemitus graues

Luctusq; Diis fore cedunt.

Sophocles sua etiam vtrique instrumenta perspicuè denotat his verbis:

Non nabis sunt amica, nec lyra luctibus.

* Nam idem ille nuper admodum ausus est vocem*emittere: cum priore tempore ad luctum vocaret homines, & non valdè honoratam aut splendidam obiret istarum rerum actionem. postea omnino sunt commixta, magnæque perturbationes hominibus inde oborte, quodd res deorum cum

* turbationes hominibus inde oborte, quodd res deorum cum rebus geniorum permiscuerunt. At enim notæ E i dictum Nosce teipsum videtur quodammodo repugnare, alio consonare. Hoc enim pronunciatum est vt nos percellat, & ad venerationem numinis, vtpote quod sit semper, exci-

tet. illa nos mortales esse docet, natura que

& imbecillitatis nostræ admonet.

MORALIVM TOMI I. FINIS.

IN

IN PLVTARCHI MORALIA, ANNOTATIONES interpretis.

IN LIB. DE LIBERIS EDVCANDIS.

HUNC libellum contulicū Francisci Fabricij viri doctissimi atq; diligentissimi optima editione. quanto cum fructu, vel annotationes ostendent.

Obseruet Lector, priore numero paginam, altero versum notari.

2. 7. Regunculos.] Pro βασιλίδας βασιλίδια legi, ratione Grammaticam Fabriciana editione cōprobante. Et quidem apud Plutarchū initio Agesilai, vbi eadē historia Dorice refertur, βασιλίδια legitur. Ego regunculos quā regulos malui vertere, quia reguli vox aliud quā regē pumilionē significat. Ibid. 35. Sanē beatus.] εὐδαίμων ἢ οὐδ' ἔτι θεοφιλὲς legit Fabricius: sed nostra lectio nihilo videtur deterior, quæ etiam est in scripto codice Episcopiano nostro, & eodem recidit.

3. 8. Labore magno.] Fabricius legit τόνο, fidem codicis manuscripti secutus, quā & noster codex scriptus comprobabat lectionem, ad sensum nihil admodum interest: nisi quis mecum cogitet, τόνον ratione sui etymī non admodum facere ad curuandum.

Ibid. 31. Cūm mores ipsi.] Fabricianus codex hec, vt & alibi, castigatior. Ego tamen legi, legendūq; autumo: καὶ γὰρ τὸ ἡθὺς, εὐθὺς καὶ πολὺ χεῖρον. quod monui propter eos, qui nostra cum Græcis comparabunt.

5. 3. Instituenda bonis.] Sic ab initio verti. Sed sciolus pro puericia (quod Horatius etiam vsurpauit,) puericia posuerat, versu corrupto. Versus hic in Phocylideis hodie non exstat, vt & alius in libello de ratione audiendi adductus, aliq; alias. Est autem vitiatus, & fortasse sic recte legitur:

Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδάσκειν ἐργα.

5. 27. Pedamenta] Sic verti τὰς χάρακας, non enim τὰς, sed τὰς legendum est. Quippe Eustatbius in primum Vlyssæ librum docet feminino genere vsurpandā vocem, cum pedamentum, id est palum significat, quo in solum defixo vitis nititur. & Iliad. Σ. citat prouerbialem versum,

Ἐξηπάτηκεν ἡ χάραξ τὸν ἀμπελον.

Idemq; est apud Pollucem disertè præceptum. i. 10. Fabricius quoq; τὰς legit in vetusto libro.

7. 37. Gorgia, nisi fallor.] Extat locus apud Platonem in Gorgia, sed querit Polus. Stilponis dictū Simplicius, aut certe simile eius, refert in Categoriis, ad opposita priuatiuē. ὁπ-
σάμαν ὑδεῖς φέρει.

9. 31. Medium tenere.] Hæc olim sic annotaueram. Si à voce μέσῳ incipias, omnino esse videtur versus senarius. & metrum habet fortè trochaici pars octonarij. Hoc, vt putarem, fecit vox ἐμμελές αἰα, quæ videbatur sita μελειώτερον, itaq; legit etiā Fabricius. Sed vbi scriptum codicem (fuit enim ad me aliquāto post quā hęc scripsissem missus) eum ergo vbi consului, ἐμμελές in eo exaratum vidi, ita quidem perspicuē, vt appareret correctoris manu librarj scripturam in extrema voce correctam: planeq; eam lectionem amplector.

11. 10. Colligere secundum.] Locus videtur Fabricio non iniuria mutilus. In scripto vltima litera correctoris sunt, ac lacunula triū vel quatuor verborū capax. Ego relinquere suum cuiq; diuinādi acumen, quā mea inculcare satius duxi. Locus Platonis qui mox citatur, est in fine septimi de republica.

12. 13. Vt & cū exsultant.] καὶ πᾶσαν ποτὲ εὐφρανόμεναι, τὰς ὁππλήξουσιν ἐν αἰχμῇ ποιεῖσθαι. Sic omnino verba hæc sunt distinguenda. Vbi, inquit, letitia sese efferent, increpationibus incutiendus ijs erit pudor. Fabricius aliam lectionem annotauit, quæ mihi tam bene atque hæc vix videtur cohesura καὶ πᾶσαν σφοδρῶς ὁππλήξουσιν, ἐν αἰχμῇ ποιεῖσθαι. Est & hæc in nostro scripto. Et legitur ποικίλοις superne
anno-

annotato λως. Meam sententiam docti, puto, probabunt.

12. 24. Animo elanguescente deficiunt.] εἰς ἀπαυ-
δόντες ἐκ πίπτουσιν. male erat impressum ἐκ πίπτουσιν, itaq; sem-
per iudicavi legendum vt correxi, adstipulante Fabricio ex Co-
dice veteri. ἐκ πίπτειν vox est, quæ apud Platonem quoq; exci-
dere instituto, deficere, & elanguescere significat. Et D. Paulus
hoc sensu eam cap. 9. ad Rom. & 1. Cor. 13. usurpauit, aliq; alias,
noster frequenter.

13. 36. Euripidem.] Stobæus sermon. 19. citat ex Euripidis
Protesilaio.

14. 33. Imitari sectariq;] μιμῆσαι καὶ περικυβεῖν. Sanè
quid κυβεῖν sit, non ignoro: quid περικυβεῖν sit, sic satis video. quid
autem hec possit significare περικυβεῖν dicit qui nouit. Suf-
fridus vertit imitari atq; discernere. Fabricius noster, circum-
rodere. ego quid horum sit περικυβεῖν, aut quid huc quadret nō
video. suspicor legendum περικυβεῖν, vestigia sectari. In nar-
ratione de Antigono & Theocrito, inest mendum. vide β. συμ-
ποσιακῶν. cap. 1. & Macrobius 7. Saturnal. 3.

16. 30. Magistrorum aliquando institutioni. Legō
hec παρ' ἀγῶν λῶ ἀνκυστῆς, sicut emendat Fabricius. legeba-
tur enim παρ' ἀγῶν λῶς, quæ tamen ipsa quoq; vt cunq; lectio vi-
detur stare posse, vt παρ' ἀγῶν λῶ sit dehortatio à vitio siue de-
ductio, quam tamen adolescentes auersentur. In scripto legitur
παρ' ἀγῶν λῶ, & super παρ' est παρ' rubrica annotatum. Vn-
de Fabriciana lectio inuari potest, quam secutus sum.

18. 7. Nuptas prostituunt.] legebatur παρ' ὁρῶν
quod retineri non in cōmodè poterat quidā (inquit) adulterū,
scortum pro sua ipsius vxore (scilicet qui huc vsq; gratificatus
vellet videri, vt ei etiam suæ vxoris copiam faceret) deducit.
Sed Fabricius & noster scriptus habent παρ' ὁρῶν: quod
amplexus sum. talis fuit abbas, qui suam vxorem Mæcena-
ti prostituit, vt noster in Erotico ostendit. in fine libri Eurydices
Epigrammate εὐοισὺν legit Fabricius: Ego cum scripto εὐοισὺν,
qui

qui à voce μέσος verſum inchoat, vt ſententia ſit, deſiderium ſuum Muſis fuiſſe bene cognitum.

IN LIBELLVM DE AVDIENDIS

Poetis.

QVia nuper hunc libellum & conuertimus in ſermonem Latinũ, & quæ viſum fuit, annotauimus: ad eam editio- nẽ in præſentia Lectorem remitto: inneniet & locorũ quorundam explicationem, & citatorum è Poeta indicationem, & emendationis noſtræ rationem redditam.

20. 6. M. Sedate.] Luſcinus, qui olim hunc libellum in Latinam traduxit linguam, Sedate habet. vt videatur Σήδωπας legiſſe. Verũ ego Aldino codice uſum eum, neg, inſtructum magis quàm me puto fuiſſe manu exaratis codicibus ſed profeſſo in manuſcripto noſtro Σήδωπας luculenter legitur.

Ibid. 12. Serio dicta.] pro ἄλγεα quod in meis annotationibus oſtenderam mihi diſſicere, λέγεα ſcriptus liber perſpicuè habet: idq; ſequor.

Ibid. 33. Subiit in præſentia.] Hunc locum pridem non iniuria mutilum eſſe ſuſpicatus ſueram. Sic autem legendũ Ἐπρώτῳ ἐπὶ ἡλθε, νῦν ὁπῶς σε γεγραμμένα πέμψαι διενόησεν. καὶ λαβὼν ταῦτα διέλεθε, καὶ ἔ. c. integratio hæc codici ſcripto noſtro debetur: idem πῶτος rectè habet.

21. 35. Atq; admisceamus.] καὶ ἀμειγνόμεν ſemper duxi legendũ eſſe, non καὶ ἀμειλίωμεν, in quod hæc vox incuria librariorum erat deſlexa. Codex ſcriptus veram retinuit lectionem.

23. 1. Lynce verſipellior.] Ad marginem reperi notatum pro λυγρὸς legi σφιγγὸς, quod ſanè eſt planius.

25. 36. Eteam imitari pulchrè.] Legendum eſt ex fide ſcripti & ſententia dictante. ὃ γὰρ ὅτι ταῦτο καλὸν πρὸς καὶ μιμνῆσθαι καλῶς.

34. 31. Succenſebat enim.] Ζεὺς γὰρ οἱ νεμέσας, ita verſus requirit ratio: Ariſtoteles etiam (quod in prioribus annotationibus memoria mihi non ſuggeſſerat) hunc verſum citat lib.

rbetor.

ibetor. ad Theod. secundo. ubi tamen $\pi\epsilon\mu\epsilon\sigma\sigma\epsilon$ legitur. Sed & infra versus de Phœnice citantur, quorum etiam in libro de discrimine amici & adulatoris meminit, qui hodie desunt post Iliad. 1, 457.

41. 5. Quouis verbo percellitur.] In Græco $\pi\epsilon\tau\omega\iota\eta\delta\omega$. Annot. mihi me legere $\epsilon\pi\omega\iota\eta\delta\omega$. In libello (ut hoc addam) $\pi\epsilon\epsilon\iota\tau\epsilon\alpha\chi\omega\epsilon\iota\tau$, dictum hoc ad Heraclitum autorem refertur, & pro $\pi\epsilon\tau\omega\iota\eta\delta\omega$ legitur non minus absurde, $\pi\omega\delta\epsilon\upsilon\epsilon\delta\omega$. Ego in mea sententia persisto, quod vsu vocabuli: eam video confirmari. Sic enim Plutar. bus infra de virtute muliebri, de Eryxone cōcubitiū Laarcho. sed simulatē offerente. $\omega\delta\epsilon\iota\tau\alpha\upsilon\tau\alpha\omega\epsilon\delta\epsilon\iota\delta\omega\iota\omega\tau\omega\Lambda\alpha\delta\epsilon\gamma\chi\omega$, & $\tau\alpha\upsilon\tau\alpha\pi\alpha\sigma\iota\nu\alpha\upsilon\alpha\pi\omega\eta\delta\epsilon\iota\varsigma\omega\epsilon\delta\epsilon\tau\omega\epsilon\iota\lambda\omega\phi\omega\sigma\tau\epsilon\upsilon\iota\omega$. possem etiam asserere plura, nisi & rem satis manifestam cogitarem, & alibi etiam aliquid annotassent huc pertinens. Hac allato codice manuscripto delere nolui: inueni tamen in eo super illam mendosam vocem à correctore adscriptum $\epsilon\pi\omega\iota\eta\delta\omega$. & $\omega\epsilon\sigma\tau\eta\kappa\epsilon\iota\mu\omicron\iota$ scriptum, quod monueram mihi probari, non pō.

49. 10. Hac illac transigi.] $\mu\epsilon\tau\omega\iota\zeta\mu\epsilon\nu$ in hac ego lectione desidero, nihil tamen cū codicem scriptū conferrem, in eo ad marginem obseruari appositam aliam scripturam $\mu\epsilon\tau\omega\iota\zeta\mu\epsilon\nu$, quod annotatu dignum duxi.

53. 17. Qui nascitur.] Hos versus aliter vertit Tullius sub finem primæ Tusculanæ, & ex Euripidea Cresphonte docet sumptos. Exstant & apud Stobæum sermone eib. Porro annotationes in libellum de Homero exstant scōsim excusa, ut nihil attineat eas huc interpolare. Itaq; satis erit quedam delibasse: dum illas locupletiores & castigatiores damus.

56. 4. Non carens grauitate.] $\alpha\sigma\epsilon\mu\omega\varsigma$ legitur in omnibus impresis, quod nemo crederet verum esse. scriptus habet $\alpha\sigma\epsilon\mu\omega\varsigma$. lego itaq; $\alpha\sigma\epsilon\mu\omega\varsigma$.

58. 36. Quod non semper.] Sic semper putauī legendum, $\epsilon\delta\epsilon\iota$. itaq; expressum est in scripto.

IN

IN LIB. DE RATIONE AUDIENDI.

130. 31. Simul & optimam.] τὸ χρεστότατον id quod inferre Plutarchus, satis ostendit deesse aliquid: ut si scriptum fuisset τὸ χρεστότατον τε καὶ βλαβερότατον, aut aliquid tale. In conuiuium septem sapientum non longè ab initio hoc ipsum narratur, τὸ πονηρότατον ἐξελόντα καὶ χρεστότατον ἀποπέμψαι. Memoria proditum est Aesopum idem de lingua iudicium tulisse. nam & cū optimas & cum pessimas carnes iussus ab hero emeret, linguas emisit: Post scripta hac inueni in scripto codice ὁμῶς καὶ φανλότατον. Et ἐκπέμψαι, non ἀποπέμψαι.

131. 8. Naturam componat.] καταρθεῖν τὴν φύσιν. Verbum hoc quin sit mendosum, minime dubito. Luscinus interpret: totum habitum immutet. nescio sanè quos codices, aut potius quas coniecturas secutus. Sed quàm tutum mihi fuerit eum sequi, iudicabunt Graecorum cum Latinis conferendorum periti. Credo καταρθεῖν scriptum fuisse ab auctore. nisi (inquit meo iudicio) purgetur anima ipsius. translatione minime incommoda. post inueni scriptum habere καταρθόν quod indico. quòd ex eo fieri potuit solertia librarij. vox quidem ea satis quadrat.

134. 22. Quauis oratione percelli.] Vox à sensu & instituto alienissima: hic erat παρδούδου. suprà ostendi, cur ita, uti ego verti, sit legendum, ἐπαυδου.

135. 33. Mel meditantès flauum.] ξανθὸν μέλι μνδομεν. Carmen est Simonidis. quod nescio an casu potius quàm industria etiam metricè extulit Luscinus. flauum mel conficientes. esse autem Simonidis carmen. didici ex Plutarchi libello de sentiendo profectu ad virtutē. Caterum in scripto annotatum est pro ἐπινοῖσιν in hac ipsa periodo ἐπιδοσιν. & paulo post pro δραματικὰ legi. quae profectò sunt meliora & magis huc quadrantia vocabula. ideo ea in vertendo sum amplexus. aliquanto post ἀντίδολον ποιεῖν, malim legere ποιῆν.

137. 19. De infiniti sectione.] Περὶ τῆς τῶν ἀείνων τομῆς.

Injuncte

Ingiunt (ait interpres) vel optimo cuiq; orationis membro
questionem hanc, &c. Hoc an sit ἀείρων τομὴ, aut cur ita vi-
sum interpreti, non assequor. ipse non verear legere, τῶν ἀεί-
ρων τομῆς, ut ἀείρων sit τὸ ἀπείρον. nam facultas continui de-
inceps diuidendi nunquam re ipsa completur. quod ex Aristo-
tele notum est. γ. φυσικῶν. & 8. primæ Philosophiæ. Itaq; ἀεί-
ρων τομὴ erit continui infinita sectio. Quid quod scriptum de-
prehendi habere ἀείρων De Vlysse autē locus est Odysseæ. 2. 222.
Sed Melanthij sunt verba, non procorum. ἐμπευον autem non
est proprium nomen, sed cum qui purē in pectore nato peri-
clitetur designat. & idem refertur proximē sequente libello,
prope finem. Paulo post ἀπαράξην pro ἐπιτάξην sensus docuit le-
gere. sed ita habet etiam scriptus.

137. 36. Nurus, & vultu.] καὶ νῦμα hoc quid sit. lego νῦ-
μα. ad stipulatur scriptus, in quo etiam τίθενται & διόκυσιν
rectius legitur, quam in impressis mutilo sensu participia ne-
scio an pro ἀποιέας non sit ponendum ἀπειέας. sed tolerabilis
mouere nolui.

139. 37. Inter echinopodas velut.] ὥς ἀν' ἐχινόποδας.
Apud Athenæum extat libro tertio, δειπνοσοφιστῶν versus in-
teger:

Ὡς ἀν' ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τρηχέων ὀνῶνιν.

Ἡρόδω poeta, quicūq; is fuit, libuit prima producta ponere.
qui patrocinio ipsius Aristotelis uti potest, ita scribentis libro sa-
pientia 5. cap. 4. φύσις δὲ λέγειται ἓνα μὲν πρόπον ἢ τῶν θυμέ-
ων γένεσις. ὅσον εἴπῃς ἐπειλείνας λέγοι τὸ ὕ. Habes ergo & longum.
pentametrum. Atq; ita hoc distichon etiam refertur in libello
de fraterno amore, & in symposiacis. lib. 1. quæst. 4. hic in scri-
pto erat ὀδὸν absque ira, sed in margine ὀνῶνιν illitum. Infra
in libello de fraterno amore in textu est ὀνῶνιν, vitiosa lectio
in margine. Sed & sequens periodus est manca, quanquam
satis interim perspicua. fortassis apud παρὰ γὰρ δεστὶς ὀνῶνιν
aut

Plato e-
mēdatnr.

aut aliquid tale. scriptū στοι in margine vt fiat παρόχοι. Io-
cūs Platonis est quinto de rep. pagina penultim. vbi pro μελι-
χλώρας male legitur μελαγχλώρας. In libello de amici & adu-
latoris discrimine (41. b) μελιχρως legitur. Mox pro αὐτὸς legi
αὐτῷ, scriptum secutus, & rationem indidem ἀπαγγελίαν pro
ἐπαγγελίαν amplexus sum, cum pagina huius priorē parte ἀ-
παγγαλία pro elocutione esset etiam posita.

140. 28. Sessio autem non insolens.] Κατέδρα ἀνφ. .
Scriptus annotat in margine ἀθρυπ. , quod significat molli-
ciei expertem sessionem, & magis videtur concinnum.

143. 6. Initiatum.] Καλὴ γυμνὸς legi, ex scripto. καθερ-
γυμνὸς enim non perinde quadrat & πῶς τὰς μαθήσεως men-
dosum est. πρῶτα scriptus habet perspicuē. Legi etiam φοβη-
θέντα τὰς ἀρχὰς articulo ex scripto reposito, & singulari ob
περιώμενον posito.

143. 30. Philosophia excidit.] Εὐπεσόντα δι' ἀνανδρίαν.
Legō ἐκπεσόντα. qui deterritus laboribus prius philosophia ex-
cidit studio conatū, eius assequende quam vllum dignum to-
leratarum arummarū tulerit fructum. idem mendum notauim-
us in περὶ αἰδώς ἀζωγῆς. Sed hic etiā scriptus nobis suffragatur.

145. 18. Rectē audire.] In Græco est, ἀρχὴν τὴν καλῶς βιω-
σαι τὸ κακῶς ἀκοῦσαι νομίζοντες. & scio sensu nō inepto ita le-
gi posse. nempe initium rectē viuendi esse, vt malē si audias. id
est reprehendere merito tuo, id æquo animo seras. Sed ego id
huc quadrare non puto. Et καλῶς ἀκοῦσαι scripsisse Plutarchū
iudico, vt qui libelli summam vsūm, in fine repeteret. Initium
rectē viuendi vult (opinor) esse, vt rectē ac nostra cum vilitate
audiamus eos. qui ad vitam formandā nos doctrina instituant.
κακῶς ἀκούειν fol. 33. vlt. hoc. ipso libello ita dicitur, vt est apud
Latinos malē audire. sed aliud profectō est malē audire, quā
iustas reprehensiones æquo animo ferre. Quid multū? Hic quoq;
meam sententiam scriptus liber citra vllam obscuritatem con-
firmat. vnde & ἐν inferi potest post εἰ δεῖ.

IN LIBELLVM DE DISCRIMI-
ne adulatoris & amici.

Initio. Philopappus amante[m] aui significat. Sed esse cognomentum ex eo liquet, quod infra seorsum repetitur. Itemq[ue] in cap. vltimo libri primi Symposiacor[um]. Platonis locus est quinto de Legibus, & quod de veritate citatur paulo antecedit, in prima eius libri pagina.

147. 11. Vt Euenus.] Sic & pagina vltima Platonica-
rum questionum. In salubribus preceptis Prodicus adscribi-
tur, sed talia occurrunt multa.

Ibid. 37. Verba eorum referunt.] Sic interpretor ver-
ba ἀρχομένους ὡς τις εἶπε. Vt ille Terentianus, Quidquid dicūt,
laudo, &c. notus est enim locus. Mox versu 36. Vmbra[m] me-
trivt cœnæ.] Sic & Erasmus. Locus est obscurus vt cunque.
sed probabile est parasitos vt in tēpore ad prandia occurrerent,
dimetiendis vmbreis eorum horas & articulos exquisiuisse: quo-
modo nunc horologia obseruantur.

148. 34. Difficulter deprehenditur.] Sanè impressi
habent δυσχῶρεϊς εἶναι. Sed neutiquam praterenda est alia
lectio, annotata in scripti libri margine, δυσχῶρεϊς. qua mihi
concinnior etiam atque recepta videtur.

152. 5. Non impetus.] Impetuum melius legeretur, &
minus etiam ambigūe.

154. 26. Aut polium.] Versus est Nicandri Theria-
cis. 64.

155. 20. Cū rex Charilaus.] Χαρίλλου. χαριέου
fortē, vt in Lycurgo. vide qua ibi annotaui. Sic infra etiam ἀ-
ποφθεγ. 139. In Laconicis 161. legitur χαείλαν, quarto casu.

157. 11. Suilla cute crassa.] φορβίαν παχείαν. quid sit φορ-
βία, nolo hic disputare. satis & hinc & ex libello de cohibenda
ira liquet, capistrum esse quo vterentur qui fistula canerent.
Marfye inuentum ibi ex poeta quodam dicitur. φορβίαν Eusta-
thius

ihius & alij ferè scribunt. Sed quadret sanè. Scriptus non hoc sed πορεύω habet, quæ vox cutem suis significat, cui Σάνω haurit. Iudicent docti an non optimè in bebetem ac rudem competat: & vitram malint lectionem sequi. in margine habetur πορεύω, quæ vox est etiam paulò antiè. & profectò quidvis potius quam insulam significat, quam huc interpretes iniefferat. quid autem sit de Cyprio illo, & ἐνθάδ' αὖ, mihi sanè non est euidens. Idem liber βίαντι habet in margine quidem, in textu μίτρω. Amplius.

Ibid. 39. Mediocre[m] in ciuitate.] Τὰ μέσα φεύγει τῶν πόλεων, hoc secutus sum, quanquam πολέμων scriptus noster haberet. Notus est versiculus & arrogantiam & ignatiam, ac tam summa cum odio, quam infima cum abiectiōne coniuncta vituperans. Πάντα μέσοις αἰεὶ αἰεὶ, μέτ' ἄλλω ἐν πόλει εἶναι.

158. 14. Quodd si quis.] Ἀν' δὴ τίς lego, ex sententia.

Ibid. 34. Propones.] ἐντάττοντα legi, ac ita est in scripto nostro, perspicuè verum. nam ἐντάττον τὰς vitiosum est, ipsiq; Erasmo imposuerat. Quod postea de Megalyzo refert, vt & in libello de Animi tranquillitate, Plinius 35.10. ad ipsum Alexandrum Magnum refert.

161. 25. Atrociaq; supplicia exercentem.] τυμπαρίζοντι & τελέουσι. De priore annotauimus ad Dionem Plutarchi aliquid. Posterius mihi suspectum est mendii. in scripto est τελέουσι. Erasmus vertit, Vectigalibus oneranti populum.

163. 17. Ne Biantis quidem.] Alij alijs, noster sub initium coniunxit septem sapientum Thaleti tribuit.

164. 12. Tamen in minoribus.] Habent nostri λοιπὰ λαβὼν. Scriptus μικρὰ, quod magis placuit.

165. 40. Non probos.] τῇ σὴ πονηρὸς. Sic legitur etiam apud Stobæum λόγῳ ἰδ. adducentem hac ex Erechibeo Euripida. pro τῇ σὴ legi σιγῇ, est in margine libri manuscripti annotatum, quod nescire harum rerum diligentes nolui. nam quod

quod ibidem pro ἀφοσιῶν monemur alibi legi ἐξελάνω, non mouet me, & probabile est esse γλώσσημα.

166. 37. Publici contra ius non scriptum delicti.] ἀπαγγελίας. sic & scriptus cum apostropho ad praepositionem. Vox mihi est ignota, & pro simplici ἀγγελία accipio: de qua vide Harpocratonem, Suidam ac Pollucem cap. 1. lib. 8.

167. 36. Aut si non persuadeat.] ἀν' ἢ μὴ πείθῃ, lego. πείθῃ scribitur: sed mendose. Erasmus vertit: Si non patietur ille. Verum Graeci sic non loquuntur. Sed meam correctionem ad iudicio profectam, scriptus liber inspectus certam reddidit. Idem (vt obiter studiosos iuueni.) senarium peruertit, cuius sententia est. Verum amicum socium se sanis amici consilijs atque institutis praebeere, non vitiosis item.

168. 1. Vt enim aliquando conscij.] In Græco impressum est, ἔδῃ γὰρ τῷ σωφρονεῖν. Scriptus habet, ἔδῃ γὰρ τὸ. Ego sensum sectatus sum, & legi, ἔδῃ γὰρ πρὸς τῷ σω.

169. 11. Excitante.] *κρυφίῃ δὲ λόγῳ. Locus mihi videtur esse mutilatus.

170. 33. Parum ingenium est.] ὥσπερ ἀπελεύθερον. hanc lectionem secutus Erasmus, nescio quem libertinum comicum excogitauit. in scripto est ὑπελεύθερον, & supernè notatum ἀπελεύθερον, quod in vertendo secutus sum. Notum est quomodo vetus comædia libertatem dignos publicè notandi in licentiam maledicentiae detorserit. de qua re hîc commentari non vacat. Vide Horatium in epistola ad Augustum, & de arte Poetica ad Pisones, atque alibi, ne alios huc citem. Quid Erasmus secutus sit quod κῆρας incrustationem tectoriâ vertit, aut quid legerit, non sum solutus. Græca enim plana sunt.

173. 2. Malè etiam Antiphon.] Oratorem intellige Atheniensem, cuius vitam Plutarchus scribens, hanc historiam recitat.

Ibid. 30. Funem molestarum soluit curarum.] λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων χοινίων καὶ μετεμῶν. Dubium non erat mihi,

quin legendum esset $\alpha\omicron\upsilon\iota\omega\gamma\ \mu\epsilon\mu\epsilon\mu\epsilon\omega\gamma$, & sic postea in scripto reperi. Est autem vinum amara curarum eluere efficax, Flacco 4. Od. 12. Sed utrum Lydius Deus $\lambda\upsilon\delta\iota\omega$, an potius $\lambda\upsilon\sigma\iota$ scribendum sit, ut est apud alios, & infra in septem sapientum conuiuium, nescio. certe etymo verba videntur quadrare, & co-dex ad stipulatur. Pausanias in Boeoticis aliam adfert causam, cur Bacchus Lydius dicatur, quam omitto. Scriptus codex meae lectioni cum subscriberet, eam tenui, vitiosa omissa. Idem hic quidem $\lambda\iota\delta\iota\omega$ habet.

175. 27. Platonis ad Dionem.] Exstat hoc in quarta Platonis epistola.

178. 14. Corrigere Speusippum.] $\tau\omicron\upsilon\ \beta\iota\omicron\upsilon\ \tau\omicron\gamma\ \Sigma\pi\epsilon\iota\sigma\iota\pi\pi\omicron\upsilon$. Sic emendandum erat e scripto. In Homericis $\epsilon\delta\epsilon\ \epsilon\gamma\delta\epsilon$ reposui ex ipso autore, multo quam $\epsilon\delta\epsilon\gamma\delta\epsilon$ sit $\epsilon\mu\phi\alpha\pi\iota\omega\tau\epsilon\gamma\omicron\varsigma$. Iliad. 9. 234. Scriptus quoque recte habet. Erasmus locum peruertit. De Phoenicis consilio, vide quae annotavi ad lib. de Audiendis poetis.

179. 32. Ulysses in Scyriis.] $\kappa\alpha\iota\ \delta\epsilon\ \epsilon\gamma\ \tau\omicron\iota\varsigma\ \Sigma\chi\upsilon\epsilon\iota\omicron\iota\varsigma\ \omicron\delta\upsilon\omicron\varsigma\epsilon\upsilon\delta\epsilon\varsigma$. Erasmus vix scio quid secutus, vertit, In tragedia, cui titulus Domini, legit nimirum $\chi\upsilon\epsilon\iota\omicron\iota\varsigma$, litera Σ . neglecta. Ceterum ita notum est delituisse Scyri inter regias puellas Achillem detrectatione belli Iliaci, ut mirer id Erasmo in mentem venire vel primo intuitu huius loci non potuisse, si quidem ipsius codex habuit $\chi\upsilon\epsilon\iota\omicron\iota\varsigma$, praesertim cum in libello de Audiendis poetis etiam hi ipsi versus ponantur, in Scyro desidentis Achillis nominatim facta mentione. Vbi tamen pro $\chi\epsilon\lambda\upsilon\chi\epsilon\upsilon\omicron\upsilon\gamma$ legitur $\alpha\pi\omicron\sigma\sigma\epsilon\upsilon\gamma\upsilon\varsigma$: Ut ex tempore citandis dictis fiducia memoria aliquando docti in syllabis errant. $\alpha\pi\omicron\sigma\sigma\epsilon\upsilon\gamma\upsilon\varsigma$ quidem est $\epsilon\mu\phi\alpha\pi\iota\omega\tau\epsilon\gamma\omicron\varsigma$, & (ut puto) genuinum eius loci. Qui autem hic Scyri citantur à Plutarcho, tragedia Euripidis, memini eam alicubi apud Stobaeum citari $\Sigma\chi\upsilon\pi\omicron\upsilon\varsigma$. Idem Erasmus supra à Charis nomen proprium secerat, cum sit $\chi\epsilon\alpha\epsilon\iota\varsigma$ vox adiectiua notissima. Sed & $\mu\upsilon\eta\mu\omicron\upsilon\iota\kappa\omicron\gamma\ \alpha\mu\alpha\pi\tau\eta\mu\alpha$ hic nota. Non enim Agamemno,

memmo, sed Minerva Diomedem Tydeum patrem exprobrat ver-
su qui hic citatur. Ex Illia. l. 800. Sed Agamemmo in eadem eum
sententiam increpat in ἐπιπλοῖς, Iliad. d. 372. 399. mox in
sententia Thucydidis pro ἐπὶ μερίσους legi ἐπὶ μερίσους, ra-
tione perspicua. Ad stipulatur Scriptus.

182: 4. In puniendis autem delictis.] ἐπὶ ταῖς κολλή-
σεσι. Hoc vocabulum Græcum non est. κολλᾶσσι tamen legere
malui, quàm κολλῆσι, quod videtur incidisse Erasino, qui co-
hibendis peccatis verit. certè prior pars, in qua τὸ δεδῆλεσθαι
est, κώλυσι habet. hic reprehensio requiritur, non tamen dissi-
mulabo, κώλυσε. Cui me postmodò in scripto reperisse, sicut &
id, quod coniectura ductus posueram sub libri finem κατήνυσ-
σαι, ab verbo αἰονῶ. nam κατήνυσσεν nihil credo significat, in
hac quidem lingua.

IN LIBELLVM, QVOMODO QVIS se ad virtutem proficere sentiat.

P Rincipium videbatur non integrū, & Luscinius pro ἐπι-
δεμῖαν legisse ἡ μετὰ δεμῖαν, alio etiam priore ἢ posito. Certè
nominatiuus nullus, neque nomen aderat, qui cum σώσει cohe-
reret: & interrogatiue prima perodus legēda videbatur, Quid
ita? quia nebulas nobis offuderat corrector, à particula οἷς li-
brum auspicatus, cum & in Aldino, & in scripto (virumque au-
tem eodem accepi tempore.) his rectè legatur. Obiter monen-
dū duxi, ἐκκοπῶν, de qua hec agitur, à Tullio progressionem
ad virtutem appellari. Sic enim ad Varronem in Academicis
scribit: In qua quod inchoatum est, neque perfectum, progressio
quedam ad virtutem appellatur. Medio ergo loco inter bonita-
tem natura est & virtutem, ut apud nostrum rectè dicitur 2.
Sympos. 3. Ipsum verbum ἐκκοπῶν verbo procedere exprime-
re voluisse idem Cicero videtur lib. 3. de Fimibus: Qui processit
aliquantulum ad virtutis aditum, nihilo minus in miseria est,
quam ille qui nihil processit. è Stoicorum sententia.

183. 16. Non enim aliquis sapiens.] Menda huius loci sententiam obscurauerant. Legendum est, ὃς ἐν ἀρετῇ, & μεταβάλοι αἶν. Qua lectio scripti codicis praesidio munitur, & quam res ipsa confirmat. Nam disputatio est contra Stoicos, medium inter perfectam stultitiam & absolutam sapientiam nullam relinquentes, sic satis confusa.

184. 1. Applicandus.] πῶς εἰς ὀκτὼν Octonarius Trochaeus, nisi si πῶς εἰς δέκα Senarij iambici finis est, reliqua integer Senarius, quod non puto. Prouerbum est scitissima sententiae.

184. 2+. Qui e profundo attolluntur.] ὁ πῶς ἐν ἑβδόμῳ. Luscinius: Haud aliter atque si liquoris aliquid decedat e dolio. Videtur legisse πῶς, nescio quos secutus codices, aut quas rationes (tamen si quam miserè is hunc librum verterit, non est cuiquam volenti iudicare obscurum) certè nostrum malo, habetq; ita etiam scriptus. Qui subito ex profundo attolluntur, ut sit in fluctibus marinis, ij morā motus supputare non possunt, & quod ἀναφερομένων pro ἀναφερομένων legimus, idem approbat. Idem ἐπιστοπῇ το, nos optatum accepimus. & paulo ante ἀεὶ γινόμενον annotat legi πῶς γινόμενον. Locus est valde confusus. In Oraculo Cirraeorum πολεμῆν pro πολεμῆν ex scripto. & in comparatione calami. ἐκλεῖν ex eodem recepti quod deerat. & γίγνεται pro γένητο idem. Videtur autem alludere ad poeticum aliquod dictum.

188. 29. Sophocles aiebat.] Hunc locum faciliè nunc emendo, cum quidē vellem etiam in pluribus idem à me fieri vel per occupationes, vel tam iustis de causis posse. Sic ergo legi volo: Sophocles aiebat, se primum animi ludiq; gratia grandiloquentiam Aeschylj imitatum: deinde eius in apparatu cōdensationem atq; artificij industriam: tertio demum nunc loco ad id dictionis genus se transfuisse, quod ad formandos mores aptissimum, eiq; de causa esset optimum. pro πικρὸν autem legi πικρὸν iam pridem, itaque etiam habet scriptus.

189. 23. Tacet iectus.] ὁ πῶς ἐν ληξῷ. Suprà de aud. poet. ὁ ληξῷ.

πληγῆς, ictus. alibi autem docui in Plutarcho perieris esse media quæ passivè, & cōtra passiva quæ activè significent, sed ορῶς, σέσωται cum πλεγῆς cōveniunt. itaq; nihil muto, cum hic ipse locus eum canonem confirmet. & idem docent cum alij Græci Grammatici, tum Eustathius, Iliad. 7. 497.

102. 8. Lingua iam torpet.] Sapphicum versum emendavi ex Oda ipsa, ut extat apud Dionysium περὶ ὕψους.

194. 3. Aquarum proventum.] Scripsi haud dubiè aquarum, ἀφ' ὧν. Sed fortasse librarius quid rei apud esse ignorans, q. pro p. mihi excidisse putavit. Hoc annoto, ut æquanimittatis & aduersum me, & erga librarios adhibenda lectorem diligentem commonesciam. in fine libelli Periodus erat manca, & legendum οἰόμεθα putabam, quod inde in scripti margine inuentum, securus teneo. Polycleti dictum hoc etiam lib. 2. c. 3. Symposiacion refertur.

IN LIB. DE CAPIENDA EX

inimicis vtilitate.

Initio libri ἄτερος mihi valde suspectum est. Nā & vox est poetica. Et si administranda repub. abstinuit Pulcer, cur dicit eum publice prodesse in isto vita statu, cur versanti in rep. ait de inimicis commentandum? Itaque in versione illud ἄτερος secutus non sum. Πύλαρχος Græco more scriptus habet.

200. 36. Vtilitatis.] εὐχρηστίας. sic omnino scriptus. nam εὐχρηστία hoc quidem loco est canis in balneo.

202. 29. Proprium ei.] ἰδιον αὐτῷ cur non legas, id quod sententia loci dictat, potius quàm ἐαλω? non enim profectò matricidium Adrasto, sed Alcmaoni imputatur Eriphyles cedēs matris. res notissima legentibus poetæ & eorum interpretes, idemq; est in libro de Audiendis poetis. καὶ αὖτοις porro scribi debere pro Crasso, notissimū. Virrobis, ad stipulatur scriptus liber: in quo etiam est ἐκ δ' ἀρχῆς. cum ἐκ deesset, isq; defectus totum locū vitaret, nisi fortassis marito in vxoris funere flere

vitio dari potuit. Tum *αεσφέρων* ibidem est, *αεσφέρων* sermo
Graecus respuit hoc loco. *αεσφέρων* contra aptissimum est. v-
tuntur & alij, & ipse Homerus *Iliad.* β. 251. καὶ σφινδὲν εἶδεά τε
αεσφέρους.

203. 3. Sed non minus vtilitatis.] ἐκ ἐλάττω ἢ ἑτέρου. le-
git ἐκ ἐλάττω δι' ἑτέρου Erasmus, vt mihi quoque non primo sic
legendum videatur, & sic est in scripto rubrica superne anno-
tatum: vbi & *κακῶν παρὰ τὸν* similiter super *κακῶν ἀκέραι* alli-
tū. Paulo post quod Antistheni dictum adscribitur, ad finem
libelli de adulatore. & in libello περὶ αἰσχροπῆρας adscribitur Dio-
geni, Cynico & ipsi.

Ibid. 15. Iasonem Thessalum.] Προμηθεῖα
Prometheum hunc à Plutarcho dici vix credo. cum & alij, &
Cicero 3. de Natura deorum Iasonem vocent Pheraem.

204. 14. Erudiere.] lege, Ademptis erudiuerunt.

205. 19. Quam in amicitiiis.] Μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς, ἢ de
meo inserui. Quis enim non videt defuisse? certè maioris est a-
nimi inimico, quàm amico benefacere.

IN LIB. DE MVLTITVDINE amicorum.

PRincipium libelli sumptum est è Platonis dialogo, qui no-
men habet à Menone illo ipso. Quod de amici vmbra sub ini-
tium è Menandro dicitur, plenius in libello de fratrū amore
citatur. Empedoclea & quæ poeta citantur de Ophelta, non
eram nescius, metrica esse. Sed hæc prosa oratione malui vti.

209. 24. Pythiam.] Πυθίαν. Pythias hic vocatur à Cicerone
(summo codicum consensu.) lib. de Officijs tertio. quo loco isto-
rum amicitia vsus exponitur. tamen in impressis, & in scri-
pto etiam Πυθίαν est, quod nolui dissimulare. Caterum Lusci-
nius superius ὁ Πύλλης τρέφει μὲν verterat puellam, perineptè
vt plurima alia cum ex poeta aliquo hæc Plutarchus citet de O-
phelta. cuius rei etiam infra παραμυθντ. mentio fit. & capite
primo quarti Symposiacōn, ἢ de versculi citatur, et si mutilati.

quan-

quanquam ἀχνησον ibi non est, sed ἀπλησον, quod (nisi fallor) melius multo quadrat. Fabula nota est ex Statij Thebaide, & Nemeorum Pindari argumentis, alijsq; scriptoribus. Iam ἀφ' ἐσλας ἀρχεσθαι, non est à Vesta Deorum matre, vt reddidit Luscinius, incipere: sed rem iam inde à principio et initio repetere. Et Plutarchus passim sic vtitur prouerbio, vt in libro de communibus noticijs aduersus Stoices. οἱ δ' ἀπ' ἐσλας ἀρχόμενοι τὰ θεστώτα κινεῖν, &c. Et de malignitate Herodoti. ἀπ' ἐσλας ἀρχόμενοι Ἰὺς Ἰνὰ χυθύατος. Sed hac persequi nō est huius operæ.

210. 22. Tuum nec.] Commodius sic vertissem:

Partem in tui veniatq; haud inuitus mali.

Prorsus enim mihi videntur duo esse senarij iambici αὐτὸν τε si legas, prior etiam constabit. certè prosa oratio non sic patitur collocari verba. Ominino autem qua precedunt, deprauata sunt, & pro hoc initio Ποῖα δ' ὡς ὦτον ἐδ, ε, ε, ε, χ, ε. δ. annotata est alia apud manuscriptum codicem lectio omnibus modis concinnior, Σχεπλέον δ' ὡς ὦτον ἐδ, &c. Δοκιμάσαι ἐρέτας, &c. Sed pro εἰσάσων ἀπάσῃ τύχῃ (quod nullum efficit sensum.) ego coniecturam secutus εἰς ἀγῶν ἀπάσῃς τύχῃς legi: idq; probatum iri doctis confido, εἰς ἀγῶν etiam in scripto reperi postea temporis. sed supra datinos istos, genitiui erant annotati, vt lectio diuersa, eaq; haud obscure planior, ἀνεξετάσως est in scripto, & mallem παρεισπύοντων. εἶναι quid sit nescio. fortè ἐξείν, aut etiā ἀπαείν (Klebraut) ita enim nos eam herbam dicimus, quod adherescere vestibus pratereuntium soleat: notam omnibus vulgo. Sed nihil possum pronunciare, libris destitutus ex scripto etiam est πολὺν & παπαλαβόντας, deest autem δὲ vel γῆν. Hac annotavi, vt eò expectior esset nostra cum Grecis componendi ratio.

212. 25. Mortalium mediocres.] Versus sunt apud Euripidem in HIPPOLYTO. quos alio genere carminis verti, permitta omnibus interpretibus vsus licentia.

213. 15. Plauti Nero.] Τὸς Πλάντου Νέρον. Occisum à Nerone Plutum quendam in Nerone Xiphilinus è Dione commemorat: vt fortassis etiã in eius necessarios sauerit. sed arbutor. putiose Plutum pro Plauto legi. de Plauti interitu per Neronis tyrannidem vide Tacitum libro 14. ferè extremo. Hanc coniecturam scriptus liber corroborat: habet enim Πλάντου perspicue. quod duabus de causis ingenuè significo. cum quod non piget mesateri vnde adiutus sum, cum quod Xiphilino simul & Plutarcho nobiliq; historia subuenitur. Vbi & in hoc libello & in alijs & quo pacto descuerim à recepta lectione? facile erudit, si Latina nostra cum Græcis conferre non grauabuntur, & agnoscent & iudicabunt.

IN LIB. DE FORTVNA.

1 Nitio. Non sapientia.] Εὐβουλία. Impressum erat εὐδουλία, mendo euidenti, quod vel paulo post εὐβουλία nominata arguat. Eoq; scriptus caret. Senarius est, ob cuius approbatione & usurpationem male audiuit Theophrastus. Apud Ciceronem legitur Latino versu redditus, quem nos posuimus.

215. 7. Iustitia presentem.] Lego. Locus distinctione praua erat in Græco obscuratus, neq; verear contendere sic legendum, δέῃται παρόσης, μᾶλλον ὅ τινος εὐβουλίας, & c. quanquam scriptus idem habet quod impressi.

216. 8. Munera rependens.] ἀντίδοχα. in comparatione animalium legitur ἀντίδουλα, quod non itidem probō.

216. 13. Dorsum horret.] ἐξουβελῆς. Versus vitiat. In scripti margine alia lectio erat adscripta. Sed dum codex glutinaretur, praecisa fuit, vt legi tota nō possit. verbum quidem ἀγανδαι ante ἐπιπεφείκασι exstat. forte igitur legendum,

ὀξυβελῆς, νότοισι δ' ἀγανδ' ἐπιπεφείκασι.
Vt ὀξυβελῆς ad echinum referatur. aut ὀξυβελῆς, vt ad ἀγανδαι.

216. 19. Vires exiguae.] Vsus sum mea libertate. vitiose ἡδὲ versus citantur in libro de terrestrium animalium cum aquatilibus

tilibus comparatione, & vno loco ad alterum collato videntur
quedam posse corrigi.

IN LIBELLVM DE VIR-
tute & vicio.

219. 3. Non foris est.] Ἐξωθεν εἶναι. Lego ἔξωθεν εἶναι.
καλλιγραφία mendum adscribendum. Scriptus εἶναι habet perspi-
cuè. Aldinus notam, quae idem significat. Idem de Anchisa supra
ρόν & annotatum, rubrica habet σῶμα, quod magis sanè qua-
drat. Reliqui senarij exstant integri περὶ εὐδουλίας, & versus de
igne Homeri est apud Herodotum in eius vita.

219. 26. Absq; face exurit.] Ἐνὶ ἄτερ ἀαλῆ. Hexameter
est Hesiodus. Luscinus: occultis viribus, vt videatur ἀνὰ λε-
γισσέ. Aldus & noster habent δαλῆ. Sed in medio est Hesiodeum
poema. ἔργων. 703. In libello περὶ φιλοπλετίας legitur, καὶ ἐν ὁ-
μῶ γήραϊ δῖκεν.

IN CONSOLATIONEM

ad Apollonium.

221. 24. Oratio saucij.] Ψυχῆς γαστήρ. apud Aeschylum le-
gitur (sunt enim è Prometheo victo qui exstat.) ὄρχης. sed so-
lent scriptores citare aliquando dicta aliorum leuiter ad propo-
situm inflexa. In conuertendo meos posui, non Tullij versus, qui
reperiuntur in tertia Tusculana, vnde nullo, si liber, negocia
petes.

223. 20. Et improbè egisset.] ἀποπόν τε πεποίηκε. lega
versus gratia πεποίηκε. Sed & postremi duo non sunt prorsus
integri, cum quidem senarios esse liqueat. Lego autem priorem
Ἀγαθὰ τὰ νῦν ὃ μέτεῖ ἐστὶ σοι κακὰ. Posterior sic videtur posse
emendari:

ὥς ἀνὰ μέσον πε, καὶ τὸ λοιπὸν διηφείρε.

Vt particula ἀνὰ significet subaudito verbo substantiuo. Iam es
in medio vtriusq; fortunæ adhuc, neq; nimis secundus, neq; nimis
aduersis vteris rebus. Sed si cui secus videtur, non impedio quin
sequatur quod volet, aut quod meliores libri suppleat abūt. mox

ἄφθορον

ἀνέφθορον pro ἀνέφθορον etiam scriptus habet. quorū hoc sententia aduersatur, illud rectè legitur.

224. 16. Vel minima nōs.] Hic versus facile castigabitur ex Stobæo, apud quem exstat orationis C111. initio. qui mox sequuntur, ibidem adducuntur integri ex Oeneo Euripidis.

225. 35. Quod quadrigæ.] Τετράπαιον περιέκλει. Insolens, si non vitiosa locutio, lego τετέλειπαιον περιέκλει, cuius lectionis testimonia sunt permulta Pindari Odarum inscriptiones, & litterarum inculcatio inepta vsitatio fuit, quàm expedit, librarijs. Fuerat etiam in scripto idem factum, quod littera testatur.

227. 21. Qui censuit si in vnū.] τὸν διομένω δὲν σωεισενέγκω μὲν. Senarios de lacrymis paulo supra Comici ita legi, vt ratio ipsa legendos faciliē quemuis eruditum erat monitura. Heic verò si quis putat me delectari mutationib. receptæ lectionis, inq̃, eare gloriolam aucupari, mihi ostendat velim, quo modo hac sententia cohereat. Ausim affirmare Plutarchū (siquidem non prorsus ab hac qualicūq. scriptura velimus recedere: quod ego sanè faciendum minimè puto.) eum ergo ausim contendere hac sic scripsisse, vti subiiciam. τὸν διομένω, εἰ σωεισενέγκωμεν εἰς, &c. Hac mihi emendatio videtur se omnibus eruditis & probis (quid enim est, cur alios curem?) probatura: tamen etiam in scripto idem quod in impressis reperi, vbi pro ἡσὼ καὶ μείζω δυσυχόντων, legitur ἴσα καὶ μείζω γεωσύντων. & in margine est δυσυχόντων. Porro sententia hac Socratis multorum scriptis est nobilitata, & est ita scitè apud Herodotum in Polymnia expressa, vt non possim me continere, quin ipsa etiam verba huc ponam; cum nostri verbis optimè conuenientia. Εἰ πάντες ἀνδρες ποὶ τὰ δικήνῃα κατὰ εἰς μέσον συνερέκλειν, ἀλλ' ἄξιον βυλόμενοι τοῖσι πλεῖστοις ἐκνύσαντες ἂν εἰς τὰ τῶν πέλας κατὰ, ἀσπασίως ἐχρῶσι αὐτέων ἀποφροσάντο ὁπίσω τὰ ἐσενέκλιντο. Versiculum autem τίς δ' ἐστὶ ἀλλ' οὐ τὸ δανεῖν ἀφροντὶς ὢν, qui ita nullo sensu legebatur, restituo

fituo post δὲ αὐτὸ ἀδιδεχτα interrogationis nota, id quod ratio postulabat. Est enim subiectio seu διαλογισμός, atque ita alibi me legere putorecordari.

229. 2. Versus Simonidis distinxi.] Non quod ita scribendos omnino contenderem, sed ne ignoraretur esse versus, idque alibi etiam saepe feci. Pindari locum ex ipso autore emendare licet, exstat enim Oda tertia Pythiorum. Locus Euripidis est in Alceſtide. καὶ ἐστὶν αὐτῶν, hodie legimus καὶ ἐστὶ θυνητῶν. & pro ὅποι βίβεται, ὅι περὶ ἔσται. Apud Stobaeum oratione CXVII. legitur, εὐχάσεται.

230. 6. Nam parua mortis.] Τὸν ὕπνον. Memini me alibi legere hoc dictum Menandro tribui, & senarium Iambicum integrum referri. ὕπνος τὰ μικρά, &c. Quod autem mox sequitur περὶ μνήσεως, doctorum iudicium facio, an non certissima coniectura ductus, legerim περὶ μνήσεως. id enim vocabuli facillime in περὶ μνήσεως ob literarum ὕ & ν similitudinem potuit depravari à librario non satis attento. Nimirum autem id voluit Menander Plutarcho interprete, quotidiano somno nos quasi initiari letho, & ad eius vim cognoscendam imbui. hoc potest certe περὶ μνήσεως: περὶ μνήσεως vox est à sensu huius loci alienissima. Sed haec verba τὸ γὰρ δευλῶσαι, &c. statim subiecta, mendosa haud dubie sunt, cum repugnent loci huius sententia. nisi interrogatiue legatur πῶς εὐδαιμον, &c. In scripto nihil auxilij. Et qui saepe cum codicem correxit, ibi de suo (ut solent) senarium margini illenit, quo testatur locum esse mutilum. τίς ἀν τὸ λείπον εὐχαρτήσεται μοι. Platonis locus extat in Phaedro, unde haec est repetita tota disputatio. Post ἄλλο περιέχει τὸ σῶμα legebatur, pro quo legi ἄλλο παρέρχει, ἢ τὸ σῶμα. sententia hanc exigente mutationem, qua cum scripta lectione prorsus convenit. Platonis ex apologia locum ex autore emenda. In fabula Cleobis pro ἡμίωνων est ὁρέων, vox idem significans poetis. Vide & Stobaeum oratione CXIX. de his exemplis.

32. 5. Elyſio patri.] Τὸ τελευτᾶν, τὸ pro ὧ reponere, secutus consue-

consuetudinem loquendi. patria enim Elysius iste fuit Terineus,
 & ἡλύσιον constanter habet scriptus, per v. Cic. i. Tuscul. prope
 finem conuertit hos versus, ostenditq. esse apud Crantorem, à
 quo Plutarchum in hoc libro mutuatam multa satis apparet.
 Erat autem vitiosum hoc loco, τὸν δὲ ἡλύσιον legendumq. τὸν δὲ
 ἡλύσιον, siquidem (de quo non dubito) genuinum est τὸ αὐτὸν
 δὲν, cuius constructio dandi casum postulat, vel his ipsis, quæ
 sequuntur verbis testibus, scriptus supra τὸν annotatum habet
 eis. Τῶτον δὲ εἶναι, nō τῶτο. Scriptus recte. μετὰ αὐτὸν μετὰ τῶν
 τῶν, omnino Plutarchus scripsit μετὰ τῶν τῶν, de casu filij:
 nō τῶν. Scriptus etiam τῶν habet, & φέρεται pro φέρεται, quod
 prefero, et si φ supernè corrector adnotauit. Iam oraculi versus
 primus vt restitui sue possit integritati, non satis video: præs-
 tim cum Cicero in verèdis carminibus eam sibi libertatem in-
 dulserit, vt non trepidè à verbis recederet, sensum vtunque ex-
 pressisse cōtentus. pro ἡγούσανε lege ἡγούσαν, idq. probat
 scriptus, sed vox quedam excidit. Cogitabam cum Tullij ver-
 sione comparans scriptum fuisse:

ἢ μετὰ αὐτὸν τῶν πῶτον ἡλύσιον φέρεται ἀνδρῶν.

Sed quid affirmem: tertio αὐτὸν adijcio Tullium secutus, qui
 vertit:

Sic fuit ut ilius siniri ipsiq. tibiq.

233. 29. His neque defungi.] οἱ δὲ δάμων. Idem versus ex-
 stant initio Pelopida. Legendum videtur εἰ δάμων, & τὸ ζῶν, & in
 Comici versibus de immatura morte pro οἱ δὲ τῶν scribo, & ad
 τῶν γὰρ adiecti αὐτὸν versus causa.

236. 10. Philosophorum priscorum.] In consolatione ad
 uxorem, tribuit hanc sententiam a Esopo, à quo autore prose-
 ctam vsurpare philosophus iste, vt alij multa. potuit.

237. 4. Nam qui hæc.] Hi quoque versus mendo non pror-
 sus carent. Primus τὰυτὰ inserto inter δὲ & πᾶσι, recte vide-
 tur posse perfici, cum Tullius habeat hæc. Secundum, sententia,
 maxime Ciceroniana, docere legendum videtur: eis φερεται δὲ

τὰς συμφορὰς. aut certe τὰς φροντίδας εἰς συμφορὰς. νεαρὸν
 mediam habet breuē. idē vltimū lego μὴ μοι πνεαρὸν πνε-
 σὸν. nisi manīs μὴ μοι γὰρ. Achai poeta mentio est etiam apud A-
 thenaum. & Cycnum eius citat Hephaestio.

237. 39. Nutrix ego vestra.] In Ionis versibus, ἡμῶν ἔχ' τὰ
 ἡμῶν, est haud dubiè vitiosum. In scripto reperi ἐξ ἡλθον ἡμῶ-
 νῆται ἔχ' τὰς ἡμῶν τροφὰς, nostramq; in margine lectionem.
 Vnde videtur fortasse legendum ἐξ ἡλθον, ὑμῶν ἢ δὲ τῶν ὑμῶν
 τροφὰς: vt sint verba vetule nutricis, quæ & matrem & e-
 ius prolem educarit. Posteriores esse senarium iambicum li-
 quet.

238. 29. Fortunas laudaremus.] Impressus habet ine-
 pte, & nullo sensu ἐν μαχελζομεν: cum & aliq; adsint hic para-
 tatici potentiales, vi particula αὐτὰ ita significantes. Scriptus
 recte.

242. 1. Resprocuramus.] ὅταν δ' ἡγήσωσ' ad metrum re-
 spiciens facile videbis versus huius emendationem. Sed tamen
 cogitabam fortasse ἀνταφαιδύλαι legendum. alioquin erit ἀπὸ
 ἀφαιδύλαι.

245. 18. Dilatorem.] procrastinatorem, qui rei gerenda
 diem subinde producit. Est autem proverbiū ex Hesiodico ver-
 su sumptum, Operum 411. Αἰὲ δ' ἀμβολιερῶς ἀνὴρ ἀτρεὶς
 παλαίει.

245. 37. Animi tranquillitate.] εὐδίνης δ' ἐχέιτο. ἐξ ἧς,
 &c. Lego. εὐδίνης δ' ἐχέλο, ἐξ ἧς.

247. 28. Hæc vita.] ὁ βίος δ'. Euripidis versus lacer. credo
 autem scribendum ὄνομ' ἐχέι, πόντ' & πῆρ' αὖν, aut aliquid tale.
 Videtur enim constare, id dici, vitam nomine suauis af-
 fectam, sed re ipsa miseriam esse. Sed & φησὶ paulo ante alie-
 num est, & superius ἐμπελὺ γμῖν in margine, in textu ἐμ-
 τέλα γμῖν scriptus habet.

248. 9. Qui hic referuntur Pindari versus. & confu-
 si sunt & mendosi.] Distinxi pro libito. Leguntur & in
 fine

fine libelli πειρὶ τῷ λάδῃ βιώσας. pro σκιερῶν lego σκιερῶν. pro ἰσ-
 ποῖς ἰσποικοῖς aut ἰσποίοις. pro τέρπονται. praesens τέρπονται.
 pro ἔρατῶν. ἔρατῶν. In posteriore lego, ὁλβία δ' ἀπ' ἀνθρώπων αἰ-
 σα. λυσίπων & τελευτῶν. Id est. felici fato omnibus obtingit vi-
 ta finis laboribus solutis. Item ζῶν ἢ λείπεται αἰὼν & εἰδωλόν.
 τὸτο (vel τὸ vt legitur apud nostrum in comparatione Thesei
 cum Romulo) γδ μόνον. Ita mens vocabitur imago siue simula-
 crum aternitatis, immortalis quippe, & diuinitus accepta. lego
 etiam χαλεπῶντε per insomnium homines monentur de iudi-
 cio, quod fiet de vtriusq. generis rebus & actionibus.

249. 2. Socratis ad Calliclῆ.] Λεχθέντα, τὸν Ἀθηναίων.
 legendum sic est, λεχθέντα πρὸς καλλικλέα τὸν Ἀθηναίων. Lo-
 cus exstat in Platoni Gorgia extremo. inde facile quae heic ali-
 ter legantur, apparebit, vt ἄλλοις sit medendum.

IN PRÆCEPTA DE TVEN-
 davalitudine.

251. 27. Publicitus pecuniæ aliquid.] θεωρεῖν πένε-
 ται τοῖς σωεσιῖσι. Sic est legendum. Ceterum quid sint theo-
 rica, liquet ex Demosthene, & eius interprete alijsq. scriptori-
 bus. Scriptus liber habet σωεσιῖν. Mox pro ἀνελόντες restitue
 ἀνελόντας. Sic enim vsitatum est Græcos loqui. Sic Demosthe-
 nes: ὃ μὲν οἶμαι γε δεῖν τῶν ἰδίων ἀσφάλειαν σκοπεῖν ὃ ὑπο-
 κρίνεται. Pindarus: καὶ πάντ' ἐρεῖον ἀμυνῶσαι τὸν ἐχθρὸν.
 Tullius: Vivere scientiam adhibentem earum rerum, &c. Et:
 Decet augentem linguam Latinam nominare (sc. τῶν πρὸς ἡθῶν
 φιλοσοφίαν.) moralem. Sed satis exemplorum in re illustri. ne-
 que verò multis post verba. ita ipse loquitur Plutarchus, ἔξω ἢ
 ἐρέροντα: & persæpe aliàs etiam in hoc ipso libello identidem.
 & infra eadem est correctione vtendum, vbi λέγονται & in λέ-
 γοντα mutari debet.

252. 23. Nullum culinæ nidorem.] Magni facio, vt de-
 beo, aut potius plurimi, maximum illum Erasimum, itaq. veni
 in suspicionem, ne is aliud fortè è bono codice legisset, quam hic
 extat

extat ἀνοψον καὶ ἀκνιστον. Nam profecto ἀνοψον nō est elixum, sed cui obsonium nullum addatur cibus. quales fuere mēsa Diogenis, & aliorū, maxime Laconum. ἀκνιστον est insipidum, sed quod nidorem culina non refert: qualia sunt etiam pleraq; medicamēta. Certē cur nostram lectionem improbem, quae sensum etiam Erasminiana versione subtiliorem perhibet, causam nō habeo; addoq; nunc, eam ad apices vsq; in manuscripto esse.

253. 14. Mediocritatem.] αὐτὸν ἐπὶ τῶν μετρίων lego. αὐτὸν erat scriptum. emendatio liquidior, quam quae annotationē iudicari debeat meruisse, vt & illud παρασκευασέον αὐτὸς ἐπὶ. Vbi ἐστὶ vicino mendo veritati erat scriptum. Scriptus hoc prorsus non habet, pro αὐτῶν αὐτὸν.

253. 36. Præstat inimicum.] πρὸς τὸ ἀπεχεσθαι scribendum. animaduerti potest Erasmus quoque secutum idem quod nos, tamen si sensum posterioris senarij nō satis quibusdam possit videri expressisse. Habentur rectius scripti in libello περὶ Λυσιστρατίας. Sunt autem ex Euripidis Medea.

255. 34. Cæterum tantum abest.] Adde, post τὸ μόνον particulam δὲ, qua omissa & disunctione non obseruata, duæ in vnam confundeantur periodi, & ex duabus fiebat vitiosè vnicaratiocinatio, quatuor terminis constans. Cratetis dictum nō est integrum. Similis sententiæ versus eius leguntur apud Laertium, ne ἢ quidem non vitiat, hīc quidem videntur esse, partes versus, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδι αὐξῶν, Αἰὲ εἰς εἰσίν ἄμμι βάλῃς. fuit enim παραδιδόν studiofus, vt alibi notatur: & in libello de audiendis poetis exempla adducuntur.

257. 8. A Prodicō.] Dictum hoc Eueno tribuitur in libello de adulatoris & amici discrimine. ἀρπαλέων autem Homero lucri epitheton est Odyss. 9. 164. Sed hic respicitur ad Odyss. 9. 110. Quod autem est ἀποδημίας paulo post, ἐμπδημίας scripisse puto Plutarchum. Notum est etiam in morbos grassantes vulgo incidere multos ob intemperantiam, quos alij euitant sobrietate.

258. 6. Cūm Adæ cocos.] Scribendum τῷς Ἀδᾶς. Legebatur ἰδᾶδς, nimirum quia indoctus librarius ignorabat Adæ Carie regina historiam: quam vel ex apophthegmatis Plutarchi, & libro quod suauiter viui secundum Epicuri decreta non possit, notam esse oportebat. Sed & Erasmus hæc lectio decepti in scripto postmodò genuinam reperi lectionem: quo etiam rursus frangente tamen tenuissem quod pridem obseruātam.

259. 18. Turpiter inopiam.] Αἰχμώμεν. Senariū suspicatus sum esse, itaq; τὴν explerem. Qui pauper sit neq; fari suam miseriam sustinet, eo pauperior est, paulo post ἵ. γ. ἡδὲ ὃ πέρυκεν ἐστὶ ἡδὲ, sed mendo aperto, quod Erasmus quocq; sensit. Paulo post τοῖς μὲν καθεστῶσι legendum omnino sic, non μὴ. Si sensum velis elicere.

261. 17. Magnopere.] Χρήσιμον ὃ πᾶν multo legeretur melius, quàm πάλιν. & πάλιν est in scripto. Sed pro λέωσι omnino malleμ μείωσι.

266. 40. De cornuta, quam.] Τὴν κωτίοντον. legebatur & hic, & in symposiacis ii. & contra Stoicos de communibus sententijs κωτίοντον. Indus & Cornutus sunt sophismatum nomina, de quibus alibi. Ceterum pro Phœnicis. scribe Palma: nam huius fructus partem etiam Plinius cerebrū vocat, ἐγκέφαλον præter alios Strabo lib. 15.

267. 14. Confestim crudo.] μὴ εὐδύς ἀμῆ. μὴ hoc posterius abundat, & καὶ ante περὶ πατοῖς, quorum hoc etiam à scripto abest, & paucis interiectis versibus μήτε σοφιστικοῖς, ἀγῶσι legebatur σοφισικόν. Potius σοφιστικοῖς, vt postea in scripto reperi. & ταῖς δὲ ἰσοεικῆς. lego τὰς δὲ ἐν ταῖς ἰσορ. Post pro ἀμφοτέρως ἀνδρικῶς, repono ἀμφοτέρων, vna littera antè deprauationem passa, & Homericum μενοεικὲς est Iliad. i. 227. & alibi. diuersitas lectionis erat in scripto annotata.

269. 29. Quæ duo maxima.] μέγιστα pro μέλιστα securus sum, inuentum in scripti margine, γνώμῳ perperam sunt inculcatum:

culcatum: & καὶ ὁ in margine erat in textu γνόμῳ μετα-
 λητῆρας scribo ex sensu, loiogenitum. Mox φωνίων.] Scri-
 ptus habet ἐφ' ὀκτίων. deest verbum.

271. 19. Adipilci.] Legi ἐν λαχεῖν. Scriptum fuerat λα-
 δὲ v. sed sententia mendum detexit, profecto post sic legerem,
 καὶ τῷ χαρίειν, καὶ πωδάζειν τὰς ἄλλας τῆς ψυχῆς ἐξαμαρτυ-
 ρες ἐπιθυμίας.

IN NVPTIALIA PRÆCEPTA.

273. 32. Demulcens.] κατὰ δόσα. Sic scriptus in margine
 quasi in antatione quadam demulcens, in textu κατὰ δόσα
 deuinciers.

275. 29. Et enim quæ ad amorem.] Lego καὶ τὰς μὲν.
 καὶ deest & scriptus pro eo habet, δὲ, pl. nē contrario sensu &
 falso. Non enim vult Plutarchus à marito uxorem debere pa-
 lam & coram testibus argui atque castigari: sed persistit in
 comparatione. Si amatio. i. debent esse occulta, cerre quæ a-
 morem cadunt, nūc debent in conspectu aliorum fieri. Ita-
 que interrogationis puncto id fuit post ἀναπαύμεν in di-
 candum.

278. 22. Qui Iunoni.] Scriptum erat ὄρεα & χορῶν,
 Iniuria operum typographicarum, pro Ἡρᾶ & χορῶν quas
 hic libuit sui officij admonere. nūc tamen non d. eff. nē mihi
 & coniectura & argumenta quibus veram lectionem explica-
 rem quia tamen al. inuim & scriptum codicem non sum inspe-
 xeram. trepidavi emendare. eorum uterq. veram lectionē per-
 spicere habet & liquet leui momento admodum magnas senten-
 tia illustri offusas tenebras. Paulo post δεῖσθαι καὶ ἀκίλως
 in scripto super ultimo verbo annotatum est. legi etiam εὐτολ-
 με. quod multo malum.

279. 11. A quo animo id ferre.] Legi ἐν νόμῳ μὲν δὲ. e-
 rat ἀν νόμῳ μὲν. Imò autem decet nihil minus: sed a quo animo
 ferre, & ignoscere vitio natura. Itaq. aut ἐκ ἀν νόμῳ μὲν scri-
 bendum, aut ἐν νόμῳ μὲν, hoc est in scripto.

284. 14. Theagenis.] Τῆς Θεαγένους, non Θεογένους. Infrā de mulierum virtutibus. Sed & scriptus rectē. Porro Sapphica corrige. Ex Sympos. 3. 1. quæ integra, sed non digesta in versus inuenies apud Stobæum λόγῳ δ'. Mihi placuit, quia verba erant Sapphus, eo interpretari carminis genere, quod ab ea nomen habet.

IN CONVIVIUM SEPTEM sapientum.

ἀλλ' ὅδ' ἐφεύγει.] Hæc verba mutila sunt. legerim, ἀλλὰ καὶ ὅπ' ὅδ' ἐφεύγει τὸ φίλον εἶναι βασιλέων καὶ δάσους ὑμῖς. Sensus quidem liquet. de pyramidis ex umbra dimēssione rem ad quartam propositionem sexti Euclidis illustrem reddidimus.

286. 15. Pro miraculo sim.] θαυμάσαι μ' ἀνέφη. Eφ' οὐ legendum est, non ἐφ' ὧ. sunt enim Thaletis hæc adhuc, non Nicroclis verba. dictum de tyranno & adulate Bianti tribuitur, & reprehenditur quodammodo in lib. de Discrimine amici & adulatoris.

287. 3. Quia difficilius est.] παρὰ σκευὴν, ὃ χαλεπώτ. ὃ illud nihil huc facit, quod si ὅ aut ὅπ, aut ὅσφ legas, coherebit optimè. Ceterum αἰωλοκρασία verbum Græcum non est, itaq; reponere ἑωλοκρασίαν, quæ vox & à Suida explicatur, & ab Eustathio in Odyss. β. ad versum 397. itaq; vsurpatur etiam à Luciano λαπίδας. καὶ ὅδ' ὁ Διόνικος ὁρθῶς ἐποίησε αὐτὰ ἐξαγορεύσας, καὶ πολλὰ τῶν ἑωλοκρασίαν κατασκευάσας ἀνδρῶν φιλοσόφων. Vide præterea quæ Varinus habet in suo Lexico. est & ἑωλὸς σέφανος apud nostrum in Pyrrho, in Metonis chria. Hic liber in scripto nostro codice desiderabatur: quo factum est ut quedam etiam non tangeremus, quæ vitio carere non possumus tamen credere: & de quibus nostram sententiam versio nostra prodit.

288. 3. Cleobulinam.] Lego Κλεοβουλίνην, non κλεοβουλώνην. Sic & suprā legitur rectē in fine γαμικῶν: & apud Diogenem Laertium in Cleobulo, & apud Suidam. & Ἐυλωίνη dicitur

citur apud Homerum Marpissa Eueni filia eadem patronymica forma ut & Ἀδενίην Adraști filia Aegialea. Ilia. v. 412. & alia. Vide Eustath. Iliad. i. 553. Sanè apud Plutarchum in Theseo diminutivum ab Hecale ponitur ἐχάλην. Sed haud scio an nibi pro ἰῶτα sit positum. non enim in diminuendo proprio nomine patronymica forma videtur incommoda. & talis diminutionis, quæ in lwn fiat, exemplum aliud ego quidem nullum observavi. Mox ὥστερ ἀστράλοισι. scriptum fuerat perridicule ἀστρολόγοις. & tamen multis mendarum millibus expurgasse se libros iactant, qui mendum tantum atque tale prættereunt.

Mox versu 9. Ut pater civibus humanius.] Scriptum erat παρέρχει, καὶ δημοτικώτερον εἶχεν. distinctionem cur mutârim, satis liquet. sed εἶχεν cum hoc loco stare non possit, cogit autē εἶναι fuisse à Plutarcho scriptum, in cuius locum, εἶχεν homo aliquis imperitus, & qui de astragalis astrologos haud trepidè formaret, supposuisset. Quod miror Turnebum non sensisse. sensit quidem Naogeorgus. Hi enim duo, quod sciam, ante nos verterunt hunc iucundissima & utilissima lectionis librum.

288. 29. Contumeliam.] καταβαλεῖν: omnino nihil videbatur significare καταλαβεῖν, quod hic quadraret. itaque legi pro eo καταβαλεῖν.

291. 3. Nevites quidem.] Vide Aristotelem libro priore posteriorum analyticorum, cap. 18.

292. 26. Vniuersi viritim.] Σωεισενεγκεῖν ἀπαντας ἀνδράχας. legebatur ἀνδρείχας, quia puto Homeri locum, ad quem alluditur, librarius nunquam cognouerat. Est autē Odys. v. initio: Ἀλλ' ἄγε οἱ δῶμεν τρίποδα μέγαν ἠδὲ λείψατα Ἀνδράχας. Id est: Pro se quisque virum tripodem hunc donetq. lebebe. Suprà in epistola Amasidis legi ἀποπέμπε pro ἀποπέμπει, quod & Turnebus fecit. Septimo post versu, ubi πλάττοντες scribendum censui, legebatur perspicuo mendo πλάττον τοῖς. cum, si quis notas supra & contra quarum hæc es, illa ois designat,

signat, cognitas habeat, constet in Aldino l bro mendum nullum esse.

291. 26. Felix vrbs.] ἀνθρώπων dictum est constructionis causa, alias ἀνθρω legitur post ὅτι ὁμοίων ἀνέκτας. Illud ὅτι ὁμοίων est vitiosum forte νόμος scriptum fuit. Totus locus est obscurus. Quid enim est ἀρχαῖον σπουδαῖον ἢ ἢ. nil enim puto ad Laoniam, forte ἀρχαῖον frustra.

293. 26. Cleodemus.] Suprà 358 23. etiam hoc nomen posui. cum esset in Græco Κλεόδωρος. itaq; ibi diserte quidā medicus nominatur, quem hic Cleodemum legi putat interpret: cui suffragor certe proxima pagina apparet, Cleodemum fuisse medicum neq; vlla præterea vllius Cleodori mentio huius etiam infra repetitur.

295. 37. Lelches.] Ἀέχης. Poeta hoc nomen est qui parvum Iliadem scripsit, cuius aliquot versus citantur à Zeξά in Lycophronem ibi. itaq; miror quo pacto Misenius nescio quis in Turnebiana versione locum eius occuparit non puto autem eū fuisse aequalem Hesiodi & Homeri. itaq; pro πρὸς ἄλλοις legi πρὸς ἑαυτὸν. Et pro ἐταίροις, ἑταίροις. Ad hunc locum porro vide caput secundum quinti συμποσιακῶν. Iam Ἄνδρ' εἶδον πνεῖ χαλκόν legendum est pro ἀνδρα & πνεῖ χαλκόν. Vili, inquit, virum, qui igni a viro agglutinaret, nimirum cucurbitulam medicā, qua sanguis incisa cute tenuiter elicitur. Sic citat etiam Aristoteles 3 lib. Rhetoricorum, ca. 2. versu proximo aut ἐφ' ὧς est legendum ὅς ἐστιν, aut ἐφ' ὧς quod malum.

297. 36. Fovea fornicaria.] ὅς τις καὶ ἐν μυσμῶ. huius loci. Si καὶ pro καὶ legatur, constabit. ἀείρων ὑπὲρ δοκῶν lego pro δοκῶν, & male interpunctum locum facile versio nostra corrigit.

298. 31. Quis alius sic bib.] Legi. ἢ τὸ μέθυ δ' ὡς. scriptum erat τὸ περπερὰ, & superiore versu περπερῶν, ac paulo post ἡτῆρ, pro περπερῶν & ἡτῆρ.

299. 29. Eo excitant.] ἐγείρει τὸ π. nimirum ἡπατῆρ. scriptum

scriptum erat τῷ, quod quo referas, aut quo cum constru-
as, nihil exstat. Hesiodi locus est in fine ἐργων. & versus Ho-
merici, Agamemnonis ad Idoniceum Iliad. A. 261. Sed pro-
fecto quod sequitur πειρὶ τῶν δεινῶν πίνειν, ego non assequor
ubi extet apud Homerum. Nam quod ad πειρὶ πόσις attinet,
res est nota, neque inter homines tantum Ulysses (vi vnico vras
exemplo Iliad. 1.224.

Πλησάμεν ὅτι νοιοι Δέπας δίδεκετ' Ἀχιλλῆα.)

Sed & inter Dinos Iuno. Iliad. O. 88. Θέμισι καλλιπαρήφ Δέπτα
Δέπας. & Simonides etiam norat, quid esset

Ψυχὰν βασιλῆιν ἀνδρὶ φίλῳ πρὸ ποσσιν.

Vi est apud Athenaeum libro tertio δειπνοσοφιστῶν videre. Qui
de hoc more multa habet libro primo. Iam illud ὡπες Αἴας με-
εἶδας μεταδιδόντος ὡπῶν non intelligo; & totus locus non co-
heret. Vbi Ajax portiones dididerit nescio, nisi forte oblatis sibi
tergi δαλυνκῶς. Iliad. η. 321. pro τὰς τε πρὸ πόσις, forte τὰς
γὰρ legendum. & μεταδιδόντος αὐτῷ. Non multo post pro
πλαγλῆς, reponere πλακτῆς. alluditur ad Homerum versus Odyss.
μ. 61. Notum est autem velle hoc ipso loco, ambrosiam cibum,
nectar potum esse Deorum.

300. 39. Alimum Græci vocant.] Lego καλεῖται τῆς
δὲ ἀλίου. scriptum exstat καλεῖν. de alimo est etiam in
libro de oraculis cessantibus, & apud Platonem γ'. πολιτειῶν.
sed in Hesiodi Opera leges quæ annotauit Proclus ad versum
de asphodelo. Vbi eiusdem cum hoc libro argumenti scriptum
Hermippi citatur. & versus Zeæ de alimo ponuntur non indi-
gni lectu: ex quibus in eam incidi suspicionem, Turcas aliquid
tale hodieq. usurpare. Mox Ἀρδαλον εἰ. scriptum fuit ἢ εἰ.
nullo sensu. & εἰν ὅτι lego pro εἰν. ante εὐπορίων deesse ἐκ
puto. ἐκ εἰ τῷ ἢ σ'] malim εὐσὼ τῷ. & pro μετὰ λων lego μετ'
ἀλων, καὶ omisso.

302. 4. Siquidem rectè creditū est.] Legi εἰ τὸ μέγιστον
εἰ δοκεῖ. perturbata. n. erat scriptura, ἢ εἰ τὸ μέγιστον εὐδοκεῖ.

Sed illud ἀναρῶσι αἰρομένης integrum non est, quo enim refert ὅσαν οἰκὴν διάλυσις ἐστὶ. nimirum τροφῆς ἀνάρεσις. εἴτε διαγωγῇ] lego εἴγε. Τὸ γεωργίας αὐτῇ.] Videtur deesse ad minimum ἔπεται, aut quippiam tale: & διαλυομένης ἢ αὐτῆς scriptum fuisse puto, φυτόν αὖτις esse Neptunum, ἢ φοινίκαν αὖτις, velle Suida liquet. Sed Pausanias κορινθιακοῖς rem satis explicat.

302. 37. Reiveneræ.] ἀφροδισίων δεκτὰ. δεκτὰ hoc est mendo sum. Sensus erat, rem secus habere de re veneræ: eam enim non palàm vsurpari, ut cibos, sed occultè, & noctu, ut fortasse legendū sit δὲ νύκτα. mox pro περὶ σβύτερον, legi περὶ σβύτατον. de re ipsa philosophari non est tempestivum.

303. 16. Deinde intestini.] εἴτ' αὐτὰ. nimirum τὰ σπλάγχνα. quæ vox excidit, aut alia non multum dissimilis sensus.

Ibid. 33. Sensem appetitumve.] αἰσθῆσιν ἐδὲ ὄρεξιν. animaduertit vterq; interpretes sensum non constare, si legatur, ut nos reperimus, ἀλλὰ μὲν ἔδενος, αἰσθῆσιν ὃ ὄρεξιν. Ego δὲ in ἐδὲ mutato, locum integro. Hoc quoque vitiosum, quod versu tertio subsequitur, δὲ περὶ πῶς τῆς ψυχῆς, & non tamen perinde facile correctu: pro δὲ legerem ἢ, & adyicerem ἐαν πῶς, si de meo deberem excircare locum. ἐκ ἐδεωρῶμεν cur legerim, satis liquet. De Hecatomphorijs præter Pausaniam vide Fulgentium de prisco sermone in voce Nefrendes, & quæ Iunius ibi doctissimè annotavit, sed & alia sunt δυσίατα, quantumvis sensu non prorsus subterfugiente, ut ἰνα μὲν δὲ δειδιότες. quid refertur ad ἰνα? nimirum excidit subiunctivum verbum.

307. 40. * Hæc enim oratio.] τὸ τῷ ὃ τῷ λόγῳ. Cui nam? locus perspicuè mutilus. nā quod ἐφ'ω pro ἐφ'ον rectè legerim, responsio satis docet. paulo infra, ὅτι μὲν σικῇ.] abundat ὅτι, & conturbat sententiam. & post μέμνηται lego μέμνημαι. constructio ea est, quæ videtur præferre aliquid depravati. Certè Pittaci apparet esse narrationem, confirmantis quod Solon propo-

proposuerat. Quomodo autem mater Sminthei virgo fuerit, alij expediāt: aut quomodo σμινθεὺς femininum sit. ego pro matre sororem posui.

309. 27. Cū enim fluctus ingens.] κύμαλον καὶ ἡλιεάτη καὶ videtur abundare omnino, aut pro γὰρ esse obtrusum. Sed aliqui locus mutilus esse, & obscurum videri potest, qua de insula dicat: nisi quod Enali mentio, vt apparet, Lesbium innui ostendit. quod autem legitur, καὶ τὸν εἰ καλῶμεν, ego quidem non assequor. Naogeorgus putat εἰ nomen impositum saxo fuisse: annotauit ἄλγ. librum de εἰ apud Delphos esse à Plutarcho scriptum: quod huc quomodo quadret, non video. Sed & mutila est proxima periodus qua sequitur. Paulo post legi, Φυχῆς ἰδὲ ὄργανον. pro γὰρ est, vt solent nota, quas abbreviaturas vocant. subinde incurijs librarijs imponere.

310. 29. A fide interponenda.] πολλοὺς δὲ πεισοὺς. omnino sensus requirit ἀπεισοὺς, non πεισοὺς. nam qui abstinent sponsonibus & vadimonijs, increduli sunt, & diffidentes omnibus.

IN LIBELLVM DE SV-perstitione.

311. 23. Cū verò animi perturbatio.] τῇ δὲ καὶ πάθος πείσσει, μοχθηρότερον. nimirum hæc est sententia. Falsum, de dijs præsertim, iudicium rem esse perniciosam: sin animi praua accedat affectio, etiam maiorem in modum augeri malum. Scio Iones & Poetas præpositiuo articulo vt pro relatiuo: sed quia hoc genus dicendi autor secutus non est, lego ἢ καὶ πάθος πείσσει, μοχθηρότατον. Hæc ego cū annotassem, librum scriptum non videram. Is ἦ perspicue habet (supernè τῇ annotato.) & μοχθηρότατον. ὁ δὲ νῦν λαρεάτισαν. (fortè παράτλαν. εἶναι σῶμα.) credo περὶ excidisse. Supra ἀγρόνημα annotatum est in scripto ἐννόνημα.

311. 37. O misera virtus.] Senarij Herculis à Bruto moriente vsurpati. Dio libro 47. Sic autem legendi sunt integrè:

εἰ τλήμων ἀρετῇ. Λόγος ἄρ' ἡδ' ἐγὼ δέ σε ὧς ἔργον ἡσυχου-
σὺ δ' ἄρ' ἐδδλενες τύχῃ ὑπολείψης, πρὸ ὑπολύψης est evidens
mendum. οἰόμενον μὲν.] *Sic ratio & scriptus perspicue.*

313. 5. *Visa monitrosa.*] τεράστια φαρμακῶν quid sit?
itaque legi iam olim χάσματα, quod postmodo etiam rep. in
scripto. Paulo post ὑπερέξαπατῶσιν.] Hec lectio in scripti
margine est: & sanè tolerari utcumque potest. Sed in con-
textu haud dubie vera est ὑπάρ ἐξαπατῶσιν. nam ὑπάρ &
ὄναρ, cui σκιά respondet, inter se opponuntur ὁμεικῶς, non si-
ne elegantia, ut alibi monuimus. Odyss. τ. 546. οὐκ ὄναρ, ἀλλ'
ὑπάρ ἐσθλόν.

313. 38. Id ipsum quod non patiendo.] καὶ θεῶ τὸ μὴ
παθεῖν. Hec verba nullam (puto) gignunt sententiam. Suspicari
possum, corrigere non possum. ac ne audeo quidem. quid ta-
men suspicer, exponam vel ed, ut acutorum iudicia excitem. ὄν-
τως ἡ χαροδαίμων δις διδαιμονία καὶ ὁ τῶ μὴ παθεῖν ἐκπέφευ-
γν, ἀφύλακτον τῶ περσοδοκῶν αὐτῇ πεποιήκε. In scripto autē
longe diversa est lectio. οὕτως ἡ (o male habet) χαροδαίμων δις
σιδαιμονία τῇ περετῇ πρὸς ἅπαν τὸ διγνὸν δοκοῦν ἐνλαβεία
θανθάνει αὐτῶν ὑποβάλλουσα παντοίοις διγνοῖς. Annotata et-
iam in margine est nostra, & ad scriptum, τέτων ἐδέν, nihil ho-
rum. Ego arbitror non ineruditum aliquem, quod nostram cor-
ruptam sententiam videret, loci sententiā ibi voluisse suis ver-
bis exprimere. probè tamen monuisse, neque nostram integram
esse lectionem, neque sua verba pro Plutarchianis se venditare.
Nostra correctio certè à mendosis vestigijs proximè abest. Et
paulo post, ἀλλὰ τὸ τὸν ψυχῆς.] sic in margine scripti. Sed ve-
rior est lectio in textura: ἀλλ' ὥσε τὸν, &c.

315. 9. Ut rursus in ordinem.] περιέλασαν παρῆναι.
pro παρῆναι in textu scripti est χαθίσαν: illud in margine. Post
καὶ τὸ ἀμίμνον.] Sic in ora scripti: in textu ἀμίμνον. Ex eodem
& ἐμμενείας reponendum pro μετὰ βίας. Sunt & alia in mar-
gine alicubi, sed palàm ineptæ lectiones, quas omitto. Eas ferè
annoio.

annoto quas interpretans secutus sum infra ἡγεῖναι δ' ἀροσι.]
malim καὶ αὖ quod n. scr. pro superpositum est. & περὶ γότα
propter vocem δ' αὖ, quae in scripto omīssa. & a correctore supra
notata est. Mox ἀρσιτος φέρε] καὶ παρθε] scriptus in margi-
ne παρθε] significantius. Statim ἀλλ' εἰ καὶ μὴ, ex scripto
legi. Mox τὸν νοῦν a scripti textu abest, pro varia lectione no-
tatum in margine.

315. 10. Pindarus.] Ode prima Pythiorum.

316. 24. Insolitas.] καὶ ἀτόπως. malo καὶ τὸ πῶν, quod est in
scripti textu. hoc in margine ut in versione ostendi. & περὶ
παρθε, in textu περὶ παρθε paulo post.

317. 23. Violassent, & circa.] ὄρουσμένων & ἀγρώσεως,
legendū pro ὄρουσμένων. et ἀγρώσεως, quae sunt vitiosa scriptus
habet ὄρουμένων, ἀγρώσεως. est autem Agrostis herba species
quam plerique gramen Brasili accipiunt pro Meslinis repo-
ne λαβέειν ex h. storia quae a Pausania in Messeniaco co-
piose distribuitur. Post lineas pau. is ἐν καίρῳ ποδῶν. ego quid
sibi velit τὸ ποδῶν non intell. gere me fateor. interpres. In belli
opportunitate: nescio quid secutus quid si pro ποδῶν legas πε-
ρὶ ποδῶν. ego quidem non dubitavi hanc coniecturam in verten-
do sequi Qui sequuntur versus incertum cuius sint & quomo-
do dist. nguendi pro γυρῶν scriptus γίρῶν. & in margine πε-
ρὶ γυρῶν. & sanè Gyrae petras Asia is Oilei exitio nobilitatas noui-
mus vel ex Homero Odys. d. 500. Sed haec disputare de us nihil
attinet. In vertendo usus sum ea libertate, quam in simil. re con-
cedendam omnibus arbitror. Paulo infra μῦθος legi, cum esset
μῦθ' is, ali. na vox. Sed scriptus euidenter nobis fauet. & supra
quodā loco περὶ μῦθ' is vitiose obrepisse pro περὶ μῦθ' is monui.

319. 16. De Diana sentiunt.] αὖτε καὶ τὸ ἀρχόνας. Versus
sunt de Diana, ex aliquo, ut videtur (non enim su. currit me-
moria) tragodia choro. Sed ita mutilati, ut nisi reperiantur a-
libi emendari vlls posse coniecturis vix videatur. itaq. omnino o-
mittere malui. Scriptus αὖτε καὶ τὸ ἀρχόνας, et περὶ παρθε.

Paulo

Paulo infra κάρτα θύοις *vitiosum est. ἀποθανεῖν γάρ.*] *Scriptus, quod malo, ἀπαιεῖν. εἰ δ' ὥσπερ.*] *Scriptus, καὶ τοῖς ὥσπερ* ὅτ', ὑπὸ τὸν λιθ. ὑπάρ. ἔτος καὶ οὗτο τὸν φόβον ὡς ἐχ' ἥττον ὑπ' αὐτῷ περιζόμενον ἀγαπήσειεν ἂν καὶ ἀγαπήσει. *pro quo impressus rectius μακαρίσει:* in sine ex scripto *pro περιφέρωντες* repono ἀπεισικλήως, *Quomodo Carthaginenses Saturno infantibus litarint, meminerunt & alij, & Diodorus libro XX. Bibliotheca. Gelo victis ijs pacem aliter dare noluit, nisi ritum istum abrogarent: noster in apophth. & sera numinis vindicta.*

IN APOPHTHEGMATIS.

IN praefatione. Sanè aliud à nobis.] καὶ τοι καὶ βίος. *hæc verba sunt mutila. nā vt nihil de re ipsa dicam (cuius enim tandem hoc libro vita describitur?) mox ἐκεῖ ponitur. vt intelligas autorem ad vitas seu παράλληλα sua respicere. fortasse legendum, καὶ τοι καὶ βίος ἔχει τι ἡμέτερον σύνταγμα, &c. Ego neque praefationem hanc, neque opus ipsum magni esse Plutarchi credere possum. vt tamen omnia quàm planissimè intelligerentur, ad id me in vertendo accommodavi.*

323. 24. Tunicas gestare sinuofas.] κοιλωτοὺς. *nimirum quales ob laxitatem mollibus conueniunt. legebatur κόλ-
τω τὸς ineptè, cum quidem etiam Aldus rectè excuderit.*

324. 31. Parysatis.] Παρύσατις. *Hoc nomen fuisse ei mulieri, de qua hic verba fiunt, notissimum est ex omnibus historicis. Itaque illud παρῶσα τις expunge. hic quoque Aldinus rectè. τὸν βασιλεῖ autem omnino legendum est, non βασιλέα. Regius qui hunc librum conuertit in sermonem Latinum, habet: qui regem allocuturus esset. atque id omnino voluit Plutarchus dicere. alioqui nullum sensum, nullum acumen habet, si praecepit regi libere locuturo, vt mollibus vteretur verbis. Sed nimirum cum rege locuturus ista opus habet citatione. addidi ergo olim πρὸς ante βασιλέα, quod excidisse apparebat. Sed cum manuscriptum codicem inspexissem, βασιλεῖ reperi, quod haud*

haud dubiè genuinum est. Paulo antè ἀπεργάσασθαι legi, cum legeretur aoristo primo ineptè. Paulo post ἔκρινον, non κρινον. ratio, quam scriptus confirmat. nisi κρινωσιν malis.

324. 33. Gener.] γαμῆρος. vox ambigua, ut alibi ostendimus. Historiam inuenies apud Diodorum Siculum, lib. 15. fol. Græco 464.

325. 31. Maiore cum voluptate.] ἴδιον pro ἰδιον sensus requirebat, estq; in scripto. Caterum interpres nō Ἀτέαν hunc Scytham, sed Ἀντέαν Anteā legit. & apud Suidam sanè est Ἀντέας ὄνομα κύνων. Verba autem hæc eius. Illis verò respondentibus minime. Et quo, inquit, modo contra me bellum mouere potest? in Græcis nostris quod ijs respondeat habent nihil. Enimuerò apud Plutarchum in libro, quo ostendit secundum Epicuri doctrinam ne suauiter quidem viui posse, Scythia hic diserit Ἀτέας, ut & hoc loco dicitur: tibicen verò non Ismenias, sed Amenias fol. 314. atque hoc videtur esse rectius. tamen Ismenias rursum legitur in oratione de Alexandri fortuna posteriore. Idathyr sis apud Strabonem initio XV. Idanthyr sis scribitur. apud nostrum in repugnantij Stoicis ὑδάθυρσος. neque mirum si barbara vocabula huic varietati sunt obnoxia, cum in Ebraicis exprimendis tantam videamus scriptorum & idiomatum ac librorum diuersitatem.

327 17. Astum.] τίω μέθοδον. quid enim sit μέθοδον, quod inueneram scriptum? μέθοδον pro calliditate vsurpauit. quo modo μεθοδεύεια diaboli in epistola Pauli ad Ephes. 4. & 6. tametsi in partem deteriore. Scriptus quoque μέθοδον habet.

329. 7. Atheniensium laudabat fortunas.] Μαχαί-
ζην ἔλεγεν lege, non μαχαίρων: quod, tametsi est etiam in scripto, constare non potest. sed & μικρὸν τί μοι χαλὸν legendum. Sed quid fuerit pro quo μεταξὺ irrepit non est in promptu. μεταξὺ non quadrat. μεγάλῳ τῇ, δόξῃ, δυνάμει, aut ali-
quid tale fuisse sententia ostendit. Paulo post alter duorū fratrum κρατερός dicatur in scripto constanter. Ego longè præ-
fero

fero ἐκείνου. & locus aliàs fuerit valde insulsus. Ipse autem nomina Latina feci. ut ab omnibus arguta posset intelligi.

31. 30. Quod nunc dormit.] ἢ περ ἐκείνου. si fuerat ommissum. quod in scripto repertum. cum ante ex coniectura supplicuissem. 334. 10. In Alexantri dictis. ubi de Antigene & Telestippa, περὶ τῆς δὲ scribendum non ἔστι scriptus recte. In Antigoni est περὶ ζώου, in scripto male περὶ ζώου. 336. 14. Regius ius venit. quod non probo. Intellego cunctum culinarium. cuius Rochs & Chursch. Paulo post τὰ δὲ λατοισιν.] Ibidem. 32. Scriptus τὰ δὲ λατοισιν. ut omnino senarius videatur. quem & xpresti sic autem. si l. gendus:

Inscripta sunt hac codicillis. quos tenes?

Ibidem. 31. Antagora.] Ἀνταγόρα. Sic scriptus. moxq. id vocabuli alio casu positum. Aldus Ἀντίοχος. noster Ἀντιόχου. ne quis hesitet. scripto fidat. & est alibi etiam huius Antagora mentio: & planè hoc ipsum sic reponitur libro IV. ca. IV. Symposiarum.

337. 35. A Dromicheta.] Δρομικήτου. erat Δρομικήτης. sicq. habet scriptus: quanquam diuersè barbara vocabula scribi paulo ante monuit. Idem tamen auctor. homo grauius ne in his quidem à seips. discrepare oporteret. Δρομικήτης autem huius est in Demetrio. Septem lineis interiectis inuenies Ἀντίοχον ὁ τέτιος. quod etiam scriptus habet. cum tamen persuasum habeam esse ineptum: neque (puto) vlla in historia Antiochitertij mentio. & cogitabam pro τέτιος reponendum τρυπιδος. fortassis tamen ad Antiochorum successionem refertur. aut potius Antigonus pro Antiochus scribendum facta paulo ante secundi mentione. id quod sicutus sum in vertendo. 338. 9.

338. 36. Polysperchon.] Πολυσπέρχων. lego Πολυσπέρχων. ut alibi ostendi. Scriptus habet παρίων. Paulo post παλαιοστων non οστων. notus est locus. & rectè habet scriptus.

341. 27. Sulcem profundum.] βαθύαν ἄλωνα. non ἄλωνα

ἄλλα. Sic & apud Aeschylum legitur ἐπὶ δὴ δίκας, & eius interpretem. & in Aristida nostri, & apud Platonem quodam de Repub. libro, & Eustath in Iliad. v. ad versum 707. vocem exponit. ab eaq; vocabulum ἄλλα deducit. Itaque non probo ἄλλα, quod alijs videbatur reponendum. 358. 28. In Alcibiadis deinde dictis ubi est ἀπορυζῶν sensus concinnitatem secutus, legi ἀπορυζῶν. scriptus pro nobis facit. 359. 1. Idem in Iphicrate τραυματίας habet pro τραυματίαν. & ipse notas harum syllabarum permutatas puto.

344. 8. Planè, inquit.] καὶ εἶπεν. pro vā inuenerant καὶ, quod vnius literula corruptela locū turpārat. Scriptus & Aldus vā habent. Post de Leosthene 344. 31. εἰς τὸν πόλεμον. fortè scripserat εἰς τὸν λαμιακὸν πόλεμον. Ex historia.

346. 34. Teleclus.] Τήλεκλ. infra apoth. Laconicis legitur Τήλεκρ. Apud Pausaniam in Laconicis rex Agidrum familia Τήλεκλ. legitur, sicq; hic est in scripto. Mox in dicto Theopompi legebatur etiam in Aldino, ἢ δὲ γωαικῶν. Si rectè legitur, Theopompus contemnebat eum, qui in muro praesidium & fiduciam locaret, & mulieres vocabat tales viros. notum adeo est cur Sparta muris caruerit. Interpres itidem, ut nos, id ē γωαικῶν legisse videtur: vertiq; minimè, si mulierum est obscuro sensu. Si ita legas (& scriptus ita habet.) hoc voluit Theopompus, ne mulieres quidem certas de sua salute esse, muris tantum, non armis, & fortitudine virorum fretas. contra viris fortibus nihil opus esse muris. Infra in Laconicis Agesilai simile dictum refertur. Quod autem in Brasida dicto legi πεδοῦσος, id ē sententia poposcit, & sic infra in Laconicis habetur, atque adeo Aldus etiam hic rectè.

349. 2. Ne vllum sibi fictile.] Πλασάν. erat πλάθαν quod nihil hic quidem puto significare. Nostra vox est & in Laconicis, & alibi. Porro paulo antè ἰδεῖσος legendum pro ἰγχεῖσος, ex Laconicis liquet, & vita Agesilai. quamquam

ἰδεῖσος

ῥ' Ἀριέως ibi legitur. Caterū nisi legas, ἢ δ' οἱ πάντες ἀνδείαν-
τες. ἢ ἀπὸ κοινοῦ vt repetatur, μνημεῖον ἔστω, aliquid necesse est
excidisse, quod ego non puto. at si, quomodo dixi, legas, Laconi-
ca erit & arguta breuitas: sic ἔστι in Laconicis.

349. 30. Eudamidas.] Εὐδαμίδης. Nescio quis ἡχοδαίμων
huc εὐδαμονίδαν posuerat, qui tamen in scripto quoque legi-
tur. vel ex Laconicis apophthegmatis constare potest, quid sit
verum. Antiochi autem nomen in Lacone mihi suspectum est.

353. 26. Læuino.] Λαίῳ. Hic Labienus aliquis fuerat
suppositus, λαίῳ scriptū, quo modo ne Labienus quidem nisi
peruersè scribitur. quod miror non dedisse ansam cogitandi de
emendatione interpreti. In vita Pyrrhi, Ἀλῆῳ perinde falsò,
quanquā aliquoties legitur. nam de Valerio Læuino esse sermo-
nem, ex historia abundè cōstat. Caterū infrā etiā in fine Ca-
tonis maioris dictorū λαίῳ legitur vitiosè pro Ἀλῆῳ. Al-
binus & Albus Postumiorū inueniuntur cognomina: & in vitis
locus rectè habet, hic etiam in scripto falsus. Suprà in vltimo
dicto Epaminonde ἰολλίδαν scriptus ἰολλίδαν: & in Curiy pri-
mo, πόλιν vbi est, πολλῶν, quod magis quadrat omnino.

355. 19. Urbem Batheian.] Πόλιν Βαθείαν. munitā fossis
profundis urbem. interpretes perridiculè. Apud Valer. lib. 3. Cap.
de fiducia sui legitur oppidum Badiam Hispania. Caterū mo-
nere lubet quæ Scipioni tribuuntur, promiscuè de utroq; dicta
esse hic cōfusa: quod non est magni Plutarchi; & tamen sic rem
habere ex historijs liquet. 356. 14. Iam quid est illud paulo post
Παλλίῳ & Κοίῳ? Duos fuisse Petillios liquet cum ex alijs, tū
abuntissimè ex duodequadragesimo Linij libro. Quinti pre-
nomen hic exstat, alterius nondum inueni, siue A. siue M. siue
quiduis fuerit: ipsum nomen Petillij potest horrorem incutere
bene de rep. merentibus, vbi malis hominibus, & factionibus vi-
dent tantum licere. mox pro Quintio est Κοίῳ & condonanda
Græcis incuria, in tanta Latinorū librariorum sēcordia. In eo-
dem τῶν ἑκατὼν οἱ ἑλλῶες, historia habet Achæos. Caterū
quod

quod de C. Domitio ponitur, cōstat ex Appiani Syriaco, Τυδῖος
esse legendum, & καὶ ante τῶν ἡγεμονικῶν deest, nisi forte mē-
dosus est locus.

358. 5. Eiusdem d.e. peritiæ.] ἐλεγε τῆς αὐτῆς ἐμπειρίας.
deerat αὐτῆς, quod ex sensu & vita Aemilij restitui. mallemg,
φοβερώτατον.

358. 34. Flagitiis adsentiri.] καὶ αὐτέων. interpres vertit
lapidibus esse obruendos. Sed mihi iampridem est hoc vocabuli
suspectū, tamen si in scripto quoq; exstet, & nescio an καὶ αὐτέων
potius sit legendum: ut intelligantur tacito consensu flagitia
probare, & facinorosis quasi nutu subscribere, qui quæ possunt
flagitia non coercent. Sanè Romanum non fuit lapidibus obru-
ere, multo minus Catonianum. Iam ubi est καὶ αὐτέων λέ-
γεις καὶ αὐτέων, quanquam id sententiā videtur hanc præbere, ora-
tione & scriptis præstari ne pulcrorum facinorum excidat fa-
ma & memoria, in scripto tamē est pro λογ. καὶ. scriptū αὐτέ-
ων καὶ αὐτέων, quod in vertendo sum secutus.

360. 32. Mare inter castra ipsius & arcem.] Μὴ σὸ πῶ
διὰ μέσς. locus mutilus. refertur hoc apud Valerium loco iam
citato, paulo quidem aliter. In scripto libro μὴ σὸν inducta vi-
suntur. Mox de C. Lelio, Πομπήιον: legendum Πομπήιον, &
intelligendū de Q. Pompeio Nepote, qui consul fuit anno V. C.
613. cum Cn. Seruilio Cœpione, anno ante Lelij consulatum.
Vide fastos Sigonij. reliqua emendabis facile, si Grammati-
cam calles.

361. 29. Vt multorum hominum.] ἀνθρώπων πολλῶν.
Is. non caret menda hic locus. allusum autem est haud dubiè ad
Homericum versum Vlyss. ε. 488. Ἀνθρώπων δὲ θεῶν καὶ ἐμμο-
πίων ἐφορῶντες. Ceterum τέττορον illud ambiguum est. Si tertium
intelligas, sensus est, post duos triumphos & consulatus: & sic
est apud Valerium. Si τέττορον intelligas cum duobus. (Sic enim
loqui solent Græci) intellige Metellum & Mummiū, quos ei
adfuisse in obeunda ista legatione, historia loquitur.

364. 10. Popedio Siloni.] lege Ποπεδίου Σίλων. Ineptissime erat scriptum Πομπίω. res nota. Eiusmodi erant λαταί & κιλικαί, pro Lutatius & Cimbrico, & Ἀπίωνα pro Ἀπίωνα: post in Lucullo reposui Καυπίων, pro Σκιπίων, notissima historia fretus. Et in Pompeio Γέλλιον pro Στέλλιον reddidi, ex alijs historicis & Plutarcho. Scriptus habet τέλλιον. Sthenis autem hic Sthenius, Stheno in civilibus praeceptis dicitur. Ego vitam secutus sum. Dictum, quo respondit Catoni, etiam in scripto erat mutilum.

367. 32. Audito Vatinius.] ῥάειον δὲ. legendum ἐατίκιον δὲ. ex vita Ciceronis ab autore nostro scripta, unde & ἀπολλοῖο inferi, & alia pleraq; corrigi à diligente lectore possunt.

367. 37. Popillium Cottam.] Κάσον Ποπίλλιον. in Cicerone est Πόπιλιον Κάσσαν. interpres habet Cottam. De Voconij filiius dubium non est quin ἀμοφοτάτων sit legendum. Post pro δυσνοεῖν vide ne sit legendum εὐνοεῖν, ut pro benevolentia in eum solliciti ac cogitabundi fuisse intelligantur. nam δυσνοεῖν nescio an sit argutum sensum daturum. Sed tamen cogitavi, δυσνοεῖν fortasse haec esse dissentire. ut sensus sit, Cesare lato & hilari ob successus & spem, diuersum sensisse eius amicos, qui tristiores essent.

371. 18. De Eurychis.] Legi τῶν ὃ Εὐρυκλέες. ita interpres legit Eurychis. Sicq; habet scriptus, non ἐνκυκλέες.

IN LACONICIS.

372. 35. Oraculum Dodonaeum.] Κατὰ Δωδώνην. Supra in apophthegmatis principum est ἐν Ὀλυμπίᾳ. Sed sanè ὁ πρὸς ἐστὶν nescio quid sibi velit. Paulo post ἀγρυπνεῖν μὲν ὥς. pro καὶ legi ὥς. nota compendiorum affines s & s mendo ansam praeberunt. Porro autem, pro ἀποπειράμενον, ἀποπειράδου, aut potius παρὰ πειράδου. & pro ἀπολύόμενον (nisi καὶ omitti malis) ἀπολύεσθαι legendum iudico. In scripto hic nihil praesidij.

374. 14. Vteretur.] Asterisco annotato significavi locum esse mutilum. Interpres. ut solus eadem veste quatuor anni temporibus semper vteretur. quid legerit nescio. in scripto est μὴ, non μόνος. Sed & illud ἔπειτα λέγων ἐστὶν περὶ αὐτὸν, non Plutarchi opinor. sed librarij culpa.

375. 40. Totenim.] τοσούτων γὰρ εἰς. Ita omnino legendum esse ratio dicitur, & sic habet scriptus, ὃ τοσούτων. pro ὅσων πάντας omnino legēdū dūco Σπαρτιάτας. Populi] δῆμοι. si quis de populo Atheniense simpliciter accipiat, cuius partes erant δῆμοι, ὃν improbavero. Ego ad superiora respexi, ἑλλώων & ἑλλωνικῶν. In tropeo de Pharsalijs τότε μόνον, scriptus rectius τότε μόνον, & τῷ Ναυαρίῳ. Sed & infra ubi de Epistola regis pace facta ad Agesilaum mentio, πολλῆς προὐποσολῆς initio, postea ut impressus habet. Ego nihil muto.

379. 31. Molestum esse lociis.] δυσχερῆ ἀνάιτε. Is abūdat. vel πῖ est legendum, & legendum πολλὰς ἀκολουθεύσας. In facto post pugnam Leucltricam pro αἰτίας lego ἀπαιτίας, pro Νεκλαεῖς lego ex historia Νεκλαυεῖς.

382. 7. Abderitarum.] Ἐκ τῶν Ἀδέρων. legebatur ἀδέρων. ut contra alibi καλαεῖαν, pro Calauria est reperire, ac similia. Mox idem Perimihis tribuitur. Hūc autem ego librum magni illius Plutarchi ὃν puto esse, ac fortassis ne minoris quidem est. sed ab aliquo erudito literarum ordine collectus ex Plutarchi & aliorū scriptis. Vide exēpli gratia Scipiones & Archidamos. Alibi docui τὰ Ἀδέρῃα Græcè dici, Latine Abderā. Paulo post δυσχερῆ mutandū est in δυσχερῆ, quod non sententia modo monstrat sed & scriptus perspicue habet. 383. 20. In Alcamene τὴν ἑλκῶ lego, ex Pausania. In Alexandrida δέοντα μὴ. lego μὲν ex scripto, & particula δὲ opposita. Mox pro Ἀλεξανδείδας legendum est Ἀναξανδείδας. liquet ex Laconicis Pausania. In Archidamo δέγε ἀγαθός: Scriptus δὲ & ante ἀγαθός habet. quod probō ut coqui sit cum musico comparatio. & mox post δῖον ἡδυν, adde ex scripto ποιήσιν.

386. 17. An hostem proelio.] ἐνμαχόμενοι nihil valet. εἰ μαχόμενοι lego, itaq; etiam habet scriptus. In Astyratida Anti patro nihil est loci, sed Antigono.

387. 8. Omnia pro viribus recte.] ἀπὸ αὐτῶν. Quacumq; belli nocumenta aut repellam aut moriar, sic interpretes. nescio quid secutus ego quid sit ἀπὸ αὐτῶν, ignoro. fortassis ἀπὸ αὐτῶν legendum, ut sit sententia: Pro viribus omnia quae ad bellum gerendum pertinent, faciam. pro ἀπὸ αὐτῶν, repone nomen matris Brasidae Ἀστυλαοίδι. quod & infra extat & alibi.

388. 15. Ecprepes.] Ἐκπρεπής. legebatur Εἰμπεπής etiam in scripto. Sed ego locum ex Agide Plutarchi correxi.

393. 32. Labotas.] Λάβωτες. lego λαβώτας, ut est apud Pausaniam. μικρὸν restitue pro μικρόν. Sic & scriptus. antè in Cleomene priore pro καὶ πρὸς κατὰ, lege καὶ πρὸς ἰσχυρὰ. scriptus, ratio. Max. cum propioris portæ.] Quid sit ἡ ἐγγυτέρω πύλη, non facile dixerim. Simile est apud Tullium de Divinatione.

394. 35. Iam enim aut moriendum.] ἤδη ὃ ἡκμαέας. locus mutilus. Sententia videtur: Nunc ita prope ad barbaros accessimus, ut eo simus loco, quo moriendum est. forte ἡκμαέας τὸς, &c. In scripto postmodò ἡκμαέας reperi: & cogit aut probabile esse, ita fuisse scriptum. ἤδη ὃ ἡκλαέας (aut ἡκλαέας interficere) τὸς βασιλέας. Sed pleraque in hoc libro satis sunt prava.

395. 36. Gulæ iritamentis.] ἀκρόνδας καὶ λιχνείας πινέας. Spinæ etiam interpretes habet, & scriptus itidem ἀκρόνδας. Verum ego nondum didici, quibus carduis libenter vescerentur, quibusve spinis canes. ῥέστα etiam ex libello de liberorum educatione est nota. Infra de Alcandro Lycurgū feriente pro ῥέστα δέξιν lego ἀπὸ δέξιν. Scriptus, ratio. Post de Leotyrida ἡρώτης. Constructio requirit ἐξ ὁρῆσαι. Sed permulta sunt talia, quæ consulto omisi: hoc ipsum supra quoq; relatū est dictū
vteung.

ut cunctis aliter ob appendicem. Sicut & alia identidem inculcantur, ut Antalcida de Agesilao & statuto Lycurgi, id docti facere non solent.

398. 20. Coelibes honore.] ἐς ἐξουσίαν. deest τὸς ἀγαθούς, aut aliquid tale. Sententia est nota. & extat Lycurgi vita. Similis defectus est post paucis lineis. αὐτὸς τὸν ἡλιουῦτα. σ. τὸν αὐτὸν. haec indicasse de plurimis pauca satis est. Geradata de adulteris dictum hic est mutilatum: integrum refert ipse in Lycurgo Plutarchus: & credibile est pro ταυτὸν hic legendum esse, ταυτὸν ἐστίν, &c. sicut ibi.

399. 32. Altero amplius quærat.] ἀτρεῖς & πατέρες ἐπεείρει. legitur in vita Lycurgi ἐπατέρευεν. Interpres hoc, quem tractamus in libro, vertit quærat: ingeniose. nam & ἐπεείρειν interrogare siue querere significat: & si κρατῶμεν legas ex coniectura, quod possidere significat: certe querere ad possidendum est via.

400. 1. Utilis hæc ratio.] ἀλλὰ καὶ χρησίμους. scilicet τὸ οὐδέδεσται. & ἡ ἡσέσται repono pro aoristo ἡ ἡσέσται. etiā contra scripti lectionem.

400. 28. Cum defecissent Corinthii.] ἀφελώτων. legabatur ἐφελώτων, per ineptiæ res ex alijs etiam locis nota est, neque fefellit interpretem, si tamen ita vitioiosum libro credendum est, à scripto abest tota hæc periodus.

401. 8. Eurytionidarum & Agidarnm.] restituere vera pro falsis vocabula, ex ipso Plutarcho & alijs. Ut & in Lacritida feci.

403. 10. Quia, inquit, illis.] ἀγχι ἐν βασιλείῃ. Interpres: Quia illi magis duces esse, quàm regnare volebant. Ut aut aliud legisse eum, aut vnâ mecum hunc locum suspectum habuisse videatur. Hoc credo eum voluisse dicere, primos reges coactos necessitate regnū tenuisse, sed & reliquos ob virtutem ei præfesse: & αὐτὸς in scripto deest. malè, ut arbitrator. Cur autem Messenij Spartanorum habeantur fratres, ex

historici & Pausania cognosci potest ut cur pro ἀδελφοῖς Delphos retulerit interpres in Polydori dictis, non videam. Scriptus quoq; ἀδελφοῖς habet.

404. 6. Sous fertur.] δειξαι. Σὺν λέγει. De hoc loco annotavi quondam ad Lycurgum Plutarchi quæ cum sint vitiatæ nonnihil, hic emendata referam. Σοικιδας sustuli, & Σοικιδας restitui. neq; me fallebat, ordinem literarum fuisse ab huius libri scriptore observatū: sed fieri potuit ut homo (sicut non me temere iudicare arbitror) non accuratissimus, literam φ litteræ συσσίχῳ (τῷ τινι) subiungeret, alioquin historiæ illorum locorum & temporum qui apud Plutarchū, Xenophōtem aliosve legit, sævidam nullam, Phæbidam etiā nobilem agnosceret. Porro Σὺν Regius non (ut ibi scriptum est) omisit, sed ad δειξαι adiunxit, sumptum pro appellativo, vertit q;: qui virum fortem saluum monstrare possit. cum post δειξαι incipere nova debeat periodus, & Σὺν ex loco isto Plutarchi, ne longius abeam, sit proprium viri nomen. Vitia hæc omnia scripto cum impressū sunt communia.

406. 37. Pacis componendæ gratia.] διαλύειν ἑμελλον. quod si legeres, διαλύειν mori significaret: alieno, nisi fallor, vsu. scriptus rectius habet ἑμελλον: qui pacificare volebant.

407. 32. Pro eo atq; descenderis.] ὁποῖοι καὶ διέει. legendum καθεύει descenderis: quod futurum in communi lingua negant tamē vsurpari Grammatici. lego autē non ἀποκλείοντι, sed ἀποκλείοντι. & est sententia (κατὰ τὴν τὴν ἐμὴν) hæc: Lacones eunt venatum contra leones, adeo sunt magnanimi: lepores si Sparta veniant, capiuntur. in scripto est λέγοντες, nō λέοντες. Post de mordente quod dicitur, ipsum quoq; satis perplexū alibi Alcibiadi adtribuitur. τὸν ἢ τεινὴ ἑλεον. interpres addidit, & acetum, καὶ ὄξος. & Λάμπω per n legit.

409. 27. Blandē mulcendos.] καλῶν. Id vocabuli quid sit, nescio. Regius vertit excitare. alius: contumelia imbueret & fultu-

fulticia. quid secuti, ipsi viderint. Certè posterior & in Tyrtaeum & in Spartanos, adeoq; Pausaniam Cleombroti F. cuius iudiciū hoc ipso libro expressum debuit recordari, sua fuit contumeliosus versione. In Cleomene Plutarchi legitur ἀλλὰ ἐν ἱβὶ qua annotavi pridē, legere potes. sed hoc addo nunc, Plutarchum initio libelli πότερ αὖ ζῶν φρονιμώτερα, verbo καλλωπεῖν vsum fuisse, quod est ornare, elegantes reddere, & ἀκακῶν propius quidem abest. vide ibi.

411. 3. Fertur Dionysius.] τοῖς νεανίσκοις. ex Lycurgo Plutarchi & sententia reposui pro τὸς νεανίσκους. Quod de iure atro & Dionysio hic traditur, aliter narrat Tullius quinta Tusculana.

412. 13. Temperantiores.] καὶ ἐγκρατέστερος. legebatur ἀγκρατέστερος, contrarium huius loci sententiae. scriptus rectè. Sed & sequentia videntur distorta, pro ὅ βεῶμα, reponerem τῷ βεῶμα. Sed deinceps non sunt integra. Certè pro πολυλόπως legendum est πολυλόφος. & paulo post pro γεννικῶς lego γενναῖος. scriptus malè γεννικῶς. pro ἐμκάτεροι lego ἐμκάτῃτοι ex Lycurgo nostri.

413. 36. Votis hoc anneſcebat.] ταῖς ἐυχαῖς, legebatur ἀχῶς, quod vocis significat nihil. interpres legit vt ego. Sicq; & scriptus habet. votum est nequaquam superuacaneum. & sustuli, δι' ante παροιμία, quod sensum vitabat. Sententia est eadem in Persis Aeschylī:

Ἀλλ' ὅταν πτεῦδῃ τις αὐτὸς, χ' ὡς δὲ ξυνάπτεται.

Ἀπὸ δὲ μὲν σαίων.] sic citat etiam Strabo lib. 10. Saij Thracēs fuerunt. quod inter vertendum non venerat mihi in mentem. Itaq; primum versum sic lege, vt in Strabone verti:

Nunc aliquis Saium nostra sese aspide iactat.

Sed posterioris hexametri 4. pedes exciderunt. Post Ἀλκμήνῃς ὁ Θιοπ. ante Θεοπ. insere καὶ quod habet scriptus. In Gorgone μαλακῶς χολῇ, lego καὶ χολῇ. καὶ etiam a scripto abest. solū legit interpres, quod non valde probō.

416. 32. Eurotas ceruis.] ὅτι δὲ μῖσος. Scriptus ē. quod alijs dijudicandum relinquo. κατὰ μῆεῖς conieci legendum, reperto κατὰ μῆεῖς. & scriptus coniecturam meam euidenter probat. & infra legebatur κατέχεται, quod id ipsum mox rectius erat excusum. νῦν autem in ὅδῳ mutarem: abest omnino à scripto. deinde pro κατὰ γῆλον malim κατέγγελον cum scripto. & quāvis sensu postulante paulo post pro φαιν scribendam. Mox ἐπὶ τοῖς ξένοις, lege cum scripto ἐπὶ τῆς ξένης. prope finem κατὰ δέλε αὐτὸν.] scriptus κατὰ δέλε, & superne κατὰ αὐτέλε.

IN LIBELLVM DE MVLI-
rum virtutibus.

419. 4. Initio statim ὁ κλέα. ad hanc extat Plutarchi liber de Iside & Osiride, quem Plutarcho nostro Eusebius in præparatione Evangelica nominatim arrogat. In scripto apparet fuisse κλέα, sed ab emendatore factum κλέας γε, quod minime probo. Nam femine in scriptum librum cum alia ostendunt, tū in ipsa præfatione σὲ βέλαιοις ἐνυχέαν, &c. Euripidis locus est in choro Herculis furentis. 419. 30. Mox ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τῶν, τὰ Σαπφ. pro ἐπὶ τῶν lege αὐτῶν. ratio, scriptus.

420. 2. Si ad vim iltarum.] Legitur καὶ ἐπὶ τῶν καὶ ἐπὶ τῶν καὶ ἐπὶ τῶν. Latinus interpres hanc omisit particulā. atq; adeo credo id eum fecisse, quod ipse quoq; ut credam esse genuinam, abs me nondū possum impetrare. Sed & βέλαια βέλαια vix concoquo, ac ne vix quidem. In Troadibus.

420. 28. Qualemcunque sedem.] Vulgo habetur, ἐν τῇ πατρὶ. lego γὰρ pro τῇ, id in scripto supra notatum reperi, lege etiam ex eodem πλάνης καὶ πανπλίας. Ita enim sententia est plana, quam habet nostra versio. Mox patriamq; esse faciendam.] est hec πατρίδα δὲ. scribe δὲ. In Chijs initio lege ἐπὶ καὶ. notum.

425. 1. Nouam condiderunt.] ὁ καὶ. legi. scriptum erat ὁ καὶ. Sed & pluralis numerus requiritur, & non de habitantibus.

bitando, sed condendo urbē loquitur, quod est οὐκ εἶν, ἢ οὐκ εἶν.
Scriptus habet ὁ κτισαν, & κτίσασον. alioqui Cryssa neutro ge-
nere dici vt plerq, alia Caria & Lycia loca notum est. In Tyr-
rhenis initio Βραυγώνος εἰν restitui, ac deinde Βραύγον. ὅτι ε.
excidisset. nam Βραύγον celebris est apud scriptores pagus, seu
δῆμος Atticae. Sic & scriptus.

425. 31. Et fratre eius.] καὶ ἀδελφόν. nihil ausus sum mu-
tare. Interpres καὶ omisit post ἀδελφόν, hocq, intellexit appella-
tine. sane infra quest. Grac. XXI. Πόλιν τὸν ἀδελφόν legitur.
& mentio fit fratris, cum quo sortitionem Polis inierit. malim
κραταῖδαν, quam κραταῖδαν, quod scriptus suggerit. Si καὶ an-
te κραταῖδαν omittas, planus videbitur locus.

426. 40. Quali igneum.] καὶ πυρώδεις. Aldus & nos πυ-
ρώδεις. hoc vocabuli quid sit, non habeo dicere. Interpres habet
horrendos sonitus atq, incendia. nescio quid secutus, nisi quod
ἀνάλαιον, quae est radiorū solis reflexio, non facis apte reddi-
dit. ἀνάλαιον autem per θ non τ scribitur, cum recte scribitur,
quam ille vocem omisit. Ceterum inspectio scripti libri me dubi-
tatione soluit. is enim πυρώδεις expresse habet. Supra autem
qui χίμαρς legitur, χίμαρον legendum contenderim, vt ad
Chimeram (cuius fabula heic exponitur.) accommodari pos-
sit. non ignotum est, quid χίμαρς & χιμαῖρα significent.
ΣΑΜΑΤΙΔΕΣ, Saguntinae sunt interpreti, & Σαλμα-
πὴν Saguntum forte, quia urbem Hispania hoc nomine non a-
gnouit. Ego nihil volui mutare, nisi quod N. literam inserui.
Nam Saguntum aliter appellant Graci historici. Ibidem est Βά-
ρον, & in scripto Βάνων. Hannonem interpres habet vo-
cem Punicā. ἐγὼ βάνος pro appellatio accipio. Sed res non est
magis momenti. In Ciani.

428. 28. Domos adibant.] βαδίζουσαι, in scripto βαδίζου-
σαι, et si est alterū supra notatum: & profecto βαδίζουσαι malim.
idq, exigit (puto) sententia. inuicēq, malim illorumq, προ-
αἰών scilicet αὐτῶν id quodq, sensu dictante, vt & ἐνι pro ἐνι,

Et pro ἀλαξίας legendum εὐταξίας, liquebat etiam sine scripto. In Phocidib. sine, αὐ τοῖς ἀγχοῖ. αὐ τοῖς ratio & scriptus.

435.22. Impetravit salutem.] legi ἐξήτηςαλο. scribatur ἐξήτηςαλο. perperam, quo mendo tamen deceptus interpres sententiam peruertit. Scriptus & Aldinus veram lectionem habet. Historia exstat etiam in eroticis Parthenij. Porro ante in Pieria in Nelei nomine n pro ei repono, ex historicis & scripto, qui etiā in fine habent οὕτως ἐρξ ν τὸς ἀνδρας αὐτῶν, recte. Caterum in μολεβδὸς & hic & alibi reliqui, cū alias scribatur per u. Causam videbis apud Enstath. in Iliad. λ. 237. & alibi. Post ante αὐτο λαῦσαι excidisse μὴ vel in nō est obscurū. In fine Areraphila pro παραβαλλ. est in scripto περὶ βαλλ. 441.29. In Chiomara an- a2 hac verba ἐπεὶ δὲ μηδεὶς δέτῃς, omissa est inscriptio historia hac γύναιον Περγαμίδων: quae in scripto demum est ante verba, γύναιον δὲ In Timoclea. 443.1. Adhibitis partim minis.] ὡς ἀπολῶν. legendum ὡς ἀπειλῶν. Sic & interpres legit, & in scripto est. legendum quoq; ἐφεσώσῃς, non ὕφεσ. In Eryxo ne pro δαίμων & vide vt legas εὐδαίμων &. Sic enim sub finē recte. deinde περὶ τῷ Αμύσειδ &. lege παρὰ, vt & scriptus habet. Locus est ambiguus.

446.9. Vt vidit accedentem.] ὡς εἶδεν ἐπιόντα. erat ἀπιόντα, sed & in scripto ἐπιόντα est a correctore factū. Sed deest hic nomen & mentio eius Cumanae mulieris, quae Aristodemū solum Cumanorum virum dixit, cuiusq; mentio etiā & in conclusione historia fit. Post pro ἐπὶ τὸν Α' εἰς δὲ δ. legi pro x, quam scriptum deinde receptam lectionem habere sensi.

446.25. Pythis vxor.] Πύθης γυνή. Inscriptionem hanc optimo iure adieci, vt reliquarū similis esset. Scriptus pro titulo habet Πυθόπολις, pro παρῆναι τῆς στρατῆς legebatur male τῇ στρατῇ. non poterat enim senem curare absens in militia patrem filius. Scriptus παρῆναι τῆς στρατίας, recte.

IN COMPARATIONE AQVÆ
& ignis.

448.27. Absq; igni multa fuerunt.] ὁ ἄλλος δὲ ὁ δὲ πῶς.
etiam si ἀνεῖ ἀπὸ κοινῆς repetas : tamen non satis hac coherent.
Fortasse hoc vult dicere. fuisse aliquādo hominē absq; igni, absq;
aqua nunguam. Id si ponamus, πολλὰ in ποτὶ mutandum es-
set. Videtur περιγίνασμα alicuius potius esse eruditi hominis,
quā scriptū Plutarchi illius magni. Infra μετρίῳ τῇ τῇ αὐτῷ φύσιν.
ante ἢ requirō. Scriptus post μεθόθεν habet insertum δεινῶ.
451.1. Quæ maxime feruntur.] καὶ τὰ μάλιστα. καὶ loco περὶ
repositi errorem notarum affinitas peperit. περὶ etiam scriptus
habet. Supra ubi est οἷον καὶ κατὰ πῶν scriptus (quod magis pro-
bo) καὶ ἀκαρπὸν habet & pro πνεῦμα μὲ πνεῦμα δὲ Sunt & a-
lia, sed lenicula, neq; volui μύρον τῇ φασὶν, quod aiunt, adhibe-
re, id notatu dignum est. 451.13. ἀκμὰς εἰς πρὸς ὅτι καὶ οἰν τῶν ἐν-
εῶν legendum, non ξηρῶν. quod mendum in scripto etiam est. Id
illud ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς, distinguendum erat à præcedētib. noua
enim proponere intendit argumenta.

452.21. Tenebris obtinentibus.] ὅτι σκότος Suspectum er-
roris. Coniugio forte legendum, ὅτι καὶ εἰς πρὸς. Ita quidem liquida
esset sententia, alioqui quid est tenebras vigilare? Loquitur de
industria humana, ad quam vigilia etiam facit, nocti partē sui,
ut Aristo dicebat, vestigalis suffurās, quod sine ignis beneficio fie-
ri nō possēt, tenebris industriā vigilie impediētib. Profecto vita
vigilia est, inquit Plinius. In scripto annotatū vidi pro ἐξ ἡλίου
legi ἐξ ἡλίου εἶναι. In fine pro ἔξαμμα est ἔξαμμα in scripto,
quod docti me non frustra annotare facile intelligunt.

IN QVÆSTIONES SEV CA- pitulorum descriptionem.

Hunc librum Plutarchus in Camillo & Romulo citat sub
nomine αἰτίων & αἰτίων Ρωμαίων. Vulgo problematū
titulo citatur. Adieci margini numeros, qui faciliora inuentu
& notatu singula facerent.

453.24. Pluribus ædiles.] Σὺν τοῖς ἀγορευμένοις πλείονας.
Hic locus est corruptus, credo hanc esse sententiam : Prætores
tribus

tribus vſos facibus, pluribus adiles. Χρωμένων legendum, non
 χρώμενον, liquet Et μερίζμενον pro μερίζμενον.

454. 24. Sed cōſcenſo tecto in domum demittunt.] τὸ κερήμεν πρὸς εὐαγόντες εἶσω χερδαίνουσιν αὐτοὺς. Quid ſi legas,
 ſed ſi conſcenſo tecto ſeſe inde in domum demittunt? Hac quidē
 lectio cum Varroniana fabula melius cohærebit, & vnica lenis
 in aſperum ſpiritū mutatione conſcietur, vt αὐτοὺς legas pro
 αὐτοὺς. 455. 9. Hſteropotmi.] ὕςτρο ποτόμους. interpres ὕςτρο πο-
 τῆους legit, itaq; legendum credo, ignarus liber ne ei, an vero iu-
 dicium hanc lectionē ſuggeſſerit. vox enim ea ſignificat eos, qui
 crediti iam fato ſuo defuncti, denuo ei ſeruire opus habent. in
 proxima quaſtione.

455. 24. Multisq; locis adſcribitur.] πολλὰ γενέσθαι non
 probo forte πολλάχ. res eſt nota.

456. 15. Futiliſſimum putarent.] Lego φαυλότατον ἡγέ-
 μενοι. legebatur ἡγόμενον, ſed male. Verba antecedentia ſatis
 obſcura ſunt. neque piget interim ſententiā de iis meam aperi-
 re. ὁπρὸς ἐνδοξάν inquit. Suſpecta vitij & illiberalitatis erant
 Romanis donationes coniugum, nimirum quod non ab animo
 liberali profecta, ſed adulatione coniugis extorta eſſent: quomo-
 do etiā donationes mortis cauſa factas, ad vxoris petitionē, irri-
 tas eſſe voluit Solon. non minus quam vi extortas. quia nimirū
 non minus prauæ ſit, quod illecebris voluptatis obtinetur, quam
 quod vi. corrector bene reddita à Lucenſi, inſcite notauit.

456. 32. Conſidentis viri.] τῷ τρεβόντι & δέ. ἐν legebatur
 notis ob ſimilitudinem conſuſis. Sed linea ſequente καὶ παρατη-
 ρήσει σπῆδον male cohærent. lego ἐνέδρα καὶ παραλήψεις:
 σπῆδον & c. Non me fugit, doctiſſimos homines è Tibulli.
 3. huc reſpicientes, diſſentire. verſus ſunt:

Tunc veniam ſubito, nec quiſquam nunciet ante:

Sed videar cælo miſſus aſſeſſe tibi.

Ego quod ſentis, plane dico. Deliam non fuiſſe vxorem Tibulli
 conſtat. itaq; nihil ad rem hæc conſuetudo. Alibi plura.

458.20. Sp. Carbilium.] *sue malis Caruilum.* Καρβίλιος, non καρβίλιος. Sic Latini & ipse Plutarchus in extremo Romuli ac Nume proxima questione.

458.27. Nullos posuit.] ὅπως ἐκ ἑθνῶν. In codex noster non habebat, neq; interpretes neque Aldinus liber, nam in scripto nostro hic liber desideratur, sed & sententia id flagitat, & confirmat historia. In problemate XVI ἀλλὰ τὸν βῆσι scribo. in duodeuigesimo ἀφθίνος & ἀνάρκην pro ἀφθίνων & εὐτάρκην repono: & in decimonono, pro κατεσθίνον, κατεσθίνον. in pronta causa est.

460.10. Tunc enim in ipsa quoq; natura.] *Sententiam puto me veram extulisse, nam in Græco hæc verba γίνεταί γὰρ αὐτοῖς, &c. manca sunt.*

460.25. Murtia Venus.] Μερτιάς Ἀφροδίτη. Plinius libro 15. cap. 29. Quin & aravetus fuit Veneri Myrtæ, quam nunc Murtiam vocant, ita legitur in Frobeniana optima editione. Is locus facit, ut μέρτιαν potius legendum suspicer: nam illud ὡς ἑοικέν Plutarchi hoc loco videtur referendū ad mutationem & Græcæ litteræ, in Latinam u, quæ in Sulla, murratum, & aliis nota est. & Plinius ita innuere videtur à myrto eam Venerem dici. Sed apud D. Augustinum profertur Dea Murcia sic dicta, quod præter modum non moueret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, id est nimis desidiosum & inactuosum, lib. 4. de Ciuit. Dei, cap. 16. Apud Festum ubi vox Murcidus exponitur, mox Murcia Dea subiicitur, quanquam in literis erratum ibi esse possit: aliterq; in Antonij Augustini nobilissima editione legatur. Apud Varronem libro IV. de lingua Latina hæc sunt, quæ scripturam rursus faciunt ambiguam. Intimus Circus ad Murcium vocatus, ut Proculus aiebat, ab vrceis, quod is locus esset inter figulos. Alij esse dicunt à murteto declinatum, quod id ibi fuerit, cuius vestigium manet, quod ibi sacellum etiam nunc Veneris Murcia. Addam hoc loco quod videtur non tam soluere dubitationem quam tollere. Apparet, inquam

inquam veteres C & T litteras confudisse. quod nobis in pronū
ciando hodie est vsitatū. Nā hoc nisi concedatur, quid faciemus
Valerio Probo, qui Marcum: (neq; vnquam inuentus est, ac ne i-
ri quidē inuentū quēquam puto qui non pro C vel K scribat) à
Martio mense (cuius scriptura litteram C vel K non potest ad-
mittere) dictum ait. Id genus per multa sumi in controuersis or-
thographicis atq; etymologicis. Sed in praesentia satis. Proble-
mate sequenti ΝΥΔΙΘ restitui, qui à Plutarcho etiam alibi
citatur. ne Latinos & Graecos alios testes appellem.

461.9. De Numæ regis.] τὸν νομᾶ. legebatur perridicule
τοῦ νομα. quod etiam interpreter sensit, & miror ab iis non a-
nimaduersum, qui tot millia mendorum (vt ipsi aūt) ieceerūt,
item pro ἐν ἐς ιν, legi ἐν ἐς ιν. & vbi legi ductus ipsa sensus perspi-
cuitate, ἀγαματίον δει, legebatur ἀγαματίοντε. cum in
Aldino (si librarius notam infra agnouisset) recte esse postmodo
deprehenderim. Idem error est supra probatus. 16. In sequente
questione legebatur, οἱ ταὐτὸ διᾶσκηνα, quod etiā interpretem
fessellit, cum sit perspicue falsum. Quis enim nescit à Calendis
ad Nonas, ab his ad Idus, inde ad finē mensis inaequalia esse spa-
cia? itaq; non dubito οἱ in ὲ mutare.

461.27. Lunæ conspectum.] τὸ δὲ πρῶτον φασί. Post
πρῶτον, deesse ἐποφάειαν, aut aliquid tale opinatus sum pri-
dem. Sed omnino nunc φασί in φασιν muto vocem in hac re ma-
thematicis non ignotam. οἱ δευτέρου γὰρ φασίντες τοφώτερας.
Quod de Kalēdarum nomine assertur etymon, frigidius est quā
quod refutatione indigeat. quæ est enim tandem inter Calen-
das (sic scribo, ne vim videar intentare) clam & celare an-
logia? Marcellus ex Varrone: Calendis calabantur, id est, voca-
bantur & ab eo Calenda appellata, quod est tractum à Gracis,
qui γράειν vocare dixerunt. Quid ergo causa est cur in Graeca vo-
ce videntes littera Graca, originē testante (quod musici in suo
γ vt circa inuidiā licuit) ad Kalēdas Gracas relegemur cū to-
ta antiquitate? qua littera K etiā alibi vsa est, vbi etymologia

Graca

Græca nulla videatur esse, ut in K pro Kāsēne seu Cāsēne Fabiorum pronomine. Hoc addo, luba sententiam hic non extare citatam, sicut fuisse puro, ab autore integram. Quæ Macrobius habet Saturn. 1. 15. digna sint cognitu: digniora, quæ Varro lib. quinto ut alios taceam. Hac animi causa scripsi, cum mihi ista recognoscenti veniret in mentem, amicum quendam meū aliquando, nescio sane ubi istas edoctum argutias, mihi hunc nodū soluendum proposuisse: Græci non utuntur Kalendis: ergo non debent scribi Græca littera Kalendæ. quasi vero quia in Romanis Kalendis exprimendis utuntur, non sit Græca ipsis assertoribus littera? aut K perinde atq; T non liceat retinere originis testanda gratia? ne adijciam, Eiduum quoq; vocem à Græco repeti sermone.

462. 4. Morem hunc amplificavit.] $\omega\sigma\sigma\lambda\alpha\gamma\epsilon\upsilon\omega\sigma\omega\epsilon\rho\phi\iota\lambda\epsilon\iota$. mendum esse nemo non animaduertat, sensu interim euidente fortassis $\omega\epsilon\sigma\eta\gamma\epsilon\upsilon$.

462. 17. Sicut contra.] $\alpha\delta\epsilon\iota\varsigma\omega\upsilon\omega\sigma\omega\epsilon\rho\alpha\upsilon\tau\delta$. lego $\alpha\upsilon\tau\delta$. Mox $\eta\chi\tau\delta\tau\delta\delta\epsilon\mu\iota\varsigma$.] Lego η . quart. a. n. opinionē exponit, nisi fallor.

463. 18. Lucido & illustri.] $\tau\phi\delta\epsilon\phi\omega\tau\epsilon\iota\upsilon\phi$. ego $\delta\epsilon$ iure me omisisse puro, non habens cur suspicer aliquid detritū ante hæc verba esse. Post $\beta\alpha\phi\eta\chi$, lego $\chi\alpha\beta\alpha\phi\eta$ potest enim inquinari albedo. Sed tinctura lanam albam non facit: nisi eam intelligas, quæ rudia lintea identidem madefacta, solis vi aquam, vnaque sordes exhalante, albedinem consequuntur.

465. 2. Vñ sunt peculiariter.] $\alpha\lambda\lambda\omega\varsigma\kappa\epsilon\chi\epsilon\lambda\omega\tau\alpha$. improprie, usurpativæ. $\epsilon\kappa\iota\delta\iota\omega\varsigma$. Caius non omnium virorum prænomen est, neq; Caia mulierum, neq; Titius ciuium, neq; Stichus seruorum, quod autem cuius adhibentur, sit usurpatione quadam, sicut Dialectici & Mathematici suos terminos vocant $\alpha\beta\gamma\epsilon\zeta$. Hoc ergo est $\alpha\lambda\lambda\omega\varsigma\chi\rho\eta\delta\alpha\upsilon$. $\alpha\lambda\lambda\omega\iota\varsigma$ legebatur, quod loci vim obscurabat mendum.

465. 6. Cui Caiæ in sancti templo.] $\epsilon\upsilon\tau\phi\tau\omega\upsilon\varsigma\delta\acute{\alpha}\gamma\chi\iota\upsilon\iota\epsilon\rho\phi\omega$. Interpres: In Sanctæ templo. & citatur in margine nescio

nescio cuius opera, Plinius. 8. 48. Vbi legatur M. Anci. Quod ego quidem si reperissem apud Plinium, non veritus fuisset mendi arguere, cum neq. M. Ancus ullus sit nobilitatus, neq. nomen Ancus, sed prænomen videatur: & Anco Marcio Romanorum regi diuinos habitos honores nemo facile animum induxerit vt credat. Verba Plinij liber adscribere, tum aliorum. Lanam (inquit Plinius) cum colo & fuso Tanaquilis, quæ eadem C. Cæcilia vocata est in templo Sangi durasse prodente se, autor est M. Varro, & c. August. lib. de Ciuit Dei, 18. ca. 19, Sabini, ait, regem suum primum Sangum, siue (vt aliqui appellant.) Sanctum, retulerunt in Deos. Hic locus videtur cum Plutarchiano iunctus, multorum bonorum scriptorum locis explicandis inseruire. Est apud Sex. Pompeium: propter viam sit sacrificium quod est proficiendi gratia, Herculi, aut Sanco qui idem est Deus. Et annotauit quidam in margine, Ianum quosdam pro Sanco legere. inepte hoc quidem. Cultum fuisse Sabinis siue Sancum, siue Sactum, etiam Lactantius 1. 15. docuit: & eadem esse vocabula ad modum est probabile, vt & hoc, ritum Sabinum, à Sabinis, præsertim Numa fuisse ad Romanos propagatum. Iam Sanctum & Fiduum idem omnino valere, & esse eiusdem Dei attributa, dubitari non arbitror. Qui Dionysium Halicarnasæum citant, Sabinum gentis Sabine auctorem ab eo ex Porcio Catone aiunt perhiberi filium Sanci vel Sangi (c. & g. litteras eiusdem prolationis permutari nouum non est) demonis illorum locorum. In Græco male legi puto Σάπυς pro Σάπυς. nisi forte Σάπυς est legendum. Nam Sabum Sabinis gentilem eius fuisse, qui Sanctus Latinis fuit, colligi è M. Catonis Originibus potest. Silius Italicus libro octauo rem videtur explicare.

Ibant, & lati pars Sanctum voce caneabant
Autorem gentis. pars laudes ore ferebant
Sabe tuas. qui de patrio cognomine primus
Dixisti populos magna ditione Sabinos.

Sed additur eundem à nonnullis vocari Δία Σίσιορ. quod est Iouem

Iouem Fidium. at is fuit Hercules, vt ex Ouidio liquet 6. Fastorū. Querebā Nonas Sancto, &c. Varro lib. IV. Aelius Gallus diū Fidiū dicebat Dijouis $\Phi\iota\delta\iota\sigma\kappa\epsilon\rho\omega\nu$ Castorem, & putabat hunc esse Sanctum ab Sabina lingua, & Herculem à Greca (Hinc adeo sciri potest, quid sit me Hercle, & iurare per Fidium.) Optimeq; id cum eo congruit, quod Sabini sunt habitū Lacedæmoniorum (hi autem toti erant, vt sic dicam, Herculei) coloni. quod & apud Plutarchum in Romulo & Numa est, & apud Dionysium Halicarnasæum eadem pagina, nimirum libro secundo. Cetera omitto, contentus me docuisse, Sanctum cum hictum alibi recte legi. Addo tamen, Propertium hanc lectionem non modo confirmare, sed & rem explicare. Sic enim scribit lib. IV. in elegia de Caco:

Nunc, quoniam manib. purgatum sanxerat orbem,

Sic sanctum Tatia composuere Cures.

Sangum alij dicunt: & Sanqualis porta, proxima adi Sangi, apud Paulum ex Festo legi debere puto. Sangus etiam apud Liuiū legitur, cum Semonis cognomento, lib. IIX. vnde apud Ouidium dicto loco legendum, An tibi Semo pater, non Semipater, docte obseruauit in Varronem Scaliger. In XXX. questione quod legitur τὸν τάλανρον τάλανρον, &c. legebatur etiam in Aldino, τὸν τάλανρον τάλανρον ὀνομάζουσι, omnino perperam. Quis vero pro τάλαντον, cum calathum significare vox ea debeat, non malit τάλανρον legi, vt ad Talasii vocem sit aditus ac commodatus? Litteram σ aliquando in σ mutatam non nesciūt eruditi, cum presertim Papisii & Fusij videm sint qui Papirij & Furij, & honos pro honore, odos pro odore apud Plantum ponatur. & Lasēs pro Laribus dictum Varro lib. 5. notauerit: cuius generis etiam sunt lœbesum pro liberum, quasere pro quare apud Festum.

466.9. Obluionem fluium.] τῆς λίθης ποταμὸν. Inter pres Lyrham flumen, nescio quid secutus. Certe lectio nostra est genuina. Sic enim in Liuiana epitoma LV. legitur. D. Iunius

Lusitaniam urbium expugnationibus usque ad Oceanum perdomuit: & cum fluvium Oblivionem transire nollent, raptū signi ferro signum ipse transtulit, & sic ut transgredierentur milites persuasit. Idem nomen est apud Florum lib. 2. cap. 17. & apud Livium Oblivionis mentio 4.22. Apud Strabonem libro tertio menda insedit. Meminit huius rei, & hanc opinionem D. Bruti refert Tullius lib. 2. de Legibus. In fine questionis huius τὰρον pro τὰρον manifestum est legi debere.

467.20. Reparare aut instaurare.] καὶ μήτε προσκαυεῖν. Hoc verbum quī huc pertineat, non assequor, neq; tale quicquid habet interpres, qui resarcire vertit: an ex libro alio, & alia scriptura, an ex coniectura? Forte προσκαυεῖν aut tale aliquid fuit. In questione quadragesima, 468.29. Aut alia quidē.] τὸ δεῖον ἢ τὰ μὲν μόνον τὸ ἰερὸν legendum omnino est. nam tertiam causam afferri liquet. & ἢ particula omīssa totum locum confundi necesse est.

470.1. Hunc contra situs est.] λέχεις, id est, oblique, πλάγιος. Loqui videtur de alicuius dei simulacro, cui Saturni imago opposita fuerit. λέχεις nihil significat, quod quidem recordari possim. & constructio non patitur hic verbum: neq; enim cum ἀνιλεῖν cohereret. Sub finē prioris questionis Συλλαίσι malim Συλλαίσι. Scribuntur enim Suillij. Mox pro Νόρμας restituē Νερδίας. Non enim hanc vocē ignoravit Plutarchus. In problemate 44. pro εὐσεβὺς quin sit legendum ἀσεβὺς, dubitari non debet. male enim pietas cum periurio coniungitur. 471.5. Hortæ templum.] ὅρας aspirate scribendum, cum ab hortando dicatur. Sed Antistichum Labeonem, nobilem rerum Romanarum scriptorem, in Antistichum Laconem librarius nimis rudis mutarat. vel ex Gellio potuit esse notus. vocem κλεινύειν non novi, sed plane suspicor eam pro ἐλινύειν obrepssisse. Quae autem de Hora ab hortando dicta referuntur, Graecanica sunt, neq; lingua Latina consentanea. quod bona cum venia Plutarchi dictum velim.

472.6. Vt Ateius.] Legi enim ὡς Ἀτήιος. Scribebatur ῥήιος. ego Teium scriptorem nullū noui rerum Romanarum. nam nomen est Teius, non gentile (scripsisset enim ὁ ῥήιος) vt Anacreontis. Itaq; Ἀτήιος reposui. nam Ateius Capiuo, vt rerū Romanarum scriptor à Gellio (siue is Agellius est) citatur in non admodum absimili argumēto. 1. 12. qui hoc ipsum ex Fabio Pictore refert 10. 15. 472. 31. Quæstione duodequingagesima Cōsalia scripsi, non vt apud Varronem lib. 5. & alios legitur Consualia: Græcum secutus & analogiam. Sponsalia enim dicuntur, Vinalia, Vulcanalia, nō sponsualia, Vidualia, Vulcanualia. id obiter monere libuit. Quæst. prox. 472. 32. Ad puniendū factos.] ποινῖμοι δαίμονες: lego non πόνιμοι, quod nihil significat, aut certe si significet, ad rē nihil facit. statim, Canum exuuiis.] δ. ὁ καὶ νῦν καὶ νῦν credo ex κυνῶν esse factum.

473. 6. Aut quia venuste boni.] ἢ διὰ τὸ χενσους κομ. ῥ. Hic locus totus est deprauatus. adscribam quomodo emendem. ἢ διὰ τὸ χενσους κομ. ῥ. λέγεσθαι τὰς τελετὰς αἰνιτίζοντες διὰ τῆς εὐχῆς αἰνῶνται, &c. item γεράφου οἷσι, μνδέραι χενσὸν ποιεῖν, &c. Me autem recte emendare, nihilq; temere mutare, cum ipsa loci sententia, tum quintum de rebus Græcis problema Plutarchi abunde demonstrant. κομ. ῥ. autem, id est venuste ait lenia nomina rebus duris & abominandis imponi. quod genus ὁ ποροισμὸς etiam in Solone exposuit, & nos mortuos, miserosve aut leprosos simili figura appellamus gutt. Itemq; apoplexiam. Hæc si considerasset interpres, rectius expressisset sententiam. Idem pro μάνη legit vt apparet μόνη, quod minime probo. Videtur autem ea esse, quæ apud Varronē lib. 8. & Macrobiū 1. 7. Satur. Larum mater dicitur, & à manando diserte Plutarchus deducit. In sequenti problemate.

473. 13. Ludis Capitolinis.] Ἰὺς καὶ ἰσολίους, lectio est incongrua. Legendū τοῖς καὶ ἰσολίους, aut sacra intelligas triū phalia, quib; pōpa in Capitoliū ducitur. Vide Plutar. Romulo, & Festum, aliosq; 27. Sp. Carbilio.] Grammatico infra

questione LIX. Quod aut problemate LV. traditur aliquāto aliter est apud Liuium lib. IX. In 57. questione post ῥωμαίων de est συκὴν aut aliquid tale. historia est nota. In 62. φησι αὐτὸν scriptum puto ut & alibi sexagesimatertia. 476. 17. Nisi in sacris seruire.] βυλεύεσθαι δοκῶσι: omnino legendum est βυλεύεσθαι. Et in 65. 477. 1. Vbi etiam legitimis.] Legendum pro νόμοις haud dubie νομίμοις. In 67. pro λήτον credo scribendum λίτον, quod publicū, vulgare, ideoz, etiam μεταλήσειτε, nūe, exile, non magni precij significet. Alioqui λειτεργὸς scribi notum est, & de voce ληϊτὸς seu λειτὸς (leuty) Plutarchus alibi. abundat autem hic alterum ἐν πολλοῖς.

478. 8. Furcam.] σήμεμα. lege, non σήεσα, quæ vox idem est quod βλίττει. Ego meæ emendationis autorem habeo Iulium Pollicem, libro Onomastici decimo, cap. XXXIV. Cum quo faciūt, quæ in Coriolano noster hac ipsa de re habet.

479. 2. Cum neq; victimam.] εἰ μήτε ἱερεῖα. omnino scribi vult constructio, non μήτις: & pro πάρωσις. lego πῆρωσις. Questione proxima, ἀποδρωπαῖς καὶ μειλίας, lego μειλυχίας quod est blanda. Sic & interpres. Sed quod ἐνελπίδος bis legitur, mendo non vacat. Quæst. LXXV. pro ἐπερώων vsum lingue & regulas secutus scribo περρώων, & genitium ζῶα in datium ζῶα muto. In questione 78. pro ἀφείναι malim ἐφείναι.

481. 19. Locum assignari.] καὶ σιᾶσθαι. ne suspicari quidem possum in cuius vocis locum hoc monstrum surreperit. interpres omisit. Meminit moris huius Valerius Maximus lib. 2. cap. 3. inuitari prius, & post ne venirent orari consules scribens. Cæterum questio 81. sub finem plane mutila est. Questio. 83. ἐδόξεν ἀναγεῖσθαι. Forte ἀνεγείσθαι. Res à Liuiο post Cānensem cladem exponitur Lib. XXII. sed aliquanto aliter. Interpres pro Butetio Verusium dedit, nescio quid secutus.

483. 27. Definiri non possunt.] ἀδύνατόν ἐστιν lego. Causa, inquit, cur à media nocte diem inchoent Romani, hæc est, quod ab ortu & occasu solis commode id nequit fieri: quod quale sit,

le sit, deinde explicat. ἀδύνατον ergo recte legitur pro δυνατὸν, quod interpres retinens, sententiam Plutarchi vitiauit.

484.15. Flaminicam.] vide A. Gellium lib. 10. cap. 15.

484.40. Spectaculis.] θεῖας. Spectacula, ut & interpres habet, & rationi est consentaneum, non θεῖας. Ceterum sponsione certare ausim legendum esse πολλάκις ἄλσιν. pro qua voce ἄλ-
λα nullo sensu est submissa. Sex. Pompeius lib. 10. Lucar, inquit, appellatur as quod ex lucis captatur. Et ibidem de Lucaribus festis. In priore κείνῃ puto legi pro κείνῃ. nihil enim huc Cures, à quibus dictos Quirites aliqui putarunt. Quiritis Iuno apud Stephanum in κείνῃ legitur κενία: male in fallor. In proximo problemate, φρατέας scripsi pro φατέας. & puto legendum φε-
ρα καλίοις, ex Varronis lib. 5. Fortasse qui suam curiam igno-
raret, saltem fornacem suam nosse putabatur, quæ laus in pru-
dentem non cadit. Fornacalia Festus quoq; aut ex eo Paulus ha-
bet, ut & stuliorum serias. Quest. XC. μάνλι & reponere. historia est notissima, & τυραννίδι, διδόν, erat si omissum à librario
παρρησιῶν non animaduertente. & de inter δεδωότες οἱ red-
de. Historia de filio Licynnij est apud Apollodorum libro biblio-
thecæ 2. & Pindarum Olympiis. Minuta alia prætereo, & c. Que-
stione tamen 98. pro ἀεσπκόντων mihi ex sensu loci persuasi le-
gendum ἀεσπκόντων: quam formulam fortasse non intellexit
librarius, ideoq; corripit. Quest. 101. βάλνς vnico λ. legendum.
Sed quid Empedoclis citetur, non intelligo: nisi ὁ ποκείμενον ma-
teriam Lune significat.

489.32. Vt Tiberium.] ὡς τὸν βέρβριον. atqui nemo, puto, prænomen Verrij vnquam legit: neq; si esset, duabus litteris scriberetur opinor. Interpres totum omisit. Ego pro βέρβριον, reponere Τίβεριον. hoc enim prænomen ne cum Titio confundere-
tur, duabus litteris TI. scribi obseruatum est. Questione proxi-
ma, πειρὲς ἑλδ' ἀεγῶς τῆς Βοιωτίας. interpres monstrose, quod
pro Bœotia libertate pugnavit. Vide Strabonem lib. nono, vbi
Plateas describit: & Stephanum πειρὲς ἀόλεων. Vide & infra

quaestione Græca 39. Quaestione CXI. 491. 29. Cum in morbo est. Ἰεχομένους legendum pro Ἰεχομένους sententia docet. & 492. 7. De tecto.] ἀπὸ τῆς ἐξέως, non ὑπὸ. quod satis ex Pictoris apud Gellium verbis constat Vincula per impluvium in regulas subduci, atq; inde foras in viam demitti. Quaestione 112. ἀναδενδρὰς haud dubie significat vitem maritatem vel arboribus, vel etiam tabulatis, quo modo etiam Græci nonnulli interpretantur Grammatici. In noctibus Articus error est loco iā ante citato. Propagines ē vitibus altius subrentis non succidet. legendum ē Plutarcho, succedet, neq; insolēs, praesertim in Fabio tam vetere scriptore, debet videri constructio verbi succedo cum accusativo: cum eam Grammatici doceant à præpositione, quæ hic est sub. proficisci. quemadmodū villam prætereo, non villam eo dicimus: & tecta superuolare, non volitare. Sic Liuius de pugna ad Trebiam: Simul latebras eorum improvida præterlata est acies. & Salustius: Dextra Adherbalem adfuit, &c. Μοχ Σάγον μὴ ὑπερβαίνειν. quod ipsum ita planissime legitur 8. 7. Symposiacorum. in lib. de puerorum educatione est ζῶν. Sed apparet diuersa esse symbola. vox scopas, κόρυμβας significare fere Grammaticis dicitur. de allegoria hic non disputo. certe Diogenes non habet, & inter ea ipsa omisit, inter quæ Plutarchus loco Symp. citato memorat.

492. 38. Bacchanalib. aliisq; ἵοις δὲ καὶ νυκτελίοις. Interpretēs, nocturnis sacris & Bacchanalib. fieri potest vt eadem vsus lectigine ita tamen ex coniectura verterit. Νυκτελίων esse Bacchum, ne longius deducam, vel ē Virgiliano potest dici Culice:

Venit Nyctelium fugiens Cadmeis Agaue.

Et inter nomina Bacchi Νυκτελῖος est in libello de ἐὶ Delphico. ἵοις cauda videtur esse alicuius vocis. de qua coniecturam ferre possem, sed infirmam. Viderint alij, & quid sit illud καὶ χαῖν? Hilarēs interpretēs. quid si legas ἀχαῖν. Ebriis, qui pleni sunt vino facilius ignoscimus, quam garrulitate aut furiosa obturbatione importunitatem temulentorum vincentibus. Vbi est οἱ

ταῖς ἀνθρώπων πάλαι, omnino n̄ est legendum. alia enim causa red-
ditur, quod interpretem fefellit. Porro νεκρέλια ἐστὶν infra
quæst. Græc. 37. memorantur.

IN QVÆSTIONIBVS GRÆCIS.

495. II. Quippe à Deucalione.] *lege ἀτε γεγονέναι legeba-
tur* . Ratio mea emendationis plana. Superiore problemate
deest lex quæ citatur quod & apud Demosthenem & alios saepe
fit. *ibid.* τὸ γὰρ ἐννοεῖν καὶ πάτεριον suspectum.

496. 39. Deinde Cirram obt.] vitiose hæc leguntur. ἐν
Διόν Κίρρῃ καὶ ἀβλεύσαντες, Οἶνοκλον τὸν βασιλέα, τὸ, &c.
neg. satis cōstat, quid legerit aut secutus sit interpret, erravit
quidem certe. Lege meo periculo, Εἰ δὲ τῇ Κίρρῃ καὶ ἀβλεύσαν-
τες Οἶνοκλον, &c. Tu vide infra quæstionem 26 & ibi reperi-
mea castigationis fundamentum. quanquam ibi Onoclus legi-
tur pro Αἰσάν (quæ certe vox Græca non videtur) vide ne sit
legendum Αἰών & παρὰ τοῖς pro παρὰ τοῖς ex Stephano. Ego
meas coniecturas in versione sum secutus, deq. his lectorem o-
biter monendum tamen putavi. Sed & illud εἰς ἄμενος καὶ
ἐκ τὸ μὲν, cum vouisset sacrificium, insolens est eodem proble-
mate. Expunge autem καὶ ante μεταστροφόμενον: itaq. concin-
nior est structura, quam si eo relicto legas μεταστροφόμενον. Por-
ro apud Hesychium per ἡ scribitur θαυηλός, ἀμνός. Hic sequen-
te quæstione per ἰωτα. *Ibidem* παρὰ εὐμαίων] *lege* περὶ ex con-
suetudine Græca.

498. 9. A mari eiectus.] ἐκ βραδέντα. Sic lego singulari nu-
mero: nam quomodo mare Nessum eiecerit eo locorum, aut qui
cadaver eius in mare peruenierit, vix video. & ἐστὶν ἡδὲ metri
causa scribo in versu Archyta, qui est Heroicus. Vocem concisam
esse ex ἐστὶν, etiā Eustathius docuit. quid aut sit μάκων, a-
nescio: fortassis nomen est alicuius in Ozolis loci. Eustathius in
Catalogum navium annotavit Erannum olim urbem Phocidis,
dictam deinde Cyparissum. Fuerunt autem vicini Phocenium
Locri. Sed hæc alibi pertractabuntur.

499.23. Hyperæ fratrem.] ὑπέρης ἀδελφόν. nominatiuus masculinus ὁ ὑπέρης non fert hunc genitiuum. ὁ ὑπέρης legendum aut ὁ ὑπέρης. nā virum fuisse satis constat ex sequentib. & Stephano, vnde ὑπέρηςτος legendum apparet. Quaestione vigesima ἐβδόμῳ τῇ lege, non τῷ. Quaestione vigesima secunda. 612.

500.21. Cothus & Aeclus.] pro Arclo plane legendum est Aeclus. Id cum aliunde, tum ex septimo & decimo Strabonis libro liquet, huius initio, illo finiente.

500.35. Elafix.] Ἐλάσιοι aut hic ἐλάσιοι, aut deinde ἐλασίς legendum apparet. μὲν ἀρχαγέτης autem lego, quasi semideū diceret. gentilitatis Argiua autorem, non tamen cœlitem. ἀρχαγέτης is est, hinc Apollo Archagetes apud Pausaniam in Atticis. De aliterio, &c. in libro de oraculis desitis, pag. 236. & in fine de curiositate vide. hic locus videtur mancus, τὰ ὑποκείμενα ad ἀλφειαν referri licet. Inde quaestione XXVI.

501.20. Circa Aethiciā.] εἰς Αἰθαικίαν. legebatur Ἀθαικίαν. at supra quaest. 13. eadem de re legitur εἰς Ἀθίνας. Sed & Stephanus de Urbibus Ἀθηνῶν scribit: ne alios citem. Rex Aenianū supra Oenoclus legitur. Ὁ Ἰννοκλ. Fabula Tene satis est nota, etiam ex prouerbiis.

505.3. Filium Hippasum traderet.] ἵππασον τὸν ἦδον. Locus hic corruptus est, mea coniectura sic legeretur commodè, τὸν ἦδον διασπασάσθαι. Κληθῆναι δὴ τὰς μ.α. αὐτῶν διυσιματίντας ὑπὸ λ.κ. πένθους, ψολοῖς. αὐτὰς δὲ αἰολείας εἰονόλοας. κ. &c. Melius proferret, qui melius reperiet. interim integra omnia sumto pro Ἀρσίονω lego Ἀρσινόω, pro ἑλκιδίῳ ἑλκιδίῳ. Agrionia esse Bacchi sacrificium apparet, qui Agrionius in vita Antonij dicitur. Vide caput primum libri octavi symphacorum. Quaestione 40. ἐτήρει. sensus vult ἐτήρειτο. Ante quaest. 39. νομιζόμενος περὶ τὰς ἐλκιδέας. & λέγεσθαι μὲν. lege pro τῆς & λέγεται. ἐσχικεν pro ἐσχικέναι.

509.36. Ab equiseas conscendi.] τὰς ἐνόδας ἵππων. ἐνόδας omisit interpret, & quid sit, sane non cerno. 43. non est inte-

est integrū. & quid est μεσοπολις. In 45. pro μυλλέων lege meo periculo μυλλασέων. Sed profectò satis fœdاتا videtur 49. que-
stio. Ego Zepatum istum Bitlynorum accipio regem, & Thra-
ces putò Chalcedonijs auxilio fuisse. Res esto exposita omnium
iudicio.

IN LIB. DE ORACVLO-
rum defectu.

512. 24. Apud Deum.] ὅτι τὸ θεῶν. Aldus δεῶν. quod nihil est.
Hic liber in manuscripto non inerat. eiusq; me quod facile ob-
servabit lector, mirificè torfit qualis qualis inter conuertend-
um etiam emendatio. neque dissimulo me Turnebiana lucu-
bratione quā confirmatum quā instructum. Certè tamen non
omnia ei debentur, quæ nos procudimus, quod eruditus lector
facile sentiet. Oraculi primus versus stabit, si pro ἢν γῆς, legas:
ἐστὶν γῆς, aut λῶ γαῖης.

513. 8. Quod probabile sit.] ἕτερον τὸ πρῶτον. Turnebus
pro ἕτερον legendum putabat ὕστερον. & supra quinq; versibus,
καὶ τῷ πλείονα, non τὸ. ego nihil conuellere ausim. & τὸ vide-
tur melius, quàm alterum, coherere. Sed certè quod sequeba-
tur γελοῖον ἀφένθη, ridiculo errori librarij debebatur. itaque
φάνθη aut φήχην repositu est opus.

513. 23. Sanè vos quoq;.] Scribendum. καὶ τοὶ καὶ ὑμῖν, le-
gebatur ἡμῖν. Sed dubium non est, quin Grammaticos compellat
Cleombrotus, quorum ars nulla erit. Si non ex minimis sape
de maximis iudicium & coniectura fiant. Mox ὁφέλλεσθαι lege
pro συμβάλλεσθαι. ac rursum pro ὠφέλλεσθαι. & non τῶτο,
verum τὸ. Emendationis nostre ratio (quod ante nos publicauit
Turnebus) constat ex verbis Homeri Odys. γ. 367. quæ adscripti,
& ab Eustathio ita, vt hic, exponuntur.

Εἴμι ἐνθά χρεῖός μοι ὁφέλλεσθαι. ἐπὶ νόον γε

Ὀυδὶ ὁλίγον. —

Mentio ξυνεῖς est Iliad κ. 173. Noctem δολῶ inuenies cū alibi

tum ibidem. 394. Sed & ἐμφόδεω scriptum est perperam pro ἐμφόδε. quod & Turnebus monuit. Sequentia ita sunt disposita in Græco, ut non quiuis fuerit se extricaturus facile autem castigabuntur è versionibus.

514. 1. Aliud ergo quærendum est.] ὥς ἄλλοι πλεον-
των. non nescio hoc Atticè dici, pro λεγέτωσαν, ut μισήσαν
apud Platonem, πινύσων apud Poetam, & alia sexcenta. Sed
non coheret cum βυλόμεθα, & ab utroq; discrepat ποίεσι. for-
tasse legendum βύλονται & ποιέιν. Sensus est hoc argumenti è
paruis indicijs non debere statui de rebus magnis, nihil valere:
alijs rationibus refellendos Ammonis sacerdotes, qui annos sub-
inde decrescere dicant. Post τὴν μόνον τέτον.] lege μόνον. qua-
ritur enim iam cur omnibus sideribus suos motus servantibus,
solus sol cursum non teneat: sed celerius iam quam antè suum
spacium conficiat. Mox μέτρον ἐλάειν τὴν scribendum, pro μέ-
τρον ἐλάειν τὴν. audacter fortassis pronuncio, quando ne Tur-
nebus quidem videtur à priore scriptura discessisse. Ego autem
nullum sensum in ea video, & δεῖται cum μέτρον construi non
potest: sed cum ἐλεγχόντων congruit, quod verbum porro da-
tium instrumenti requirit. Hoc dicit: Non opus esse ut Am-
monis sacerdotes olei sui mensura obseruent quæ fiant in cælo:
esse ea euidentiora multo, quam ista ut obseruandi ratione in-
digeant. τὰ δ' ἄλλα.] hæc verba si non sint (esse autem con-
tenderim) mutila, hoc volunt, mutuo & vicissim Solem à Lu-
na, Lunam à Sole obscurari, sunt q; accipienda ut concise &
quasi κατ' ἀποσιώπησιν ob indignationem propter absurdita-
tem opinionis prolata.

515. 8. * Oportebat Ammonis.] ἔδει τοῖς Ἀμμ. Hoc mo-
do, inquit, Ammonij, non annorum ficticio decremento, debue-
rant rationem reddere cur hodie minus olei conflagraret, atq;
flamma absumpsit olim. Asteriscum curauim signandum, quia a-
liquot verba excidisse apparet. aut fortassis tantum ὅτως οὖν,
ut παρ' ἐν ante λέγεσθαι.

515. 28. Vtrūq; tunc consuluit.] Ἀμφιάρεω, ἀπεπει-
 ράθην. [Fædum est hîc mendum, sensu, quod & Turnebus placuit,
 non ita obscuro. Nomen eius. qui consuluerit vtrūq; oraculū,
 excidit. eum fuisse à Mardonio aut Xerxe aliquē missum, nō vi-
 detur esse in operto. vt fortassis sic sit legendum Ἀμφιάρεω. Ἀ-
 πεπειράθην (forma passiuā verbum significare actiue, vsitatissi-
 mū esse politis scriptorib. eruditi norunt) μὲν ὡς εἰοικεν ἀμφοτέ-
 ρων ὁ Μαρδόνιος. ὁ μὲν οὖν τῷ ἐν λεβηδίᾳ μαντεῖν πρ. φων. Ἀ. ἰ.
 χς. τὸν πρὸς τὸς βαρβάρους χρισμὸν ἐξ ὧς ἐμυδά. ὅσιων. (Sic e-
 nim pro ἀγίων doctē restituit ex fine libri & nona questione
 Græca autoris Turnebus. atq; addere libuit eorundē ὁσίων val-
 de esse euidentem mentionem in lib. de Iside & Osiride pagina
 Basilien. 340.) τῶν παρόντων ἐκείνων. ὡς τῷ ἐν λεβηδίᾳ (aut
 σημαίνοντι) ὅτι τοῖς βαρβάρους, &c. Ita vtcūq; cohererent.
 Ego in medio relinquo. Nihil annotaui de ijs, quæ in sequētib;
 partim falsa, & erant nō pauca, emendate scribi possunt. si quis
 nostram sequatur versionem.

518. 27. Sola Megarenf.] ὅσους ἡ μεγαρέων. Sic & Aldus
 impresserat ὅσων. Sed librarius calligraphia aut tachygraphia
 compendio non satis attendens ὅσων expresserat, ὅσων. erat v-
 trobiq; Πλαλαίεας, quod ferri vtcūq; potest, scribēdum potius
 Πλαλαῖας. Mox ἀκριβῶς παράδοιμι τῆς εὐρεσιλογίας. [suspe-
 cta mihi est vox παράδοιμι. equidem ei plus satis ora-
 tionis suppeditare possim, Turnebus: nescio quid secutus.
 εὐρεσιλογία quid sit, docui in Plutarchi de poetis audiendis li-
 bellum quadam annotans. Mihi videtur hoc dixisse Ammonius,
 hoc sibi commentum admodum probari. Sed & sequentia ἐπι-
 χεῖν τε, menda non carent. Infra vbi asteriscum alleui 519. 32.
 ante χαλαμυγνὺς decessisse vnum atque alterum vocabula, vel
 structura immutatio argumento est. Hoc quoque annotan-
 dum duxi, vbi legitur mox ὁ νῦν ὕλιν καὶ φύσιν χαλῶσιν, apud
 Eusebiū, qui hunc locum nominatim hoc ex libro adducit libro
 εὐαγγ. περὶ παρασχ. ε. πα. 109. legi καὶ ὕλιν χαλῶσιν. quod malo.
 vt &

vt & μάζων τῶν περὶ. Catera lector diligens conferat, adhibitoq; iudicio, & nostræ versionis filo hunc locum corrigat.

520. 16. Genios multos ac bonos.] δαίμονας πολλὰς καὶ ᾗσθους. Ex Eusebio didici hîc lacunam esse, qua complanari possit. Eius igitur appono lectionem, haud dubiè genuinam. εἴτα δαίμονας, εἴτα ἡρώας, τὸ δ' ὅτι πᾶσιν, ἀνθρώποις. ἐξ ὧν εἰς τοιοῦτον τὴν μέλαβολὴν, ἔμην χρυσὸν γένος εἰς δαίμονας πολλὰς καὶ ᾗσθους, τῶν δὲ ἡμιθέων εἰς ἡρώας ἀποκριθέντων. quod aliquāto post legitur ἀναλυόμεναις, non fero. malim ἀναδυόμεναις. nihilo insolentiore structura.

520. 40. Longius ne Pindarus quidem.] πλέον δὲ ἐδδ. πίνδ. hac in impressis sunt, diuulsa voce ἐδδ. πλέον ὅς, πίνδαρος δὲ. neg, acquieui hîc vel cōiectura illustri, vel Turnebi etiā, quanquam summa apud me autoritatis versioni: sed ijs etiam, qua habet scholiastes in Apolloniū Alexādrini ἀργοναυτικῶν β. annot. 23. que huc pertinent. Cui loco asteriscum deinde appinxi, is corruptior est, quam ex coniectura restitui vt posse videatur. idem Turnebus homo multo quam ego vnquam sperem me fieri posse doctior sensit. Cuius probō σοχασμὸν, vt pro ὅτι τὸς ὑπερ. legatur ἐπ' ἐνιαυτὸς ὑπερβάλλοντα. Ο' δ' ἐνιαυτὸς, &c. nam περὶ εὐχῶν pro Aldino περὶ εὐχῶς iam tum noster codex habebat. Reliqua ex Eusebio rursum corrige.

521. 39. Quinquies trianguli in morem adsumtus.] ταῦτα ὅς πεντάκις τριγωνιδένια. Hic locus deprauatus est. Nā τριγωνίξιν quidē in hoc argumento est progressione (vt vocant) arithmetica instituta, cuius initium sit vnitās, ceteri deinceps ea proximū quisq; excedētes, vltimus ille de quo agitur numerus (vt heic 40.) omnium summam indagare. At summa huius trigoni est 820 cuius quincuplū 4100. non 9720. Iam neg, proportionē aliqua nobili ad fines hi numeri sunt: neg, quinta pars ē 9720. vt pote 1944. vel trigonus est, vel quadratus etiam. sed sextans eius aut fescuplum, quadrata sunt. Itaq; hac ratio non constat: incuria haud dubiè librariorum. Ego hunc locum, &

alia quaedam etiam aliorum annotavi, per ocium & numeros è professo tractans accuratius consideraturus: neq; despero de re-
stitutione. Interim amplius.

522. 24. Corpus mixtum.] μικρὸν δὲ σῶμα. Turnebus le-
git μικτὸν ὃ σῶμα, καὶ μίμημα δαιμόνων: siue μικρὸν legas, siue
μικτὸν, mihi senarius iambicus videtur adduci à Plutarcho. &
δαιμόνων lego. locus est lacer.

523. II. Vt enim inter homines.] εἰσὶ γὰρ ὡς ἐν ἀνθρώποις.
Citantur hac verba ab Eusebio. Sed ante ea citatur alia perio-
dus, quasi in ijs quæ inter hunc locum, & pagine huius versum
quartum post σέβειν comprehensa. quæ tamen altera de-
mum pagina sequitur. Hoc obiter addo, ἀγνὸς ἦρως apud
Hesiodum ἀργ. 125. hodie non legi, sed ἐδλὸς. Μοχ, ἐν-
δισπαρμένει.] hanc lectionem Eusebiana δισπαρμένει præ-
fero.

523. 23. Et conclamationes bellicæ.] μανίαὶ ἀλαλατ'
οἶον. legebatur ἄλλαι, & sic etiam apud Eusebium. Sed ante
nos Turnebus ex 7. συμποσάκων auctoris emendationem hanc
attulit. Verba sunt Pindari. idq; liquet etiam ex Plutarcho i.
Sympof. 5. ubi idem error hæserat. ἀλαλή confusum significat
clamorem, qualis in prælio. Eustathius vocem ἀλαλητὸς expo-
nens, ad versum 393. Iliad. ξ. ἀλαλή, inquit, παρὰ κείθ' δοκεῖ,
ὥσπερ ἐστὶ στρατιωτικῶς ἀλαλαγμός, ὃν ἀλαλὰν λέγουσιν οἱ Δω-
εῖαις, βολὴν δ' αὖτ' ἐπὶ μάχης. Χρησὶς δὲ αὐτῆς ἐν τῷ, κλῦθ' ἀλα-
λὰ πολέμῳ θυγάτηρ, ἐγγχεὼν περὶ οἶμον.

Ρῶδ. Τελεῖν.] Eusebius τελεῖν. Sed cetera nos melius, μά-
την pro μάχην restituere, sensum secutus. probatum idem Tur-
nebo pro ἀρχόμενοι & φυλάττοντες reponere ex Eusebio ἀπαρ-
χόμενοι & σφάττοντες. & pro ὑποσειόμενοι ex eodem ἀφοσιό-
μενοι, quæ vox est huius rei vernacula. Εἰς ὧν δὲ rectius est quàm
Eusebii lectio ἐν τοῖς δὲ. Paulo ρῶδ καὶ ἔτε Αἰχυλῶ. legit Tur-
nebus ἔτος. Ego καλῶς aut ὁρθῶς vel aliquid tale putò exci-
disse.

524. 28. Tum patrimus.] *μὴ αὐόλα δὲ. nescio quid hoc sit, si est integrum. nisi forte significat, Nonne aut hoc varium & mirum est. ut post* *δυσὼν τὴν ἱερῇ* *ponatur nota interrogationis. Huc pertinet, epteryj descriptio in Hellenicis, probl. XII. de a-* *lastrore quest. XXV. Paulo antè* *παρὼν ὁ συζηταφῶς* *per parent hesin lego, post παρὼν inserto γὰρ.*

524. 40. Scelerum vltiores.] *ἐπεξίοντας, non res. quod sensus facile docet, & hoc modo sapissime erratum est. Post, ἵνα μὴ τὸ ἐμπ. legebatur μοι perperam. versus ita videntur habuisse:*

—*κορυφαῖς ἐτέρας ἐτέραισι περὶ ἀπῶν.*
(*malim περὶ ἀπῶν.*)

Μύθων, μήτε λέγειν ἀτραπὸν μίαν—

525. 24. Ex versibus Empedoclis.] *ἐπὼν τῶν ἐμπεδοκλ. Extant ij versus in lib. Plutarchi de Iside & Osride.*

525. 39. Secum commentaretur.] *διανομμένῃ περὶ αὐτὸν. Aldus legit αὐτόν. quam scripturam nondum inspecto codice ego tenueram. Sed Eusebius me sententiam mutare compulit, qui ita legit, διανομμένη, περὶ αὐτὸν ὁ φίλιππος, omisso π. ex quo apparet narrationem de morte genij esse Philippi, quod & sub finem exprimitur. apud eundem male legitur ἐυλόγων pro ἐυλόγων. de qua voce memini aliquid annotare in Paulum Plutarchi. ἢ δὴ λ.]. ἢ Eusebius non habet. Si retinemus, interrogatiua est oratio. sed μὴ malleam quàm ἢ legere. variant & alia quedam. ego prater mendosa nihil muto.*

527. 20. Neq; impedire.] *μηδὲ κωλύειν. legitur vnius littera mendo κώλυειν. ante pro ἀναλήψις ipsa oppositio vocum monet ἀναλέμψις legendum.*

528. 4. Nihil secum trahit.] *ἔδεν σωφελέσαι lego, non πολλά. Sed ipse etiam Turnebus legit non πολλά, quod ipse ex inciso priori huc perperam insertum puto, sed ἔδεν, quod probō. inserto etiam copulam inter duo vocabula, que non se habent vt adiectiuum ad substantiuum, sed diuersa sunt. non enim*

omne

omne ἀνὸ παρὸν, statim est ἀδύνατον, & ex philosophia notum est non idem esse falsum & impossibile. & alterum εἶναι vt abundans expūgo. Obscura sunt hæc, τὸ περιττώπκδν τοῖς ἀναγερτικοῖς, si tamen recta. puto autem locum esse mutilum. quid sint ἀναγερτικὰ, paucis post lineis licet plane intelligere. deinde 37. ἀδενὲς λέγομεν legimus pro ἀδενὲς λεγομένα. quod vitium ab oscitante ortum librario sententiam disputationis secutus sustulit Turnebus. Cui in eo quoq; subscribo, quod pro θεῶν reposuit ζῶων.

528. 34. In æquiores auditores.] ἐν εὐμενέσῃς ἀκροαταῖν. forte ἀκροαταῖς. aut (absq; ἐν) εὐμενέσῃς ἀκροατῶν. ἢ ὁρᾷ. videtur deesse aliquid. vt πῶς ἢ καλὸν ὑμῖν quid si scriptum ἔκ δὲ κὼ? μὴ ἀρα autem etymologia non fert, sed μὴ ἀρα. infra ἡδισον ἢ Δελφῶν.] Eusebius habet πλεῖστον, quod magis probabo. Citans hac lib. περὶ παραχρᾶτῆς quinto, fol. 112. Πύθωνα.] rectius hoc, quam Πύθιας, quod est apud Eusebium. Ex quo & alia corrigere licet.

529. 31. Arfalo.] Ἀρφαλον. hos Eusebius legit Ἀρφαλον, Ἀρπυλον, & Τόσιον. Mox Ἀρφαλον.

529. 33. Scirorum deorum.] σκληρὲς θεὸς. Turnebus seuos deos reddidit, perhibuitque in eorum nomen execrationes fuisse conceptas. Apud Eusebium non legitur σκληρὲς, sed σκιρὲς, quam lectionem non puto parui pendendam. Cur eos seuos vocarent Lycij Deos, quos neglecto Saturno posthabitoque colere cœpissent? & quos vt suarum quibus alios agerent dirarum quasi executores esse vellent? sic enim accipio κατέραν δὲ τῶν (τῶν legebatur, sed Eusebiana lectio melior est, cum de omnibus agatur τοῖς περὶ τὸν Ἀρφαλον) ποιῆσαι. Cur popularibus suis & ducibus ab alienigena interfectis hoc tituli ponerent? Et ἀπὸ τῶ σκιρῶ cum etiam inuenerit Minerua cognomentum, mensisque apud Atticos σκισφορέων, non puto temere hoc vocabuli hinc amouendum. Non fortasse de nihilo sit, putare eos fuisse
 γυρσεῖς

gypseos positos, id est, ut rudius loquar, statuas eis vel imagines
 ē sūro (sive gypsum est, sive marmor, nihil hīc ad rem) positas,
 & diuinos honores decretos. Sed hoc alibi, vti spero. Mox pro
 θεολογούμενων legitur apud Eusebium μυθολογούμενων, quod
 probari potest: nam agitur de demonibus, quorum res fabulosis
 videbantur in texta narrationibus. Ego tamē nostram lectionē
 melius ad ea quae sequuntur, quadrare iudico. itaq; relinquo mo-
 nuisse contentus. Αἰῶ· Αἰ· Eusebius. καὶ θεῶς] hoc multo est,
 quam ἐν θεῶς, concinnius.

530. 7. Ad Platonem pertinerent.] μὴ τὰυτα περὶ σήκει.
 lege non περὶ σήκειν, sed ex superioribus constat huius emenda-
 tionis ratio. proxima enim pagina dixerat Cleombrotus, καὶ
 Πλάτων παρέχεαι αὐτῷ τὸ ἐνδόσιμον. Sed profectō legēdum pro
 μὴ τὰυτα puto πᾶν τὰυτα. Et vereor, ne Cleombroti oratio de no-
 minibus deorum & geniorum sit mutilata. Versu abhinc sexto
 locus est mutilus, quē restitui sic posse existimo, ὡς εἶναι ἢ Πλά-
 τωνα ἢ ὅθεν (pro ἐξ ὧ accipiendum, malim quidem ὅτε. συναγένη
 (σω) facile in ἐν abijt.) &c. cur pro ταῦτ' ἐφω περὶ τ μ. &c.
 ἐφν legerim, quis non videat? Quinto post versu. 531. 8. En
 contemplator.] εἴ τις θεητῆρ καὶ ἐπικλ. lege, etiam in Aldi-
 no est θεητῆς, adeoq; Turnebus venatorem verterat. Ego Ho-
 meri codicem nullum vidi, qui non haberet, quod reposui, θεη-
 τῆς, ne afferam rationem cur θεητῆς sit alienius. Eustathius
 θαυμαστικὸν τῶν τόξων interpretatur. & verbum θεῖναι alibi
 est apud Homerum,

τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θευῶτο.

Odyss. β. 13. atq; aliās. versus de quo agimus est non procul à fine
 libri XXI. eiusdem operis. Paulo post Ἰάπωνος ὁ Πύριν·. Sic &
 Aldus, & Turnebus. noster ἰάπωνος, male. sane ita discrete per y-
 psilon à Suida scribitur, ut series literarum in scripturā nullo
 modo recipiat. & Hippius apud Plutarchum nostrum aliosq; fre-
 quenter nominatur. Inde ἔως κατέλασε τὸν λόγον. reponit or-
 κατέλασε, quod hīc quidem nihil puto posse. Verum sensum esse
 arbi-

arbitror, Platonem nulla probabili confirmatione munitam suam sententiam proposuisse. idem legisse videtur Turnebus, quanquam diuerso sensu, qui euertere vsurpauit.

531. 38. Sibi inquit videri.] in Græco αὐτῷ ἐστὶν vitiosum: legi αὐτῷ. quinto post versu, sententiæ, ibidem ridiculum est δὲ αὐτῷ: quod non ita procul abest à scriptura διαβολῆς, quam credo esse posse veram. certè sententiam vocabulum significare debet, quodcumq; tandem sit.

532. 18. Fieri enim sic quoq; potest.] ἡ δὲ ὁσον ἐστὶν. nulum hæc verba sensum gignūt. legerem libenter εἶναι ἐστὶν. ita vnica litterula subleuaret loci incommodum. Μοχέπεται τῷ δεῶ.] Aldus τὸ τῷ δεῶ habet. Turnebus omisit. Videtur mihi à multitudine Deorum ad affirmandam mundorum multitudinem ratio duci. aliquot post versibus, lego ὁ μὴ κοινὸς ποῖον, ἰδίως ἐστὶν. ὁ δὲ κόσμος ὁ ἀλέγειν κοινὸς εἶναι, ποῖον δὲ. ὡς ταῖνυν, &c. & precedente versu pro ὁ δὲ μὴ λόγος, lego ὁ μὴ λόγος, &c. non satis intelligo Turnebus quò respexerit. Meā sententiā exponam, qui melius aliquid habebit, proferat: cedam cum bona gratia. Omnia eiusdē speciei indiuidua (vt logicè loquar) habent quippiam inter se ratione formæ commune, & tamen suas ποιοτήτας quasdam, sua accidentia, quæ simul omnia in alio nō insint, atq; hac ratione ipsa inter se differunt: verbi gratia, omnes homines habent communem naturā, neq; tamen vllus homo prorsus cū altero idē est: vt plurima cōmunia habeat, habet tamē peculiare aliquid, quod eum ab alijs distinguat omnibus. Mundus ergo, cum ipse etiam sit qualis, etiam habere dicatur certa sua quedam accidētia, videtur ijs distingui ab alijs mundis. Logicum est hoc argumentum, quàm firmiter, non disputo. esse quidem hanc loci huius sententiam, emendationemq; verā opinor. Paulo post pro ὁ πολεῖ πομένῳ restituo ὁ πολεῖ πομένον. perspicuum. ἐκείνον λόγος] legebatur λόγον. Sed haud dubiè de forma materiam determināte loquitur. ἐν ποσόν autem Græca vox vt sit, nō video. forte παρὰ ποσόν: aut, quæ voce infrā vtitur,

φορηδὸν. pro ἐν φορεῖ potuit esse scriptum. φυσικὰς ἐχούσας] lege; non φυσικὰς. Χώρους ὑπάρχουσιν] videtur addendum, πῶς δ' ἔχουσιν
aut aliquid tale. nam & Turnebus suppleuit. pro ἐφ' ἡν tertio post
versū ἐφ' ἣν ipsa sententia reponere iubet.

534. 10. Atq; vt extorqueat.] Εἰ δὲ καὶ βιάσασθαι. Locus val-
de corruptus. Βιά κινέμενον, Aristotelem vi cō adactum vt fa-
teatur inane esse. Sic interpretere oportet si, quod vix credo, re-
ctè verba habent. Sed pro ἀπειρον τολμῆσαι quod nihil est, su-
spicor scriptum ab autore, ἀπορον τὸ νοῆσαι: hæc verba prope o-
mnino absunt à recepta scriptura, & sensum hunc exhibent. Si
etiam extorqueatur Aristoteli esse inane: tamen adhuc intelli-
gi non poterit, quæ causa sit cur corpora naturalia suum quod-
que locum petat. Iudicent docti, qualis hæc sit mea coniectura;
aut potius rectius aliquid depromant.

535. 23. Loco cohibere.] καὶ τὸν τόπον. firmitatem Turne-
bus. ego quid hîc τὸν & faciat, non assequor, & subtilius video
posse, quàm verius defendi. τὸ πῶς si legas, consentanea dispu-
tationi instituta erit lectio. Paulo antè pro ὁντισιν vide an legas
ὄντισιν, quod cur opinionem vertam, ipsa disputatio monere te
potest.

536. 24. Quomodo simulacra.] ὥστε ἀγαλμάτων. for-
tè ὥστε τὰ ἀγαλματα ταῖς ἐαυτῶν παρῆς. infra ἐκείνων ἐπε-
σπασμένους, lego ἐκείνων.

538. 36. A tenuissimo & simplicissimo.] τὸ ἀπλοτάλον
καὶ ἀπλές αὐτόν. inepta me hercle lectio. fortè τὸ λεπτόταλον, vt
paulo antè.

539. 40. Signum est.] ὅτι σῶμα, malim σῆμα, sicut deinde
vocem ἐκὼν vsurpauit. Nam cubo ἢ σῶμα, seu σεσεδόν, per ac-
cidens, & ἢ οὐκ ἐκείως tribui istam comparationem stabilitatis;
è doctrina Analytica est notum. Paulo pōst οὐκ ἀέδρον τῆς αὐτῆς.
lege τῆς ταύτης, alioquin nullam elicies sententiam.

540. 17. Infinitas.] ἀπειρία κέκληται, legebatur ἀπειρία.
Notum est vel ex Pythagoricis systochijs meam lectionem esse
verio-

veriozem. & pro $\sigma\epsilon\upsilon\delta\upsilon\nu$ reponatur $\kappa\epsilon\upsilon\delta\upsilon\nu$. nihil enim tam discrepans ab infinito videtur esse atque est τὸ $\sigma\epsilon\upsilon\delta\upsilon\nu$. inane autem & infinitum cognata essent, si essent.

541. 34. Multæ autem quinque.] $\pi\acute{\epsilon}\rho\tau\epsilon$ $\sigma\upsilon\chi\chi\acute{\alpha}$. deest aliquid. Caterum mulierem quinque fetus edere vno partu frequenter, est etiam in problematis Romanis capite secundo.

542. 26. Plenius similitudine.] $\epsilon\iota\kappa\acute{\iota}\nu\iota$ τὸ $\sigma\upsilon\mu\beta\alpha\acute{\iota}\nu\omicron\nu$. Locum hunc misere sedatum Turnebus ex eo autore vnde erat desumptus, affabre restituit. sunt enim hæc e Timæo Platonis deprompta fol. Basil. 486. $\pi\omicron\lambda\omicron\chi\acute{\alpha}\nu\omicron\nu$ autem, non ut habetur apud Platonem $\pi\omicron\lambda\omicron\chi\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu$, Suida secutus lexicon, qui, scripturâ serie literarum cōprobante, ait $\pi\omicron\lambda\omicron\chi\acute{\alpha}\nu\omicron\nu$ esse $\pi\omicron\lambda\acute{\epsilon}\gamma\mu\alpha$ ὃ ὁ $\sigma\iota\tau\omicron$ $\chi\alpha\theta\alpha\acute{\iota}\rho\epsilon\tau\alpha\iota$. Pollux lib. 5. c. 4. τὸ $\pi\omicron\lambda\omicron\chi\acute{\alpha}\mu\omicron\nu$ cratem ad venationem adhibitum vocat, si tamē recte legitur. pro $\alpha\lambda\lambda\alpha\iota\chi\epsilon\iota\nu$ $\pi\epsilon\iota\nu$ ὅ π , est vitiosè $\alpha\lambda\lambda\alpha\iota\varsigma$ οἱ $\pi\epsilon\iota\nu$ ἐ π . Pro $\acute{\omega}\varsigma$ $\acute{\epsilon}\chi\epsilon\iota\nu$ τὸ $\pi\acute{\alpha}\nu$ $\epsilon\iota\kappa\acute{\iota}\varsigma$, apud Platonem est $\acute{\omega}\pi\alpha\epsilon\rho$ $\epsilon\iota\kappa\acute{\iota}\varsigma$ $\acute{\epsilon}\chi\epsilon\iota\nu$ $\acute{\alpha}\pi\alpha\nu$, ὅ $\tau\alpha\nu$ $\acute{\alpha}\pi\eta$ $\pi\iota\kappa\acute{\iota}\varsigma$ $\delta\epsilon\iota\delta\acute{\varsigma}$. In Aldino post $\epsilon\iota\kappa\acute{\iota}\varsigma$ erat $\epsilon\upsilon\delta\acute{\epsilon}\omega\varsigma$ $\acute{\alpha}\pi\omega\epsilon\sigma\iota\nu$, quod omisit nostra editio, cum appareat scripsisse Plutarchum $\acute{\alpha}\nu$ $\delta\epsilon\delta\acute{\omega}\varsigma$ $\acute{\alpha}\pi\omega\epsilon\sigma\iota\nu$ $\pi\omega\epsilon\iota$ $\phi\acute{\upsilon}\sigma\iota\nu$.] Calligraphia (puto) hoc $\pi\omega\epsilon\iota$ suggessit, lego $\chi\alpha\lambda\acute{\alpha}$. Paulo infra $\alpha\lambda\lambda\omega\nu$ $\phi\acute{\upsilon}\lambda\lambda\omega\nu$.] hoc nihil est. fortè $\phi\upsilon\lambda\acute{\omega}\nu$, ut legisse videtur Turnebus. infra $\alpha\lambda\omicron\gamma\omega\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\nu$ legi. nam legebatur perineptè $\alpha\nu\omicron\lambda\omicron\gamma\omega\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\nu$. fortè particula $\acute{\alpha}\nu$ etiā premissa verbo $\alpha\lambda\omicron\gamma\omega\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\nu$ id mendum peperit.

543. 17. Heic quoq; Academiæ.] $\kappa\epsilon\upsilon$ τῆς $\Lambda\acute{\alpha}\kappa\alpha\delta\eta\mu\acute{\iota}\alpha\varsigma$. Quid sim secutus, liquet. certè locus mutilatus restituetur suæ integritati, si legas $\kappa\acute{\alpha}$ $\nu\lambda\acute{\alpha}\upsilon\delta\alpha$ τῆς, &c. & hanc sententiam versio Turnebi probat.

543. 37. Differre videtur animus.] $\lambda\omicron\kappa\epsilon\iota$ $\psi\upsilon\chi\acute{\iota}\omega$. locus mancus. fortè $\lambda\omicron\kappa\epsilon\iota$ $\psi\upsilon\chi\acute{\eta}$ $\pi\omega\epsilon\varsigma$ $\psi\upsilon\chi\acute{\iota}\omega$. Sed verba $\pi\alpha\epsilon\theta\acute{\epsilon}\nu\tau\iota$ $\beta\iota\omicron$ $\pi\omega\epsilon\sigma\phi\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\nu$ aliquid desiderāt. Versu autem altero $\epsilon\mu\pi\omega\iota\upsilon\sigma\iota$ omnino legendum erit, non $\epsilon\kappa\pi\omega\iota\upsilon\sigma\iota\nu$.

544. 30. Sicut enim Sol.] $\kappa\lambda\acute{\epsilon}\iota\pi\theta\omicron\nu\tau$ &c. $\acute{\omega}\pi\alpha\epsilon\rho$. Quæ in medio

interiecta sunt horum verba, non sunt Plutarchi, sed lectoris: qui cum sibi summam eorum, quæ hic disputantur, annotasset, σημείωσις illa librariorum incuria, quod non est infrequens, in textum irrepsit. itaq; ergo totum isthuc expungito.

545. 5. De Arna datum.] $\alpha\epsilon\epsilon\iota$ $\alpha^{\epsilon}\nu\varsigma$. Sic legendum, non $\alpha^{\epsilon}\nu\varsigma$. Est autem Arna Thessaliae vrbs, colonia Bæotorū, de qua oraculum:

$\alpha^{\epsilon}\nu\iota$ $\chi\eta\sigma\epsilon\upsilon\sigma\alpha$ $\mu\acute{\epsilon}\nu\epsilon\iota$ $\beta\omicron\iota\omega\pi\iota\omicron\nu$ $\alpha\upsilon\delta\epsilon\alpha$.

Eustathius in principiū Bæotie Homeri, & Stephanus in $\alpha^{\epsilon}\nu\iota$, ibiq; nos plura. fortè ex eo oraculo est, id quod hic Plutarchus citat. Simile est in oraculo Delphico Lydis dato apud Herodot. $\kappa\lambda\epsilon\iota\sigma\iota$, $\kappa\alpha\phi\omega\zeta\upsilon\nu\iota\mu\iota$, $\kappa\iota$ $\epsilon\phi\omega\nu\epsilon\upsilon\tau\theta$ $\alpha\kappa\omicron\upsilon\omega$. Meminit B. Terullianus de Oratione.

545. 21. Optimus is est.] $\mu\acute{\alpha}\nu\tau\iota\varsigma$ $\acute{\alpha}\epsilon\iota\varsigma$ θ . Tullius aliter reddidit, si quis eum malit audire:

Bene qui coniçiet, vatem hunc perhibebo optimum.

Noster cum sequentibus melius coherere videbatur.

546. 11. Hæc est enim illa Heracleiti.] $\alpha\upsilon\tau\eta$ $\gamma\delta$ $\xi\eta\epsilon\acute{\alpha}$ $\psi\upsilon\chi\eta$. Talis, inquit, est ea anima, quam siccam Heraclitus vocat, & prestantissimam dicit. Planè ita locutus est in Romulo, $\alpha\pi\omicron\delta\epsilon\omega\sigma\iota\nu$ tractās. $\alpha\upsilon\tau\eta$ $\psi\upsilon\chi\eta$ $\xi\eta\epsilon\eta$ $\acute{\alpha}\epsilon\iota\varsigma$ η $\kappa\alpha\theta'$ $\eta\epsilon\acute{\alpha}\kappa\lambda\epsilon\iota\omicron\nu$. Heracliti nempe fuit sententia, animā siccam esse optimam. Itaq; hic quidem Turnebo minimè assentior, qui Galeni locum citās in quo deprauatè $\alpha\upsilon\gamma\eta$ pro $\alpha\upsilon\tau\eta$ scriptum est, in dubium vocat nostram lectionem, & è Galeno putat castigandam. idemq; etiam mendum insedit libri octavi de prepar. Euang. Eusebij fini. Ceterum nō multo antè vox $\acute{\alpha}\phi\omega\epsilon\eta\tau\alpha\iota$ est suspecta. Et mox $\pi\iota\upsilon\delta$ $\alpha\upsilon\omicron\iota\gamma\epsilon\iota$. Si legas $\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\gamma\epsilon\iota\nu$, & distinctionem quæ est ante $\epsilon\iota\kappa\omicron\varsigma$ $\xi\epsilon\iota\nu$ in coli notam mutatam his ipsis verbis postponas, locū (puto) correxeris. Illa autem $\kappa\iota$ $\mu\iota\chi\theta$ $\kappa\iota$ $\alpha\epsilon\iota\varsigma$ $\acute{\alpha}\epsilon\iota\varsigma$ omnino sunt vitiosa, & quomodo Turnebus legerit, diuinare non valeo. pro $\pi\omicron\lambda\upsilon\pi\upsilon\varsigma\omicron\nu$ quidem non dubito quin legendum sit $\pi\omicron\lambda\upsilon\omega\varsigma\omicron\nu$. $\xi\sigma\phi\iota\gamma\epsilon\iota$ autem pro $\xi\sigma\phi\upsilon\zeta$ quod propè abest, neque huc quadrat,

quadrat, reponerem: & mox ἐπέχει, ubi legebatur sensus detrimento ἀπέχει. Quod ad versum Empedoclis attinet, κρόκος vix puto genere feminino vsurpari. Quid si sic?

Βύσσω δὲ γλαύκοιο κρόκου χαλαμίσγειαι ἀνδρῶν.

547. 15. Exhalent.] Sensu ducti ἐκφέρεσθαι, & πρὸς εἰπεῖν legimus, pro ἐκφέρεσθαι & πρὸς εἰπεῖν.

547. 26. Aliquanto pōst tempore.] Αἰὰ χρόνον ὀφθαρμομένην, mendosē. Αἰὰ χρόνον legendum, quod Atticē significat, longo pōst temporis intervallo. & ἐμφαίνεσθαι aut aliquid tale structura requirit. in Aeschyli versu αὐτὸ θνητὸν lego. non enim α pro η hic agnosco. ἐν Καρύσῳ πείρας, Vena. Turnebus nescio an rectē, & cur. Ipse lego πείρας. Vide ad hūc locum historiam xxxvi. mirabilium Apollonijs nostri. καὶ οἱ πάντων. οἱ ἀβύδα, aut τοι fuit.

548. 23. Pulcra si dijs placet.] πῶς χαλῶ δὴ χαλῶ. Vide tur legisse Turnebus, Αἰὰ πῶς χαλῶ, &c. & pro καὶ φυσιολόγον, φυσιολογίαν, nisi subaudias φιλοσοφίαν: nam, quod ex Lucretio, Cicerone, Plutarcho, alijsq. notū est, Epicurei freti sua philosophia animos hominum religionis iugo liberabant. Locus est vitiosus. infra τί μαθόντες. malim παθόντες.

549. 32. Siue tremat victima.] ἄντε ποιῆται τὸ ἱερεῖον. tremat, concutiat: mendum. fieri potest vt sit ποιῆται. Paulo antē ἰτείδων χαλασάσεις, constitutiones significat, id est, vacuitatem variarum & turbulentarum affectionum, quas ei Enthusiasmus iniecit. vide infra. εἰ ἐν τοσούτοις. εἰ deest, & pro ἡμῖν, restitue ὑμῖν. infra. ὑποκαταλείδων, non ἐμπροκαταλείδων: Turnebus ex notissimo Herodoti loco, qui est libro primo. Ex quo, & re ipsa apparet pro φύσις legendum βάσις.

551. 3. Sinopidi rubricæ.] Σινωπῆς, Rubrica sinopica, de qua Plinius & alij, non Σένωπῆς. Illud autem σιδήρεα λέξαν, palam est falsum, malimq. cum Turnebo τεχνίτης aut χειρῶς. nam σιδήρεα planē inculcatū est ab eo quod sequitur. Feci autē has orationes interrogatiuas sicut sunt. Homeri de stomosilo-

cus est Odyf. 1. 393. Sunt sequenti pagina multa mendosa. Sed conerare coniecturis lectorem nolo. In mea versione liquet, quid legendum suspicatus sim. Secutus est suos vel codices, vel sensus Turnebus. cui me non oppono, sed libertate mihi concessa ut or. & iudicium eruditorum facio.

553. 26. Intempestiuus & turbulentus.] ἡ ἀκαταστάτος καὶ ἀτακτομένη. Hec substitue, vt affinisissima mendosis, & à sententia alienissimis istis ἀκαταστάτος καὶ ἀτακτομένη. atque ita legisse Turnebum apparet. & pro ἐνδοξον λέω, quod nihil significat, ἐνδοξον.

554. 1. Mente captam.] ἡ μωροῦσα. Turnebus ἐκποροῦσα se in manuscripto libro ait legisse, quod est mente ab alienata. non iubeo quenquam nostram mutare lectionem, quam tantus vir retinendam iudicasset, sed tamen mihi ἐκποροῦσα huic narrationi videtur magis congruere. sequatur quisq; quod volet.

554. 12. Omnia debilitantur.] ὅφ' ἔ, legitur λέω. Sed haud dubie rectum est, quod expressi.

IN LIBRVM DE EI APVD

Delphos.

554. 30. Nolo tibi dare.] ἢ βέλτομαι. nō scribo cōmentarios. Sed quando hodie docti in eo sunt, vt quæ ex Græcis poetis Latini transtulerunt, aut saltē similia eorum ipsi luserunt, exhibeant: horum versiculorum paraphrasin de quinto epigrammatū Martialis libro quasi condiendarum annotationum causa, & fastidij superiore libro concepti amolendi gratia, adscripsi.

Odi dolosas munerum, & malas artes.

Imitantur hamos dona: namq; quis nescit

Auidum vorata decipi scarum musca?

Quoties amico diuiti nihil donat,

O Quintiane, liberalis est pauper.

Illud hic propter rudiores annotare libuit, literā ε à Græcis non modo ε λέω fuisse appellatam: sed etiam ε, quod non tantum hoc in libro occurret, vt ε aliquoties dicatur litera, sed etiam

apud

apud Eustatbium ad initium Iliad. & inuenies causam explicatam. quam Nigidio Gelliano posui opponere. 19. 14.

555. 22. Eorum memoriam.] καὶ τῶν λόγων αὐτῶν. huic loco deest verbum ἀναμνηθεῖς aut aliud simile. infra versu sexto, τὸ φιλοσοφεῖν ἐστίν. potest hac lectio tolerari, sed malletm εἶναι, si libro autore id possem. nam scriptus codex noster hoc quoque libello caret.

556. 24. Quæ non dici abs re.] ἀπὸ σκοπῶ. hoc requirit Græca lingua ratio, à Budeo & alijs copiose exposita. nos habebamus ineptè ἀποσκοπῶ. Sed & Aldus veram lectionem expresserat.

557. 10. Si victoria sint potituri.] εἰ νικήσουσιν. Sic etiam Aldus. nos habebamus κινήσουσιν, male traiectis literis. Notum est, multis oracula data, querentibus vtrum Olympico aut alio certamine victoriam essent adepturi. Naogeorgus legit, εἰ κινήσουσιν, an sint conceptura. quæ lectio vt nihil habeat absurdi, ita vnde sumpta sit, nescio. certè cur prior ob coniecturam loco moueretur, causa fuit nulla. pluresq; aded existimo viros de victoria, quàm de fœtu concipiendo fœminas consuluisse. Idem ἐκ πολέμου paulo antè ineptè vertit, è confessu Amphictyonum, cùm fuerit vertendum, è trinito petitum. quomodo πολέμου αὐτοῦ etiam vsurpat Plutarchus in Pyrrho. Et in libro de facie in globo Luna, δαυμάλο ποιεῖ πνὺ ἀποσκοπῶ καὶ πολέμου κατὰ νότον ὁρῶμενοι. 781.

557. 21. Si mihi manum.] Archilochi versus accepi vt finem senarij & integrum de quo non pugno. Eorum quæ sequuntur sententia est, in eisdē particula optandi, & non significatiōnem mutare, sed ita appositum esse, quomodo διὸ seorsim positum, implet locum potius, quàm significatiōni aliquid addit. Cuius exempla duo ponit ipse, σὺ φρονεῖς ἄμα τέκνων διὸ δαδόμενα. Σώφρονος nomen est proprium poetæ Sophronis: cuius extra Plutarchum mentio apud Suidam, Zetas, Stobæum, & maximè apud Athenæum. Homericæ sunt Menelai ad Eu-

phorum Iliad. §. 29. à librario vitiatā. Interpres cum se nō expēderet, vsus est hoc compendio, vt prateriret re disimulatā. Quinq; pōst versib. Α' λ' ὅπ μ' ἐν, ἔφην, non ἔφην. nam hac Theonem loqui, non Plutarchum, constat ex sequentib. rursum pōst aliquot versus μόν' ἔχων ἐννοίαν, noster μόνον. Aldinus μόνον, sed μόνον requiritur.

558. 21. Quæ praterierunt.] π' ἐτ' ἐοίσα. non π' ἐτ' sed π' ἐτε. ἔ' quæ antē. Explicat Homeri de Calchante versum, Iliad. a. 70.

Ὅς ἦδη τὰ τ' ἐοίσα, τὰ τ' ἐσόμενα, π' ἐτ' ἐοίσα.

559. 9. Quippe qui statuamus. E. i.] ἡγούμενος δέ. Aldus ἡγούμενος ὡς ἔ. noster ἡγούμενος δέ ὡς. Sed nostra lectio plana est, & vñā emendauit ex Aldina litterā. Sed & in sequentibus ποιῆι, ἀρχῇ, ποιῆσαι lego, pro ποιῆν, ἀρχῇ, ποιῆσαι. quæ mutatio est Grāmatica. scribo & ἐπωνόμασαι pro ἀπωνόμασαι, vocabulo insolente. Talia sunt etiam ἐπ pro ἔει, & ἄγον' pro ἀπόγον' restituēda. quæ quidem vox ipsi sensui repugnat. nā par ἄγον' ἐτέρε dicitur, quatenus cum pari compositus impari procreare nequit. imparium autem duorum ἀπόγον' esse par omnino solet: nascitur enim duobus cōpositis imparibus, in quibus τὸ γόνιμον eo nomine inest.

562. 3. Ego prateriens.] παρελθὼν. Hoc requirit sensus, respuit παρελθὼν. quod sefellit interpretem. Caterum Platonis sententia hic mutilata refertur de quinq; mundis: de qua satis prolixè disputatum est in libro de defectu oraculorum, inde repetet lector. sed & superiora de Baccho & Apolline vitiatā sunt. Mox κόσμον καὶ.] Scribendum κόσμων.

563. 4. Tactuiq; renitentem.] παραχρῆν διττὸν ὄγκον ἢ αὐτίπυπον. nescio quid sibi velit hic διττὸς ὄγκ' & ac superiore versu ὅπ μ' ἐν δ' εὔγο. illud μ' ociosum, aut vitiosū iudico. & mox pro τὸ ἀψυχον, credo τὸ ἔμψυχον scribendum: & paucis pōst versibus, ἐξικωμέην Gracum non videtur, fortē ἐξικωμένην. nā ἔχοντες τῷ ἀεθμῷ pro ἔχοντες scribendum fuisse liquet.

564. 5. Cum

564. 5. Cùm comperisset.] Πυθόμεν & φησὶ. Locus hic mihi admodum est suspectus. Sententia quidem hæc est, Platonem cum in Sophista, tum in Philebo ita de quing, rerum principijs disputasse, ut à se eam rationem excogitatam vellet videre. Idem autem ei quod Anaxagoræ euenisse. Nam ut is deprehensus est vetustam de Lunæ illuminatione rationem sibi falsò arrogasse: ita multo ante Platonem tempore quendam perspecta quinque principiorum ratione, E apud Delphos consecrassse. Is hic vocatur (si rectè tamen legitur, quod non credo.) Πυθόμεν & proprio nomine, pro φησὶ, aut φασι, aut φημι apparet legendum. Sed ἄλλο εἰσὶν falsum est. & vnicum fuit ligneum, de quo disputatur, ut ex hoc ipso libro patuit. fortè διὰ τὸ τοῦ ε. Et pro ὅτι τῶ τοῖς ἐφθ, legendum ἐφθ, vel sequentia docebunt. quæ de sortitione dicuntur, confusa sunt, vtcunque sensu se prodente.

565. 10. Perpeffionibus & mutationibus obnoxia.] παθητῶν & μετακλητῶν. sic omninò legendum est. Legebatur παθημάτων μετακλήτων, perperam. Itaque ex Eusebio corriges, atque omiffa repones. is enim lib. XI. περὶ παρ. totum hunc locum ex professo ad verbum refert. Paulo suprà τὸ τῷ εἶ) περὶ παρ. εὐρίσκουσιν. Euseb. τῷ εἶ. Μηδέποτε λέγειν.] & in Aldino, & apud Euseb. λέγειν rectè est, non λέγειν, quod librarius submittens, vitium loco obtulit. Talia multa inuenias in libris recentibus, deprauatis, & quasi deficiente industria degenerantibus à bonis exemplaribus. is adu quoque reponere pro ἡτῆρ adu ex Eusebio. Sed & alia quadam inde transtulimus, mirificè deprauata, & in quibus olim emendandis quanquam cōiecturis verum pænè eramus assecuti, tamen codici Eusebiano maluimus omnia accepta ferre. quippe hoc tutius.

566. 15. Priùs elanguescentibus radiis.] Scribendum ὅπως αἰγὴ βυλομένοισ. legebatur ἀρχῇ quod in ἀρχῇ cuspide mutàrat Naogeorgus, & in securim Ferronus interpret, & ridiculam fecerant sententiam, atque hunc miror Eusebii

sebij locum, quem citat, non contulisse cum codice Plutarchiano. Sensus verus ita habet: Sicut (inquit) nimis remotam rem inspicientibus necesse est prius visus radios evanescere, quam rem perfectè videant: ita in ipsa temporis consideratione eius noticia nos effugit, reliqua etiam monstrosè erant corrupta.

567. 2. Extratempla degentes.] ἐξω διατέλλοντες, mirum extra templa domi suae priuatim degentes. legebatur in Aldino ἐξώδια τέλλοντες, itaq; illa multa mendorum millia fuisseulit corrector, vt hoc praterierit. quod interpretes in iocularium vt inciderent errorem fecit. Vertit enim exodia terentes alter: alter, exitum sibi procurantes verè decepti à se aut librario fallacia compositionis ac diuisionis. Tertia sursum linea Ἰνίϙ scribendum pro Ἰνίϙ, quod nihil est. Sagittarium, hoc est Apollinem, Ἰνίον vocari, vel ex Suida collectaneis disci potuit. vide Eustathium in Iliad. o. ad versum 365.

Ὡς παρὰ τὸν ἥμερος ποιεῖ πολλὰ χαμαίων καὶ οὐρανῶν.

Notum est Ἰνίϙ, in, &c. solum significare: neque nostrum est id huc coactis exemplis docere. Locus Homeri est Iliad. δ. 141. de sauciato in confusione fœderis Menelao.

Ὡς δ' ὅτε τις ἐλέφαντα γυνὴ φοῖνικα μυῖων.

566. 15. Rursumque seipsum dissipet.] ἅμα πάντων. verba hac non cohærent, neg, mendo carent. Refutat autem ea, quæ supra disputabatur de Apollinis in ignem, & alias res mutationibus fatalibus, ob quas etiam Dionysus diceretur. pro χατατένοντες εἰς, καὶ legerim libenter καὶ χατατένοντες εἰς. ταύτην περὶ τὰ ὅλα. Sic legendum, non ταύτων. Sed & σωπεδεμένη & διαχομένη non sunt recti, verum tertij casus. Sub finem φωνῶν ἐκτενέσθαι] confusa hæc sunt, & (vt puta) manca.

AB AVTORE ADIECTA.

Fol. 701. Versu 27. Versus non sunt integri. mox Apollini irasci.] lego ὁπλήψαι δὲ τῷ Ἀπόλλωνι χαλεπῶ. Versus autem sunt

sunt Aeschyli, & extant in fine 2. τοῦ 1. τῶν Platonis. Quod autem dicitur de sacrificijs tibia carentibus, id autor noster Minoi acceptum fert in salutaribus praeceptis.

27. 36. Aëris quandam purgationem.] ἀέρος πνέ-
μα ἀπαρσι, & τῷ πνεύματι, legendum duxi. & scriptum conie-
cturam meam comprobare deinde comperi.

28. 36. Non copia auri.] Videtur mihi dialogismus esse
cuiusdam opulentum ob diuitias pradicantis beatum, & gra-
titer respondentis diuitis. Melius autem sic expressissem: Te co-
pia auri gaudere, haud istos decet. Posteriores senarij sunt mu-
tuli.

Fol. 703. Vers. 16. Condimentum enim animi sunt salubria di-
cta atque praecepta.

FINIS ANNOTATIONVM

Tomi primi.

RERVVM

RERVM ET VERBORVM IN HAC PRIMA PARTE MORA- lium Plutarchi memorabilem, In- dex Alphabeticus.

A.		actionum inter se comparatio	
A Brota	498	82	
Abstinētia sophistica	252	adaregina Caria	332
abstinētia gloria	255	adeimantus	339
absurdē dicta	29	adfectum coercitio	131
Acanthus	502	adfectum consequens	129
accusationis & defensionis e-		adfectum discrimina	99
xempla	114	adfectum mediocritas	222
accusationis libera cautio	179	adfectum moderatio	99
Acestor Ephippi filius	504	administratio Reipubl.	17
Achaeus	237	admiratio	37
Acheron	228	admiratio dicentis temporalis	
Acherontis fretum	316	332	
Achilles 25. 27. 38. 41. 43. 49. 94.		admiratonis cautio	134
95. 104. 110. 113. 118. 119. 120.		admiratonis nimia origo ibi.	
122. 128. 160. 171. 179. 181. 226		admonitiones conjugales qua-	
238		les esse debeant	275
achilles rei medica peritus	37	admonitiones &t audiēda	142
achillis epitheton	102	admonitiones &iles	179
achillis laus	100	adoleſcentis illiberalis signum	
achillis votum	57	142	
achillaon Tanagrais quid	504	adolescentes &t regendi	16
Achraides	509	adolescentum differentia	191
aciei instructio	201	adolescentia lasciuens quomo-	
Acmaon Lescha	503	do dometur	19
acrotatus	383. 416	adolescētia lasciuientis reme-	
actiones humane elementis cō-		dia	ibid.
parata	82	adolescentia &tta	16
actionū absurdarū pictura	25	adrastus	43. 51. 202
actionum examen	190. 191	adſentatio supercalloſa	160
actionum fuga	274	adſentatorum oratio	18
actionum honestarum confir-		adſuefactio ciborum	252
matio	339	adſuefactionis &is	4
		aduen-	

INDEX IN I. PART. MOR. PLVT.

aduentus prauunciati causa	dimenta	164	
456	adulatoris cognoscendi peritia	146	
adulantiu laudes exitiosa	157	adulatoris comparatio	168
adulatio	396	adulatoris consilia qualia	165
adulatio aperta & manifesta	147	adulatoris deprehendendi ratio	151
adulatio assurgentium	159	adulatoris erga agrestem mores	157
adulatio auarorum	162	adulatoris erga elegantiores mores	157
adulatio crudelium principum	ibid.	adulatoris & amici discrimen	147. 155
ibid.	adulationis amolenda cautio	adulatoris facies	147
adulatio stupidorum	ibid.	adulatoris finis	154
adulationis amolenda cautio	146	adulatoris in congressu mores	165
adulationis deprehendenda difficultas	148	adulatoris in bonis rebus mores	153
adulationis effectus	17. 146	adulatoris in prauis rebus mores	ibid.
adulationis occasio	145	adulatoris natura	163. 168
adulationis occulta effectus	148	adulatoris promissio qualis	165
adulationis remedium	163	adulatoris qualis oratio	163
adulationis suspecti qui habendi	147	adulatoris signum	167
in adulationib. Vocabulorum	abusus	adulatorem excutiendi ratio	148
abusus	156	adulatores erga seipos	158
adulator erga sapientiam sibi arrogantes	146	adulatores quibus insidentur	146
adulator inter mulierculas	158	adulatores quibus similes	161
adulator quando maximè cauendus	157	adulatores artes	148
adulator qui cauendus	148	adulatores bona imitantium artes	ibid.
adulator quomodo deprehensus reprehendendus	151	adulatores consilia	164
adulator relictus	148	adulatores consuetudo	145
adulator turpiu imitator	152	adulatores diuersitas	166
adulator verus	147	adulatores fuga	17
adulator ut capiendus	164	adulatores genera	163 (175)
adulatoris ab amico voluptatis ad finem relatione discernimen	153	adulatores in aduersis mores	adula-
adulatoris cognoscendi impe-			

INDEX IN I. PART.

<i>adulatorum infidiosè laudan- rium artes</i>	157	<i>amulationis benevolentia re- medium</i>	280
<i>adulatorum mores</i>	18	<i>amulationis vis</i>	339
<i>adulatorum mutabilitas</i>	150	<i>aneas</i>	457. 469
<i>adulatorum obsequia qualia</i>	165	<i>aneianes</i>	501
<i>adulatorum officia</i>	168	<i>anigmata</i>	555
<i>adulatorum vox</i>	151	<i>anigmata Pythagora explica- ta</i>	17
<i>adulatoria libertas circa qua versetur</i>	161	<i>aoleia</i>	504
<i>adulatoria libertas qualis</i>	160	<i>aqualitas</i>	394. 396
<i>adulatrices Cypria</i>	148	<i>aquanimitas aduersus inimi- cos</i>	205
<i>adultera pena</i>	494	<i>aer quid sit</i>	84
<i>adulterij pena</i>	36	<i>aer vnde fiat</i>	538
<i>aduersitatum inaequalitas</i>	227	<i>aeris boni & iustitias</i>	124
<i>aenea insula</i>	94	<i>aeris situs</i>	83
<i>aacus</i>	250	<i>arary locus Roma</i>	469
<i>aclus</i>	500	<i>as optimum</i>	178
<i>agina</i>	54. 371	<i>Aeschynes</i>	16. 172
<i>agisthus</i>	117. 126	<i>aschylyus</i>	43. 189
<i>aglator</i>	437	<i>aschyli fastus</i>	188
<i>ex agrotantibus qua sumenda utilitas</i>	261	<i>asculapij sanum</i>	486
<i>agrorum natura</i>	220	<i>Aescopus</i>	290
<i>egyptiorum consuetudo</i>	325	<i>asopi fabula</i>	20. 22. 289. 300
<i>egyptiorum in conuiuio mos</i>	287	<i>atas hominis</i>	521
<i>egyptiorum in mortuis corpo- ribus consuetudo</i>	303	<i>atatis hominis spacia</i>	238
<i>egyptiarum mulierum consue- tudo</i>	279	<i>atatis seu aui significatio</i>	520
<i>egyptus</i>	21. 156	<i>atatum propria facta</i>	121
<i>aemanta Milesis qui</i>	503	<i>aternitatis & vita temporis comparatio</i>	235
<i>amilia</i>	483	<i>Aetha</i>	47
<i>amilianus rhetor</i>	526	<i>aether quid sit</i>	84
<i>amilius Scaurus</i>	472	<i>aex</i>	496
<i>amitij Pauli dictum</i>	277	<i>affabilitas</i>	13
<i>amulatio beneuolentia vnde pe- tatur</i>	280	<i>affectio animi cuiusq;</i>	43
<i>amulatio non necessaria</i>	207	<i>affectionum animi iudicia</i>	279
		<i>affectus boni</i>	97
		<i>affectuum causa & natura</i>	97
		<i>affectuum corporis remedia</i>	124
		<i>affectuum examen</i>	195
		<i>affe-</i>	

MORALIUM PLUTARCHI

<i>affectuum situs</i>	96	<i>Alcander</i>	397
<i>affectuum vacuitas</i>	195	<i>Alcathoa</i>	505
<i>Agamedes</i>	231	<i>Alcibiades</i>	151. 190. 196. 341.
<i>Agamemnon</i>	23. 26. 38. 41. 47.		470
	56. 117. 118. 120. 126. 171. 179.	<i>alcmæon</i>	51. 202
	318. 503. 519	<i>alcyoneus</i>	246
<i>Aganice</i>	283	<i>Alexander</i>	15. 114. 117. 159. 161.
<i>Agasicles</i>	371		169. 177. 187. 197. 213. 214.
<i>Agathocles</i>	328		332. 369. 442
<i>Agathon</i>	<i>ibid.</i>	<i>alexander Magnus</i>	254. 258
<i>Agæne</i>	315	<i>alexander Pheræus</i>	217. 551.
<i>Agenoris lucus</i>	509		353
<i>ager exiguus</i>	353	<i>alexander Priami F.</i>	56
<i>Agêsij</i>	169	<i>alexidas Amphiaræus</i>	500
<i>Agésilæus</i>	45. 151. 155. 187. 191.	<i>alexidemus Milesius</i>	289
	197. 348. 401	<i>alija fluuius</i>	462
<i>Agésilæus magnus</i>	371	<i>alimus</i>	300
<i>Agésilæus epistolium</i>	374	<i>alpius ineptus</i>	161
<i>Agésilæus mors</i>	381	<i>aliterius quid</i>	501
<i>Agessipolis Cleombroti F.</i>	<i>ibid.</i>	<i>allegoria</i>	76
<i>Agessipolis Pausania F.</i>	<i>ibid.</i>	<i>allegoria</i>	27
<i>Agis</i>	347. 386. 357. 398	<i>allæolis</i>	70
<i>agis Archedami F.</i>	381	<i>alui conturbationes noxiæ</i>	268
<i>agis Arginus</i>	161	<i>alui laxanda remedia</i>	269
<i>agis iunior</i>	387. 349	<i>alyattes</i>	295
<i>agis Glæmus</i>	383	<i>ἀλυσιν</i>	32
<i>Aglaonica Agenoris filia</i>	522	<i>amantis affectus</i>	204
<i>Agnores</i>	169	<i>amantis natura</i>	212
<i>agricolarum ars</i>	207	<i>amasis</i>	130. 285. 445
<i>agricultura requisita</i>	2	<i>amatores puerorum an ab ijs</i>	
<i>agricultura usus</i>	302	<i>arcendis</i>	15
<i>Aiax</i>	43. 87. 113. 120. 299. 318	<i>amazones</i>	510
<i>αἰδὸς vox quid significet</i>	93	<i>ambitus</i>	369
<i>αἰνέειν</i>	32	<i>ambitionis fuga</i>	254
<i>Alalcomena cur dicta Ithaca</i>		<i>ambulatio à cænâ</i>	267
	507	<i>amestris</i>	321
<i>Alastor quid</i>	501	<i>amicus in re gerenda qualis</i>	165
<i>alastores</i>	524	<i>amicus qualis esse debeat</i>	147
<i>Alcamenes</i>	383	<i>amicus quid sit</i>	209
		<i>amicus verus</i>	150. 154. <i>ibid.</i>
			<i>amicus</i>

INDEX IN I. PART.

<i>amici actiones</i>	165	<i>amicitia gemina requisita</i>	210
<i>amici cōparandi nomisma</i>	209	<i>amicitia modus</i>	341
<i>amici delectus</i>	<i>ibid.</i>	<i>amicitia onus</i>	212
<i>amici mali reselectio</i>	210	<i>amicitia origo</i>	213
<i>amici natura</i>	163. 68	<i>amicitia principium ac stabi-</i>	
<i>amici officium</i>	166	<i>litas</i>	149
<i>amici probatio</i>	146	<i>amicitia pulchritudo</i>	147
<i>amici promissio qualis</i>	165	<i>amicitia simplicis utilitas</i>	211
<i>amici veri nota</i>	152	<i>amicitia vera cōparanda dif-</i>	
<i>amici Umbra</i>	209	<i>ficulitas</i>	210
<i>amici inimici quomodo red-</i>		<i>in amicitia temeritas</i>	<i>ibid.</i>
<i>dantur</i>	207	<i>amicitiarum adiuncta</i>	212
<i>amici qui sint</i>	305	<i>amisodarus</i>	426
<i>amici quomodo parentur</i>	401	<i>ammon</i>	513
<i>amici simulati</i>	210	<i>ammonius</i>	176
<i>amici veri</i>	153	<i>amnemones qui</i>	494
<i>amicorum consuetudo</i>	211	<i>amor cecus</i>	145
<i>amicorum delectationes</i>	154	<i>amor castus</i>	428
<i>amicorum fastidium</i>	209	<i>amor erga prolem</i>	81
<i>amicorum multitudinis effe-</i>		<i>amor instabilis</i>	274
<i>ctus</i>	211	<i>amor liberorum</i>	379
<i>amicorum multitudini aduer-</i>		<i>amor libertatis patria</i>	446
<i>santia</i>	210	<i>amor parentū in filios nimis</i>	
<i>amicorum officia mutua qua-</i>		<i>12</i>	
<i>lia</i>	167	<i>amor Phrygi ac Pieria</i>	434
<i>amicorum paria</i>	209	<i>amor sui</i>	145
<i>amicorum quorundam lentitas</i>		<i>amor verus</i>	191. 274
<i>210</i>		<i>amoris comparatio</i>	140
<i>ex amicis damna</i>	213	<i>amoris diuitiarum augmen-</i>	
<i>amicitia</i>	360	<i>tum</i>	198
<i>amicitia meretricia</i>	165	<i>amoris mutui causa</i>	299
<i>amicitia Reipubl. participum</i>		<i>amoris vehementis dissipatio</i>	
<i>118</i>		<i>209</i>	
<i>amicitia proprium</i>	214	<i>amphiarus</i>	102. 234
<i>amicitia estimatio praua</i>	146	<i>amphidamas</i>	295
<i>amicitia consequens</i>	148	<i>amphissa</i>	428
<i>amicitia contrarium</i>	147	<i>amplectenda qua sint</i>	211
<i>amicitia dissolutio</i>	210	<i>amuleta</i>	20
<i>amicitia effectus</i>	147	<i>anabius</i>	438
<i>amicitia falsa argumenta</i>	165	<i>anacharsis</i>	188
		<i>anace-</i>	

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>anacephaleosis</i>	114	<i>ex Animalibus Virilitas</i>	199
<i>anacreonte carmina</i>	419	<i>animi conservatio</i>	12
<i>ἀναμάρτυροι</i>	393	<i>animi deliquitum quomodo cui</i>	
<i>anaxagoras</i>	196.318.550	<i>reitur</i>	124
<i>anaxagoras Clazomenius</i>	245	<i>animigradus</i>	184
<i>anaxander Eurycratis F.</i>	384	<i>animi humani partes</i>	97
<i>anaxandridas Leonis filius</i>		<i>animi humani &is</i>	544
	383	<i>animi moderatio</i>	9
<i>anaxarchus</i>	332	<i>animi obfirmatio & erectio</i>	
<i>anaxilas</i>	384		186
<i>anaximenes</i>	336	<i>animi partes</i>	163
<i>anchises</i>	138	<i>animi post cenam exercitatio</i>	
<i>androchides Laco</i>	384		267
<i>andromacha</i>	118.119	<i>animi pro domicilio merces</i>	
<i>andromache</i>	244		270
<i>andron Pedetes</i>	510	<i>animi faucij remedium</i>	221
<i>ἀνέγγυς</i>	63	<i>ansporum discrimen</i>	43
<i>anima rerum humida coita</i>	94	<i>animi maleuoli indicium</i>	327
<i>anima actionum causa diuer-</i>		<i>animorum medela</i>	10
<i>sa</i>	310	<i>animose dictum</i>	343
<i>anima definitio Stoica</i>	94	<i>annibal</i>	354
<i>anima & corporis coniunctio</i>		<i>annibal Barca F.</i>	427
	95	<i>annus Ioui cur consecratus</i>	
<i>anima facultates</i>	<i>ibid.</i>		480
<i>anima immortalitas</i>	93	<i>annus quot olim fuerit men-</i>	
<i>anima instrumentum</i>	309	<i>sium</i>	467
<i>anima locus</i>	<i>ibid.</i>	<i>anni definitum spacium</i>	521
<i>anima nutrimentum</i>	305	<i>anni exordium</i>	460
<i>anima partes</i>	541	<i>anni an decrescant</i>	514
<i>animarum mutatio</i>	520	<i>anseris sacri</i>	487
<i>animarum transmigratio</i>	94	<i>antagoras</i>	336.511
<i>animal molestissimum quod</i>		<i>antalcidas</i>	346.349.378.384
<i>fit</i>	163	<i>antenor</i>	114
<i>animalia breuissima Vita</i>	235	<i>antibedon quid</i>	499
<i>animalium descriptio</i>	127	<i>anthes</i>	<i>ibid.</i>
<i>animalium erga Musicam af-</i>		<i>anticlea</i>	507
<i>fectio</i>	308	<i>antigenidas</i>	352
<i>animalium genera</i>	563	<i>antigonus</i>	245.246.335
<i>animalium praestantissima</i>	235	<i>antigonus Macedonia rex</i>	15
		<i>antigonus secundus</i>	15
		<i>T</i>	<i>antigo-</i>

INDEX IN I. PART.

<i>antigonius tertius</i>	338	<i>apollinis epitheton</i>	64
<i>antimachus</i>	117	<i>apollinis nomina</i>	555
<i>antiochus</i>	94	<i>apollinis ortus</i>	516
<i>antiochus</i>	339.356	<i>apollinis proprium</i>	557
<i>antiochus Accipiter</i>	338	<i>Aponæa</i>	421
<i>antiochus Ephorus</i>	349.384	<i>apophthegmata anonyma</i>	405
<i>antiochus Philopappus</i>	145	<i>apophthegmata quid sint</i>	322
<i>antipater</i>	167. 168. 187. 331.	<i>apophthegmatum autor</i>	107
	338	<i>apoplexia causa</i>	254
<i>antipatris amici diversi</i>	345	<i>Apophthendonesi</i>	495
<i>antipatridas</i>	333	<i>appellationum abusus</i>	156
<i>antiphanes</i>	188	<i>appetitus præter naturam</i>	268
<i>antiphates formosus</i>	340	<i>appetitus auersio</i>	255
<i>antiphæra Aetola</i>	459	<i>appetitus coercendi ratio</i>	256
<i>antiphon</i>	173	<i>appetitus condocessatio</i>	252
<i>antiphraſis</i>	66	<i>appetitus conſervatio</i>	258
<i>antiquiſſimum quid</i>	295. 294	<i>appetitus nimij remediũ</i>	266
<i>antisthenes</i>	47. 203	<i>appetitus ſedes</i>	95
<i>antelecythi</i>	147	<i>appetitionem neceſſariorũ co-</i>	
<i>antonius</i>	163	<i>mitantia</i>	304
<i>antonij luxus</i>	156	<i>appetitiones vehementes ut ar-</i>	
<i>antonomaſia</i>	66	<i>cende</i>	257
<i>antro Coratius</i>	414	<i>Appius Claudius</i>	361
<i>áoq</i>	62	<i>αλ</i>	59
<i>Aornus</i>	334	<i>aqua commodum</i>	449
<i>Apelles</i>	159. 419	<i>aqua & ignis comparatio</i>	448
<i>Apelles Chiux</i>	166	<i>aqua hauſtus commendatio</i>	
<i>Apellis reſponſum</i>	9		255
<i>aphabroma Megarenſib. quid</i>		<i>aqua interitus</i>	450
	498	<i>aqua marina ſtilitas</i>	199. 262
<i>Aphæſter quis</i>	494	<i>aqua origo incerta</i>	448
<i>Apios</i>	509	<i>aqua præſtantia</i>	ibid.
<i>Apollo</i>	85. 122. 231. 555	<i>aqua & ſus</i>	265. 449
<i>apollo ac Diana cur ſagittarij</i>		<i>aqua & ſus neceſſitas</i>	449
	122	<i>aqua paluſtres</i>	450
<i>apollo Pythius</i>	146	<i>aqua reptæ & ſus</i>	266
<i>apollinis cum Dracone de ora-</i>		<i>aqua ſua qua</i>	451
<i>culo deceratio</i>	524	<i>Ara cur cõmunis Herculis &</i>	
<i>apollinis de Principe ſenten-</i>		<i>Muſarum</i>	475
<i>tia</i>	293	<i>αγαλ</i>	63

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>Arani litus</i>	502	<i>aristonis dictum</i>	267
<i>Arabes</i>	196	<i>aristocratia</i>	116
<i>arbela</i>	333	<i>aristodemus</i>	317. 336. 445
<i>arbitrium</i>	385	<i>aristogenio</i>	344
<i>arcantum consilium</i>	363	<i>aristomenes</i>	177
<i>arcani silentium</i>	333	<i>aristophon</i>	25
<i>arcanorum enunciatio</i>	32. 6	<i>aristotelis balbuties</i>	37
<i>Arcefilaus</i>	155. 166. 256. 444	<i>aristotismus</i>	430. 431
<i>arcefilai dictum</i>	233	<i>arithmetica quid</i>	103
<i>Archelaus</i>	328	<i>arius Alexandrinus</i>	370
<i>Archemorus</i>	234	<i>aromatum vis</i>	219
<i>archidamus</i>	347. 349	<i>arrogantia effectus</i>	169
<i>archidamus Agesilai F.</i>	386	<i>arsalus</i>	529
<i>archidamus rex</i>	2	<i>arselis</i>	508
<i>archidamus Zeuxidami filius</i>		<i>arsinoe</i>	15
	385	<i>arsinoe</i>	236. 505
<i>archidamidas</i>	ibid.	<i>artificum instrumenta</i>	217
<i>archilochus</i>	32. 47	<i>artificij honos</i>	337
<i>archytas Tarentinus</i>	11	<i>artium princeps</i>	452
<i>archytæ Tarentini facta</i>	14	<i>artoxerxes</i>	322. 323
<i>ardalus</i>	290	<i>artoxerxes Mnemon</i>	324
<i>aretaphila</i>	436	<i>artyni qui</i>	493
<i>argei quid</i>	465	<i>asiaticorum natura</i>	348
<i>argileonis</i>	386	<i>asini natura</i>	291
<i>argileonis Brasida mater</i>	415	<i>aspharagonia fructus</i>	274
<i>argiuarum mulierum facinora</i>	422	<i>assentatio periculosa</i>	148
<i>argiuorum consuetudo</i>	509	<i>assentationis vis</i>	16
<i>argiuorum & Thebanorum societas</i>	349	<i>assurgendi honor</i>	404
<i>argus</i>	209	<i>astycratidas</i>	386
<i>argus</i>	384	<i>asynдетон</i>	70
<i>arimenes</i>	323	<i>asynctaton</i>	ibid.
<i>arionis fabula</i>	468	<i>atrag</i>	60
<i>aristagoras Milesius</i>	415	<i>Ate</i>	311
<i>aristarchus</i>	38. 184. 196. 214. 361	<i>ateas</i>	325
<i>aristinus</i>	454	<i>atelles</i>	54
<i>aristippus</i>	107. 190	<i>atellis obitus</i>	ibid.
<i>aristippi dictum</i>	6	<i>athamas</i>	315
<i>aristo</i>	136. 385. 452	<i>athena</i>	16 151
		<i>athenienfium laus</i>	329

INDEX IN I. PART.

<i>athenodorus</i>	370	<i>auditor an praeeditatus esse</i>	
<i>athesis</i>	364	<i>debeat</i>	141
<i>atrides</i>	26	<i>auditor iudicij expert</i>	139
<i>attalus</i>	338	<i>auditor molestus quis sit</i>	138
<i>attica Colia</i>	136	<i>auditor quomodo praefor-</i>	
<i>attica constructio</i>	62	<i>mas</i>	132
<i>attentio</i>	189	<i>auditor sibiipsi ut noceat</i>	137
<i>attentionis concilianda modus</i>		<i>auditor ut se accommodare di-</i>	
22		<i>centi debeat</i>	<i>ibid.</i>
<i>Auari exitus</i>	447	<i>auditoris officium</i>	141
<i>avaritia commodum</i>	442	<i>auditoris seorsio & habitus</i>	140
<i>avaritia effectus</i>	415	<i>auditori quid cavendum</i>	132
<i>avaritia exemplum</i>	423	<i>inter Auditorem & dicentem</i>	
<i>avaritia impedienda lex</i>	414	<i>proportio</i>	141
<i>avaritia vitium</i>	311	<i>auditores molesti</i>	<i>ibid.</i>
<i>audacia</i>	43	<i>auditores monendi mos poeti-</i>	
<i>audacia descriptio</i>	81	<i>cus</i>	279
<i>audacia militaris Spartano-</i>		<i>auditorum errata</i>	138
<i>rum causa</i>	383	<i>auditorum importunitas & cu-</i>	
<i>audacia paranda ratio</i>	411	<i>rositas reprehensa</i>	144
<i>audacia sedes</i>	96	<i>auditorum vitia</i>	144
<i>audacia vis</i>	189	<i>auditorum inusitatae voces</i>	141
<i>audienda qua sint</i>	138	<i>auditus causa</i>	215
<i>audiendi decorum</i>	132	<i>auditus natura & potestas</i>	130
<i>audiendi delectus</i>	130	<i>augurum sacerdotia</i>	488
<i>audiendi & dicendi ordo</i>	131	<i>augurium interdictum</i>	478
<i>audiendi modus</i>	133	<i>auguriorum prohibitorum cer-</i>	
<i>audiendi tadum</i>	<i>ibid.</i>	<i>to tempore ratio</i>	467
<i>audiendi stiliter modus</i>	20	<i>aulica vita mutatio</i>	324
<i>in audiendo aequanimitas</i>	139	<i>aulis Baotica</i>	56 (480)
<i>audientium bonum</i>	132	<i>aurum sinistrarum significatio</i>	
<i>auditionis examen</i>	136	<i>aurora</i>	23
<i>auditionis finis</i>	<i>ibid.</i>	<i>aures cur nobis duae</i>	132
<i>auditionis neglecta euentus</i>	131	<i>aurum adulterinum</i>	147
<i>auditionis vitia</i>	<i>ibid.</i>	<i>auxesis & hyperbola coniu-</i>	
<i>auditionis vitilitas</i>	130	<i>cta B.</i>	82
<i>ex auditione fructus</i>	135	B <i>Abylon</i>	187
<i>in auditione an & quatenus</i>		<i>Bacchus</i>	161
<i>quarendum</i>	137	<i>bacchus Eleutherius</i>	490
<i>in auditione qua cavenda</i>	140	<i>bacchi hymnus</i>	504
			<i>baci-</i>

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>baeidis oracula</i>	419	<i>beneuolentia mutua</i>	280
<i>Baetiana</i>	323	<i>beneuolentia contrarium</i>	221
<i>bagoij</i>	169	<i>benignitas moderata</i>	392
<i>balnei calidi & frus</i>	264	<i>beopolitani</i>	442
<i>ballachrades</i>	509	<i>Bias</i>	130.157.163.285.386
<i>bannoni</i>	427	<i>bias Priena</i>	499
<i>barberia</i>	355	<i>bibendi modus</i>	299
<i>barhyelis poculum</i>	298	<i>bibliotheca coemptio</i>	11
<i>batrachomyomachia Homeri</i>		<i>binarius numerus</i>	103
<i>ansit</i>	56	<i>bio</i>	160.317
<i>batrachus</i>	25	<i>bion</i>	31.193
<i>battus</i>	155	<i>bionis dictum</i>	10
<i>battus felix</i>	444	<i>biot</i>	32
<i>Beatitudo externa</i>	219	<i>biso</i>	159
<i>beatius quis</i>	2.196	<i>biton</i>	231
<i>beati qui</i>	383	<i>blepsus</i>	435
<i>beatorum post hanc vitam fors</i>		<i>bletioneisorum consuetudo</i>	482
	249	<i>Beotarchas</i>	351
<i>bellariorum adpetitio</i>	254	<i>beotia</i>	54
<i>bellerophonis fabula</i>	226	<i>beotia oracula</i>	515
<i>bellum Chiorum cum Erythraeis</i>		<i>beoti ritus</i>	468
<i>Ionum</i>	422	<i>beotorum reges</i>	116
<i>bellum Decelicum</i>	342	<i>beotis fluius</i>	359
<i>bellum & pax</i>	12	<i>Bona dea sacello myrtus cur no</i>	
<i>bellum inter Naxios & Milesios</i>	414	<i>inferatur</i>	460
<i>bellum inter Thessalos & Phocenses</i>	421	<i>boni agniti neglectus</i>	48
<i>bellum Lamiacum</i>	344	<i>boni qui</i>	473
<i>belli lucrum</i>	359	<i>boni re vera</i>	139
<i>belli neruus</i>	357	<i>bonum proximum a summo</i>	302
<i>belli occasio</i>	364	<i>bonum summum quod</i>	109
<i>belli orchestra</i>	352	<i>bona excellentissima</i>	50
<i>belli sumptus</i>	347.386	<i>bona experibilia qua sint</i>	100
<i>belli Troiani causa</i>	56	<i>bonorum comparatio</i>	101
<i>belli intestina</i>	376	<i>bonorum corporis & fortuna</i>	
<i>bellorum causa</i>	230	<i>estimatio</i>	50
<i>bellicosius vnde fiant homines</i>		<i>bonorum corporis imperfectio</i>	
	379	<i>101</i>	
<i>beneficium in ignorantes</i>	166	<i>bonorum descriptio</i>	241
		<i>bonorum externorum contem</i>	
		<i>ptus</i>	187
		<i>T 3</i>	<i>bono-</i>

INDEX IN I. PART.

bonorum externorum sine Vir-	casaris potentia	366
tute possessio	52	cadavera cur sint frigidissima
bonorum humanorum compa-	ratio	7
bonorum praesentium conserva-	tio	393
bonorum principium	146	caia Cacilia
bonorum urbi maximum	469	caij & Caia Voce quid signifi-
βοῦς	63	cetur
boopis	504	calamitatis communitas
bootes	87	calamitatum origo
borea vis & natura	89	calamitatum remedium
bortiaorum puella	503	calauria
bonum cornua Diana in Auen-	tino templo cur affixa	454
Brasidas	189.347.371.387	calcia
brasida metus	184	calchas
briseis	38.47.57.112	calcitro
briareus	209.212	calenda unde dicta
βροῦν	63	calendarum appellatio unde
brutus	420.466.493	461
brutorum natura	216	C. Caligula
Bubulus pes	504	calippus
bucoliorum genus unde	497	callias Lacedaemonius
bugaina	504	callicles
bullarum & sus	488	callicratidas
buris	409	calligeneia
busruta	291	callope
buretus	483	callipides
buzigium	281	callisthenes
Byssus mensis	495	callistratus
		351.512
		caloris interni conservandira-
		tio
		264
		calumnia
		169
		calypso
		38.100.107
		calypsonis antrum
		78
		Camertes
		364
		camma
		439
		candaules
		508
		canendi genera
		105
		cantharidis pedes ac ala
		31
		cantharion Arcas
		506
		canicula ortus
		122
		canis lignea apud Locros
		497
		canum

C.

Cacia natura	202
Cacilius Metellus	363
Caneitransmutatio	183
capio	364
casar	205
C. Casar	368
casar Augustus	370

MORALIVM PLVTARCHI.

canum natura	472.492	catachresis quid	64
cantus intervalla	542	catapulta tormentum	386
caphesus	338	cato 40.42.206.259.264.275.	
caphena	424	369	
capitis nudatio & Velatio	457	cato maior	358.468
Sp. Carbilus	458.475.473	catonis dictum	20
cavia	424	catulus	369
carmen heroicum	59	causa medica	122
carmen senarium	59	causarum diuisio	550
carmen a	474.475	causarum externarum natura	
carmen a templum	474	258	
carnecades	160	causarum inquisitio superua-	
caro optima, simul & pessima		cua	40
130.285		cautio bellica	342
carnis cruda contactu cur in-		cautio imperatoria	362
terdictum flammis Diali		Cebes	16
491		celeritas & visus expressa	80
carnis esus effectus	264	celtarum cum Annibale foedus	
carnis mendicatoria significa-	424		
tio	496	celisberi	361
carnis natura	491	celticarum historia	424
carnes quomodo edenda	264	censoium mos	472
carthago	214.361	cephisocrates	166
carystia rupis stamina	547	cephisophon	414
casander	334	cephisus	384
castiope a bos	501	cercaphus	501
castus Senerus	162	Cercopes	161
castefactum	338	certamen Isthmicum	189
castellum expugnandi ratio		certaminum aduersus feras fi-	
330		nis	199
castigandi sub aliena persona		Chabrias	343.352
modus	176	charea	320
castigandi Verbis modus ibid.		charephanes	25
castigatio Laconum	411	chalcedoniarum feminarum	
castigationes corpori quales		consuetudo	509
imperanda	369	chalciæcus	372
castitas	418	chaos Hesiado quid	448
castores	500	chares	343
castrametatio	120	chareses	344
casus insperati	236	charicretes	495
		T 4	charilaus

INDEX IN I. PART.

<i>charilaus rex</i>	155.404	<i>ciborum delectus</i>	264
<i>charila Delphis quid</i>	496	<i>ciborum differentia</i>	163
<i>charila sacrificium</i>	<i>ibid.</i>	<i>ciborum dulcedinis origo</i>	259
<i>charillus</i>	346	<i>causa</i>	259
<i>cheiromacha</i>	503	<i>ciborum notitia</i>	272
<i>cherronefus</i>	425	<i>ciborum Vulgarium natura</i>	256
<i>cherfias poeta</i>	310	<i>cicada</i>	80
<i>chirarū mulierū facinora</i>	421	<i>Cicero</i>	205.367
<i>chilo</i>	199.287	<i>ciceronis nomen</i>	367
<i>chilon sophista</i>	213	<i>cimmeriorū de sole opinio</i>	318
<i>chimara</i>	426	<i>Cinesias</i>	31.319
<i>chimarus</i>	<i>ibid.</i>	<i>circe</i>	205.100.151.274
<i>chismara</i>	441	<i>circi Flamini nomen</i>	477
<i>chiron</i>	122	<i>circuli cœlestes quot</i>	541
<i>chirurgi officium</i>	172	<i>circuli cœlestes simul circum-</i>	
<i>chirurgia</i>	125	<i>acti</i>	87
<i>cheenix quid sit</i>	66	<i>cirra</i>	496
<i>chresmosyne</i>	561	<i>ciuis officium</i>	398
<i>chrest qui</i>	494	<i>ciuitas beata qua</i>	296
<i>chrysa & chryseis</i>	57	<i>Claudius Marcellus</i>	354
<i>chrysa votum</i>	<i>ibid.</i>	<i>claudia Prisca</i>	284
<i>chrysantas</i>	468	<i>clea</i>	419
<i>chryses</i>	110	<i>cleander</i>	20.399
<i>chryseis</i>	38	<i>cleantes</i>	45.47.144.155
<i>chrysippus</i>	45.49.472	<i>clearchus</i>	174
<i>chysis</i>	448	<i>cleidamius</i>	506
<i>Cianarum Virginum Viriutes</i>		<i>cleitus</i>	177
	428	<i>cleo à Daulia</i>	553
<i>cibi finis</i>	304	<i>cleobis</i>	159
<i>cibi incommoda</i>	<i>ibid.</i>	<i>cleobulina</i>	284
<i>cibi modici Stilistas</i>	412	<i>cleombrotus</i>	513
<i>cibi quantitas</i>	265	<i>cleobrotus Lacedæmonius</i>	512
<i>cibum capiendi ritus</i>	252	<i>cleombrotus Pausania filius</i>	
<i>in Cibo sumendo qua confide-</i>			391
<i>randia</i>	260	<i>cleomenes</i>	152.349.423
<i>cibi agrotantium</i>	252	<i>cleomenes Anaxandridæ filius</i>	
<i>cibi aluum soluentes</i>	269		391
<i>cibi multi nutrimenti</i>	264	<i>cleomenes Cleobroti filius</i>	393
<i>cibi tennes</i>	<i>ibid.</i>	<i>cleomenis dictum</i>	385
<i>ciborum auersationis causa</i>	260	<i>cleonymus</i>	395
		<i>cleon</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

eleon	177	condimentorum suauissimum	
climacides qua	148	257	
clatlia	429	condimentorum varietas	272
clitemnestra	126	conditio optima quorum	241
Cnosiorum mos	510	confirmata virtutis signū	257
Cocytus	228	congressus amici	164
calibatus pena	398	congressus coniugalis	276
inter Cēnam & somnum in-		congressus coniugalis tempus	
tercapedo	267	476	
cum Cognatis cur non contra-		congressus cum uxore cuiusmo-	
bant Romani nuptias	490	di esse debeas	2
cognitio proprij corporis	271	conspodes qui	493
cognitio suspensus	169	coniugalis amor	118
colade qui sint	497	coniugium aequale	19
collaudationes à rebus præstan-		coniugium beatum	277
ribus ducta	50	coniugium in numeris	559
collocandi honor	288	coniugium inter impares	275
colloquium virile	283	coniugij dissidium	472
colloquij stultitas	262	coniugij offensa grauisima	277
coloris	506	coniugij partes	280
colorum diuersitas	463	in Coniugio rerum cōmunitas	
coma & sus	346-399	277	
coma alia ratio	346	coniugium equalia facta	276
commercium hominum inter se		coniugium consensus	275
prima	294	coniugium peccata	280
comitas in colloquijs	13	coniugium religio	276
comitatus commendatio	330	coniugibus qua vitanda	281
comiter dictum	345	conon	378
comitiali morbo cur obnoxia		consalium feriarum	471
capra	491	consequētia cognitio vnde	558
commendatio benedictis præ-		consilium liberale	325
missa	26	consilij mali pena	52
communissimū quid	294-295	consiliorum malorū exitus	33
communitas coniugum	280	consolandi nos modus	244
comœdia origo	126	consortia	399
comparationum genera	80	constanter dictum	344
compensatio præter naturā	271	constantis hominis propriū	222
concordia imago	325	constantia	40
conebitus interdictus	382	constantia militaris signū	333
condimenta sibi quærenda	259	consuetudo amicorum	206

INDEX IN I. PART.

consuetudo cōiugii prima	274	cornix	516
consuetudo malorum	17	coron	561
consuetudo mulierum cum Viris	28	corona querna ratio	485
consuetudinis humana ignorantia	254	coronista Unde dicti	445
consuetudinis Viri s. 143. 194	252	corpus ex diversis corporibus	536
confusus	471	corporis abusus	270
contemplationis Veri impedimenta	230	corporis ad sanitatem praefectio	258
contentio cum inimicis	207	corporis adusfactio	264
contentionum remedia	ibid.	corporis coercitio	255
contemptui aduersa	134	corporis conservatio	12
continentia	47	corporis contaminatio	303
continuationis attēta Vis	189	corporis cura	272
contractus temerarius	17	corporis descriptio	9
contrariorum conciliatio	28	corporis & animi communicatio	230
contrariorum doctrina	204	corporis & animi societas	273
contrariorū repugnantia	85	corporis molestia	230
conversiones planetarum quot	541	corporis repletio	253
conuiciandi modus	201. 202	corporis requies	219
conuicium falsè retortum	351	corporum exercitatio	124
conuiciorum audiendorum ratio	203	corporum motuum differentia	534
conuiciorum effectus	329	corporum partes	279
conuiciorum materia	50	correctionis indicium	193
conuictus quid	4	cothus	500
conuictus natura	4	corys	325
conuiuandi Scilicet	295	Cranaa insula	56
ad Conuiuium quomodo accedendum	287	crapula Scitum	253
conuulsionum causa	262	crassus	203. 478
copia causa	470	crataidas	425
corcyra	495	craterus	335. 433
coretas	546. 549	crates	174. 199. 256. 278
corinthus	187. 307	cratetis dictum	6
ad Corinthum pugna	348	credenda quae sint	305
cornelius Pontifex	454	creon	213. 253
cornelia Scipionis soror	284	creta	198. 524
		criminis obiecti purgatio	203
		crimine falsò obiecto quid agendum	

MORALIVM PLVTARCHI.

gendum	203	cyrus minor	324
crifson Himerens	159		
crithois	54	D.	
critias	321		
critola	445	Dactylus	59
critologus quis	494	Daphantus	352. 421
croesus	159	damasenor	503
cronos	457	damatris	416
crudelitatis causa	256. 264	damindas	395
cryassa	425	damis	ibid.
Cubus	539	damnosissimum quid	294. 295
cubnatura	ibid.	damonidas	349. 395
cucurbitularum usus	296	damoteles	510
culpa communicatio	178	danaiides	304
cuma	54	δαῦν	31
cuma libertatis restituta	446	daphnis	438
cunctationis descriptio	81	daphnis fluius	308
cupiditas imperij	326	darius	148. 323. 333
cupiditatum illicitarum dam-		ante deambulandum quid a-	
num	255	gendum	263
cura alienarum rerum	331	decus conciliantia	278
cura ocularis	13	defatigationis remedium	124
cura pro publico	349	125	
cura sui ipsius	304	à Defatigatione quid agendū	
curarum vacuitas	17	265	
curatores	119	defectus solis & luna causa	317
curiositas inepta	386	defensio sui	387
curiositas inimicorum	200	degenerum natura	238
in Curiosum dictum	335	dermachus Eleonis F.	506
M. Curius	353	desidamonia	312
cursus viri fortis	81	delectationis in auditione ra-	
Cyclops	123	110	136
cyclopus in insula	78	delectus rerum praestantium	
cylo	432	58	
cynisca	377	deliberatio anceps	15
cynos baton	498	in Delicto deprehensi pana	
cynosurenses	ibid.	411	
cypselus	310	delinquentis per ebrietatē pa-	
Cyrus	45. 175. 280. 322. 423.	na	298
468.		delphi	242
		del. hi-	

INDEX IN I. PART.

<i>delphica sacrificia</i>	496	<i>dei nomina</i>	560
<i>delphinorum natura</i>	308	<i>dei omnipresentia</i>	314
<i>delus</i>	402	<i>dei opera</i>	536
<i>Δελφός</i>	93	<i>dei regia dignitas</i>	91
<i>demades</i>	257.335.338.349	<i>dei regimen</i>	90
<i>demaratus</i>	176.396.423	<i>deo immortalitatem cur tribu</i>	
<i>demaratus Corinthius</i>	331	<i>ant Epicurei</i>	528
<i>demetrius</i>	7.336.513	<i>dij affectibus praediti</i>	36
<i>demetrius grammaticus</i>	512	<i>dij an ore & aĩ loquantur</i>	519
<i>demetrius Phalerens</i>	174.269.	<i>dij cur fingantur consuetudine</i>	
	346	<i>humana &ri</i>	58
<i>demetrii</i>	169	<i>dij hominibus assimilati</i>	90
<i>democratia</i>	117	<i>dij Stoicorum</i>	536
<i>democrata pictura</i>	116	<i>dij & inuocandi</i>	317
<i>democritus</i>	191.270	<i>deorum appellatio</i>	100
<i>demodocus</i>	127	<i>deorum beneficium</i>	167
<i>demonides</i>	25	<i>deorum cognomina</i>	567
<i>demosthenes</i>	8.246	<i>deorum contentio</i>	29
<i>demosthenes Atheniensis</i>	245	<i>deorum cura & praesentia</i>	91
<i>demosthenis factum</i>	190	<i>deorum inimici</i>	320
<i>dentium curatio</i>	262	<i>deorum immortalitatis argu-</i>	
<i>dercyllidas</i>	398	<i>mentum</i>	304
<i>dercyllidas Pyrrho</i>	395	<i>deorum inscitie effectus</i>	311
<i>descriptio actionum</i>	79	<i>deorum iustitia</i>	91
<i>descriptio afflictionis</i>	ibid.	<i>deorum manũ Generatio</i>	466
<i>descriptio causa</i>	78	<i>deorum metus</i>	314
<i>descriptio forma</i>	ibid.	<i>deorum natura</i>	89.316.536
<i>descriptio instrumenti</i>	79	<i>deorum numerus</i>	527
<i>descriptio loci</i>	78	<i>deorum opera caduca</i>	519
<i>descriptio modi alicuius</i>	79	<i>deorum pictura</i>	127
<i>descriptio temporis</i>	78	<i>deorum principis natura</i>	90
<i>desertorum supplicium</i>	121	<i>deorum providentia proprium</i>	
<i>desperatio</i>	186		91
<i>desipientia</i>	139	<i>deorum simulachra</i>	522
<i>deus quid</i>	318	<i>diis acceptus</i>	2
<i>deus quomodo percipitur</i>	90	<i>diis attributa corpora</i>	89
<i>dei cogitationes</i>	ibid.	<i>diis chari qui</i>	102
<i>dei instrumentum</i>	309	<i>de Diis</i>	89
<i>dei instrumenta</i>	317	<i>de Diis Vera opiniones</i>	29
<i>dei natura</i>	532	<i>dexicreo</i>	510

diago-

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>Diagoras</i>	321	<i>dies atri sine nefasti</i>	462
<i>dialectus Homeri</i>	39	<i>dies exordium</i>	483
<i>dialectus Ionica</i>	60	<i>difficultatis rerum causa</i>	143
<i>dialecti Attica exempla Home- rica</i>	61	<i>dimon Tarentinorum dux</i>	507
<i>dialecti Dorica exempla</i>	59	<i>dio</i>	328
<i>dialecti Dorica & Aeolica com- munia</i>	60	<i>dio Syracusanus</i>	11.245.246
<i>dialectorum in constructione vo- cabulorum proprietates & di- versitas</i>	62	<i>diadotus</i>	367
<i>diana</i>	85.31.338	<i>Diogenes</i>	176.182.187.189.192. 199
<i>diana templum Roma in Vico patrio</i>	454	<i>diogenis dictum</i>	2.31.193.201
<i>diatyposis</i>	76	<i>diogenis praeceptum</i>	6
<i>dicaechus</i>	554	<i>diogenes Cynicus</i>	65.448
<i>dicere ex tempore quibus per- mittendum</i>	9	<i>diogenes Sinopensis</i>	186
<i>dicendi genus floridum</i>	77	<i>diognetus</i>	435
<i>dicendi genus grande</i>	ibi.	<i>diomedes</i>	41.42.112.116.124. 310.457
<i>dicendi genus medium</i>	ibi.	<i>diomedon</i>	351
<i>dicendi genus tenue</i>	ibi.	<i>dion</i>	151.152.213
<i>dicendi libertas</i>	326.40	<i>dionysius</i>	135.150.151.152.172. 173.213.326.411
<i>dicentis mores</i>	372	<i>dionysius Sicilia tyrannus</i>	386
<i>dicendi studium</i>	370	<i>dionysii adulatores</i>	152
<i>dicentium Vitis quomodo au- dienda</i>	133	<i>dionysii tyrannis</i>	156
<i>ditionis Homerica Varietas</i>	78	<i>Dionysius iunior</i>	327
<i>dictum in fine positum</i>	27	<i>dionysia</i>	191
<i>dicti Vnius ad plures & sui ac- commodatio</i>	49	<i>diophantus Themistoclis filius</i>	1
<i>dictorum adiacentia</i>	31	<i>diphridas</i>	377
<i>dictorum causa</i>	40	<i>dis</i>	321
<i>dictorum & factorum confide- ratio</i>	38	<i>disciplina domestica</i>	412
<i>dictorum & factorum discri- men</i>	322	<i>disciplina militaris</i>	362.365. 468
<i>dictys</i>	227	<i>disciplina natura destituta</i>	2
<i>didymus Planetiades</i>	517	<i>disciplina Spartana</i>	381
		<i>disciplina militaris exemplum</i>	325
		<i>disciplinarum hostes</i>	11
		<i>dispositio Homerica</i>	110
		<i>disputandi contentio</i>	13
		<i>disputandi de virtute ratio</i>	190
		<i>disputationes molesta</i>	516
		<i>dispu-</i>	

INDEX IN I. PART.

<i>disputationū in cœna & elpost</i>		<i>dolon</i>	42.184
<i>ſus</i>	266	<i>doloneia</i>	524
<i>diffenfiones Virginum & feren</i>		<i>dolorrationi ſubditus</i>	96
<i>da</i>	274	<i>doloris medela</i>	239
<i>differendi argumenta</i>	138	<i>doloris natura</i>	221
<i>differendi promittitudo</i>	9	<i>doloris ſedes</i>	96
<i>differentes & iioſe quatenus</i>		<i>doloris ſacuitas</i>	98
<i>proſint</i>	133	<i>dolore affectorū deſcriptio</i>	98
<i>diſſidij coniugalis ob obſtenta</i>		<i>in Dolore modus</i>	221
<i>tionem remedium</i>	281	<i>Domitianus</i>	472
<i>diſſimulatio</i>	149	<i>domitius</i>	202.206.357.365.
<i>diſſimulatio peccatorum pa</i>		<i>domus quid</i>	297
<i>terna</i>	18	<i>domus & regenda</i>	<i>ibid.</i>
<i>diuina inſtantia refutata</i>		<i>donatio coniugum</i>	288
<i>ſiſ</i>		<i>donationes coniugum cur pro</i>	
<i>diuinandi ſpiritus qualis</i>	545	<i>hibita</i>	456
<i>diuinandi & ſis</i>	<i>ibid.</i>	<i>donum à genero aut ſocero cur</i>	
<i>diuinatio</i>	125	<i>capere & ſitum</i>	456
<i>diuinationis cauſa</i>	518	<i>donum inconueniens</i>	336
<i>diuinationis partes</i>	125	<i>donorum dei interitus</i>	519
<i>diuitia caca</i>	397	<i>dorica conſtructio</i>	62
<i>diuitia doctrina cōparata</i>	554	<i>doryxenus quid</i>	498
<i>diuitia quibus adſint</i>	7	<i>ſum</i>	63
<i>diuitiarum contemptus</i>	53	<i>Dubij facilis ſolutio</i>	29
<i>diuitiarum poſſeſſio & inde pen</i>		<i>dux militum</i>	363
<i>deat</i>	7	<i>dux præſantiſſimus</i>	452
<i>diuitiarum ſimulatio</i>	193	<i>dux qualis eſſe debeat</i>	390.379
<i>diuortia</i>	458	<i>ducum reuerentia</i>	403
<i>dius</i>	54	<i>in Duce quantum ſitum</i>	380
<i>Dromychatas</i>	337	<i>Dyrrhachium</i>	369
<i>dryas</i>	21	<i>ſum</i>	103
<i>dryopes</i>	31		
<i>dryus</i>	529		
<i>ſum</i>	59		
<i>doctrina genus mutum</i>	28		
<i>doctrina immortalitas</i>	6		
<i>doctrina & ſis</i>	3		
<i>dodecaedron</i>	537		
<i>dolentium & latantium diſcri</i>			
<i>mina</i>	99		

E.

E <i>brietatis effectus</i>	173
<i>ebrietatis fuga</i>	45
<i>ebrioſi deſcriptio</i>	27
<i>ebrioſorum mores</i>	492
<i>Echecrates</i>	516
<i>echelaus</i>	309
<i>eche-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

echetus	117	ellipsis	69
εχνη	60	elysius	232
eclipsos solis causa	88	Embaterij moduli	412
ecprepes Ephorus	388	emendatio morum exemplaris	
Edera natura	492	19	
educatio	3408	emphasis	67
educationis recte vis	7	Enalus	309
educationis vis	395	enclisma Argiutorum quid	501
eduliorum genera	256	encyclia	9
Ei	309	enallage	67.70.71.72.73.74
ei quid significet	557	engastrimythoi	519
ειωνδα	60	Epanetus	388
Elaa	516	epaminondas Thebanus	11.31.
elaphebolia	421	132.151.197.271.350	
elasia qui	500	epanalepsis	68
elbia	482	epanaphora	ibid.
elestra	441	epanodos	ibid.
Eleutorum laus	347	ειωνδα	60
elementa formatiua	450	ephesus	338
elementorum accidentia	87	ephippus	504
elementorum concordia	85	epicharmus	172.326
elementorum explicatio fabu-		epicureorum dogma	526
losa	84	epicureorum refutatio	527
elementorum mutationes	520	epicurus	52.107.141.169
elementorum natura	84	epicurea secta initium	107
elementorum numerus & spe-		epicydes	339
cies	83.104.450	epigrammaticus & sat	127
elementorum ordo	83	epimeithus	33
elementorum transmutationes		epiphonesis	75
538		epitherses	526
eleo fluuius	506	epitheta quid	63
eleorum consuetudo	509	epitymbia	298
eleorum mulieres	504	Equus cur Marti imoletur	
elephantis natura	216.282	487	
eleuthera	499	equorum institutio	132
eleutheri	505	Ergane	217
eliida amores	16	erigens	508
eliens	506	eros	368
ελλα	60	erotes	370

INDEX IN I. PART.

<i>errantium diserisitas</i>	192	205.206	
<i>error exitiosus</i>	311	<i>exercitatio corporis</i>	II
<i>error in bello</i>	342	<i>exercitationis vis</i>	189.194
<i>error venenatus</i>	311	<i>ab Exercitatione quid agendū</i>	
<i>eruum Kathartera cur Tral-</i>		263	
<i>liani docent</i>	508	<i>exercitationes literarum stu-</i>	
<i>eryxo</i>	444	<i>diosis convenientes</i>	262
<i>Essentia quinta</i>	84	<i>exercitationum utilitas</i>	123
<i>esus eorum qua vixerunt</i>	303	<i>existimatio</i>	383
<i>Eteocles</i>	26.408	<i>existimationis argumētū</i>	206
<i>etrusci</i>	39	<i>exordij fines</i>	110
<i>Euander</i>	465.469.485	<i>expatiationum ritus</i>	455
<i>Euboidas</i>	388	<i>exprobratio damnorum fortu-</i>	
<i>euctus</i>	175	<i>na</i>	51
<i>eudamidas</i>	349	<i>exprobrationes & conuicia</i>	50
<i>eudamidas Archidami F.</i>	388	<i>explorandi seipsum ratio</i>	190
<i>eueni dictum</i>	147	<i>exsecratio quid</i>	470
<i>eupippus</i>	345		
<i>eulans</i>	175		
<i>eumenes</i>	338		
<i>eumetidis scirpi</i>	296		
<i>euuopia</i>	115		
<i>eunoſtus heros Tanagra</i>	506		
<i>euriſpides</i>	27		
<i>euriſpides dictum</i>	141		
<i>euriſpides laus</i>	328		
<i>eurybiades</i>	340		
<i>euryclea</i>	128		
<i>eurycratidas Anaxandride fi-</i>			
<i>lius</i>	389		
<i>eurydice</i>	19		
<i>euryſtilus</i>	125		
<i>eumeris</i>	288		
<i>euthyrates</i>	214		
<i>euthyſneus</i>	240		
<i>eutropio</i>	15		
<i>Exceſſus Dorij & Lydij</i>	195		
<i>excubiarius modus</i>	357		
<i>exenſatio amici irrita</i>	212		
<i>exercitatio animi utiliffima</i>			
		<i>F</i>	
		<i>Fabius Maximus</i>	354
		<i>C. Fabricius</i>	353
		<i>fabula de rebus apud inferos</i>	
		20	
		<i>fabula nomen quando compe-</i>	
		<i>tar</i>	527
		<i>fabularum poeticarum cauſa</i>	
		83	
		<i>fabularum utilitas</i>	22
		<i>facilimum quid</i>	294.295
		<i>facinora magna</i>	369
		<i>facinorum malorum effecio</i>	28
		<i>facium quinque innuptus ac-</i>	
		<i>cenſio</i>	453
		<i>facundia</i>	49
		<i>facundia vis</i>	13.114
		<i>fama regum vnde pendear</i>	329
		<i>familia optima qua</i>	298
		<i>famis cauſa</i>	268
		<i>farma natura</i>	491
		<i>faſces Prætorum geſtandi ra-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

ratio	482	flamini Diali curiurare non li-	
fastus deminutio	191	ceat	470
fastus depositio	ibid.	flaminus	477
fastus excusio	132	fluxionum Ventrus causa	266
fastus Vacuitas	42	femina laus	419
fatalium malorum origo	224	fenum in cornu	477
fatum	90. 247	fetus menstruofus	289
fati fuga	97	forma quid	540
fati tolerantia	235	forma corporis & conseruanda	
fati Vis	92	& augenda precepta	278
Faulus aruspex	460	forma excellentis descriptio	82
fauidi demerendi modus	326	forma varia approbationes	
faustus	368	140	
Febrium causa	258	fortis comparatio	98
fecalium maximus	475	fortium adumbrata expressio	
felices qui	241	81	
felicitas incerta	408	fortiter dictum	347
felicitas Vera	100	fortitudo audax	196
felicitatis Vox	35	fortitudo delineata	81
felis natura	282	fortitudo mulieris	432
fenestra porta Romana appel-		fortitudo quomodo paretur	45
lato	467	fortitudinis & iustitia compa-	
ferarum pessima	286	tio	348. 378
fermenti natura	491	fortitudinis premium	355
ferro quomodo duricies ac mol-		fortuna	340
licies inducatur	551	fortuna an robustissima	294
festorum dierum contentio fa-		fortuna & fatum	34
bulosa	543	fortuna qualis	225
	355	fortuna secunda	407
fides	429	fortuna brevis fanum	479
fidei exemplum		fortuna facinus artificiosum	
fidei habenda deroganda q ³ mo-			
dus	309	479	
fiducia	506. 362	fortuna munera	34. 364
fiducia sui	349. 352. 372. 395	fortuna opposita	215
figura sententiarum	75	fortuna opposita artes	217
filius carus	209	fortuna primigenia	490
filio a patre honos habitus	355	fortuna prospera consequentia	
Flaminis Dialis ceremonia	225		
491		fortuna prospera & sus ad quem	
flaminis Dialis solennia ibid.		perineat	10
		V	fortis-

INDEX IN I. PART.

<i>fortuna Varietas</i>	358	<i>genis qua euenerint</i>	524
<i>fortuna Vis</i>	214.224.479	<i>geradatas</i>	382
<i>Fratrum amor</i>	338	<i>geryon</i>	459
<i>fratrum beneuolentia mutua</i>		<i>Glauca</i>	507
	118	<i>glaucus medicus</i>	251
<i>fraus</i>	347	<i>gloria</i>	749
<i>fraus Scilis</i>	380	<i>gloria quibus rebus paranda</i>	
<i>fricandi modus</i>	263		380
<i>fricationis Scilitas</i>	263	<i>gloria Vera</i>	349.382
<i>frigida lotorum cautio</i>	264	<i>gloria amor</i>	334
<i>frigoris remedium</i>	124	<i>gloria comparanda ratio</i>	375.
<i>frugalitas</i>	346.349.362		379
<i>frugalitas doctorum</i>	290	<i>gloria cupiditas honesta</i>	197
<i>frugalitatis exempla</i>	374	<i>gloria paranda medium</i>	255
<i>frugaliter dictum</i>	332.353	<i>glorie studium</i>	328.332
<i>Fucandi artificium</i>	382	<i>gnoma quid</i>	107
<i>furciferorum appellatio</i>	478	<i>gnomaru genera diuersa</i>	107
<i>furois exemplum</i>	504	<i>Gobrias</i>	148

G.

G <i>Alatia</i>	263	<i>Gorgias</i>	167.249.382.419
<i>Gallograci</i>	441	<i>gorgia dictum</i>	65
<i>garrulitatis poena</i>	15	<i>gorgo</i>	284.415
<i>garrulitatis reprehensio</i>	328	<i>gorgo Leonida Sxor</i>	398
<i>gaudij fundamentum</i>	220	<i>Gracie imbecillitas</i>	518
<i>Gelo</i>	325	<i>graci peste afflicti</i>	57
<i>geminatio consonantium</i>	60	<i>grammatices profectus</i>	183
<i>genij an sint</i>	525	<i>grammaticus inepius</i>	161
<i>genij mali</i>	526	<i>grati exemplum</i>	356
<i>genij quid</i>	543	<i>gratia unde profisciscatur</i>	45
<i>geniorum differentia</i>	523	<i>gratiam quid pariat</i>	384
<i>geniorum longauitas</i>	528	<i>gratiarum sacrificium</i>	278
<i>de Geniorum morte</i>	526	<i>gratitudo</i>	330.332
<i>geniorum natura</i>	520	<i>grauedini remedium</i>	124
<i>geniorum natura</i>	525	<i>grauum ad medium motus</i>	
<i>geniorum necessitas</i>	522		534
<i>geniorum nomina</i>	529	<i>grauiter dictum</i>	345
<i>geniorum simulacra</i>	522	<i>gryllus</i>	246
		<i>gula refrenanda media</i>	266
		<i>Gyges</i>	508
		<i>gylippus Spartianus</i>	14
		<i>gymnastice</i>	10

gyrtias

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>gyritas</i>	416	<i>herculus ara</i>	477
		<i>herculus cum Antagora pugna</i>	
		§11	
<i>H. Ade</i>	321	<i>herculus posteritas</i>	349
<i>Hamaxokylifon genus</i>	511	<i>herculus sacrificium</i>	489
<i>de</i>		<i>herculi cur pleriq; decimam bo</i>	
<i>harmodius</i>	342	<i>norm confecerent</i>	460
<i>harmodij ac Aristogitonis sta-</i>		<i>hermione</i>	281
<i>tua</i>	173	<i>hermodotus</i>	335
<i>harmonia compositio</i>	542	<i>hermolans</i>	310
<i>harmonia orius</i>	85	<i>heros mortui indicium</i>	527
<i>harmonica</i>	561	<i>heroidis sacrificium</i>	496
<i>harpalus</i>	331	<i>herondas</i>	397
<i>Hecate</i>	473	<i>hesiodus</i>	54.308.392
<i>hecatem Sophista</i>	385	<i>hesiodi sepulchrum</i>	308
<i>hecatromphonia</i>	304	<i>Hidriens Cares</i>	348.374
<i>Hector</i>	27.43.113.114.118.119	<i>hiero</i>	326.204
	181.238.244.310	<i>hieron</i>	172
<i>hector cum equis colloquens</i>	94	<i>hieroselyma</i>	339
<i>hectoris obitus</i>	57	<i>himera</i>	325
<i>hecuba</i>	40.319	<i>hipperius</i>	162
<i>hegesippus Crobylus</i>	343	<i>hipparchus Euboeensis</i>	330
<i>helenus</i>	126	<i>hippocrates</i>	193
<i>helenus</i>	26.40.56.127.277	<i>hippocratidas</i>	398
<i>helepolis</i>	337	<i>Hippocles</i>	224
<i>hellanicus</i>	431	<i>hippoclus</i>	421
<i>hephestron</i>	333.334	<i>hippodamus</i>	398
<i>heracleus</i>	313	<i>hippolytus</i>	40
<i>heracles</i>	217.216.450.546	<i>hippothorus</i>	273
<i>heracles dictum</i>	134	<i>hister</i>	490
<i>heracleo</i>	517	<i>histrionum appellatio</i>	490
<i>heracleo Megarensis</i>	516	<i>histrionum mos</i>	201
<i>Heracida</i>	58	<i>Homericus auis</i>	190
<i>heraclius</i>	138.521	<i>homericus dictionis copia</i>	59
<i>heraenfes</i>	498	<i>Homerus</i>	197.326.342
<i>hercules</i>	93.161.204.464.475	<i>homerus quando</i>	59
	508.523	<i>mutavit nomen</i>	55
<i>hercules falsus</i>	160	<i>homerus quo tempore vixerit</i>	
<i>herculus apud Coos sacerdotis</i>	58		
<i>habitus</i>	511	<i>homerus quod Colophonius</i>	55
		V 2	home.

INDEX IN I. PART.

<i>homerus quorum poeta</i>	391	<i>honoris inanis contemptus</i>	374
<i>homeri aetas</i>	56	<i>honoris studium</i>	158
<i>homeri elocutio</i>	109	<i>honori sacrificandi ratio</i>	458
<i>homeri excellentia</i>	57	<i>ὁπάτειον</i>	60
<i>homeri fiducia</i>	191	<i>ὁπαότερον</i>	60
<i>homeri genus</i>	57	<i>hora dea</i>	471
<i>homeri in narrando artificium</i>	58	<i>hordei in sacrificijs usus</i>	494
<i>homeri in scribendo præstantia</i>		<i>horizonis magnitudo</i>	514
<i>ibid.</i>		<i>horroris causa</i>	97
<i>homeri mors</i>	55	<i>horta templum cur semper a-</i>	
<i>homeri nomen</i>	54	<i>peritum</i>	471
<i>homeri ortus</i>	<i>ibid.</i>	<i>hortensius</i>	367
<i>homeri parentes</i>	58	<i>ὁτειχέαι</i>	59
<i>de Homeri patria dissensio</i>	56	<i>hystor Delphus quis</i>	495
<i>homeri poemata</i>	<i>ibid.</i>	<i>ex Hoste usus</i>	406
<i>homeri poesis</i>	57-58	<i>hostibus suis quid agendum</i>	
<i>homeri sepultura</i>	55	<i>121</i>	
<i>homero anigma propositum</i>	55	<i>ex Hostibus Scilitas quomodo</i>	
<i>homo perfectus</i>	10	<i>captenda</i>	199
<i>homo quid</i>	93.224.	<i>Humana res quales</i>	224
<i>hominis cū brutis collatio</i>	216	<i>humanarum rerum status</i>	223
<i>hominis finis</i>	242	<i>humanitatis admonitio</i>	335
<i>hominis sine cibo viventis fa-</i>		<i>humanitatis exemplum</i>	324
<i>bula</i>	528	<i>humanitatis signum</i>	333
<i>hominis optimum quid</i>	231.	<i>humaniter dictum</i>	<i>ibid.</i>
<i>241</i>		<i>humiditatis natura</i>	546
<i>in Homine res principes qua</i>	7	<i>humilitatis simulatio</i>	193
<i>homines deorum memores</i>	91	<i>humoris vis & natura</i>	449
<i>hominum penuria</i>	518	<i>humorum permixtio</i>	280
<i>hominum simulacra</i>	522	<i>Hyades</i>	87
<i>hominibus omnibus commune</i>		<i>ὕλλαν</i>	60
<i>315</i>		<i>hybristica sacra</i>	423
<i>homicida quis habeatur</i>	468	<i>hypeccaustria</i>	494
<i>homocæpton</i>	69	<i>hyperbaton</i>	67
<i>homocoteleuton</i>	68	<i>hyperbola</i>	77
<i>honestas antiqua</i>	468	<i>hyperes</i>	499
<i>honestatis fons</i>	5	<i>hyperides rhetor</i>	171
<i>honor assurgendi</i>	116	<i>hyperion</i>	86
<i>honoris commendatio</i>	458	<i>hyperochus</i>	497
		<i>hypo-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

hypocrasidum	550	imitatio virtutum	14
hypocæa	27	imitationis morum exemplum	
hypsipilas	209	374	
hystenopotmi	455	imitatione res expressa	25

I.

I. Atlantia stolidas	223	imitatio	377
iactantia sui	42	imperator	343
iactantia inanis effectus	143	imperator optimus quis sit	
iannarius cur principium an-		ibid.	
ns	459	imperatoris cautio	ibid.
Ianus	469	imperium maris cuiusmodi esse	
ianus cur bifrons	160	debeat	279
iapygia	434.503	imperium tutum	371
iason	351	imperia decori	254
iason Pheræus	270	impietas an superstitio melior	
iason Theſſalus	203	320	
Icoſædron	537	impietas erga parentes	118
Idathyrſus	325	impietas quid	312
idas dactyli	197	impietatis & superſtitionis cō-	
Iduev	60	paratio	ibid.
idomenæus	109	impietatis origo	320
iduum origo	461.462	impius quis exiſtimandus	312
ignavia eliſa indicium	185	impj ſi ferant aduerſa	316
ignavia fuga	17	impj & ſuperſtiſioſi compara-	
ignavia reprehensio	144	tio	318
ignis origo	448	imptorum & ſuperſtiſioſorum	
ignis natura	514	differentia	315
ignis & ſus	199	importunitatis periculum	173
ignem aqua eſſe præſtatiorem		Inachus amnis	497
450		inanium rerū contemptus	378
ignominia in bello cauſa	387	inceſſus tardus	81
ignorantia confeſſio	193	inconſtantia Laconum	415
iliados exordium	110	increpationes & collaudatio-	
iliados initium	57	nes ſicaria	12
iliados materia	58	indignatio	97
Imbrus	425	indolentia fera	221
imitatio	195	indolentia origo	222
imitatio diſtorum	134	induſtria & ſis	3
		media cauſa	265
		media ſtata	268

INDEX IN I. PART.

<i>infantes à quibus lactandi</i>	4	<i>instituentium plaga & contin-</i>	
<i>infinitas</i>	540	<i>melia</i>	12
<i>infinitatis descriptio</i>	537	<i>instituta Laconica</i>	410
<i>infiniti punctum</i>	235	<i>institutio ingenuorum puero-</i>	
<i>ingenuus pueris quid discendū</i>		<i>rum</i>	1
394		<i>institutio liberorum</i>	2
<i>ingenuitatis laus</i>	1	<i>institutio proba</i>	5
<i>in Ingratos dictum</i>	329.340	<i>institutionis praua euentus</i>	6
<i>inimicitia accidentia</i>	206	<i>institutionis requisita</i>	2
<i>inimicitia commoditas</i>	200	<i>instrumentorum Musicorū dif-</i>	
<i>inimicitia effectus</i>	206	<i>ferentia</i>	105
<i>inimicitiarum causa</i>	199.213	<i>instrumentorum Musicorū ge-</i>	
<i>inimicitiarum propria</i>	212	<i>nera</i>	105
<i>inimici obiectum</i>	200	<i>intemperantia</i>	48.258
<i>inimico & notandum</i>	201	<i>intemperantia effectus</i>	50
<i>inimicum & ciscendi ratio</i>	201	<i>interrogationes superuacanea</i>	
<i>inimici qui sint</i>	305	144	
<i>inimici & tractandi</i>	377	<i>inestina bella</i>	348
<i>inimicorum insidia</i>	200	<i>inuerecundia signum</i>	129
<i>inimicorum laudatio</i>	205	<i>inuidia</i>	50.201.382
<i>iniuria late & iustas</i>	346	<i>inuidia qualis</i>	206
<i>iniuriam inferre & ea affici</i>		<i>inuidia causa</i>	132
52		<i>inuidia effectus</i>	196
<i>iniustitia extrema</i>	148	<i>inuidia fuga</i>	132
<i>iniustitia extirpatio</i>	396	<i>inuidia medela</i>	207
<i>iniustitia periculum</i>	359	<i>inuidia obiectum</i>	359
<i>innocentia</i>	336	<i>inuocatio musarū poetica</i>	110
<i>ino</i>	458	<i>Io insula</i>	54
<i>infamia causa</i>	221	<i>iocasta</i>	25
<i>infamia mulierum causa</i>	282	<i>ioci & sus</i>	173
<i>infamia causa</i>	143	<i>iollidas</i>	352
<i>infamia deicienda ratio</i>	144	<i>ion Chius</i>	189
<i>infamia medela</i>	138	<i>ioncin natura</i>	398
<i>insidia</i>	424	<i>ionum reguli</i>	325
<i>insidiarum reticentia</i>	398	<i>Iphiclus</i>	485
<i>insomnia profectus indicia</i>		<i>iphicrates</i>	218.342
194		<i>Ira</i>	98
<i>instabilitas animi</i>	49	<i>ira paterna</i>	18
<i>instituentium laudationes &</i>		<i>ira rationi obtemperans</i>	38
<i>& superationes</i>	12	<i>ira rationi praua lens</i>	96
			172

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>ira causa</i>	97	<i>ionis flamen</i>	468
<i>ira coercitio</i>	14	<i>ionis Labradensis simulacrum</i>	
<i>ira declinatio</i>	325	108	
<i>ira expressio</i>	80	<i>ionis lances</i>	23
<i>ira fuga</i>	44	<i>ionis significatio multiplex</i>	33
<i>ira fuga in coniugio</i>	278	<i>iur</i>	55
<i>ira moderatio</i>	346.370	<i>iur optimum</i>	272
<i>ira remedia</i>	204	<i>iuris arti & surpatio</i>	411
<i>ira sedes</i>	95.96	<i>iuris author</i>	115
<i>ira & is</i>	38	<i>iuris ignorantia</i>	381
<i>irarum remedium</i>	279	<i>iuriscosulorum nomina solen-</i>	
<i>irati ab infano differentia</i>	359	<i>nia</i>	465
<i>iratorum descriptio</i>	98	<i>insurandum quid</i>	470
<i>irene</i>	499	<i>insureurandi ritus</i>	464
<i>iris</i>	88	<i>iuste factum</i>	331
<i>ironia</i>	76	<i>institia</i>	17
<i>irus</i>	107.127	<i>institia bellica exemplum</i>	403
<i>Iudaorum sabbatum</i>	318	<i>institia carcer</i>	249
<i>iudicii officium</i>	139.379	<i>institia exemplum</i>	335.383
<i>iudicium de seipso</i>	145	<i>institia oculus</i>	307
<i>iudicium in auditione poetica</i>		<i>institia & ius</i>	347
37		<i>Isaras</i>	426
<i>iudicium internum</i>	155	<i>isthmicum certamen</i>	43
<i>iudicium praposterum</i>	146	<i>Ixion</i>	26.27
<i>iudicij impedimenta</i>	249		
<i>iudicij iniqua causa</i>	249		
<i>iudicia</i>	342		
<i>iudicia capitalia</i>	384		
<i>iudicia iusta</i>	325		
<i>iuno Iouis & xor & soror cur</i>			
84			
<i>iuno</i>	85.118.484		
<i>iunonis cum Ioue congressus</i>	27		
<i>iunonis sacrificandi mos</i>	327		
<i>iunonis unde nomen</i>	480		
<i>Iupiter</i>	28.118.127.236.249		
<i>Iupiter cur arther</i>	84		
<i>Iouis epitheton</i>	64		
<i>Iouis & Neptunus comparatio</i>			
46			

<i>ionis flamen</i>	468
<i>ionis Labradensis simulacrum</i>	
108	
<i>ionis lances</i>	23
<i>ionis significatio multiplex</i>	33
<i>iur</i>	55
<i>iur optimum</i>	272
<i>iuris arti & surpatio</i>	411
<i>iuris author</i>	115
<i>iuris ignorantia</i>	381
<i>iuriscosulorum nomina solen-</i>	
<i>nia</i>	465
<i>insurandum quid</i>	470
<i>insureurandi ritus</i>	464
<i>iuste factum</i>	331
<i>institia</i>	17
<i>institia bellica exemplum</i>	403
<i>institia carcer</i>	249
<i>institia exemplum</i>	335.383
<i>institia oculus</i>	307
<i>institia & ius</i>	347
<i>Isaras</i>	426
<i>isthmicum certamen</i>	43
<i>Ixion</i>	26.27

R.

K <i>Ἀδραδέτιω</i>	60
<i>κακότης</i>	35
<i>καμμοῖν</i>	31
<i>καλακώτης qui</i>	499
<i>κακλήγειν</i>	60

L.

L <i>Aarchus</i>	444
<i>laboris commendatio</i>	414
<i>labores infringiferi</i>	270
<i>laborum commendatio</i>	3
<i>laborum moderatio</i>	11
<i>labo-</i>	

V 4

INDEX IN I. PART.

<i>laborum & sus</i>	124.270	<i>laudationes insidiosa</i>	157
<i>labotas</i>	393	<i>laudationes occulta quomodo</i>	
<i>labra Lydis quid</i>	508	<i>cognoscendi</i>	158
<i>laccanari apophthegmata</i>	415	<i>laudationum examen</i>	155
<i>lacedamonij</i>	168	<i>lauteia</i>	470
<i>lacedamoniorum laus</i>	2	<i>lasthenes</i>	215
<i>laconis dictum</i>	155	<i>lasthenes Olynthius</i>	330
<i>lactis & sus</i>	265	<i>latona</i>	85
<i>lacydes</i>	166	<i>Leager</i>	508
<i>lacyz</i>	203	<i>leander</i>	438
<i>C. Lelius</i>	561	<i>lebadus</i>	505
<i>laertes</i>	119	<i>lectionis poetarum requisita</i>	
<i>lais</i>	255	<i>54</i>	
<i>lamachus</i>	342	<i>lectionis Scilites</i>	262
<i>lampface</i>	436	<i>legati Romam Venientes cur</i>	
<i>larentia</i>	466	<i>apud Saturnū nomina dent</i>	
<i>lares Praefites</i>	472	<i>470</i>	
<i>larissa</i>	376	<i>legendi poemata ratio diuersa</i>	
<i>lauacra frigida</i>	263	<i>43</i>	
<i>lauacrorum effectus</i>	253	<i>legendi ratio</i>	20
<i>lauacrorum frigidorum noxia</i>		<i>leguminum & sus</i>	486
<i>264</i>		<i>leleges</i>	508
<i>lauacrorum Virtus</i>	124	<i>lemnus</i>	425
<i>laus quibus debeatur</i>	385	<i>leo Byzantius</i>	202
<i>laus Vera</i>	341	<i>leo Eurycratida F.</i>	394
<i>laudis moderatio</i>	134	<i>leonides</i>	332
<i>laudes infrugifera</i>	160	<i>leonidas Anaxandrida filius</i>	
<i>laudes nimia</i>	12	<i>394</i>	
<i>laudes quatenus Stiles</i>	160	<i>leontide</i>	419
<i>laudes tacita</i>	159	<i>leosthenes</i>	344
<i>laudum in audiendo modera-</i>		<i>leotychidas Aristonis F.</i>	394
<i>tio</i>	141	<i>leotychidas primus</i>	393
<i>laudandi dicentem ratio</i>	301	<i>lepus</i>	280
<i>laudandi modus</i>	138	<i>leucippus</i>	504
<i>in Laudando Voces</i>	141	<i>lencippa</i>	ibid.
<i>in Laudando decente persona-</i>		<i>leuconia</i>	421
<i>rum decorum</i>	ibid.	<i>leucothea</i>	458
<i>laudari qui debeant</i>	403	<i>lex à Cyro lata</i>	423
<i>laudatio artificiosa</i>	112	<i>lex de adulterijs</i>	370
<i>laudatio ex comparatione</i>	157	<i>lex de nominibus</i>	427
		<i>lex</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

lex de seruitute Delphinorum	libertatis affectatio	160
308	libertatis amor	407
lex de suspensarum Virginum	libertatis certamen	179
pæna	libertatis commendatio	171
428	libertatis conseruatio	381
lex vnus praco	libertatis dicendi & sus	163
293	libertatis importunitas	173
legis beneficium in seruos	libertatis in dicendo compara-	
314	tio	163
legis nomen	libertatis in dicendo modera-	
114	tio	170
leges infringendi ratio	libertatis in dicendo & sus	182.
380	libertatis mala cōdimenta	172
leges non scriptæ	libertatis restituta insignia	
397	356	
leges Rheira	libertatis species	181
379	libertatis vita causa	374
legum autoritas	libertatis & sus	174
402	libertatis & sus in rebus magnis	
legum bonarum causa	180	
200	post Libertatem dicendi qua	
legum discendarum consuetu-	adhibenda	168
do	libertate oris & bi abstinendum	
115	173	
legum Laconicarum paucitas	Libitina templum	298
346	librorum Scilitas	346
legum Lycurgi Scilitas	licentia	129
374	C. Licinius	361
legum mutabilitas	P. Licinius	357
292	licinia	483
legum natura obseruantia	licitorum appellatio	477
327	linearum Geometricarum na-	
legum scientia	tura	276
114	linearum motus qualis	166
legum Violatio	lingua abusus	313
364	lingua moderatio	204
Liber pater	lingua refrenanda præcepta	14
490	lingua & sus & abusus	130
liber quis	liquorum & sus	265
48	V	5
liberum procreatio	litera	
281		
liberi qui sint		
129		
liberi quomodo nutriendi		
4		
liberorum sacrificium		
321		
libera reprehensio		
170		
libera Voces		
330		
liberalitas regia		
324		
liberalitas Scilis		
339		
liberè dicendi occasiones		
176		
libertas		
343. 410		
libertas adulterina		
160		
libertas dicēdi ob Voluptatem		
161		
libertas importuna		
ibid.		
libertas inanis		
173		
libertas laude mixta		
180		
libertas Vera		
129. 160		

INDEX IN I. PART.

<i>littera mulieribus quatenus &</i>		<i>adversus Luctum cogitationes</i>	
<i>riles</i>	283		240
<i>litterarum discendarum ratio</i>		<i>luctum qua deceant</i>	463
411		<i>ad Luctum propensi</i>	237
<i>litterarum origo</i>	450	<i>de Luctu lex</i>	236
<i>litterarum utilitas</i>	266	<i>lucullus</i>	364
<i>littores</i>	314	<i>L. Lucullus</i>	366
<i>M. Livius</i>	355	<i>ludi literarij apud Romanos o-</i>	
<i>livius Druso</i>	472	<i>rigo</i>	474
<i>livoris tumulus</i>	435	<i>ludistalorum pœna</i>	334
<i>Locumutationis effectus</i>	323	<i>luna differens Variatio</i>	461
<i>locorum suspectorũ utilitas</i>	47	<i>lunularum in calceis ratio</i>	479
<i>Lochagnus</i>	395	<i>Lupercalia</i>	477
<i>locus Phylscij filius</i>	497	<i>lupercorum ritus</i>	ibid.
<i>loci</i>	308	<i>lustus</i>	363
<i>loquacitatis causa</i>	204	<i>lutatus Catulus</i>	364
<i>loquacitatis importuna pœna</i>		<i>luxuria</i>	220
15		<i>luxus effectus</i>	256
<i>loquacitatis pœna</i>	ibid.	<i>luxus pœna</i>	414
<i>Lucanus</i>	354	<i>luxus reprehensio</i>	338-375
<i>lucar</i>	484	<i>luxus vitandi ratio</i>	303
<i>lucerna arguris</i>	478	<i>Lycæon</i>	43
<i>lucerna & sus in cultu deorum</i>		<i>lyctiarum facinora</i>	426
479		<i>lyctus</i>	ibid.
<i>lucius</i>	430	<i>Lycurgus 3. 11. 197. 293 322. 379.</i>	
<i>lucris fuga</i>	381	395 484	
<i>luctatorum ars</i>	158	<i>lycurgi legum &is</i>	415
<i>luctus mortuorum Varij</i>	243	<i>lycurgi institutum</i>	465
<i>luctus barbarorum</i>	237	<i>lycurgus Lacedæmonius</i>	346
<i>luctus demon</i>	236	<i>lyde</i>	227
<i>luctus familiarium</i>	119	<i>lydorum rex</i>	54
<i>luctus mortuorum finis</i>	235	<i>lygæmis</i>	410
<i>luctus qualis</i>	237	<i>lyra abusus</i>	280
<i>luctus ut sit diminuendus</i>	236	<i>lysander</i>	178. 278. 347-377.
<i>luctus finis</i>	240	400. 406	
<i>luctus mediocritas</i>	239	<i>lysimachus</i>	257. 337. 406
<i>luctus remedium</i>	237	M.	
<i>luctus ritus</i>	418	<i>Macedones quales</i>	330
<i>luctus vacuitas</i>	236	<i>Macellus latro</i>	473
<i>luctus veneratio</i>	ibid.	<i>macelli &ox</i>	473
		<i>machaon</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>machaon</i>	125	<i>satio unica</i>	286
<i>μαχηδον</i>	393	<i>malorum remedium</i>	227
<i>maander Sami tyrannus</i>	<i>ibid.</i>	<i>in Malos contendentes iuda-</i>	
<i>macon</i>	54	<i>cium</i>	330
<i>macon rex Lydorum</i>	<i>ibid.</i>	<i>malitia compendiosa</i>	392
<i>maconis regis mors</i>	<i>ibid.</i>	<i>malua & albuca & fus</i>	301
<i>magister gratuitus</i>	204	<i>mamertes</i>	401
<i>magistri quales esse debeant</i>	5	<i>mamertini</i>	365
<i>magistratus</i>	359	<i>mana Geneta</i>	472
<i>magistratus in Democratia ut</i>		<i>mandragora Sires</i>	21
<i>legatur</i>	222	<i>mandro</i>	436
<i>magistratus medico compara-</i>		<i>M. Manlius</i>	485
<i>tus</i>	493	<i>manuum calidarum natura</i>	
<i>magistratus quib. interdictus</i>	252		
	493	<i>manuum continentia</i>	6
<i>magistratus auctoritas</i>	376	<i>ad Marathonem pugna</i>	339
<i>magistratus contemptus</i>	38	<i>marathonia Victoria</i>	207
<i>magistratus creandi ratio an-</i>		<i>marcellinus</i>	366
<i>tiqua</i>	17	<i>margites an Homeri</i>	56
<i>magistratus dignitas</i>	355	<i>maris Stilitas</i>	450
<i>magistratum petendi mos</i>	471	<i>maris Stilitas Unde</i>	451
<i>magistratu indignus</i>	322	<i>maris & femina mores</i>	489
<i>magnanimitas</i>	353	<i>mariti appellationes</i>	283
<i>magnanimitas in honorib. pe-</i>		<i>mariti erga uxorem mores</i>	276
<i>tendis</i>	363	<i>mariti officium</i>	283
<i>magnificè dictum</i>	332	<i>C. Marius</i>	362
<i>magnificèntia</i>	324	<i>mars</i>	85
<i>magnitudo animi</i>	399	<i>mars Quirinus Unde dictus</i>	
<i>magnus quis sit</i>	348	484	
<i>maiestatis regia decorum</i>	322	<i>maris ac Veneris fabula ex-</i>	
<i>maio mense cur mulieres non</i>		<i>plicata</i>	85
<i>ducantur</i>	484	<i>martis significatum</i>	33
<i>maledici ut tractandi</i>	329	<i>martis Syderis cum Veneris sy-</i>	
<i>maledicta cur damnentur</i>	319	<i>dere congressus</i>	271
<i>maledictorum perpesio</i>	51	<i>marfyas</i>	336
<i>malenolentia signum</i>	319	<i>marius mensis à quo dictus</i>	
<i>mali origo</i>	103	459	
<i>mala contraria</i>	30	<i>martia</i>	483
<i>malorum descriptio</i>	241	<i>masaflij</i>	422
<i>malorum muliorum compen-</i>		<i>materia prima</i>	214
		<i>materi a</i>	

INDEX IN I. PART.

<i>materia inuentio philosophi-</i>		<i>medicina studium quem de-</i>	
<i>ca</i>	520	<i>ceat</i>	251
<i>matrimonium</i>	19	<i>medicus optimus</i>	402
<i>matrimoniu quibus indigeat</i>		<i>medici encomium</i>	121
	274	<i>medicorum influxionibus con-</i>	
<i>matrimonij castimonia</i>	453	<i>filium</i>	221
<i>matrimonij inuendi tempus</i>		<i>mediocritas</i>	397
	382	<i>mediocritatis acquisitio</i>	195
<i>matrimonij societas indissolu-</i>		<i>mediocritatis in visu observa-</i>	
<i>bilis</i>	453	<i>tio</i>	253
<i>in Matrimonio contrahendo</i>		<i>meditationis utilitas</i>	8
<i>prudentia</i>	278	<i>medius</i>	254
<i>matrimonio inito qua cauenda</i>		<i>meaj dictum</i>	169
<i>da</i>	274	<i>medea</i>	187
<i>matris familiã auferitis qua</i>		<i>medium tenere</i>	7
<i>lis</i>	278	<i>megabutes</i>	373
<i>matrona maritum quibus de-</i>		<i>megabyzus</i>	159
<i>mereri debeat</i>	279	<i>megara</i>	7
<i>matrona quibus rebus fidere</i>		<i>megareses</i>	194.498
<i>debeat</i>	277	<i>megaresium petulantia</i>	499
<i>matrona prudentes</i>	280	<i>megaris</i>	498
<i>maturitatis laus</i>	235	<i>megisto Timoleontis vxor</i>	432
<i>Matuta templum</i>	458	<i>melanippus</i>	437
<i>matrum cohortationes</i>	417	<i>melanthius</i>	28.107.135.282
<i>matrum in filios seueritas</i>	416	<i>melanthius adulator</i>	147
<i>maximum quid</i>	294.295	<i>meleager</i>	38
<i>Mecanates</i>	370	<i>melefigenes</i>	54
<i>medea</i>	25	<i>meletes fluuius</i>	ibid.
<i>medicamẽta ad siccandum a-</i>		<i>meletis</i>	ibid.
<i>pta</i>	125	<i>melisarum historia</i>	424
<i>medicamenta putrescentia cur</i>		<i>melissa</i>	290
<i>dicta</i>	122	<i>melitus</i>	184
<i>medicamentorum discrimin</i>		<i>memmius</i>	362
	125	<i>memnon</i>	252
<i>medicina</i>	10.121	<i>memoria</i>	11.568
<i>medicina quid sit</i>	121	<i>memoria exercitatio</i>	13
<i>medicina contemplatrix</i>	122	<i>memoria vis</i>	544
<i>medicina effectrix</i>	123	<i>mendacium</i>	15
<i>medicina commendatio</i>	251	<i>mendacij fuga</i>	118
<i>medicina partes</i>	122	<i>mendacij lucrum</i>	29
		<i>mendis-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>mendicitatis causa</i>	409	<i>methona</i>	<i>ibid.</i>
<i>menecrates</i>	348.378	<i>merendi altitudinē ratio</i>	286
<i>menedemus</i>	154.192	<i>metonymia</i>	66
<i>menelaus</i>	56.114.117.118.115.	<i>metrodorus</i>	278
211		<i>metus</i>	98
<i>menelaus & Vlysses reposcen-</i>		<i>metus deorum</i>	49
<i>da Helena legati</i>	57	<i>metus ignominia</i>	428
<i>menon Theffalus</i>	208	<i>metus qualis affectus</i>	312
μεν	97	<i>metus vniuersalis</i>	312
<i>mensa secunda</i>	267	<i>metus appositum</i>	97
<i>mensa tollenda ritus</i>	476	<i>metus causa</i>	<i>ibid.</i>
<i>mensis Hermaus, vel Mercu-</i>		<i>metus poena</i>	17
<i>rialis</i>	423	<i>metus sedes</i>	96
<i>mensis Iunoni cur consecrati</i>		<i>metus vocabulum</i>	312
480		<i>mezentius</i>	470
<i>mensium ordo</i>	459	<i>Micca</i>	436
<i>mensium principia</i>	461	<i>midas</i>	317
<i>mentis requisita</i>	145	<i>milesiarum facinora</i>	428
<i>mentis Vis</i>	215	<i>miletum</i>	332
<i>menyllus</i>	345	<i>militis mali signa</i>	358
<i>mercurius</i>	85.94	<i>militis optimi qui</i>	407
<i>mercurius cur in dedicādis fa-</i>		<i>militis veri</i>	379
<i>nus gratis additus</i>	139	<i>militis confirmandi ratio</i>	380
<i>mercurij Charidote sacrificiū</i>		<i>militaris exercitatio</i>	350
510		<i>militaria opera</i>	11
<i>mercurij & Veneris coniuncta</i>		<i>militia</i>	<i>ibid.</i>
<i>collocatio</i>	274	<i>militia mercenaria</i>	334
<i>mericuta misti Vis</i>	163	<i>miltiades</i>	196.207.339
<i>merope</i>	166.204.233	<i>mina</i>	403
<i>Mesogeium</i>	309	<i>minerva</i>	85
<i>messeniorum lex</i>	304	<i>minerva Optiletidis sacellum</i>	
<i>metalepsis quid sit</i>	65		397
<i>metaphora quid</i>	64	<i>Minos</i>	115.250.266.504
<i>metaphora exempla HomERICA</i>		<i>Sp. Minucius</i>	203.354
64		<i>minya</i>	508
<i>metaphora species</i>	<i>ibid.</i>	<i>miseratio quid sit</i>	97
<i>Q. Metellus</i>	467	<i>miseria humana</i>	240
<i>metellus nepos</i>	367	<i>mithridates</i>	158.336.441
<i>methodus logistica</i>	104	<i>mixarchagetas Argis quis</i>	500
<i>methon</i>	496	<i>Mnemofyne</i>	13
		<i>mnesti-</i>	

INDEX IN I. PART.

<i>inestophilus</i>	296	<i>mors honesta</i>	398.418
<i>Modestia Situperium</i>	157	<i>mors in bello</i>	350
<i>moderati hominis indicium</i>		<i>mors intempestiva qua</i>	238
301		<i>mors purpurea</i>	15
<i>moderatio animi</i>	42	<i>mors qualis</i>	229
<i>moderatio in adolescentia</i>	11	<i>mors quid</i>	250.451
<i>modeste dictum</i>	334	<i>mors quorum lugenda</i>	238
<i>modeste responsum</i>	347	<i>mors Scironia</i>	433
<i>modi excessus</i>	124	<i>mortis commendatio</i>	241
<i>maioris immodici origo</i>	222	<i>mortis contemptus</i>	17.56.391.
<i>maestitia subita significatio</i>	261	395	
<i>mola causa</i>	283	<i>mortis cupiditas fatalis</i>	428
<i>mollicies</i>	48.416	<i>mortis encomium</i>	227
<i>Mollicies Gracorum</i>	469	<i>mortis genus optimum</i>	370
<i>mollicies imperata</i>	323	<i>mortis genera</i>	243
<i>molpagoras Ion</i>	286	<i>mortis intempestiva consolatio</i>	
<i>molpus tibicen</i>	501	238	
<i>molus Merionis pater</i>	524	<i>mortis metus quid sit</i>	231
<i>molyeria</i>	308	<i>mortis munus</i>	ibid.
<i>monophagi qui dicantur in Ae-</i>		<i>mortis similitudo</i>	230
<i>gina</i>	507	<i>mortis virtute praestantiu cau-</i>	
<i>moralium observatio</i>	44	<i>sa</i>	247
<i>morbi indicia</i>	258	<i>mortis peculiare malum</i>	233
<i>morbi epidemij</i>	122	<i>mortem non esse malam</i>	232
<i>morborum accidentia</i>	253	<i>de Morte immatura</i>	234
<i>morborum acutorum & diu-</i>		<i>mortales miseri</i>	3
<i>turnorum discrimen</i>	123	<i>mortui alibantes cur dicti</i>	
<i>morborum causa</i>	262.304	448	
<i>morborum praeotio</i>	260	<i>mortuorum conditio</i>	232
<i>morborum praeotio</i>	258	<i>mortuorum sors</i>	240
<i>morborum praesensio</i>	ibid.	<i>in Merino benevolentia</i>	239
<i>mores diversi hominum</i>	211	<i>motus animi unde</i>	49
<i>mores quid sint</i>	- 3	<i>motus corporum post cenam</i>	
<i>morum & verborum discrimen</i>		267	
134		<i>motus vis</i>	252
<i>morologus</i>	326	<i>motus animi quid denotent</i>	
<i>mors</i>	398	261	
<i>mors ad communissima</i>	294	<i>Mulifabula</i>	290
<i>mors digna</i>	416	<i>mulier austera & tractanda</i>	
<i>mors ex gaudio</i>	435	279	
		<i>mulier</i>	

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>mulier mala</i>	219	<i>mundorum infinitas</i>	530
<i>mulieris diuitis & sus</i>	275	<i>mundorum numerus</i>	531
<i>mulieris honesta opera</i>	417	<i>mundos plures esse & no</i>	532
<i>mulieris ornatus</i>	278	<i>murena</i>	206
<i>mulieris Pergamena facinus</i>		<i>murus cur sacer</i>	463
442		<i>musarum opus</i>	299
<i>mulieris sermo</i>	279	<i>musica</i>	103
<i>mulieris virum experta oculus</i>		<i>musica argumenta unde peten</i>	
192		<i>da</i>	28
<i>mulieri imperare maritus & t</i>		<i>musica & sus</i>	280
<i>debeat</i>	279	<i>musices definitio</i>	105
<i>mulieres consultationibus de</i>		<i>musices diuersus & sus</i>	ibid.
<i>bello & pace adhibita</i>	424	<i>musices origo & finis</i>	314
<i>mulieres qua ducenda</i>	1	<i>musices praua effectus</i>	28
<i>mulierum amici qui</i>	276	<i>musices & sus</i>	105
<i>mulierum exitij causa</i>	122	<i>musices & sus</i>	412
<i>mulierum habitus in luctu</i>		<i>mutatio repentina</i>	183
463		<i>mutationib. & adfufcendum</i>	
<i>mulierum imperia</i>	358	374	
<i>de Mulierum laudationibus</i>		<i>Mycala</i>	510
<i>lex Romana</i>	419	<i>mycædæ</i>	63
<i>mulierum laus</i>	384	<i>mycene</i>	117
<i>mulierum laus propria</i>	279	<i>mylephaton</i>	491
<i>mulierum libertas</i>	484	<i>myro</i>	433
<i>mulierum virius</i>	419	<i>myronides</i>	341
<i>multitudo</i>	540	<i>myrsilus</i>	286
<i>multitudo cōtinua expressa</i>	80	<i>myrtus Veneri sacra</i>	460
<i>multitudinis in ordinem co-</i>		<i>mylonis responsum</i>	483
<i>lla expressio</i>	80		
<i>mundities commendatio</i>	278		
<i>mundus an & vicius</i>	85		
<i>mundus communis</i>	313		
<i>mundi gubernatio</i>	92		
<i>mundi modum</i>	534		
<i>mundi partes</i>	104		
<i>mundi quinque numero cur</i>			
537			
<i>mundi situs</i>	535		
<i>mundum & num esse numero</i>			
533			

INDEX IN I. PART.

narrationi occasione qua pra-		nephalium sacrorum ritus	266
beant	78	neoptolemus	497
narrationes singularū rei ge-		neptunus	84.85.104.194.249
sta circumstantiarum	78	neptuni epitheta	87
narrationum usus	267	nero	162.213
nascia	201.358	neronis peregrinatio.	555
natales	342	nerorum origo	185
natales illustres	1	nessus	498
natalium effectus	2	nestor	42.96.104.111.112.114.
natalium splendor	7	181	
nationum discrimina	42	nestoris & Ulyssis comparatio	
natura absq; disciplina	2	101	
natura quotuplex	539	Nicander	401
natura conuersio	460	nicander Gates	553
natura defectus an corrigatur		nicanor	329
arte	2	nicias	317.348.374
natura & fortuna differentia		micronis mors	345
215		micocrates	437
natura furilis indicia	328	nicomachus	419
natura humana cursus	247	nicomedes	353
natura raritas	209	nicostratus	343
natura requisita	265	nicostrata	474
natura separatio	543	niger	263
nauplius	503	niobe	122.242.319
nausicaa	38	nisus rex Megaridis	498
nautica leges	414	nitri natura	269
Nebulis fabula	14	nobilitatis lacrum	255
necessitas aliis seruiendi vnde		Nominis imponendi tempus	
323		489	
necessitas moriendi	244	nomina Vetera	469
necessarium	93	nomisma ferreum	398
necessariorum & superuaca-		nomisma priscum	469
neorum discrimen	448	vōμ. & vnde dictus	115
nectanabis	381	nonarum origo	461
necya	23	nonius	368
negligentia signum.	197	nouitatis amicorum adfecta-	
neicolenus Naucraticites	285	tio	209
neleus Codri F.	54	nox acuta	513
nemesis	202 329.516	Numa Pompilius	458.459.473
nemesis quid sit	97	numantia	363

numan-

MORALIVM PLVTARCHI.

numantina	362	occuli admiratio	83
numerus impar	103	occuli sensus inuestigatio	41
numerus par	ibid.	ocsum	326.401.414
numeri diuisio	559	ocium vile	355
numeri imparis &is	104	ocij damnatus	397
numeri nouenarij natura	104	ocij deestatio	102
numerosum discrimen	462	ocij effectus	269
numerosum principium	521	ocij &superium	30
numerosum principia	103	ocij &sis	270
nundinarum origo	470	ochimus	501
nuptiarum coma cur hasta Ro-		ochina	506
manis discernatur	484	ochus	423
nuptia cum propinquis	455	ocridionis facellum	501
nuptiarum ritus	453	Ody adiacentia	204
nuptiales ritus	463	ody paterni argumentum	18
nutrices qua deligenda	4	ody	60
nutricum amor	ibid.	odorum differentia ex fine	153
nutritio	ibid.	Oechalia oppugnata	523
nympha Hamadryades &nde		conomica	118
dicta	519	onoclus	496
Nymphæus	424	onomai imprecatio	509
O.		Offensa & cauenda	280
Obedientia exemplum	410	officium adulatoris	167
Obiurgare quos & co-		officij finis	ibid.
ram quibus debeant	177	officiorum inaequalitatis cau-	
obiurgatio renocatoria	179	sa	211
obiurgatio laudi mixta	179	oi & quid significet	32
obiurgationes amici &bi fieri		oleum cur plus minusue absta-	
debeant	176	matum causa	514
obiurgationes & audienda	142	olei &is	258
obliuio	568	oligarchia	117
obliuio auditorum	133	olympi etymon	84
obliuio fluuij	466	olympi explicatio	ibid.
obliuionis remedium	450	olympias	225.277
obscura quomodo audienda	38	olynthus	134.214.381
obscuritatis rerum causa	284	Omen	357.385.400
obsoniorum conditura perni-		omen refutatum	365
cies	256	ompeiv	55
Occasionis neglecta damnum		ompoi & ompeuoles qui	54
173		X	ominis

INDEX IN I. PART.

<i>ominis correctio</i>	326	<i>oratio de rebus inexpertis</i>	388
<i>Onchestus</i>	498	<i>oratio historica</i>	78
<i>onobatus quid</i>	494	<i>oratio inutilis</i>	136
<i>onoclus</i>	501	<i>oratio nimis exilis</i>	9
<i>onomademus</i>	207	<i>oratio proluxa reprehensa</i>	336
<i>onomatopœia</i>	63	<i>oratio uniformis</i>	9
<i>Opera inanis</i>	135	<i>orationis breuitas</i>	343
<i>opera non frustranea</i>	8	<i>orationis continuata utilitas</i>	262
<i>opera utilis</i>	135	<i>orationis copia</i>	114
<i>operum propria & grata ap-</i>		<i>orationis diuersi effectus</i>	143
<i>pellationes</i>	299	<i>orationis elegantia quando con-</i>	
<i>opes</i>	29	<i>sideranda</i>	136
<i>opum finis</i>	230	<i>orationis genera</i>	77
<i>opum incertitudo</i>	187	<i>orationis laudanda materia</i>	139
<i>opum insatiabilitas</i>	300	<i>orationis longitudo</i>	405
<i>opiniones extitosa</i>	311	<i>orationis maiestas & suauitas</i>	59
<i>opiniones illiberales</i>	254	<i>quomodo concilientur</i>	17
<i>opiniones vulgares</i>	53	<i>orationis natura</i>	273
<i>optuli quid</i>	397	<i>orationis nuptialis utilitas</i>	
<i>optimi a deterrimo differentia</i>		<i>orationis ornamenta inutilia</i>	135
43		<i>orationis qualitas</i>	190
<i>opus deum optimum decēs</i>	518	<i>orationes contraria</i>	114
<i>Oraculum</i>	309.500	<i>orationes extemporales</i>	8
<i>oraculum apud Tegyras</i>	516	<i>orationes improba</i>	26
<i>oraculum Mopsi</i>	548	<i>oratoris boni quid sit</i>	414
<i>oraculum Dodonaum</i>	372	<i>oratorum clamationes</i>	367
<i>oraculū Thessalis de Arna</i>	545	<i>oratorum diuersa virtutes</i>	140
<i>oraculi antisita quomodo af-</i>		<i>oratorum propria nota</i>	114
<i>ficiatur</i>	552	<i>orchomenij</i>	308
<i>oraculi Delphici origo</i>	546	<i>orestes</i>	25.117.126
<i>oracula</i>	350	<i>orion</i>	87
<i>oracula Mardonio data</i>	515	<i>ornatus mulierū quis esse de-</i>	
<i>oraculorum causa</i>	525	<i>beat</i>	283
<i>oraculorum defectus causa</i>	517	<i>orontes</i>	324.396
<i>oraculorum silentij causa</i>	543	<i>orpheus</i>	303
<i>oratio ad quos pertineat</i>	116	<i>ortus causa</i>	551
<i>oratio ciuilis</i>	109	<i>ortus nostri & interitus flu-</i>	
<i>oratio contēplatiua quid sit</i>	82	<i>men</i>	228
<i>oratio cupressis adsimulata</i>			o sculi

MORALIUM PLUTARCHI.

osculi mos	455	parium	435
osculo salutandi mos	420	parison	69
ostentationis fuga	178	parmenio	225.331.333
ostentum	56.432	parmenion	169.213.329.338
ōdei vox apud Homerū quid		parmeno	25
89		parrhastus	ibid.
onorum irritorum causa	131	paronomasia	69
P.		parium corporis osus	303
Pædareus	349.402.417	parium antecedentia	131
Pædagogus qualis quæren-		parua magnorum argumenta	
dam	5	513	
paenae remedia	245	parysatis	324
palamneus quid	501	passiphae	274
palamnei	514	patacon	31
palilogia	68	pater patratus	475
palinocia quid	499	patrum in senatu species	474
palinocia causa	512	patienter dictum	336.345
palladium	508	patientia	222.403.407
palloris causa	97	patientia in tormentis	438
pan	526	patientia prudens	363
panatius	361	patientia exemplum	328
pandarus	46	patientia in discendo exempla	
pandora	226	144	
panthea	45.196	patria celebritas	340
panthædas	401	pro Patria quomodo agendum	
paralus	245	118	
parasiti effigies	153	patricij cur dicti	474
parembola	67	patriciorum habitatio	48
parentationis tempus	466	patroclus	57.87.104.118.119.
parenthesis	67	125.160	
parentum error	5	Paulus Aemilius	357
parentum exempla	19	pauper diuiti donans	514
parentum in liberos inspectio		pauperum liberi quomodo in-	
13		situendi	11
parentum lenitas	18	paupertas	30
parentum merita	337	pausanias	204.225.320
Paris	26.181.277	pausanias Cleombroti F.	402
paridis iudicium	56	pausanias Plisponadi F.	ibid.
paris & imparis numeri vis		paxis	526
455		Peccati sanatio	177
		X 2	pecca-

INDEX IN I. PART.

peccatorum omnium causa	388	perfarū regia migrationes	187
peccatorum poena	358	perfarum regū consuetudo	276
peccatorum spontaneorum poena	116	perferus	338
pecunia inutilis & Grilis red-		perfidum faminarum facinus	
denda	327		423
pecunia contemptus	353	persuasio simulata	163
pecunia insatiabilis indicium	323	persuasionis falsa cautio	145
pelens	113	perterritus adfectu hostis ex-	
pelopidas	350 352. 420	pressus	81
peloponnesus	306. 398	perturbatio animi quid	311
pempazēba quid	541	perturbationis vacuitas	193
penama vocis significatum	510	perturbationum animi cōmu-	
peneleus	504	ne crimen	312
penelopes proci	10	peruersitas	46
penelopa	39. 118	peruicacia expressu exēplo	80
penelope	118. 277	pestis causa	122
peregrē mortui dicti, reuerſi		perro Himeræus	531
quomodo introeāt ades	454	T. Petronius	162
peregrinatio interdicta	413	Phæaces	39. 116. 124. 127
peregrinationis incōmoda	389	phedimus	437
perfidia punita	392	phadra	40. 150
perfidia & calliditatis diffe-		phagilus quis	497
rentia	373	phalaris	184
periander	285	phalaridis tyrannis	156
pericles	9. 11. 245. 341	pharnabazus	378
perillus	332	pharsalus	369
perinthus	382	phastius Epimenides	512
peripatericorum de affectibus		phemius	54. 116
opinio	98	phemius Aneianum rex	497
peripatericorum de bonis ani-		Φῆσται	63
mi sententia	100	phidias	279
periphrasis quid sit	67	philautia	171
perſylacismus	477	philautia consequens	145
peritia	358	philautia indicium	171
peritia bellica	120	philippides	337
peritia multarum rerum	54	philippus Demetrii F.	422
perrhæbia	298 (322)	philippus 134. 152. 253. 172. 176.	
apud Persas forma præstantia		277. 281. 329. 335. 524	
		philippus Macedonum rex	225
		philip-	

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>philippus Orphei sacrificulus</i>		<i>philosophia proprium</i>	555
394		<i>philosophica rationis fructus</i>	
<i>philo Thebanus</i>	330	139	
<i>philocrates</i>	214	<i>philosophia Veteris precepta</i>	
<i>philoctera</i>	25	224	
<i>philodemus</i>	430	<i>philosophia usus</i>	220.401
<i>philophanes</i>	371	<i>philosophia utilitas</i>	130.328.
<i>philopæmen</i>	357	331	
<i>philosophantium discrimen</i>	188	<i>philotas</i>	169.213
<i>philosophi ad molestum audi-</i>		<i>philotimus</i>	137.180
<i>rorem oratio</i>	141	<i>phocion Atheniensis</i>	343
<i>philosophi traductio parasitica</i>		<i>phobus</i>	436
158		<i>phocensium victoria</i>	421
<i>philosophi mercenarij</i>	327	<i>phocidum factum</i>	428
<i>philosophi quomodo audiendi</i>		<i>phocidum feminarum facino-</i>	
138		<i>ra</i>	421
<i>in Philosophorum scriptis ob-</i>		<i>phocion</i>	167.196.269.379
<i>servanda</i>	188	<i>phæbdas</i>	404
<i>philosophorum secta</i>	106	<i>phœnicia</i>	56.450
<i>philosophorum solennia nomi-</i>		<i>phœnix</i>	38.113.178.516
<i>na</i>	465	<i>phœnix Achilles padagogus</i>	5
<i>philosophorum vertigo</i>	24	<i>phœnicis cerebrum</i>	267
<i>in Philosophos dictum</i>	349	<i>phraathes</i>	366
<i>philosophia circa quid verse-</i>		<i>phryne</i>	255
<i>tur</i>	558	<i>phrynus</i>	195
<i>philosophia dissimulata</i>	21	<i>phylactes</i>	494
<i>philosophia quid doceat</i>	10	<i>phyle</i>	345
<i>philosophia amoris signum</i>	185	<i>phyleus Angea F.</i>	464
<i>philosophie continuatio</i>	184	<i>phyximelum quid</i>	495
<i>philosophie desiderium</i>	186	<i>Pici mutatio</i>	460
<i>philosophie examen</i>	134	<i>pici natura</i>	ibid.
<i>philosophie laus</i>	337	<i>pici generatio</i>	ibid.
<i>philosophia materia & finis</i>		<i>pictor imperitus</i>	169
512		<i>pictura</i>	127.159
<i>philosophia partes</i>	83	<i>pictura descriptio</i>	25
<i>philosophia Platonica difficul-</i>		<i>piet dictum</i>	345
<i>tas</i>	188	<i>pietia</i>	434
<i>philosophia praestantia & vi-</i>		<i>pietas erga parentes</i>	117
<i>litas</i>	10	<i>pietas in cives</i>	355
<i>philosophie principium</i>	192	<i>pietas in patrem</i>	337
			337
		X 3	<i>pila</i>

INDEX IN I. PART.

<i>psla ludus</i>	131	<i>poesis Philosophia permixta</i>	21
<i>pinariorum familia</i>	475	<i>poeseos illecebra</i>	<i>ibid.</i>
<i>pindarus</i>	231	<i>poeseos praestantia</i>	<i>ibid.</i>
<i>piraeenses</i>	498	<i>poeseos termini</i>	57
<i>pirithorus</i>	213	<i>poeta cur mentiantur</i>	22
<i>pisces capiendi ratio</i>	274	<i>ex Poetarum auditione com-</i>	
<i>psilibratius</i>	345	<i>moda</i>	51
<i>piso</i>	367.371	<i>poetarum contraria dicta</i>	28
<i>pittacus</i>	295	<i>poetarum cum Philosophis com-</i>	
<i>pittaci dictum</i>	286	<i>paratio</i>	<i>ibid.</i>
<i>Plantae</i>	300	<i>poetarum de proprijs dictis in-</i>	
<i>plantarum praestantissima quae</i>		<i>dictum</i>	26
235		<i>poetarum dicta Philosophorum</i>	
<i>Plato</i> 2.16.175.178.202.282		<i>sententis munita</i>	51
<i>platonis curuitas</i>	37	<i>poetarum fragmenta probabilia</i>	
<i>platonis facta</i>	14.172	23	
<i>platonis praeceptum</i>	270	<i>poetarum mendacia</i>	22
<i>platychatas Bæotorum quis</i>	495	<i>poetarum Vera sententia</i>	24
<i>pleiades</i>	87	<i>poetarum Virtutes diuersae</i>	140
<i>pleistarchus Leonida filius</i>	403	<i>poetis Si parendum</i>	40
<i>pleistomachus Pausania filius ibi.</i>		<i>poetica argumenta Unde peten-</i>	
<i>pleonasmus</i>	67	<i>da</i>	28
<i>pleonasmus & sius</i>	<i>ibid.</i>	<i>poetices ars quatenus laude-</i>	
<i>πλωδός quid significet</i>	71	<i>tur</i>	25
<i>ptoiades nebula quae</i>	494	<i>poetices descriptio</i>	24
<i>ploutis</i>	503	<i>poetices Varietas</i>	36
<i>ploratio res & ille</i>	202	<i>poetica cognata ars</i>	25
<i>pluto</i>	249.463	<i>poeticorum fragmentorum oppo-</i>	
<i>plutonis cognomen</i>	84	<i>sita</i>	30
<i>pluuia tempus</i>	89	<i>polemon</i>	178
<i>pluuia causa</i>	<i>ibid.</i>	<i>poteles quis apud Epidamnios</i>	
<i>Poemata Homeri quid sint</i>	126	502	
<i>poemata legendi ratio</i>	22.189	<i>poliagrus</i>	39
<i>pena in Lycæu ingredientium</i>		<i>pollis</i>	325.425
505		<i>pollucis cultus</i>	500
<i>pena ob alterius culpam</i>	406	<i>pollus</i>	<i>ibid.</i>
<i>penarum diuersitas</i>	482	<i>polus septentrionalis</i>	87
<i>poesis</i>	127	<i>poli Austrini situs</i>	89
<i>poesis quae sit</i>	22	<i>poli Septentrionalis situs</i>	88
<i>poesis quid sit</i>	37	<i>polyarchus</i>	445
		<i>polybii</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

polybi praeceptum	360	praefugiendi Suis Unde	546
polycleti dictum	198	praestantia hominis causa	216
polycraes	314	prismus	117.238
polycratidas	403	priena	285
polycritus	504	priena quid	499
polycrista	410	princeps beatus	293
polydorus Alchamenis fil.	403	princeps pessimus	358
polypodis capus	20	princeps quo pacto fiat modera	
polypodis mutationes	214	rior	358
polysthercion	338	principis institutio	115
polyxenus	227	principis officium	353
Pomperus 203.205.365.367		principi de gloria sit paranda	
pompeius Unde Magnus appel-	293		
latus	365	principum responsa	372
pompeia	369	principum supplicia	324
pontificis Romani proprium		principatus	49
468		principium bonum	22
pontus	235	principium infinitum	540
popedius Sio	364	principia absurda	525
C. Popilius	ibid.	principia motionis	453
popilius Cota	367	principia Platonica	539.
ποπιοι	31	563	
populi Romani maiestas	364	principia rerum	83
porcia	420	principia Suisuerse	311
porfenas	429	principiorum difficultas	143
porta cur non sint sacra	463	πορτειν	63
porus	335	πορεαυαφωvovis	75
possessio rerum preciosa	402	procops	184
postumius albinus	306	procreatio	1
postumia	203	procreationis signum	453
potentia ausus	430	prodicus	257
potentia concilianda ratio	330	proditio	370.381
potestatis moderatio	359	proditoris fides	349
Praeceptorum philosophicorum		profectus expeditus	186
novita.	53	profectus a dementia distans	
ad Pratum exhortationes	46	184	
praeonomm	489	profectus argumentum	118
praecupatio malorum	45	profectus ex somniis indicium	
preparatio corporis	253 (443)	194	
prerogativa honoris iudicium			

INDEX IN I. PART.

<i>profectus impedimēta</i>	186.187	<i>prolemaus Philadelphus</i>	15
<i>profectus indicium</i>	187. 191.	<i>Pudicitia</i>	46
	192.196. 197	<i>Pudicitia mulierum Lacon-</i>	
<i>profectus in Virtute rationes</i>		<i>carum</i>	382
	184	<i>pudor intempestivus</i>	258
<i>profectus nota</i>	190	<i>puella è mari à delphico serva</i>	
<i>profectus veri proprium</i>	196	<i>ta narratio</i>	309
<i>proficientis in Virtute signum</i>		<i>pueri coolumni</i>	5
	198	<i>pueris quid discendum</i>	379
<i>proficientis officium</i>	195	<i>pueritia quibus insinuenda</i>	5
<i>Promedon</i>	434	<i>pugillationis interdicta ratio</i>	
<i>prometheus</i>	33.199.217.218.448		346
<i>proportionis natura</i>	547	<i>pugna aduersus Sira</i>	185
<i>proserpina cognomen</i>	32	<i>pugna apud Mantineam</i>	347
<i>propopœia</i>	76	<i>pugna Leuctrica</i>	348
<i>protesilaus</i>	57	<i>pugna et incunda</i>	358
<i>protheus</i>	214	<i>pugnandi in hostes modus</i>	384
<i>protogenes</i>	337	<i>pugnandi ratio</i>	359
<i>promerbiū , Iſhac rata eſto,</i>		<i>pugnantium fortiter mors</i>	120
<i>Unde tractum</i>	507	<i>pudicitia</i>	118
<i>providentia</i>	90	<i>pulcerrimorū operum effectio</i>	
<i>providentia diuina diſceſſus</i>			309
	517	<i>pulcerrimum quia</i>	294.295
<i>providentia effectus</i>	217	<i>pulcræ rei perfectio</i>	140
<i>prudētis commendatio</i>	44	<i>pulchritudo</i>	7
<i>prudētis Viri & Viris diſcri-</i>		<i>punicea Veſtis & ſus</i>	413
<i>men</i>	42	<i>purgationum Ventis & ſus</i>	268
<i>prudētum propria</i>	46	<i>putrefactio quid</i>	451
<i>prudētia</i>	43.46	<i>Pycmeda</i>	54
<i>prudētia muſica</i>	217	<i>pydna</i>	175
<i>prudētia culinaria</i>	ibid.	<i>pyramidis deſcriptio</i>	537
<i>prudētia quid</i>	218	<i>pyramidis meſura</i>	285
<i>prudētia inſolita</i>	322	<i>pyramidis natura</i>	539
<i>prudētia & pulchritudinis</i>		<i>pyrrhias</i>	503
<i>comparatio</i>	101	<i>pyrrhon</i>	193
<i>prudētia Vocabulum</i>	215	<i>pyrrhus</i>	338.353
<i>Pſoloeis qui</i>	504	<i>pythagoras</i>	2. 10 105.177.
<i>psychoſtaſia</i>	23		206
<i>Prolemaus</i>	152.156.161.177.	<i>pythagore dictum</i>	139.318
	335	<i>pythagora error</i>	517
		<i>pytheas</i>	

MORALIUM PLUTARCHI.

pytheas	343	rationem habere qua dicuntur	
pythes	434.446	40	
pythias spiritu interfecta	553	ratiocinatoris officium	222
pythica cantilena	306	reconciliatio fratrum	323
pytho	498	recessario dextra	254
python	339	redundantia effectus	258
pythopolites	447	refrigerationis extremitatum	

Q.

Qvarendi modus	138	effectus	252
quaestio de mari ebiben		refrigerationis usus	124
do	291	refugia	314
quaestiones quales proponenda		regio feris carens	198
137		regis boni officium	385
quaestiones variae	294	regis copia	357
quaestiones argutas proponendi		regis informatio	116
consuetudo	295	regis officium	332
quaestionum argutia	137	regis potestas	336
quaestionum siue problematum		regum colloquia	324
solutio	453	regum cura	331
queruus	499	regum imitatio	276
quinarij natura	537.559	regibus decorum quid	295
quinarij numeri vis	453	regium quid sit	324.335
quinarij proprietates	541	regius animus	332
quinarij vis & praestantia	559	regnum iusto conservandi ratio	
T. Quintius Flaminius	370	398	
quirinaliorum appellatio	484	regni commendatio	116
quiris quid antiquis	484	regni conservandi ratio	383
		regni divisio fabulosa	249
		regressus in virtute causa	184
		reipublica bene formata causa	

R.

R Adamantibus	250	200	
raptio Cretensis	16	reipub. formarara	198
rapius expressus	16	reipub. forma	115.116
varia	281	reipub. optima forma	404
ratio à metu superata	96	reipub. salus	398
rationis communitas	94	religio	117
rationis & ira pugna	95	religio austa	313
rationis imperium	ibid.	remissio animi	127
rationis obedientia	129	remissio quando adhibenda	
rationis situs	95	270	
rationis usus	216	remuneratio	325

X 5

repre-

INDEX IN I. PART.

reprehendendis libertas	147	roboris causa	123
reprehensimores	203	robustissimum quid	294
reprehensio alterius	133	Roma femina Troiana	420
reprehensio maledictis premi- sa	26	romana civitatis origo	ibid.
reprehensio sine contumelia		romulus	458. 463. 485
177		ροϋδει	63
reprehensionis fuga	142	Rubicon fluvius	369
reprehensionis libera cautio		ruboris signum	358
180		ruma quid significet	474
in Reprehensione acerbitas	181	rumina sacrificium	474
reprehensiones iniquae	130	rumor sinister	369
reprehensionum metus	42	rumores falsi	292
reprehensorum occasiones	180	Rymetaces Thracon	370
reprehensor idoneus	174		
repudiatio uxoris	153	S.	
requies à continuatione labo- rum	II	ΣΑΚΟ	62
requies in inanitis	12	sacra clandestina	276
res familiaris virius cōiugum esse dicatur	277	sacrorum mysticorum ratio	14
rei faciunda modus	300	sacrificia Neleum	434
res quando laudentur	155	sacrificia ad Hyampolim	421
rerum finis	299	sacrificia sorda	523
rerum omnium optima que	382	sagitta cura	48
reverentia	411	salmanitarum historia	427
rex sacrificulus	476	falsè dictum	329
Rhea	541	falsè responsum	347
rhetor ineptus	161	salutationis exercenda locus	263
rhetorica	109	salutationis usus	254
rhetorica quid	ibid.	saluberrima qua	262
rhetorices autor primus	ibid.	salutis consequenda modus	182
ridiculi in rebus serijs	359	de Sambico proverbiū	508
ρῖzedavī	31	sanius	152
ρῖznotē vocis significatio	96	samiorum mos	510
riglus	254	samiorum respub.	ibid.
risus causa	255	sanè capta	502
ritus Delphici	524	sanguis quid sit	93
Robur	7	sanguinis causa	122
		sanitas	7
		sanitas quibus non paretur	
		269	

sanita-

MORALIVM PLVTARCHI.

sanitatis conseruanda medium		sciri dñ	529
270		sciē dictum	329
sanitatis recuperanda signum		scyrus	49
195		scyrha	291
sapientia paranda ratio	230	scyrhas	376
sapientum dicta de principe		Seditionum causa	256
293		seianus	213
sapientum possessiones	300	seirames	322
sapientum priscorum numerus		seien χυστία	64
556		selenium	337
sapientissimum quid	294.295	selinus	385
saporis natura	268	semiramis	323
sappho	427	semiramidis magnificētia	419
sarcasmus	76	P. Sempronius	458
sardes	473	senatus constituendi origo	115
sardiani	ibid.	senectutis honor	404
sarpedon	87.124	senectutis incommoda	18
saribarzanes	324	senectutis praeceptum	359
saturnalia	55	senectutis proprium	366
saturnus qualis deus	457	senectutis viciatū quomodo pa-	
saturni captiuitas	527	rerur	11
saturni & Rhea filij	84	sensus quot numero	562
saturni falx	469	sensuum acutissimus	452
satyrus	199	sensuum defectus causa	ibid.
saxa cur sint arida	450	sensuum impotentia	216
Scamander	506	sensuum numerus	541
scaurus	206	sensuum quis acerrimus	130
scelerum conscientia	410	sententia mutatio	393
sceletus Aegyptiorum	287	sententia Vita humana neces-	
schema quid sit	67.63	saria	242
schematis species	67	sententiarum Homeri imita-	
schemata concurrentia	69	tio	107
scientia corporis curandi	10	senum cum adolescentibus con-	
scilurus	325	uersatio	177
scipio	214	septerij solennitas	496
scipio Africanus	360	septimontij festum	477
scipio iunior	355.360	sepulcrum puerorū apud Chal-	
scipio maior	354	cidenfes	500
scipionis funus	363	sepulcri honor	481
sciraphidas	414	sepulcralia certamina	120
		sepul-	

INDEX IN I. PART.

<i>sepulcra</i>	119	<i>silenus</i>	240
<i>sepulcrorum superstitio</i>	413	<i>silens</i>	161
<i>sepultura ritus</i>	119	<i>simiarum captura</i>	150
<i>sermonis distributio</i>	296	<i>similitudo affectuum</i>	152
<i>sermonis genera</i>	78	<i>similitudinis adfectatio</i>	149
<i>sermonis libertas</i>	149	<i>similitudinis error</i>	ibid.
<i>sermonis paucitudo</i>	255	<i>similium differentia</i>	150
<i>sermonis simile</i>	340	<i>simonides</i>	189. 225. 340
<i>sermonis turpitudine</i>	13	<i>simonidis responsum</i>	21
<i>sermonis usus</i>	131	<i>simul actu difficilis</i>	348
<i>sermonis utilitas</i>	262	<i>simulatio eruditionis</i>	138
<i>sermones probabiles turpi b. fa-</i>		<i>simulationis deprehendenda ra-</i>	
<i>ctis accommodati</i>	40	<i>tio</i>	152
<i>sertorius</i>	366	<i>sinatus</i>	439
<i>seruae aditu templi Matuta cur</i>		<i>sinistrum unde dictum</i>	480
<i>prohibeantur</i>	458	<i>sinorix</i>	439
<i>seruile animi indicium</i>	42	<i>sirenes</i>	105
<i>seruitutis calamitas</i>	314	<i>sisyphus</i>	25
<i>seruilius</i>	365	<i>sitis remedium</i>	19
<i>seruus</i>	420. 467	<i>siſce</i>	63
<i>seruus rex</i>	454. 488	<i>Smicythus</i>	329
<i>seruius Tullus</i>	479. 490	<i>smyrna</i>	54
<i>seruorum fersa</i>	488	<i>sobrietatis</i>	471
<i>seruorum fides</i>	422	<i>sobrietatis commendatio</i>	324
<i>serpyllus</i>	340	<i>sobrietatis exemplum</i>	394
<i>sestertis</i>	419	<i>soclarus</i>	20
<i>seueritas temperata</i>	18	<i>socordia vis</i>	3
<i>sextus Romanus</i>	186	<i>Socrates</i>	2. 16. 126. 172. 175. 176
<i>Si coniunctio quā habeat vim</i>			178. 196. 205. 208. 229. 231
557			249. 254. 263. 278. 385. 423
<i>sibylla oracula</i>	419	<i>socratis dictum</i>	7. 14. 30
<i>sidon</i>	56	<i>socratis sententia</i>	227
<i>signa felicia</i>	126	<i>solan animatus</i>	86
<i>significationum nota</i>	544	<i>solis boues comesti</i>	94
<i>silano</i>	25	<i>solis cursus</i>	484
<i>silentium</i>	105. 279. 370	<i>solis eclipsis</i>	88
<i>silentium tempestinum</i>	14	<i>solis epitheton</i>	64
<i>silentij causa</i>	388	<i>solis forma</i>	86
<i>silentij commendatio</i>	132. 255	<i>solis magnitudo</i>	ibid.
<i>silentij utilitas</i>	205	<i>solis</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>solis motus</i>	86.514	<i>spertis</i>	409
<i>solis obscurati causa</i>	544	<i>spes honoris</i>	17
<i>solis occasus</i>	86	<i>spensippus</i>	14.175.178
<i>solis ortus</i>	<i>ibid.</i>	<i>sphinx</i>	367
<i>solis situs</i>	<i>ibid.</i>	<i>spicarium differentia</i>	191
<i>solis vis</i>	<i>ibid.</i>	<i>spintharus</i>	132
<i>solis symbolici</i>	514	<i>spiritus pro anima</i>	95
<i>solis usus</i>	264 450	<i>spiritus intra terram conclusi</i>	87
<i>de Sole opinio Anaxagora</i>	318	<i>causa</i>	93
<i>soliditas in quo intelligatur esse</i>	562	<i>spiritus descriptio</i>	262
<i>Solon</i>	159.175.274.292.476	<i>spiritus vis ac natura</i>	548
<i>σάπια</i>	94	<i>spirituum diuinationi inferuentium vis</i>	393
<i>somnium</i>	433	<i>spirituum inaequalium noxia</i>	467
<i>somniorum causa</i>	553		59
<i>somniorum diuersitas</i>	194	<i>spolia</i>	311
<i>somnus</i>	452	<i>spoliolum consecratio</i>	526
<i>somnus sumptuosus et fiat</i>	313	<i>spondens</i>	489
<i>somnus supersticiosorum</i>	312	<i>sponsa in nuptijs cur iubeatur</i>	489
<i>somnus vitiosorum</i>	219	<i>aquam ac ignem tāgere</i>	<i>ibid.</i>
<i>somni causa</i>	303 313	<i>sponsa in Bæotia consuetudo</i>	<i>ibid.</i>
<i>somni comoda</i>	312		296
<i>somni usus</i>	124	<i>sponsaliorum tempus</i>	185
<i>sonorum species</i>	105	<i>sponsionis traductio</i>	504
<i>sophistarum mores</i>	138	<i>sporades insula</i>	126
<i>sophistarum orationes</i>	135	<i>σπός</i>	41.112
<i>sophoclis dictum</i>	188	<i>spuriū</i>	365
<i>sordium euentia</i>	272	<i>spurius</i>	194
<i>sorades</i>	15	<i>spurij unde dicti</i>	7
<i>sors</i>	404	<i>status popularis praestitia</i>	451
<i>Sparta</i>	16.56	<i>stellarum errantium motus</i>	449
<i>Sparta muri</i>	375	<i>stephons</i>	91
<i>Sparta muri et termini</i>	384	<i>sternutationis usus</i>	640
<i>Sparta ruina</i>	415	<i>sthenelus</i>	375
<i>Spartanorū erga Smyrnaeos beneficentia</i>	167	<i>sthenis</i>	194
<i>Spartanorum principum factū</i>	134	<i>stilpo philosophus</i>	7
		<i>stilponis Megarensis dictum</i>	451
<i>speculum vitiosum</i>	275	<i>stirpium causa producents</i>	449
<i>speculi descriptio</i>	<i>ibid.</i>	<i>stirpium genera</i>	91
		<i>stoicorum decretum</i>	640
		<i>stoico-</i>	

INDEX IN I. PART.

Stoicorum decretum	184	susa	187
Stoicorum dogma	102	suspecti vulgo	152
Stoicorum opiniones	159	sustentorum prae cautio	281
Strategema	337-348.364-373	Sybaritarum in inuitando con-	
381		suetudo	286
Stratonica	440.504	Syllafelix	364
Struthias	157	Synecdoche quid sit	65
Studij recte Vivendi causa	200	Synecdochæ species	ibid.
ad Studia quomodo adducen-		Syracusa	150
di pueri	12	Syria	148
Stupor	340	Syria dea	319
Suada & Gratiarum comun-		Systition	385
ta sedes	274	Systitia	396
de Suanitate Vita opinio			T.
Suanium ciborum usus	254	Tacturnitas	14.105
subditorum obedientia erga ma-		tacturnitas &	audacia
gistratus	115	mulierum	425
subditos demerendis ratto	292	talafia quid	465
Sulpitius Gallus	458	talafius in nuptijs cur canatur	
ad Superbum responsio	348	ibid.	
superbia	42	talorum iactus	237
superbia excussio	191	tanagril	467
superbia repressio	134	tanagulis	419
superfici ei motus	166	tantalus	320
superstitio	50	tarentum	354
superstitio animi morbis colla-		tarquinius	488
ta	321	tarquinius Priscus	467
superstitio quid	312	tarquinius Superbus	445
superstitio ut fugienda	321	tartarus	249
superstitionis causa & genus		taruntius	466
312		taurina natura	282
superstitionis effectus	317	taxiles	334
superstitionis exitialis exem-		Teleclus	346.404
pla	ibid.	telemachus	IIO.II6.II7.I22.
superstitionis finis	314	497	
superstitionis vox	312	telephus	142.203
contra Superstitionem	394	telesilla	422
superstitiosi ut ferant aduersa		telesippe	334
316		telentia	417
Supplicandus ritus	492	telix	352
		tellus	

MORALIVM PLVTARCHI.

tellus	159	thearidas	398
telluris munera	264	theba	353
remo	497	thebe Phoraa	437
temperantia descriptio	215	thebe	55.174.187
tempus an vetustissimum	294	thebarum mores	16
tempus quid	462	themis	474.529
temporis ratio	566	themistheas Gates	398
Tena fanum apud Teneidos		themistocles	204.196.339
501		themistocles dictum	207
tenacitatis & sordium effectus		themistocles & Aristidis inimi	
256		citia	341
L. Terentius	355	theramenes	226
teres	325	theristes	25.41.80.126
teribazus	317	therycion	398
terminus vitæ cur ignotus	228	theo	25
termino Deo cur nullum ani-		theocritus sophista	15
malimmoletur	458	theocriti mors	ibid.
terpander	413	theodorus	25.370
terra infimum elementum	83	theocritus qui	98
terra facultates	547	theologorum Delphicorum er-	
terra forma ac situs	83	ror	524
terramotus	87	theophrastus	188.269.270
terramotus consequentia	88	theopompus	346.398
terramotuum causa	87	theorematia quid	82
terra situs	84	thesus	40.213.237
testimonium falsum	502	thesmophori orū celebratio	503
tetrachordorū dispositiones	561	thesprois	117
τετραχόρδων	61	thessali cuiusdam responsum	3
Thais	26	thetis	23.47.57
thalamus coniugalis qualis ef-		thrafi quid	507
se debeat	283	thoas	503
thales	285	Θόας	32
Θαλ. πωγ. cur spes dicta	97	thracia	151
thamus	526	thrasibulus	286.345
thapj predones	117	thrasymedes Heraensis	553
theastamenes	398	thressa	511
theagenes	284.499	thyades	428
theagenes Thebanus	442	thyadum princeps	496
theano	279.284	Tiberis fluminis	420

Tiberius

INDEX IN I. PART.

<i>Tiberius</i>	213.371	<i>troadum facinus</i>	458
<i>tiberius Caesar</i>	161.271	<i>troadum mulierum facta</i>	420
<i>tibiscinum ritus</i>	473	<i>troia obfessa</i>	57
<i>tibur</i>	<i>ibid.</i>	<i>troians belli spaciū</i>	56
<i>tigranes</i>	364	<i>troianorum & Gracorum dif-</i>	
<i>tigris natura</i>	282	<i>ferentia</i>	43
<i>tigris natura</i>	315	<i>troilus</i>	238.308
<i>timagenes</i>	173	<i>trophonius</i>	231
<i>timesia oraculum</i>	213	<i>tropus quid</i>	63
<i>timidi ceruus adsimilati</i>	98	<i>trosobius</i>	529
<i>timiditas</i>	46	<i>Tubero</i>	358
<i>timiditatis argumentum</i>	173	<i>turpitudine consugalis</i>	275
<i>timiditatis expressio</i>	81	<i>turrium interdicia expugna-</i>	
<i>timoclea</i>	284.420	<i>tio</i>	399
<i>timocleia</i>	442	<i>tutelarū Deus qualis</i>	475
<i>timocrates</i>	375	<i>Tymorele</i>	446
<i>timomachus</i>	25	<i>tyndareus</i>	122
<i>timotheus</i>	31.258.319.328.342.	<i>tynnichus</i>	408
	413	<i>typhoniscorum & Titanicorum</i>	
<i>tiresias</i>	104.315	<i>fabula</i>	529
<i>tiresia oraculum</i>	548	<i>typhonum sacrificia</i>	321
<i>tisaphernes</i>	151.372	<i>tyrannicidium</i>	433
<i>titus Imperator</i>	253	<i>tyrannidis causa</i>	256
<i>Tlepolemus</i>	504	<i>tyrannidis indicia</i>	193
<i>Tolerantia abusus</i>	372	<i>tyrannidis singulare exemplū</i>	
<i>toledorix</i>	441		437
<i>Tragædia quid</i>	21	<i>tyrannorum dona</i>	327
<i>tragædia forma</i>	126	<i>tyrannorum metus</i>	314
<i>tragædia principium</i>	<i>ibid.</i>	<i>tyrrhenarum historia</i>	423
<i>trasectio literarum</i>	60	<i>tyrtæus</i>	409
<i>trasyllus Cynicus</i>	336	<i>tyrtæus poeta</i>	402
<i>træiv</i>	60		V.
<i>trebonius</i>	363	<i>Valerius Poplicola</i>	470
<i>tremoris causa</i>	97	<i>Valerius Soranus</i>	475
<i>tribunatus plebis</i>	481	<i>Galeria</i>	429
<i>tripos quid</i>	558	<i>validissimum quid</i>	295
<i>tripodiscæ</i>	498	<i>Ganiloquentia</i>	372
<i>tritici quomodo nascatur</i>	449	<i>Ganitas interrogantis repre-</i>	
<i>trinitas statua</i>	352	<i>hensa</i>	410
<i>triumphi mos</i>	481	<i>Vaporis effectus</i>	548
			Varie-

MORALIUM PLUTARCHI.

Varietatis commendatio	9	Verum Ens	560
Vates Gracia	518	Vestitum impudicarum panna	
Vatinius	367	487	
Vbera bina cur mulieribus	4	Vestitum preciosus	347
Vehicularum usus	474	Vestitum vilis	380
Vementes	473	Vestitum usus	218
Venatores callidi	150	Vita Flaminia	477
Veneficiorum euentus	274	Vices rerum	123
Veneficiorum vis simulata	523	Vicinitatis laus	340
Venenorum differentia	125	Vici studii causa	218
Ventorum causa	88	Victima humana	482
Ventorum & pluviarum differentia	89	Victoria anceps	36
Ventorum natura	88	Victoria Cadmeis	13
Ventorum oppositio	ibid.	Victoria concessa	ibid.
Ventorum ordo	ibid.	Victoria fraude parata	394
Ventorum principium	124	Victoria sus	373
Ventus patrocini	303	Victoria vera	386
Venus	265	Victorum lingua	201
Venus intempestiva	257	Victus tenuis	123
Venus abstinentia	255	Victus ratio circumstantijs accommodata	272
Veneris & Bacchi opus	299	Victus cura propostera	257
Veneris usus	281	Victus ratio	252 301
Generalium ritus	470	Victus ratio accuratissima	260
Veneritatis commendatio	278	Victus ratio nimis accurata	
Verbofiras	392. 393	269	
Verecundia	275. 282	Victus ratio moderata	268
Verecundia inepta	253	in victu erratorum correctio	
Verecundia nimia	142	261	
Verecundia ingeneratio	177	Vigilia & somni usus	12
Verecundia nimis effectus	143	Vini adstringentis natura	123
Veritas	405	Vini detrimentum	266
Veritas an sapientia	294	Vini diversi usus	123
Veritas vnde cognoscenda	203	Vini intempestivus usus	265
Veritatis commendatio	146	Vini miscendatio	265
Veritatis laus	118	Vini vehementis natura	123
Veritatis oratio	164	Vini vis	2. 190 546
Veritatis pater	457	Vini usus	265. 293
Veritatis studium	15	Virgines sine dote	398
Verris filius	367	Virginum educatio	398
		T	Vir

INDEX IN I. PART.

<i>Vir bonus</i>	344	<i>Virtutem affectatū commodius</i>	
<i>Viri habitu muliebri custodia</i>		<i>quid</i>	397
<i>liberati</i>	425	<i>de Virtute & Vitio sententia</i>	
<i>Viri imperium</i>	275	<i>Homeri</i>	97
<i>Virorum exitij causa</i>	122	<i>in Virtute profectus latens</i>	183
<i>Virorum quorundam natura</i>		<i>de Virtute Stoicorū opinio</i>	98
282		<i>Virtutes morales quid</i>	3
<i>Virtus atq; muliebris Virtutis</i>		<i>Virtutum differentia</i>	420
<i>similitudo ac discrimen</i>	419	<i>Virtutum ordo & dignitas</i>	100
<i>Virtus an disci possit</i>	102	<i>Virtus causa</i>	215
<i>Virtus beneuolentia iuncta</i>	209	<i>Vita beata in quo consistat</i>	53
<i>Virtus in rebus aduersis</i>	196	<i>Vita ciuilis & bellica</i>	115
<i>Virtus summa</i>	98	<i>Vita humana quid</i>	247
<i>Virtutis ansa</i>	130	<i>Vita libera</i>	17
<i>Virtutis certamen</i>	404	<i>Vita in quo consistat</i>	103
<i>Virtutis commendatio</i>	100	<i>Vita qua nobis ratione attribui</i>	
<i>Virtutis descriptio</i>	192	<i>ta</i>	240
<i>Virtutis dignitas</i>	208	<i>Vita rustica</i>	115
<i>Virtutis efficacia</i>	102	<i>Vita degenda fons</i>	156
<i>Virtutis elementa</i>	17	<i>Vita degenda praecepta</i>	14
<i>Virtutis & diuitiarum compa-</i>		<i>Vita delectus</i>	252
<i>ratio</i>	101	<i>Vita descriptio</i>	228
<i>Virtutis & Vitiiorum origo</i>	311	<i>Vita diuersi fines</i>	30
<i>Virtutis fons</i>	5	<i>Vita finis</i>	235 314
<i>Virtutis honos</i>	359	<i>Vita futura descriptio</i>	248
<i>Virtutis obseruanda ratio</i>	44	<i>Vita genus mansuetum</i>	198
<i>Virtutis officia</i>	222	<i>Vita humana conditio</i>	330
<i>Virtutis paranda ratio</i>	395	<i>Vita humana amicitia nume-</i>	
<i>Virtutis perfectio</i>	102	<i>rus</i>	521
<i>Virtutis praeuium</i>	120. 342	<i>Vita humana diuisio</i>	12
<i>Virtutis principium</i>	102	<i>Vita humana imago</i>	225
<i>Virtutis requisita</i>	2	<i>Vita in metu miseria</i>	328
<i>Virtutis scientia qua</i>	102	<i>Vita longitudo</i>	234
<i>Virtutis significatio</i>	34	<i>Vita mensura</i>	235
<i>ad Virtutis studium adhorta-</i>		<i>Vita rationes</i>	11
<i>tio</i>	331	<i>Vita terminus</i>	109. 188
<i>Virtutis sufficientis exempla</i>		<i>Vitium extremum</i>	98
99		<i>Vitia contra inimicos & surpan-</i>	
<i>Virtutis & sus</i>	388	<i>da</i>	206
<i>Vitium praeuium datum</i>	365	<i>Vita latentia & curanda</i>	272
		<i>Vitia</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

Vitia virtutibus admixta	36	Virtus	103.540
Virtutum comparatio	133	Virtus sacra	462
Virtutum contagionis causa		Virtutis natura	559
152		Vniuersi circularis reuolutio	
Virtutum in corpore aditus	130	94	
Virtutum correctio	192	Vniuersi confusiois causa	302
Virtutum diuisio	482	Vniuersi Deus	536
Virtutum genuina correctio		Vniuersi distributio Homerica	
170		531	
Virtutum in poesi Homeri descriptio	causa 38	Vniuersi exordium	83
Virtutum natura & vis	219	Vniuersi nomen	85
Virtutum proprium	201	Vniuersi partes	ibid.
Virtutum Veris contrariorum obiectio	162	Vniuersi principium	448
Virtutum vis	219	Vocabula translata	63
Vitiosum nominis fuga	193	Vocabulorum ex rebus subiectis significatio	32
Vitis in Graciam quomodo peruenit	450	Vocabulorum in Homero nouitas	63
Vituperationum abusus	170	Vocabulorum vsus	31
Vituperationum iniquum	243	Vociferatio	106
Viuendi genera permiscenda		Vociferationum fuga	262
10		Voconius	368
Viuendi recte principium	144	Voluptas brevis	337
Vlcus quid	479	Voluptas corporis optima	302
Vlyssae exordium	110	Voluptas iniusta	29
Vlyssae materia	58	Voluptatis arbitrium	92
Vlysses 25.28.38.45.49.51.99.101.106.112.114.118.123.126.128.137.179.181.277.310		Voluptatis breuissima damnus	
Vlysses somnulosus	39	257	
Vlyssis commendatio	100	Voluptatis commendatio	30
Vlyssis laus	91	Voluptatis in amicitia consideratio	153
Vlyssis socij	94	Voluptatis studium	30
Vlyssis sacellum	508	Voluptatis vera impedimenta	
Vltio 347.372.387.406.440		257	
Vltio diuina	443	Voluptatis vituperatio	30
Vmbilicus terrae	512	Voluptates potentia vituperatio	30
Vmbilici decidentia	489	dicta	30
Vnctionis vsus	124.264	Voluptates verae & licite	256
		Voluptatum carnis occasio	220
		Voluptatum consecratio & fusio	

INDEX IN I. PART.

24	302	Vulcanus claudicans	126
Voluptatum contemptus	374	Vulcani templum	471
Voluptatum fomes	256	Vulgi iudicium	8344
Voluptatum origo	259	Vulgo placere studentium	Si-
Voluptatum perniciēs	257	14	8
Voluptatum Verarum impedi- menta	257	Vulneratorum differentia	121
Voluptatibus corporis & mode randum	255	Vulneris curandis ratio	125
Vomitibus quando & quomodo admitteudus	268	Vulturum natura	20485
Vomitibus malum peculiare	268	Vultus placidi & tristis	174
Vomitibus & usus	267	Vultus tetrici significatio	368
Voracitas in aliena domo	256	Vxor intempestiva	275
Votum	413	Vxor pusilla	2
Voti inconstancia	410	Vxoris erga maritum mores	276
Vox quid sit	262	Vxores filijs qua quarenda	19
Vocis exercitatio & bi facienda	263		X.
Vocis moderatio	ibid.	X Antippos	245
Voces libera & bi & surpanda	175	Xantippa	205
Vocum observatio	45	xenocles	376
Vocum promiscuarum expref- sio	80	xenocrates	144.178.269.278.
Urbanitas rei seria admixta	16	335.388.522	
Urbis felicissima qua	276	xenocratis praeceptum	130
Urbis condenda ratio	464	xenocrata	445
Urbium munus	375	xenophanes Colophonius	326
Ursa	87	xenophanes physicus	321
Ufus rerum mediocrium	48	xenophon	16
Ufus rerum non optimarū	199	xenophon Socraticus	246
Usum rerum praecedentia	333	xerxes	323.339.447
Utiliora tempore	448		Z.
Utilissimum quid	294.295	Z Acynthus	356
Utilitatis ex re quanta observat- io	189	Zeparetus rex	509
Utilitas inter duo quid	451	Zelera	426
Utilitas quid	448.449	Zeno	48.187.200
Vulcanus	51.85.115.128	Zenon	194
		Zenon Citiensis	337
		Zephyria	131
		Zenxi-	

MORALIUM PLUTARCHI.

Zenxidamus	389	Zona quae	341
Zenxis	211.419	Zopyrus	323
Zotus sacerdos	305	Zoronstres	320

FINIS.

AVTHORVM QVI IN HAC

PRIMA PARTE NOMINATIM

citantur, Catalogus Alpha-
beticus.

A Eschines	132.246	Artemus	472
Aeschylus	23.46.52.109.	B.	
	192.198.216.227.243.	B Archylis	52
	341.486.495.524.528.547	Biantis sententia	52
Aescopus	188	C.	
Alcinous	116	C Allisthenes	495
Alexander	490	Castor	457.479
Alexis	30.528	Caro	471
Anaxagoras	216	Charo Lampfacenus	436
Anaxandrides	495	Chilonis praecepta	52
Antimachus	469	Chrysippus	326.335
Antimachus poeta	227	Cicero	466
Antipater	56	Cleo Halicarnassensis	377
Antistius Labeo	471	Clitomachus	361
Apollodorus	107	Cluvius Rufus	490
Aratus	87.109	Crantor	224.239.240
Archilochus	32.108.140.294.	Crantor Academicus	212
	414.557	Crates	58
Architas Amphissensis	498	D.	
Architimus	505	D Emocritus	13.260
Aristarchus	58.115	Demetrius Phalerensis	224
Aristo	20	Demosithenes	77.109.175.201.
Aristophanes	14.43.177		218
Aristoteles	47.54.92.95.98.	Diocles	506
	104.187.240.267.435.449.	Diogenes	135
	455.473.494.497.429.533.	Dionysius Thrax	58
	542.548.562.	T 3	Empe

INDEX

E.		M.	
E		M	
<i>Empedocles</i>	22.84.166.208. 211.216.321.489.525.546	<i>Menander</i>	26. 30. 35. 49. 160.223.247.266
<i>Ephorus Cumaeus</i>	54	<i>Mnasigeito</i>	499
<i>Epicharmus</i>	231	<i>Myrtis Anthedonia poetria</i>	506
<i>Eupolis</i>	153		
<i>Euripides</i>	33. 35. 25. 42. 52. 108. 140. 142. 147. 164. 173. 177. 180. 197. 212. 221. 224. 229. 233. 237. 241. 243. 247. 265. 280. 419. 484. 522. 543. 545. 546. 549. 562. 568		
F.		N.	
F		N	
<i>Faunorius</i>	464	<i>Nicander</i>	22
<i>Fenestella</i>	469	<i>Nigidius</i>	460
		<i>Nymphis</i>	427
H.		P.	
H		P	
<i>Heracles</i>	228.560	<i>Armenides</i>	22.140.531
<i>Heracides</i>	20	<i>Phanias Eresius</i>	531
<i>Herodotus</i>	129. 275. 423. 486. 523. 550	<i>Philemon</i>	51
<i>Hesiodus</i>	33. 49. 207. 218. 226. 258. 295. 299. 301. 318. 448. 469. 517. 520. 521. 523. 543. 544. 547	<i>Philoxenus poeta</i>	20
<i>Hieronymus</i>	144	<i>Phocylides</i>	136.144
<i>Hippocrates</i>	204. 258. 493. 531	<i>Pindarus</i>	229. 173. 201. 206. 224. 231. 242. 248. 315. 316. 405. 448. 517. 520. 568.
<i>Hippys Reginus</i>	531	<i>Plato</i>	4. 11. 21. 42. 52. 92. 95. 115. 133. 140. 145. 146. 148. 150. 156. 176. 188. 194. 196. 204. 208. 215. 216. 220. 230. 231. 237. 248. 255. 261. 273. 276. 278. 315. 452. 466. 520. 521. 522. 526. 530. 531. 537. 538. 539. 542. 550. 551. 557. 562
<i>Homerus</i>	15. 23. 24. 26. 35. 36. 51. 83. 85. 209. 225. 229. 240. 243. 244. 249. 251. 257. 267. 281. 283. 292. 295. 299. 300. 304. 310. 311. 318. 475. 476. 513. 520. 531. 526. 551. 558. 562	<i>Platonis decreta</i>	51
I.		<i>Polybius</i>	441
I		<i>Protagoras</i>	245
<i>Ion</i>	237. 242	<i>Pyrrho Lyparaus</i>	481
<i>Ister Alexandrinus</i>	507	<i>Pythagoras</i>	17. 94. 108. 212. 243
<i>Iuba</i>	454. 461. 475. 481. 484	<i>Pythagora decreta</i>	51
L.		S.	
L		S	
<i>Lucretius</i>	461	<i>Sappho</i>	284
<i>Lysias</i>	77	<i>Simonides</i>	146. 169. 196. 206. 229. 235. 255
		<i>Socrates</i>	22
		<i>Solon</i>	29. 33. 40. 48. 109. 140. 144. 152. 181. 195. 201. 215. 229.

AUTHORVM.

229. 278. 281. 361. 478. 519.	<i>Theſſys</i>	52
524. 568	<i>Thucydides</i>	77. 156. 178. 180
<i>Stefichorus</i>	189. 213. 419	
T.	<i>Timotheus</i>	46
<i>Thales Mileſius</i>	83	283
<i>Themanius</i>	247	V.
<i>Themistocles</i>	462	<i>V Arro</i> 453. 454. 458. 463.
<i>Theocritus</i>	109	485. 488. 490
<i>Theodorus Solenſis</i>	537	X.
<i>Theognis</i>	22. 31. 213	<i>X Enocrates</i> 526
<i>Theophrastus</i> 92. 225. 329. 494.		<i>Xenophanes</i> 83
507		<i>Xenophon</i> 133. 155. 199. 174. 377

F I N I S.

IMPRESSVM FRANCOFORTI

ad Mœnum, apud Ioannem
Feyrabendum.

M. D. LXXXXII.

